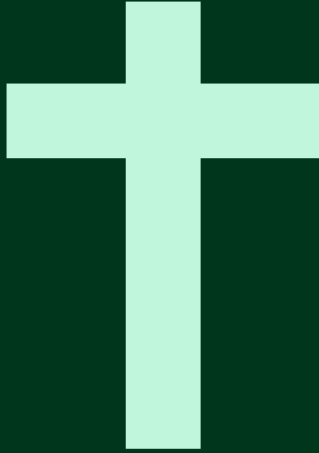

Uwumbər aagbaŋ

Bible without Deuterocanon in Konkomba

Uwumbor aagban

Bible without Deuterocanon in Konkomba

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Konkomba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Bible without Deuterocanon

in Konkomba

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
c7765cba-ce13-51c8-80b3-68fach5fdf4a

Contents

MATIU	1
MAK	34
LUK	54
JÖNN	88
LITULN	112
ROM YAAB	145
1 KORINT YAAB	159
2 KORINT YAAB	172
GALASIA YAAB	181
EFESUS YAAB	186
FILIFI YAAB	191
KOLOSE YAAB	194
1 TESALONIKA YAAB	197
2 TESALONIKA YAAB	200
1 TIMOTI	202
2 TIMOTI	206
TAITUS	209
FILEMONN	211
HIIBRU YAAB	212
JEMS	223
1 PIITA	227
2 PIITA	231
1 JÖNN	234
2 JÖNN	238
3 JÖNN	239
JUUD	240
TIBÖKPIIRKAAN	242

Tibɔnyaan ti MATIU ɲmee ti na

*Yesu Kristo aayaajatiib ponn ni aayimbil
(Luk 3.23-38)*

¹ Yesu Kristo aamaal ponn ni aayimbil le bi kigbanj kee ponn ni. U nan ye Ubɔr David aayaabil la. David mu nan ye Abraham aayaabil.

² Abraham le nan ma Aisak, Aisak mu ma Jakob,
Jakob mu ma Juda ni unaabitiib.

³ Juda mu ma Peres ni Sera. Bina aayimbil le nan ye Tamar.

Peres mu ma Hesronn, Hesronn mu ma Ram,

⁴ Ram mu ma Aminadab, Aminadab mu ma Nasonn,

Nasonn mu ma Salmonn,

⁵ Salmonn mu ma Boas. Una aayimbil nan ye Rahab la.

Boas mu ma Obed. Una aayimbil nan ye Rufa la.

Obed mu ma Jese, ⁶ Jese mu ma Ubɔr David.

David mu ma Solomon. Una nan ye Yuraya aapuu la, le David kpan u.

⁷ Solomon mu ma Rehoboam, Rehoboam mu ma Abija,

Abija mu ma Asa,

⁸ Asa mu ma Jehosafat, Jehosafat mu ma Joram,

Joram mu ma Usia,

⁹ Usia mu ma Jotam, Jotam mu ma Ahas,

Ahas mu ma Heskia,

¹⁰ Heskia mu ma Manase, Manase mu ma Amonn,

Amonn mu ma Josia,

¹¹ Josia mu ma Jekonia ni unaabitiib buyoonn baadim nan faa bi butɔb ki chuu bi buen Babilonj na.

¹² Baah chuu bi ki di buen Babilonj ni na, nee apuwɔb le

Jekonia ma Sealtiel, Sealtiel mu ma Serubabel,

¹³ Serubabel mu ma Abiud, Abiud mu ma Eliakim,

Eliakim mu ma Asor,

¹⁴ Asor mu ma Sadok, Sadok mu ma Akim, Akim mu ma Eliud,

¹⁵ Eliud mu ma Eleasar, Eleasar mu ma Matann,

Matann mu ma Jakob,

¹⁶ Jakob mu ma Josef, u ye Mari aachal na. Mari mu ma Yesu u bi yin u ke Kristo u ga gaa binib lii na.

¹⁷ Abraham yoonn ki yoor kina ki ti saa Ubɔr David yoonn na nan ye yaajatiib kipiik ni binaa la. David yoonn ki yoor ki ti saa buyoonn baadim chuu bi ki di buen Babilonj aatin ni na nan ye yaajatiib kipiik ni binaa la. Buyoonn baadim chuu bi ki di buen Babilonj ni na ki yoor ki ti saa Kristo yoonn na nan ye yaajatiib kipiik ni binaa la.

*Baah ma Yesu Kristo pu na
(Luk 2.1-7)*

¹⁸ Baah ga nan ma Yesu Kristo na, le bi nan puu ke bi ga di una Mari ki di tii Josef. Baa nan kee kunn u, le bi kan ke u kpa lipuul Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu. ¹⁹ Uchal Josef aah ye uninyaan na, le waa ban ke u jinn u inimɔɔn. U ɲa nlandak ke u loon ki yii u. ²⁰ Waah dakt tibɔr ngbaan kina na, le u kan Uwumbɔr aatuun ubaa tidaɲ ponn ni. Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “Josef, Ubɔr David aayaabil, taa yii ke saan joo Mari u li ye aapuu; ba pu? Uwumbɔr Aafuur Nyaan le tii u lipuul ngbaan. ²¹ U ga maa ubijabo, le aa ga yin u ke Yesu; * ba pu? uma le ga nyan waanib baatunwanbir ni.”

²² Nimina mɔmɔk nan ɲa ke ni gbiin Uwumbɔr aah nan cha waabɔnabr len pu na ke, ²³ “Usapɔɔn u kaa nyi uja na ga nan dek lipuul ki maa ubijabo, bi ga li yin u ke Imanuel.”† (Imanuel aataata le ye ke “Uwumbɔr bi ti chee”).

²⁴ Le Josef finn ki fii le ki nan ɲa Uwumbɔr aatuun aah tuk u ke u ɲa pu na, le ki yoor Mari di ɲa upuu. ²⁵ Waa nan doon u chee le u nin ma waajan aabijabo. Le Josef yin u ke Yesu.

2

Bilankpalb bi nyan ni liwipuul wɔb na

¹ Bi nan ma Yesu, Betlehem aatin ponn ni la, ki bi Judea aatin ni na, n-yoonn mu Herod ye ubɔr na. Baah ma Yesu na, le bilankpalb bibaa nyan ni liwipuul wɔb ki dan Jerusalem, ² ki nan baa ke, “Baah ma ubo u ye Juu yaab* aabɔr na, u bi la chee? Ti kan waanɲabil liwipuul wɔb, le ti dan ke ti nan doon u.”

³ Ubɔr Herod, ni Jerusalem aatin aanib mɔmɔk aah ɲun tibɔr ngbaan na, le ti muk bi. ⁴ Le u yin Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb mɔmɔk, le ki nan baa bi, “Bi ga maa Kristo u ga gaa binib lii na la chee?”

⁵ Le bi tuk u, “Betlehem aatin, ki bi Judea aatin ni na; ba pu? Uwumbɔr aabɔnabr aah nan ɲmee pu na so:

⁶ “Sin Betlehem aatin, ki bi Judea aatin ni na, saa ye kitiwaatiir Judea aatim ponn ni; ba pu? uyidaan ga nyan aa ponn ni,

* 1:21 : Yesu aataata le ye ke “Uwumbɔr gaa timi lii”. †

1:23 : Lik Aisaya 7.14.

* 2:2 : Bi nan ki yin Israel yaab

ke Juu yaab la. † 2:6 : Lik Maika 5.2.

ki ga li ye Uwumbor aanib Israel yaab aayi-daan.’”†

⁷ Le Herod yin bilankpalb ngbaan libool ni, le ki baa bi, “Linjmbil ngbaan nan nyan ni bayoonn?” Le bi tuk u. ⁸ Le u tun bi ke bi buen Betlehem, ki tuk bi, “Li cha man ki ti bee ubo ngbaan aabar mbamom. Ni yaa ti kan u kan, ni gir ni man ki nan tuk mi, aan m mu buen ti doon u.”

⁹ Waah len kina doo na, le bi siir ki cha. Baah siir ki cha na, le bi kan linjmbil li bi nan kan liwipuul wab na loln bi pu nsan, ki ti fuu ubo ngbaan aah bi nin chee na, le ki sil nima chee paacham. ¹⁰ Baah kan linjmbil ngbaan na, le bi kpa mpopiin sakpen ki mooni. ¹¹ Le bi koo lidichal ngbaan ni, ki ti kan ubo ngbaan ni una Mari. Bi nan gbaan kitinj ki doon ubo ngbaan, le ki chuu piir baataakar ki ti u ipiin. Bi nan ti u salmaa, ni tulalee u bi yin u ke frankinsense, ni tulalee u bi yin u ke mir na.

¹² Le Uwumbor nan tuk bi tidanj ponn ni ke bi taa ki gir buen ubor Herod chee. Nima pu na, bi nan dii nsan yayan le ki kun.

Josef aah yoor Yesu ki di san buen Ijpt aatinj ni pu na

¹³ Baah nan chaa kun na, Josef nan kan Uwumbor aatuun tidanj ponn ni. Le Uwumbor aatuun ngbaan bui u, “Fiin ki yoor ubo ngbaan ni una ki san buen Ijpt aatinj ni, ki ti li bi nima ki kiir bundaln m ga nan tuk si ke aa nya nima na. Ubor Herod ga li ban ubo ngbaan ke u ku u.”

¹⁴ N-yaayoonn ngbaan le Josef fii le ki yoor ubo ngbaan ni una kinyeek, ki nyan nima ki buen Ijpt, ¹⁵ ki ti bi nima le Herod ti kpo.

Nimina nan na kina ke ni gbiin Uwumbor aah nan cha waabonabr len pu na, ke Uwumbor bui ke, “M yin Maabo ke u nyan ni Ijpt aatinj ni.”‡

Ubor Herod aah ku mbim pu na

¹⁶ Le Herod bee ke bilankpalb ngbaan nmann u la. Le u gee linjuul sakpen, ki cha waajab ku mbijabim bi momok ye njibin njilee aabim, ni bi mu kaa fuu kina na, ki bi Betlehem, ni Betlehem aatingbaan ni na. U nan baa bilankpalb ngbaan ke bi kan linjmbil ngbaan bayoonn. Nima le cha u bee Yesu aabin aah saa pu na.

¹⁷ Waah ku mbim ngbaan pu na, le ni gbiin Uwumbor aabonabr Jeremia aah nan len pu na ke,

¹⁸ “Bi njun kifuuk Rama aatinj ni,
ki ye ikpowiil aafuuk la.

Rachel le wii waabim pu,
bi momok kpo a,

le ubaa aan nmaa sonj usui.”§

Josef aah di Yesu nyan ni Ijpt aatinj ni pu na

¹⁹ Ni bi cha le Herod ti kpo. Waah kpo na, le Josef, u nan bi Ijpt aatinj ni na, kan Uwumbor aatuun tidanj ni. ²⁰ Le Uwumbor aatuun ngbaan bui u, “Fii ki yoor ubo ngbaan ni una ki gir buen Juu yaab aatinj ni. Binib bi nan ban bi ku ubo ngbaan na kpo a.”

²¹ Le u fii ki yoor ubo ngbaan ni una, ki ti fuu Juu yaab aatinj ni.

²² Le u njun ke Ubor Herod aabo Akelaus jin ute aanaan Judea aatinj ni. Nima pu na, Josef nan san ijawaan, kaa ban u buen nima. Le Uwumbor tuk u tidanj ni waah ga li cha nin chee na. ²³ Le u buen kitinj kibaa ni, bi yin ki ke Nasaref, ki bi Galilee aatinj ni na. Waah na kina na, le ni gbiin Uwumbor aabonabr aah nan len pu na, ke bi ga yin Yesu ke Nasaref aatinj aanii la.

3

Jonn u muini binib nnyun ni na aah moon Uwumbor aabor pu na

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Jonn 1.19-28)

¹ N-yoonn ngbaan le Jonn u muini binib nnyun ni na bi nteersakpiin ni, Judea aatinj ni, ² le ki mooni, “Kpelni nima aabimbin man. Uwumbor aanaan peen ni a.”

³ Uwumbor aabonabr Aisaya nan len Jonn aabor ke,

“Unii ubaa bi nteersakpiin ni ki tar ke:

“Toor Uwumbor aasan man,

ki na waasan mu li tok ki ti u.”*

⁴ Jonn nan pee kirkpalk ki bi nan di laaku-mii aakor luu ki na, ki di ligbapapaln buu ucha nj. Waajikaar nan ye itoon ni tisir la.

⁵ Le binib nyan ni Jerusalem, ni Judea aatim momok ni, ni Jodann aamool aatingbaan ni, ki dan u chee, ⁶ le ki nan kpiir baatunwanbir tuk Uwumbor. Le Jonn muin bi nnyun ni, Jodann aamool ni.

⁷ Le Jonn kan Farisii yaab ni Sajusii yaab† pam dan u chee ke u muin bi nnyun ni. Le u baa bi, “Nimi ijagen aabim, nma sur nimi ke ni nya ntafadaan mu choo na ni? ⁸ Ni li tun lituln li ga mok ke ni sil kpelni nimi aabimbin na, ⁹ ki taa bui ke niyaaja aah ye Abraham na, nima le ga cha ni nyan ntafadaan ni. M tuk nimi la, Uwumbor ga nmaa di njitakpal njimina kpaln Abraham aayaabitiib, ¹⁰ hali dandana wee Uwumbor toor kichok ke u ti gaa isui. Isui imok kaa lu njisubil nj njan na, u ga gaa i, ki di na mmii ni. ¹¹ Mma muini nimi nnyun ni la, ki mok ke ni kpelni nimi aabimbin. Unii u paa ni m pu na jer mi. Maa

‡ 2:15 : Lik Hosea 11.1. § 2:18 : Lik Jeremia 31.15. * 3:3 : Lik Aisaya 40.3. † 3:7 : Farisii yaab ni Sajusii yaab nan ye Juu yaab bibaa bi aanibil man ke binib li dii Moses aakaal na. Bi mu aa nan dii nkaal ngbaan mbamom. Bi nan kpa kigaak la, kaa nan kpa linimbaasaln.

ņeer m chuu takl waanaatak tii u. Uma le ga nan muin nimi Uwumbor Aafuur Nyaan, ni mmii ni. ¹² U joo waayikpimbik unjaal ni, u ti chaar waajikaar, ki ga di njikaabim ņa lipil ni, ki di tiggengbir see mmii mu kaan junn na ni.”

*Waaħ muin Yesu nnyun ni pu na
(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)*

¹³ N-yoonn ngbaan le Yesu nyan ni Galilee, ki dan Jonn chee, Joodann aamool ni, ki ban ke Jonn muin u nnyun ni. ¹⁴ Le Jonn aa kii, le ki len ke, “Ni ņan si le muin mi nnyun ni, le aa ban ke m muin si.”

¹⁵ Le Yesu bui u ke, “Kii kina n-yoonn mue. Ni ņan ke ti ņa Uwumbor aah ban pu na moomak.”

Le Jonn kii ki muin u nnyun ni. ¹⁶ Waaħ muin u doo na, libuul ngbaan ni le Yesu nyan ni nnyun ni. Le kitaapaak chuu piir. Le u kan Uwumbor Aafuur Nyaan sunn ni ki naahn linanjel, ki nan ton u pu. ¹⁷ Le u ņun nneel len paacham ke, “Njapoon u m gee u na so. Nnimbil gbiin u.”[†]

4

*Kinimbor aah ton Yesu pu na
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)*

¹ N-yoonn ngbaan le Uwumbor Aafuur Nyaan cha Yesu buen nteersakpiin ni ke kinimbor ti ton u. ² Yesu nan lul bumob nwiin pu ni kinyeek iwiin imonko ilee. Iwiin imonko ilee ngbaan aah jer na, le nkon chuu u. ³ Le kinimbor u toni binib na dan u chee, le ki nan bui u, “Aa yaa ye Uwumbor Aajapoon kan, bui njitakpal njimina aan ni kpaln tijikaar.”

⁴ Le Yesu bui ki ke, “Ni ņmee Uwumbor Aagban ni ke, “Tijikaar baanja aan ņmaa tii unii limofal. Limaboln limak nyan ni Uwumbor aamob ni na le ga tii unii limofal.”^{*}

⁵ Le kinimbor di Yesu buen Jerusalem, le ki ti di u ton Uwumbor Aadichal paab, ⁶ le ki bui u, “Aa yaa ye Uwumbor Aajapoon kan, lir ni kitinj. Ni ņmee Uwumbor Aagban ni ke, ‘U ga tuk waatuuntiib ke bi li lik si, le bi ga li joo si binjaal ni, aataal taa gbeer litakpal.’”[†]

⁷ Le Yesu bui ki ke, “Ni ki ņmee Uwumbor Aagban ni ke, “Taa ton Aadindaan Uwumbor.””[†]

⁸ Le kinimbor ki yoor u buen lijoor li fok sakpen na paab, le ki ti mok u dulnyaa aanaan momok, ni mu aanyaan, ⁹ le ki bui u, “Aa yaa gbaan kitinj ki pak mi kan, m ga di nimina momok di tii si.”

¹⁰ Le Yesu bui ki ke, “Kinimbor, li cha. Ni ņmee Uwumbor Aagban ni ke, ‘Li pak Aadindaan Uwumbor ki dii uma baanja.’”[§]

¹¹ Le kinimbor siir cha u. Le Uwumbor aatuuntiib dan nan ter u.

*Yesu aah piin waatuln Galilee aatinj ni pu na
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)*

¹² Yesu nan ņun ke bi chuu Jonn ki di ņa kiyondiik ni. Nima le u nan nyan nima ki gir buen Galilee. ¹³ U nan cha Nasaref le ki buen ti kal Kapenaum, kitinj ki bi nnyusakpem chee na ni. Ki ye Sebulunn aanib ni Naftali aanib aatinj la. ¹⁴ Waaħ kal nima na, le ni gbiin Uwumbor aabonabr Aisaya aah nan len pu na ke,

¹⁵ “Sebulunn aanib ni Naftali aanib aatinj ki bi Joodann aamoodapuul, nnyusakpem wob,

aan bi yin ki ke Galilee aatinj, njinibol momok aaborj aah ņmal tob ponni nin chee na,

¹⁶ nima aanib bi bi mbomboon ni na kan nwiihn sakpiin.

Binib bi bi mbomboon ni, ki san nkun ijawaan na,

nwiihn woln bi pu.”^{*}

¹⁷ N-yoonn ngbaan ki joo cha le Yesu piin ki mooni binib ke, “Kpeln nimi aabimbin man. Uwumbor aanaan peen ni a.”

*Yesu aah yin bijanbam binaa pu na
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)*

¹⁸ Yesu nan chuun kpak Galilee Aanyusakpem aagbaan le ki ti kan naabitiib bilee, bi yin ubaa ke Simonn ki dulni u ke Piita, le ki yin unaal ke Andru. Bi nan bi mae kipook nnyun ni. Bi nan ye bijanbam la. ¹⁹ Le Yesu bui bi, “Dii mi man, aan m cha ni ban binib ki nan tii Uwumbor.” ²⁰ Waaħ len kina na, libuul ngbaan ni le bi siir cha baapor le ki dii u.

²¹ Le u foor siib kpee, le ki ki kan naabitiib bilee, Jems ni unaal Jonn, bi ye Sebedee aajapotiib na. Bi ni bite Sebedee nan bi bujor ni, ki bi leņni baapor. Le Yesu yin bi. ²² Libuul ngbaan ni le bi siir cha bujor ngbaan ni bite le ki dii u.

*Yesu aah mooni Uwumbor aabor ki cha bibum pook pu na
(Luk 6.17-19)*

²³ Le Yesu bo dii Galilee aatim momok ni, ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbor aabor ki mooni Uwumbor aanaan aabonyaan tee, le ki cha bibum bi kpa iween aaborj momok na, ni binib bimok kaa poo na pook. ²⁴ Le waayimbil moon Siria aatim momok ni. Le bi joo ni bibum momok u chee, binib bi iween aaborj joo bi na, ni binib bi

[†] 3:17 : Lik Aisaya 42.1. * 4:4 : Lik Ikaal 8.3. † 4:6 : Lik Ilahn 91.11-12. † 4:7 : Lik Ikaal 6.16. § 4:10 : Lik Ikaal 6.13. * 4:16 : Lik Aisaya 9.1-2.

tiyayaar joo bi na, ni binib bi njibimbik joo bi na, ni binib bi aawon faan na. Le u cha bi mòmək pòk. ²⁵ Le kinipaak nyan ni Galilee aatingbaan ni, ni kitin ki bi yin ki ke Ntim Kipiik na ni, ni Jerusalem aatin ni, ni Judea aatingbaan ni, ni Jòodann aamòdapuul, ki dii u.

5

Binib aah ga ña pu ki kan Uwumbør aanyoor na

(Luk 6.20-23)

¹ Yesu aah kan kinipaak ngbaan na, le u jon ligongoln paab, le ki kal. Le waadidiliib kuun u chee. ² Le u waar umòk ki bui bi ke:

³ Binib bi nyi ke bi ye bigiim Uwumbør wòb na,
waanyoor bi bi pu. Bima le yeh Uwumbør aanaan.

⁴ Binib bi kpa mpombiin baatunwanbir pu na,
Uwumbør aanyoor bi bi pu; u ga sɔɔj bisui.

⁵ Binib bi sunn bibaa taab na, Uwumbør aanyoor bi bi pu.

Bima le ga li yeh dulnyaa wee.

⁶ Binib bi aanimbil man ke bi li ye bininyaam na,

Uwumbør aanyoor bi bi pu. Binimbil ga gbiin.

⁷ Binib bi kpa linimbaasaln na, Uwumbør aanyoor bi bi pu.

U mu ga san bi kinimbaak.

⁸ Binib bi dii Uwumbør ni bisui mòmək na, waanyoor bi bi pu.

Bima le ga kan uma Uwumbør.

⁹ Binib bi par kijaak na, Uwumbør aanyoor bi bi pu.

U ga len ke bi ye waabim.

¹⁰ Binib bi ji falaa Uwumbør aasan aadiim pu na,

waanyoor bi bi pu.

Bima le yeh uma Uwumbør aanaan.

¹¹ “Binib yaa sii nimi ki ña nimi falaa ki mɔln inyamon mòmək aabɔɔj ki paan nimi, ki bii nimi, min Yesu pu kan, Uwumbør aanyoor bi ni pu. ¹² Ni li kpa mpopiin sakpen, ba pu? ni ga nan kan tinyoor sakpen paacham. Kina le bi nan ña Uwumbør aabɔnabtiib bi nan bi n-yaayoonn na falaa.”

Uwumbør aanib aah naahn n-yaan ni nwiihn pu na

(Mak 9.50; Luk 14.34-35)

¹³ “Nimi maadidiliib le ye dulnyaa wee ni aayaan. N-yaan yaa bii, ki yaa kaa ki mɔ kan, nibaa aa bi ki ga ki ñmaa ña mu aan mu

mòmək. Mu aa ki bi tibør tibaa ni. Bi ga di mu kpɔr la. Le binib ga taa mu pu ki jer.

¹⁴ “Nimi le ye dulnyaa wee ni aawiihn, ni woln binib aanimbil. Kitisakpen ki bi ligongoln paab na aan ñmaa bɔr. ¹⁵ Unii yaa see karyaak kan, waan di lisambil chɔɔj u pu. U ga di u tɔɔj tiwan paab la, le u woln kidiik mòmək ponn ni nwiihn. ¹⁶ Ni li bi kina man. Cha binib mòmək kan nimi aawiihn aah wiin pu na, aan bi kan nimi aatunyaan aan ki pak Nite Uwumbør u bi paacham na.”

Uwumbør aakaal aamòk

¹⁷ “Ni taa dak ke m dan m nan kuln Uwumbør aakaal ni Waabɔnabr aabɔr. Maa dan ke m nan kuln ti. M dan ke m nan ña taah len pu na mòmək chub la. ¹⁸ M tuk nimi mbamɔn la, nkaal ngbaan mubaa aan jer, see mu aah len pu na mòmək ña. Buyoonn paacham ni dulnyaa ga li bi na, nkaal ngbaan mòmək ga li beenin bi. ¹⁹ Nima pu na, unii umòk yii nkaal ngbaan ponn ni siib na, ki mək binib kina na, u ga li ye uwaatiir Uwumbør aanaan ni. Unii umòk kii nkaal ngbaan, ki mək binib kina na, u ga li ye unikpaan Uwumbør aanaan ni. ²⁰ M tuk nimi la, nimi aabimbin yaa kaa ñan ki jer Uwumbør aakaal aamòmək ni Farisii yaab* aabimbin kan, naan koo ni Uwumbør aanaan ni.”

Binib taa li gee liɔuul

²¹ “Ni ñun ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, ‘Taa ku unii, ke unii ubaa yaa ku uken kan, bi ga ji u tibør.’ ²² Min le tuk nimi ke unii umòk gee liɔuul una aabo pu na, bi ga ji u tibør. Unii umòk tuk una aabo, ‘Saa bi tibør tibaa ni,’ bibɔjɔrɔr aaninkpiib ga ji u tibør. Unii umòk tuk una aabo ke, ‘Si uɔɔr’ na, u ñeer u koo mmii mu kaan junn na ni. ²³ Aa yaa bi Uwumbør Aadichal ni ki ban aa tii Uwumbør ipiin, ki teer ke aa koo aana aabo ubaa aataani ni kan, ²⁴ di saapiin di bil nima, ki buen ti chuu utaal waahr, aan ki nin gir ni ki nan tii Uwumbør ipiin ngbaan.

²⁵ “Aa ni unii yaa kpa tibør, u ban u di ti buen kooti ni kan, chuu utaal mala aan ni taa kee fuu nima, u taa di si ña ubɔjir aanaal ni, ubɔjir mu taa di si ña kiyondiik aaninkpel aanaal ni, ke u di si ña kiyondiik ni. ²⁶ M tuk si mbamɔn la, saan nyan nima ki nan saa buyoonn aa ga pa kooti ni aamombil mòmək doo na.”

Kidagook aabɔr

²⁷ “Ni ñun ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, ‘Taa gɔr kidagook.’ ²⁸ Min le tuk nimi ke unii umòk kan upii aan usui koo u ni kan, u kpaan gɔr kidagook usui ni la. ²⁹ Aa

* **5:20** : Farisii yaab nan ye Juu yaab bibaa bi aanimbil man ke binib li dii Moses aakaal na. Bi mu aa nan dii nkaal ngbaan mbamɔm. Bi nan kpa kigaak la, kaa nan kpa linimbaasaln. † **5:21** : Lik Nnyam 20.13; Ikaal 5.17. ‡ **5:27** : Lik Nnyam 20.14; Ikaal 5.18.

yaa gee tiwan ke saah gee aanimbigiil pu na kan, tiwan ngbaan yaa tɔŋ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Saawan nibaa yaa bee yoli kan, ni soor ni tiwon mɔmɔk koo mmii mu kaan junn na ni. ³⁰ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanangii pu na kan, tiwan ngbaan yaa tɔŋ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Saawan nibaa yaa bee yoli kan, ni soor ni tiwon mɔmɔk koo mmii mu kaan junn na ni.”

Uja taa jenn upuu

(*Matiu 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18*)

³¹ “N-yaayoonn na aanib nan ki len ke ‘Uja yaa jenn upuu lii kan, u ηmee kigban, ki di tii u ki mɔk ke u jenn u.’[§] ³² Min le tuk nimi ke upii yaa kaa gɔr kidagook kan, uchal yaa jenn u lii kan, u ηa u upiidagoor le na. Uja u yoor baah jenn upii u lii na mu ye udagoor la.”

Naah ga puu tipuur pu na

³³ “Ni ηun ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib ke, ‘Taa puu Uwumbɔr nnyamɔn pu, ke aa yaa puu Uwumbɔr kan, ηa saah len pu na.’ ³⁴ Min le tuk nimi: ni taa puu Uwumbɔr. Ni taa puu paacham mu; ba pu? paacham ye Uwumbɔr aabɔrjal la. ³⁵ Ni taa puu kitiŋ mu; ba pu? kitiŋ ye Uwumbɔr aataa aajal la. Ni taa puu Jerusalem mu; ba pu? Jerusalem ye Uwumbɔr u ye Ubɔrkpaan na aatiŋ la. ³⁶ Taa puu aayil; ba pu? saan ηmaa kpeln kiyikpirk kibaa, ki li ye kiyikipiŋ, kaan ηmaa kpeln kibaa ki li ye kiyikipibɔŋ. ³⁷ Ni po len ke ‘Een’, bee ‘Aayii’. Ni yaa ki kpee nibaa kan, naa ηan.”

Naah ga ηa binib bi ηa nimi bakaa na pu na

(*Luk 6.29-30*)

³⁸ “Ni ηun ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, ‘Unii yaa chuu lokr aanimbil kan, bi chuu lokr u mu yaal. Unii yaa gbaa fenn aanyin kan, bi chuu fenn u mu yaan.’^{*} ³⁹ Min le tuk nimi: unii yaa ηa si bakaa kan, taa giin u waah ηa si pu na. Unii yaa faa si aanangii aataapak kan, aa cha u faa aanangan aataapak mu. ⁴⁰ Unii yaa ban u di si buen bibɔjirb chee ke u ti gaa saabɔkul kan, tiin u saakekeln mu. ⁴¹ Uja yaa muk si ke aa cheen u mal ubaa kan, cheen u mal bilee. ⁴² Unii yaa mee si tiwan kan, tiin u. Unii yaa ban ke aa pinn u tiwan kan, taa yii.”

Naah ga ηa nimi aadim pu na

(*Luk 6.27-28, 32-36*)

⁴³ “Ni ηun ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, ‘Li gee aana aabo ki nan saadin.’[†] ⁴⁴ Min le tuk nimi: ni li gee nimi aadim man, [ki bui binib bi seei nimi na ke, ‘Uwumbɔr ηa tinyoor ηa ni pu;’ ki ηa binib bi nan nimi

na tiŋann,] ki mee Uwumbɔr ki tii binib bi ηani nimi falaa ki muk nimi na. ⁴⁵ Ni yaa ηani kina kan, ni ga li ye Nite Uwumbɔr u bi paacham na aabin; uma le cha waawiin puur ki woln tiniwanbir ni bininyaam pu, ki cha utaal nu ki tii binib bi ηan na, ni binib bi kaa ηan na. ⁴⁶ Ni yaa gee binib bi gee nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbɔr chee ee? Bilampooagaab mu gee binib bi gee bi na la. ⁴⁷ Ni yaa dooni ninaabitiib baanja kan, ni ηan ki jer biken aa? Aayii. Binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na mu ηani kina la. ⁴⁸ Nima pu na, ni li bi mbamɔn, ke Nite Uwumbɔr u bi paacham na aah bi pu na.”

6

Naah ga tii bigiim ipiin pu na

¹ “Ni li nyi man, ki taa tun nimi aatunyaan binib aanimbil ni, ke bi kan aan ki pak nimi. Ni yaa ηani kina kan, naan kan tinyoor Nite Uwumbɔr u bi paacham na chee.

² “Aa yaa tii ugiin tiwan kan, taa joo kilon gbaa ke biŋmanjmannim aah ηani pu mmeen aadir ni, ni kitiŋ ponn ni, ke binib pak bi na. M tuk nimi mbamɔn la, bi kan baapal le na. ³ Aa yaa tii ugiin tiwan kan, taa cha aanangan li nyi aanangii aah ηa pu na. ⁴ Tii u libɔl ni. Le Aate Uwumbɔr u kan saah ηa pu libɔl ni na ga pa si binib aanimbil ni.”

Naah ga mee Uwumbɔr pu na

(*Luk 11.2-4*)

⁵ “Ni yaa mee Uwumbɔr kan, ni taa mee u ke biŋmanjmannim na aah mee u pu na. Bi gee ke bi sil mmeen aadir ni, ni kitiŋ ponn ni ki mee Uwumbɔr, aan binib kan bi. M tuk nimi mbamɔn la, bi kan baapal le na. ⁶ Sin ma kan, aa yaa mee Uwumbɔr kan, koo saadiik ni, ki di jaalen piin, ki mee Aate Uwumbɔr u bi libɔl ni na. Le Aate Uwumbɔr u kan saah ηani pu libɔl ni na ga tii si tinyoor.

⁷ “Ni yaa mee Uwumbɔr kan, ni taa len yɔl yɔl aabɔr ke binib bi kaa dii Uwumbɔr aakan na aah len pu na. Bi dak ke bi yaa len saken kan, nima le ga cha Uwumbɔr ηun. ⁸ Ni taa ηani ke baah ηani pu na; Nite Uwumbɔr nyi naah ban tiwan ni na, naa kee mee u. ⁹ Ni yaa mee Uwumbɔr kan, bui ke, ‘Tite Uwumbɔr u bi paacham na, cha binib li san saayimbil.

¹⁰ Saanaan dan.

Bi li ηani saageehn dulnyaa wee ni ke baah ηani paacham pu na.

¹¹ Tiin timi din aawiin aajikaar.

¹² Cha timi aataani ki pinn timi, ke ti mu aah di cha pinn binib bi koo timi aataani ni pu na.

¹³ Taa cha ti kan ntɔŋ.

Nyan timi kinimbɔŋ aanjaal ni.

[Si le yeh nnaan, ni mpəən,
ni mpakn n-yoonn mu kaa kpa ndoon
na.]

¹⁴ “Ni yaa di cha pinn binib baataani kan, Nite Uwumbər u bi paacham na mu ga di cha pinn nimi. ¹⁵ Ni yaa kaa di cha pinn binib baataani kan, Nite Uwumbər mu aan di cha pinn nimi aatunwanbir.”

Naah ga lul buməb pu na

¹⁶ “Ni yaa lul buməb kan, ni taa bii nin-imbil wəb ke biŋmanŋmannim aah ŋani pu na; bi bii binibil wəb ke binib bee ke bi lul buməb. M tuk nimi mbamən la, bi kan baapal la. ¹⁷ Sin ma kan, aa yaa lul buməb kan, finn aanibil wəb, ki di nkpan ŋmir aayil, ¹⁸ aan binib taa bee ke aa lul buməb. Aate Uwumbər u bi libəəl ni na le ga bee. Le Aate Uwumbər u kan saah ŋa pu libəəl ni na ga tii si tinyoor.”

*Paacham aawankpal
(Luk 12.33-34)*

¹⁹ “Ni taa kuun liwankpal bil dulnyaa wee ni. Idundur ni ŋipulaaleen ga bii ni. Binaayukb mu ga loon koo ni ki nan sun ni. ²⁰ Ni di liwankpal bil Uwumbər do. Idundur ni ŋipulaaleen aan bii li nima. Bi-naayukb mu aan koo ni nima ki nan sun li. ²¹ Saawankpal aah bi nin chee na, aasui mu bi nima la.”

*Tiwon aawiihn
(Luk 11.34-36)*

²² “Linibil ye tiwon aakaryaa la. Aan-imbil yaa wiin kan, saabimbil məmək ga li gbii nwiin la. ²³ Aanibil yaa jəb kan, saabimbil məmək ga li gbii mbəmbəən la. Aanibil li tii si nwiin na yaa bəən kan, aa bi mbəmbəən sakpiin ni la.”

*Uwumbər ni liwangol
(Luk 16.13; 12.22-31)*

²⁴ “Unii ubaa aan ŋmaa li ye dindatiib bilee aanaagbiija; u ga li nan ubaa, le ki gee uken; u ga li si ubaa aachan, le ki lik uken fam. Naan ŋmaa dii Uwumbər ni liwankpal mu.

²⁵ “Nima le m tuk nimi ke ni taa cha nimi aalandak muk nimi tiwon aawan pu, ki taa li dak: ‘Ti ga ji ba? Ti ga nyu ba? Ti ga peen ba?’ Liməfal bi tijikaar baanja pu la aa? Tiwon bi tiwanpeenkaan baanja pu la aa? ²⁶ Lik inyoon i laani paacham na aah bi pu na. Yaa ko tijikaar ki mu aa chee, ki mu aa faa ŋjikaabim fuu ŋpil ni. Nite Uwumbər u bi paacham na le kpiini i. Naa jer i ii? ²⁷ Ni ponn ni ubaa ga ŋmaa muk waalandak aan ki yunn jer Uwumbər aah siin pu na aa?*

²⁸ “Ba pu ni cha ilandak muk nimi tiwanpeenkaan pu? Dak lik mmopuun aah bi pu na man. Mu aa tun lituln,

ki mu aa fik tikokonn. ²⁹ M tuk nimi la, Ubər Solomonn u nan peeni tiwan-peenkaan nyaan na aawanpeenkaan aa nan ŋan ke mmopuun aah ŋan pu na. ³⁰ Timoor bi din ki ga fe wu mmii fen, le Uwumbər ŋa ti mmopuun mu ŋan na. Waan tii nimi tiwanpeenkaan aa? Naa gaa Uwumbər ki kii mbaməm la. U ga tii nimi.

³¹ “Nima pu na, ni taa cha ilandak muk nimi, ki taa li dak: ‘Ti ga ji ba? Ti ga nyu ba? Ti ga peen ba?’ ³² Tiwan ngbaan məmək pu le binib bi kaa dii Uwumbər aasan na aanibil man. Nite Uwumbər u bi paacham na nyi ke ni ban tiwan ngbaan məmək. ³³ Ni li ban Uwumbər aanaan, ni waasanyaan le waahr; le u ga di tiwan ngbaan məmək kpee nimi. ³⁴ Nima pu na, ni taa cha fen u choo na aabər muk nimi. Fen le ni ga fe dak fen aabər. Ni yaa dakl din aabər din kan, ni ŋeer kina la.”

7

*Ni taa galni binib
(Luk 6.37-38, 41-42)*

¹ “Ni taa galn binib, aan Uwumbər mu taa galn nimi. ² Naah galni binib pu na, Uwumbər mu ga galn nimi kina la. Naah tii binib pu na, Uwumbər mu ga giin kina le ki tii nimi. ³ Ba ŋa aa lik ki waa lidəchəl li bi aana aabo aanibil ni na, kaa tee waa jaatəlk u bi aayaan ni na? ⁴ Aa tee ŋa kinye ki bui aana aabo, ‘Cha m nyan lidəchəl li bi aanibil ni na,’ ka jaatəlk bi aayaan ni? ⁵ Sin uŋmanŋmann umina, chuu nyan jaatəlk ngbaan aanibil ni waahr; aan ki li waa mbaməm, aan ki nan nyan aana aabo yaan ni lidəchəl.

⁶ “Ni taa di tiwan ni bi chain na di tii ibə. I ga gir nan junn nimi. Ni taa di nleenyaa di tii igbeer. I ga taa taa mu pu.”

*Naah ga li mee Uwumbər pu na
(Luk 11.9-13)*

⁷ “Ni li mee Uwumbər man, le u ga tii nimi. Ni li ban Uwumbər chee man, le ni ga kan. Ni li kpaar jaalenj man, le u ga piir tii nimi. ⁸ Unii umək mee Uwumbər na, u ga tii u. Unii umək ban na, u ga kan. Unii umək kpaar jaalenj na, u ga piir tii u. ⁹ To, ubo ubaa yaa mee ute maab kan, u ga di litakpal tii u uu? ¹⁰ U yaa mee u ujan kan, u ga di ukuub tii u uu? ¹¹ Nimi titunwanbirdam yaa tee nyi ipiin i ŋan na ki tii nimi aabim kan, ŋmaninkabaa Nite Uwumbər u bi paacham na le aan di tiwan ni ŋan na ki di tii binib bi mee u na aa?

¹² “Nima pu na, naah ban ke binib li ŋani nimi pu na məmək, ni mu li ŋani bi kina. Uwumbər aakaal ni waabəabr aabər le mək kina.”

* 6:27 : Bee “...aan ki di lijan libaa kpee waafəək pu uu?”

*Naah ga dii pu na
(Luk 13.24)*

¹³ “Ni li dii mbisamɔb mu kaa waa na. Nsan mu cha mmii mu kaan junn na ni na waa la. Nsan ngbaan aabisamɔb mu waa la. Binib bi dii mu na, bi wiir la. ¹⁴ Nsan mu cha limɔfal li kaa kpa ndoon na ni na aa waa. Nsan ngbaan aabisamɔb mu aa waa. Binib bi dii mu na aa wiir.”

*Naah ga ɲa pu ki bee binib aabimbin na
(Luk 6.43-44)*

¹⁵ “Ni li nyi binyamɔndam bi ɲmanni ke bi ye Uwumbɔr aabɔnabr na. Bi ɲmanni ke bi ye ipiih, le ki tee ye ɲisapol ɲi ga bii nimi na. ¹⁶ Baatuln pu le ga cha ni bee bi. Bukokom ga ɲmaa lu nkakan aa? Ichakpeejagar ga ɲmaa lu saasaa aa? ¹⁷ Isui imɔk ɲan na ga lu ɲisubil ɲi ɲan na la. Isui i kaa ɲan na ga lu ɲisubil ɲi kaa ɲan na la. ¹⁸ Busub bu ɲan na aan ɲmaa lu ɲisubil ɲi kaa ɲan na. Busub bu kaa ɲan na mu aan ɲmaa lu ɲisubil ɲi ɲan na. ¹⁹ Busub bumɔk kaa lu ɲisubil ɲi ɲan na kan, bi ga gaa bu, ki di ɲa mmii ni. ²⁰ Nima pu na, baah ɲa pu na le ga cha ni bee binɲamɲannim bi ɲmanni ke bi ye Uwumbɔr aabɔnabtiib na.”

*Binib bi ga koo Uwumbɔr aanaan ni na
(Luk 13.25-27)*

²¹ “Naa ye binib bimɔk yin mi ke ‘Dindaan, Dindaan’ na le ga koo Uwumbɔr aanaan ni. Binib bi ɲani Nte Uwumbɔr u bi paacham na aah gee pu na le ga koo waanaan ni. ²² Liyaadaal ngbaan le binib pam ga bui mi, ‘Tidindaan, Tidindaan, ti nan nabr Uwumbɔr aabɔr saayimbil pu, ki nyan tiyayaar binib ni, saayimbil pu, ki tun lijɲjiir aatun saayimbil pu.’ ²³ Le m ga tuk bi, ‘Nimi titunwanbirdam, maa nyi nimi. Siir m chee man.’”

*Bidimaab bilee aabɔr
(Luk 6.47-49)*

²⁴ “Nima pu na, unii umɔk ɲun maabɔr ngbaan ki ɲani kina na, naahn unii u kpa nlan, ki maa waadiik litakpal pu na. ²⁵ Utaal nun, le nwam nyan, le libuln daar, le ki pee kidiik ngbaan. Kaah si litakpal pu na, le kaa lir.

²⁶ “Unii umɔk ɲun maabɔr ngbaan, kaa ɲani kina na, naahn unii u kaa kpa nlan ki maa waadiik litakpal pu na la. ²⁷ Utaal nun, le nwam nyan, le libuln daar ki pee kidiik ngbaan; le ki lir. Ki lir kookoo la.”

Yesu aapɔn

²⁸ Yesu nan len doo. Waah tuk bi tibɔr ti na, le ni gar kinipaak ngbaan. ²⁹ U tuk bi ke unii u kpa Uwumbɔr aapɔn na la, kaa tuk bi ke Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb aah tuk bi pu na.

8

*Yesu aah cha ukɔndaan pɔɔk pu na
(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)*

¹ Yesu nan sunn ni ligongoln na taab. Le kinipaak sakpen dii u. ² Le ukɔndaan ubaa dan u chee ki nan gbaan unimbiin ni, le ki doon u ki bui u, “Nɲindaan, aa yaa gee kan, aa ga ɲmaa cha m pɔɔk.”

³ Le Yesu taln urjaal, ki meeh u, le ki bui u, “M gee. Aa pɔɔk a.” Libuul ngbaan ni le u pɔɔk. ⁴ Le Yesu bui u, “Li nyi, ki taa tuk unii ubaa. Li cha Uwumbɔr aatotoor chee ki ti di aabaa mɔk u, ki toor kitork tii Uwumbɔr, Moses aakaal aah len pu na. Nima le ga mɔk binib ke aa pɔɔk a.”

*Yesu aah cha butɔb aajab aaninkpel aatutunn pɔɔk pu na
(Luk 7.1-10)*

⁵ Yesu nan koo Kapenaum aatin ni. Le butɔb aajab nkub aaninkpel ubaa dan u chee ki nan ganj u ki bui u, ⁶ “Nɲindaan, maatutunn dɔ linampal. Uwɔn faan ki wu sakpen a.”

⁷ Le Yesu bui u, “M ga dan ki nan cha waaween sɔɲ.”

⁸ Le u bui u, “Nɲindaan, maa ɲeer aa dan ndo ki nan koo maadichal ni. Aa yaa po len ke ‘Pɔɔk’ kan, maatutunn ngbaan ga pɔɔk. ⁹ Min mbaa kii maaninkpel aamɔb, ki mu ye butɔb aajab aaninkpel la, le ki bui ubaa, ‘Li cha,’ le u buen; ki bui ubaa mu, ‘Dan,’ le u dan; ki bui maanaagbiija, ‘ɲa kina,’ le u ɲa.”

¹⁰ Yesu aah ɲun waah len pu na, le ni gar u pam. Le u bui binib bi dii u na ke, “M tuk nimi mbamɔn la, maa kee kan unii ubaa bi Israel yaab ponn ni ki gaa mi ki kii mbamɔm kina. ¹¹ M tuk nimi la, binib pam ga nya ni liwipuul wɔb, ni liwilir wɔb, ki nan kal, ki ji Abraham, ni Aisak, ni Jakob chee tijikaar Uwumbɔr aanaan ni. ¹² Le juu yaab bi ba ga koo ni na, Uwumbɔr ga chuu nyan bi lipaal mbɔmbɔn aah bi nin chee na. Bi ga wii ki ɲmɔ ɲinyin nima chee.” ¹³ Tɔ, le u bui butɔb aajab aaninkpel ngbaan, “Li dii saasan. Saah gaa mi ki kii mbamɔm pu na, ni ɲa kina ki tii si.”

Yesu aah len kina na, libuul ngbaan ni le uninkpel ngbaan aatutunn pɔɔk.

*Yesu aah cha bibum pam pɔɔk pu na
(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)*

¹⁴ Yesu nan buen Piita adichal ni, le ki ti kan Piita aapuu aana bun ki dɔ kidiik ni. Le uwɔn ton. ¹⁵ Le Yesu meeh urjaal. Le uwɔn sɔɲ. Le u fi, ki chann u tichann.

¹⁶ Kijook aah joor na, le binib dan Yesu chee, ki joo ni binib bi tiyayaar joo bi na pam. Yesu nan po len tibɔr baanja la, le tiyayaar ngbaan nyan bi ni. Le u cha bibum mɔmɔk mu pɔɔk. ¹⁷ U ɲa kina ke ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya aah nan len pu

na ke, “Uma ubaa le nyan ni iween, ni tibun-
bunn timi aawon ni.”*

*Binib bi nan ban ke bi dii Yesu na
(Luk 9.57-62)*

¹⁸ Yesu nan kan ke kinipaak ki dii u na
wiir sakpen a. Nima pu le u nan tuk waa-
didiliib ke u ban u puur nnyusakpem la.
¹⁹ Le Uwumbor aakaal aamomokr ubaa nan
dan u chee ki nan bui u, “Umomokr, m ga dii
si, saah cha nin chee na mok.”

²⁰ Le Yesu bui u, “Inok kpa yaah koo ibuu
i ponn ni na. Inyoon i laani paacham na
mu kpa yaadil. Min Unibon Aabo ma aa kpa
maah ga doon nin chee na.”

²¹ Le waadidiir ubaa mu bui u, “Ndin-
daan, m mee si nsan, cha m buen ti sub nte
waahr, aan ki nan dii si.”

²² Le Yesu bui u, “Dii mi dandana wee, ki
cha bitekpiib sub tob.”

*Yesu aah na pu ki cha kibun njan na
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)*

²³ Le Yesu koo bunob ni. Le waadidiliib
mu dii u. ²⁴ Baah chuun nnyun ni cha na
le kibun ti fii ki bi daar, le tinyunkpenn fii
ti ti bin bunob pu. Yesu nan do geen. ²⁵ Le
waadidiliib dan ki nan gbaa finn u ki bui u,
“Tidindaan, ter timi. Ti ga bee nnyun ni.”

²⁶ Le u bui bi, “Ba na ni san ijawaan? Naa
gaa mi ki kii mbamom.” Le u fii ki kae kibun
ni nnyun. Le kibun ni nnyun mok njan chii.

²⁷ Ni nan gar bi pam. Le bi baa tob, “Ba
aanibol le na? Hali kibun ni nnyun kii
waamob.”

*Yesu aah cha biwaab bilee pook pu na
(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)*

²⁸ Le bi fuu nnyusakpem aadapuul,
Gadarene yaab aatinj ni. Baah fuu nima
na le biwaab bilee nyan ni baah sui binib
titakpalunn ti ponn ni na, ki tooh u nsan ni.
Biwaab ngbaan yaa nan kan unii kan, bi ga
gbaa u la. Nima pu na, ubaa aa nan nmaa
jer nima chee. ²⁹ Baah kan Yesu na, le bi
teen ke, “Sin, Uwumbor Aajapoon, aa ban ba
ti chee? Aa dan do ke aa nan na timi falaa
n-yoonn aah kaa kee neer buyoonn aa?”

³⁰ Le igbeer i wiir na bi dandar ki chuun
ji. ³¹ Le tiyayaa ti bi bijab ngbaan ni na ganj
Yesu, “Aa yaa nyan timi binib ngbaan ponn
ni kan, cha ti ti koo igbeer ngbaan ni.”

³² Le Yesu bui ti, “Li cha man.” Le ti
nyan binib ngbaan ni, le ki ti koo igbeer
na ni. Libuul ngbaan ni, le igbeer ngbaan
momok san sunn limogongoln taab, le ki ti
koo nnyun ni ki kpo.

³³ Le bijab bi kiir igbeer ngbaan na san
buen kitiij ni, ki ti tuk binib Yesu aah cha
biwaab ngbaan pook pu na, ni tibor ngbaan
momok. ³⁴ Kitiij ngbaan aanib aah njan kina
na, le bi momok dan ki nan tooh Yesu nsan

ni. Baah kan u na, le bi ganj u ke u nyan
baatinj ni.

9

*Yesu aah cha uja u aawon faan na pook pu
na*

(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Le u gir koo bunob ni, ki ki puur
nnyusakpem ki kun udo aatinj ni. ² Le bijab
bibaa lulu ni uja u aawon faan na likekeln
ni Yesu chee. Le Yesu kan baah gaa u ki
kii mbamom pu na, le ki bui uja u aawon
faan na, “Maabo, chuu aabaa, m di cha
saatunwanbir pinn si.”

³ Waah len kina na, le Uwumbor aakaal
aamomokb bibaa daki bisui ni ke, “Uja wee
sii Uwumbor la.”

⁴ Le Yesu bee baalandak, le ki baa bi, “Ba
na ni dak ilandak i kaa nan na nisui ni?”

⁵ Maah len ke m di cha waatunwanbir pinn
u na le pook aan m yaa len ke ‘Fii ki li chuun’
le pook? ⁶ M ga mok nimi ke min Unibon
Aabo kpa mpoon dulnyaa wee ni ke m di cha
pinn titunwanbir.” Waah len kina na, le u
bui uja u aawon faan na ke, “Fiin ki yoor
saawandookaan ki li chaa kun.”

⁷ Libuul ngbaan ni le uja ngbaan fii ki
chaa kun. ⁸ Kinipaak ngbaan aah kan kina
na, le bi san ijawaan, ki nyuuj Uwumbor u tii
unibon mpoon kina na.

*Yesu aah yin Matiu pu na
(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)*

⁹ Le Yesu siir nima ki buen. Waah cha
na, le u kan ulampoogaar ubaa bi yin u ke
Matiu. U ka baah gaal lampoo nin chee na.
Le Yesu bui u, “Li dii mi.”

Le u fii ki dii u.

¹⁰ Le Yesu ni waadidiliib nan kal Matiu
do ki jin tijikaar. Le bilampoogaar ni titun-
wanbirdam bi wiir na dan nan jin bi chee
tijikaar. ¹¹ Farisii yaab aah kan kina na, le
bi baa waadidiliib, “Ba na nima aamomokr
ji bilampoogaar ni titunwanbirdam chee
tijikaar?”

¹² Le Yesu nun baah len pu na, le ki bui
ke, “Binib bi kpa laafee na aa ban dokta, see
binib bi bun na le ban dokta. ¹³ Uwumbor
Aagban len ke waa ban ke binib toor kitork
baanja ki tii u. U ban ke bi li san tob kin-
imbaak la.* Li cha ki ti bae tibor ngbaan
aatataa. Maa dan ke m nan yin bininyaam.
M dan ke m nan yin titunwanbirdam [ke bi
nan kpeln baabimbin.]”

*Kimolul aabir
(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)*

¹⁴ Le Jonn aadidiliib dan Yesu chee, le ki
nan bui u, “Ti ni Farisii yaab lul bumob
kpakpaayuk la. Ba pu saadidiliib ma aa
lulni bumob?”

* 8:17 : Lik Aisaya 53.4. * 9:13 : Lik Hosea 6.6.

¹⁵ Le u baa bi, “Bicham bi dan bi nan ji ubondinn aajim na ga nmaa li kpa mpombiin buyoonn upiidinn bi bi chee na aa? Aayii. N-yoonn choo, le bi ga nan chuu nyan upiidinn na bi chee mpɔɔn. N-yoonn ngbaan le bi ga lul bumɔb.”

¹⁶ Yesu nan ki len ke, “Ubaa aan di likekepɔln aageln len libɔkukpokl. U yaa n̄a kina kan, likekepɔln aageln na ga kar libɔkukpokl na. Liboln ngbaan ga jer njan yaan. ¹⁷ Ubaa mu aan di ndawiin ki di n̄a kilookpok ponn ni. U yaa n̄a kina kan, kilook ngbaan ga puu, ki bii. Ndaan mu ga kpir. Bi ga di ndawiin ki di n̄a kilooɔn ni la. Le ndaan aan kpir. Kilook ngbaan mu aan bii.”

Yesu aah cha upii ubaa pɔɔk aan ki fikr upiibo nkun ni pu na

(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yesu aah bi len kina na, le uninkpel ubaa dan nan gbaan unimbiin ni ki doon u, le ki bui u, “Mbisal kpo a. Dan nan di aanjaal paan u pu, le u ga fikr.”

¹⁹ Le Yesu fii ki dii u. Waadidiliib mu dii u.

²⁰ Le upii u fu tipii r̄jibin kipiik ni n̄ilee taa door na nan bi nima, ki dan Yesu aapuwoɔb, le ki nan meeh waabɔkul aamojuul; ²¹ ba pu? u nan dakusui ni ke u yaa po meeh Yesu aabɔkul kan, u ga pɔɔk.

²² Le Yesu fenn ki kan u, le ki bui u, “Mbisal, chuu aabaa. Saah gaa mi ki kii mbamɔm pu na, nima le cha aa pɔɔk.” Libuul ngbaan ni le u pɔɔk.

²³ Le Yesu fuu uninkpel ngbaan aadichal ni, ki ti koo li ponn ni, ki kan kinipaak nima. Bi nan wii ikpowiil, ki pii n̄jiwul, ki faa kifuuk. ²⁴ Le u bui bi, “Nyan lipaal man. Upiibo ngbaan aa kpo. U geen la.”

Le bi laa u sakpen. ²⁵ Baah nyan kinipaak ngbaan lipaal na, le u koo ni upiibo ngbaan aah bi kidiik ki ponn ni na, le ki ti chuu uɲaal, le u fii. ²⁶ Le bi mooni tibɔr ngbaan itingbaan mɔmɔk ni.

Yesu aah likr bijoom bilee aanimbil pu na

²⁷ Yesu nan siir nima. Waah cha na le bijoom bilee dii u, ki tar ke, “David Aayaabil, san timi kinimbaak.”

²⁸ Le u ti koo kidiik ni. Le bijoom ngbaan mu koo ni u chee. Le u baa bi, “Ni pak ke m ga nmaa likr ninimbil aa?”

Le bi kii, “Tidindaan, een.”

²⁹ Baah len kina na, le u meeh binimbil, le ki bui bi, “Naah gaa mi ki kii pu na, ni n̄a kina ki tii nimi.” ³⁰ Le binimbil likr: Le u sur bi mbamɔm ke bi taa tuk unii ubaa.

³¹ Le bi buen ki ti joo waayimbil mooni itingbaan mɔmɔk ni.

Yesu aah cha ubir pɔɔk pu na

³² Bijoom ngbaan aah nyan ni Yesu chee na, le binib bibaa nan joo ni ubir u tiyayaar

joo u na. ³³ Le Yesu nyan tiyayaar u ni. Le u len, kaa ki ye ubir. Le ni gar kinipaak ngbaan pam. Le bi len ke, “Taa kee kan kina timi Israel yaab aatin ni.”

³⁴ Le Farisii yaab bui ke tiyayaar aayidaan le ti u mpɔɔn ke u nyan tiyayaar binib ni.

Yesu aah san kinipaak ngbaan kinim-baak pu na

³⁵ Yesu nan bɔ dii ntisakpem, ni nti-waatiir ni, le ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr; ki mooni Uwumbɔr aanaan aabɔnyaan tee, le ki cha bibum bi kpa iween aabɔn mɔmɔk na, ni binib bimak kaa pɔɔ na pɔɔk. ³⁶ Waah kan kinipaak ngbaan na, le u san bi kinimbaak sakpen; ba pu? bi naahn ipiih i yɔl ki dɔ kitiɲ, kaa kpa upihkpaal na la. ³⁷ Le u bui waadidiliib, “Idi biir a, ki wiir. Bidicheeliib ma aa wiir. ³⁸ Nima pu na, ni li mee kisaak Aadindaan man ke u tun ni bidicheeliib bi nan chee waajikaar.”

10

Yesu aakpambalb kipiik ni bilee

(Mak 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹ Yesu nan yin waakpambalb kipiik ni bilee ke bi dan u chee, le ki nan tii bi mpɔɔn ke bi ti nyan tiyayaar binib ni, ki cha bibum bi kpa iween aabɔn mɔmɔk na, ni binib bimak kaa pɔɔ na pɔɔk.

² Waakpambalb kipiik ni bilee ngbaan aayimbil sɔ: njan, Simonn u bi yin u ke Piita na, ni Andru u ye Simonn aanaal na; Jems u ye Sebedee aajapɔɔn na, ni Jonn u ye Jems aanaal na; ³ Filip, ni Batolomiu; Tomas, ni Matiu u nan gaal lampoo na; Jems u ye Alfeus aajapɔɔn na, ni Tadeus; ⁴ ni Simonn u nan ban u kuln waatin aadim na, ni Judas Iskariot u ga nan kooh Yesu na.

Yesu aakpambalb kipiik ni bilee aatuln

(Mak 6.7-13; Luk 9.1-6)

⁵ Yesu nan tun waakpambalb kipiik ni bilee ngbaan bi ti moon Uwumbɔr aabɔr ki bui bi, “Ni taa buen binib bi kaa ye Juu yaab na aatin ni, ki taa buen Samaria yaab aatin kibaa ni. ⁶ Li cha man Israel yaab bi yenn Uwumbɔr aasan ni na aatim ni, ⁷ ki ti li mooni Uwumbɔr aabɔr ke waanaan peen ni a, ⁸ ki cha bibum pɔɔk, ki li fikr binib bi kpo na, ki cha bikɔndam pɔɔk, ki nyan tiyayaar ni biponib binib ni. Ni kan mpɔɔn, kaa pan nibaa. Ni mu li tii bibum laafee, ki taa li ban tipar. ⁹ Ni taa li joo n̄jomobil tikpalonn ni, ¹⁰ ki taa li tu litulun, ki taa li joo libɔkul ki kpee naah pee li na pu, ki taa li joo n̄jinaatak, ki taa li joo tijaangbar; ba pu? ni n̄an ke ututunn mɔmɔk ji waatuln pu la.

¹¹ “Ni yaa fuu kitiɲ kibaa ni kan, ni li ban uninyaan u ga gaa nimi waadiik ni na, ki li bi nima ki ti saa buyoonn ni ga nan nya nima na. ¹² Ni yaa koo lidichal libaa ni kan,

ni doon bi ki bui bi ke Uwumbor aanyoor bi bi pu. ¹³ Lidichal ngbaan aanib yaa gaa nimi kan, Uwumbor aanyoor ga li bi bi pu. Bi yaa kaa gaa nimi kan, waanyoor aan li bi bi pu. ¹⁴ Lidichal libaa aanib, bee kitin kibaa aanib yaa kaa gaa nimi, ki yaa kaa kii nimi aabor kan, ni nyan nima ki kpaar nitaa aatatan ki lii nima. ¹⁵ M tuk nimi mbamon la, bundaln Uwumbor ga nan ji binib tibor na, binib ngbaan aatafadaan ga jer Sodom ni Gomora aatim aanib aatafadaan.”

*Binib aah ga na Yesu aanib falaa pu na
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)*

¹⁶ “M ga tun nimi, ni ti moon Uwumbor aabor. Ni ga li bi ke ipiil i bi njasol aakaasisik ni na la. Ni li kpa nlan ke iwaa aah kpa nlan pu na, ki li bi suuna ke jinanjel aah bi pu na. ¹⁷ Ni li nyi man. Bi ga nan chuu nimi ki ji nimi tibor, ki gbaa nimi njinaalab mmeen aadir ni. ¹⁸ M pu, le ntim aaninkpiib ni biborb ga ji nimi tibor. Le ni ga tuk Juu yaab, ni bi kaa ye Juu yaab na tibonyaan tee. ¹⁹ Bi yaa chuu nimi kan, ni taa baa nisui ni ke ni ga len kinye; n-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, Uwumbor Aafuur Nyaan le ga tuk nimi naah ga len pu na; ²⁰ naa ye nimi le ga len, Nite Uwumbor Aafuur Nyaan le ga cha ni len.

²¹ “Binib ga di binaabitiib na binib aanjal ni, ke bi ti ku bi. Tetiib mu ga di baabim na binib aanjal ni, ke bi ti ku bi. Binib mu ga yii bitetiib ni binatiib, ki cha binib ku bi. ²² Le binib momok ga li nan nimi m pu. Unii umok jin limor ki dii mi ki ti saa limofal aadon na, uma le ga nmar. ²³ Bi yaa na nimi falaa kitin kibaa ni kan, ni san buen kitin kiken ni. M tuk nimi mbamon la, buyoonn min Unibon Aabo ga nan gir ni na, naan kee bo dii Israel yaab aatim momok ni, ki doo.

²⁴ “Unii u bae mbaem na aa jer waamomokr. Unaagbiija ubaa mu aa jer udindaan. ²⁵ Unii u bae mbaem na yaa bi ke waamomokr aah bi pu na kan, cha unimbil gbiin kina. Unaagbiija yaa bi ke udindaan na kan, cha unimbil gbiin kina. Bi yaa yin udichadaan kinimbonadaan kan, baan yin waachiln ni aanib mu kinimbonadam aa?”

*Ni li san Uwumbor baanja
(Luk 12.2-7)*

²⁶ “Ni taa san binib ijawaan man. Tiborborkaan momok ga kpiir. Tibor timok bo na, ti ga nyan mpaan pu. ²⁷ Maah tuk nimi tibor ti libool ni na, ni li mooni ti binib ni. Maah loon tibor ti nitafal ni na, ni li mooni ti lipaal. ²⁸ Ni taa san binib ijawaan man. Bi ga nmaa ku nimi aawon baanja la. Baan nmaa ku nimi aawiin. Ni li san Uwumbor u ga nmaa bii tiwon ni nwiin momok mmii mu kaan junn na ponn ni na. ²⁹ Bi kooh iyaar ilee janjan ubaa la. Nite

Uwumbor yaa kaa kii kan, uyaar ubaa aan lir ni kitin. ³⁰ Uwumbor nyi nimi aayikipir aakahm. ³¹ Nima pu na, ni taa san ijawaan man. Ni jer iyaar pam.”

*Len binib aanimbil ni ke aa ye Yesu yoo la
(Luk 12.8-9)*

³² “Unii umok len binib aanimbil ni ke u ye miyoo na, m mu ga len Nte Uwumbor u bi paacham na aanimbil ni ke udaan ngbaan le ye miyoo. ³³ Unii umok len binib aanimbil ni ke waa ye miyoo na, m mu ga len Nte Uwumbor u bi paacham na aanimbil ni ke udaan ngbaan aa ye miyoo.”

*Binib bi dii Yesu na, ni bi kaa dii u na aa
kpa kimobaaan*

(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ “Maah dan dulnyaa wee ni na, ni taa dak ke nima le ga cha binib momok li kpa kimobaaan. M pu, le butob ga li bi. ³⁵ M pu, uja ga kpak ute kinikpakpak, usapoon mu ga kpak una, upii mu ga kpak uchapii. ³⁶ Unii aadim ga li ye waachiln ni aanib la.*

³⁷ “Unii umok gee ute, bee una ki jer mi na, waa neer u le ye maadidiir. Unii umok gee ujaapoon, bee ubisal ki jer mi na, u mu aa neer u le ye maadidiir. ³⁸ Unii umok kaan yoor waadapuinkoo ki dii mi na kan, waa neer u le ye maadidiir.

³⁹ “Unii yaa kaa kii ke u kpo m pu kan, waamofal ga bee yoli la. Unii yaa kpo m pu kan, u ga kan limofal li kaa kpa ndoon na.”

*Uwumbor aah ga pa binib pu na
(Mak 9.41)*

⁴⁰ “Unii yaa gaa nimi maanib kan, u gaa mi le na. Unii yaa gaa mi kan, u gaa Uwumbor u tun ni mi na le na. ⁴¹ Unii yaa gaa Uwumbor aabonabr kan, waah ye Uwumbor aabonabr na pu le cha u gaa u, nima na, u ga kan Uwumbor aabonabr aapal. Unii yaa gaa uninyaan kan, waah ye uninyaan na pu le cha u gaa u, nima na, u ga kan uninyaan aapal. ⁴² M tuk nimi mbamon la, unii umok tii maadidiir waatiir ubaa nnyunyunkoo baanja na kan, waah ye maadidiir pu na le cha u tii u, nima na, u ga kan tiyaapar.”

11

*Jonn aah tun ni waadidiliib Yesu chee pu
na*

(Luk 7.18-35)

¹ Yesu aah tuk waadidiliib kina ki ti doo na, le u siir nima, ki buen ti moon Uwumbor aabor itingbaan ni.

² Le Jonn u muini binib nnyun ni na bi kiyondiik ponn ni ki nyan Yesu Kristo aah tun pu na. Le u tun ni waadidiliib u chee ³ ke bi ti baa u ke u ye unii u Uwumbor aabonabtiib

* 10:36 : Lik Maika 7.6.

nan len ke u ga dan na aan waa ye? Bi li ban uken aa?

⁴ Le Yesu bui bi, “Gir buen Jõnn chee ki ti tuk u naah n̄un pu na, ni naah kan pu na: ⁵ ke m likr bijoom aanimbil, ki cha biwɔb, ni bikɔndam, ni bitafakpaab pɔɔk, ki fikr binib bi kpo na nkun ni, ki tuk bigiim Uwumbɔr aabɔnyaan tee. ⁶ Unii u kaa joo mi beeni na, Uwumbɔr aanyoor bi u pu.”

⁷ Le Jõnn aadidiliib ki gir buen u chee. Baah cha na, le Yesu len kinipaak ngbaan chee Jõnn aabɔr ke, “Naah nan buen Jõnn chee nteersakpiin ni na, ni nan buen ni ti kan ba? Lipul li libuln fiini li na aa? Aayii. ⁸ Ni nan buen ni ti kan ba? Uja u pee tiwanyaan na aa? Aayii. Binib bi pee tiwanyaan na bi bibɔrb aadichal ni la. ⁹ Ni nan buen ni ti kan ba? Uwumbɔr aabɔnabr aa? Mbamɔn, m tuk nimi la, ni nan kan unii u jer Uwumbɔr aabɔnabr na. ¹⁰ Ni n̄mee Uwumbɔr Aagban ni ke Uwumbɔr bui ke, ‘Maatutunn sɔ. M tun ni u ke u loln ni nsan ki nan toor nsan ki siin si.’* Jõnn le ye ututunn ngbaan. ¹¹ M tuk nimi mbamɔn la, baa kee ma unii ubaa u jer Jõnn u muini binib nnyun ni na. Le unii u ye uwaatiir Uwumbɔr aanaan ni na jer Jõnn. ¹² Buyoonn Jõnn nan fuu ni ki nan saa dandana na, le binib aanimbil man ke bi ti koo Uwumbɔr aanaan ni, le ki koo mpɔɔn pu. ¹³ Uwumbɔr aakaal ni waabɔnabr aaliin nan len Uwumbɔr aanaan aah ga li bi pu na, ki nan saa Jõnn aayoonn. ¹⁴ Ni yaa ban ke ni pak baah nan len pu na kan, ni ga bee ke Jõnn ye Uwumbɔr aabɔnabr Elaija u bi nan len ke u ga fuu ni na la. ¹⁵ U kpa litafal u n̄un na kan, u n̄un.

¹⁶ “M ga di ba n̄an dandana aanib ngbaan? Bi bi ke mbim mu ka kinyan ni ki bui bin̄een aatɔtiib, ¹⁷ ‘Ti pii n̄iwul tii nimi, le naa saar. Ti wii ikpowiil, le naa kaani.’ ¹⁸ Dandana aanib ngbaan mu bi kina la; Jõnn dan ki nan lulni bumɔb, kaa nyu ndaan, le bi len ke u kpa kinimbɔn̄. ¹⁹ Min Unibɔn Aabo dan le ki ji ki nyu, le bi len ke m ye upusakpiindaan ki ye udanyur, ki jõnni bilampoogaab ni titunwanbirdam. Tɔ, nlan aah tun pu na le mɔk ke mu n̄an.”

Binib bi kaa kpeln baabimbin na aabɔr (Luk 10.13-15)

²⁰ N-yoonn ngbaan le Yesu piin ki bi len ki kae ntim mubaa aanib. U nan tun lijn̄jiir aatun pam ntim ngbaan ponn ni, le baa kpeln baabimbin. Nima le cha u kae bi. ²¹ U nan len ke, “Korasinn aatiin aanib, tibɔbir bi ni pu. Betseda aatiin aanib, tibɔbir bi ni mu pu; ba pu? m yaa ba nan tun lijn̄jiir aatun Taya aatiin ponn ni, ni Saidonn aatiin ponn ni ke maah tun ni ponn ni pu na kan, bi ba ga

kpeln baabimbin ni yunn a, ki li pee tiwan-
peenkaan ni saak kuub na, ki di nfatan puk
biyil, aan ki mɔk ke bisui bii baatunwanbir
pu. ²² M tuk nimi la, bundaln Uwumbɔr
ga ji binib tibɔr na, nimi aatafadaan ga jer
Taya ni Saidonn aatiin aanib aatafadaan.
²³ Nimi Kapenaum aatiin aanib, bi ga yoor
nimi paacham aa? Aayii. Bi ga sunn nimi
kitekpiitiin ni; ba pu? m yaa ba nan tun
lijn̄jiir aatun Sodom aatiin ponn ni ke maah
tun ni ponn ni pu na kan, kitiin ngbaan ba ga
li bi ki nan saa dandana wee. ²⁴ M tuk nimi
la, bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na,
nimi aatafadaan ga jer Sodom aatiin aanib
aatafadaan.”

*Dan Yesu chee man ki kan lifuur
(Luk 10.21-22)*

²⁵ N-yoonn ngbaan le Yesu bui ke, “Nte
Uwumbɔr, u ye paacham ni taab Aadindaan
na, aa bɔr tibɔr timina bilankpalb ni binim-
biwolm, le ki di mɔk chapɔntiib, nima pu le
m pak si. ²⁶ Nte, saageehn le na, nima le cha
aa n̄a kina.

²⁷ “Tɔ, Nte Uwumbɔr le tii mi tiwan
mɔmɔk. Ubaa aa nyi min Uwumbɔr Aa-
japɔɔn, see Nte Uwumbɔr. Ubaa mu aa nyi
Nte Uwumbɔr, see min Ujapɔɔn. Binib bi m
ban ke m di Uwumbɔr mɔk bi na, bi mu nyi
u.

²⁸ “Nimi bimɔk tun lituln ki ti bak na, dan
m chee man, le m ga tii nimi lifuur. ²⁹ Gaa
maatuln man, ki bae mbam m chee; m bi
suuna, ki sunn mbaa taab. Ni ga kan lifuur;
³⁰ ba pu? maamɔkm aa pɔɔ. Maatuln mu aa
nyuun.”

12

*Juu yaab aakpaakool daal aabɔr
(Mak 2.23-28; Luk 6.1-5)*

¹ N-yoonn ngbaan le Yesu ni waadidiliib
bɔ dii kisaak kibaa ponn ni, Juu yaab aak-
paakool daal. Nkon nan joo waadidiliib, le
bi piin ki bi chur tijikaar ki geei ki per ki
n̄mɔ. ² Le Farisii yaab kan baah n̄ani pu na, le
ki bui Yesu, “Lik saadidiliib aah n̄ani pu na.
Timi aakaal aa kii ke bi n̄a kina likpaakool
daal.”

³ Le u baa bi, “Naa karn Ubɔr David aah
nan n̄a pu na aa? Nkon nan joo u ni waanib.
⁴ Le u koo Uwumbɔr Aadichal ni. Le u ni
bi n̄man Uwumbɔr aaboroboro. Baah n̄man
boroboro ngbaan na, le bi bii Moses aakaal
mu len ke Uwumbɔr aatotoorb baan̄ja le
ga n̄mɔ boroboro ngbaan na. ⁵ Tɔ, lik-
paakool daal mɔmɔk Uwumbɔr aatotoorb
bi bi waadichal ni na mu bii likpaakool
daal aakaal, le ubaa aa galni bi. Naah kee
karn kina Nkaal aagban ni ii? ⁶ M tuk nimi
la, unii u jer Uwumbɔr Aadichal na bi do.

* 11:10 : Lik Malakai 3.1. * 12:7 : Lik Hosea 6.6.

⁷Uwumbor Aagban len ke waa ban ke binib toor kitork baanja ki tii u. U ban ke bi li san tob kinimbaak.* Ni yaa ba nyi iliin ngbaan aatataa kan, naa ba ga galn binib bi kaa kpa taani na. ⁸To, min Unibon Aabo le ye likpaakool daal mu Aadindaan.”

Yesu aah cha uja u aanjaal faan na pook pu na

(Mak 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹Le u siir nima, ki koo baameen aadiik ni. ¹⁰Le uja u aanjaal faan na bi nima. Le bi ban ke bi galn Yesu, le ki baa u, “Timi aakaal kii ke unii li tei bibum likpaakool daal aa?”

¹¹Le u baa bi, “Ni ponn ni ubaa yaa kpa upiih ubaa aan u yaa lir liboln ni likpaakool daal kan, saan nyan u uu? ¹²Unibon aa jer upiih ii? Nima le mok ke timi aakaal kii ke ti nani ni nan na likpaakool daal.” ¹³Waah len kina na, le u bui uja u aanjaal faan na, “Taln aanjaal.”

Le u taln unjaal. Le mu naar, ki pook ke muken na. ¹⁴Le Farisii yaab nyan lipaal, le ki kpokl baah ga na pu ki ku Yesu na.

Ututunn u Uwumbor lee u na aah bi pu na

¹⁵Yesu nan bee baah kpokl pu na, le ki siir nima. Kinipaak nan dii u, le u cha bibum momok pook, ¹⁶le ki bui bi ke bi taa li joo u mooni. ¹⁷Waah na kina na, le ni gbiin Uwumbor aabonabr Aisaya aah nan len pu na, ke Uwumbor len ke,

¹⁸“Maatutunn u m lee u na so.

M gee u, le u gbiin nnimbil.

M ga di Maafuur Nyaan gbiin u.

Le u ga tuk ninibol momok maah ga ji binib tibor pu na.

¹⁹Waan li kpak kinikpakpak, kaan li tar,

kaan li kpa kifuuk ntim ni,

²⁰kaan koo lidabil li boon na, kaan junn karyaa u kaa wiin mbamom na.

U ga kan linyan, ki tii binib momok baabamom.

²¹U pu, le ninibol aanib momok ga li kpa limakl.”†

Binib bibaa aah sii Uwumbor Aafuur Nyaan pu na

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-23)

²²Le binib bibaa joo ni unii u tiyayaar na u ujoon ni ubir na Yesu chee. Le Yesu cha u pook, le u len, unimbil mu likr. ²³Le ni gar kinipaak ngbaan momok pam. Le bi bi baa tob, “Uja ngbaan sil ye Ubor David Aayaabil aa?”

²⁴Farisii yaab aah nun kina na, le bi len ke Beelsebul, u ye tiyayaar aayidaan na, le tii u mpom ke u nyan tiyayaar binib ni.

²⁵Le Yesu bee baalandakbir ngbaan, le ki bui bi, “Nnaan mubaa ni aanib yaa jaa

tob kijaak kan, nnaan ngbaan ga bee yoli la. Kitiñ kibaa ni aanib mu yaa jaa tob kijaak kan, kitiñ ngbaan ga bee yoli. Lidichal libaa ni aanib mu yaa jaa tob kijaak kan, lidichal ngbaan ga bee yoli. ²⁶Tiyayaar aayidaan yaa nyan tiyayaar binib ni kan, u jan ubaa kijaak la. Waanaan ga na kinye aan ki sil? ²⁷Ni yaa len ke tiyayaar aayidaan Beelsebul le tii mi mpom ke m nyan tiyayaar binib ni kan, ke nmaa tii nimi aanib mu mpom ke bi nyan tiyayaar binib ni? Nimi aanib aah nani pu na le ga mok ke ni kpa mbamom bee naa kpa. ²⁸To, Uwumbor Aafuur Nyaan le tii mi mpom le m nyani tiyayaar binib ni. Nima le mok ke Uwumbor aanaan fuu ni ni chee.”

Yesu aah nyan mpomdaan kinimbony ki bii kaawan pu na

²⁹“Ubaa aan nmaa koo mpomdaan aadichal ni ki bii waawan, see u puen buu u le waahr, le ki nin bii waadichal.

³⁰“Unii umok kaa dii mi na, u ye maadin la. Unii umok kaa kuuni binib tii mi na, u yaal bi la. ³¹M tuk nimi la, Uwumbor ga di cha pinn binib aatunwanbir ni baasiibil momok. To, unii yaa sii Uwumbor Aafuur Nyaan ma kan, Uwumbor aan di cha pinn udaan ngbaan. ³²Unii yaa bii min Unibon Aabo kan, Uwumbor ga di cha pinn u. Unii yaa bii Uwumbor Aafuur Nyaan kan, Uwumbor aan di cha pinn u dulnyaa wee ni, kaan di cha pinn u paacham mu.”

Naah ga na pu ki bee unii aabimbin aah bi pu na

(Luk 6.43-45)

³³“Busub yaa nan kan, bu aasubil ga li nan. Bu yaa kaa nan kan, bu aasubil mu aan li nan. Bu aasubil pu le aa ga bee bu aah ye busub bu na. Kina le unii aatuln pu le ga cha aa bee ke u nan aan waa nan. ³⁴Nimi ikuub aabim, ni ye titunwanbirdam la. Ni ga na kinye ki len iliin i nan na? Ilandak i gbii unii aasui ni na, ima le u ga len. ³⁵Ilandak nyaan bi uninyaan aasui ni, nima le u ga len iliin i nan na. Ilandak i kaa nan na bi unii u kaa nan na aasui ni, nima le u ga len iliin i kaa nan na.

³⁶“M tuk nimi la, bundaln Uwumbor ga ji binib tibor na, liyaadaal ngbaan le bi ga kpiir baah nan len tibor yol yol ti na momok ki tuk Uwumbor. ³⁷Saamliin le ga nyan si. Saamliin mu le ga bii si.”

Baah ban ke Yesu tun lijnjiir aatuln pu na

(Mak 8.11-12; Luk 11.29-32)

³⁸N-yoonn ngbaan le Uwumbor aakaal aamomokb bibaa ni Farisii yaab bibaa bui Yesu, “Umomokr, ti ban ke aa tun lijnjiir aatuln, aan tinimbil kan, aan ti gaa si ki kii.”

³⁹ Le u bui bi, “Nimi dandana aanib, ni ye titunwanbirdam la, kaa dii Uwumbor; nima le ni ban lijnjiir aatuln. Uwumbor aabonabr Jona aah nan bi ujan sakpiin aaponn ni iwiin itaa ni tinyer titaa pu na, ⁴⁰ kina le min Unibon Aabo mu ga li bi kitin ponn ni iwiin itaa ni tinyer titaa. Lijnjiir aatuln limina baanja le ni ga kan. ⁴¹ Jona nan tuk Ninefa aatin aanib Uwumbor aabor. Le bi kpeln baabimbin. Min, u jer Jona na, le tuk nimi Uwumbor aabor; le naa kpeln nimi aabimbin. Bundaln Uwumbor ga ji binib tibor na, Ninefa aatin aanib aah nan kpeln baabimbin pu na, nima le ga mok ke nimi aabor bii. ⁴² Seba aapiibor nan nyan ni dandar ke u nan nun Ubor Solomonn aalan aaliin. Min u jer Solomonn na bi do la, le naa nun maaliin. Bundaln Uwumbor ga ji binib tibor na, upiibor ngbaan aah nan na pu na, nima le ga mok ke nimi aabor bii.”

Tiyayaar aah ga gir ni pu na
(Luk 11.24-26)

⁴³ “Tiyayaar yaa nyan unii ni kan, ti ga li chuun gor nnyun aah kaa bi kipok ki ponn ni na, ki ban taah ga kal nin chee ki fuur na, kaan kan. ⁴⁴ Le ti ga len ke ti ga gir kun taah nyan unii u ponn ni na la. Le ti ga gir ni, le ki nan kan ke bi toor taakookoo yaan ki na mu mbamom, nibaa aa bi ni ni. ⁴⁵ Le ti ga buen ki ti joo ni tiyayaar tilole ti bir ki jer ti na. Le ti momok ga nan koo unii ngbaan ponn ni, ki ga li bi u ponn ni, le ki bii u ki jer waah nan bi njan pu na. Kina le ni ga li bi dandana aanib bi kaa nan na chee.”

Binib bi ye Yesu aana ni unaatiib na
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Yesu aah bi len kinipaak ngbaan chee na, le una ni unaatiib dan nan sil lipaal ki ban ke bi len u chee. ⁴⁷ Le kinipaak ngbaan ponn ni ubaa tuk u, “Aana ni aanaatiib si lipaal ki ban bi len aa chee.”

⁴⁸ Le u baa bi, “Nma ye nna? Bilabi ye nnaatiib?” ⁴⁹ le ki taln unjaal mok waadidiliib, le ki bui ke, “Lik, nna ni nnaatiib so. ⁵⁰ Ba pu? unii umok nani Nte Uwumbor u bi paacham na aah gee pu na, uma le ye nnaal, ni nninkpan, ni nna.”

13

Unii u yaa njikaabim na aayatanakl
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Liyaadaal ngbaan le Yesu nyan lipaal, le ki buen ki ti kal nnyusakpem aagbaan. ² Le kinipaak sakpen dan u chee, ki wiir. Nima le u koo burjib ni, nnyun ni, le ki kal bu ponn ni. Kinipaak ngbaan momok mu si lipaal.

³ Le u tuk bi tibor pam nyatanak ponn ni, le ki bui ke, “Ukpaal ubaa le nan buen u ti yaa njikaabim. ⁴ Waah yaa na, le mubaa lir

nsan ponn ni. Le inyoon dan nan peei jin. ⁵ Le mubaa mu lir ntakpateer paab, titan aah kaa wiir nin chee na. Titan aah kaa wiir na, le mu guu puln mala. ⁶ Le nwiin puu, ki ton, ki see mu. Mu aah kaa kpa inyaan mbamom na, le mu yol. ⁷ Le mubaa mu lir ikokon ponn ni. Le ikokon muun le ki ku mu. ⁸ Le mubaa mu lir kitin ki nan na ponn ni le ki mar. Ngem lun nkub nkub, ngem mu lun imonko itata, ngem mu lun piitaa piitaa. ⁹ “U kpa litafal na kan, u nun.”

Nitaa nji pu u nak bi nyatanak na
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰ Le waadidiliib dan nan baa u, “Ba pu aa nak bi nyatanak?”

¹¹ Le u bui bi, “Nimi le Uwumbor cha ni bee waanaan aaboborkaan, kaa cha bima bee. ¹² Unii u kpa nlan ki bee Uwumbor aanaan aabor na, Uwumbor ga kpee u, le u li kpa sakpen. Unii u kaa kpa na, Uwumbor ga chuu gaa waah kpa mu pookaa na. ¹³ Kinipaak ngbaan lik, kaa waa, ki pel kaa nan, kaa bee maaliin aataata. Nima le cha m nak bi nyatanak. ¹⁴ Baah bi pu na, le ni gbiin Uwumbor aabonabr Aisaya aah nan len pu na ke,

‘Bi ga pel ki pel,

kaan bee Uwumbor aaliin aataata.

Bi ga lik ki lik kaan li waa.

¹⁵ Ba pu? binib ngbaan aasui aa bi nibaa ni. Bitafal kpaa la.

Bi njob binimbil,

kaa ban ke binimbil woln,

kaa ban ke bitafal nun,

kaa ban ke bisui bee Uwumbor aaliin aataata,

kaa ban ke bi kpeln baabimbin ki dii Uwumbor aasan ke u tii bi laafee.*

¹⁶ “Nimi maadidiliib, Uwumbor aanyoor bi ni pu; ba pu? ninimbil woln, nitafal mu nun. ¹⁷ M tuk nimi mbamom la, Uwumbor aabonabtiib pam ni bininyaam pam nan ban bi kan naah kan tiwan ni na, kaa kan. Bi nan ban bi nun naah nun tibor ti na, kaa nun ti.”

Liyatanakl ngbaan aataata aah cha pu na
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

¹⁸ “Li pel man aan m tuk nimi unii u yaa njikaabim na aayatanakl aataata. ¹⁹ Binib yaa nun Uwumbor aanaan aabor kaa bee taataata kan, le kinimbor ga dan nan nyan tibor ti bi bisui ni na. Njikaabim mu lir nsan ponn ni na le na. ²⁰ Njikaabim mu lir ntakpateer pu na mu ye binib bi nun tibor ngbaan, ki gaa ti mala ni mpopiin na. ²¹ Bi mu aa gaa ti mbamom bisui ni. Bi ga li joo ti ni yunn siib. Bi yaa kan limukl ti pu kan, bee binib yaa na bi falaa ti pu kan, libuul ngbaan ni, le bi ga di ti lii. ²² Binib ngem

* 13:15 : Lik Aisaya 6.9-10.

mu bi ke njikaabim mu lir ikokon ponn ni na la. Bi n̄un tib̄or ngbaan la. Le bitafal bi baabimb̄in ni, ni liwankpal ni. Nima le ku tib̄or ngbaan bisui ni, le taa mar. ²³ Binib bi n̄un tib̄or ngbaan ki bee taatataa, ki kii ti na, bima le bi ke njikaabim mu lir kitin̄ ki n̄an na ponn ni, ki mar na. Ngem lun nkub nkub, ngem mu lun imonko itata, ngem mu lun piitaa piitaa.”

Timoor ti bi ipui ponn ni na aayatanjakl

²⁴ Yesu nan ki njakl bi liyatanjakl liken ke, “Uwumb̄or aanaan naahn ukpaal u yaa ipui i n̄an na waakpaab ni na la. ²⁵ Kinyeek kibaa daal, binib aah d̄o geen na, le waadin dan nan di timoor yaa njmal ipui ngbaan ponn ni, le ki buen. ²⁶ Ipui aah muun ki mar na le bi kan ke timoor mu bi i ponn ni. ²⁷ Le ukpaal ngbaan aatutum dan nan baa u, ‘Timi aaninkpel, saa nan di ipui i n̄an na le di yaa saakpaab ni ii? Timoor ngbaan mu nyan ni la?’ ²⁸ Le u bui bi, ‘Maadin ubaa le n̄a kina.’ Le bi baa u, ‘Aa ban ke ti buen ti n̄oi nyan timoor ngbaan aa?’ ²⁹ Le u bui bi, ‘Aayii. Di cha ti man. Ni yaa n̄oi nyan timoor ngbaan kan, nibaakan, ipui ibaa mu ga li kpaan n̄oi ki dii ti. ³⁰ Cha man ipui ngbaan ni timoor ngbaan kpaan muun, aan ki nan biir. Ni yaa nan n̄eer lipuicheel kan, m ga tuk bipuicheeb: Puen n̄oi nyan man timoor ngbaan waahr, aan ki buu ti, ki di see mmii, aan ki nin chee ipui ki di fu maapil ponn ni.’”

Tisufar aabil aayatanjakl

(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Yesu nan ki njakl bi liyatanjakl liken ke, “Uwumb̄or aanaan naahn linaanyiimbil li uja ubaa nan di bun waakpaab ni na la. ³² Tisufar ngbaan aabil le ye liwaatiir, njibil m̄om̄ok filk jer lima la. Bi yaa di libil ngbaan bun kan, li ga puln ki muun, ki jer tisufar m̄om̄ok, ki ga n̄a busub la. Le inyoon i laani paacham na dan nan ter yaadil bu aabon pu.”

Boroboro aanyok aayatanjakl

(Luk 13.20-21)

³³ Yesu nan ki njakl bi liyatanjakl liken ke, “Uwumb̄or aanaan naahn boroboro aanyok mu upii nan di n̄a boroboro aayon ponn ni, aan boroboro ngbaan m̄ok duun na la.”

Yesu di njyatanjakl njmeen ki tuk bi

(Mak 4.33-34)

³⁴ Kina le Yesu njakl njyatanjakl ki tuk kinipaak ngbaan, kaa len t̄ibaa bi chee see njyatanjakl njmeen. ³⁵ Waah n̄a kina na, le ni gbiin Uwumb̄or aab̄onabr aah nan len pu na ke, “M ga waar mm̄ob ki njakl njyatanjakl, ki len tib̄orborkaan ti nan b̄or

buyoonn Uwumb̄or nan naan dulnyaa wee

ki nan saa dandana wee na.”†

Timoor ti nan bi ipui ponn ni na aayatanjakl aatataa

³⁶ Yesu nan siir cha kinipaak ngbaan, ki gir buen kidiik ni. Le waadidiliib dan u chee, ke u tuk bi timoor ti bi ipui ponn ni na aayatanjakl aatataa.

³⁷ Le u bui bi, “Ukpaal u yaa ipui i n̄an na le ye min Unib̄on Aabo. ³⁸ Bukpaab ngbaan le ye dulnyaa wee. Ipui i n̄an na le ye Uwumb̄or aanaan ni aanib. Timoor ngbaan le ye kinimb̄orj aanib. ³⁹ Ukpaal aadin u yaa timoor ngbaan na le ye kinimb̄orj. Lipuicheel le ye dulnyaa aadon. Bipuicheeb ngbaan le ye Uwumb̄or aatu-untiib. ⁴⁰ Baah nan n̄oi timoor ti ki di see mmii ponn ni na, dulnyaa aadon ga nan li bi kina la. ⁴¹ Min Unib̄on Aabo ga tun ni maatuuntiib dulnyaa wee ni, bi nan chuu titunwanbirdam, ni bit̄ot̄orj m̄om̄ok, aan ki nyan bi maanaan ni, ⁴² ki di ti n̄a mmii sakpiin ni. Bi ga wii ki njm̄o njinyin nima chee. ⁴³ N-yoonn ngbaan le bininyaam ga li bi Bite Uwumb̄or aanaan ni, ki wiin ke nwiin aah wiin pu na. U kpa litafal na kan, u njun.”

Liwankpal li b̄or na aayatanjakl

⁴⁴ “Uwumb̄or aanaan naahn liwankpal li b̄o bukpaab ni, kitin̄ ponn ni na la. Le uja ti kan liwankpal ngbaan, le ki ki di biin li pu. Le ni m̄o u ki ti nyan. Le u buen ke u ti kooh waawan m̄om̄ok, ki gir ti daa bukpaab ngbaan.”

Nleenyaa aayatanjakl

⁴⁵ “Uwumb̄or aanaan naahn uwankoo u chuan ban nleean mam mu n̄an na ke u daa na la, ⁴⁶ le ki ti kan nleenyaa mu kpa ki-daak sakpen na, le ki buen ti kooh waawan m̄om̄ok, ki ti daa nleenyaa ngbaan.”

Kip̄ok aayatanjakl

⁴⁷ “Uwumb̄or aanaan naahn kip̄ok ki bi-janbam di mee nnyun ni ki chuu ijan m̄ok aab̄orj na la. ⁴⁸ Kaah gbiin ijan na, le bi dar ki nyan lipaal, le ki kal ki gann ijan i n̄an na ki di n̄a tib̄oekur ni, ki cha i kaa n̄an na, ki di mee. ⁴⁹ Dulnyaa aadon mu ga nan li bi kina la. Uwumb̄or aatuuntiib ga nan dan dulnyaa ni, ki nan gann titunwanbirdam bininyaam ponn ni, ⁵⁰ ki ti di n̄a mmii sakpiin ni, binib aah wii ki njm̄o njinyin nin chee na.”

Tib̄okpokr ni tib̄op̄onn

⁵¹ Le Yesu baa bi, “Ni bee tib̄or timina m̄om̄ok aatataa aa?”

Le bi kii, “Een.”

⁵² Le u bui bi, “Unii u tuk binib Uwumb̄or aakaal na yaa dii mi kan, u naahn

† 13:35 : Lilk l̄ahn 78.2. ‡ 13:52 : Nibaakan tiwankpokr ye Uwumb̄or aagbakpok, tiwap̄onn mu ye Yesu aam̄okm.

udichadaan u nyan ni waawankpal ponn ni tiwankpokr ni tiwapənn.”[‡]

*Nasarefaatiŋ aaniḅ aah yii Yesu pu na
(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)*

⁵³ Waah nan ŋakl ŋiyatanak ngbaan ti doo na, le u siir nima, ⁵⁴ le ki gir kun udo aatiŋ Nasaref ni, le ki ti koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Uwumbər aabər. Waah tuk bi pu na, le ni gar bi. Le bi baa təb, “Uja wee kan nlan mue la chee? U kan mpəɔn mue la chee ki tun lijnjiir aatun ngbaan?” ⁵⁵ Waa ye kapenta na aabo la aa? Una aa ye Mari la aa? Unaatiḅ aa ye Jems, ni Josef, ni Simonn, ni Judas la aa? ⁵⁶ Uninkpatiḅ məmək aa bi do chee na la aa? U kan nlan mue, ni mpəɔn mue la chee?” ⁵⁷ Bi nan len kina le ki yii u.

Le Yesu bui bi, “Binib pak Uwumbər aabənabtiḅ see bido aatiŋ ni aaniḅ, ni baachiln ni aaniḅ baanja le aa pak bi.” ⁵⁸ Baah kaa gaa u ki kii na, waa nan tun lijnjiir aatun pam nima chee.

14

*Jənn u nan muin binib nnyun ni na aakun
(Mak 6.14-29; Luk 9.7-9)*

¹ N-yoonn ngbaan le Ubər Herod ŋun Yesu bər, ² le ki bui waatutum ke, “Jənn u nan muini binib nnyun ni na le na. U fikr nkun ni la. Nima le cha u kpa mpəɔn, ki tun lijnjiir aatun.”

³ Budabu pu Herod len kina na le ye ke u nan chuu Jənn ki buu u tikululn ki di u ŋa kiyondiik ni. Taani u cha u nan chuu u na le ye ke Jənn nan bui u ⁴ ke waah joo unaal aapuu Herodias na, naa ŋan, ke u bii Uwumbər aakaal la. ⁵ Jənn aah nan len kina na, le Herod ban ke u ku u, le ki san Juu yaab ijawaan. Bi nan len ke Jənn ye Uwumbər aabənabr la.

⁶ Le Herod aamaaldaal aawiin fuu ni. Le u ŋa tijiir ke bi ji. Le Herodias aabisal dan nan waa liwaal, Ubər Herod ni waanib aanimbiin ni. Le ni məər Herod sakpen. ⁷ Le u puu tipuur ke u ga tii u waah ban pu na.

⁸ Le una bui u ke u bui Ubər Herod ke u tii u Jənn aayil likusambil ponn ni.

⁹ Usapəɔn ngbaan aah bui u kina na, le Ubər Herod aasui bii. Waah puu tipuur ti bicham aanimbiḅ ni na pu, waa ban ke ti bee. ¹⁰ Nima le u tun unii ke u li cha kiyondiik ponn ni ki ti gii ni Jənn aayil. ¹¹ Le u ti joo ni uyil likusambil ponn ni ki nan di tii usapəɔn ngbaan. Le u mu di ti tii una. ¹² Le Jənn aadidiliḅ dan nan yoor linikpol ngbaan ki ti sub, le ki buen ti tuk Yesu.

*Yesu aah kpiin binib ŋichur ŋiŋmu pu na
(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Jənn 6.1-14)*

¹³ Yesu aah ŋun kina na, le u koo buŋəb ni, le ki buen kipəək ni, binib aah kaa bi nin chee na. Le kinipaak ngbaan ŋun ke u buen,

le ki nyan baatim ni, ki chuun kitin ki buen u chee. ¹⁴ Waah nyan buŋəb ni na, le u kan kinipaak sakpen, le ki san bi kinimbaak, le ki cha bi ponn ni bi ye bibum na pəək.

¹⁵ Naah joor na, le waadidiliḅ dan nan bui u, “Ti bi kipəək ni la. Ni jer tijaakar aajim yoonn a. Cha kinipaak ngbaan buen itingbaan ni ki ti daa tijaakar ji.”

¹⁶ Le u bui bi, “Taa cha bi buen man. Nimi nibaa tii bi tijaakar bi ji man.”

¹⁷ Le bi bui u, “Ŋiboroboro kpin ŋiŋmu ni ijan ilee baanja le bi.”

¹⁸ Le u bui bi, “Li joo ni tii ni mi man,” ¹⁹ le ki bui kinipaak ngbaan, “Kal kitin timosənn pu man.” le ki yoor ŋiboroboro kpin ŋiŋmu ni ijan ilee ngbaan, ki waan lik paacham, ki doon Uwumbər, le ki gii boroboro ni ijan ngbaan, ki di tii waadidiliḅ. Le bi yakr siin kinipaak ngbaan mək aanimbiin ni. ²⁰ Bi məmək nan ŋman ki bab. Baah ŋman ki bab ki gur ni na, le Yesu aadidiliḅ nan yoor tijaakar ti gur na ki gbiin tibəəkbur kipiik ni tilee. ²¹ Bijab bi jin tijaakar ngbaan na ga nan li fuu ŋichur ŋiŋmu. Baa nan kahn bipiḅ ni mbim kpee.

*Yesu aah chuun nnyun pu pu na
(Mak 6.45-52; Jənn 6.15-21)*

²² Libuul ngbaan ni le Yesu muk waadidiliḅ ke bi koo buŋəb ni ki loln u pu nsan ki puur nnyusakpen na. Le u tuk kinipaak ngbaan ke bi li chaa kun. ²³ Waah tuk bi kina na, le u jon lijoɔ paab ubaa, u ti mee Uwumbər. Le ni mue. Le u bi nima chee ubaa. ²⁴ Waadidiliḅ mu bi buŋəb ni nnyusakpen aakaasisik ni. Libuln nan daar sakpen ki tok bi, tinyunkpenn mu yeŋni baanəb.

²⁵ Ikooya aah wii buyoonn na, le u chuun nnyun paab, ki buen bi chee, ki ti ŋar bi. ²⁶ Waadidiliḅ aah kan u chuun nnyun pu na, le ijawaan chuu bi sakpen, le bi len ke ni ye utekpiir aawiin la, le ki faa ikuun tən tən.

²⁷ Libuul ngbaan ni le Yesu bui bi, “Chuu nibaa man. Min ye. Ni taa san ijawaan man.”

²⁸ Le Piita bui u, “Ndindaan, ni yaa sil ye si kan, bui mi ke m chuun nnyun pu ki dan aa chee.”

²⁹ Le Yesu bui u, “Li chuun choo.” Le Piita nyan buŋəb ni, ki chuun nnyun paab ki cha Yesu chee. ³⁰ Le u kan libuln aah daar ki feeni tinyunkpenn pu na, le ki san ijawaan, le ki piin ki bi muini cha, le ki teen ke, “Ndindaan, nyan mi.”

³¹ Libuul ngbaan ni le Yesu taln unjaal ki chuu u, le ki bui u, “Saa gaa mi ki kii mbaməm. Ba ŋa aa joo mi beeni?”

³² Le bi məmək bilee koo buŋəb ni. Libuul ngbaan ni le libuln ŋmin. ³³ Le binib bi bi buŋəb ponn ni na gbaan Yesu aanimbiin ni,

ki dooni u, le ki len ke, “Mbamɔn, aa sil ye Uwumbɔr Aajapɔn la.”

Yesu aah tii bibum laafee Genesaret aatinj ni pu na

(Mak 6.53-56)

³⁴ Le bi fuu nnyusakpem aadapuul, Genesaret aatinj chee, le ki nyan bunjɔb ni. ³⁵ Le kitinj ngbaan aanib bee u, le ki buen itingbaan mɔmɔk ni, ki ti yoor bibum mɔmɔk, ki joo ni bi Yesu chee, ³⁶ ki nan mee u ke u cha bibum ngbaan meeh waabɔkul aamɔjuul. Binib bimɔk meeh li na pɔɔk libuul ngbaan ni.

15

Biyaajatiib aakaal

(Mak 7.1-13)

¹ N-yoonn ngbaan le Farisii yaab, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb nyan ni Jerusalem ni ki dan Yesu chee, le ki nan baa u, ² “Ba ɲa saadidiliib bii tiyaajatiib aakaal, kaa ɲir binjaal aan ki nin ji tijikaar?”

³ Le Yesu baa bi, “Ba ɲa ni mu bii Uwumbɔr aakaal, nimi aakaal pu?”

⁴ Uwumbɔr len ke, ‘Aa li pak aate ni aana,* ki ki len ke, ‘Unii yaa len tibɔbir lii ute bee una pu kan, ni ku u.’† ⁵ To, nimi le len ke unii yaa bui ute, bee una, ‘Maah ba ga tii si ni na, maan ki ɲmaa tii si. M di tii Uwumbɔr a,’ ⁶ ki yaa kaa pak ute kan, ni len ke naa kpa taani. Naah len kina na, le ni yii Uwumbɔr aabɔr nimi aakaal pu. ⁷ Ni ye binjanmannim la. Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya aah nan len nimi aabɔr pu na, u nan len mbamɔn la, ke, ⁸ ‘Binib ngbaan pak Uwumbɔr bumɔb ni la.

Bisu daa u chee.

⁹ Bi dooni u yɔli la, ki mɔk binib biyaajatiib aakaal ke ni ye waakaal la.’ ‡

Tiwan ni ɲani unii titunwanbirdaan na
(Mak 7.14-23)

¹⁰ Le Yesu yin kinipaak ngbaan, ki nan bui bi, “Li pel man, aan ki bee man maah ga tuk nimi pu na aatataa. ¹¹ Tijikaar ti koo unii aamɔb ni na aan ɲmaa ɲa u titunwanbirdaan. Tiwan ni nyan umɔb ni na, nima le ɲani u titunwanbirdaan.”

¹² Le Yesu aadidiliib dan nan baa u, “Saa nyi ke saah len pu na le cha Farisii yaab gee linjuul aa?”

¹³ Le u bui bi, “Tisufar timɔk Nte Uwumbɔr aa bun ti na, u ga chuu ɲɔi ti la.

¹⁴ Taa gar bi man. Bi ye bisanmɔkb bi jɔb na la. Ujoo yaa mɔk ujoo nsan kan, bi mɔmɔk bilee ga lir libuul ponn ni la.”

¹⁵ Le Piita bui Yesu, “Tuk timi liyatanajkl ngbaan aatataa.”

¹⁶ Le Yesu baa bi, “Ni mu aa kee bee maaliin aatataa aa? ¹⁷ Tiwan ni koo unii aamɔb ni na koo lipuul ni, le u ti sɔnn. Naa nyi kina aa? ¹⁸ Tiwan ni nyan unii aamɔb ni na, ni nyan usui ni, ki ɲani u titunwanbirdaan la. ¹⁹ Tiwan ni nyan binib aasui ni na le ye ilandak i kaa ɲan na, ni linikul, ni kidagook aatuln, ni kinaayuk, ni linyamɔngee, ni ɲisiibil. ²⁰ Nimina le ɲani unii titunwanbirdaan. U yaa kaa ɲir unjaal ki ji tijikaar kan, nima le aan ɲa u titunwanbirdaan.”

Upii aah gaa Yesu ki kii mbamɔm pu na
(Mak 7.24-30)

²¹ Le Yesu nyan nima, ki buen Taya ni Saidonn aatingbaan ni. ²² Le upii u ye Kanaann aabo na bi nima, le ki dan nan teen ke, “Ndindaan, si u ye Ubɔr David Aayaabil na, san mi kinimbaak. Tiyyaar le joo mbisal ki muk u sakpen a.”

²³ Le Yesu aa len tibiaa. Le waadidiliib dan nan ganj Yesu ke u jenn u, u paa bi pu ki kpa kifuuk sakpen a.

²⁴ Le Yesu bui bi, “Uwumbɔr tun ni mi ke m nan ter Israel yaab bi yenn Uwumbɔr aasan ni na baanja la.”

²⁵ Waah len kina na, le upii ngbaan dan ki nan gbaan unimbiin ni ki doon u, le ki bui u, “Ndindaan, ter mi.”

²⁶ Le Yesu bui u, “Ti yaa di mbim aajikaar ki di tii ibɔ kan, naa ɲan.”

²⁷ Le u bui u, “Ndindaan, ni ye mbamɔn la; ibɔ mu tee ji ɲijikaabol ɲi nyan ni idindaan aatebul pu ki lir ni kitinj na.”

²⁸ Le Yesu bui u, “Upii, aa gaa mi ki kii mbamɔm la. Saah ban pu na, ni ɲa kina ki tii si.” Libuul ngbaan ni le ubisal pɔɔk, kaa ki bun.

Yesu aah tii bibum pam laafee pu na

²⁹ Yesu nan siir nima ki bɔ dii Galilee Aanyusakpem ni, le ki ti jon lijool paab, le ki kal kitinj. ³⁰ Le kinipaak sakpen joo ni biwɔb, ni bijoom, ni bibirb, ni bitaageeb, ni bibum aabɔn, ki nan di bil Yesu aanimbiin ni. Le u tii bi mɔmɔk laafee. ³¹ Le ni gar kinipaak ngbaan pam; bi kan bibirb len tibɔr, ni bitaagendam pɔɔk ki chuun, ni biwɔb mu fii chuun, ni bijoom aanimbiil likr. Le bi pak Israel yaab Aawumbɔr.

Yesu aah kpiin binib ɲichur ɲinaa pu na
(Mak 8.1-10)

³² Yesu nan yin waadidiliib ke bi dan u chee, le ki bui bi, “M san kinipaak ngbaan kinimbaak la; bi bi m chee iwiin itaa, kaa kpa nibaa bi ji. Maa ban m tuk bi ke bi li chaa kun, kaa puen tii bi tijikaar ke bi ji. Nibaakan, bi ga ti fik nsan ponn ni.”

* 15:4 : Lik Nnyam 20.12; Ikaal 5.16. † 15:4 : Lik Nnyam 21.17; Liifai Yaab 20.9. ‡ 15:9 : Lik Aisaya 29.13.

³³ Le waadidiliib bui u, “Ti bi kipɔk ni la. Ti ga kan tijikaar la chee aan ki tii kinipaak ngbaan aan bi ji bab?”

³⁴ Le u baa bi, “Ni kpa n̄boroboro kpin n̄ja?”

Le bi bui u, “Ti kpa n̄boroboro kpin n̄jole, ni n̄janbim siib.”

³⁵ Le u bui kinipaak ngbaan, “Kal kitin man,” ³⁶ le ki yoor n̄boroboro kpin n̄jole ni n̄janbim ngbaan, le ki doon Uwumbɔr, ki gii gii, ki di tii waadidiliib, le bi yakr siin kinipaak ngbaan m̄mɔk aanimbiin ni. ³⁷ Le bi m̄mɔk n̄man ki bab. Baah n̄man ki bab na, le waadidiliib yoor tijikaar ti gur na, ki gbiin tibɔkur tilole. ³⁸ Bijab bi nan jin tijikaar ngbaan na nan ye bijab n̄chur n̄inaa la. Baa nan kahn bipiib ni mbim kpee.

³⁹ Le u bui kinipaak ngbaan, “Li chaa kun man,” le ki koo bun̄ɔb ni, ki buen Magadann aatinj ni.

16

Baah ban ke Yesu tun lijn̄jiir aatuln pu na

(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Farisii yaab ni Sajusii yaab bibaa nan dan Yesu chee, ki ban bi tɔn u, le ki bui u, “Tun lijn̄jiir aatuln Uwumbɔr aapɔon pu, aan ti kan.” ² Le u bui bi, “Paacham yaa maln kijook kan, le ni bui ke utaal aan nu. ³ Paacham yaa maln ki bɔln kichakpiik ni kan, le ni bui ke utaal ga nu din. Paacham pu, le ni beer ke utaal ga nu aan waan nu. Le naa bee Uwumbɔr aah n̄ani pu dandana na. ⁴ Nimi dandana aanib, ni ye titunwanbirdam la, kaa dii Uwumbɔr, nima le ni ban lijn̄jiir aatuln. Uwumbɔr aah nan n̄a lijn̄jiir aatuln ki n̄a waabɔnabr Jona pu na, lituln limina aaboln le ni ga kan. Maan m̄k nimi lijn̄jiir aawan niken kpee.”

Waaah len kina na, le u siir nima ki cha bi.

Bi li nyi Farisii yaab ni Sajusii yaab aamɔkm

(Mak 8.14-21)

⁵ Le u ni waadidiliib puur nnyusakpem. Le waadidiliib suln, kaa joo boroboro. ⁶ Le Yesu bui bi, “Ni li nyi man Farisii yaab ni Sajusii yaab aaboroboro aanyɔk bɔr.”

⁷ Le bi bui tɔb, “Taah kaa joo boroboro na, nima le cha u len kina.”

⁸ Le Yesu bee baah len tɔb chee pu na, le ki baa bi, “Ba pu ni len tɔb chee ke naa joo boroboro? Naa gaa mi ki kii mbam̄m. ⁹ Naa kee bee maabimb̄n aa? Naa teer maah nan di n̄boroboro kpin n̄jumu kpiin bijab n̄chur n̄jumu pu na aa? Ni nan yoor tijikaar ti gur na tibɔkur tin̄ja? ¹⁰ Naa teer maah nan di n̄boroboro kpin n̄jole kpiin bijab n̄chur n̄inaa pu na aa? Ni nan yoor tijikaar ti gur na tibɔkur tin̄ja? ¹¹ Ba pu naa bee ke

maa len boroboro aabɔr? M len ke ni li nyi Farisii yaab ni Sajusii yaab aaboroboro aanyɔk aabɔr la.”

¹² Waaah len kina na, le bi bee ke waa len boroboro aabɔr. U len ke bi li nyi ki taa dii Farisii yaab ni Sajusii yaab aamɔkm la.

Piita aah len Yesu aabɔr pu na

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Le Yesu buen Siisarea Filipi aatingbaan ni. Waaah bi nima na, le u baa waadidiliib, “Binib bui ke min Unibɔn Aabo ye n̄ma?”

¹⁴ Le bi bui u, “Bibaa len ke aa ye Jonn u nan muini binib nnyun ni na la, le biken mu len ke aa ye Uwumbɔr aabɔnabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la, le biken mu len ke aa ye Uwumbɔr aabɔnabr Jeremia, bee Uwumbɔr aabɔnabr ubaa la.”

¹⁵ Le u baa bi ke, “Nimi, ni len ke m ye n̄ma?”

¹⁶ Le Simonn Piita bui u, “Aa ye Kristo u ga gaa binib lii na. Aa ye Uwumbɔr u fu na Aajapɔon la.”

¹⁷ Le Yesu bui u, “Simonn, Jonn aajapɔon, Uwumbɔr aanyoor bi aa pu la. Naa ye unibɔn le kpiir kina m̄k si. Nte Uwumbɔr u bi paacham na le kpiir kina m̄k si. ¹⁸ Piita, m tuk si la, aa ye litakpal* la. Litakpal limina pu le m ga di maanib siin. Le nkun aapɔon aan nyan̄ bi. ¹⁹ M ga tii si m̄pɔon Uwumbɔr aanaan ni. Tiwan ni aa ga buu dulnyaa wee ni na, nima le buu paacham mu. Tiwan ni aa ga buur lii dulnyaa wee ni na, nima le buur lii paacham mu.”

²⁰ Le Yesu sur waadidiliib ke bi taa tuk unii ubaa ke u ye Kristo ngbaan.

Yesu tuk waadidiliib waaah ga ji falaa pu na

(Mak 8.31-9.1; Luk 9.22-27)

²¹ N-yoonn ngbaan le Yesu piin ki bi kpiir tuk waadidiliib, “See m buen Jerusalem ki ji falaa sakpen. Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ga n̄a mi falaa sakpen, le ki ku mi. Iwiin itaadaal le Uwumbɔr ga fikr mi nkun ni.”

²² Le Piita di u nyan n-gbaan, le ki ti sur u ke, “Ndindaan, Uwumbɔr cha ni n̄a libuln ki daa jer. U taa cha ni pii si.”

²³ Le Yesu fenn lik Piita le ki bui u, “Kinimbɔn, siir foor m chee. Aa ye lisugel̄n la, le ki lek mi nsan. Aa dak ke unibɔn aah dak pu na la, kaa dak ke Uwumbɔr aah dak pu na.”

²⁴ Yesu nan bui waadidiliib, “Unii yaa ban u dii mi kan, cha u yii ubaa, ki yoor waadɔpuinkoo aan ki li dii mi. ²⁵ Unii um̄k kaan n̄maa kpo m pu na kan, waamɔfal ga bee yɔli la. Unii um̄k ga n̄maa kpo m pu na kan, u ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. ²⁶ Unii yaa kan dulnyaa wee ni aawan

* 16:18 : Piita aataataa le ye ke “litakpal”.

məmək ki lann waaməfal kan, ba aanyoor le u kan? Unii tee ga di ba ki daa waaməfal? ²⁷ Min Unibən Aabo ga fuu ni ki ga li kpa Nte Uwumbər aapəon. Le Uwumbər aatuuntiib ga li dii mi. N-yoonn ngbaan le m ga tii binib məmək lipal, baatun aah ŋeer pu na. ²⁸ M tuk nimi mbamən la, binib bi si do na ponn ni bibaa aan kpo see bi puen kan min Unibən Aabo jin maanaan waahr.”

17

*Yesu aawon aah kpeln pu na
(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)*

¹ Iwiin iloob aah jer na, le u di Piita, ni Jems, ni unaal Jənn, ki jon lijoal fəfək libaa paab, bibaa. ² Le uwon kpeln binimbil ni. Unimbil wəb wiin ke nwiin aah wiin pu na. Le waawanpeenkaan kpaln tiwanpipinn ke nwiin aah piin pu na. ³ Le bi kan n-yaayoonn na aabənabtiib Moses ni Elaija bi len u chee tibər. ⁴ Le Piita bui u, “Ndindaan, taah bi do na, ni ŋan. Aa yaa gee kan, cha m ŋa ŋiboo ŋitaa, ki di libaa tii si, ki di liken tii Moses, ki di liken tii Elaija.”

⁵ Waah beenin bi len kina na, libuul ngbaan ni le ntaalangbapiin dan nan biin bi pu. Le nneel len ntaalangbapiin na ponn ni ke, “Njapəon u m gee u na sɔ. Nimbil gbiin u. Li ŋun waah len pu na man.”*

⁶ Waadidiliib aah ŋun nneel ngbaan pu na, le bi san ijawaan sakpen, le ki lir kitiŋ lichichikr. ⁷ Le Yesu dan nan meeh bi, ki bui bi, “Fii man. Taa san ijawaan man.” ⁸ Le bi waan lik paacham, kaa ki kan ubaa see Yesu baanja.

⁹ Le bi gir sunn ni lijoal ngbaan taab. Baah bi sunni na, le Yesu bui bi, “Ni taa tuk ubaa naah kan pu na, ki nan saa buyoonn min Unibən Aabo ga fikr nkun ni na.”

¹⁰ Le bi baa u, “Ba pu Uwumbər aakaal aaməmkb len ke Elaija le ga puen dan le Kristo† nin fuu ni?”†

¹¹ Le u bui bi, “Mbamən, see Elaija fuu ni, ki nan toor tiwan məmək. ¹² M tuk nimi la, Elaija puun fuu ni a. Le baa nyi u, ki ŋa u baah ban pu na. Baah ŋa u falaa pu na, kina le bi ga ŋa min Unibən Aabo mu falaa.”

¹³ Yesu aah len Elaija aabər kina na, le waadidiliib bee ke u len Jənn u nan muini binib nnyun ni na aabər la.

*Yesu aah nyan libimbikl ubo ni pu na
(Mak 9.14-29; Luk 9.37-43a)*

¹⁴ Le bi fuu kinipaak ngbaan aah bi nin chee na. Baah fuu ni na, le uja ubaa dan nan gbaan unimbil ni, ¹⁵ le ki bui u, “Ndindaan, san maabo kinimbaak. Libimbikl le joo u, ki ŋani u falaa sakpen, ki cha u lir mmii ni, ni nnyun ni kpaln kpala. ¹⁶ M joo ni u

saadidiliib chee, le baa ŋmaa nyan libimbikl na u ni.”

¹⁷ Le Yesu bui ke, “Nimi dandana aanib, naa gaa Uwumbər ki kii, ki mu aa dii u mbaməm. Ni ban ke m yunn ni chee kinye pu, aan ki li kpa limər ni pu, aan ni gaa mi ki kii? Li joo ni ubo ngbaan m chee.” ¹⁸ Baah joo ni u na, le Yesu kae libimbikl li joo u na. Le li nyan u ni. Libuul ngbaan ni le u pək, kaa ki bun.

¹⁹ Le Yesu aadidiliib dan u chee bibaa, le ki nan baa u, “Ba pu taa ŋmaa nyan libimbikl ngbaan u ni?”

²⁰ Le u bui bi, “Naa gaa Uwumbər ki kii mbaməm. Nima le naa ŋmaa nyan li. M tuk nimi mbamən la, ni yaa gaa Uwumbər ki kii siib kina kan, ni ga bui lijoal limina ke, ‘Fii nima chee,’ le li ga fii. Nibaa aan li pəon ni chee. [²¹ Libimbikl limina aaboln ma kan, ni yaa kaa lul buməb ki mee Uwumbər kan, naan ŋmaa nyan li.]”

*Yesu aah ki tuk bi waakun aabər pu na
(Mak 9.30-32; Luk 9.43-45)*

²² Waadidiliib məmək aah nan bi Galilee aatiŋ ni na, le u bui bi, “Bi ga di min Unibən Aabo ŋa binib aŋaŋal ni, ²³ le bi ku mi. Le iwiin itaadaal Uwumbər ga fikr mi nkun ni.” Le biponn bii sakpen.

Uwumbər Aadichal aamombil

²⁴ Yesu ni waadidiliib aah fuu Kapenaum aatiŋ ni na, le binib bi gaal Uwumbər Aadichal aamombil na dan nan baa Piita, “Saaməmkr aa pa Uwumbər Aadichal aamombil aa?”

²⁵ Le u bui bi ke, “U pa la.”

Piita aah fuu linampal na, le Yesu puen len u chee ke, “Simonn, dulnyaa wee ni aabərb gaal baatiŋ aanib chee lampoo aan bicham chee? Aa dak kinye?”

²⁶ Le u bui u, “Bicham chee.”

Le Yesu bui u, “Kina kan, baatiŋ aanib aa pa. ²⁷ Tɔ, taa ban ti koo baataani ni. Li cha nnyusakpem ni ki ti di njapiin lii nnyun ni. Saah ga chuu ŋan aajan u na, yoor u ki chuu waar uməb. Aa ga kan limombil uməb ponn ni. Nyan li ki ti pa tii bi, m ni si pu.”

18

Ulau ye uninyuun?

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ N-yoonn ngbaan le Yesu aadidiliib dan nan baa u, “Uwumbər aanaan ni, ulau tee ye uninyuun?”

² Le u yin ubo ke u dan u chee, ki di u siin bikaasisik ni, ³ le ki bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ni yaa kaa kpeln ki bi ke bibilb waatiir aah bi pu na kan, naan koo Uwumbər aanaan ni. ⁴ Unii umək sunn

* 17:5 : Lik Aisaya 42.1. † 17:10 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na. † 17:10 : Lik Malakai 4.5.

ubaa taab ki bi ke ubo waatiir umina aah bi pu na kan, udaan ngbaan le ye uninyuun Uwumbør aanaan ni. ⁵ Unii umøk gaa ubo umina aaboln maayimbil pu na, u gaa mi le na.”

Taa tøj ubo ubaa ke u tun titunwanbir (Mak 9.42-48; Luk 17.1-2)

⁶ “Unii yaa tøj mbim bi gaa mi ki kii na ponn ni ubaa ke u tun titunwanbir kan, tibøbir ga li bi u pu. Bi yaa ba tee di kinaak sakpej ki di tul leen uneen ni, ki tur u lii nnyusakpem ni, nin chee nyoo na kan, ni ba soor ki tii u, ni u tøj ubo ubaa. ⁷ Ntøj pu, tibøbir bi dulnyaa wee ni aanib pu. Tø, ntøj ga li bi. Tibøbir mu bi unii u tøj binib ke bi tun titunwanbir na pu.

⁸ “Aa yaa gee tiwan ke saah gee aaŋaal, bee aataal pu na kan, tiwan ngbaan yaa tøj si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann ŋjaal mubaa, bee litaal libaa, ki kan limøfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa iŋaal ilee ni ŋjataa ŋilee ki ti li bi mmii mu kaan junn na ni. ⁹ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanimbil pu na kan, tiwan ngbaan yaa tøj si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann linimbil libaa, ki kan limøfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa ŋinimbil ŋilee, ki ti li bi mmii mu kaan junn na ni.”

Kiwakork ki wøj na aayatanakl (Luk 15.3-7)

¹⁰ “Li nyi man ki taa lik bibilb ponn ni ubaa fam. M tuk nimi la, baatuuntiib bi paacham Nte Uwumbør aanimbiin ni n-yoonn mømøk. [¹¹ Min Unibøn Aabo dan dulnyaa wee ni ke binib bi wøj na ŋmar la.]

¹² “Unii yaa kpa ipiih nkub, i ponn ni ubaa yaa wøj kan, ni dak ke u ga ŋa kinye? U ga di cha ipiih imonko inaa ni kipiik ni iwae na ligongoln paab, ki buen ti ban upiih u wøj na la. ¹³ M tuk nimi mbamøn la, u yaa ti kan u kan, u ga li møoni upiih ngbaan pu, ki jer waah ga li møoni ipiih imonko inaa ni kipiik ni iwae i kaa wøj na pu na. ¹⁴ Kina le Nite Uwumbør u bi paacham na aa ban ke bibilb waatiib ngbaan ponn ni ubaa wøj.”

Saah ga ŋa aana aabo u ŋa si bakaa na pu na

¹⁵ “Aana aabo yaa ŋa si bakaa kan, pøon aabaa ki buen ti kan u n-gbaan suuna ki tuk u waataani. U yaa ŋun tii si kan, aa giin u ki siin waabuul ni la. ¹⁶ U yaa yii, kaa kii tii si kan, pøon aabaa ki ban unii ubaa, bee bilee, ki ki buen u chee ki ti kan u, aan binib bilee, bee bitaa ngbaan ŋun tibør ngbaan mømøk ki li ye saaseeraadam.* ¹⁷ U yaa yii, kaa kii tii bi mu kan, nyan ti mpaan pu ki tuk Uwumbør aanib. U yaa yii, kaa kii tii bi mu

kan, ni lik u ke ulampoogaar, bee unii u kaa dii Uwumbør aasan na.

¹⁸ “M tuk nimi mbamøn la, tiwan ni, ni ga buu dulnyaa wee ni na, nima le buu paacham. Tiwan ni, ni ga buur lii dulnyaa wee ni na, nima le buur lii paacham mu.

¹⁹ “Cha m moo tuk nimi man, ni ponn ni bilee yaa kpaan kimøbaan dulnyaa wee ni, ki mee Nte Uwumbør u bi paacham na kan, u ga ŋa naah ban pu na ki tii nimi. ²⁰ Binib bilee, bee bitaa, yaa kuun tøb chee maayimbil pu kan, m ga li bi bikaasisik ni.”

Unii u kaa di cha pinn waatutunjeer na

²¹ Le Piita dan nan baa Yesu, “Ndindaan, nna aabo yaa ŋani mi bakaa kan, m ga di cha pinn u nfum muŋa? Nfum mulole ee?”

²² Le Yesu bui u, “Maa tuk si ke nfum mulole. Cha pinn u imonko itaa ni kipiik nfum mulole. ²³ Ba pu? Uwumbør aanaan naah ubørkpaan u nan ban u bee waatutum aah joo waapøln pu na la. ²⁴ Waah piin ki bi lik kina na, le bi joo ni waatutunn ubaa u joo waapøln tikunabr aamombil ŋichur ŋichur kipiik.† ²⁵ Waah kaa kpa ŋimombil ŋibaa ki ga pa lipøln ngbaan na, le udindaan bui ke bi di u ni upuu, ni waabim, ni waah kpa tiwan ni na mømøk, ki di kooh, aan ki di ŋimombil ngbaan pa lipøln ngbaan. ²⁶ Le ututunn ngbaan gbaan udindaan aanimbiin ni, ki gar u ke, ‘Ndindaan, pøon aabaa ki ji limør. M ga pa si maah jin saapøln li møk na.’ ²⁷ Le udindaan san u kinimbaak, ki di cha pinn u lipøln ngbaan, le ki di u lii.

²⁸ “Le ututunn ngbaan nyan lipaal, ki ti kan waatutunjeer u joo waapøln kpakpaln nkub na, le ki chuu u, le ki chuu uneen ni, ki bui u ke, ‘Pa mi saah joo maapøln li na.’ ²⁹ Le waatutunjeer ngbaan gbaan unimbiin ni, ki gar u ke, ‘Pøon aabaa ki ji limør. M ga pa si.’ ³⁰ Le waa kii, le ki chuu u ti ŋa kiyondiik ni, u li bi nima ki ti saa buyoonn u ga pa lipøln ngbaan na. ³¹ Waatutunjeertiib aah kan kina na, le ni bii bisui sakpen. Le bi dan nan tuk bidindaan waah ŋa pu na mømøk. ³² Le bidindaan yin u, ki nan bui u, ‘Aa ye bakadaan la. Saah gar mi na, le m di cha pinn si saapøln mømøk. ³³ Aa mu ba ga san saatutunjeer kinimbaak ke maah san si pu na la.’ ³⁴ Udindaan aah gee liŋuul u pu sakpen pu na, le u cha bi ti ŋani u falaa kiyondiik ni, ki ti saa buyoonn u ga pa lipøln ngbaan mømøk doo na.

³⁵ “Tø, unii umøk kaa di cha pinn una aabo usui ponn ni na kan, Nte Uwumbør u bi paacham na mu ga daa utafal kina la.”

* **18:16** : Lik Ikaal 19.15. † **18:24** : Griik aaliin ni, bi ŋmee ke “talenti ŋichur kipiik.” Ni ga fuu unii aapal ki ti saa ŋjbin kipiik ni ŋjŋmu la.

19

*Uja taa jenn upuu
(Mak 10.1-12)*

¹ Yesu aah len kina ti doo na, le u nyan Galilee aatinj ni, ki buen Judea aatinj ki bi Joðdann aaməɔdapuul na ni. ² Le kinipaak sakpen dii u. Le u cha bi ponn ni bi ye bibum na pəɔk.

³ Le Farisii yaab bibaa nan dan u chee, ki ban bi tərj u, le ki baa u, “Uja yaa jenn upuu lii waagehn pu kan, timi aakaal kii kina aa?”

⁴ Le Yesu baa bi, “Naa karn Uwumbər Aag-banj aah len pu na aa? Ni ηmee ke Uwumbər u naan bi na, u nan naan uja ni upii,* ⁵ le ki len ke waah naan uja ni upii na, uja yaa yoor upii kan, bi ga nya cha bitetiib ni binatiib, ki kpaan təb chee, ki ηa unibaan.† ⁶ Nima pu na, baa ki ye binib bilee, bi ye unibaan la. Uwumbər aah kpaan bi na, unibən taa yakr bi.”

⁷ Le Farisii yaab ngbaan baa u, “Ni yaa ye kina kan, ba pu Moses nan len ke uja yaa ban u jenn upuu kan, u ηmee kigban ponn ni ke u jenn u, ki di tii u, ki nin jenn u?”

⁸ Le Yesu bui bi, “Nitafal aah pəɔ pu na, nima le cha Moses tii nimi nsan ke ni jenn nipuutiib. N-yoonn mu Uwumbər nan naan tiwan məmək ki nan saa dandana wee na, waa tii bi nsan kina. ⁹ M tuk nimi la, upii yaa kaa gər kidagook, aan uchal jenn u lii ki ki yoor upii uken kan, uja ngbaan kpaln udagoor la. [Upii aachal yaa jenn u lii, uja uken yaa yoor upii ngbaan kan, uja ngbaan kpaln udagoor la.]”

¹⁰ Le Yesu aadidiliib bui u, “Uja ni upuu aabər yaa ye kina kan, uja yaa kaa yoor upii kan, ni soor.”

¹¹ Le Yesu bui bi, “Bijab məmək aan ηmaa gaa naah len pu na ki yii bipiib məmək. Bijab bi Uwumbər tii bi mpəɔn ke bi yii bipiib na, bima le ga ηmaa yii bi. ¹² Bibaa bi, baah ma bi na, baa ye bijab. Bibaa mu bi, bi kpaan bi la. Bibaa mu bi, ki yii bipiib məmək Uwumbər aanaan aatuln pu. Uja umək ga ηmaa gaa tibər ngbaan ki yii bipiib məmək na, u gaa ti.”

Yesu aah ηa Uwumbər aanyoor ki ηa mbim pu pu na

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Le binib joo ni mbim ki di dan Yesu chee ke u nan di unjaal paan bi pu, ki mee Uwumbər tii bi. Le waadidiliib kae bi. ¹⁴ Le Yesu bui bi, “Cha mbim ngbaan dan m chee man. Taa ki jenn bi man. Binib bi aabimbin bi ke mbim aah bi pu na, bima le yeh Uwumbər aanaan.”

¹⁵ Le u di unjaal paan bi pu, le ki siir nima.

*Yesu aah tuk uwankpadaan ubaa pu na
(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)*

¹⁶ Unachipəɔn ubaa nan dan Yesu chee le ki nan baa u, “Uməmək; m ga tun litunyaan bayaar aan ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na?”

¹⁷ Le Yesu baa u, “Ba pu aa baa mi litunyaan pu? Uwumbər baanja le ηan. Aa yaa ban liməfal li kaa kpa ndoon na kan, kii waakaal.”

¹⁸ Le u ki baa u, “Mulakaal?”

Le Yesu bui u, “Taa ku binib; taa gər kidagook; taa su kinaayuk; taa li ye nnyamən aaseeraadaan; ¹⁹ li pak aate ni aana;† li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.”§

²⁰ Le unachipəɔn ngbaan bui u, “M joo ikaal imina məmək tibir ni la. Ba gur?”

²¹ Le Yesu bui u, “Aa yaa ban ke aa li bi mbamən kan, buen ti kooh saah kpa tiwan nimək na, ki di ηiməmbil ngbaan di tii bigiim, aan ki li kpa liwangol paacham, aan ki dan nan dii mi.”

²² Unachipəɔn ngbaan aah ηun kina na, le ni ηa u mpombiin; ba pu? u nan kpa liwankpal sakpen a. Le u siir nima.

²³ Le Yesu bui waadidiliib, “M tuk nimi mbamən la, ni pəɔ uwankpadaan koo Uwumbər aanaan ni. ²⁴ Cha m moo tuk nimi man, uwankpadaan aah ga koo Uwumbər aanaan ni pu na, ni pəɔ jer laakumii aah ga koo seerkaa aaboln ni pu na.”

²⁵ Waadidiliib aah ηun kina na, le ni gar bi pam. Le bi baa u, “Ni yaa ye kina kan, ηma ga tee ηmar?”

²⁶ Le Yesu lik bi le ki bui bi, “Ni pəɔ binib le chee. Nibaa aa pəɔ Uwumbər chee.”

²⁷ Le Piita bui u, “Lik, ti nan di timi aawan məmək di lii ki dii si. Ti ga kan ba aanyoor?”

²⁸ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamən la, min Unibən Aabo ga kal libərjal pu, ki kan mpakm sakpen dulnyaapəɔn ponn ni. N-yoonn ngbaan, nimi bi dii mi na mu ga kal ηibərjal kipiik ni ηilee pu, ki ga ji Israel yaab aanibol kipiik ni ηilee tibər. ²⁹ Unii umək di cha waadichal, bee ukpetiib, bee unaatiib, bee uninkpatiib, bee ute, bee una, bee waabim, bee tisar, maayimbil pu na kan, u ga kan kina nfun nkub, ki ga li kpa liməfal li kaa kpa ndoon na. ³⁰ Tə, binib bi ye bisalolm na pam ga nan ηa puwəb yaab. Binib bi ye puwəb yaab na pam ga nan ηa bisalolm.”

20

Ukpaal aah pa paatiib pu na

¹ “Uwumbər aanaan naahn ukpaal u nan pue kichakpinaanyeeek ni u ti ban paatiib bi nan tun waasaak ni aatuln na la. ² Waah kan njan yaab bi na, u nan tuk bi, ‘M ga pa

* 19:4 : Lik Mpiin 1.27; 5.2. † 19:5 : Lik Mpiin 2.24.

Lik Liifai Yaab 19.18.

‡ 19:19 : Lik Nnyam 20.12-16; Ikaal 5.16-20. § 19:19 :

nimi tikunabr aamombil libaa nwiin ni mu aalirn.* Bi nan kii tii waah siin bi pu na. Le u mak bi waasaak ponn ni. ³ Le ni saa tikur tiwaee yoonn, le u ki buen kinyan ni ki ti mui bijab bibaa si nima, kaa kpa lituln libaa. ⁴ Le u bui bi, 'Buen maasaak ponn ni ki ti tun man. Naah tun pu na, m ga pa nimi kina la.' ⁵ Le bi buen. Nwiin aah ti saa sisik ni na, le u ki gir buen kinyan ni, le ki ti ki mui bijab bibaa mu si nima. Le u tuk bi mu kina. Nwiin aah ti kpar na, le u ki gir buen kinyan ni, le ki ki na kina. ⁶ Nwiin aah ti taln njataa ki ban mu lir na, le u ki gir buen kinyan ni, le ki ti ki mui bijab bibaa mu si nima. Le u baa bi, 'Ba pu ni si kina nwimɔn, kaa tun nibaa?' ⁷ Le bi bui u, 'Taa kan unii u ga tii timi lituln aan ti tun na.' Le u bui bi, 'Ni mu li cha maasaak ponn ni, ki ti tun man.'

⁸ "Nwiin aah lir kijoobɔɔɔɔɔ, le ukpaal ngbaan tuk bitutum aaninkpel, 'Yin ni paatiib ngbaan ki nan pa bi baapal. Piin ki pa bijab bi gbiln puwɔb na, aan ki ti pii bisalolm.'⁹ Le bijab bi gbiln puwɔb na aah dan bi nan gaa baapal na, u pan bi tikunabr aamombil libabaa. ¹⁰ Bisalolm aah dan bi nan gaa baapal na, bi dak ke bi ga kan ki jer puwɔb yaab na, le u pan bi mu tikunabr aamombil libabaa. ¹¹ Baah gaa baapal na, le bi nul ukpaal ngbaan pu, ¹² ki len ke, 'Bijab bi gbiln puwɔb na tun kikurk kibaa baanja la. Timi le boo ko nwimɔn. Ntoton njun timi la. Le ti ni baapal ki nak.'

¹³ "Le ukpadaan bui bi ponn ni ubaa, 'Njo, maa jin si pem pem. Aa ba kii ke aa ga gaa tikunabr aamombil libaa la. Naa ye kina aa?' ¹⁴ Yoor saamombil ki li chaa kun linampal. M ban m tii puwɔb yaab ke maah tii si pu na la. ¹⁵ Maa kpa nsan ke m di maamombil na maah gee pu na aa? Maah kpa tibulchinn pu na le cha aa kpa lipipoln aa?"

¹⁶ "Liyatanakl limina aatataa le ye ke puwɔb yaab ga nan na bisalolm. Bisalolm mu ga nan na puwɔb yaab."

Yesu aah ki len waakun aabɔr taataa pu na

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yesu ni waadidiliib ni kinipaak nan cha Jerusalem. Waah cha na le u di waadidiliib kipiik ni bilee na nyan ngbaan, le ki bui bi, ¹⁸ "Li pel man, ti yaa ti fuu Jerusalem kan, bi ga di min Unibon Aabo na Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Uwumbɔr aakaal aamomɔkb aanjaal ni, le bi ji mi tibɔr, ki ga len ke ni neer bi ku mi, ¹⁹ le ki ga di mi na binib bi kaa ye Juu yaab na aanjaal ni ke bi yook mi, ki lue mi njinaalab, ki kpaa mi ndapuinkoo pu. Le iwiin itaadaal Uwumbɔr ga fikr mi nkun ni."

Waadidiliib ponn ni bilee aana aah mee u pu na

(Mak 10.35-45)

²⁰ N-yoonn ngbaan le Sebedee aajapotiib bilee na, ni bina, nan dan Yesu chee, le bina nan gbaan unimbiin ni, ki doon u, ki mee u ke u ter u.

²¹ Le u baa u, "Aa ban ba?"

Le u bui u, "Aa yaa jin saanaan kan, cha njapotiib bilee ngbaan li ka aa chee, ubaa li ka aanjangii wɔb, uken mu li ka aanjangan wɔb."

²² Le Yesu bui binachipɔm ngbaan, "Naa nyi naah mee mi pu na aatataa. Ni ga njmaa ji falaa ke maah ga ji pu na aa?"

Le bi bui u, "Ti ga njman."

²³ Le u bui bi, "Ni mu ga sil ji falaa ke maah ga ji pu na. Binib bi ga kal njangii ni njangan wɔb na ma kan, naa ye min le ga lee bi. Nte Uwumbɔr le leer binib bi ga kal nima chee na."

²⁴ Le waadidiliib kipiik bi gur na aah njun Sebedee aajapotiib aah bui Yesu pu na, bi gee linjuul bi pu. ²⁵ Le Yesu yin bi mɔmɔk ke bi dan u chee, le ki nan bui bi, "Ni nyi ke dulnyaa ni aanib aayidam yoor bibaa paachan la. Binib bi kpa tininkpir na mu joo baanib mɔɔɔn pu la. ²⁶ Nima taa li bi kina man. Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u li ye uninyuun kan, u na ubaa ni mɔmɔk aatutunn. ²⁷ Ubaa yaa ban ke u li ye usaloln kan, u na ubaa ni mɔmɔk anaagbiija, ²⁸ ki li bi ke min Unibon Aabo aah bi pu na; maa dan dulnyaa wee ni ke bi nan tun lituln tii mi, m dan ke m nan tun lituln tii binib, ki kpo ke m gaa binib pam lii la."

Yesu aah likr bijoom bilee aanimbil pu na

(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Yesu ni waadidiliib nan nyan Jeriko aatin ponn ni. Le kinipaak sakpen dii bi.

³⁰ Baah cha na, le bijoom bilee ka nsan aamgbeln, le ki njun ke Yesu ban u jer. Le bi tar ke, "Tidindaan u ye Ubɔr David Aayaabil na, san timi kinimbaak."

³¹ Le kinipaak ngbaan kae bi ke bi njmin. Le bi moo tar ke, "Tidindaan u ye Ubɔr David Aayaabil na, san timi kinimbaak."

³² Le Yesu sil nsan ni, ki yin bi ke bi dan, le ki nan baa bi, "Ni ban ba?"

³³ Le bi bui u, "Tidindaan, ti ban ke aa likr tinimbil tii timi la."

³⁴ Le kinimbaak chuu Yesu. Le u meeh binimbil. Libuul ngbaan ni le binimbil likr, le bi dii u.

21

Jerusalem aanib aah nyun Yesu pu na

(Mak 11.1-11; Luk 19.28-40; Jonn 12.12-19)

* 20:2 : Griik aaliin ni, bi njmee ke "denarius ubaa." Ni nan ye nwiin mubaa aapal la.

¹ Bi nan peen Jerusalem, ki fuu Befej aatiñ, ki bi lijoon li bi yin li ke Olif aasui aajool na paab. Baah ti fuu nima chee na, ² le Yesu bui waadidiliib ponn ni bilee, “Li cha man naah si gbæk kitiñ ki na ni. Ni yaa koo ki ponn ni kan, libuul ngbaan ni, ni ga kan ubon si gbin, waabo si u chee. Chuu gbiln ubon ngbaan, ki li joo ni u ni waabo m chee man. ³ Unii ubaa yaa len tibaa kan, ni bui u, ‘Tidindaan le ban i,’ le u ga cha ni li joo ni i libuul ngbaan ni.”

⁴ Nimina le gbiin Uwumbør aabønabr aah nan len pu na ke,

⁵ “Tuk Sionn aatiñ aanib,
Lik, nimi aaborkpaan choo ni chee la.
U sunn ubaa taab le ki dik ubon pu,
u dik ubon u laa diin na pu la.”*

⁶ Le Yesu aadidiliib buen ki ti ña waah len pu na, ⁷ ki joo ni ubon ngbaan ni waabo, le ki di baakeken paan u pu. Le Yesu diñ u pu. ⁸ Kinipaak ngbaan nan di baakeken ter nsan ponn ni. Bibaa mu bar tisufar ki di ter nsan ponn ni. ⁹ Le binib bi loln u pu nsan na, ni binib bi paa puwøb na nan bi tar ke, “Hosiana,† pahn Ubør David Aayaabil man. Uwumbør ña tinyoor ña unii u choo waayimbil ni na pu. Hosiana bi paacham.”‡

¹⁰ Yesu aah fuu Jerusalem ni na, le kitiñ ngbaan aanib mòmæk fii ki bi baa tób, “Ñma ye umina?”

¹¹ Le kinipaak ngbaan bui bi, “U ye Uwumbør aabønabr Yesu u nyan ni Nasaref aatiñ ki bi Galilee aatiñ ponn ni na la.”

Yesu aah toor Uwumbør Aadichal pu na
(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Jønn 2.13-22)

¹² Yesu nan ti koo Uwumbør Aadichal ni, le ki jenn nyan binib bimæk kooh tiwan ki daa tiwan li ponn ni na, ki labr bilikpelm aateebul mam chin, le ki labr binib bi kooh ñjanjel na mu aajal ki di chin, ¹³ le ki bui bi, “Ni ñmee Uwumbør Aagbanj ni ke Uwumbør len ke, ‘Bi ga yin Maadichal ke Mmeen Aadichal la;’ nimi le ñani li biffiirb aakakaa chee.”§

¹⁴ Bijoom ni biwøb nan dan Yesu chee Uwumbør Aadichal ni, le u cha bi pøk. Le mbim mu bi Uwumbør Aadichal ni na tar ke, “Hosiana, pahn Ubør David Aayaabil man.” ¹⁵ Uwumbør aatotoorninkpiib ni Uwumbør aakaal aamòmæk aah ñun kina, ki kan Yesu aah tun lijinjir aatun pu na, le bi gee lijnuul, ¹⁶ le ki baa Yesu ke, “Saa ñun mbim ngbaan aah len pu na aa?”

Le Yesu bui bi ke, “M ñun. Naa kee karn Uwumbør Aagbanj ni ii? ke, ‘Mbim ni mbipòm ga pak Uwumbør mbamòm.’”*

¹⁷ Yesu aah len kina na, le u siir cha bi, le ki nyan Jerusalem, ki buen Betani aatiñ ni, u ti doon nima.

Yesu aah len tibəbir busub bubaa pu na
(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Naah ki woln kitaak na, le u gir buen Jerusalem. Waah cha na, le nkon joo u. ¹⁹ Le u kan likakaln si nsan aamøgbeln, le ki buen bu taab, kaa kan lisubil libaa bu pu, see tifar ñmeen. Le u bui busub ngbaan, “Saan ki lu ñsubil n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.” Libuul ngbaan ni le busub ngbaan mòmæk kuur.

²⁰ Waadidiliib aah kan kina na, le ni gar bi pam. Le bi baa ke, “Ba pu busub ngbaan kuur mala kina?”

²¹ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamøn la, ni yaa gaa Uwumbør ki kii, kaa joo beeni kan, ni mu ga ñmaa ña kina. Naa ye nimina baanja le ni ga ña. Ni yaa po bui lijoon limina ke li fii ki ti lir nnyusakpem ni kan, ni ga ña kina. ²² Ni yaa mee Uwumbør ki yaa pak ke u ga ña naah mee u pu na kan, u ga ña kina tii nimi.”

Baah baa Yesu waatuln pu pu na
(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yesu nan koo Uwumbør Aadichal ni, le ki tuk binib Uwumbør aabør. Waah ñani kina na, le Uwumbør aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee ki nan baa u, “Aa kpa nsan ke aa ña saah ñani pu na aa? Ñma tii si nsan ngbaan?”

²⁴ Le u bui bi, “M mu ga baa nimi mbaan. Ni yaa ñmaa gar kan, m mu ga tuk nimi maah kpa nsan pu ki ñani maah ñani pu na. ²⁵ Jønn aah nan muin binib nnyun ni na, ñma nan tii u nsan? Uwumbør aah binib?”

Le bi kpokl tób ke, “Ti yaa bui ke Uwumbør le tii u nsan kan, u ga baa timi ke ba ña taa nan gaa u ki kii. ²⁶ Ti yaa ki len ke binib le tii u nsan kan, ti san kinipaak ngbaan ijawaan baah ga ña timi pu na la; ba pu? bi mòmæk len ke Jønn nan ye Uwumbør aabønabr la.”

²⁷ Nima le bi bui Yesu, “Taa nyi.”

Le Yesu bui bi, “M mu aan tuk nimi maah kpa nsan pu ki ñani maah ñani pu na.”

Binachipòm bilee aayatanjakl

²⁸ “Dakl lik man maah ga tuk nimi pu na aatataa. Uja ubaa nan kpa japotiib bilee, le ki dan nan bui u ye upol na, ‘Maabo, buen kisaak ponn ni din ki ti tun.’ Le u bui u, ²⁹ ‘Maan buen.’ Naah kpee siib na, le u jer waalandak ki buen kisaak. ³⁰ Le uja ngbaan buen uwaatiir mu chee le ki bui u, ‘Maabo, buen kisaak ponn ni din ki ti tun.’ Le u bui u, ‘Maaninkpel, m ga buen,’ ki mu aa buen. ³¹ Mbim bilee ngbaan ponn ni, ulau ña bite aageehn?”

* 21:5 : Lik Sekaria 9.9. † 21:9 : Hosiana aatataa le ye ke “gaa timi lii.” ‡ 21:9 : Lik Ilahn 118.25, 26. § 21:13

: Lik Aisaya 56.7; Jeremia 7.11. * 21:16 : Lik Ilahn 8.2.

Le bi bui u, “Njan yoo.”

Le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, bil-ampoogaab ni bipiidagoob koo Uwumbɔr aanaan ni, ki cha nimi. ³² Ba pu? Jɔnn nan dan ni chee ki nan tuk nimi nsan mu njan na. Le naa gaa u ki kii. Bilampoogaab ni bipiidagoob le gaa u ki kii. Ni nan kan baah gaa u ki kii pu na, le naa kpeln nimi aabimbin, kaa gaa u ki kii.”

Bikpaab bi kaa njan na aayatanakl
(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ “Li pel man liyatanakl liken. Udichadaan ubaa le nan bi le ki naan kisaak, le ki nɔm isui i lu nɔsubil na ki ponn ni, le ki di idɔ gob kisaak ngbaan, le ki gbii libuul li bi ga di nɔsubil njan li ponn ni na aan ki mueni nyani njananyun na, le ki maa libimbifɔɔn ke unii li ka li paab ki kiir kisaak ngbaan, le ki yin bikpaab bibaa, le ki di kisaak ngbaan njan binjaal ni, ke bi li lik ki. Isui ngbaan yaa nan lun nɔsubil kan, bi ker ki tii u, aan ki ker bibaa mu. Waah njan kina na, le u siir ki buen kitin ki daa na ni. ³⁴ Buyoonn nɔsubil nan puir na, le u di waatutum tun bikpaab ngbaan chee, bi ti gaa ni waasubil kisaak ngbaan ponn ni, ki li joo ni. ³⁵ Le bikpaab ngbaan ti chuu waatutum ngbaan, ki gbaa ubaa, ki ku ubaa mu, ki yur ubaa mu nɔtakpal u ti kpo. ³⁶ Le usadaan ngbaan ki tun bitutum bi wiir ki jer njan yaab na. Le bikpaab ngbaan njan bi mu kina. ³⁷ Kookoo yaan le u di ujaɔɔn tun ni bi chee, le ki bui ke ‘Bi ga pak uma la.’ ³⁸ Bikpaab ngbaan aah kan waabo ngbaan na, le bi bui tɔb, ‘Uma le ye waafaajil. Cha ti ku u man aan ki ji waafaal.’ ³⁹ Le bi chuu u, ki di nyan n-gbaan, le ki ti ku u.

⁴⁰ “Kina pu na, usadaan yaa nan fuu ni kan, u ga njan bikpaab ngbaan kinye?”

⁴¹ Le bitotoorninkpiib ni Juu yaab ngbaan bui ke, “U ga sil ku titunwanbirdam ngbaan, ki di kisaak ngbaan tii bikpaab bi ga li bilni u waasubil nɔbin mɔmɔk na.”

⁴² Le Yesu baa bi, “Naah kee karn Uwumbɔr Aagban aah len pu na aa? ke, ‘Litakpal li bidimaab yii li na, lima le ye litakpajal.

Uwumbɔr le njan kina, le ni gar timi pam.’†

⁴³ “M tuk nimi la, Uwumbɔr ga nyan ni chee waanaan, ki di tii linibol li ga dii waah ban pu na. [⁴⁴ Unii u lir litakpal ngbaan pu na, u ga kool. Unii u litakpal ngbaan lir u pu na, li ga nan u ke ntayon na.”]

⁴⁵ Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Farisii yaab aah nɔn kina na, le bi bee ke Yesu di liyatanakl ngbaan njan bima la. ⁴⁶ Le bi ban ke bi chuu u, ki mu san kinipaak ngbaan ijawaan; ba pu? kinipaak ngbaan len ke Yesu ye Uwumbɔr aabɔnabr la.

22

*Unii u njan ubɔndinn aajikaar na aay-
atanakl*
(Luk 14.15-24)

¹ Le Yesu ki nɔkl bi liyatanakl ke, ² “Uwumbɔr aanaan naahn ubɔrkpaan u njan ubɔndinn aajikaar ki tii ujaɔɔn, ³ ki tun waatutum ke bi yin binib bi u ban ke bi dan nan ji na. Baah yin bi na, le bi yii, kaa dan. ⁴ Le u ki tun bitutum biken ke bi ti yin bi ki tuk bi, ‘Ubɔrkpaan len ke u gor tijaakar mɔmɔk doo a. U kɔr inaaja ni tiwakor ti filk na, ki gor tiwan mɔmɔk doo a,’ ke bi dan. ⁵ Le baa gar waatutum. Bi nan beenin tun baatun; ubaa nan buen kisaak, uken mu buen u ti tiir kitii. ⁶ Bi gur na chuu bitutum ngbaan, ki gbaa bi ki ku bi. ⁷ Le ubɔrkpaan ngbaan gee linuul sakpen, le ki tun waajab le bi ti ku binikurb ngbaan, le ki see baatinj mmii. ⁸ Le u bui waatutum, ‘Ubɔndinn aajikaar gor a. Binib bi m yin bi na aa njeer bi ji tijaakar ngbaan. ⁹ Li cha kitin ponn ni aasan ni man, ki ti yin ni naah ga kan binib bimɔkna, bi dan ki nan ji ubɔndinn aajikaar ngbaan.’ ¹⁰ Le waatutum buen kitin ponn ni aasan ni, ki ti yin ni baah kan bi na mɔmɔk, binib bi njan na ni bi kaa njan na mɔmɔk. Le bi nan gbiin kidii ki bi ji tijaakar ki ponn ni na.

¹¹ “Le ubɔrkpaan ngbaan koo ni u nan lik binib bi dan bi nan ji tijaakar ngbaan na, le ki kan uja u kaa pee tibɔndinn aawan-peenkaan na. ¹² Le ubɔrkpaan ngbaan baa u, ‘Njo, aa njan kinye ki koo ni do, kaa pee tibɔndinn aawanpeenkaan?’ Le u si nɔmin. ¹³ Le ubɔrkpaan ngbaan bui waatutum ke bi chuu u, ki buu njan ni utaa, ki nyan u, ki ti di mee lii lipaal mbɔmbɔɔn ni. U ga wii ki nɔmɔ nɔnyin nima chee.

¹⁴ “Liyatanakl ngbaan aataata le ye ke baah yin bi na wiir, le baa nyan bi na aa wiir.”

Baah pen Yesu nlan pu na
(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Le Farisii yaab buen bi ti kpokl baah ga peei Yesu nlan pu aan ki chuu u na. ¹⁶ Le bi tun baadidiliib ni Ubɔr Herod aanib bibaa Yesu chee, le bi ti bui u, “Umɔmɔkr; ti bee ke aa len mbamɔn la, ki mɔk timi Uwumbɔr aasan mbamɔn, kaa san unii ubaa ijawaan, kaa pak ubaa ki jer uken. ¹⁷ Tuk timi saah dak pu na. Ni njan ti pa lampoo ki tii Ubɔrkpaan Siisa aan naa njan?”

¹⁸ Le Yesu bee baah bir pu na, le ki baa bi, “Nimi binɔmanmannim, ba njan ni tɔj mi? ¹⁹ Mɔk mi lampoo aamombil.”

Le bi joo ni limombil nan mɔk u. ²⁰ Le u baa bi, “Njan aanan ni liyimbil bi li pu?”

²¹ Le bi bui u, “Siisa yaan.”

† 21:42 : Lik Ilahn 118.22-23.

Le u bui bi, “Nima pu na, di ni ye Siisa yaan na, ki di tii u man, ki di ni ye Uwumbør yaan na, ki di tii Uwumbør.”

²² Baah n̄un kina na, le ni gar bi pam. Le bi di cha u ki buen.

Binib bi ga fikr nkun ni na aah ga li bi pu na

(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Liyaadaal ngbaan le Sajusii yaab dan u chee. Bima le len ke binib aan fikr nkun ni. ²⁴ Le bi bui u, “Umaməkr, Moses nan len ke uja yaa kpo, kaa kpa mbim kan, unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki maa mbim tii ukpel.* ²⁵ Naabitii bilole nan bi ti ponni. Le upol din upii, ki kpo, kaa kpa ubo. Le unaal di ukpopii ngbaan kpan, ²⁶ ki mu kpo, kaa kpa ubo. Le u paa u pu na mu n̄a kina. Le bimək bilole kpan upiibaan, ki kpo doo, kaa kpa ubo. ²⁷ Kookoo yoo, le ukpopii ngbaan mu kpo. ²⁸ Kina pu na, binib yaa nan fikr nkun ni kan, upii ngbaan ga li ye n̄ma aapuu? Bi məmək bilole nan joo u la.”

²⁹ Le Yesu bui bi, “Naa bee Uwumbør Aagbanj aah len pu na, kaa bee Uwumbør aah kpa m̄pəən pu na. Nima le cha ni yenn nimi aaliin ni. ³⁰ Binib yaa nan fikr nkun ni kan, baan yoor bipiib, bipiib mu aan mən bijab. Bi ga li bi ke Uwumbør aatuuntii bi bi paacham na aah bi pu na la. ³¹ Joo cha binib aah ga fikr nkun ni pu na aabər kan, naa karn Uwumbør aah nan len pu na aa? ³² ke uma le ye Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbør.† Uwumbør yaa len ke u ye binib bi kpo na Aawumbør kan, nima le mək ke bi kpa liməfal.”

³³ Kinipaak ngbaan aah n̄un Yesu aah tuk bi pu na, le ni gar bi pam.

Mulakaal ye nkaalkpaan?

(Mak 12.28-34; Luk 10.25-28)

³⁴ Le Farisii yaab n̄un ke Yesu len tibər ki jin Sajusii yaab. Le bi kuun ki dan Yesu chee. ³⁵ Le bi ponni ni ubaa, u nyi Uwumbør aakaal mbaməm na, ban ke u pen Yesu nlan, le ki baa u, ³⁶ “Uməməkr, Uwumbør aakaal ponni ni, mulakaal jer ikaal məmək?”

³⁷ Le Yesu bui u, “‘Aa li gee Aadindaan Uwumbør aasui məmək ni, ni saawiin məmək, ni saalandak məmək.† ³⁸ Nkaal mumina le ye nkaalkpaan ki jer ikaal məmək. ³⁹ Leler aakaal naahn nkaal ngbaan la, ‘Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.’§ ⁴⁰ Moses aakaal məmək, ni Uwumbør aabənabr aabər məmək si ikaal ilee yee le pu.”

Kristo u ga gaa binib lii na aabər

(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Farisii yaab aah kuun t̄əb chee pu na, le Yesu baa bi mbaan mubaak ke, ⁴² “Kristo u ga gaa binib lii na aabər pu, ni dak kinye? N̄ma aayaabil ye u?”

Le bi bui u, “David aayaabil ye.”

⁴³ Le u baa bi, “Kristo ngbaan yaa ye David aayaabil kan, ba pu Uwumbør Aafuur Nyaan nan cha David yin u ke Udindaan? David nan len ke,

⁴⁴ ‘Uwumbør bui Ndindaan ke: Kal n̄ngangii wəb,

ki ti saa buyoonn m ga nyan saadim məmək na.*

⁴⁵ Tə, David aah nan yin Kristo ngbaan ke Udindaan kina na, Kristo ga li n̄maa ye uyaabil aa?”

⁴⁶ Yesu aah baa bi kina na, le ubaa aa n̄maa gar mbaan ngbaan, ki mu aa ki kaa bi baa u mbaan muken daalbaadaal.

23

Bi li nyi Uwumbør aakaal aaməmək ni Farisii yaab aabər

(Mak 12.38-39; Luk 11.43, 46; 20.45-46)

¹ Yesu nan bui kinipaak ngbaan ni waadidiliib, ² “Uwumbør aakaal aaməmək ni Farisii yaab tuk nimi Moses aakaal aatataa. ³ Nima pu na, baah tuk nimi pu na məmək, ni kii kina man, ki li n̄ani kina. Ni mu taa n̄akni baah tun pu na. ⁴ Bi mək nimi ni n̄an na la, kaa dii ni. Bi di nkaal mu pəə sakpen na, le ki di kpee Uwumbør aakaal pu, ki tuk binib ke bi li dii kina. Bima bihaa aa ter bi ke bi dii kina. ⁵ Baah tun pu na məmək, bi ban ke binib kan aan ki pak bi. Bi di Uwumbør aabər tam biyigbeer pu, ki n̄a baabəkur aaməgbeln ni fək, ke binib kan aan ki pak bi. ⁶ Bi gee ke bi kal bininyuum aakakaa yaan njim chee, ni mmeen aadir ni, ⁷ ki gee ke binib doon bi mbaməm kinyar ni, ki yin bi ke ‘Uməməkr.’ ⁸ Nimi, ni taa li ban ke binib yin nimi ke ‘Uməməkr;’ ba pu? ni kpa Uməməkr ubaa baan ja la. Ni məmək ye naabitii bi. ⁹ Ni taa yin ubaa ke ‘Nite’ dulnyaa wee ni; ba pu? ni kpa te ubaa la, le u bi paacham. ¹⁰ Ni taa li ban ke ubaa yin nimi ke Dindaan; ba pu? ni kpa dindaan ubaa la. Uma le ye Kristo u gaa binib lii na. ¹¹ Ni ponni ni ubaa yaa ban ke u li ye usaloln kan, u li ye nimi aatutunn. ¹² Unii umək nyur ubaa na, Uwumbør ga sunn u taab. Unii umək sunn ubaa taab na, Uwumbør ga nyur u.”

Tibəbir ga li bi bi n̄man n̄mannim pu

(Mak 12.40; Luk 11.39-42, 44, 52; 20.47)

¹³ “Nimi Uwumbør aakaal aaməmək ni Farisii yaab, bi ye bi n̄man n̄mannim na, tibəbir bi ni pu; ni kiir binib ke bi taa koo Uwumbør

* 22:24 : Lik Ikaal 25.5. † 22:32 : Lik Nnyam 3.6. ‡ 22:37 : Lik Ikaal 6.5. § 22:39 : Lik Liifai Yaab 19.18.

* 22:44 : Lik Ilahn 110.1.

aanaan ni. Nimi nibaa aa koo ni, ki mu aa kii ke binib bi ban bi koo ni na koo ni.

[¹⁴ “Nimi Uwumbor aakaal aamomokb ni Farisii yaab, bi ye biɲmaɲmannim na, tibobir bi ni pu; ni ji bikpopiib pem pem, le ki mee Uwumbor ni yunni, ni ɲmanni ke ni ye bininyaam. Nima pu na, Uwumbor ga daa nitafal ki jer waah ga daa biken aatafal pu na.]

¹⁵ “Nimi Uwumbor aakaal aamomokb ni Farisii yaab, bi ye biɲmaɲmannim na, tibobir bi ni pu; ni puur nnyusakpem ki chuun ntim momok ni ke ni kan unii ubaa ki ɲa u nimi aadiiir. Ni yaa ti kan u kan, le ni ɲa u titunwanbirdaan ki jer nimi nibaa aah ye pu na.

¹⁶ “Nimi bisanmokb bi job na, tibobir bi ni pu; ni len ke ‘Unii yaa puu Uwumbor aadiik pu kan, naa ye nibaa, ke u yaa puu ilik i bi ki ni na pu kan, see u gbiin tipuur ngbaan.’ ¹⁷ Nimi bijorb bi job na, nilani jer niken, ilik ngbaan le aan Uwumbor aadiik ki ɲa ilik ngbaan chain na? ¹⁸ Ni ki len ke ‘Unii yaa puu Uwumbor aatork aabimbiln pu kan, naa ye nibaa, ke u yaa puu ipiin i bi li paab na pu kan, see u gbiin tipuur ngbaan.’ ¹⁹ Nimi bijoom, nilani jer niken, ipiin ngbaan le aan Uwumbor aatork aabimbiln li ɲa ipiin ngbaan chain na? ²⁰ Nima pu na, unii yaa puu Uwumbor aatork aabimbiln pu kan, u puu tiwan nimok bi li pu na mu la. ²¹ Unii yaa puu Uwumbor aadiik pu kan, u puu Uwumbor u bi ki ni na mu la. ²² Unii yaa puu paacham pu kan, u puu Uwumbor aaborjal, ni Uwumbor u ka li pu na mu la.

²³ “Nimi Uwumbor aakaal aamomokb ni Farisii yaab, tibobir bi ni pu; ni yakr tikpifar nfum kipiik ki nyan nibaa na ki di tii Uwumbor; ki muk nibaa ke ni joo Uwumbor aakaal mumina, ki yii nkaal mu ye nkaalkpaan na. Ni yii, kaa ɲani ni ɲan na, kaa san binib kinimbaak, kaa dii Uwumbor mbamom. Ni ɲan ke ni li joo nkaal ngbaan, ki yakr nimi aawan mu ki di tii Uwumbor. ²⁴ Ni ye bisanmokb bi job na la. Kisibirk waatiir yaa bi tiwanyukaan ni kan, ni yak nyani ki. Laakumii ma yaa bi kan, ni kpaan nyu laakumii ni tiwanyukaan mok la.

²⁵ “Nimi Uwumbor aakaal aamomokb ni Farisii yaab, bi ye biɲmaɲmannim na, tibobir bi ni pu; ni ɲir tiyir ni ɲisambil aapuwob mbamom, kaa ɲir ni ponn ni. Kina le ni ban ke binib bui ke ni ye bininyaam. Le nisui ponn ni gbii kinaayuk aatuln, ni iniman aatuln. ²⁶ Nimi Farisii yaab bi job na, puen nyan kinaayuk aatuln, ni iniman nisui ni waahr, aan lipaal yaan li ɲan.

²⁷ “Nimi Uwumbor aakaal aamomokb ni Farisii yaab, bi ye biɲmaɲmannim na, tibobir bi ni pu. Ni naahn njakaakul ɲi bi di ikukuun

aayon ki piir ɲi na la, le lipaal ɲan, ponn ni mu gbii inikpab, ni tiwan ni bur na, ni tijor mok aabonɲ. ²⁸ Ni mu bi kina la. Ni ɲmanni ke ni ye bininyaam la, le ni ponn ni gbii inyamon, ni titunwanbir.”

Uwumbor aah ga daa biɲmaɲmannim aatafal pu na

(Luk 11.47-51)

²⁹ “Nimi Uwumbor aakaal aamomokb ni Farisii yaab, bi ye biɲmaɲmannim na, tibobir bi ni pu; ni maa njakaakul ki tii Uwumbor aabonabtiib bi nan bi n-yaayoonn na, ki di ikukuun aayon ki piir bininyaam aakaakul, ³⁰ le ki len ke ni yaa ba nan bi niyaajatiib yoonn ngbaan kan, naa ba ga ɲa baah nan ɲa pu ki ku Uwumbor aabonabtiib ngbaan na. ³¹ Naah len pu na le mok ke ni ye binib bi nan ku Uwumbor aabonabtiib ngbaan na aayaabitiib la. Nima le nimi aabor bii. ³² Niyaajatiib aah nan tun titunwanbir ti na, ni mu ga tun tima la, le ki ti doo. ³³ Nimi iwaa, bi ye ijagen aabim na, ni ga ɲa kinye ki nya ntafadaan mu ga pii nimi, mmii mu kaan junn na ponn ni. ³⁴ Nima pu le m ga tun ni Uwumbor aabonabtiib ni bilankpalb ni bimomokb ni chee. Le ni ga ku bibaa, ki kpa a bibaa mu idopuinkee pu, ki gbaa bibaa mu njinaalab nimi ameen aadir ni, ki ɲa bi falaa ntim momok ni. ³⁵ N-yoonn momok binib nan ku bininyaam la. Njan bi nan ku Abel u nan ye uninyaan le, le ki ku bininyaam ki joo cha, ki ti pii Barakia aabo Sakaria, u bi nan ku u Uwumbor aadiik ni na. Bininyaam ngbaan momok aakun pu, le ntafadaan ga pii nimi. ³⁶ M tuk nimi mbamom la, ntafadaan ngbaan ga pii nimi dandana aanib la.”

Yesu aah gee Jerusalem aanib pu na

(Luk 13.34-35)

³⁷ “Jerusalem aanib, nsui bii ni pu la. Ni ku Uwumbor aabonabtiib, ki yur waatutum ɲitakpal ki ku bi. N-yoonn momok le m nan ban m kuun nimi ki di kpaan mbaa chee ke ukola aah kuuni waakoobi pu ki ɲani ufeen ni na, le naa kii. ³⁸ Lik, Uwumbor siir cha nimi. ³⁹ M tuk nimi la, naan ki kan mi ki nan saa bundaln ni ga bui ke ‘Uwumbor ɲa tinyoor ɲa unii u choo waayimbil ni na pu.’”*

24

Baah ga gbaa wii Uwumbor Aadichal pu na

(Mak 13.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Yesu nan nyan Uwumbor Aadichal ni. Waah nyan ki cha na, le waadidiliib dan ki nan mok u, “Lik Uwumbor Aadichal aah wiir pu na.” ² Le u bui bi, “Ni kan tiwan nimina momok aa? M tuk nimi la, bi ga nan

gbaa wii lidichal limina mómók. Litakpal libaa aan ki li paa liken pu.”

*Falaa aayoonn aah ga li bi pu na
(Mak 13.3-13; Luk 21.7-19)*

³ Le u buen ti kal Olif aasu aajool paab. Le waadidiliib dan u chee bibaa, ki nan bui u, “Tuk timi, bi ga ŋa kina bayoonn? Ba ga li ye limókl ki mək timi ke ni ŋeer aa fuu ni, ki ŋeer dulnyaa aadoon?”

⁴ Le u bui bi, “Ni li nyi man, ubaa taa ŋmann nimi. ⁵ Binib pam ga nan dan ki nan pur maayimbil ke bima le ye Kristo u ga gaa binib lii na, ki ŋmann binib pam. ⁶ Ni ga ŋun ke binib to butób kónkóni do, ni dandar mu. Ni taa cha ni li muk nimi man. Uwumbər le siin ke nimina mómók ga ŋa. Nima le aan mək ke dulnyaa wee ga doo libuul ngbaan ni. ⁷ Linibol libaa ga to linibol liken butób. Nnaan mubaa aanib ni nnaan muken aanib ga to tób butób. Nkon ga lir ntim pam ponn ni. Kitiŋ ga deŋ ŋipepel pam. ⁸ Nimina mómók le ga li ye njan aafalaa.

⁹ “N-yoonn ngbaan bi ga chuu nimi, ki ŋa nimi falaa, ki ga ku nimi. M pu, le ŋinibol mómók ga li nan nimi. ¹⁰ N-yoonn ngbaan le binib pam ga di maasan lii, ki ga kooh tób, ki ga li nan tób. ¹¹ Le binib bi ŋmanni ke bi ye Uwumbər aabónabtiib na ga li wiir ki ŋmanni binib pam. ¹² Le titunwanbir ga li wiir. Nima le binib pam aan ki li gee mi ke baah nan gee mi njan pu na. ¹³ Unii umək ji limər ki dii mi ki ti saa limófal aadoon na, uma le ga ŋmar. ¹⁴ Bi ga moon Uwumbər aanaan aabónyaan tee itingbaan kookoo ni waahr, aan ŋinibol mómók ŋun, le dulnyaa ga nin doo.”

Tiwan ni kaa ŋan na aabər

(Mak 13.14-23; Luk 21.20-24; Daniel 9.27)

¹⁵ “Ni ga kan tiwanbir ni bii tiwan nimək bi chain na si Uwumbər Aadichal ni, ke Uwumbər aabónabr Daniel aah nan len pu na.”* Tó, nimi bi karni na, ni li beer nimina aatataa. ¹⁶ “N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, binib bi bi Judea aatiŋ ponn ni na, bi san buen ŋjoo paab. ¹⁷ Unii yaa bi kidiik paab† kan, u taa ki koo waadiik ni u ti yoor waawan, u san mala. ¹⁸ Unii yaa bi kisaak kan, u taa gir kun linampal ke u ti yoor waakekeln. ¹⁹ N-yoonn ngbaan, bipiib bi kpa ŋjpuu na, ni bipiib bi kpa mbim bi laa ŋaa libii na ga li kpa kinimbaa. ²⁰ Mee Uwumbər man, aan u taa cha ni san kakab aayoonn, bee likpaakool daal. ²¹ N-yoonn ngbaan binib ga ji falaa pam. Buyoonn Uwumbər nan naan dulnyaa wee ki nan

saa dandana wee na, baa kee jin falaa ngbaan aaboln, ki mu aan ki ji falaa kina. ²² Uwumbər yaa kaa bar falaa ngbaan aayoonn aawiin kan, ubaa aan ŋmar. Le waanib aanimbaasaln pu u ga bar falaa ngbaan aayoonn aawiin.

²³ “N-yoonn ngbaan, unii yaa bui nimi ke ‘Lik, Kristo u gaa binib li na so,’ ki yaa ki bui ke ‘U bi nima chee’ kan, ni taa gaa waah len pu na man. ²⁴ Ba pu? biŋmanŋmannim ga li bi. Bibaa ga bui ke bi ye Kristo ngbaan la. Biken mu ga bui ke bi ye Uwumbər aabónabtiib la. Le bi ga tun liŋjiir aatun pam, ki ŋmann binib. Hali, bi ga pəon bibaa ke bi ti ŋmann binib bi Uwumbər nyan bi na. ²⁵ Li pel man, m puen tuk nimi la.

²⁶ “Nima pu na, bi yaa tuk nimi ke Kristo ngbaan bi nteersakpiin ni kan, taa buen ti lik man. Bi yaa ti ki tuk nimi ke u bi kidiik ni kan, taa gaa man. ²⁷ Min Unibon Aabo yaa gir ni kan, ni ga li bi ke utaal aah moor liwipuul ki cha liwilir pu na, unii mómók ga kan.

²⁸ “Liwankpol aah bi nin chee na, nangba mam mu kuuni nima chee la.”

Yesu aah ga gir ni pu na

(Mak 13.24-27; Luk 21.25-28)

²⁹ “N-yoonn ngbaan aafalaa aapuwb, le paacham aawan aan ki li bi mbaməm. Nwiin ga bəln. Uŋmal mu aan ki li wiin. Iŋmabi mu ga lir.† ³⁰ N-yoonn ngbaan le binib ga kan limókl li ga li bi paacham ki mək bi ke min Unibon Aabo choo na. N-yoonn ngbaan le ŋinibol ŋimək bi dulnyaa wee ni na ga wii. Bi ga kan min Unibon Aabo bi ntaalngbam ni ki choo, ki wiin chain, ki joo mpəon. ³¹ Le kakaan ga wii mpəon pu. Le m ga tun ni maatuuntiib ke bi buen liwipuul, ni liwilir, ni ŋŋangan, ni ŋŋangii, ki ti kuun ni maanib mómók, ki di dan m chee.”

Bukpasəm aayatanəkl

(Mak 13.28-31; Luk 21.29-33)

³² “Bukpasəm le ye liyatanəkl ki tii nimi. Bu aabon yaa bi ŋani tifar kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, kiseek ga seer. ³³ Kina na, ni yaa kan nimina mómók bi ŋani kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, m ga gir ni. ³⁴ M tuk nimi mbamən la, dandana aanib aan jer le tiwan nimina mómók puen ŋa. ³⁵ Paacham ni taab ga jer. Maaməbon ma aan jer.”

Ubaa aa nyi bundaln Yesu ga gir ni na

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-36)

³⁶ “Ubaa aa nyi buyoonn m ga gir ni na. Uwumbər aatuuntiib bi bi paacham na aa nyi. Min Uwumbər Aajapəon mu aa nyi. Nte Uwumbər baanja le nyi. ³⁷ Min Unibon

* 24:15 : Lik Daniel 9.27; 11.31; 12.11. † 24:17 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln.

Bi nan di idə paan puln tidir paab, le ki di titan pər biin. Bi nan maa ŋjimbim le ki taa joi kidiik aapaacham. ‡ 24:29 : Lik Aisaya 13.10, 34.4; Esekiel 32.7-8; Joel 2.10, 31; 3.15; Tibəkpikiran 6.12-13.

Aabo aah ga nan gir ni buyoonn na, ga li bi ke naah nan bi Nowa aayoonn pu na la. ³⁸ Nowa aayoonn ngbaan, buyoonn nnyusakpem aa nan kee jin kitinj na, binib nan bi, ki ji, ki nyu, bijab yoor bipiib, bipiib mu mɔn bijab, ki ti saa bundaln Nowa nan koo bunɔb ni na. ³⁹ Baa nan nyi ke nibaa ga ɲa bi, ki ti saa buyoonn nnyusakpem nan jin kitinj mɔmɔk na. Le bi mɔmɔk nan bee nnyun ni. Buyoonn min Unibɔn Aabo ga nan gir ni na, ni ga li bi kina la. ⁴⁰ N-yoonn ngbaan bijab bilee ga li boo kisaak ko. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken. ⁴¹ Bipiib bilee ga li boo nan idi. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken.

⁴² “Ni li nyi man. Naa nyi bundaln min Nidindaan ga gir ni na. ⁴³ Ni li nyi ke udichadaan yaa ba nyi buyoonn unaayuk ga fuu ni na kan, waa ba ga doon geen. U ba ga li ka lik, unaayuk ngbaan taa koo waadichal ni. ⁴⁴ Nima pu na, ni mu li gor man; ba pu? buyoonn naan li dak ke m ga gir ni na, n-yoonn ngbaan le m ga gir ni.”

Ututunn u ɲan na, ni u kaa ɲan na
(Luk 12.41-48)

⁴⁵ “Uyidaan ubaa yaa tii waatutunn ubaa tininkpir ke u li lik waachiln ni aanib ki tii bi tjikaar naah ɲeer buyoonn na kan, ututunn ngbaan ga ɲa kinye ki li kpa nlan, ki li tun waatuln mbamɔm? ⁴⁶ Udindaan yaa nan fuu ni ki mui waatutunn ɲani uma udindaan aah ban pu na kan, Uwumbɔr aanyoor ga li bi ututunn ngbaan pu. ⁴⁷ M tuk nimi mbamɔn la, u ga tii u tininkpir u li lik waawan mɔmɔk. ⁴⁸ Tɔ, ututunn yaa ye titunwanbirdaan kan, u ga daktl usui ni ke udindaan ga yunn, ⁴⁹ ki ga piin ki gbaa ututunjeen aatotiib, ki ga dii bidagbiib, ki ji, ki nyu ndaan ki gbii. ⁵⁰ Le udindaan ga gir ni buyoonn waan li dak ke u ga gir ni na, ⁵¹ ki ga gbaa u njinaalab mbamɔm, ki ga di u ɲa biɲmanɲmannim aah bi nin chee na. U ga wii ki ɲmɔ ɲinyin nima chee.”

25

Bisapɔm kipiik aayatanɲakl

¹ “Uwumbɔr aanaan naahn bisapɔm kipiik bi nan joo baakaryaa mam, bi ti tooh upiidinn nsan ponn ni na la. ² Bi ponn ni biɲmu nan ye bijɔrb, biɲmu mu nan ye bilankpalb. ³ Bijɔrb na nan joo baakaryaa mam, kaa joo nkpan. ⁴ Bilankpalb na joo baakaryaa mam, ki joo nkpan mu. ⁵ Le upiidinn ngbaan yunn. Le bi mɔmɔk dɔ geen.

⁶ “Kinyetaasiik le bi ɲun bi teen mɔɔn pu ke, ‘Upiidinn choo. Nya ki tooh u nsan ni man.’ ⁷ Le bisapɔm kipiik ngbaan mɔmɔk fii ke bi toor baakaryaa mam. ⁸ Le bijɔrb biɲmu na bui bilankpalb biɲmu na, ‘Tii timi nkpan man. Timi aakaryaa mam ban bi junn la.’

⁹ Le bilankpalb ngbaan bui bi, ‘Nibaakan, timi aakpan ngbaan aan ɲeer ti ni nimi. Li cha man binib bi kooh nkpan na chee ki ti daa ɲa man.’ ¹⁰ Baah buen bi ti daa na, le upiidinn fuu ni. Le bilankpalb biɲmu bi gor na dii upiidinn ngbaan, ki koo waadiik ni, bi ti ji upiidinn aajikaar. Le bi lanɲ kidiik ngbaan.

¹¹ “Le bijɔrb ngbaan mu nan fuu ni, le ki bui ke, ‘Tidindaan, Tidindaan, chuu piir tii timi.’ ¹² Le u bui bi, ‘M tuk nimi mbamɔn la, maa nyi nimi.’”

¹³ Tɔ, Yesu aah ɲakl bi liyatanɲakl ngbaan doo na, le u bui ke, “Nima pu na, ni li nyi man. Naa nyi bundaln m ga gir ni na.”

Bitutum bitaa aayatanɲakl
(Luk 19.11-27)

¹⁴ “Uwumbɔr aanaan naahn uja u nan cha nsan, ki yin waatutum ki nan di waawan mɔmɔk ɲa biɲaal ni na la. ¹⁵ U nan di salmaa aakur aamombil ɲichur ɲijmu ki di ti ubaa, ki di ɲichur ɲilee ki di tii uken, ki di lichur libaa ki di tii uken mu. U nan tii bi mɔmɔk baah ga ɲmaa tun pu na, le ki nyan buen. ¹⁶ Ututunn u nan joo ɲichur ɲijmu na, libuul ngbaan ni le u tiir kitiir, ki kan tinyoor ɲichur ɲijmu ki di kpee. ¹⁷ Ututunn u joo ɲichur ɲilee na mu tiir kitiir ki kan tinyoor ɲichur ɲilee ki kpee. ¹⁸ Ututunn u nan joo lichur libaa na ma nan buen ti gbii libuul, le ki di udindaan aamombil sub nima.

¹⁹ “Ni joo cha ki ti yunn, le bitutum ngbaan aadindaan fuu ni, ki ban u lik bimɔk aah tun pu na. ²⁰ Le ututunn u nan gaa salmaa aakur aamombil ɲichur ɲijmu na nan joo ɲi, ni ɲichur ɲijmu ki kpee, ki nan bui u, ‘Ndindaan, aa nan tii mi ɲichur ɲijmu la. M mu tiir kitiir ki kan tinyoor ɲichur ɲijmu kpee.’ ²¹ Le udindaan bui u, ‘Nfaan, aa ye ututunn la, ki tun lituln mbamɔm. Maah nan tii si tiwan ni siib na, aa joo ni mbamɔm. M ga ɲa si tiwan sakpenn aaninkpel. Ji maamɔn.’

²² “Le ututunn u nan joo ɲichur ɲilee na mu yoor ɲi, le ki nan bui u, ‘Ndindaan, aa nan tii mi ɲichur ɲilee la. M tiir kitiir ki kan tinyoor ɲichur ɲilee ki kpee.’ ²³ Le udindaan bui u, ‘Nfaan, aa ye ututunn la, ki tun lituln mbamɔm. Maah nan tii si tiwan ni siib na, aa joo ni mbamɔm. M ga ɲa si tiwan sakpenn aaninkpel. Ji maamɔn.’

²⁴ “Le ututunn u nan joo lichur libaa na yoor li, ki nan bui u, ‘Ndindaan, m nyi aabɔr, ke aa chur binib mɔɔn la. Saah kaa bun ni na, aa chee nima la. Saah kaa poo tjikaar ti na, aa faa tima la. ²⁵ Nima le m san ijawaan, ki gbii libuul, ki di saamombil sub. Lik, saamombil sɔ.’

²⁶ “Le udindaan bui u, ‘Utunwanbirdaan umina, ugbanyakdaan umina, aa bui ke aa nyi mbɔr ke maah kaa bun ni na, m chee

nima la, maah kaa poo ti na, m faa tima la. ²⁷ Saah nyi kina na, ba ŋa saa di maamombil ti bil banki ponn ni? Maah fuu ni na, m ba ga kan maamombil ni tynoor ki kpee,' le ki bui biken, ²⁸ 'Chuu gaa lichur libaa li u kpa na man, ki di kpee ututunn u joo ŋichur kipiik na. ²⁹ Unii umək kpa na, bi ga kpee u, le u li kpa sakpen. Unii u kaa kpa na, bi ga chuu gaa waah kpa ni pəkaa na. ³⁰ Chuu ututunn u kaa kpa tynoor ngbaan na, ki nyan u ki ti di u lii lipaal, mbəmbəon ni. U ga wii ki ŋmō ŋjinyin nima chee.' "

Yesu Kristo aah ga ji binib tibər pu na

³¹ "Min Unibən Aabo ni maatuuntiib ga fuu ni. Le m ga li kpa mpəon sakpen ki kal maabərjal pu ke ubərkaan na. ³² Le bi ga kuun ni dulnyaa wee ni aanib məmək nmimbiin ni. Le m ga yakr bi ke upihkpaal aah yakr ipiib ni iŋoob pu na, ³³ ki ga di bininyaam siin ŋŋangii wəb, ki di tiniwanbir siin ŋŋangan wəb. ³⁴ Le min, u ye Ubərkaan ngbaan na, ga bui binib bi si ŋŋangii wəb na, 'Nimi bi Nte Uwumbər ŋa tynoor ŋa ni pu na, dan nan ji nnaan mu u nan toor siin nimi, buyoonn u nan naan dulnyaa wee na. ³⁵ Ba pu? nkon nan joo mi, le ni nan tii mi tijikaar m ji. Nnyunyuun nan joo mi, ni nan tii mi nnyun m nyun. M nan ye uchaan la, le ni nan gaa mi. ³⁶ M nan chuun ŋŋmeen la, le ni nan tii mi tiwanpeenkaan m peen. M nan bun la, le ni dan nan mann mi. M nan bi kiyondiik ni, le ni dan nan lik mi.'

³⁷ "Le bininyaam ngbaan ga baa mi, 'Tidindaan, bayoonn ti nan kan si nkon joo si, ti tii si, aa jin? Bayoonn ti nan kan si, nnyunyuun joo si, ti tii si, aa nyun? ³⁸ Bayoonn ti nan kan si, aa ye uchaan, ti gaa si? Bayoonn ti nan kan si, aa chuun aarjmeen, ti peen si? ³⁹ Bayoonn ti nan kan si, aa bun, ti dan nan mann si? Bayoonn ti nan kan si, aa bi kiyondiik ni, ti dan nan lik si?' ⁴⁰ Le min Ubərkaan ngbaan ga bui bi, 'M tuk nimi mbamən la, naah nan ŋa kina ki tii nnaabitiib, biwaatiib bimina na, ni nan ŋa tii mi le na.'

⁴¹ "Le m ga bui binib bi si ŋŋangan wəb na, 'Nimi bi Uwumbər puun lii ni pu na, nya m chee man, ki ti koo mmii mu kaan jun, aan Uwumbər nan tuur siin kinimbərj ni kaawanbir məmək na. ⁴² Ba pu? nkon nan joo mi, naa nan tii mi tijikaar m ji. Nnyunyuun nan joo mi, naa nan tii mi nnyun, m nyun. ⁴³ M nan ye uchaan, naa nan gaa mi. M nan chuun ŋŋmeen, naa nan peen mi. M nan bun, naa nan dan nan mann mi. M nan bi kiyondiik ni, naa nan dan nan lik mi.'

⁴⁴ "Le bi mu ga baa mi, 'Tidindaan, bayoonn ti nan kan si, nkon joo si, bee nnyunyuun joo si, bee aa ye uchaan, bee

aa chuun aarjmeen, bee aa ye ubun, bee aa bi kiyondiik ni, kaa ter si?' ⁴⁵ Le m ga bui bi, 'M tuk nimi mbamən la, naah kaa nan ter nnaabitiib, biwaatiib bimina na, naa nan ter mi le na.' ⁴⁶ Le bi ga kan ntafadaan n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Le bininyaam ngbaan ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na."

26

Bi kpokl baah ga ku Yesu pu na

(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2; Jonn 11.45-53)

¹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le u bui waadidiliib, ² "Ni nyi ke ni gur iwiin ilee le bi ga ji Lakr-jer aajim. * N-yoonn ngbaan le bi ga di min Unibən Aabo ŋa binib aarjaal ni, le bi ti kpa mi ndəpuinkoo pu."

³ Tə, n-yoonn ngbaan le Uwumbər aato-toorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib nan kuun Uwumbər aatotoorninkpel Kayafas aachiln ni, ⁴ le ki kpokl ke bi ga loon chuu Yesu ki ku u, ⁵ le ki bui təb, "Ti taa chuu u njim ngbaan aayoonn man. Ti yaa chuu u n-yoonn ngbaan kan, kinipaak ngbaan ga ŋma tijar."

Upii ubaa aah nyun Yesu pu na

(Mak 14.3-9; Jonn 12.1-8)

⁶ Tə, Yesu nan bi Betani aatiŋ ni, ki bi Simonn u nan ye ukəndaan na do, ki bi ji tijikaar. ⁷ Waah bi ji tijikaar kina na, le upii ubaa joo ni tulalee u kpa kidaak sakpen na ki nan di kpir Yesu aayil paab. Tulalee ngbaan nan bi kpalba nyaan u bi yin u ke alabasta na ponn ni la. ⁸ Waadidiliib aah kan kina na, le bi gee linjuul, ki len ke, "Ba ŋa u bii tulalee ngbaan kina? ⁹ Ti ba ga ŋmaa di u kooh ki kan ilik sakpen ki di tii bigiim."

¹⁰ Yesu nan bee baah len pu na, le ki baa bi, "Ba ŋa ni muk upii ngbaan kina? U tun lituln li ŋan na le ki tii mi. ¹¹ Bigiim ga li bi ni chee n-yoonn məmək. Mma aan li bi ni chee n-yoonn məmək. ¹² Waah di tulalee ngbaan kpir nwon pu na, u toor mi ke bi ti sub mi la. ¹³ M tuk nimi mbamən la, baah ga moon tibənyaan tee nin chee itingbaan məmək ni na, bi ga len waah ŋa pu na ke binib li teer waabər."

Judas aah ban ke u kooh Yesu pu na

(Mak 14.10-11; Luk 22.3-6)

¹⁴ Le Yesu aadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa, bi yin u ke Judas Iskariot, buen Uwumbər aatotoorninkpiib chee, ¹⁵ le ki ti baa bi, "M yaa di Yesu ŋa niŋaal ni kan, ni ga tii mi ba?" Le bi kahn tikur aamombil piitaa ki di tii u. ¹⁶ Liyaadaal ngbaan le u piin ki bi ban nsan mu u ga di Yesu ŋa biŋaal ni na.

* 26:2 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, liipt aatiŋ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

Yesu ni waadidiliib aah jin njim ngbaan pu na

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-13, 21-23; Jǝnn 13.21-30)

¹⁷ Lakr-jer aajim, buyoonn bi ga ηmǝ boroboro u kaa kpa nnyǝk na aajan aawiindaal, le Yesu aadidiliib dan nan baa u, “Aa ban ke ti gor njim ngbaan aajikaar la chee ki tii si?”

¹⁸ Le u bui bi, “Ni li cha kitinj ngbaan ni, uja ubaa chee man, ki ti bui u, ‘Umǝmǝkr bui ke waayoonn fuu a. U ni waadidiliib ga dan nan ji Lakr-jer aajim aado.’”

¹⁹ Le Yesu aadidiliib ηa waah tuk bi pu na, le ki gor njim ngbaan aajikaar.

²⁰ Kijook aah joor na, le Yesu ni waadidiliib kipiik ni bilee nan kal ke bi ji tijikaar ngbaan. ²¹ Baah bi ji na, le u bui bi, “M tuk nimi mbamǝn la, ni ponn ni ubaa ga kooh mi.”

²² Waah len kina na, le bisui bii sakpen. Le bi mǝmǝk baa u ubaabaa ubaabaa, “Ndinnaan, ni ye min la aa?”

²³ Le u bui bi, “M ni unii u kpaani ji lisambil libaa ni na le ga kooh mi. ²⁴ Min Unibǝn Aabo ga kpo ke naah ηmee Uwumbǝr Aagbarj ponn ni ke m ga kpo pu na. Uja u ga kooh mi na ma kan, tibobir ga li bi u pu; bi yaa kaa ba ma u kan, ni ba soor ki tii u.”

²⁵ Le Judas, u ga kooh u na, baa u, “Umǝmǝkr, ni ye min la aa?”

Le Yesu bui u, “Ni ye saah len pu na.”

Tidindaan aajim

(Mak 14.22-26; Luk 22.14-20; 1 Korint Yaab 11.23-25)

²⁶ Baah bi ji tijikaar na, le Yesu yoor boroboro, le ki doon Uwumbǝr, ki gii, ki di tii waadidiliib, ki bui bi, “Gaa ki li ηmǝ man. Nwon le na.”

²⁷ U nan yoor kiyinyook mu, le ki doon Uwumbǝr, ki di tii bi, le ki bui bi, “Ni mǝmǝk nyu man. ²⁸ Maasin le na. Maasin pu, le Uwumbǝr puu tipuupǝln ki tii nimi. Maasin ga nya binib pam aatunwanbir pu, aan Uwumbǝr di cha pinn bi. ²⁹ M tuk nimi la, maan ki nyu ηjsubil aanyun ngbaan, ki ti saa bundaln m ni nimi ga kpaan nyu mu nsanpǝn ni, Nte Uwumbǝr aanaan ni na.”

³⁰ Le bi gaa Uwumbǝr aalahn, ki buen Olif aasui aajool paab.

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Jǝnn 13.36-38)

³¹ Yesu nan bui bi, “Kinyeek kee, ni mǝmǝk ga san ki cha mi. Ni ηmee Uwumbǝr Aagbarj ni ke ‘Uwumbǝr ga ku upihdaan, le ipiih yaa.’† ³² Buyoonn Uwumbǝr ga fikr mi nkun ni na, le m ga loln ni pu nsan ki buen Galilee aatiη ni.”

³³ Le Piita bui u, “Bi mǝmǝk yaa san ki cha si kan, mma aan san cha si.”

³⁴ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamǝn la, kinyeek kimina, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le ukooja nin wii.”

³⁵ Le Piita bui u, “Bi yaa po ban bi ku m ni si kan, maan len ke maa nyi si.”

Le waadidiliib mǝmǝk mu len kina.

Yesu aah mee Uwumbǝr pu na

(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ U ni waadidiliib nan ti fuu nibaa chee, le bi yin nima chee ke Getsemāne. Le u bui bi, “Kal do man, aan m buen nibaa chee ki ti mee Uwumbǝr.” ³⁷ Le u di Piita ni Sebedee aajapǝtib bilee na buen. Le usui bii sakpen ki ti nyanj. ³⁸ Le u bui bi, “Nsui bii ki ti nyanj. Ni wu ke nkun aah wu pu na. Kaln do man, ki li lik man.”

³⁹ Le u foor siib, ki doon lichichikr, le ki mee Uwumbǝr, “Nte, aa yaa kii kina kan, nyan mi falaa u choo na ni. Tǝ, ηa saageehn, ki taa ηa maageehn.”

⁴⁰ Le u gir buen waadidiliib bitaa ngbaan chee, ki ti mui bi dǝ geen; le u baa Piita, “Naa ηmaa li ka lik kikurk kibaa aa? ⁴¹ Ni li ka lik man, aan ki li mee Uwumbǝr, aan ki taa koo ntǝj ni. Nisui ban ke ni li lik, le tiwon aa pǝǝ.”

⁴² Le u ki foor siib, ki ki mee Uwumbǝr, le ki bui ke, “Nte, ni yaa kaa ye m nyan falaa u choo na ni kan, cha saageehn ηa.” ⁴³ Le u ki gir buen waadidiliib chee, ki ti mui bi ki dǝ geen; ngeen nan joo bi sakpen a.

⁴⁴ Le u siir cha bi, le ki ki foor siib, ki ki mee Uwumbǝr taataa, ki ki bui u tibǝr tichachāan ngbaan. ⁴⁵ Le u ki gir buen waadidiliib chee, ki ti baa bi, “Ni beenin fuur, ki dǝ geen la aa? Lik man, n-yoonn fuu a. U kooh min Unibǝn Aabo ki di ηa titunwanbirdam aanjaal ni la. ⁴⁶ Fii, ti li cha man. Lik, uja u kooh mi na peeni a.”

Baah chuu Yesu pu na

(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Jǝnn 18.3-12)

⁴⁷ Waah laa bi len kina na, le Judas u ye waadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na fuu ni. Le kinipaak dii u. Bi nan joo kijaak aajum ni jagbaali mam. Bi nan nyan ni Uwumbǝr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib chee la. ⁴⁸ Judas u kooh Yesu na nan bui kinipaak ngbaan ke bi yaa ti kan u moor unii u aatakpiln‡ na kan, uma le na, bi chuu u.

⁴⁹ Baah fuu ni Yesu ni waadidiliib aah bi nin chee na, le Judas kpaan buen Yesu chee, le ki ti bui u, “Umǝmǝkr, aa pǝǝ ǝǝ?” le ki moor utakpiln.

⁵⁰ Le Yesu bui u, “Njo, aa chuun kinye?”

† 26:31 : Lik Sekaria 13.7. ‡ 26:48 : Israel yaab nan doon binaabitii kina le ki mǝk ngeehn.

Le bi dan nan chuu Yesu mpɔɔn. ⁵¹ Le Yesu aadidiliib ponn ni ubaa yoor waajaak aajuk ki gaa per Uwumbɔr aatotoorninkpel aanaagbiija aatafal. ⁵² Le Yesu bui u, “Di saajuk ngbaan ki di fu kijuchook ni. Binib bimɔk yoor kijaak aajuk na, kijaak aajuk le ga ku bi. ⁵³ Saa nyi ke m yaa mee Nte Uwumbɔr kan, u ga tun ni bituuntiib bi jer njichur kipiik ni njilee na m chee dandana aa? ⁵⁴ M mu yaa ɲa kina kan, maan gbiin Uwumbɔr Aagban aah len pu na ke m ga ji falaa u choo na.”

⁵⁵ N-yoonn ngbaan le u baa kinipaak ngbaan, “Ni joo kijaak aajum, ni njachakukul ni nan chuu mi ke maah ye uffiiir le na aa? M nan bi Uwumbɔr Aadichal ni iwiin mɔmɔk, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr, le naa chuu mi. ⁵⁶ Tɔ, nimina mɔmɔk ɲa ke ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabtiib aah nan njmee pu na.”

Le waadidiliib mɔmɔk san cha u.

Juu yaab aaninkpiib aah jin Yesu tibɔr pu na

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Jɔnn 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Binib bi nan chuu Yesu na nan di u buen Uwumbɔr aatotoorninkpel Kayafas aadichal ni, Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ni juu yaab aaninkpiib aah kuun nin chee na. ⁵⁸ Le Piita paa Yesu pu, ki bi dandar, le ki ti fuu Uwumbɔr aatotoorninkpel aachiln ni, le ki koo ni, ki ti kal butɔb aajab chee ke u lik naah ga ti doo pu na. ⁵⁹ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni bibɔjirb aaninkpiib mɔmɔk ban binib bi ga mɔln inyamɔn ki paan Yesu na, aan bi kan waataani ki ti ku u na. Le biseeraadam paan dan nan mɔln inyamɔn paan u. ⁶⁰ Bi mu aa kan waataani. Kookoo yaan le binyamɔndam bilee dan nan bui bi ⁶¹ ke uja ngbaan bui ke u ga njmaa gbaa wii Uwumbɔr Aadichal, ki ki maa ki iwiin itaa daal.

⁶² Le Uwumbɔr aatotoorninkpel fii sil, ki baa Yesu, “Saan len tibaa aa? Binib ngbaan aah bii si pu na, ti gbiin aan taa gbiin?” ⁶³ Le Yesu si njmin. Le Uwumbɔr aatotoorninkpel bui u, “Puu Uwumbɔr u fu na pu, aa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn Kristo u Uwumbɔr lee u na aan saa ye?”

⁶⁴ Le Yesu bui u, “Ni ye saah len pu na. M tuk nimi la, n-yoonn mu choo na, ni ga kan min Unibɔn Aabo ka Uwumbɔr aanjangii wɔb, ki ga kan mi ntaalangbam ni paacham ki choo.”

⁶⁵ Waah len kina na, le Uwumbɔr aatotoorninkpel chuu kar ubaa aawan-peenkaan, le ki bui ke, “U di ubaa ɲan Uwumbɔr la. Taa ki ban seeraadam. Ni njun waah sii Uwumbɔr pu na. ⁶⁶ Ni dak kinye?”

Le bi bui ke, “U ɲeer ti ku u la.”

⁶⁷ Le bi teei timɔɔtan ɲa unimbil wɔb, le ki gbaa u. Bibaa mu gbaa u ntapam, ⁶⁸ ki bui u, “Kristo ngbaan, lem Uwumbɔr aabɔnabr aaliin ki tuk timi, ulau faa si.”

Piita aah nee Yesu pu na

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Jɔnn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Piita nan ka lichiln ni. Le usapɔɔn u ye ututunn na dan nan bui u, “Aa mu nan bi Yesu u ye Galilee aatiɲ aanii na chee.”

⁷⁰ Le u nee bi mɔmɔk aanimbil ni ki bui u, “Maa nyi saah len pu na aataaa,” le ki buen kikaakpaak ni. ⁷¹ Le usapɔɔn uken mu ti kan u, le ki bui binib bi bi nima chee na, “Uja wee mu nan bi Yesu u ye Nasaref aatiɲ aanii na chee.”

⁷² Le u ki nee ki puu Uwumbɔr ke waa nyi u.

⁷³ Le ni kpee siib, le binib bi si nima chee na dan nan bui u, “Ni ye mbamɔn, aa ye waadidiliib ponn ni ubaa la; saaliin ni baaliin kpaan la.”

⁷⁴ Le u ki puu Uwumbɔr, le ki bui ke, “Maa nyi uja ngbaan. M yaa mɔn nnyamɔn kan, Uwumbɔr daa ntafal.”

Libuul ngbaan ni le ukooja wii. ⁷⁵ Le Piita teer Yesu aah ba tuk u pu na ke, “Aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi, le ukooja nin wii.” Piita nan nyan lipaal, ki ti wii sakpen.

27

Baah nan di Yesu di buen Pailat aanimbiin ni pu na

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Jɔnn 18.28-32)

¹ Ki woln kitaak le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni juu yaab aaninkpiib mɔmɔk kpokl baah ga ɲa pu ki ku Yesu na. ² Le bi buu u tikululn, ki di u buen kitiɲ ngbaan aaninkpel chee, bi yin u ke Pailat, ki ti di ɲa urjaal ni.

Judas aah ku ubaa pu na

(Lituln 1.18-19)

³ Tɔ, Judas u kooh Yesu na aah kan ke bi ga ku Yesu na, le u jer waalandak, le ki ki giin ni tikur aamombil piitaa ngbaan ke u ti di tii Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni juu yaab aaninkpiib, ⁴ le ki bui bi, “M tun titunwanbir la. M kooh unii u kaa kpa taani na ke bi ti ku u.”

Le bi bui u, “Naa ye timi aabɔr. Ni ye saabɔr la.”

⁵ Le u di njimombil ngbaan di lii Uwumbɔr Aadichal ni, ki siir cha bi, le ki buen ti leen ubaa njmin le ki kpo.

⁶ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib pii njimombil ngbaan ki bui ke, “Ni ye nsin aamombil la. Timi aakaal aa kii ke ti di kina aamombil ɲa Uwumbɔr aamombil ni.”

⁷ Le bi kpokl baah ga ɲa ɲi pu na, le ki di ɲi daa Kiyakmaabuuk aapepel ke bi ti li sui

bicham nima. ⁸ Nima pu, le bi yin nima chee ke “Nsin aatiŋ” ki nan saa dandana wee.

⁹⁻¹⁰ Le ni gbiin Uwumbør aabønabr Jeremia aah nan len pu na ke, “Bi di tikur aamombil piitaa le daa kiyakmaabuuk aapepel, Uwumbør aah tuk bi pu na. Njimbil ngbaan ye unii aadaak, Israel yaab ngem aah len ke bi ga daa u pu na.”*

Pailat aah jin Yesu tibør pu na
(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Jønn 18.33-38)

¹¹ Bi nan di Yesu ti siin kitiŋ ngbaan aaninkpel Pailat aanimbiin ni. Le Pailat baa u, “Aa ye Juu yaab aabør la aa?”

Le u bui u, “Saah len pu na, ni ye kina.”
¹² Le Uwumbør aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib bii Yesu. Le waa len tibaa.

¹³ Le Pailat baa u, “Saa ŋun baah bii si sakpen pu na aa?”

¹⁴ Le Yesu si ŋmin, kaa len tibaa. Le ni gar Pailat pam.

Baah len ke bi ga ku Yesu pu na
(Mak 15.6-15; Luk 23.13-25; Jønn 18.39-19.16)

¹⁵ Njim ngbaan aayoonn yaa nan saa kan, Pailat ga nyan unaagbiija u kinipaak ban u na ki lii. ¹⁶ N-yoonn ngbaan unaagbiija u kpa liyimbil na nan bi kiyondiik ni. Bi nan yin u ke Barabas. ¹⁷ Kinipaak aah kuun na, le Pailat baa bi, “Ni ban m nyan ŋma kiyondiik ni? Barabas le aan Yesu u bi yin u ke Kristo ngbaan na?” ¹⁸ Pailat nan bee ke bi kpa lipiipoln Yesu pu, nima le cha bi di u ŋa unjaal ni.

¹⁹ Buyoonn u bi ji Yesu tibør na, Pailat aapuu nan di unii tun ni, ke u li nyi ki taa ŋa uja nyaan ngbaan nibaa; ke uja ngbaan pu, u dan tidan ti muk u sakpen na kinyeek na.

²⁰ Le Uwumbør aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib bui kinipaak ngbaan ke bi tuk Pailat ke u di Barabas lii, ki ku Yesu. ²¹ Tø, le Pailat ki baa bi, “Bijab bilee ngbaan ponn ni, m ga di ulau lii?”

Le bi bui u, “Di Barabas lii.”

²² Le Pailat baa bi, “Yesu u bi yin u ke Kristo ngbaan na, m ga ŋa u kinye?”

Le bi mòmøk bui u, “Kpaa u ndøpuinkoo pu.”

²³ Le u ki baa bi, “Ba ŋa? U tun bakaa bayoo?”

Le bi moo tar mpøon pu ke, “Kpaa u ndøpuinkoo pu,” le ki ban bi ŋma tijar.

²⁴ Pailat mu kan ke waan ŋmaa ŋa nibaa, le ki ban nnyun, ki ŋir unjaal binimbil ni, ki len ke, “Uja nyaan ngbaan aasin aa bi ŋjaal ni. Ni ye nimi aabør la.”

²⁵ Le bi mòmøk bui u, “Cha waasin li bi timi, ni timi aabim aanjaal ni.”

²⁶ Le Pailat nyan Barabas lii, ki cha waajab lue Yesu ŋinaalab, le ki di u ŋa binjaal ni, bi ti kpaa u ndøpuinkoo pu.

Butøb aajab aah yook Yesu pu na
(Mak 15.16-20; Jønn 19.2-3)

²⁷ Butøb aajab ngbaan nan di Yesu koo Pailat aadichal ni, le ki kuun ni bijab bi gur na ki nan gob u. ²⁸ Le bi chuu peer waawanpeenkaan, ki di libøkumaln peen u, ²⁹ le ki di ikokon luu kiyikpupuk, ki di chij u, ki di lidabil ŋum unangii ni ke ubør na, le ki gbaan unimbiin ni, ki ŋa u mbønnyun, ki bui u, “Juu yaab Aabør, aa pøø øø?” ³⁰ le ki teei timøotan løe u, le ki gaa lidabil ngbaan ki di faa uyil paab. ³¹ Baah ŋa u mbønnyun ki ti doo na, le bi chuu peer libøkumaln ngbaan, le ki di waawanpeenkaan peen u, le ki joo u cha, bi ti kpaa u ndøpuinkoo pu.

Baah kpaa u ndøpuinkoo pu pu na
(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Jønn 19.17-27)

³² Baah cha na, le bi kan uja ubaa, u ye Sairene aatiŋ aanii, aan bi yin u ke Simonn na. Le bi chuu u mpøon ke u tun Yesu aadøpuinkoo. ³³ Le bi ti fuu nibaa chee. Bi yin nima chee ke Golgota. Golgota aatataa le ye ke “Kiyikpaŋ aapepel.” Baah fuu nima chee na, ³⁴ le binib bibaa di ndaan ni nnyøk ki di ŋmal tøb ponn ni, ki di tii Yesu ke u nnyun. Waah lak lik na, le u yii, kaa nnyun.

³⁵ Le butøb aajab ngbaan kpaa u ndøpuinkoo pu, ki di waawanpeenkaan ti yakr tøb, le ki too inaan ke bi lik bimøk aah ga kan ni na,† ³⁶ le ki ka lik u. ³⁷ Bi nan ŋmee kigbaŋ budabu cha bi ku u na, ki di tam waadøpuinkoo pu, uyil paab. Kigbaŋ ngbaan len ke, “Yesu u ye Juu yaab Aabør na le na.” ³⁸ Le bi di biffiirb bilee mu kpaa idøpuinkee pu. Bi nan di ubaa kpaa unangii wøb, ki di uken kpaa unangan wøb.

³⁹ Le binib bi jer nima chee na sii u, ki gbakr biyil, ⁴⁰ le ki bui u, “Si u len ke aa ga gbaa wii Uwumbør Aadichal ki ki maa li iwiin itaa na, aa yaa ye Uwumbør Aajapøon kan, sunn ni ndøpuinkoo pu, ki ŋmar.”

⁴¹ Le Uwumbør aatotoorninkpiib, ni Uwumbør aakaal aamømøk, ni Juu yaab aaninkpiib mu ŋa u mbønnyun, ki bui ke, ⁴² “U nan gaal biken lir, kaan ŋmaa gaa ubaa lii ki ŋmar. U yaa ye Juu yaab Aabør kan, u sunn ni ndøpuinkoo pu, aan ti gaa u ki kii. ⁴³ U gaa Uwumbør ki kii, ki bui ke u ye Uwumbør Aajapøon. Uwumbør yaa ban u kan, cha u gaa u lii dandana.”

⁴⁴ Le biffiirb bi bi di kpaa u chee idøpuinkee pu na mu sii u kina.

Yesu aah kpo pu na
(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Jønn 19.28-30)

* 27:9-10 : Lik Sekaria 11.12-13. † 27:35 : Lik Ilahn 22.18.

⁴⁵ Nwiin kaasisik ni le itingbaan mómok bóln, ki ti saa nwiin aah kpar pu na. ⁴⁶ Nwiin aah kpar na, le Yesu teen mpóon pu, “Eli, Eli, lama sabaktani.” Naatataa le ye ke, “Maawumbór, Maawumbór, ba pu aa siir cha mi?”[‡]

⁴⁷ Binib bi si nima chee na aah nún waah teen pu na, le bibaa bui ke, “Uja ngbaan yin Elaija la.” ⁴⁸ Libuul ngbaan ni le bi ponn ni ubaa san buen ki ti yoor nkisuk, ki nan di bon ndaan mu móon na ni, le ki di nja lidabil pu ki di nja umób chee ke u moor.

⁴⁹ Le binib bi gur na bui ke, “Di cha. Cha ti lik ke Elaija ga dan nan gaa u lii aan waan dan.”

⁵⁰ Le Yesu ki teen mpóon pu, le ki cha waawiin nyan, le ki kpo.

⁵¹ N-yoonn ngbaan, le likekeln li yakr Uwumbór aadiik ni nfum mulee na chuu kar paacham ki ti saa kitinj. Le kitinj denj, le njitakpasakpiin chuu war. ⁵² Njikaakul ngem mu chuu piir, le Uwumbór aanib bi nan kpo na pam fikr nkun ni, ki nyan njikaakul ngbaan ponn ni. ⁵³ Buyoonn Yesu fikr nkun ni na, le bi koo Jerusalem aatinj ni, ki di bibaa mək binib pam.

⁵⁴ Butób aajab aaninkpel, ni binib bi bi u chee ki si kii Yesu na aah kan kitinj aah denj pu na, ki kan tiwan nimək nja na, le ijawaan chuu bi sakpen. Le bi bui ke, “Mbamón, u sil ye Uwumbór Aajapóon la.”

⁵⁵ Bipiib pam mu nan bi nima, ki si dan-dar, ki si lik. Bi nan ye bipiib bi nyan ni Galilee aatinj ni ki dii Yesu, ki tun lituln ki ter u na. ⁵⁶ Bi ponn ni ubaa ye Mari Magdalene; uken mu ye Mari, u ye Jems ni Josef aana na; uken mu ye Sebedee aajapótiib aana.

Baah sub Yesu pu na

(Mak 15.42-47; Luk 23.50-56; Jónn 19.38-42)

⁵⁷ Kijook aah joor na, le uwankpadaan ubaa, u ye Arimatea aatinj aanii na fuu ni. Bi yin u ke Josef. U mu nan dii Yesu. ⁵⁸ Le uja ngbaan buen Pailat chee ki ti bui u, “Tiin mi Yesu aawon.” Le Pailat bui waajab ke bi di ti tii u. ⁵⁹ Le Josef yoor Yesu aawon, ki di poo likekenyaan ni, ⁶⁰ ki di ti sub kitakpaluj ni. Kitakpaluj ngbaan le Josef nan cha bi gbii ki, uma ubaa pu. Baa nan kee sub unii ubaa ki ponn ni. Waah di Yesu sub na, le u di litakpasakpeln li pee na, ki di lej mbisamób, le ki buen. ⁶¹ Le Mari Magdalene ni Mari uken mu bi nima chee, ki ka gbək kitakpaluj ngbaan.

Bikikiirb aah kii Yesu aakaakul pu na

⁶² Le ki woln Juu yaab aakpaakool daal, le Uwumbór aatotoorninkpiib ni Farisii yaab kuun Pailat chee, ⁶³ le ki bui u, “Timi aaninkpel, ti teer ke unyamóndaan ngbaan

aah nan bi na, u nan bui ke u yaa kpo kan, iwiin itaadaal u ga fikr nkun ni. ⁶⁴ Nima pu na, cha bijab li kii waakaakul, ki ti saa iwiin itaa daal, waadidiliib taa dan nan kur u, ki bui binib ke u fikr nkun ni la. Bi yaa nja kina kan, kookoo aanyamón mue ga jer njan yoo.”

⁶⁵ Le Pailat bui bi, “Tó, yoor bikikiirb, ki li cha man, ki ti cha bi li kii waakaakul naah ban pu na.”

⁶⁶ Le bi buen ki ti dab litakpal li lej likaakul aamób na, ki cha bikikiirb ka kii li.

28

Yesu aah fikr nkun ni pu na

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Jónn 20.1-10)

¹ Juu yaab aakpaakool aah jin ki woln kitaak na, le Mari Magdalene ni Mari uken na buen ti lik likaakul ngbaan kichakpinaanyeeek ni. ² Le kitinj denj sakpen; ba pu? Uwumbór aatuun ubaa nan nyan ni paacham, le ki nan chuu lekr litakpal ngbaan, le ki kal li pu. ³ U nan moor lak lak ke utaal aah moor pu na. Waawanpenkaan piin chain ke nkokoyon na. ⁴ Bikikiirb aah kan u na, le ijawaan chuu bi sakpen, le biwon gbaa, le bi lir ki fik.

⁵ Le Uwumbór aatuun ngbaan bui bipiib ngbaan, “Ni taa san ijawaan man. M nyi ke ni ban Yesu u bi nan kpaa u ndópuinkoo pu na la. ⁶ Waa bi do. U fikr nkun ni, waah nan len pu na. Dan man ki nan lik waah ba dó nin chee na, ⁷ aan ki buen mala ki ti tuk waadidiliib ke u fikr nkun ni a, ki loln bi pu nsan ki cha Galilee aatinj ni. Bi ga ti kan u nima. Nimina le m ban m tuk nimi.”

⁸ Bipiib ngbaan nan san ijawaan, ki mu tee kpa mpopiin pam. Le bi siir likaakul chee mala, ki san buen ke bi ti tuk Yesu aadidiliib Uwumbór aatuun ngbaan aah tuk bi pu na.

⁹ Baah cha na, le Yesu ton bi nsan ni, le ki doon bi. Le bi gbaan unimbiin ni, ki joo u, le ki dooni u. ¹⁰ Le u bui bi, “Taa san ijawaan man. Li cha ki ti tuk maadidiliib ke bi li cha Galilee. Bi ga ti kan mi nima chee.”

Bikikiirb aah móln inyamón pu na

¹¹ Bipiib ngbaan aah cha na, le bikikiirb bi nan kii Yesu aakaakul na buen Jerusalem, ki ti tuk Uwumbór aatotoorninkpiib tiwan nimək nja na. ¹² Le Uwumbór aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib kuun tób chee, le ki kal ki kpokl, le ki nyan njimobil pam, ki di tii bikikiirb ngbaan, ¹³ le ki bui bi, “Li cha man ki ti njmann binib ke naah dó geen kinyeeek na, le waadidiliib dan ki nan nyan u likaakul ni. ¹⁴ Kitinj aaninkpel yaa nún ke ni len ke ni dó geen, ki yaa jin nimi tibor kan, ti ga nyan nimi.”

¹⁵ Le bikikiirb ngbaan gaa ñimombil ngbaan, le ki buen ti tuk binib ke Yesu aadidiliib dan nan nyan waawon likaakul ni a. Nima pu le Juu yaab beenin len kina ki nan saa din.

*Yesu aah di ubaa mæk waadidiliib pu na
(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Jønn 20.19-23; Lituln 1.6-8)*

¹⁶ Yesu aadidiliib kipiik ni ubaa na nan buen lijool libaa paab, Galilee aatir ni, Yesu aah nan mæk bi nin chee na. ¹⁷ Le Yesu fuu ni bi chee. Baah kan u na, le bi gbaan unimbiin ni ki doon u. Le bibaa mu joo beeni. ¹⁸ Le Yesu bui bi, “Uwumbør tii mi mpæon mæmæk, paacham ni taab. ¹⁹ Li cha man ñinibol mæmæk chee, ki ti ña bi maadidiliib, ki muin bi nnyun ni, Nte Uwumbør, ni min Ujapæon, ni Nfuur Nyaan aayimbil pu, ²⁰ ki tuk bi ke bi li keei maah tuk nimi pu na mæmæk. Teer man ke m bi ni chee n-yoonn mæmæk, ki nan saa dulnyaa aadoon.”

Tibɔnyaan ti MAK ŋmee ti na

*Jonn u nan muin binib nnyun ni na aabɔr
(Matiu 3.1-12; Luk 3.1-18; Jɔnn 1.19-28)*

¹ Tibɔr timina le ye Uwumbɔr Aajapɔɔn Yesu Kristo aabɔnyaan. ² Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya nan ŋmee waabɔr ngbaan aah ga piin pu na. U nan ŋmee ke Uwumbɔr bui Waabo ke,

“Maatutunn sɔ. M tun ni u ke u loln ni nsan, ki nan toor nsan ki siin si.”*

³ Unii ubaa bi nteersakpiin ni ki tar ke, “Toor Uwumbɔr aasan man, ki ŋa waasan mu li tok ki tii u.”†

⁴ Kina le uja ubaa nyan sil nteersakpiin ni, bi yin u ke Jɔnn. U nan muini binib nnyun ni, le ki mooni ke, “Kpeln nimi aabimbin man aan Uwumbɔr di cha nimi aatunwanbir pinn nimi, le m ga muin nimi nnyun ni.”

⁵ Le kinipaak nyan Judea aatim mɔmɔk ni, ni Jerusalem aatin ni, ki dan u chee, ki nan kpiir baatunwanbir tuk Uwumbɔr. Le Jɔnn muin bi nnyun ni, Jɔɔdann aamɔɔl ni.

⁶ Jɔnn nan pee kikipalk ki bi nan di laaku-mii aakor luu ki na. U nan di ligbapapaln buu uchaŋ ni. Waajikaar nan ye itoon ni tisiir la. ⁷ U nan mooni kinipaak ngbaan ke, “Unii u jer mi na paan ni m pu la. Maa ŋeer ke m gbiln waanaatak aanŋmin ki tii u. ⁸ Mma muin nimi nnyun ni la. Uma le ga nan di Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin nimi.”

*Waah muin Yesu nnyun ni pu na
(Matiu 3.13-4.11; Luk 3.21-22; 4.1-13)*

⁹ N-yoonn ngbaan le Yesu nyan Nasaref, kitin ki bi Galilee ni na, ki dan Jɔnn chee. Le Jɔnn muin u nnyun ni, Jɔɔdann aamɔɔl ni. ¹⁰ Yesu aah nyan nnyun ni na, le u kan kitaapaak chuu piir, le ki kan Uwumbɔr Aafuur Nyaan sunn ni ki nan tɔŋ u pu, ki naahn linanjel. ¹¹ Le nneel nyan ni paacham ki len ke, “Aa ye Njapɔɔn u m gee si na la. Nnimbil gbiin si.”‡

¹² N-yoonn ngbaan le Uwumbɔr Aafuur Nyaan di Yesu buen nteersakpiin ni. U nan ti bi nima iwiin imonko ilee la. Le kinimbɔŋ tɔŋni u nima. ¹³ Timoor ni aapeel mu nan bi nima. Le Uwumbɔr aatuuntiib nyan ni paacham ki dan nan ŋa u tinann.

¹⁴ Le binib nan chuu Jɔnn ki di u ŋa kiyondiik ni. Nee aapuwɔb, le Yesu buen Galilee aatin ni, ki ti mooni Uwumbɔr aabɔnyaan, ¹⁵ le ki bui ke, “N-yoonn fuu a. Uwumbɔr aanaan peen ni a. Kpeln nimi aabimbin man, ki gaa tibɔnyaan tee ki kii man.”

*Yesu aah yin bijanbam binaa pu na
(Matiu 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)*

¹⁶ Yesu nan chuun kpak Galilee Aanyusakpem aagbaan, le ki ti kan Simonn ni unaal Andru bi mae kipɔɔk nnyun ni; bi ye bijanbam la. ¹⁷ Le Yesu bui bi, “Dii mi man, aan m cha ni ban binib ki nan tii Uwumbɔr.” ¹⁸ Waah len kina na, libuul ngbaan ni le bi siir cha baapɔr, ki dii u.

¹⁹ Le u foor siib ki kpee, le ki kan Jems ni unaal Jɔnn, bi ye Sebedee aajapɔtiib na. Bi nan bi baanɔb ponn ni, ki bi leŋni baapɔr. ²⁰ Libuul ngbaan ni le Yesu yin bi. Le bi siir cha bite Sebedee ni waatutum bunɔb ngbaan ponn ni, le ki dii Yesu.

*Yesu aah nyan tiyayaar uja ni pu na
(Luk 4.31-37)*

²¹ Le bi ti fuu Kapenaum aatin ni. Juu yaab aakpaakool daal, le Yesu koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr. ²² Waah tuk bi tibɔr ti na, le ni gar bi pam. U tuk bi ke unii u kpa Uwumbɔr aapɔɔn na la, kaa tuk bi ke Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb aah tuk bi pu na.

²³ Le uja u tiyayaar joo u na bi mmeen aadiik ngbaan ni, ²⁴ le ki teen ke, “Sin Yesu u ye Nasaref aatin aanii na, aa ban ba ti chee? Aa dan aa nan ŋa timi fam la aa? M nyi si. Aa ye Uwumbɔr aanii u ye chain na la.”

²⁵ Le Yesu kae tiyayaar ngbaan, ki len ke, “Ŋmim. Di uja ngbaan lii.”

²⁶ Le tiyayaar ngbaan cha uja ngbaan aawon gbaa, le ki teen mpɔɔn pu, ki di u lii. ²⁷ Le ni gar bi mɔmɔk pam. Le bi baa tɔb, “Ba sɔ? Ni ye mmɔkm pɔɔn la aa? U kpa mpɔɔn, le ki tuk tiyayaar ke ti di binib lii, le ti kii waamɔb.”

²⁸ Nima pu na, Yesu aayimbil nan moon Galilee aatingbaan mɔmɔk ni.

*Yesu aah tii bibum pam laafee pu na
(Matiu 8.14-17; Luk 4.38-41)*

²⁹ Yesu ni binib bi dii u na nan nyan mmeen aadiik ngbaan ni, le ki buen Simonn ni Andru aadichal ni. Jems ni Jɔnn mu nan dii bi. ³⁰ Le Simonn aapuu aana bun, ki dɔ kidiik ni. Le uwon ton. Le bi tuk Yesu ke u bun la. ³¹ Le Yesu buen u chee, ki ti chuu urjaal, ki fiin u kaan. Le uwon sɔŋ. Le u chann bi tichann.

³² Liyaadaal aajook, buyoonn nwiin lir na, binib nan dan Yesu chee, le ki joo ni bibum mɔmɔk, ni tiyayaar aah joo binib bi na mɔmɔk. ³³ Kitin ngbaan aanib mɔmɔk nan kuun nima, Simonn ni Andru do linampal. ³⁴ Bibum ngbaan nan wiir pam ki nan kpa iween aabɔŋ aabɔŋ na, le Yesu cha bi pɔɔk, ki nyan tiyayaar aah joo binib bi na mu. Tiyayaar ngbaan aah nan nyi waah ye unii u na, waa nan tii ti nsan ke ti len tibaa.

* 1:2 : Lik Malakai 3.1. † 1:3 : Lik Aisaya 40.3. ‡ 1:11 : Lik Aisaya 42.1.

Yesu aah tuk binib Uwumbør aabør Galilee aatim ni pu na
(Luk 4.42-44)

³⁵ Njan aakooja aah wii na, le Yesu fii ki nyan lipaal, ki buen nibaa chee, le ki ti bi nima ubaa ki mee Uwumbør. ³⁶ Naah woln kichakpiik ni na, le Simonni ni ujotiiib mu fii ki nyan, ki bi ban u, ³⁷ le ki ti kan u, le ki bui u ke, “Binib mòmæk bi ban si la.”

³⁸ Le u bui bi, “Cha ti buen ntim muken ni, aan m ti tuk bi mu Uwumbør aabør. Nima le cha m nyan ni Uwumbør do.”

³⁹ Le u buen Galilee aatim mòmæk ni, ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbør aabør, le ki nyan tiyayaar binib ponn ni.

Yesu aah cha ukõndaan pøk pu na
(Matu 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Ukõndaan ubaa nan dan Yesu chee, le ki nan gbaan unimbiin ni, ki ganj u ke u ter u, le ki bui u ke, “Aa yaa gee kan, aa ga nmaa cha m pøk.”

⁴¹ Le kinimbaak chuu Yesu. Le u taln unjaal, ki meeh u, ki bui u, “M gee. Aa pøk.”

⁴² Libuul ngbaan ni le u pøk, kaa ki ye ukõndaan. ⁴³ Le Yesu bui u ke u li cha, ki sur u mbamom ke, ⁴⁴ “Li nyi ki taa tuk unii ubaa. Li cha Uwumbør aatotoor chee, ki ti di aabaa mæk u, ki toor kitork tii Uwumbør ke Moses aakaal aah len pu na. Nima le ga mæk binib ke aa pøk a.”

⁴⁵ Le uja ngbaan buen, ki joo tibør ngbaan tuk binib mòmæk. Waah nja kina na, le Yesu aa ki nmaa koo kitin kibaa ni, binib aanimbil ni. U nan gur bi kipøk ni la. Le binib nya itingbaan mòmæk ni, ki chaa u chee.

2

Yesu aah cha uja u aawon faan na pøk pu na

(Matu 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Iwiin ilee aah jer na, le Yesu ki gir buen Kapenaum aatij ni. Le binib nun ke u bi linampal. ² Le kinipaak kuun ni nima chee. Baah wiir pu na, mpaan aa nan ki gur mbisamøb chee, ubaa ki sil. Le u tuk bi Uwumbør aabør. ³ Waah bi tuk bi Uwumbør aabør na, le binib bibaa fuu ni, ki lulln ni unii u aawon faan na likekeln ni. Binib binaa le nan lulln ni u. ⁴ Kinipaak ngbaan pu, baa nan nmaa koo ni Yesu chee. Le bi jon kidiik paab,* ki chee liboln ki tuur waah si nin chee kidiik ponn ni na, le ki di baah lulln ni unii u likekeln ni na nja liboln ngbaan ponn ni, ki di u bil Yesu aanimbiin ni. ⁵ Le Yesu kan baah gaa u ki kii mbamom pu na, le ki bui uja u aawon faan na ke, “Maabo, m di cha pinn saatunwanbir.”

⁶ Uwumbør aakaal aamòmæk bibaa nan ka nima, le ki bi dak bisui ni ke, ⁷ “Ba nja uja wee len kina? U sii Uwumbør la. Ubaa aan nmaa di cha pinn titunwanbir, see Uwumbør baanja.”

⁸ Le Yesu bee baah dak pu na, le ki baa bi, “Ba nja ni dak kina nisui ni? ⁹ Maah bui uja u aawon faan na ke m di cha waatunwanbir pinn u na le pøk, aan m yaa bui u ke u fiin ki yoor waawandookaan ki li chuun, le pøk? ¹⁰ M ga mæk nimi ke min, Unibøn Aabo kpa mpøon dulnyaa wee ni ke m di cha pinn titunwanbir.” Waah len kina na, le u bui uja u aawon faan na ke, ¹¹ “M bui si la, fiin, ki yoor saawandookaan, ki li chaa kun.”

¹² Libuul ngbaan ni le u fii sil, ki yoor waawandookaan, ki nyan lipaal bi mòmæk aanimbil ni. Le ni gar bi mòmæk pam. Le bi nyuj Uwumbør ki bui ke, “Taa kee kan kina.”

Yesu aah yin Liifai pu na
(Matu 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Yesu nan ki gir buen nnyusakpem ni. Le kinipaak dan u chee. Le u tuk bi Uwumbør aabør. ¹⁴ Waah cha na, le u kan ulampoogaar ubaa u ka baah gaal lampoon nin chee na. Bi yin u ke Liifai, le ute ye Alfeus. Le Yesu bui u, “Li dii mi.” Le u fii, ki dii u.

¹⁵ Nee aapuwøb, le Yesu bi Liifai do, ki bi ji tijikaar. Le bilampoogaab ni titunwanbirdam nan wiir, ki dii Yesu. Le bi ponn ni pam mu ka u ni waadidiliib chee, ki bi ji tijikaar. ¹⁶ Le Uwumbør aakaal aamòmæk bibaa, bi ye Farisii yaab na aah kan ke Yesu bi ji bilampoogaab ni titunwanbirdam chee tijikaar na, le bi baa waadidiliib, “Ba nja u ji bilampoogaab ni titunwanbirdam chee tijikaar?”

¹⁷ Le Yesu nun baah len pu na, le ki bui bi, “Binib bi kpa laafee na aa ban dækta, see bi bun na le ban dækta. Maa dan ke m nan yin bininyaam. M dan ke m nan yin titunwanbirdam bi nan kpeln baabimbil la.”

Kimølul aabør

(Matu 9.14-17; Luk 5.33-39)

¹⁸ Le Jøn aadidiliib ni Farisii yaab nan bi lulln bumøb. Le binib bibaa dan nan bui Yesu ke, “Jøn aadidiliib ni Farisii yaab aadidiliib lulln bumøb la. Ba pu saadidiliib ma aa lullni?”

¹⁹ Le u baa bi, “Bicham bi dan bi nan ji ubøndinn aajim na ga nmaa lul bumøb buyoonn upiidinn bi bi chee na aa? Aayii. Buyoonn upiidinn bi bi chee na, baan nmaa lul bumøb. ²⁰ N-yoonn mu choo, le bi ga chuu

* 2:4 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idø paan puln tidir paab, le ki di titan por biin. Bi nan maa njimbiln le ki taa joi kidiik aapaacham.

nyan upiidinn na bi chee mpɔɔn. N-yoonn ngbaan le bi ga lul bumɔb.

²¹ “Ubaa aan di likekepɔln aageln, ki di lenj libakukpokl. U yaa ɲa kina kan, likekepɔln aageln na ga kar libakukpokl na. Liboln ngbaan ga waar ki jer njan yaan. ²² Ubaa mu aan di ndawiin, ki di ɲa kilookpok ponn ni. U yaa ɲa kina kan, kilookpok na ga puu, ki bii. Ndaan na mu ga kpir. Bi ga di ndawiin ki di ɲa kilooɔɔn ni la.”

*Juu yaab aakpaakool daal aabɔr
(Matiu 12.1-8; Luk 6.1-5)*

²³ Juu yaab aakpaakool libaa daal, le Yesu ni waadidiliib bɔ dii kisaak kibiaa ponn ni. Baah chuun ki cha na, le waadidiliib joo tijikaar na geei, bi ti ɲmɔ. ²⁴ Le Farisii yaab nan baa Yesu ke, “Ba ɲa saadidiliib ɲani kina? Timi aakaal aa kii ke bi ɲa kina likpaakool daal.”

²⁵ Le u baa bi, “Naa karn Ubɔr David aah nan ɲa pu na aa? Nkon nan joo u ni waanib. Baa nan kpa tijikaar. ²⁶ Le u koo Uwumbɔr Aadichal ni, buyoonn Abiatar nan ye Uwumbɔr aatotoorninkpel na, le ki di Uwumbɔr aaboroboro ɲman, ki joo ti tii waanib mu, bi ɲman. Baah ɲa kina na, le bi bii Moses aakaal mu len ke Uwumbɔr aatotoorb baanja le ga ɲmɔ boroboro ngbaan na.

²⁷ “M tuk nimi la, unibɔn pu le likpaakool daal bi, naa ye likpaakool daal pu le unibɔn bi. ²⁸ Min Unibɔn Aabo le ye likpaakool daal mu Aadindaan.”

3

Yesu aah cha uja u aanjaal faan na pɔɔk pu na

(Matiu 12.9-14; Luk 6.6-11)

¹ Le u ki gir buen mmeen aadiik ni. Le uja u aanjaal faan na bi nima. ² Le bi lik Yesu, ke u ga cha uja ngbaan pɔɔk likpaakool daal aan waan cha u pɔɔk. Ba pu? bi ban bi kan nsan aan ki galn u ke u bii likpaakool daal. ³ Le Yesu bui uja u aanjaal faan na ke, “Nan sil tikaasisik ni,” ⁴ le ki baa bi, “Likpaakool daal kan, ti ga ɲa ni ɲan na aan ni kaa ɲan na? Ti ga ti unii limɔfal aan ti ga ku u? Timi aakaal mak timi kinye?”

Le baa len tibaa. ⁵ Le u lik bi mɔmɔk, le ki gee liɲuul bi pu. Bitafal aah pɔɔ pu na, le ni bii usui. Le u bui uja u aanjaal faan na ke, “Taln aanjaal.” Le u taln unjaal. Le mu pɔɔk. ⁶ Le Farisii yaab ngbaan nyan lipaal, le ki buen Ubɔr Herod aanib chee, le ki kpokl baah ga ɲa pu ki ku Yesu na.

Kinipaak aah nan kuun nnyusakpem chee pu na

⁷ Yesu ni waadidiliib nan buen Galilee Aanyusakpem ni. Le kinipaak dii u. Bi nyan ni Galilee aatim ni la, ni Judea aatim ni, ⁸ ni Jerusalem, ni Idumea aatim ni, ni ntim

mu bi jɔɔdann aamɔɔdapuul na, ni Taya ni Saidonn aatingbaan ni. Bi nan wiir sakpen a. Bi ɲun Yesu aah tun lijnjinir aatun pu na. Nima le cha bi dan u chee. ⁹ Le u bui waadidiliib ke bi di bunjɔb deen nnyun pu, nnyusakpem aagbaan chee, aan u koo ni, kinipaak ngbaan taa muen u. ¹⁰ U nan tii binib pam laafee. Nima le bibum mɔmɔk tur tɔb, bi ti fuu u chee aan ki di binjaal meeh u. ¹¹ Tiyayaar ti joo binib na aah kan u na, le ti cha bi gbaan unimbiin ni, le ki teen ke, “Aa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la.”

¹² Le Yesu kae tiyayaar ngbaan ke, “Taa li joo mi mooni man.”

Yesu aah nyan waakpambalb kipiiik ni bilee pu na

(Matiu 10.1-4; Luk 6.12-16)

¹³ Yesu nan jon lijool paab, le ki yin waah ban binib bi na ke bi dan u chee. Le bi dan u chee. ¹⁴ Le u nyan bijab kipiiik ni bilee, bi ti li bi u chee. Le u yin bi ke waakpambalb. U nyan bi ke u tun bi, aan bi ti tuk binib Uwumbɔr aabɔr, ¹⁵ ki li kpa mpɔɔn ki nyan tiyayaar binib ni.

¹⁶ Waah nyan bijab kipiiik ni bilee bi na aayimbil so: Simonn, le Yesu duln u ke Piita; ¹⁷ Jems ni unaal Jɔnn bi ye Sebedee aajapɔɔtib na, le Yesu duln bi ke Boanejes. Boanejes aatataa le ye ke “Binib bi tar ke utaal na”; ¹⁸ ni Andru, ni Filip, ni Batolomiu, ni Mati, ni Tomas, ni Jems u ye Alfeus aajapɔɔn na; ni Tadeus; ni Simonn u nan ban u kuln waatir aadim na; ¹⁹ ni Judas Iskariot, u ga nan kooh uma Yesu na.

Binib bibaa aah sii Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu na

(Matiu 12.22-32; Luk 11.14-23; 12.10)

²⁰ Le Yesu chaa kun. Le kinipaak ki kuun ni u chee. Nima pu na, u ni waadidiliib aa nan kpa nsan bi ji tijikaar. ²¹ Udoyaab aah ɲun kina na, le bi dan bi nan chuu u; ba pu? bi ɲun binib len ke u waar la.

²² Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bi nyan ni Jerusalem na le bui ke kinimbɔn, ki bi yin ki ke Beelsebul, u ye tiyayaar aayidaan na, le joo u ki tii u mpɔɔn ke u nyan tiyayaar binib ni.

²³ Baah len kina na, le Yesu yin bi ke bi dan u chee, le ki ɲak bi ɲiyatarjak ke, “Kinimbɔn ga ɲa kinye ki nyan kima kinimbɔn binib ni? ²⁴ Kitir kibaa ni aanib yaa yakr ki yaa jaa kijaak kan, kitir ngbaan ga bee yɔli. ²⁵ Lidichal libaa ni aanib yaa yakr ki jaa kijaak kan, lidichal ngbaan ga bee yɔli. ²⁶ Kinimbɔn aanaan yaab yaa yakr ki jaa kijaak kan, kaan ki ɲmaa sil. Kaanaan ga doo.”

Yesu aah nyar mpɔɔndaan kinimbɔn ki bii kaawan pu na

(Matiu 12.29; Luk 11.21-22)

27 “Ubaa aan nmaa koo mpɔɔndaan* aadichal ni, ki bii waawan, see u puen buu u le waahr, le ki nin bii waadichal.

28 “M tuk nimi mbamɔn la, Uwumbɔr ga di cha binib aatunwanbir mɔmɔk ki pinn bi. Bi yaa sii u kan, u ga di cha pinn bi. 29 Uwumbɔr Aafuur Nyaan ma kan, unii yaa sii muma kan, Uwumbɔr aan di cha pinn u. U ga li kpa taani n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.” 30 Binib bibaa nan bui ke tiyayaar le joo Yesu. Nima le cha u len kina.

*Binib bi ye Yesu aana ni unaatiib na
(Matiu 12.46-50; Luk 8.19-21)*

31 Le Yesu aana ni unaatiib fuu ni ki si lipaal, le ki tun unii ke u ti yin Yesu. 32 Le kinipaak ka gob Yesu. Le bi tuk u, “Lik, aana ni aanaatiib si lipaal ki ban si la.”

33 Le u baa bi ke, “Nma ye nna? Bilabi ye nnaatiib?” 34 le ki fenn toj waadidiliib bi ka gob u na, le ki bui ke, “Lik, nna ni nnaatiib so. 35 Ba pu? unii umɔk nani Uwumbɔr aah gee pu na, uma le ye nnaal, ni ninkpan, ni nna.”

4

*Unii u yaa njikaabim na aayatajakl
(Matiu 13.1-9; Luk 8.4-8)*

1 Yesu nan ki gir buen Galilee aanyusakpem aagbaan, ki ti tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Le kinipaak sakpen ki kuun ni u chee. Baah wiir pu na, le u koo kal burɔb ni, nnyun ni. Kinipaak ngbaan mu nan si nnyusakpem aagbaan. 2 Le u tuk bi tibɔr pam njiyatajakl ponn ni.

3 U nan bui bi ke, “Li pel man, ukpaal ubaa le nan buen u ti yaa njikaabim. 4 Waah yaa njikaabim ngbaan na, le mubaa lir nsan ni. Le inyoon dan, ki nan peei jin. 5 Le mubaa mu lir ntakpateer paab, titan aah kaa wiir nin chee na. Titan aah kaa wiir na, le mu guu punn mala. 6 Le nwiin puu, ki ton, ki see mu. Mu aah kaa kpa inyaan mbamɔm na, le mu yɔl, ki kpo. 7 Le mubaa mu lir ikokon ponn ni. Le ikokon muun, le ki ku mu, le mu aa mar. 8 Le mubaa mu lir kitinj ki njan na ponn ni, ki punn, le ki muun, ki mar. Ngem lun piitaa piitaa, ngem mu lun imonko itata, ngem mu lun nkub nkub.

9 “U kpa litafal na kan, u njan.”

*Nitaa nji pu u njak bi njiyatajakl na
(Matiu 13.10-17; Luk 8.9-10)*

10 Yesu aah bi ubaa na, le waadidiliib kipiik ni bilee na, ni binib bi nan bi u chee na nan dan ki nan baa u waayatajakl ngbaan aatataa. 11 Le u bui bi ke, “Uwumbɔr le cha ni bee waanaan aabɔbɔrkaan. Binib bi kaa bi waanaan ni na, u njak bima le njiyatajakl,

12 ‘Aan bi lik ki lik, kaa waa, ki pel ki pel, kaa beer naatataa. Bi yaa njan ki bee naatataa kan, nibaakan bi ga kpeln baabimbin, aan Uwumbɔr di cha baatunwanbir ki pinn bi.’”*

Unii u yaa njikaabim na aayatajakl aatataa

(Matiu 13.18-23; Luk 8.11-15)

13 Le Yesu baa bi ke, “Naa bee liyatajakl ngbaan aatataa aa? Ni ga nja kinye ki bee njiyatajakl njeken aatataa? 14 Liyatajakl ngbaan aatataa le ye ke ukpaal ngbaan le njan unii u tuk binib Uwumbɔr aabɔr na. 15 Ndibim mu lir nsan ni na le njan binib bi njan Uwumbɔr aabɔr na. Libuul ngbaan ni le kinimbɔn dan ki nan nyan ti bisui ni. 16 Mu lir ntakpateer pu na le njan binib bi njan tibɔr ngbaan, ki gaa ti mala ni mpopiin na. 17 Bi mu aa gaa ti bisui ni mbamɔm, kaa joo ti ni yunn. Bi yaa kan limukl ti pu kan, bee binib yaa nja bi falaa ti pu kan, libuul ngbaan ni le bi ga di ti lii. 18 Binib bibaa mu bi ke njikaabim mu lir ikokon ponn ni na la. 19 Bi njan tibɔr ngbaan la. Le dulnyaa wee ni aabɔr, ni liwankpal aakɔrk, ni tiwan aabɔn aakɔrk mu koo bisui ni, le ki ku tibɔr ngbaan bisui ni, le taa mar. 20 Mu lir kitinj ki njan na ponn ni na le njan binib bi njan tibɔr ngbaan, ki gaa ti, le ki mar. Ngem mar piitaa piitaa, ngem mu mar imonko itata, ngem mu mar nkub nkub.”

*Karyaa aayatajakl
(Luk 8.16-18)*

21 Le u baa bi ke, “Unii yaa see karyaa kan, u ga di lisambil chinj u pu uu? U ga di siin tiwandookaan aataab la aa? Waan di toj tiwan nibaa pu la aa? 22 Tibɔr timɔk bɔɔ na, ti ga kpiir. Tibɔbɔrkaan mɔmɔk mu ga nyan mpaan pu. 23 U kpa litafal na kan, u njan.

24 “Cha nitafal li bi naah njan ti na ni man. Naah tii pu na, Uwumbɔr mu ga giin kina le ki tii nimi. U ga tii nimi ki jer naah tii pu na. 25 Unii umɔk kpa na, Uwumbɔr ga kpee u. Unii u kaa kpa na, Uwumbɔr ga chuu gaa waah kpa ni pɔkaa na.†

Tijikaar aah nja pu na aayatajakl

26 “Uwumbɔr aanaan naahn njikaabim mu uja bun waasaak ni na la. 27 U geeni kinyeek, kitaak yaa woln kan, u fii. Le njikaabim ngbaan ga punn, ki muun. Waa nyi mu aah nja pu ki punn, aan ki muuni na. 28 Kitinj ngbaan le cha tijikaar nja. Njan le mu punn, le ki nin muun ki poo, le ki mar. 29 Ti yaa nan biir kan, ni njeer lijikaacheel la. Nima pu na, u ga di gɔrk, ki buen ti chee ti.”

* 3:27 : Mpɔɔndaan na ye kinimbɔn la. Le Yesu kpa mpɔɔn jer u ki buu u. † 4:25 : Lik Aisaya 6.9-10. † 4:25 : Naatataa le ye ke unii u pel Uwumbɔr aabɔr na, Uwumbɔr ga cha u moo njan. Unii u kaa pel na, Uwumbɔr aan ki cha u njan.

Tisufar aabil aayatanjakl
(*Matiu 13.31-32, 34; Luk 13.18-19*)

³⁰ Yesu nan baa bi ke, “M ga di ba ki di njan Uwumbor aanaan? M ga di liyatanjakl bayaar ki di njan mu?” ³¹ Mu naahn linaanyi-imbil la. Libil ngbaan le ye libil waatiir, njibil momok filk jer lima la. ³² Bi yaa di li bun kan, li ga punn ki muun ki jer tisufar momok, ki na ibon i filk na. Le inyoon i laani paacham na ga nmaa ter yaadil ibon ngbaan pu.”

³³ Kina le Yesu di njyatanjak njimina aaboln pam tuk bi Uwumbor aabor. U jak bi njyatanjak ki ti neer baah ga nmaa pel pu na la. ³⁴ Waa len tibaa bi chee, see njyatanjak njeen. U ni waadidiliib aah bi bibaa na, le u neer njyatanjak ngbaan aatataa tuk bi.

Yesu aah na pu ki cha kiburj nmin na
(*Matiu 8.23-27; Luk 8.22-25*)

³⁵ Nwiin ngbaan daal aajook, le u bui waadidiliib ke, “Cha ti puur nnyusakpem man.” ³⁶ Le bi siir kinipaak ngbaan chee, ki koo u chee burjib ni. Inji iken mu nan bi nima chee. ³⁷ Baah cha na, le kiburj ti fii ki bi daar. Le tinyunkpenn fii yenji, ki koo burjib ngbaan ponn ni, le bu ban bu liin. ³⁸ Yesu mu do liyikukur pu geen, linjijuul wob. Le bi dan nan finn u, le ki bui u ke, “Umomokr, ti yaa be nnyun ni kan, aatafal aa bi ti ni ii?”

³⁹ Le u fii ki kae kiburj ngbaan, le ki bui nnyun ngbaan ke, “Doon suuna.” Libuul ngbaan ni, le kiburj ngbaan nmin, nnyun mu doon suuna, ni momok nmin chii. ⁴⁰ Le u baa bi, “Ba na ni san ijawaan? Naa kee gaa mi ki kii mbamom aa?”

⁴¹ To, ijawaan nan chuu bi sakpen, le bi baa tob ke, “Ba aanibol bi na? Kiburj ni nnyun mu kpaan kii waamob.”

5

Yesu aah cha uwaar pook pu na
(*Matiu 8.28-34; Luk 8.26-39*)

¹ Le bi fuu nnyusakpem aadapuul, Gerasiin yaab aatiij ni. ² Le uwaar ubaa nan bi nima. ³ Waakookoo yaan nan ye baah sui binib titakpalunn ti ponn ni na la. Ubaa aa nmaa baa u kaan. Bi yaa buu u tikululn kan, u kee ti la. ⁴ Bi nan joo idaribi ni tikululn buu u kpala kpala. Le u kee tikululn ngbaan, ki gbaa wiir idaribi mu. Ubaa aa nmaa tinj u. ⁵ Nwiin pu ni kinyeek, u po bi njikaakul ngbaan ni, ni njigongon paab, ki tar, ki joo njitakpal geei ubaa.

⁶ Yesu aah nyan burjib ni na, le uwaar ngbaan bi dandar, ki kan u, ki san nan tooh u nsan ni, le ki nan gbaan unimbiin ni, ki doon u. ⁷⁻⁸ Le Yesu bui ke, “Tiyayaar, nyan uja ngbaan ni.” Le u teen ki len mpoon pu ke, “Yesu, si u ye Uwumbor u kaa kpa neen aato na Aajapoon na, aa ban ba m chee? M ganj si Uwumbor pu, taa na mi falaa.”

⁹ Le Yesu baa u, “Bi yin si ke ba?”

Le u bui u, “Ti ye tiyayaar ti wiir na la, nima le bi yin mi ke Kipaak,” ¹⁰ le ki ganj u sakpen ke u taa jenn nyan ti kitinj kee ni.

¹¹ Igbeer ibaa mu nan bi nima chee, ki wiir, ki chuun ji limogongoln paab. ¹² Le tiyayaar ngbaan ganj Yesu ke, “Cha ti ti koo igbeer ngbaan ni.” ¹³ Le u kii. Le ti nyan uja ngbaan ni, ki ti koo igbeer na ni. Le igbeer momok san sunn limogongoln taab, ki ti koo nnyun ni, ki bee nnyun ni. I ga nan li fuu njichur njilee.

¹⁴ Le bijab bi kii igbeer ngbaan na san buen kitinj ni, ni itingbaan ni, ki ti tuk binib tibor ngbaan. Binib aah njan kina na, le bi dan bi nan lik budabu na na, ¹⁵ le ki fuu ni Yesu chee, ki kan uja u tiyayaar ti wiir na nan joo u na ka nima. U cheer, ki pee tiwanpeenkaan, kaa ki chuun njeen. Le ijawaan chuu bi. ¹⁶ Binib bi kan Yesu aah nyan tiyayaar uja ngbaan ni pu na nan tuk bi Yesu aah na pu na, ki tuk bi naah na igbeer ngbaan mu pu na. ¹⁷ Le bi ganj Yesu ke u nya baatiij ni.

¹⁸ Le u gir ti koo burjib na ni. Waah gir u ti koo burjib ni na, le uja u tiyayaar nan joo u na ganj u ke u cha u dii u. ¹⁹ Le u yii, le ki bui u, “Gir kun, ki ti tuk aadayaab Uwumbor aah san si kinimbaak ki tun litukpaan tii si pu na.”

²⁰ Le u buen, ki di bo dii kitinj ki bi yin ki ke Ntim Kipiik na ni, le ki tuk binib Yesu aah tun litukpaan pu ki tii u na. Le ni gar bi momok pam.

Yesu aah cha upii ubaa pook aan ki fikr upiibo nkun ni pu na

(*Matiu 9.18-26; Luk 8.40-56*)

²¹ Yesu nan ki gir puur nnyusakpem aadapuul, burjib na ni. Waah ti fuu nima na, le kinipaak sakpen kuun ni u chee. Le u si nnyun aagbaan. ²² Le uja ubaa dan u chee. U ye mmeen aadiik ni aaninkpel ubaa la. Le bi yin u ke Jairus. Waah kan Yesu na, le u nan gbaan unimbiin ni, ²³ ki ganj u sakpen le ki bui u ke, “Ni yaa ki kpee siib na kan, mbisal ga kpo. M ganj si la, dan nan di aanjaal ki di paan u pu, aan u pook ki taa kpo.”

²⁴ Le Yesu dii u buen. Le kinipaak ngbaan mu dii Yesu, ki mueni u.

²⁵ Le upii u fuu tipii njibin kipiik ni njilee taa door na, mu bi nima chee. ²⁶ U nan chaa biteteeb chee, ki kan falaa aabon momok, ki jin waamombil momok doo, le naa soor. U nan moo burjib la. ²⁷⁻²⁸ Le u njan Yesu aabor, le ki len usui ni ke u yaa po meeh waawanpeenkaan kan, u ga pook. Le u bo kinipaak ngbaan ponn ni, ki paan Yesu aapuwob, ki taln unjaal, ki meeh waawanpeenkaan.

²⁹ Libuul ngbaan ni, le u pook, ki bee uwon ponn ni ke iween ngbaan doo a. ³⁰ Le Yesu bee usui ni ke mpoon ngem nyan u ni a. Le

u fenn kinipaak ngbaan ni, ki baa ke, “Nma meeh maawanpeenkaan?”

³¹ Le waadidiliib bui u, “Aa kan kinipaak ngbaan aah kpei si pu na, le aa baa ke nma meeh si?”

³² Le u fenn, ki lik njipepel mómok ke u kan udaan u meeh u na. ³³ Le upii ngbaan bee tiwan ni nja u na. Ijawaan mu chuu u, le uwon gbaa. Le u dan nan gbaan Yesu aanimbiin ni, ki tuk u waabór mómok. ³⁴ Le Yesu bui u, “Mbisal, saah gaa mi ki kii mbamóm pu na, nima le cha aa pók. Li cha ni mpopiin. Saaween ngbaan aan ki fii.”

³⁵ Yesu aah len kina na, le binib bibaa nyan ni Jairus do, ki tooh ni bi nsan ni, ki nan bui Jairus ke, “Aabisal kpo a. Taa ki cha Umómokr ngbaan nani falaa ki cha aado.”

³⁶ Yesu nan njan baah len pu na, le ki bui Jairus, “Tii mi naadii, ki taa san ijawaan.”

³⁷ Yesu aa nan cha ubaa ki dii u ki kpee Piita ni Jems, ni Jems aanaal Jónn pu. ³⁸ Yesu nan fuu Jairus do le ki njan kifuuk pu. Binib bi nima ki wiir, ki wii ikpowiil, ki kaani. ³⁹ Le u koo lidichal ngbaan ni. Waah koo ni na, le u baa bi, “Ba nja ni kpa kifuuk kina, ki wii? Ubo ngbaan aa kpo. U geen la.”

⁴⁰ Le bi laa u sakpen. Le u jenn nyan bi mómok lipaal, ⁴¹ ki di ubo ngbaan aate ni una, ni waadidiliib bitaa na, ki di koo waah bi kidiik ki ponn ni na, le ki ti chuu unjaal, ki bui u ke, “Upiibo, m bui si la, fiin.”

⁴² Libuul ngbaan ni, le u fii sil, ki chuun gonní. U nan ye njibin kipiik ni njilee aabo la. Le ni gar bi ki ti nyan. ⁴³ Le Yesu bui bi ke bi taa tuk unii ubaa, le ki bui bi ke bi tii upiibo ngbaan tijikaar u ji.

6

*Nasarefaatinj aanib aah yii Yesu pu na
(Matiu 13.53-58; Luk 4.16-30)*

¹ Yesu nan siir nima chee, ki gir buen udo aatinj ni. Le waadidiliib dii u. ² Likpaakool daal, le u buen mmeen aadiik ni, ki ti tuk binib Uwumbór aabór. Kinipaak bi ni nima na aah njan waaliin na, ni gar bi pam. Le bi baa tób ke, “Uja wee kan nimina mómok la chee? U tee kpa ba aalanboln na? Waah tun lijnjinjir aatun pu na, u nani kinye ki tun ni?” ³ Waa ye kapenta na aa? Waa ye Mari aajapóon la aa? Waa ye Jems, ni Joses, ni Judas, ni Simonn aakpel la aa? Uninkpatiib aa bi do chee na la aa?” Binib ngbaan nan len kina ki yii u.

⁴ Le u bui bi, “Binib pak Uwumbór aabónabtiib la, see bido aatinj ni aanib, ni baamaal, ni baachiln ni aanib baanja le aan pak bi.”

⁵ Le u di unjaal paan bimum siib pu, ki cha bi pók, kaa ki nmaa tun lijnjinjir aatun liken nima chee; ba pu? baa nan gaa u ki kii.

⁶ Baah kaa gaa u ki kii na, le ni gar u pam.

Yesu aah tun waadidiliib kipiik ni bilee pu na

(Matiu 10.5-15; Luk 9.1-6)

U nan bó dii itingbaan ni, le ki tuk binib Uwumbór aabór. ⁷ Le u yin waadidiliib kipiik ni bilee na ke u tun bi nibaa chee, bilelee, bilelee. U tii bi mpóon ke bi ti nyan tiyayaar binib ni, ⁸ le ki bui bi, “Ni taa tun lisachuln aatun libaa. Ni taa li joo nibaa see kijaangbeek baanja. Ni taa li joo tijikaar, ki taa li joo litaakar, ki taa li joo njimombil tikpalann ni, ki taa li joo libókul ki kpee naah pee li na pu. ⁹ Ni li tak njinaatak man. ¹⁰ Naah ti koo lidichal li ponn ni na, ni li bi li ponn ni ki ti saa bundaln ni ga nyan kitiinj ngbaan ponn ni na, ki taa ki kpeln lidichal. ¹¹ Kitiinj kibaa aanib yaa kaa gaa nima, ki yaa yii nima aabar kan, ni nima nima, ki kpaar nita aatatan lii nima. Nimina le ga li ye nsurm ki tii bi.”

¹² Waadidiliib ngbaan nan buen, le ki ti bui binib, “Kpeln nima aabimbin man.” ¹³ Bi nan nyan tiyayaar binib pam ponn ni, ki di nkpan nuk binib pam aayil, le bi pók.

¹⁴ Yesu aayimbiil nan moon njipepel mómok ni. Le Ubór Herod mu ti njan u pu, le ki bui ke Jónn u nan muini binib nnyun ni na le fikr nkun ni, nima le cha u kpa mpóon ki tun lijnjinjir aatun ngbaan.

¹⁵ Le biken mu bui ke u ye Uwumbór aabónabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la. Le biken mu bui ke u ye Uwumbór aabónabr ke bibonabtiib bi nan bi n-yaayoonn na la.

*Jónn u nan muini binib nnyun ni na aakun
(Matiu 14.1-12; Luk 9.7-9)*

¹⁶ Tó, Ubór Herod aah njan Yesu aabór na, le u bui ke, “U ye Jónn, u m nan chuu gi uyil na la. U fikr nkun ni la.” ¹⁷ Budabu pu Ubór Herod len kina na le ye ke u nan tun waajab bi ti chuu Jónn, ki buu u tikululn, ki di u nja kiyondiik ni. Taani u cha u chuu u na, le ye ke Jónn nan bui u ke waah nja pu na, naa njan. Ba pu? Ubór Herod nan kpa naal ubaa, bi yin u ke Filip, le u nan gaa unaal ngbaan aapuu u chee. Bi yin upii ngbaan ke Herodias. ¹⁸ Le Jónn bui Ubór Herod ke waah gaa unaal aapuu na, u bii Uwumbór aakaal.

¹⁹ Nima pu le Herodias nan nann Jónn, ki ban u ku u, kaa njan; ²⁰ ba pu? Ubór Herod aa nan cha u nja u nibaa. Herod san Jónn ki bee ke u ye uninyaan u bi chain na la. Nima pu na, Herod nan gee u li pel waabór. Waah nan njan waabór ti na nan nja u ilandak sakpen a.

²¹ Le Ubór Herod aamaal aawiin daal nan fuu. Le u nja tijikaar pam, ki yin bininyuum, ni waajab aaninkpiib, ni Galilee aatinj aaninkpiib ke bi dan nan ji. ²² Baah bi ji tijikaar ngbaan na, le Herodias aabisal dan nan waa liwaaal bi mómok aanimbiin ni. Le

ni mæor Ubør Herod, ni binib bimæk nan bi ji u chee tijikaar na. Le Ubør Herod bui u ke u ga tii u ipiin. U yaa len waah ban pu na kan, nima le u ga tii u. ²³ U nan puu Uwumbør ke u ga tii u waah ban pu na; ni yaa po ye waanaan ligeln kan, u ga tii u.

²⁴ Le usapæon ngbaan buen ti baa una ke, “M ga bui u ke u tii mi ba?”

Le una Herodias kan nsan mu u ga di ku Jønn na, le ki bui waabo ke, “Li cha ti bui u ke aa ban Jønn u muini binib nnyun ni na aayil la.”

²⁵ Le u gir buen Ubør Herod chee mala, ki ti bui u ke, “M ban ke aa di Jønn u muini binib nnyun ni na aayil, ki di ña likusambil ponn ni, ki di tii ni mi dandana wee.”

²⁶ Waah len kina na, le ni bii Ubør Herod aasui sakpen. Waah puu tipuur ti bicham aanimbil ni na, nima le waa ban ke ti bee. ²⁷ Libuul ngbaan ni le u tun waajab ponn ni ubaa ke u ti li joo ni Jønn aayil. Le uja ngbaan buen kiyondiik ni, ki ti chuu gii ni Jønn aayil, ²⁸ ki di ña likusambil ponn ni, ki joo ni nan di tii usapæon ngbaan. Le u mu di ti tii una. ²⁹ Jønn aadidiliib aah ñun kina na, bi dan nan yoor linikpol ngbaan, ki ti di sub.

Yesu aah kpiin bijab ñichur ñijmu pu na
(*Matiu 14.13-21; Luk 9.10-17; Jønn 6.1-14*)

³⁰ Yesu aakpambalb nan ki gir ni u chee, ki nan tuk u baah tuk binib Uwumbør aabør, ki tun lituln mæmæk pu na. ³¹ Binib mu nan bi nima chee ki wiir, bibaa choo, biken mu gir. Nima pu na, u ni waadidiliib aa nan kpa mpaan bi ji tijikaar. Le u bui bi, “Cha ti buen kipæk ni, binib aah kaa bi nin chee na, ki ti li bi tibaa, ki kal ki fuur.” ³² Le bi koo bujæb ni, ki kpak nnyusakpem aagbaan, ki ti bi kipæk ni bibaa.

³³ Binib nan kan baah cha pu na. Le bi ponn ni pam bee bi, le ki nyan itingbaan mæmæk ni, ki san kpak nnyusakpem aagbaan, ki ti puen bi fuu nima. ³⁴ Yesu aah nan ti fuu nima ki nyan bujæb ni na, u kan kinipaak sakpen. Bi nan bi ke ipiib i chuun kaa kpa upihkpaal na. Nima le u san bi kinimbaak, ki tuk bi Uwumbør aabør pam. ³⁵ Kijook aah joor na, le waadidiliib dan nan bui u ke, “Ti bi kipæk ni la. Kijook mu joor a. ³⁶ Cha binib ngbaan buen itingbaan ni ki ti daa tijikaar ki ji.”

³⁷ Le u bui bi, “Nimi nibaa tii bi tijikaar bi ji man.”

Le bi baa u, “Ti ga di iwiin ikui ilee aapal ki daa tijikaar ki nan ti bi, bi ji ii?”

³⁸ Le u baa bi, “Ni kpa ñiboroboro kpin ñija? Li cha ti lik man.”

Le bi buen ti lik, ki gir ni nan tuk u ke, “Ti kpa ñiboroboro kpin ñijmu ni ijan ilee.”

³⁹ Le u bui kinipaak ngbaan mæmæk ke, “Kaln kitij timosonn pu man, ñikpuk

ñikpuk.” ⁴⁰ Le bi kal nkub nkub, ikuul piinjmu pu. ⁴¹ Le u yoor ñiboroboro kpin ñijmu, ni ijan ilee ngbaan, ki waan lik paacham, ki doon Uwumbør, le ki gii gii boroboro ngbaan, ki di tii waadidiliib ke bi yakr siin binib ngbaan aanimbii ni. Le u yakr ijan ilee ngbaan mu, ki di tii bi mæmæk. ⁴² Le bi mæmæk ñman ki bab. ⁴³ Baah ñman ki bab na, le waadidiliib kuun boroboro ni ijan i gur na, ki gbiin tibækur kipik ni tilee. ⁴⁴ Bijab bi jin tijikaar ngbaan na nan ye ñichur ñijmu la.

Yesu aah chuun nnyun pu pu na
(*Matiu 14.22-33; Jønn 6.15-21*)

⁴⁵ Libuul ngbaan ni, le Yesu muk waadidiliib ke bi gir koo bujæb na ni, ki loln u pu nsan, ki puur nnyusakpem aadapuul, ki buen Betseda aatinj ni. Le u tuk kinipaak ngbaan ke bi li cha kun. ⁴⁶ Waah choi bi na, le u jon lijool paab, u ti mee Uwumbør. ⁴⁷ Le ni mue. Le u bi nima, ubaa. Waadidiliib mu nan bi bujæb ni, nnyusakpem aakaasisik ni. ⁴⁸ Libuln mu daar ki tok bi sakpen ki muk bi. Le Yesu kan ke ni pæ sakpen baah ga ñaal bujæb pu aan bu chuun na. Ikoaja aah wii buyoonn na, le u chuun nnyun paab, ki buen bi chee, ki ti ñar bi. U ba ga nan jer bi pu. ⁴⁹⁻⁵⁰ Le bi mæmæk kan u chuun nnyun pu. Baah kan u na, le bi dak ke ni ye utekpiir aawiin la. Le ijawaan chuu bi sakpen. Le bi faa ikuun.

Libuul ngbaan ni le u bui bi, “Chuu nibaa man. Min ye. Ni taa san ijawaan man,” ⁵¹ le ki koo bujæb ni bi chee. Waah koo bujæb ni na, le libuln ñmin. Le ni gar bi ki ti nyan; ⁵² ba pu? bitafal aah pæ pu na, nima le baa bee waah fe di boroboro tun lijnjiir aatuln pu na aatataa.

Yesu aah cha bibum pæk Genesaret aatinj ni pu na

(*Matiu 14.34-36*)

⁵³ Le bi fuu nnyusakpem aadapuul, Genesaret aatinj chee, le ki nyan bujæb ni, ki di bu gbin. ⁵⁴ Baah ti nyan bujæb ni na, libuul ngbaan ni le binib bee Yesu, ⁵⁵ ki san buen itingbaan mæmæk ni, ki luln ni bibum ñikeken ni, ki joo ni bi u chee. Bi yaa ñun waah bi nin chee na kan, le bi joo ni bibum u chee. ⁵⁶ U yaa buen ntisakpem ni, bee itingbaan ni kan, bi joo ni bibum, ki nan bilni kinyanj ni, le ki mee u ke u cha bibum meeh waabækul aamojuul. Bimæk meeh li na, libuul ngbaan ni le bi pæk.

7

Biyaajatiib aakaal
(*Matiu 15.1-9*)

¹ Le Farisii yaab ni Uwumbør aakaal aamæmæk bibaa nyan Jerusalem, ki dan

nan kuun Yesu chee. ² Bi nan kan ke waadiliib bibaa aah ji tijikaar pu na, bi bii baakaal; ba pu? baa njr biŋaal.

³ Farisii yaab ni Juu yaab biken dii biyaa-jatiib aakaal la. Bi yaa kaa njr biŋaal mbaməm kan, baan ji tijikaar. ⁴ Bi yaa nyan kinyanj ni kan, baan ji nibaa see bi puen fu nnyun waahr, le ki dii ikaal aabɔŋ aabɔŋ ke nimina na, ki njr njsambil, ni njibuu, ni tiyir, ni tiwandookaan, baakaal aah dii pu na.

⁵ Le Farisii yaab, ni Uwumbɔr aakaal aaməməkɔ ngbaan baa Yesu ke, “Ba ŋa saadidiliib aa dii tiyaaajatiib aakaal? Bi ji tijikaar kaa njr biŋaal.”

⁶ Le u bui bi, “Nimi biŋmanjmannim, Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya aah nan len nimi aabɔr na, u nan len mbamən la ke, ‘Binib ngbaan pak Uwumbɔr bumɔb ni la.

Bisui daa u chee.

⁷ Bi dooni u yɔli la,

ki mək binib biyaaajatiib aakaal, ke ni ye waakaal la.’”*

⁸ Yesu nan ki tuk bi ke, “Ni di Uwumbɔr aakaal lii, le ki joo binib yaan.

⁹ “Ni tee yii Uwumbɔr aakaal, le ki dii niyaaajatiib aakaal. ¹⁰ Moses nan len ke, ‘Aa li pak aate ni aana,’† ki len ke, ‘Unii yaa len tibɔbir lii ute, bee una pu kan, ni ku u.’‡

¹¹ Le nima len ke unii yaa bui ute, bee una ke, ‘Maah ba ga tii si ni na, maan ki ŋmaa tii si. M di tii Uwumbɔr a,’ ¹² ki yaa kaa tii ute ni una nibaa kan, ni kii kina la. ¹³ Nimina ponn ni, ni yii Uwumbɔr aabɔr, le ki dii niyaaajatiib aakaal, ki tuk binib ke bi mu li dii kina. Ni ŋani tiwan nimina məmək aabɔŋ pam.”

Tiwan ni ŋani unii titunwanbirdaan na (Matiu 15.10-20)

¹⁴ U nan ki yin kinipaak ngbaan, le ki bui bi, “Ni məmək li pel man, aan ki bee maah ga tuk nimi pu na aataata. ¹⁵ Tiwan ni unii di ŋa umɔb ni u di nab na nibaa aan ŋmaa ŋa u titunwanbirdaan. Tiwan ni nyani umɔb ni na, nima le ŋani u titunwanbirdaan. [¹⁶ U kpa litafal na kan, u ŋun.”]

¹⁷ Le u siir kinipaak ngbaan chee, ki kun. Waah koo kidiik ni na, le waadidiliib baa u waayatanakl ngbaan aataata. ¹⁸ Le u baa bi, “Ni mu aa kee bee maaliin aataata aa? Naa nnyi ke unii aah ji tiwan ni na aan ŋmaa ŋa u titunwanbirdaan aa? ¹⁹ Waah ji ni na aa koo usui ni. Ni koo lipuul ni la, le u ti sonn.” Yesu aah len kina na, ni mək ke tijikaar tibaa aa ko.

²⁰ Le u nan ki tuk bi, “Tiwan ni nyan unii aamɔb ni na, nima le ŋani u titunwanbirdaan. ²¹ Tiwan ni nyani binib aasui ni na le ye llandak i kaa ŋan na, ni kidagook aatuln, ni kinaayuk, ni linikul, ²² ni iniman, ni mbiin, ni linyaməngee, ni inimpo, ni

lipiipoln, ni njsiibil, ni kalmbaani, ni kijɔrk aatuln. ²³ Tiwanbir nimina məmək nyan ni unii aasui ni la, le ki ŋani u titunwanbirdaan.”

Upii aah gaa Yesu ki kii mbaməm pu na (Matiu 15.21-28)

²⁴ Le Yesu siir nima, ki buen Taya ni Saidonn aatingbaan ni, ki ti koo lidichal libaa ni, kaa gee ke unii ubaa li nyi ke u bi nima. U mu aa ŋmaa bɔr. ²⁵⁻²⁶ Upii ubaa nan bi nima chee. Waa ye Juu yaab aanii ponn ni ubaa. Bi nan ma u Fonisia aatiŋ ni, Siria aatingbaan ni la. Le tiyayaar joo ubisal. Le upii ngbaan ŋun Yesu pu, ki dan nan gbaan unimbiin ni, ki gaŋ u ke u nyan tiyayaar ti joo waabo na. ²⁷ Le Yesu bui u, “Cha ti kpiin mbim waahr. Ti yaa di mbim aajikaar ki di tii ibɔ kan, naa ŋan.”

²⁸ Le u bui u, “Ndindaan, ni ye mbamən la; ibo mu tee do teeubul taab ki ji mbim aajikaabol ŋi lir kitiŋ na.”

²⁹ Le Yesu bui u, “Saah len mbamən pu na, nima le cha m nyan tiyayaar ngbaan saabo ni. Aa ga ŋmaa gir kun.”

³⁰ Le u gir kun linampal, ki ti kan ke tiyayaar ngbaan sil nyan waabo ni. U nan do kidiik ni la.

Yesu aah cha ubir pɔɔk pu na

³¹ Le Yesu ki nyan Taya aatingbaan ni, ki di bɔn dii Saidonn aatiŋ ni, ki ti bɔn dii kitiŋ ki bi yin ki ke Ntim Kipiik na ni, ki ti fuu Galilee Aanyusakpem ni. ³² Le binib bibaa joo ni ubir u chee. Utafal mu kpa. Le bi gaŋ Yesu ke u di unjal paan u pu. ³³ Le Yesu di u nyan kinipaak ngbaan ponn ni, ki di buen n-gbaan, ki ti di unjanbim meeh utafakpaa ngbaan aatafal, ki tii timɔtan meeh utafakpaa ngbaan aalambil, ³⁴ le ki waan lik paacham, ki fuur lii uponn ni, le ki bui u ke, “Efata.” Efata aataata le ye ke “Kpaar.”

³⁵ Libuul ngbaan ni, le u ŋun. Ulambil mu lɔkr, le u piin ki bi len tibɔr mbaməm. ³⁶ Yesu nan bui bi ke bi taa tuk ubaa. U yaa bui bi ke bi taa tuk ubaa kan, le bi moo mooni ti. ³⁷ Ni nan gar binib ki ti nyan, le bi len ke, “Waah ŋani nimɔk na, ni ŋan. U cha bitafakpaa ŋun, ki cha bibirb mu len.”

8

Yesu aah kpiin binib njichur ŋinaa pu na (Matiu 15.32-39)

¹ N-yoonn ngbaan le kinipaak ngbaan ki kuun ni Yesu chee. Baa nan kpa nibaa bi ji. Le u yin waadidiliib ke bi dan u chee, le ki bui bi ke, ² “M san kinipaak ngbaan kinimbaak la; bi bi m chee iwiin itaa, kaa kpa nibaa bi ji. ³ Bibaa nyan ni dandar la. M

* 7:7 : Lik Aisaya 29.13.

† 7:10 : Lik Nnyam 20.12; Ikaal 5.16.

‡ 7:10 : Lik Nnyam 21.17; Liifai Yaab 20.9.

yaa kaa tii bi tijikaar, ki bui bi ke bi li chaa kun kan, bi ga ti fik nsan ponn ni.”

⁴ Le waadidiliib bui u, “Ti bi kipook ni la. Ti ga kan tijiir la chee aan ki di tii binib ngbaan mómok aan bi ji bab?”

⁵ Le u baa bi, “Ni kpa njiboroboro kpin njina?”

Le bi bui u ke, “Njilole.”

⁶ Le u bui kinipaak ngbaan, “Kaln kitinj man.” Le u yoor njiboroboro kpin njilole ngbaan, ki doon Uwumbør, ki gii gii, ki di tii waadidiliib ke bi yakr siin kinipaak ngbaan aanimbiin ni. Le bi yakr siin binimbiin ni. ⁷ Bi nan kpa njanbim siib mu. Le u yoor ijan ngbaan mu, ki doon Uwumbør, le ki bui bi ke bi di i mu ki di yakr siin binimbiin ni.

⁸ Le bi mómok njman ki bab. ⁹ Bi ga nan li fuu njichur njinaa. Baah njman ki gur na, le waadidiliib peei ki gbiin tibookur tilole. Le u bui kinipaak ngbaan ke bi li chaa kun. ¹⁰ Libuul ngbaan ni, le u ni waadidiliib koo bunjòb ni, ki buen Dalmanuta aatinj ni.

Baah ban ke Yesu tun linyinjir aatuln pu na

(*Matiu 12.38-42; 16.1-4*)

¹¹ Le Farisii yaab dan, ki nan kpak Yesu kinikpakpak. Bi nan ban bi tøj u la, le ki bui u ke u tun linyinjir aatuln Uwumbør aapoon pu, aan bi kan. ¹² Le Yesu fuur lii uponn ni, ki baa bi, “Nimi dandana aanib, ba njani ban ke m tun linyinjir aatuln aan ni kan? M tuk nimi mbamøn la, maan tun linyinjir aatuln aan ni kan.”

¹³ Le u siir nima ki cha bi. Le u ni waadidiliib ki gir koo bunjòb ngbaan ni ke bi puur nnyusakpem.

Bi li nyi Farisii yaab aamokm

(*Matiu 16.5-12*)

¹⁴ Waadidiliib nan suln kaa joo boroboro. Boroboro kpiin libaa baanja le nan bi baanjòb ni. ¹⁵ Le u bui bi, “Ni li nyi man Farisii yaab, ni Ubør Herod aaboroboro aanyøk.”

¹⁶ Le bi bui tøb, “Taah kaa joo boroboro na, nima le cha u len kina.”

¹⁷ Le Yesu bee baah len tøb chee pu na, le ki baa bi, “Ba njani len tøb chee ke naa joo boroboro? Naa kee bee maabimbin aa? Naa bee maah len pu na aatataa aa? Nitafal pò la aa? ¹⁸ Ni kpa njimbil, kaa waa aa? ki kpa njitafal, kaa njun aa? ¹⁹ Maah nan di njiboroboro kpin njijmu ki gii yakr binib njichur njijmu na, ni nan peei ni gur na tibookur njina? Naa teer la aa?”

Le bi bui u, “Kipiik ni tilee.”

²⁰ Le u ki gir baa bi, “Maah nan di njiboroboro kpin njilole ki gii yakr tii binib njichur njinaa na, ni nan peei ni gur na tibookur njina?”

Le bi bui u, “Tilole.”

²¹ Le u ki baa bi, “Naa kee nin bee maah len pu na aatataa aa?”

Yesu aah likr ujoon aanimbiil pu na

²² Le bi fuu Betseda aatinj ni. Le binib bibaa joo ni ujoon Yesu chee, ki nan ganj u ke u di unjaal meeh u. ²³ Le Yesu chuu unjaal, ki dar u ki di nyan kitinj ngbaan ni, le ki ti tii timøtan njajoon ngbaan aanimbiil ni, ki di unjaal paan u pu, ki baa u, “Aa waa aa?”

²⁴ Le u lik, le ki bui ke, “M waa binib chuun ki naahn isui la.”

²⁵ Le Yesu ki gir di unjaal paan unimbiil pu. Le u lik mbamøm, ki pook, ki waa tiwan mómok chain. ²⁶ Le Yesu bui u ke u li tak nsan chaa kun. U taa bõ dii kitinj ngbaan ni.

Piita aah len Yesu aabør pu na

(*Matiu 16.13-20; Luk 9.18-21*)

²⁷ Yesu ni waadidiliib nan siir nima ki di buen Siisarea Filipi aatingbaan ni. Baah cha na, le u baa bi, “Binib bui ke m ye njma?”

²⁸ Le bi bui u, “Bibaa len ke aa ye jønun u nan muini binib nnyun ni na. Biken mu len ke aa ye Uwumbør aabønabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la. Biken mu len ke aa ye n-yaayoonn na aabønabtiib ponn ni ubaa la.”

²⁹ Le u ki baa bi, “Nima len ke m ye njma?”

Le Piita bui u, “Aa ye Kristo u Uwumbør lee u na la.”

³⁰ Le Yesu sur bi ke bi taa tuk unii ubaa.

Yesu aah tuk waadidiliib waah ga ji falaa pu na

(*Matiu 16.21-28; Luk 9.22-27*)

³¹ Le u piin ki tuk waadidiliib ke, “Min Unibøn Aabo ga ji falaa sakpen. Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbør aatotoorninkpiib, ni Uwumbør aakaal aamómokb ga yii mi, ki ku mi. Iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

³² U tuk bi tibør ngbaan chain la. Le Piita di u nyan n-gbaan, ki ti sur u mbamøm ke u taa len kina. ³³ Le Yesu fenn ki tøj waadidiliib biken, le ki kae Piita, ki bui ke, “Kinimbøj, siir foor m chee. Saa dak ke Uwumbør aah dak pu na. Aa dak ke binib aah dak pu na la.”

³⁴ Le Yesu yin kinipaak ngbaan ni waadidiliib, le ki bui bi, “Unii yaa ban u dii mi kan, cha u yii ubaa, ki yoor waadpuinkoo, aan ki li dii mi. ³⁵ Unii umøk kaan njmaa kpo m pu na kan, waamøfal ga bee yòli la. Unii umøk ga njmaa kpo m pu, ni tibønnyaan tee pu na kan, u ga kan limafal li kaa kpa ndoon na. ³⁶ Unii yaa kan dulnyaa wee ni aawan mómok, ki lann waamøfal kan, ba aanyoor le u kan? ³⁷ Unii tee ga di ba ki daa waamøfal? ³⁸ Dandana aanib ye titunwanbirdam la, kaa dii Uwumbør. Unii yaa san inimøon m ni maabor chee ke u di tuk biken kan, min Unibøn Aabo ga nan yii udaan ngbaan. M ga gir ni, ki li kpa Nte Uwumbør

aapɔɔn. Uwumbɔr aatuuntiib bi ye chain na, mu ga dii mi. N-yoonn ngbaan le m ga yii udaan ngbaan.”

9

¹ U nan ki tuk bi, “M tuk nimi mbamɔn la, binib bi si do na ponn ni bibaa aan kpo see bi puen kan Uwumbɔr aanaan fuu ni ni mpɔɔn.”

*Yesu aawon aah kpeln pu na
(Matiu 17.1-13; Luk 9.28-36)*

² Iwiin iloob nan jer, le Yesu di Pita, ni Jems, ni Jɔnn, ki jon lijoal fɔfɔk paab, bibaa. Le uwon kpeln binimbil ni. ³ Waawanpeenkaan nan kpaln tiwanpipiln, ki wiin chain. Ubaa aa bi dulnyaa wee ni, ki ga nmaa na likekeln li li piin kina. ⁴ Le bi kan n-yaayoonn na aabɔnabtiib Elaija ni Moses bi len Yesu chee tibɔr. ⁵⁻⁶ Le ijawaan chuu waadidiliib sakpen. Piita aa nan nyi waah ga len pu na, le ki bui Yesu ke, “Umɔmɔkr, taah bi do na, ni nan. Cha ti na njiboo njitaa, ki di libaa tii si, ki di liken tii Moses, ki di liken tii Elaija.”

⁷ Le ntaalangbam dan nan biin bi pu. Le nneel len ntaalangbam ngbaan ni ke, “Njapɔɔn u m gee u na sɔ. Li njun waah len pu na nan.” ⁸ Le bi fenn lik mala, kaa kan unii ubaa, see Yesu baanja.

⁹ Le bi gir sunn ni lijoal ngbaan taab. Baah bi sunn na, le Yesu bui bi, “Ni taa tuk ubaa naah kan pu na, ki nan saa buyoonn min Unibɔn Aabo ga fikr nkun ni na.”

¹⁰ Le bi kii kina. Bi mu nan baa tɔb ke, “Waah len ke u ga fikr nkun ni na, naatataa ye kinye?” ¹¹ Le bi baa u, “Ba pu Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb len ke Elaija le ga puen dan, le Kristo nin fuu ni?”

¹² Le u bui bi, “Mbamɔn, see Elaija puen fuu ni ki nan toor tiwan mɔmɔk. Ni mu njmee Uwumbɔr Aagban ni ke min Unibɔn Aabo ga ji falaa sakpen. Binib mu ga yook mi. ¹³ M tuk nimi la, Elaija puun fuu ni a. Le binib na u bakaa, baah gee pu na. Bi na u naah njmee pu Uwumbɔr Aagban ni ke bi ga na u pu na.”

*Yesu aah nyan libimbikl ubo ni na
(Matiu 17.14-21; Luk 9.37-43a)*

¹⁴ Le bi fuu waadidiliib biken aah bi nin chee na, ki kan kinipaak sakpen si gob bi. Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bibaa mu bi kpak bi kinikpakpak. ¹⁵ Le kinipaak ngbaan kan Yesu. Baah kan u na, le ni gar bi mɔmɔk pam. Le bi san buen u chee, ki ti doon u. ¹⁶ Le u baa waadidiliib, “Ni ni bi kpak ba pu?”

¹⁷ Le kinipaak ngbaan ponn ni, uja ubaa bui u ke, “Umɔmɔkr, m joo ni maabo le aa chee. Libimbikl le joo u, ki na u ubir. ¹⁸ Li yaa ti chuu u nin chee na kan, li di u lii kitinj la. Le umɔb ponn ni puk tipupukr, le u njmɔ njinyin. Le uwon chaar ki pɔk. Le m gar

saadidiliib ke bi nyan libimbikl ngbaan. Bi mu aa nmaa nyan li.”

¹⁹ Le Yesu bui bi, “Nimi dandana aanib, naa gaa Uwumbɔr ki kii. Ni ban ke m yunn ni chee kinye pu, aan ki li kpa limɔr ni pu, aan ni gaa Uwumbɔr ki kii. Li joo ni ubo ngbaan m chee.” ²⁰ Le bi joo ni u Yesu chee.

Libimbikl ngbaan aah kan Yesu na, le li cha ubo ngbaan aawon gbaa sakpen. Le u lir kitinj, ki binni. Le umɔb puk tipupukr. ²¹ Le Yesu baa ute ke, “Libimbikl ngbaan aah chuu saabo ngbaan na, ni yunn kinye?”

Le ute bui u ke, “Li chuu u tibir ni la. ²² Li lir u mmii ni, ni nnyun ni kpala kpala, ki ban li ku u. Aa yaa ga njman kan, san timi kinimbaak ki ter timi.”

²³ Le Yesu bui u ke, “Aa len ke m yaa ga njman kan. Nibaa aa pɔɔ unii u gaa mi ki kii na chee.”

²⁴ Libuul ngbaan ni le uja ngbaan teen ke, “M gaa si ki kii la. Ter mi aan m gaa si ki kii mbamɔm.”

²⁵ Le Yesu kan ke kinipaak ngbaan san choo, ki kuuni, ki goi bi. Le u kae libimbikl ngbaan, le ki bui li ke, “Libimbikl li na u ubir ni utafakpaa na, m bui si la, nyan u ni, ki taa ki chuu u daalbaadaal.”

²⁶ Le libimbikl ngbaan teen, ki cha ubo ngbaan aawon gbaa sakpen, ki nyan u ni. Le u gur dɔ ki naahn limikpol. Bi ponn ni pam nan bui ke u kpo a. ²⁷ Le Yesu chuu unjaal, ki fiin u. Le u fii sil.

²⁸ Le Yesu koo lidichal ni. Waah koo ni na, le waadidiliib nan dan u chee bibaa, ki nan baa u, “Ba pu taa nmaa nyan libimbikl ngbaan u ni?”

²⁹ Le u bui bi, “Naan nmaa nyan libimbikl limina aaboln, see ni mee Uwumbɔr [ki lul bumɔb.]”

*Yesu aah ki tuk bi waakun aabɔr pu na
(Matiu 17.22-23; Luk 9.43-45)*

³⁰ Le bi siir nima, ki bɔ dii Galilee aatingbaan ni. Waa ban ke ubaa li nyi waah bi nin chee na; u ban ke u ni waadidiliib li bi bibaa, aan u tuk bi tibɔr tibaa. ³¹ U bui bi ke, “Bi ga di min Unibɔn Aabo, ki di na binib aanaal ni, le bi ku mi. Bi yaa ku mi kan, iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

³² Waadidiliib aa nan bee waah len pu na aatataa, kaa kaa bi baa u.

Ulawe uninyuun?

(Matiu 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³⁻³⁴ Baah chuun nsan ni na, le waadidiliib kpak tɔb ke, “Ti ponn ni, ulaw tee ye uninyuun?” Le bi fuu Kapenaum aatiinj ni, ki koo lidichal libaa ni. Baah bi kidiik ni na, le u baa bi, “Naah ba chuun nsan ni na, ni ba kpak ba pu?”

Le bi si njmin. ³⁵ Le u kal, ki yin waadidiliib kipiik ni bilee ngbaan mɔmɔk, ki bui bi ke, “Unii yaa ban ke u li ye usaloln kan, u na

puwəb yoo, ki li ye ni məmək aatutunn.”

³⁶ Le u di ubo siin bikaasisik ni, ki yoor u uŋaal ni, ki bui bi, ³⁷ “Unii umək gaa ubo umina aaboln maayimbil pu na, u gaa mi le na. Unii umək gaa mi na, naa ye mi baanja le u gaa, u gaa Uwumbər u tun ni mi na la.”

*Taa kiir unii u tun Uwumbər aatuln na
(Luk 9.49-50)*

³⁸ Le Jənn bui u ke, “Uməmək, ti kan unii ubaa nyan tiyayaar binib ponn ni saayimbil pu. U mu aa dii timi, nima le ti bui u ke u di cha.”

³⁹ Le Yesu bui bi, “Ni taa ki tuk u ke u di cha. Unii yaa tun lijinjir aatuln maayimbil pu kan, waan ŋmaa len tibəbir m pu mala. ⁴⁰ Ba pu? unii u kaa ye timi aadin na si tichar ni la. ⁴¹ M tuk nimi mbamən la, unii yaa tii nimi nnyunyunkoo kan, naah ye maanib pu na le cha u tii nimi, u ga sil kan tiyaapar.”

*Taa təŋ ubo ubaa ke u tun titunwanbir
(Matiu 18.6-9; Luk 17.1-2)*

⁴² “Unii yaa təŋ mbim bi gaa mi ki kii na ponn ni ubaa ke u tun titunwanbir kan, tibəbir ga li bi u pu. Bi yaa ba tee di kinaak sakpen, ki di tul leen uneen ni, ki tur u lii nnyusakpem aabuul li nyoo na ni kan, ni ba soor ki tii u, ni u təŋ ubo ubaa. ⁴³ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aŋaal pu na aan tiwan ngbaan yaa təŋ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann ŋjaal mbaa, ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa iŋaal ilee, ki koo mmii mu kaan junn na ni. [⁴⁴ Nima chee, ‘ŋjipaambil ŋi ŋmə biwon na aan kpo daalbaadaal, le mmii mu wu bi na mu aan junn.’] ⁴⁵ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aataal pu na aan tiwan ngbaan yaa təŋ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann litaal libaa, ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa ŋitaa ŋilee, ki ti li bi mmii mu kaan junn na ni. [⁴⁶ Nima chee, ‘ŋjipaambil ŋi ŋmə biwon na aan kpo daalbaadaal, le mmii mu wu bi na mu aan junn.’] ⁴⁷ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanimbil pu na aan tiwan ngbaan yaa təŋ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann linimbil libaa ki koo Uwumbər do kan, ni soor ni aa li kpa ŋinimbil ŋilee, ki ti li bi mmii mu kaan junn na ni. ⁴⁸ Nima chee, ‘ŋjipaambil ŋi ŋmə biwon na aan kpo daalbaadaal, le mmii mu wu bi na mu aan junn.’”

⁴⁹ “Mmii ga ŋa unii məmək chain ke n-yaan aah ŋani kitork aanann chain pu na. ⁵⁰ N-yaan ŋan la. Tə, mu yaa bii ki yaa kaa ki mək kan, nibaa aa bi ki ga ki ŋmaa ŋa mu aan mu mək. Ni li bi ke n-yaan aah mək pu na, ki li bi suuna təb chee man.”

* 9:48 : Lik Aisaya 66.24. * 10:6 : Lik Mpiin 1.27, 5.2. Ikaal 5.16-20.

10

Uja taa jenn upuu

(Matiu 19.1-12; Luk 16.18)

¹ Yesu nan siir nima, ki di buen Judea aapepel, le ki puur Jəddann aamədapuul. Le kinipaak ki kuun ni u chee. Le u tuk bi Uwumbər aabər, waah ŋani pu n-yoonn məmək na.

² Le Farisii yaab bibaa dan u chee, ki ban bi təŋ u, le ki baa u ke, “Uja yaa jenn upuu lii kan, timi aakaal kii kina aa?”

³ Le u baa bi, “Moses nan len kinye?”

⁴ Le bi bui ke, “Moses nan len ke uja yaa ban u jenn upuu kan, u ga ŋmaa ŋmee kigbar pu ke u jenn u a, ki di tii u, le ki nin jenn u.”

⁵ Le Yesu bui bi, “Nitafal aah pə pu na, nima le Moses nan ŋmee nkaal mue tii nimi.

⁶ Uwumbər le aa len kina. Buyoonn u nan naan dulnyaa wee na, u nan naan uja ni upii.* ⁷ Nima pu na, uja yaa yoor upii kan, bi ga nya cha bitetiib ni binatiib, ki kpaan təb chee, ⁸ ki ŋa unibaan. Nima pu na, baa ki ye binib bilee, bi ye unibaan la.† ⁹ Uwumbər aah di bi kpaan na, unibon taa yakr bi.”

¹⁰ Le Yesu ni waadidiliib koo lidichal libaa ni. Baah bi kidiik ni na, le waadidiliib ki baa u tibər ngbaan. ¹¹ Le u bui bi, “Uja umək jenn upuu lii, ki ki yoor upii uken na, uja ngbaan ye udagoor la. ¹² Upii mu yaa yii uchal, ki ki mən uja uken kan, upii ngbaan ye udagoor la.”

Yesu aah ŋa Uwumbər aanyoor ŋa mbim pu pu na

(Matiu 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ N-yoonn ngbaan le binib bibaa joo ni mbim Yesu chee, ki ban ke u di uŋaal paan bi pu. Le waadidiliib kae bi. ¹⁴ Waah kan ke bi kae bi na, le u gee liŋuul, ki bui waadidiliib ke, “Cha mbim ngbaan dan m chee man. Taa ki jenn bi man. Binib bi aabimbil bi ke mbim aah bi pu na, bima le yeh Uwumbər aanaan. ¹⁵ M tuk nimi mbamən la, unii umək kaa gaa Uwumbər aanaan ke ubo aah gaal tiwan pu na, waan koo mu ni.” ¹⁶ Le u yoor mbim ngbaan ŋmam, ki di uŋaal paan bi pu, ki ŋa Uwumbər aanyoor ŋa bi pu.

Yesu aah tuk uwankpadaan ubaa pu na

(Matiu 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Yesu aah nyan nima chee na, le uja ubaa san choo u chee, le ki nan gbaan unimbil ni, ki baa u ke, “Uməmək nyaan, m ga ŋa kinye ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na?”

¹⁸ Le Yesu baa u ke, “Ba pu aa yin mi ke Uməmək nyaan? Ubaa aa ŋan, see Uwumbər baanja. ¹⁹ Aa nyi Uwumbər aakaal: ‘Taa ku binib; taa gər kidagook;

† 10:8 : Lik Mpiin 2.24. ‡ 10:19 : Lik Nnyam 20.12-16;

taa su kinaayuk; taa li ye nnyamən aaseer-adaan; taa ji binib pem pem; li pak aate ni aana.’ †

²⁰ Le uja ngbaan bui u ke, “Uməməkr, m joo ikaal imina məmək tibir ni la.”

²¹ Le Yesu lik u, ki gee u, le ki bui u ke, “Tiwan nibaa le gur. Buen ti kooh saah kpa tiwan nimək na, ki di njimobil ngbaan tii bigiim, aan ki li kpa liwangol paacham, aan ki dan nan li dii mi.” ²² Yesu aah len kina na, le uja ngbaan aanimbil wəb nja gbilngbiln. Ni nja u mpombiin; ba pu? u kpa liwankpal sakpen a. Le u siir nima.

²³ Le Yesu fenn lik waadidiliib, ki bui bi ke, “Ni pəə sakpen ke binib bi kpa liwankpal na koo Uwumbər aanaan ni.”

²⁴ Waah len kina na, le ni gar waadidiliib pam. Le u ki bui bi, “Maabim, ni pəə sakpen ke binib [bi tii liwankpal naadii na] koo Uwumbər aanaan ni. ²⁵ Uwankpadaan aah ga koo Uwumbər aanaan ni pu na, ni pəə ki jer laakumii aah ga koo seerkaa aaboln ni pu na.”

²⁶ Le ni gar bi ki ti nyan. Le bi baa təb ke, “Ni yaa ye kina kan, nja ga tee njar?”

²⁷ Le Yesu lik bi, ki bui bi ke, “Ni pəə binib le chee. Naa pəə Uwumbər chee; nibaa aa pəə Uwumbər chee.”

²⁸ Le Piita bui u ke, “Tima kan, ti nan di tiwan məmək di lii, ki dii si la.”

²⁹ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamən la, unii umək di cha waadichal, bee ukpetiib, bee unaatiib, bee uninkpatiib, bee una, bee ute, bee waabim, bee waasaak, m pu, ni tibonyaan tee pu na, ³⁰ u ga nan njidichal, ni kpetiib, ni naatiib, ni ninkpatiib, ni natiib, ni mbim, ni tisar, ni məmək nfun nkub dandana aayoonn. Binib mu ga nja u falaa, le n-yoonn mu choo na, u ga nan kan liməfal li kaa kpa ndoon na. ³¹ Tə, binib bi ye bisalolm na pam le ga nan nja puwəb yaab. Binib bi ye puwəb yaab na pam le ga nan nja bisalolm.”

Yesu aah ki len waakun aabər taataa pu na

(Matiu 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Yesu ni waadidiliib nan dii nsan ki cha Jerusalem. Le Yesu loh ni pu nsan. Le ni gar waadidiliib. Binib bi dii bi na mu san ijawaan. Le u di waadidiliib kipiik ni bilee na nyan n-gbaan, ki tuk bi binib aah ga nja u pu na. ³³ U nan bui bi, “Li pel man, ti yaa fuu Jerusalem kan, bi ga di min Unibən Aabo ki di nja Uwumbər aatotoorninkpiib ni Uwumbər aakaal aaməmbk aajaal ni, le bi ji mi tibər, ki ga len ke ni njeer bi ku mi, ki ga di mi nja binib bi kaa ye Juu yaab na aajaal ni. ³⁴ Le bi ga yook mi, ki teei timətan nja m pu, ki lue mi njinaalab, le ki nin ku mi. Iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

Jems ni Jənn aah ban pu na
(Matiu 20.20-28)

³⁵ N-yoonn ngbaan le Sebedee aajapətiib Jems ni Jənn nan dan Yesu chee, ki nan bui u ke, “Uməməkr, ti ban ke aa nja taah ga mee si pu na le ki tii timi.”

³⁶ Le u baa bi ke, “Ni ban ke m nja ba ki tii nimi?”

³⁷ Le bi bui u, “Aa yaa ji saanaan ki kan mpəən kan, cha ti ponn ni ubaa li ka aanjangii wəb, uken mu li ka aanjangan wəb.”

³⁸ Le u bui bi ke, “Naa nyi naah mee mi pu na aatataa. Ni ga njaa ji falaa ke maah ga ji falaa pu na aa?”

³⁹ Le bi bui u, “Ti ga njan.”

Le u bui bi, “Ni ga sil ji falaa ke maah ga ji pu na. ⁴⁰ Tə, binib bi ga kal njangii, ni njangan wəb na ma kan, Uwumbər le ga lee bi; naa ye min le ga lee bi.”

⁴¹ Le waadidiliib kipiik bi gur na njan Jems ni Jənn aah tuk u pu na. Baah njan kina na, le bi gee linjuul bi pu. ⁴² Le u yin bi məmək ke bi dan u chee, le ki nan bui bi, “Ni nyi ke dulnyaa wee ni aanib aayidam yoor bibaa paacham la. Binib bi kpa tininkpir na mu joo baanib mpəən pu la. ⁴³ Nima taa li bi kina man. Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u li ye uninyuun kan, u nja ubaa ni məmək aatutunn. ⁴⁴ Ubaa yaa ban ke u li ye usaloln kan, u nja ubaa ni məmək aanaagbiija. ⁴⁵ Min Unibən Aabo aa dan dulnyaa wee ni ke bi nan tun lituln tii mi. M dan ke m nan tun lituln tii binib, ki kpo ke m gaa binib pam lii.”

Yesu aah likr ujoon ubaa aanimbil pu na
(Matiu 20.29-34; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Le Yesu ni waadidiliib fuu Jeriko aatin ni, ki jer cha. Le kinipaak sakpen dii bi. Baah cha na, le ujoon u ye uwanmeer na, ka nsan aaməgheln, bi yin u ke Batimeus, u ye Timeus aajapəən na. ⁴⁷ Le u njan ke Yesu u ye Nasaref aatin aanii na ban u jer. Le u tar ke, “Yesu, u ye Ubər David aayaabil na, san mi kinimbaak.”

⁴⁸ Le binib pam kae u ke u njan. Le u moo tar ke, “Ubər David aayaabil, san mi kinimbaak.”

⁴⁹ Le Yesu sil nsan ni, ki bui bi, “Yin ni u.”

Le bi yin u ke u dan, le ki bui u, “Li kpa mpopiin, ki fii sil. U yin si la.”

⁵⁰ Le u chuu peer waakekeln, ki fii mala, ki dan Yesu chee.

⁵¹ Le Yesu baa u ke, “Aa ban ba?”

Le u bui u ke, “Uməməkr, m ban ke aa likr nnimbil le tii mi.”

⁵² Le Yesu bui u ke, “Saah tii mi naadii na le cha aa likr. Li dii saasan.”

Libuul ngbaan ni le unimbil likr, le u dii Yesu nsan ni nima.

11

Jerusalem aanib aah nyun Yesu pu na
(*Matiu 21.1-11; Luk 19.28-40; Jənn 12.12-19*)

¹ Le bi peen Jerusalem, ki fuu Befej ni Betani aatim, mu bi lijool li bi yin li ke Olif aasui aajool na paab. ² Baah ti fuu nima chee na, le u bui waadidiliib ponn ni bilee ke, “Li cha man naah si gbək kitinj ki na ni. Ni yaa koo ki ponn ni kan, libuul ngbaan ni, ni ga kan ubon u laa diin na si gbin. Ubaa aa kee diinj u pu. Chuu gbiln u, ki li joo ni u m chee man. ³ Unii ubaa yaa baa nimi, ‘Ba ɲa ni chuu gbiln u?’ kan, ni bui u, ‘Tidindaan le ban u. U ga giin ni u dandana wee.’”

⁴ Le bi buen ki ti kan ubon u laa diin na gbin lipaal, mbisaməb chee, ki mal nsan. Le bi chuu gbiln u. ⁵ Le binib bi si nima chee na bibaa baa bi ke, “Ba ɲa ni chuu gbiln ubon ngbaan?”

⁶ Le bi tuk bi Yesu aah tuk bi baah ga bui bi pu na. Le binib ngbaan cha bi buen. ⁷ Le bi joo ni ubon ngbaan Yesu chee, ki di baakeken biin u pu. Le Yesu diinj u pu. ⁸ Le binib pam di baakeken ter nsan ponn ni. Bibaa mu koo timoor ni, ki bar tisufar ki di ter nsan ponn ni. ⁹ Le binib bi loln nsan na, ni bi paan puwəb na nan tar ke, “Hosiana,* Uwumbər ɲa tinyoor ɲa unii u choo waayimbil ni na pu.† ¹⁰ Uwumbər aanyoor bi tiyaaja David aanaan mu choo na pu. Hosiana bi paacham.”

¹¹ Le Yesu fuu Jerusalem, ki koo Uwumbər Aadichal ni, ki lik tiwan məmək. Le nwiin ban mu lir. Nima pu na, u nan nyan, le u ni waadidiliib buen Betani aatinj ni.

Yesu aah bui busub bubaa pu na
(*Matiu 21.18-19*)

¹² Naah woln kitaak na, le bi nyan Betani aatinj ni. Baah cha na, le nkon joo u. ¹³ Le u kan likakaln li kpa tifar na si dandar. Le u buen u ti lik ke ɲisubil bi aan ɲaa bi. Waah ti fuu bu taab na, waa kan nibaa see tifar ɲmeen. Naa nan kee ɲeer ɲikakan lu. ¹⁴ Le u bui busub ngbaan ke, “Ubaa aan ki kan lisubil libaa aa pu ki ɲmə n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

Le waadidiliib ɲun waah len pu na.

Yesu aah toor Uwumbər Aadichal pu na
(*Matiu 21.12-17; Luk 19.45-48; Jənn 2.13-22*)

¹⁵ Le bi fuu Jerusalem. Le u koo Uwumbər Aadichal ni, ki jenn nyan binib bi kooh tiwan ki daa tiwan na li ponn ni, ki labr bilikpelm aateebul mam chinj, ki labr binib bi kooh ɲinanjel na mu aajal chinj. ¹⁶ Waa nan kii ke unii ubaa ki li tu lituln ki dii Uwumbər Aadichal ponn ni jer. ¹⁷ Le u

bui bi ke, “Ni ɲmee Uwumbər Aagbanj ni ke Uwumbər len ke, ‘Maadichal ga li ye mmeen aadichal, nin chee ɲinibol məmək mee mi na la;’ le nimi di li ɲa bififiirb aakakaa chee.”‡

¹⁸ Le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməməkəb ɲun Yesu aah ɲa pu na. Nima le bi kpokl baah ga ɲa pu ki ku u na. Bi nan san u ijawaan, ba pu? waah tuk kinipaak ngbaan Uwumbər aabər pu na, ni gar bi məmək pam.

¹⁹ Nwiin aah ban mu lir na, le Yesu ni waadidiliib ki nyan Jerusalem aatinj ni.

Likakaln ngbaan aaməkə
(*Matiu 21.20-22*)

²⁰ Naah woln kitaak kichakpinaanyeeke ni, aan bi chuun nsan ni ki ti jer likakaln ngbaan aah bi nin chee na, le bi mui busub ngbaan kuur ki nan saa taab. ²¹ Le Piita teer Yesu aah fe ɲa pu na, le ki bui u ke, “Uməməkə; lik, saah fe puun lii busub bu pu na, bu kuur a.”

²² Le Yesu bui bi, “Tii Uwumbər naadii man. ²³ M tuk nimi mbamən la, unii umək ga bui lijool limina ke li fi ki ti lir nnyusakpem ni na, u yaa pak ke ni ga ɲa waah len pu na, ki yaa kaa joo beeni usui ni kan, ni ga ɲa kina ki tii u. ²⁴ M tuk nimi la, naah ga mee Uwumbər tiwan nimək na, ni tii u naadii ke ni kan ni, le ni ga sil kan. ²⁵ Ni yaa bi mee Uwumbər kan, di cha pinn binib bimək tun nimi taani na. Ni yaa di cha pinn bi kan, Nite Uwumbər u bi paacham na mu ga di cha pinn nimi aatunwanbir. [²⁶ Ni yaa kaa di cha pinn biken kan, Nite Uwumbər u bi paacham na mu aan di cha pinn nimi aatunwanbir.”]

Baah baa Yesu waatuln pu pu na
(*Matiu 21.23-27; Luk 20.1-8*)

²⁷ Le bi ki fuu Jerusalem. Waah chuun Uwumbər Aadichal ni na, le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməməkəb, ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee, ²⁸ le ki nan baa u ke, “Aa kpa nsan ke aa ɲa saah ɲani pu na aa? ɲma tii si nsan ngbaan ke aa ɲa kina?”

²⁹ Le u bui bi, “M mu ga baa nimi mbaan. Ni yaa ɲmaa gar kan, m mu ga tuk nimi maah kpa nsan pu ki ɲa maah ɲani pu na. ³⁰ Jənn aah nan muin binib nnyun ni na, ɲma nan tii u nsan? Uwumbər aan binib? Tuk mi man.”

³¹ Le bi kpokl təb ke, “Ti yaa bui ke Uwumbər le tii u nsan kan, u ga baa timi ke ba ɲa taa nan gaa u ki kii. ³² Taah san kinipaak ngbaan ijawaan pu na, taan ɲmaa len ke binib le tii u nsan, ba pu? bi məmək len ke Jənn nan ye Uwumbər aabənbamənn la.” ³³ Nima le bi bui Yesu ke, “Taa nyi.”

* **11:9** : Hosiana aataata le ye ke “Gaa timi lii.” † **11:9** : Lik Ilahn 118.25-26. ‡ **11:17** : Lik Aisaya 56.7; Jeremia 7.11.

Le Yesu bui bi ke, “M mu aan tuk nimi maah kpa nsan pu ki nani maah nani pu na.”

12

*Bikpaab bi kaa njan na aayatanakl
(Matiu 21.33-46; Luk 20.9-19)*

¹ Le Yesu ki njakl bi njyatanakl ke, “Uja ubaa le nan naan kisaak, le ki njan isui i lu njisubil na ki ponn ni, le ki di ido gob kisaak ngbaan, le ki gbii libuul li bi ga di njisubil na li ponn ni aan ki muen nyan njaanyun na, le ki ma libimbifofonj ke unii li ka li paab ki kiir kisaak ngbaan, le ki yin bikpaab bibaa, ki di kisaak ngbaan na binaal ni ke bi li lik ki. Isui ngbaan yaa nan lun njisubil kan, bi ker tii u, aan ki ker bibaa mu. Waah na kina na, le u siir ki buen kitinj ki daa na ni. ² Buyoon njisubil ngbaan nan pur na, le u di unaagbija tun bikpaab ngbaan chee, u ti gaa ni waasubil kisaak ngbaan ponn ni, ki li joo ni. ³ Le bi ti chuu u, ki gbaa u, ki giin ni u, kaa tii u nibaa. ⁴ Le usadaan ngbaan ki di unaagbija uken tun bi chee. Le bi ti gbaa u mu aayil wab, ki yook u. ⁵ Le usadaan na ki di unaagbija uken tun bi chee. Le bi ti ku u. Le u ki di binaagbiib pam tun bi chee; le bi gbaa bibaa, ki ku bibaa mu. ⁶ Unii ubaa le ti gur u chee. Ujapnbaal u, u gee u na le gur. Kookoo yaa le u di ujanon ngbaan tun bikpaab ngbaan chee, le ki bui ke, ‘Bi ga pak njapnon ma.’ ⁷ Le bikpaab ngbaan kpokl tab, ‘Uma le ye waafaajil. Cha ti ku u man, aan ki ji waafaal.’ ⁸ Le bi chuu u, ki ku u, le ki di linikpol ngbaan nyan n-gbaan.

⁹ “To, usadaan ngbaan ga na kinye? U ga dan nan ku bikpaab ngbaan, ki di kisaak na tii bikpaab biken. ¹⁰ Naa karn Uwumbor Aagban aah len pu na aa? ke, ‘Litakpal li bidimaab yii li na, lima le ye litakpajal.

¹¹ Uwumbor le na kina, le ni gar timi pam.’ ”*

¹² Le Juu yaab aaninkpiib bee ke Yesu di liyatanakl ngbaan nan bima la. Nima pu le bi nan ban bi chuu u, ki mu san kinipaak ngbaan ijawaan, ki di cha u, ki siir:

*Baah pen Yesu nlan pu na
(Matiu 22.15-22; Luk 20.20-26)*

¹³ Le bi di Farisii yaab bibaa, ni Ubor Herod aanib bibaa tun Yesu chee bi ti pen u nlan. ¹⁴ Baah fuu ni u chee na, le bi bui u ke, “Umomokr, ti bee ke aa len mbamom la, kaa san ubaa ijawaan, kaa pak ubaa ki jer uken. Aa mok timi Uwumbor aasan mbamom la. Ni njan ti pa lampoo tii Uborkpaan Siisa aan naa njan? Ti pa aan ti taa pa?”

¹⁵ Le u bee ke bi ban bi pen u nlan la, le ki baa bi, “Ba na ni tonj mi? Li joo ni limombil m lik man.”

¹⁶ Le bi joo ni li. Le u baa bi, “Nma aanan ni liyimbil bi li pu?”

Le bi bui u ke, “Siisa yaan.”

¹⁷ Le u bui bi ke, “Di ni ye Siisa yaan na, ki di tii u man, ki di ni ye Uwumbor yaan na tii Uwumbor.”

Waah len kina na, le ni gar bi pam.

Binib bi ga fikr nkun ni na aah ga li bi pu na

(Matiu 22.23-33; Luk 20.27-40)

¹⁸ Le Sajusii yaab bibaa dan u chee. Bima le len ke binib aan fikr nkun ni na. ¹⁹ Le bi bui u ke, “Umomokr, Moses nan njmee nkaal ki di tii timi ke, ‘Uja yaa kpo, ki cha upuu, kaa kpa ubo kan, unaal di ukpooii ngbaan kpan, ki ma mbim ki tii ukpel.’” ²⁰ To, naabitiib bilole nan bi. Upol nan yoor upii, le ki kpo, kaa kpa ubo. ²¹ Le unaal di ukpooii ngbaan kpan, ki mu kpo, kaa kpa ubo. Le utatar mu di ukpooii ngbaan kpan ki mu kpo, kaa kpa ubo. ²² Bijab ngbaan momok bilole mu na kina, ki kpo doo, kaa nan kpa ubo. Kookoo yoo le upii ngbaan mu kpo. ²³ Binib yaa nan fikr nkun ni kan, upii ngbaan ga li ye njma aapuu? Bi momok bilole nan joo u la.”

²⁴ Le Yesu bui bi, “Naa bee Uwumbor Aagban aah len pu na, kaa bee Uwumbor aah kpa mpnon pu na. Nima le cha ni yenn nimi aaliin ni. ²⁵ Binib yaa nan fikr nkun ni kan, baan yoor bipiib, bipiib mu aan mon bijab. Bi ga li bi ke Uwumbor aatuuntiib bi bi paacham na aah bi pu na la. ²⁶ Joo cha binib aah ga fikr nkun ni pu na aabar, naa karn Moses aah nan njmee busub bu nan gaal mmii na aabar nin chee na aa? Nima chee le ni njmee ke Uwumbor nan bui Moses, ‘Min le ye Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbor.’” ²⁷ Uwumbor yaa len ke u ye binib bi kpo na Aawumbor kan, nima le mok ke bi kpa limfal. Nimi, naah len ke binib aan fikr nkun ni na, ni yenn sakpen a.”

Mulakaal ye nkaal kpaan?

(Matiu 22.34-40; Luk 10.25-28)

²⁸ Le Uwumbor aakaal aamomokb ponn ni ubaa nan bi nima, le ki njun baah gbaa tab chee tibor pu na, ki bee ke Yesu aah len pu na, u gar bi mbamom la. Le u dan Yesu chee, ki nan baa u ke, “Mulakaal ye nkaal kpaan?”

²⁹ Le Yesu bui u ke, “Nkaal kpaan le ye ke, ‘Israel yaab, li njun man, Tidindaan Uwumbor ye Dindaan baan la. ³⁰ Aa li gee Aadindaan Uwumbor aasu momok ni, ni saawiin momok, ni saalandak momok, ni saapnon momok.’” ³¹ Nkaal mu paa na le ye ke, ‘Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.’” Nkaal mubaa aa jer ikaal ilee yee.”

* 12:11 : Lik Ilahn 118.22-23. † 12:19 : Lik Ikaal 25.5.

* 12:31 : Lik Liifai Yaab 19.18.

‡ 12:26 : Lik Nnyam 3.6. § 12:30 : Lik Ikaal 6.4-5.

³² Le u bui Yesu ke, “Uməməkr, aa len mbamən la. Saah bui ke Uwumbər ye Uwumbər baan na, ti gbii la. Ubaa aa bi ki kpee u pu. ³³ Unii yaa gee Uwumbər usui məmək ni, ni waalandak məmək, ni waapəən məmək, ki gee una aabo ke waah gee ubaa pu na kan, nima le njan ki jer u di tiwakor toor kitork ki see mmii ni tii Uwumbər.”

³⁴ Le Yesu bee ke u len nlan aabər la. Le u bui u, “Saa daa Uwumbər aanaan ni.”

Baah len tibər ngbaan doo na, ubaa aa ki kaa u baa Yesu mbaan kpee.

Kristo aabər

(Matiu 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵ Yesu nan bi Uwumbər Aadichal ni, ki tuk binib Uwumbər aabər, ki baa bi, “Uwumbər aakaal aaməmək b njan kinye pu ki bui ke Kristo u ga gaa binib lii na ga li ye Ubar David aayaabil? ³⁶ Uwumbər Aafuur Nyaan nan cha Ubar David ubaa len ke, ‘Uwumbər bui Ndindaan ke: Kal njan gii wəb

ki ti saa buyoonn m ga nyan saadim məmək na.’†

³⁷ “Ubar David ubaa aah nan yin Kristo ngbaan ke Udindaan kina na, Kristo ga li njan yee uyaabil aa?”

Bi li nyi Uwumbər aakaal aaməmək b aabər

(Matiu 23.1-36; Luk 20.45-47)

Le kinipaak ngbaan pel Yesu aah len pu na, ki nan kpa mpopiin. ³⁸ Waah tuk bi Uwumbər aabər na, le u bui bi, “Ni li nyi man Uwumbər aakaal aaməmək b aabər. Baageehn le ye ke bi li pee njəbəkul fəfək, ki gee ke binib doon bi mbaməm kinyan ni, ³⁹ ki ban ke bi kal bininyuum aakakaa chee mmeen aadir ni, ni njim chee. ⁴⁰ Bi ji bikpopiib durm la, le ki mee Uwumbər ni yunni ke bi njan ke bi ye bininyaam la. Uwumbər ga daa bitafal ki jer waah ga daa binib biken aatafal pu na.”

Ukpopii ubaa aah tii sakpen pu na

(Luk 21.1-4)

⁴¹ Yesu nan ka mal Uwumbər aapiin aadakaa, ki lik kinipaak ngbaan aah joo njimobil njan daka ngbaan ponn ni pu na. Le biwankpadam pam nan di njimobil pam njan u ponn ni. ⁴² Le ukpopiigiin ubaa mu dan nan di janjan mam bilee, ni ye kpakpaln na, ki di njan u ponn ni. ⁴³ Le Yesu yin waadidiliib, ki bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ukpopiigiin wee tii njimobil ki jer bi məmək aah tii pu na. ⁴⁴ Bi məmək tii, ki gur njimobil sakpen a. U ye ugiin la, le ki di waamombil məmək tii, kaa ki gur nibaa.”

† 12:36 : Lik Ilaahn 110.1.

13

Baah ga gbaa wii Uwumbər Aadichal pu na

(Matiu 24.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Yesu nan nyan Uwumbər Aadichal ngbaan ni. Waah nyan ni na le waadidiliib ponn ni ubaa bui u ke, “Uməməkr, lik njitakpal ni bi di maa lidichal lee na aah njan pu na, lik tidir tee aah wiir pu na.”

² Le Yesu bui u, “Aa kan tidir sakpiin tee ee? Bi ga nan gbaa wii lidichal limina məmək. Litakpal libaa aan ki li paa liken pu.”

Falaa aayoonn aah ga li bi pu na

(Matiu 24.3-14; Luk 21.7-19)

³ Le u buen ki ti kal Olif aasui aajool li bi tok Uwumbər Aadichal na paab. Le Piita, ni Jems, ni Jonn, ni Andru dan u chee bibaa, ki nan bui u ke, ⁴ “Tuk timi, bi ga njan kina bayoonn? Ba ga li ye limək ki mək timi ke ni njer bi njan kina?”

⁵ Le u bui bi ke, “Ni li nyi man, ubaa taa njimann nimi. ⁶ Binib pam le ga nan dan, ki pur maayimbil, ke bima le ye min Yesu, ki njimann binib pam. ⁷ Ni ga njan ke binib to butəb kankoni do, ni dandar mu. Ni taa cha ni li muk nimi man. Uwumbər le siin ke nimina məmək ga njan. Nima le aan mək ke dulnyaa wee ga doo libuul ngbaan ni. ⁸ Linibol libaa ga to linibol liken butəb. Nnaan mubaa aanib ni nnaan muken aanib ga to təb butəb. Kiti njan ga der njipepel, njipepel. Nkon ga lir ntim pam ponn ni. Nimina məmək le ga li ye njan aafalaa.

⁹ “Nimi nibaa, li nyi man. Bi ga nan chuu nimi, ki di buen bibəjirb chee. Bi ga gbaa nimi mmeen aadir ni. M pu, le ntim aaninkpiin ni bibərb ga ji nimi tibər. Le ni ga tuk bi tibənyaan tee. ¹⁰ Binib ga di tibənyaan tee tuk njimobil məmək waahr, aan dulnyaa wee nin doo. ¹¹ Bi yaa chuu nimi, ki di buen bibəjirb chee kan, ni taa puen dak nisui ni ke ni ga len kinye. N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, ni len Uwumbər aah ga tuk nimi pu na. Naa ye nimi le ga len. Uwumbər Aafuur Nyaan le ga len. ¹² N-yoonn ngbaan le unii ga di una aabo njan binib aanjaal ni ke bi ti ku u. Tetiib mu ga di baabim njan binib aanjaal ni ke bi ti ku bi. Binib mu ga yii bitetiib ni binatiib, ki cha binib ku bi. ¹³ M pu, le binib məmək ga li nan nimi. Unii umək jin limər ki di mi ki ti saa liməfal aadon na, uma le ga njamar.”

Tiwan ni kaa njan na aabər

(Matiu 24.15-28; Luk 21.20-24; Daniel 9.27)

¹⁴ “Ni ga kan tiwanbir ni bii tiwan nimək bi chain na si naah kaa ba ga li si nin chee na.” (Tə, nimi bi karni na, ni li beer nimina

aatataa.) “N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, binib bi bi Judea aatinj ponn ni na san buen njoo paab. ¹⁵ Unii yaa bi kidiik paab* kan, u taa ki koo waadiik ni ke u ti yoor nibaa, u san mala. ¹⁶ Unii yaa bi kisaak kan, u taa ki gir kun linampal ke u ti yoor waakekeln. ¹⁷ N-yoonn ngbaan kan, bipiib bi kpa njpuu na, ni bipiib bi kpa mbim bi laa nja libiil na ga li kpa kinimbaak. ¹⁸ Mee Uwumbor man ke u taa cha tibor tee nja kakab aayoonn. ¹⁹ N-yoonn ngbaan, binib ga ji falaa sakpen a. Buyoonn Uwumbor nan naan dulnyaa na, ki nan saa dandana wee na, baa kee jin falaa ngbaan aaboln, ki mu aan ki ji falaa kina. ²⁰ Uwumbor yaa kaa bar falaa ngbaan aayoonn aawiin pu kan, ubaa aan njmar. Le waanigeekaab aanimbaasaln pu na, u ga bar falaa ngbaan aayoonn aawiin pu.

²¹ “N-yoonn ngbaan unii ubaa yaa bui nimi ke, ‘Lik, Kristo u ga gaa binib lii na so,’ ki yaa ki bui ke, ‘U bi nima chee’ kan, ni taa gaa waah len pu na man. ²² Ba pu? bi njman njmannim ga li bi. Bibaa ga bui ke bi ye Kristo la. Biken ga bui ke bi ye Uwumbor aabonabtiib la. Bi ga tun lijnijiir aatun ki njmann binib; bi ga poon bibaa ke bi njmann Uwumbor aanib mu. ²³ Ni li nyi man. M puun tuk nimi tibor timina mómok.”

Yesu aah ga gir ni pu na

(Matiu 24.29-31; Luk 21.25-28)

²⁴⁻²⁵ “N-yoonn ngbaan aafalaa apuwob, le paacham aawan aan ki li bi mbamom. Nwiin ga boln. U njmal mu aan ki li wiin. Injmbi mu ga lir. ²⁶ N-yoonn ngbaan le ni ga kan min Unibon Aabo bi ntaalangbam ni ki choo, ki wiin chain, ki joo mpoon. ²⁷ N-yoonn ngbaan le m ga tun Uwumbor aatuuntiib dulnyaa wee ponn ni mómok, liwipuul, ni liwilir, ni njangan, ni njangii wob, bi ti kuuni maanib mómok, ki di dan m chee.”

Bukpasom aayatanajkl

(Matiu 24.32-35; Luk 21.29-33)

²⁸ “Bukpasom le ye liyatanajkl ki tii nimi. Bu aabon yaa bi njani tifar kan, ni bee ke ni yaa kpee siib na kan, kiseek ga seer. ²⁹ Kina na, ni yaa kan nimina bi njani kan, ni bee ke ni yaa kpee siib na kan, m ga gir ni. ³⁰ M tuk nimi mbamom la, dandana aanib aan jer le tiwan nimina mómok puen nja. ³¹ Paacham ni taab ga jer. Maamobon ma aan jer.”

Ubaa aa nyi bundaln Yesu ga gir ni na

(Matiu 24.36-44)

³² “Ubaa aa nyi buyoonn m ga gir ni na. Uwumbor aatuuntiib bi bi paacham na aa

nyi. Min Uwumbor Aajapoon mu aa nyi. Nte Uwumbor baanja le nyi. ³³ Ni li nyi man, ki li ka lik man, aan ki li mee Uwumbor; ba pu? naa nyi buyoonn m ga gir ni na. ³⁴ Ni naahn uja u nan ban u chuun nsan, ki tuk waatutum ke bi li joo waadichal mbamom, ki mok bi mómok baah ga tun lituln li na, ki tuk ukikiir na ke u li kii, le ki nin buen. ³⁵ Ni mu li nyi man. Naa nyi bundaln min Nidindaan ga gir ni na, nibaakan kijoobonj, nibaakan kinyetaasiik, nibaakan ikooja aah wii buyoonn na, nibaakan lichakpitaawoln. ³⁶ Ni li nyi man, aan m yaa lir nimi ki fuu ni kan, maan nan muin ni do geen. ³⁷ Maah tuk nimi pu na, m tuk binib mómok la, li nyi man.”

14

Baah kpokl ke bi ga ku Yesu pu na

(Matiu 26.1-5; Luk 22.1-2; Jonn 11.45-53)

¹ N-yoonn ngbaan, ni nan gur iwiin ilee, bi kuun ki ti ji njim mu bi yin mu ke Lakr-jer aajim na.* N-yoonn ngbaan, le bi njmo boroboro u kaa kpa nnyak na. Le Uwumbor aatotoorninkpiib, ni Uwumbor aakaal aamómokb nan kal ki kpokl baah ga nja pu ki loon chuu Yesu ki ku u na, ² le ki bui tob ke, “Ti taa chuu u njim ngbaan aayoonn man. Ti yaa chuu u n-yoonn ngbaan kan, kinipaak na ga njmo tijar.”

Upii ubaa aah nyun Yesu pu na

(Matiu 26.6-13; Jonn 12.1-8)

³ To, Yesu nan bi Betani aatinj ni, ki bi Simon u nan ye ukondaan na do, ki ka ji tijikaar. Waah ka ji tijikaar kina na, le upii ubaa koo ni ki joo ni tulalee u kpa kidaak sakpen na, bi yin mu ke naad, ki bi kpalba nyaan u bi yin u le alabasta na ponn ni. Upii ngbaan nan chuu gii kpalba ngbaan aaneen ni, ki di tulalee na mómok kpir Yesu aayil pu. ⁴ Waah nja kina na, le bi ponn ni bibaa gee linjuul, ki baa tob ke, “Ba nja u bii tulalee ngbaan kina? ⁵ Ti ba ga njmaa di u kooh ki kan ilik ni jer iwiin ikui itaa aapal na, ki di tii bigiim.” Le bi njulni u pu.

⁶ Le Yesu bui bi, “Di cha u man. Ba nja ni muk u kina? U tun lituln li njan na le ki tii mi. ⁷ Bigiim ga li bi ni chee n-yoonn mómok. Naah ga li ban ni ter bi buyoonn na kan, ni ga njmaa ter bi. Mma aan li bi ni chee n-yoonn mómok. ⁸ U nja waah ga njmaa nja pu na la. U di tulalee ngbaan kpir m pu ki puen toor nwon ke bi ti sub mi la. ⁹ M tuk nimi mbamom la, baah ga moon tibonyaan tee nin chee itingbaan mómok ni na, bi ga len waah nja pu na ke binib li teer waabor.”

* **13:15** : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di ido paan puln tidir paab, le ki di titan por biin. Bi nan maa njimbim le ki taa joi kidiik aapaacham. * **14:1** : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbor nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijijt aatinj ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

*Judas aah ban ke u kooh Yesu pu na
(Matiu 26.14-16; Luk 22.3-6)*

¹⁰ Le Yesu aadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa, bi yin u ke Judas Iskariot, buen Uwumbør aatotoorninkpiib chee, ki ti tuk bi ke u ban u di Yesu na biñaal ni la. ¹¹ Baah njan kina na, le ni na bi mpopiin. Le bi puu tipuur ke bi ga tii u njimombil. Le u ban nsan mu u ga di Yesu na biñaal ni na.

Yesu ni waadidiliib aah jin njim ngbaan pu na

(Matiu 26.17-25; Luk 22.7-14, 21-23; Jønn 13.21-30)

¹² Lakr-jer aajim, buyoonn bi ga njm boroboro u kaa kpa nnyok na aajan aawiindaal, bundaln bi ga kor upihbo na, le Yesu aadidiliib dan nan baa u ke, “Aa ban ke ti gor njim ngbaan aajikaar la chee ki tii si?”

¹³ Le u bui waadidiliib ponn ni bilee ke, “Ni li cha kitinj ngbaan ponn ni man. Ni yaa koo ki ponn ni kan, uja u tu nnyun na ga ton nimi nsan ponn ni. ¹⁴ Ni li dii u man, ki ti koo waah ga koo lidichal li ponn ni na, ki bui udichadaan ngbaan, ‘Umamøkr bui ke u ni waadidiliib ga ji njim ngbaan aajikaar kiladiik ni?’ ¹⁵ Le u ga møk nimi paacham aadisakpen ki bi puun toor ki na. Ni gor njim ngbaan aajikaar nima chee ki tii timi.”

¹⁶ Le bi siir, ki buen kitinj ngbaan ni, ki ti kan Yesu aah tuk bi ke bi ga kan pu na. Le bi gor njim ngbaan aajikaar.

¹⁷ Kijook aah joor na, le Yesu ni waadidiliib kipiik ni bilee na koo kidiik ngbaan ponn ni, ki kal ke bi ji. ¹⁸ Baah bi ji na, le u bui bi, “M tuk nimi mbamøn la, ni ponn ni ubaa ga kooh mi. Nimi bi bi ji m chee na ponn ni ubaa le ga na kina.”

¹⁹ Bisui nan bii. Le bi baa u ubaabaa ubaabaa, “Ni ye min la aa?”

²⁰ Le u bui bi, “Nimi kipiik ni bilee bimina ponn ni ubaa le ga na kina. Ni ye m ni unii u kpaan bi ji lisambil libaa ponn ni na la. ²¹ Min Unibøn Aabo ga kpo ke naah njmee Uwumbør Aagban ponn ni ke m ga kpo pu na. Tibøbir mu ga li bi uja u ga kooh mi na pu. Bi yaa kaa ba ma u kan, ni ba soor ki tii u.”

Tidindaan aajim

(Matiu 26.26-30; Luk 22.14-20; 1 Korint Yaab 11.23-25)

²² Baah bi ji tijikaar na, le Yesu yoor boroboro, le ki doon Uwumbør, ki gii, ki di tii waadidiliib, le ki bui ke, “Gaa man. Maawon le na.”

²³ Le u yoor kiyinyook, ki doon Uwumbør, ki di tii bi. Le bi mømøk nyun. ²⁴ Le u bui bi, “Maasin le na. Maasin pu, le Uwumbør puu tipuupøln tii nimi. Binib pam aatunwanbir pu le maasin ngbaan ga nya. ²⁵ M tuk nimi mbamøn la, maan ki nyu njubil aanyun

ngbaan ki ti saa bundaln m ga ti nyu njubil aanyunpøm Uwumbør aanaan ni na.”

²⁶ Le bi gaa Uwumbør aalahn, ki buen Olif aasui aajool paab.

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na

(Matiu 26.31-35; Luk 22.31-34; Jønn 13.36-38)

²⁷ Le Yesu ti bui bi, “Ni mømøk ga san cha mi. Ni njmee Uwumbør Aagban ni ke, ‘Uwumbør ga ku upihdaan, le ipiih yaa.’ ²⁸ Buyoonn Uwumbør ga fikr mi nkun ni na, le m ga loln ni pu nsan, ki buen Galilee.”

²⁹ Le Piita bui u, “Bi mømøk yaa san ki cha si kan, mma aan san cha si.”

³⁰ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamøn la, kinyeek kimina, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le lelee aakooja nin wii.”

³¹ Le Piita po beenin len ke, “Bi yaa po ban bi ku m ni si kan, maan len ke maa nyi si.”

Le waadidiliib mømøk mu len kina.

Yesu aah mee Uwumbør pu na

(Matiu 26.36-46; Luk 22.39-46)

³² Le bi ti fuu nibaa chee, bi yin nima chee ke Getsemane. Le u bui waadidiliib, “Kal do man, m buen ti mee Uwumbør.”

³³ Le u di Piita, ni Jems, ni Jønn buen. Le usui bii pam. Mpombiin ni nsugar nan muk u sakpen. ³⁴ Le u bui bi, “Nsui bii sakpen, ki ti nyan. Ni wu ke nkun aah wu pu na. Kal do ki li lik man.”

³⁵ Le u foor siib, ki doon kitinj lichichikr, ki mee Uwumbør ke ni yaa ga njmaa na aan u taa ji falaa u choo na kan, u taa cha u ji falaa ngbaan, ³⁶ ki bui ke, “Nte, aa ga njmaa na tiwan mømøk. Nyan mi falaa u choo na ni. Aa mu tee na saageehn, ki taa na maageehn.”

³⁷ Le u gir buen waadidiliib bitaa ngbaan chee, ki ti muin bi dø geen; le u bui Simonn Piita ke, “Simonn, aa dø geen la aa? Saa njmaa li ka lik kikiruk kibaa aa? ³⁸ Ni li ka lik man, aan ki li mee Uwumbør, aan ki taa koo ntøj ni. Nisui ban ni li lik, le tiwon aa pøø.”

³⁹ Le u ki foor siib ki ti mee Uwumbør, ki ki bui u tibør tichachaan ngbaan, ⁴⁰ le ki ki gir buen waadidiliib chee, ki ti muin bi ki dø geen la; ngeen nan joo bi sakpen. Le baa nyi baah ga len pu na.

⁴¹ Le u ki buen ti mee Uwumbør, ki ki gir ni taataa, ki ki muin bi dø geen; le u baa bi, “Ni beenin fuur ki dø geen la aa? Ni njeer a. N-yoonn fuu a. U kooh min Unibøn Aabo, ki di na titunwanbirdam aanjaal ni la. ⁴² Fii, ti li cha man. Lik, unii u kooh mi na peen ni a.”

Baah chuu Yesu pu na

(Matiu 26.47-56; Luk 22.47-53; Jønn 18.3-12)

⁴³ Waah laa bi len kina na, le Judas u ye waadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa

na fuu ni. Le kinipaak dii u. Bi nan joo kijaak aajum ni jagbaali mam. Bi nan nyan ni Uwumbør aatotoorninkpiib, ni Uwumbør aakaal aaməmək, ni Juu yaab aaninkpiib chee la. ⁴⁴ Judas u kooh Yesu na, nan bui kinipaak ngbaan ke bi yaa ti kan u moor unii u aatakpiiln† na kan, uma le na. Bi chuu u mpəon, ki di u buen.

⁴⁵ Judas aah fuu ni na, le u kpaan buen Yesu chee, ki ti bui ke, “Uməməkr;” le ki moor utakpiiln. ⁴⁶ Le bi chuu Yesu mpəon pu. ⁴⁷ Waadidiliib ponn ni ubaa nan yoor waajaak aajuk ki gaa per Uwumbør aatotoorninkpel aanaagbiija aatafal. ⁴⁸ Le Yesu baa binib bi dan bi nan chuu u na ke, “Ni joo kijaak aajum ni jagbaali mam ke ni nan chuu mi ke maah ye uffiiir le na aa? ⁴⁹ Iwiin məmək m nan bi ni chee Uwumbør Aadichal ni, ki tuk binib Uwumbør aabər, le naa chuu mi. Tə, nimina ŋa ke ni gbiin Uwumbør Aagbaŋ aah len pu na la.”

⁵⁰ Le waadidiliib məmək san cha u.

⁵¹ Unachipəon ubaa nan bi nima chee, ki pee likekepiiln, ki paani Yesu pu. Le bi laan chuu unachipəon ngbaan aakekeln. ⁵² Le u san cha waakekeln, ki san cha unjmeen.

Juu yaab aaninkpiib aah jin Yesu tibər pu na

(*Matiu 26.57-68; Luk 22.54-55, 63-71; Jənn 18.13-14, 19-24*)

⁵³ Le bi di Yesu buen Uwumbør aatotoorninkpel aadichal ni. Uwumbør aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbør aakaal aaməmək mu kuun ni nima chee. ⁵⁴ Le Piita paa Yesu pu, ki bi dandar, le ki ti fuu Uwumbør aatotoorninkpel aachiln ni, ki koo, ki ti kal bikikiirb chee wol mmii. ⁵⁵ Le Uwumbør aatotoorninkpiib ni bibəjirb aaninkpiib məmək ban biseeraadam bi ga bii Yesu aan bi ku u na. ⁵⁶ Le biseeraadam pam məln inyaməon paan u, ki bii u. Baah len pu na, naa kpaan. Nima pu na, baa kan waataani.

⁵⁷ Le bijab bibaa fii sil, ki məln inyaməon paan u, le ki bui ke, ⁵⁸ “Ti ŋun u len ke u ga gbaa wii Uwumbør Aadichal li binib maa li na, ki ki maa liken li binib aa maa li na, iwiin itaa.” ⁵⁹ Le bijab bimina mu aah len pu na, naa kpaan.

⁶⁰ Le Uwumbør aatotoorninkpel ngbaan fii sil bi məmək aanimbiin ni, le ki baa Yesu, “Saan len tibaa aa? Binib ngbaan aah bii si pu na, ti gbii aan taa gbii?”

⁶¹ Le Yesu si ŋmin, kaa len tibaa. Le Uwumbør aatotoorninkpel ki baa u, “Aa ye Kristo u ga gaa binib lii na aan saa ye? Aa ye Uwumbør u ti pak u na Aajapəon aa?”

⁶² Le Yesu bui ke, “M ye. Ni ga kan min Unibəon Aabo ka Uwumbør aanjangii wəb. Ni

ga kan m bi ntaalngbam ni paacham ki choo.”

⁶³ Waah len kina na, le Uwumbør aatotoorninkpel chuu kar ubaa aawan-peenkaan, le ki bui ke, “Taa ki ban seeraadam. U di ubaa ŋaŋ Uwumbər la. ⁶⁴ Ni ŋun waah sii Uwumbər pu na. Ni dak kinye?”

Le bi məmək bui ke u ŋeer bi ku u la.

⁶⁵ Le bi ponn ni bibaa piin ki bi teei timəotan ŋani u pu, le ki di likekeln poo unimbil, ki gbaa u, ki baa u ke, “Ulau faa si?” Bikikiirb ngbaan mu nan gaa u ki gbaa u.

Piita aah nee Yesu pu na

(*Matiu 26.69-75; Luk 22.56-62; Jənn 18.15-18, 25-27*)

⁶⁶ Piita aah nan bi lichiln ngbaan ni na, le Uwumbør aatotoorninkpel aanaagbiipii ubaa dan ⁶⁷ ki nan kan Piita bi wol mmii. Le u lik u mbaməm, le ki bui u, “Aa mu nan bi Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na chee.”

⁶⁸ Le Piita nee, ki bui u, “Maa bee saah len pu na aatataa,” le ki nyan lipaal kikaakpaak ponn ni. N-yoonn ngbaan le ukooja wii.

⁶⁹ Le aanaagbiipii ngbaan ki kan u, le ki bui binib bi si nima chee na ke, “Umina ye Yesu aadidiliib ponn ni ubaa la.” ⁷⁰ Le Piita ki nee lelee.

Le ni ki kpee siib, le binib bi si u chee na bui u ke, “Ni ye mbaməon, aa ye Yesu aadidiliib ponn ni ubaa la; aa mu ye Galilee aatiŋ aanii la.”

⁷¹ Le Piita puu Uwumbər, ki bui ke, “Maa nyi naah len unii u na. M yaa mən nnyaməon kan, Uwumbər daa ntafal.”

⁷² Libuul ngbaan ni, le lelee aakooja wii. Le Piita teer ke Yesu ba bui u ke, “Aa ga len nfun mutaa ke saa nyi mi le lelee aakooja nin wii.” Piita aah teer kina na, le u wii pam.

15

Pailat aah jin Yesu tibər pu na

(*Matiu 27.1-2, 11-14; Luk 23.1-5; Jənn 18.28-38*)

¹ Kichakpinaanyeeek ni le Uwumbør aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbør aakaal aaməmək, ni bibəjirb aaninkpiib məmək kal ki kpokl baah ga ŋa pu na. Le bi buu Yesu tikululn, ki di u buen kitij ngbaan aaninkpel u bi yin u ke Pailat na chee, ki di u ŋa unjaal ni. ² Le Pailat baa u, “Aa ye Juu yaab aabər la aa?”

Le u bui u, “Saah len pu na, ni ye kina.”

³ Le Uwumbør aatotoorninkpiib ngbaan bii u sakpen. ⁴ Le Pailat ki baa u, “Saan len tibaa aa? Li pel baah bii si sakpen pu na.”

⁵ Le Yesu aa ki len tibaa. Waah kaa len tibaa na, le ni gar Pailat pam.

† 14:44 : ...moor utakpiiln: Israel yaab nan doon tob kina le ki mək ngeehn.

Baah len ke bi ga ku Yesu pu na
(*Matiu 27.15-26; Luk 23.13-25; Jonn 18.39-19.16*)

⁶ Njim ngbaan aayoonn nan saa kan, Pailat ga nyan unaagbiija u kinipaak ban u na lii. ⁷ N-yoonn ngbaan, unaagbiija ubaa nan bi kiyondiik ni, bi yin u ke Barabas. U ni bakadam bi nan dii u na nan tukni kitinj ngbaan aaninkpiib, ki ku binib. Nima pu le bi nan di bi na kiyondiik ni. ⁸ Le kinipaak ngbaan dan Pailat chee, ki bui u ke u na waah ti nani pu njim ngbaan yoonn mamak na, ki nyan unaagbiija ubaa lii. ⁹ Le u baa bi, "Ni ban m nyan ni Juu yaab aabɔr la aa?" ¹⁰ Pailat bee ke Uwumbɔr aatotoorninkpiib kpa lipiipoln Yesu pu, nima le cha bi di u na ujaal ni.

¹¹ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib bui kinipaak ngbaan ke bi tuk Pailat ke u nyan Barabas lii, naa ye Yesu. ¹² Kinipaak ngbaan aah tuk Pailat kina na, le u ki baa bi, "Kina kan, uja u ni yin u ke Juu yaab aabɔr na, m ga na u kinye?"

¹³ Le bi teen ke, "Kpaa u ndɔpuinkoo pu."

¹⁴ Le Pailat baa bi, "Ba na? U tun bakaa bayoo?"

Le bi moo tar sakpen ke, "Kpaa u ndɔpuinkoo pu."

¹⁵ Le Pailat ban ke u sɔɔ bisui. Kina pu na, u nan nyan Barabas lii, le ki cha waajab lue Yesu njinaalab, ki di u na njinaal ni, bi ti kpaa u ndɔpuinkoo pu.

Butɔb aajab aah yook Yesu pu na
(*Matiu 27.27-31; Jonn 19.2-3*)

¹⁶ Le butɔb aajab ngbaan di u buen Pailat aachiln ni, ki yin bijab biken ke bi kuun ni. ¹⁷ Le bi chuu peer waawanpeenkaan, le ki di libɔkumaln peen u, ki di ikokon luu kiyikpupuk di di chij u. ¹⁸ Le ki doon u ke, "Juu yaab aabɔr, aa pɔɔ ɔɔ?" ¹⁹ ki joo lidabil gbaa uyil paab, le ki teei timɔɔn lɛe u, ki gbaan unimbiin ni ki doon u. ²⁰ Baah na u mɔnyun ki ti doo na, le bi chuu peer libɔkumaln ngbaan, ki di waawanpeenkaan peen u, ki di u nyan, bi ti kpaa u ndɔpuinkoo pu.

Baah kpaa u ndɔpuinkoo pu pu na
(*Matiu 27.32-44; Luk 23.26-43; Jonn 19.17-27*)

²¹ Baah cha na, le bi ton uja ubaa nsan ni, bi yin u ke Simon, u ye Sairene aatinj aanii la. U nyan ni ntingbaan ni, le ki choo Jerusalem. U nan ye Aleksanda ni Rufus aate la. Le bi chuu u mpɔɔn ke u tun Yesu aadɔpuinkoo. ²² Le bi di Yesu buen nibaa chee, bi yin nima chee ke Golgota. Golgota aataata le ye ke "Kiyikpanj aapepel." ²³ Baah ti fuu nima chee na, le binib bibaa ban bi tii Yesu ndaan mu nnyɔk njmal mu ponni ni

na ke u nyun. Le u yii, kaa nyun. ²⁴ Le butɔb aajab ngbaan kpaa u ndɔpuinkoo pu, ki di waawanpeenkaan yakr tɔb. Bi nan too inaan ke bi lik bimɔk aah ga kan ni na. ²⁵ Ni nan ye kichakpiik ni, tikur tiwae yoonn la, le bi kpaa u ndɔpuinkoo pu. ²⁶ Le bi njmee kigbanj budabu cha bi ku u na, ki di tam waadɔpuinkoo pu, uyil paab. Bi nan njmee ke, "Juu yaab aabɔr." ²⁷ Bi nan di bififiirb bilee kpaa idɔpuinkee pu. Bi di ubaa kpaa unjanganj wɔb, ki di uken kpaa unjanganj wɔb. [²⁸ Le ni gbiin Uwumbɔr Aagbanj aah len pu na ke, "Bi na u ke baah njani titunwanbirdam pu na."*]

²⁹ Waah lee ndɔpuinkoo pu na, le binib bi jer nima chee na seei u, ki gbakr biyil, le ki bui u, "Aa mu. Si u len ke aa ga gbaa wii Uwumbɔr Aadichal ki ki maa li iwiin itaa na, ³⁰ sunn ni ndɔpuinkoo ngbaan pu ki njmar."

³¹ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb mu na u mɔnyun, ki bui tɔb ke, "U gaal biken le bi njmar, kaan njmaa gaa ubaa lii. ³² Kristo u ga gaa binib lii ki ye juu yaab aabɔr na, u sunn ni ndɔpuinkoo pu dandana wee, aan ti kan ki gaa u ki kii."

Le baah di bififiirb bilee bi kpaa u chee idɔpuinkee pu na, bi mu sii u.

Yesu aah kpo pu na
(*Matiu 27.45-56; Luk 23.44-49; Jonn 19.28-30*)

³³ Nwiin kaasisik ni, le itingbaan mɔmɔk bɔln, ki ti saa nwiin aah kpar pu na. ³⁴ Nwiin aah kpar na, le Yesu teen mpɔɔn pu ke, "Eloi, eloi, lama sabaktani." Naataata le ye ke "Maawumbɔr, Maawumbɔr, ba pu aa siir cha mi?"†

³⁵ Binib bi nan si nima chee na njun waah teen pu na, le bibaa bui ke, "Li pel man, u yin Elaija la." ³⁶ Le bi ponni ubaa san buen ki ti yoor nkiisuk, ki nan di bɔn ndaan mu mɔɔn na ni, le ki di nj lidabil pu, ki di nj Yesu aamɔb chee ke u moor, le ki bui ke, "Di cha man, aan ti lik ke Elaija ga dan ki nan sunn ni u aan waan dan."

³⁷ Le Yesu ki teen mpɔɔn pu, le ki kpo.

³⁸ Le likekeln li yakr Uwumbɔr aadiik ni nfum mulee na, chuu kar paacham ki ti saa kitinj. ³⁹ Le butɔb aajab aaninkpel u si ndɔpuinkoo ngbaan taab na kan Yesu aah kpo pu na, le ki bui ke, "Mbamɔn, uja ngbaan sil ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la."

⁴⁰ Bipiib bibaa mu nan bi nima chee, ki si dandar, ki si lik. Bi ponni ubaa ye Mari Magdalene, uken mu ye Salome, uken mu ye Mari u ye Jems waatiir ni Joses aana na. ⁴¹ Yesu aah nan bi Galilee na, le bipiib ngbaan nan dii u, ki tun lituln ter u. Bipiib

* 15:28 : Lik Aisaya 53.12. † 15:34 : Lik Ilahn 22.1.

bi wiir ki nan dii u dan Jerusalem na mu nan bi nima chee.

Baah sub Yesu pu na

(*Matiu 27.57-61; Luk 23.50-56; Jõnn 19.38-42*)

⁴² Kijook aah joor na, le uja ubaa fuu ni, bi yin u ke Josef. U nan ye Arimatea aatiŋ aanii la, ki ye bibjirb aaninkpiib ponn ni ubaa, ki kpa liyimbil. ⁴³ U mu nan bi kii Uwumbør aanaan aah ga fuu ni buyoonn na. Ni nan ye kitaak ki ga woln juu yaab aakpaakool daal na, buyoonn bi gor ke bi ji likpaakool daal na. Le Josef buen Pailat chee ni lipobil, ki ti bui u, “Tii mi Yesu aawon.” ⁴⁴ Pailat aah ŋun ke u kpo na, le ni gar u. Le u yin ni bijab aaninkpel na, ki nan baa u ke, “Yesu aah kpo na, ni yunn aa?” ⁴⁵ Le u tuk u waah kpo buyoonn na. Pailat aah ŋun ke u kpo na, le u tii Josef nsan ke u yoor waawon. ⁴⁶ Josef nan daa likekenyaan, ki nyan Yesu aawon ndõpuinkoo pu, ki di u poo likekeln ngbaan ni, ki di u ti sub kitakpaluŋ ni. Bi nan gbii kitakpaluŋ ngbaan litakpasakpeln libaa aasikakl ni la. Le u di litakpapapaln leŋ mbisamõb. ⁴⁷ Le Mari Magdalene, ni Mari u ye Joses aana na, kan baah di Yesu aawon sub nin chee na.

16

Yesu aah fikr nkun ni pu na

(*Matiu 28.1-8; Luk 24.1-12; Jõnn 20.1-10*)

¹ Juu yaab aakpaakool daal aajook, le Mari Magdalene ni Salome, ni Mari u ye Jems aana na, buen ti daa tulalee, bi ti di ŋa Yesu aawon pu. ² Le ki woln kitaak kichakpinaanyeeek ni, nwiin aah laa puu na, le bi buen likaakul ngbaan chee. ³ Tõ, litakpal li lek kitakpaluŋ ngbaan aamõb na ye lisakpeln la. Nima pu na, baah cha na, le bi baa tãb ke, “Nma ga ti biln litakpal na tii timi?” ⁴ Le bi lik, ki kan ke litakpal na aa ki lek. ⁵ Le bi koo likaakul na ponn ni ki kan unachipõõn ubaa ka ŋŋangii wõb ki pee libõkupiln fõfõk. Le ni gar bi pam.

⁶ Le u bui bi, “Ni taa cha ni gar nimi man. Ni ban Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii u bi nan kpa a u ndõpuinkoo pu na la. U fikr nkun ni a. Waa bi do. Lik man baah nan di u bil nin chee na. ⁷ Ni li cha ki ti tuk Piita ni waadidiliib biken ke u loln bi pu nsan, ki cha Galilee aatiŋ ni. Bi ga ti kan u nima, waah nan tuk bi pu na.”

⁸ Le ni gar bipiib na pam, le biwon gbaa. Le bi nyan likaakul na ni, ki san. Ijawaan aah chuu bi na, le baa tuk unii ubaa.

Yesu aah di ubaa mæk binib pu na

(*Matiu 28.9-10; Jõnn 20.11-18; Luk 24.13-35*)

[⁹ Juu yaab aakpaakool daal aah jin ki woln kitaak na aachakpitaawoln, Yesu aah fikr nkun ni na, le u puen di ubaa mæk Mari

Magdalene. Mari le ye upii u Yesu nan nyan tiyayaar tilole u ni na. ¹⁰ Le Mari buen binib bi nan dii Yesu na chee. Bi nan kpa mpombiin ki ka wii. Le Mari tuk bi ke u kan Yesu, u fikr nkun ni a. ¹¹ Baah ŋun kina na, le baa pak ti.

¹² Nimina aapuwõb, le bi ponn ni bilee nan chuun cha ntingbaan ni. Baah cha na, le Yesu nan di ubaa mæk bi. Waa nan bi ke waah nan bi pu buyoonn Mari Magdalene kan u na. ¹³ Le bi gir buen biken chee, ki ti tuk bi ke bi kan Yesu. Le baa pak baah len pu na.

Yesu aah di ubaa mæk waadidiliib pu na
(*Matiu 28.16-20; Luk 24.36-49; Jõnn 20.19-23; Lituln 1.6-8*)

¹⁴ Nimina aapuwõb, le waadidiliib kipiik ni ubaa ka ji tijikaar. Baah bi ji na, le Yesu di ubaa mæk bi, le ki kae bi, ke ba ŋa baa pak binib bi kan u, waah fikr nkun ni aapuwõb na aah len pu na, ke bitafal le põõ. Baa gaa u ki kii mbamõm. ¹⁵ Le u ki tuk bi, “Ni li cha dulnyaam mõmak ni, ki di tibõnyaan tee tuk binib mõmæk. ¹⁶ Unii u gaa mi ki kii, ki cha bi muin u nnyun ni na, u ga ŋmar. Unii u kaa gaa mi ki kii na, Uwumbør ga bui ke waabõr bii. ¹⁷ Binib bi gaa mi ki kii na ga tun lijnjiir aatun. Maayimbil pu le bi ga nyan tiyayaar binib ni; bi ga len iliin yayan; ¹⁸ bi ga chuu iwaa, le yaan ŋa bi nibaa. Bi ga di binjaal paan bibum pu, le bi ga põõk.”

Uwumbør aah di Yesu buen paacham pu na

(*Luk 24.50-53; Lituln 1.9-11*)

¹⁹ Tidindaan Yesu aah len bi chee tibõr doo na, le Uwumbør di u buen paacham, le u ti kal unangii wõb. ²⁰ Le waadidiliib buen ŋipepel mõmak ni, ki ti tuk binib tibõnyaan tee. Le Tidindaan ter bi, ki cha bi tun lijnjiir aatun. Baah tun lijnjiir aatun na, nima le mæk binib ke baah len tibõnyaan ti na, ti gbii. Amii.]

Tibɔnyaan ti LUK ɲmee ti na

¹ Maaninkpel Teofilus, binib pam nan pɔɔn bibaa ki ɲmee kigbanj ponn ni tibɔr ti nan ɲa tikaasisik ni na. ² Binib bi kan tibɔr ngbaan aah piin ki ti doo pu na mooni ti, ki tuk timi. Le bi ɲmee baah tuk timi pu na. ³ Min Luk, m mu bee mbamɔm tibɔr ngbaan aah piin pu ki ti doo pu na. Nima le m dak ke ni ɲan m mu ɲmee ti, taah piin ki ti saa pu na, ki tii si, ⁴ aan aa mu bee baah tuk si tibɔr ti na aabamɔn.

*Uwumbɔr aatuun aah len ke bi ga maa
Jɔnn pu na*

⁵ Buyoonn Herod nan ye Judea aatin aabɔr na, le Uwumbɔr aatotoor ubaa nan bi, bi nan yin u ke Sekaria. U nan ye Abija aamaal ponn ni aanii la. Upuu aayimbil nan ye Elisabef. U mu nan ye Uwumbɔr aatotoor Aaronn aamaal ponn ni aanii ubaa la. ⁶ Sekaria ni upuu mɔmɔk nan ye bininyaam Uwumbɔr chee, ki dii waakaal mɔmɔk, ki ɲani waah ban pu na, kaa kpa taani ubaa. ⁷ Baa nan kpa ubo. Elisabef nan ye upiinjooɓ la. Bi mɔmɔk mu nan por la.

⁸⁻⁹ Uwumbɔr aatotoorb aakaal aah dii pu na, le bi lee Sekaria, u ti koo Uwumbɔr Aadichal ni ki see tulalee aayon. Waayoonn aah fuu ni na, le u koo Uwumbɔr Aadichal ni, u ti tun lituln limina. ¹⁰ Buyoonn u bi seer tulalee aayon ngbaan tii Uwumbɔr na, le kinipaak sakpen bi lipaal, ki mee Uwumbɔr. ¹¹ Le u kan Uwumbɔr aatuun, baah seer tulalee aayon libimbiln li paab na aanjagii wɔb. ¹² Sekaria aah kan u na, le ni muk u, le ijawaan chuu u. ¹³ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “Sekaria, taa san ijawaan. Uwumbɔr ɲun saameen a. Aapuu Elisabef ga maa ubijabo, ki tii si. Le aa ga yin u ke Jɔnn. ¹⁴ U yaa ma u kan, le aa ga li kpa mpoopiin pam. Binib pam mu ga li mɔɔni. ¹⁵ U ga li ye uninyuun Uwumbɔr chee. Waan nyu ɲisubil aadaan, ki mu aan nyu ndaan mubaa. U ga li gbiɲ Uwumbɔr Aafuur Nyaan buyoonn bi ga maa u na, ki li joo cha. ¹⁶ U ga cha nimi Israel yaab pam gir ti dii Bidindaan Uwumbɔr. ¹⁷ U ga li kpa Uwumbɔr Aafuur Nyaan, ni mpɔɔn, ke Uwumbɔr aabɔnabr Elaija aah nan kpa pu na, ki ga loln ni Tidindaan pu nsan. U ga cha tetiib ni baabim ki kpaan.* U ga cha binib bi kaa kii Uwumbɔr aamɔb na li kpa nlan, aan bi kpeln, ki li dii bininyaam aah dii pu na. U ga toor binib, bi li ye binib bi gor ki kii Uwumbɔr na.”

¹⁸ Le Sekaria bui Uwumbɔr aatuun ngbaan, “M por a, mpuu mu por a; m ga ɲa kinye ki bee ke saah len pu na ga sil ɲa.”

¹⁹ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “M ye Gabriel u si Uwumbɔr aanimbiin ni na la. U tun ni mi ke m nan tuk si tibɔnyaan tee.

²⁰ Ni yaa nan ɲeer kan, maah len pu na ga gbiin. Saah kaa pak maah len pu na, le aa ga ɲa ubir, kaan ki ɲmaa len tibɔr ki ti saa buyoonn tiwan nimina ga ɲa na.”

²¹ Le kinipaak ngbaan si lipaal, ki si kii buyoonn Sekaria ga nya ni Uwumbɔr Aadichal ni na. U nan yunn kaa nyan ni, le ni gar bi pam. ²² Waah nan nyan ni na, waa ɲmaa len bi chee tibɔr. Nima le cha bi bee ke u kan lijnjiir aawan Uwumbɔr Aadichal ni. Le u beenin len libir, kaa ɲmaa len tibɔr.

²³ Waawiin aah ye pu u tun lituln Uwumbɔr Aadichal ni na aah doo na, le u kun. ²⁴ Ni bi ki cha, le upuu Elisabef dek lipuul, ki di ubaa bɔr inɲmal inɲmu, ²⁵ le ki bui ke, “Uwumbɔr lik maah bi pu na la, le ki ɲa mi tibulchinn kina ki tii mi, ki nyan mi inimɔɔn ni.”

*Uwumbɔr aatuun aah bui Mari ke u ga
maa Yesu pu na*

²⁶ Lipuul aah ɲa inɲmal iloob aapuul na, le Uwumbɔr tun waatuun Gabriel ke u buen Galilee aatin kibaa ni, bi yin ki ke Nasaref, ²⁷ ke u buen usapɔɔn ubaa chee, bi yin u ke Mari. Waa nyi uja. Bi nan puu ke bi ga tii u tichar. Bi yin uchal Josef, u ye Ubɔr David aamaal ponn ni aanii ubaa la. ²⁸ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan fuu ni Mari chee ki doon u, le ki bui u, “Uwumbɔr ɲa si tibulchinn sakpen a, ki bi aa chee, ki ɲa tinyoor ɲa aa pu ki jer waah ɲa bipiib mɔmɔk pu na.”

²⁹ Waah len kina na, le ni gar Mari sakpen. Le u dakl lik waah len pu na aatataa. ³⁰ Le u ki bui u, “Mari, taa san ijawaan. Uwumbɔr ɲa si tibulchinn la. ³¹ Aa ga dek lipuul, ki maa ubijabo ki yin u ke Yesu. ³² U ga li ye uninyuun la. Bi ga yin u Uwumbɔr u kaa kpa ɲeen aatɔ na Aajapɔɔn. Tidindaan Uwumbɔr ga tii u uyaaja Ubɔr David aanaan. ³³ U ga li ye uyaaja Jakob aayaabitiib† aabɔr n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Waanaan aan doo.”

³⁴ Le Mari baa Uwumbɔr aatuun ngbaan ke, “Maah kaa nyi uja na, m ga ɲa kinye ki maa ubo?”

³⁵ Le u bui u, “Uwumbɔr Aafuur Nyaan ga sunn ni aa pu. Uwumbɔr u kaa kpa ɲeen aatɔ na aapɔɔn ga cha aa dek lipuul. Nima pu na, saah ga maa ubo u na ga li ye chain. Bi ga yin u ke Uwumbɔr Aajapɔɔn la. ³⁶ Lik, aana aabo Elisabef, u por na, u mu pil ubijabo aapuul. Baah nan yin u ke upiinjooɓ

* 1:17 : Lik Malakai 4.5-6. † 1:33 : Jakob aayaabitiib ye Israel yaab la.

na kpa in̄mal iloob aapuul la; ³⁷ nibaa aa pɔɔ Uwumbɔr chee.”

³⁸ Le Mari bui Uwumbɔr aatuun ngbaan, “M ye Uwumbɔr aanaagbiipii la. Saah len pu na, u cha ni ɲa kina.” Le Uwumbɔr aatuun ngbaan buen.

Mari aah mann Elisabef pu na

³⁹ N-yoonn ngbaan le Mari gor mala ki buen ɲijoo ponn ni, le ki ti buen kitiɲ kibaa ni, ki bi Juda aatiɲ ponn ni, † ⁴⁰ le ki koo Sekaria do, ki doon Sekaria aapuu Elisabef. ⁴¹ Elisabef aah ɲun idoon pu na, le waabo fii uponn ni. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin Elisabef. ⁴² Le u len mpɔɔn pu ki bui Mari, “Uwumbɔr ɲa tinyoor ɲa aa pu ki jer waah ɲa bipiib mɔmɔk pu na, ki ɲa tinyoor ɲa ubo u bi aaponn ni na mu la. ⁴³ Ba ɲa Uwumbɔr nyun mi kina ki cha Ndindaan aana dan nan mann mi? ⁴⁴ Ntafal aah ɲun saadon na, le maabo fii mponn ni, waah kpa mpopiin pu na. ⁴⁵ Si u gaa Uwumbɔr ki kii na, u ɲa tinyoor ɲa aa pu la, ki ga ɲa waah nan tuk si ke u ga ɲa pu na.”

Mari aah gaa nlahn ki pak Uwumbɔr pu na

⁴⁶ Le Mari bui ke, “M nyunɲi Uwumbɔr nsui ni la. ⁴⁷ M kpa mpopiin sakpen, Uwumbɔr u gaa mi lii na pu. ⁴⁸ U teer mi u ye waanaagbiipiigiin na bɔr. Dandana ki joo cha, binib mɔmɔk ga len ke Uwumbɔr ɲa tinyoor ɲa m pu la, ⁴⁹ ba pu? Uwumbɔr u kpa mpɔɔn na tun litukpaan ki tii mi. Waayimbil ye chain la. ⁵⁰ Binib bi san u na, u san bi kinimbaak, ni biyaabitiib, ni biyaabisɔsɔk ponn ni ki joo cha. ⁵¹ U mɔk binib waapɔɔn, ki jenn kalmbaanidam bi dak ke bi ye bininyuum na. ⁵² U nyan bibɔrkpaam baanaan ni, ki nyun bigiim. ⁵³ Binib bi nkon joo bi na, u tii bi tijikaar nyaan, bi ji bab. U cha biwankpadam chuun ni in̄jaalpeen. ⁵⁴ Waah nan puu tipuur ti tii tiyaajatiib na, u ɲa kina la, ki ter waatutum Israel yaab. ⁵⁵ U teer ki san Abraham ni uyaabitiib kinimbaak n-yoonn mu kaa kpa ndoon na la.” ⁵⁶ Tɔ, Mari nan bi Elisabef do in̄mal itaa, le ki nin gir kun.

Baah ma Jɔnn u muini binib nnyun ni na pu na

⁵⁷ Le ni ɲeer Elisabef maa ubo. Le u ma ubijabo. ⁵⁸ Le udoyaab ɲun ke Uwumbɔr san

u kinimbaak sakpen. Le u ni bi kpaan ki mɔɔni.

⁵⁹ Waabo aawiin iniin daal, le bi dan bi nan gii uchakpaln, le ki ban bi yin u ke Sekaria ke baah yin ute pu na. ⁶⁰ Le una aa kii, ki bui ke bi ga yin u ke Jɔnn la.

⁶¹ Le bi bui u, “Unii ubaa aa kpa liyimbil limina nimi aamaal ponn ni.” ⁶² Le bi di biɲaal len ute chee, ki baa u ke u ban ke bi yi waabo kinye.

⁶³ Le u bui bi ke bi tii u kigban. Baah tii u na, le u ɲmee ke, “Waayimbil le ye Jɔnn.” Le ni gar bi mɔmɔk pam. ⁶⁴ Libuul ngbaan ni le Sekaria aalambil lɔkr. Le u piin ki bi len ki pak Uwumbɔr. ⁶⁵ Le ijawaan chuu bidoyaab mɔmɔk. Le Judea aatim mumɔk bi ɲijoo ponn ni na aanib ɲun tibɔr ngbaan. ⁶⁶ Ni nan ɲa binib bimɔk ɲun ti na ilandak. Le bi baa ke, “Ubo ngbaan ga li ye ba aanibol?” Ba pu? Uwumbɔr aanjaal nan bi u pu.

Sekaria aah pak Uwumbɔr pu na

⁶⁷ Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin Sekaria, u ye Jɔnn aate na, le ki cha u len Uwumbɔr aabɔr:

⁶⁸ “Cha ti pak Tidindaan u ye timi Israel yaab Aawumbɔr na.

U dan nan ter waanib, ki nyan bi tinaagbiir ni,

⁶⁹ ki tii timi unii u ga gaa timi lii, ki kpa mpɔɔn,

ki ye waatutum Ubɔr David aamaal ponn ni aanii ubaa na.

⁷⁰ U nan cha waabɔnabitiib chain len kina n-yaayoonn na ki joo cha.

⁷¹ U nan puu tipuur ke u ga nyan timi, timi aadim aanjaal ni, ni bimɔk nan timi na aanjaal ni, aan ti ɲmar.

⁷² U nan len ke u ga san tiyaajatiib kinimbaak, ki teer waah puu tipuur ti ye chain na bɔr.

⁷³ U nan puu tipuur tii tiyaaja Abraham, ⁷⁴ ke u ga nyan timi, timi aadim aanjaal ni, aan ti dii u ki taa li san ijawaan,

⁷⁵ ki li bi chain, ki li kpa mbimbinyaan u chee n-yoonn mɔmɔk.

⁷⁶ Si, maabo, bi ga yin si ke Uwumbɔr u kaa kpa ɲeen aatɔ na aabɔnabr.

Aa ga loln ni Tidindaan pu nsan, ki toor nsan tii u,

⁷⁷ ki tuk waanib ke u ga di cha baatunwanbir pinn bi, ki gaa bi lii;

⁷⁸ ba pu? timi Aawumbɔr kpa tibulchinn, ki san timi kinimbaak.

U yaa gaa timi lii kan,

† 1:39 : Ni nan ye iwiin inaa bee in̄mu aasachuln la.

ni ga li bi ke nwiin aah puu ni pu na.

⁷⁹ Ni ga woln binib bi bi mbomboon ni ki san nkun ijawaan na pu, ni ga mək timi nshan mu ga tii timi nsuudoon na.”

⁸⁰ Le ubo ngbaan muun, ki dii Uwumbor ni usui momək, le ki nan bi nteersakpiin ni, ki ti saa buyoonn u piin ki bi tuk Israel yaab Uwumbor aabor na.

2

Baah ma Yesu pu na (Matiu 1.18-25)

¹ N-yoonn ngbaan le Uborkpaan Siisa Agustus len ke binib momək kuun ni ki nan nme baayimbil, u lik baah wiir pu na. ² Baah kahn binib kina njan pu na, Kirinius le nan ye Siria aatiin aaninkpel. ³ Le binib momək buen bido aatiin ni, bi ti nme baayimbil.

⁴ Josef nan ye Ubor David aamaal ponn ni aanii ubaa la. Nima pu na, u nan nyan Nasaref, kitiin ki bi Galilee aatiin ni na, le ki buen Ubor David aatiin, ki bi yin ki ke Betlehem, ki bi Judea aatiin ni na. ⁵ Le u ni upuu Mari, u kpa lipuul na, buen bi ti nme baayimbil. ⁶ Baah bi Betlehem aatiin ni na, le ni njeer u maa ubo. ⁷ Le u ma waajan aabijabo, ki di u poo likekeln ni, ki di u di njan tiwakor aah nmo timoor daka u ponn ni na; mpaan aa nan ki bi bicham aadiik ponn ni ke bi koo.

Uwumbor aatuuntiib aah fuu ni bipihdam chee pu na

⁸ Bipihdam bibaa nan bi nima chee timoor ni, ki kpa baapiih ki lik i kinyeek. ⁹ Le Uwumbor aatuun dan bi chee. Le Uwumbor aawiihn woln bi pu. Le ijawaan chuu bi sakpen. ¹⁰ Le Uwumbor aatuun ngbaan bui bi, “Taa san ijawaan man. M joo ni tibonyaan ti ga tii binib momək mpoopin sakpen na la. ¹¹ Kinyeek kee bi ma unii u ga gaa nimi lii na, Ubor David aatiin ni. Uma le ye Tidindaan Kristo.* ¹² Ni ga kan ubo ngbaan aah poo njeeken ni, ki do tiwakor aah nmo timoor daka u ponn ni na. Nima le ga li ye liməkl ki tii nimi.”

¹³ Libuul ngbaan ni le Uwumbor aatuuntiib bi wiir sakpen na fuu ni ntuun ngbaan chee, le ki pak Uwumbor, ki len ke, ¹⁴ “Cha ti nyun Uwumbor u bi paacham na. Lifuur ga li bi dulnyaa wee ni. Uwumbor san binib kinimbaak la.”

¹⁵ Le Uwumbor aatuuntiib ngbaan gir buen paacham. Le bipihdam ngbaan bui tob, “Cha ti buen Betlehem aatiin ni dandana, ki ti lik Uwumbor aah tuk timi ke tiwan ni njan nima na.”

¹⁶ Le bi buen mala, ki ti kan Mari, ni Josef, ni ubo ngbaan. Ubo ngbaan do tiwakor aah nmo timoor daka u ponn ni na.

¹⁷ Bipihdam ngbaan aah kan u na, le bi tuk binib Uwumbor aatuun ngbaan aah tuk bi ubo ngbaan aabor pu na. ¹⁸ Binib bimək njan bipihdam ngbaan aah len pu na, le ni gar bi. ¹⁹ Mari le teer tibor timina momək, ki dakt lik taatataa usui ni. ²⁰ Le bipihdam ngbaan gir buen baapiih chee timoor ni. Baah cha na, le bi nyunni Uwumbor ki pak u, baah kan ki nun pu na momək pu; bi kan ki nun Uwumbor aatuun ngbaan aah tuk bi pu na.

Baah yin Yesu liyimbil pu na

²¹ Ubo ngbaan aawiihn iniin daal le ni njeer bi gii uchakpaln. Le bi yin u ke Yesu. Buyoonn Mari aa nan kee dek lipuul na, le Uwumbor aatuun ngbaan nan bui u ke bi yin u kina.

Baah di Yesu ki di tii Uwumbor pu na

²² Buyoonn ni njeer bi njan Mari chain, Moses aakaal aah mək pu na, le bi di ubo ngbaan buen Jerusalem, bi ti di u tii Uwumbor. ²³ Ni nme Uwumbor aakaal aagban ni ke bi di njan aabijabo mək ki di tii Uwumbor. ²⁴ Le Josef ni Mari toor kitork ki tii Uwumbor, waakaal aah len pu na. Nkaal ngbaan len ke bi di njanjel njile, bee mbornanjibim mulee ki di toor kitork ngbaan.

²⁵ Uja ubaa nan bi Jerusalem aatiin ni. Bi nan yin u ke Simeonn. U nan ye uninyaan la, ki dii Uwumbor aakaal momək mbaməm, ki lik bundaln Uwumbor ga nyan Israel yaab baafalaa ni na. Uwumbor Aafuur Nyaan nan bi u chee, ²⁶ ki nan mək u ke waan kpo, see u kan Uwumbor aanii Kristo u ga gaa binib lii na waahr. ²⁷ Uwumbor Aafuur Nyaan nan cha u koo Uwumbor Aadichal ni, le Yesu aate ni una joo ni Yesu ki di koo ni Uwumbor Aadichal ni, bi ti di u tii Uwumbor. Buyoonn bi di u koo ni na ²⁸ le Simeonn gaa u unjaal ni, le ki pak Uwumbor, ki bui ke,

²⁹ “Uwumbor, aa ga nmaa cha saatutunn nya dulnyaa wee ni, nsuudoon ni;

ba pu? dandana aa njan saah nan len pu na, ³⁰ ki cha nnimbil kan Saabo u ga gaa timi lii na.

³¹ Aa nan len ke aa ga tun ni u dulnyaa wee ni.

Dandana wee u ga nya, aan binib momək bee waabor.

³² U ye nwiin ki ga woln binib bi kaa ye Israel yaab na aanimbil.

U pu, le binib ga nyun saanib Israel yaab.” ³³ Simeonn aah len ubo ngbaan aabor kina na, le ni gar ute ni una. ³⁴ Le Simeonn njan Uwumbor anyoor njan bi pu, le ki bui ubo ngbaan aana Mari, “Uwumbor nyan ubo

* **2:11** : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Masiya aatataa le ye ke bi di olif aakpan kpir unii aayil pu ki mək ke u ye Uwumbor yoo.

ngbaan ke u sunn timi Israel yaab ponn ni pam taab, ki nyuj ti ponn ni pam mu. U ye limækl li binib pam ga yii li na. ³⁵ Nima le ga kpiir baah dak pu bisui ni na. Aasui mu ga bii sakpen a, ki ga li wu ke unyoohn na.”

³⁶ Le upininkpel ubaa, u ye Uwumbør aabønabpii, aan bi yin u ke Ana na, mu nan bi. U nan ye Fanuel aabisal, ki ye Aser aanibol ponn ni aanii ubaa la. U nan por sakpen a. U nan bi uchal chee njibin njilole, le uchal kpo cha u, le u ye ukpopii. ³⁷ U nan ye njibin imonko inaa ni njinaa aanii la. U nan bi Uwumbør Aadichal ni n-yoonn mæmæk, ki dooni u nwiin pu ni kinyeek, ki lulni bumøb, ki mee u. ³⁸ N-yoonn ngbaan le u mu fuu ni, ki dooni Uwumbør ubo ngbaan pu, le ki di waabør tuk Jerusalem aanib bimæk lik buyoonn Uwumbør ga gaa bi lii na.

Baah gir ni Nasarefaatin ni pu na

³⁹ Yesu aate ni una nan ja Uwumbør aakaal aah len pu na mæmæk, le ki gir kun bido aatinj Nasaref ki bi Galilee aatinj ni na. ⁴⁰ Le ubo ngbaan muun, ki moo kan mpæon, ki kpa nlan sakpen. Le Uwumbør aanyoor nan bi u pu.

Yesu aah bi Uwumbør Aadichal ni pu na

⁴¹ Libiln mæk, ute ni una nan chaa Jerusalem, buyoonn Juu yaab ji Lakr-jer aajim† ⁴² Yesu aah nan ti saa njibin kipiik ni njilee na, le bi buen Jerusalem bi ti ji njim ngbaan, baah njani pu njibin mæmæk na. ⁴³ Bi nan bi nima ki ti saa buyoonn njim ngbaan aawiin doo na, le ki gir chaa kun. Le Yesu u nan laa ye ubo na gaar Jerusalem ni. Ute ni una mu aa nyi. ⁴⁴ Bi dak ke u bi usachun jjeen aatætiib ponn ni. Le bi chuun nwimøn aasachuln, le ki nin ban u bidoyaab ponn ni, kaa kan u. ⁴⁵ Baah kaa kan u na, le bi gir buen Jerusalem ponn ni, ki ti chuun ban u. ⁴⁶ Iwiin itaa daal le bi ti kan u Uwumbør Aadichal ni. U ka bimæmækinkpiib aakaasisik ni, ki pel baah len pu na, ki mu baa bi mbaan, ⁴⁷ ki kpa nlan ki bee baah len pu na aatataa, ki giin kii bi mbamæm. Nima le ni gar binib bimæk njun na. ⁴⁸ Ute ni una aah kan u na, le ni gar bi pam. Le una baa u, “Maabo, ba ja aa ja timi kina? M ni aate ban si ni mpombiin.”

⁴⁹ Le u baa bi, “Ba pu ni ban mi? Naa nyi ke ni ye ke m li bi Nte Uwumbør aatuln ni ii?” ⁵⁰ Le baa bee waah len pu na aatataa.

⁵¹ Le u dii bi ki gir Nasaref aatinj ni, le ki kii bimæi. Le una joo tibør timina mæmæk usui ni. ⁵² Yesu nan muun ki moo kan nlan, le ki kan kipak binib ni Uwumbør mu chee.

3

Jønn u muini binib nnyun ni na aah moon Uwumbør aabør pu na

(*Matiu 3.1-12; Mak 1.1-8; Jønn 1.19-28*)

¹ Buyoonn Ubørkpaan Tiberius Siisa nan jin waanaan njibin kipiik ni njijmu ni, aan Pontius Pailat mu ye Judea aatinj aaninkpel, Herod mu ye Galilee aabør, aan unaal Filip mu ye Iturea aatinj, ni Trakonitis aatinj aabør, Lisanius mu ye Abilene aatinj aabør, ² aan Anas ni Kayafas mu ye Uwumbør aato-toorninkpiib na, n-yoonn ngbaan le Jønn u ye Sekaria aajaræon na nan bi nteersakpiin ni. Le Uwumbør len u chee tibør nima. ³ Le u bõ dii Jødann aamæl aatingbaan ni, ki mooni ke, “Kpeln nimi aabimbin man, aan m muin nimi nnyun ni, le Uwumbør ga di cha nimi aatunwanbir pinn nimi.” ⁴ Waah ja kina na, le ni gbiin Uwumbør aabønabr Aisaya aah nan njmee pu Uwumbør Aagban ni na ke,

“Unii ubaa bi nteersakpiin ni ki tar,

‘Toor Uwumbør aasan man
ki ja waasan mu li tok ki tii u.

⁵ Bi ga di titan gbiin tifatann mæmæk,

ki ber njoo ni njigongon mæmæk lii taab,

ki naar isan imæk gør na,

ki ja isan imæk kaa joon na, i li joon tii u.

⁶ Binib mæmæk ga kan Uwumbør aah ga gaa bi lii pu na.’* ”

⁷ Le kinipaak nan dan Jønn chee, ki ban ke u muin bi nnyun ni. Le u baa bi, “Nimi ijagen aabim, njma sur nimi ke ni nya ntafadaan mu choo na ni? ⁸ Ni li tun lituln li ga mæk ke ni sil kpeln nimi aabimbin na, ki taa bui ke niyaaja aah ye Abraham na, nima le ga cha ni nyan ntafadaan ni. M tuk nimi la, Uwumbør ga njmaa di njitakpal njimina kpaln Abraham aayaabitii. ⁹ Dandana wee Uwumbør toor kichæk ke u ti gaa isui imæk kaa lu njisubil ni njan na, ki di ja mmii ni.”

¹⁰ Le kinipaak ngbaan baa u, “Kina kan, ti ga ja kinye?”

¹¹ Le u bui bi, “Unii u kpa njibækul njilee na, u tii unii u kaa kpa libaa na. Unii u mu kpa tijikaar na, u yakt tii unii u kaa kpa na.”

¹² Bilampoogaab mu nan dan u chee, ki ban ke u muin bi nnyun ni, le ki baa u, “Umæmæk; ti mu ga ja kinye?”

¹³ Le u bui bi, “Ni taa gaa njimobil ki jer baah siin nimi pu na.”

¹⁴ Le butøb aajab mu baa u, “Ti mu ga ja kinye?”

Le u bui bi, “Ni taa gaa unii ubaa aamom-bil mpæon man, ki taa galn unii u kaa kpa taani na. Cha ninimbil gbiin nimi aapal.”

† 2:41 : Bi nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer bundaln Uwumbør aatuun u ku binib na nan lakr bi pu jer na. Lik Nnyam 12.1-27; Ikaal 16.1-8. * 3:6 : Lik Aisaya 40.3-5.

¹⁵ Jōnn pu, le binib aalandak fii. Bi mómək baa bisui ni ke, “U ye Kristo u ga gaa timi lii na aan waa ye?” ¹⁶ Le Jōnn bui bi mómək, “Mma muin nimi nnyun ni la. Tə, unii u jer mi na mu choo. Maa ñeer ke m gbiln waanaatak aañmin ki ti u. Uma le ga muin nimi Uwumbər Aafuur Nyaan, ni mmii ni. ¹⁷ U joo waayikpimbik unjaal ni, u ti chaar waajikaar, ki di njikaabim ña lipil ni, ki di tigbengbir see mmii mu kaan junn na ni.”

¹⁸ Kina le Jōnn nan sur binib ngbaan, ki di ñimobon aabəñ kpee ki sur bi, ki mooni tibanyaan ngbaan. ¹⁹ U nan sur Ubər Herod mu. Herod nan gaa unaal aapuu Herodias, ki ki tun titunwanbir sakpen ki kpee. Nima le cha Jōnn nan sur u. ²⁰ Le Herod ki tun titunwanbir tiken ki kpee, ki chuu Jōnn lanj kiyondiik ni.

*Jōnn aah muin Yesu nnyun ni pu na
(Matiu 3.13-17; Mak 1.9-11)*

²¹ Jōnn aah nan muin binib nnyun ni na, le u muin Yesu mu nnyun ni. Le Yesu mee Uwumbər. Waah bi mee Uwumbər na, le kitaapaak chuu piir. ²² Le Uwumbər Aafuur Nyaan sunn ni, ki nan təñ u pu, ki naahn linanjel. Le nneel nyan ni paacham ki len, “Aa ye Njapəon u m gee si na la. Nnimbil gbiin si.”†

*Yesu aayaajatiib ponn ni aayimbil
(Matiu 1.1-17)*

²³ Buyoonn Yesu naahn ke waah ña ñibin piitaa aanii na, le u piin ki tuk binib Uwumbər aabər. Binib nan dak ke u ye Josef aajapəon la.

Josef nan ye Heli aajapəon,

²⁴ Heli mu nan ye Matat aajapəon, Matat mu nan ye Liifai aajapəon,

Liifai mu nan ye Melki aajapəon, Melki mu nan ye Janai aajapəon,

Janai mu nan ye Josef aajapəon,

²⁵ Josef mu nan ye Matatias aajapəon,

Matatias mu nan ye Amos aajapəon,

Amos mu nan ye Nahum aajapəon,

Nahum mu nan ye Esli aajapəon,

Esli mu nan ye Nagai aajapəon,

²⁶ Nagai mu nan ye Maaf aajapəon, Maaf mu nan ye Matatias aajapəon,

Matatias mu nan ye Semeinn aajapəon,

Semeinn mu nan ye Josek aajapəon,

Josek mu nan ye Joda aajapəon,

²⁷ Joda mu nan ye Joanann aajapəon,

Joanann mu nan ye Resa aajapəon,

Resa mu nan ye Serubabel aajapəon,

Serubabel mu nan ye Sealtiel aajapəon,

Sealtiel mu nan ye Neri aajapəon,

²⁸ Neri mu nan ye Melki aajapəon, Melki mu nan ye Adi aajapəon,

Adi mu nan ye Kosam aajapəon, Kosam mu nan ye Elmadam aajapəon,

Elmadam mu nan ye Er aajapəon,

²⁹ Er mu nan ye Josua aajapəon, Josua mu nan ye Elieser aajapəon,

Elieser mu nan ye Jorim aajapəon, Jorim mu nan ye Matat aajapəon,

Matat mu nan ye Liifai aajapəon,

³⁰ Liifai mu nan ye Simeonn aajapəon,

Simeonn mu nan ye Juda aajapəon,

Juda mu nan ye Josef aajapəon, Josef mu nan ye Jonam aajapəon,

Jonam mu nan ye Eliakim aajapəon,

³¹ Eliakim mu nan ye Melea aajapəon, Melea mu nan ye Mena aajapəon,

Mena mu nan ye Matata aajapəon, Matata mu nan ye Natann aajapəon,

Natann mu nan ye Ubər David aajapəon,

³² Ubər David mu nan ye Jese aajapəon,

Jese mu nan ye Obed aajapəon,

Obed mu nan ye Boas aajapəon, Boas mu nan ye Salmonn aajapəon,

Salmonn mu nan ye Nasonn aajapəon,

³³ Nasonn mu nan ye Aminadab aajapəon, Aminadab mu nan ye Adminn aajapəon,

Adminn mu nan ye Arni aajapəon, Arni mu nan ye Hesronn aajapəon,

Hesronn mu nan ye Peres aajapəon, Peres mu nan ye Juda aajapəon,

³⁴ Juda mu nan ye Jakob aajapəon, Jakob mu nan ye Aisak aajapəon,

Aisak mu nan ye Abraham aajapəon,

Abraham mu nan ye Tera aajapəon,

Tera mu nan ye Nahor aajapəon,

³⁵ Nahor mu nan ye Serug aajapəon, Serug mu nan ye Reu aajapəon,

Reu mu nan ye Peleg aajapəon, Peleg mu nan ye Eber aajapəon,

Eber mu nan ye Sela aajapəon,

³⁶ Sela mu nan ye Kainann aajapəon,

Kainann mu nan ye Afaksad aajapəon,

Afaksad mu nan ye Sem aajapəon, Sem mu nan ye Nowa aajapəon,

Nowa mu nan ye Lamek aajapəon,

³⁷ Lamek mu nan ye Metusela aajapəon,

Metusela mu nan ye Enok aajapəon,

Enok mu nan ye Jared aajapəon, Jared mu nan ye Mahalaleel aajapəon,

Mahalaleel mu nan ye Kenann aajapəon,

³⁸ Kenann mu nan ye Enos aajapəon, Enos mu nan ye Sef aajapəon,

Sef mu nan ye Adam aajapəon, Uwumbər le nan naan Adam.

4

*Kinimbəñ aah təñ Yesu pu na
(Matiu 4.1-11; Mak 1.12-13)*

¹ Yesu, u nan gbiin Uwumbər Aafuur Nyaan na nan nyan Jəodann aaməol chee. Le Uwumbər Aafuur Nyaan cha u buen nteersakpiin ni, ² le kinimbəñ ti təñ u nima, iwiin

imonko ilee. Iwiin imonko ilee ngbaan Yesu aa jin nibaa. Le iwiin ngbaan aah jer na, nkon chuu u.

³ Le kinimbəŋ bui u, “Aa yaa ye Uwumbər Aajapəon kan, bui litakpal limina aan li kpaln tijikaar.”

⁴ Le Yesu bui ki ke, “Ni ɲmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke, ‘Tijikaar baanja aan ɲmaa tii unii liməfal.’”

⁵ Le kinimbəŋ di u buen lijool li fək na paab, ki ti mək u dulnyaa wee ni aanaan məmək libuul ngbaan ni, ⁶ le ki bui u, “M ga di mpəon mumina məmək, ni mu aawangol tii si. Bi nan di ni məmək tii mi la. M mu ga ɲmaa di ni tii unii u m ban na. ⁷ Aa yaa gbaan nnimbiin ni ki pak mi kan, sin le ga li yeh ni məmək.”

⁸ Le Yesu bui ki ke, “Ni ɲmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke, ‘Li pak Aadindaan Uwumbər ki dii uma baanja.’”

⁹ Le kinimbəŋ di u buen Jerusalem, ki ti di u tɔŋ Uwumbər Aadichal paab, le ki bui u, “Aa yaa ye Uwumbər Aajapəon kan, lir ni kitiŋ; ¹⁰ ni ɲmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke, ‘U ga tuk waatuuntiib ke bi li lik si.

¹¹ Le bi ga li joo si biŋaal ni, aataal taa gbeer litakpal.’”

¹² Le Yesu bui ki ke, “Uwumbər Aagbaŋ len ke, ‘Taa tɔŋ Aadindaan Uwumbər.’”

¹³ Kinimbəŋ aah tɔŋ Yesu ntɔŋ məmək ki ti doo na, le ki laa siir cha u.

Yesu aah piin waatuln Galilee aatiŋ ni pu na

(Matiu 4.12-17; Mak 1.14-15)

¹⁴ N-yoonn ngbaan le Yesu gir kun Galilee aatiŋ ni. Uwumbər Aafuur Nyaan aapəon mu bi u ni. Le waayimbil moon Galilee aatingbaan məmək ni. ¹⁵ Le u koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbər aabənyaan. Le binib məmək nyuŋ u.

Nasarefaatiŋ aanib aah yii Yesu pu na
(Matiu 13.53-58; Mak 6.1-6)

¹⁶ Yesu nan ti fuu Nasaref aatiŋ, baah nan kpiin u nin chee na. Juu yaab aakpaakool daal, le u koo mmeen aadiik ni, waah ɲani pu n-yoonn məmək na. Le u fii sil ke u karn Uwumbər Aagbaŋ ni. ¹⁷ Le bi nan di Uwumbər aabənabr Aisaya aagbaŋ di tii u. Le u kpar kigbaŋ ngbaan, ki kan nin chee ɲmee ke,

¹⁸ “Uwumbər Aafuur Nyaan bi m ni; u nyan mi ke m tuk bigiim tibənyaan tee.

U tun ni mi ke m nan sɔŋ binib bi kpa mpombiin na aasui,
ki tuk binaagbiib ke m gaa bi lii la,
ki tuk bijoom ke m likr binimbil,
ki nyan bifalaadam baafalaa ni,

¹⁹ ki tuk binib ke buyoonn Uwumbər ga gaa waanib lii na fuu ni.”*

²⁰ Le Yesu ki kpar kigbaŋ ngbaan, ki ki giin ki tii mmeen aadiik ni aatotoor ngbaan, le ki kal. Le binib bimək bi mmeen aadiik ni na aanimbil kal u pu. ²¹ Le u bui bi, “Naah ɲun Uwumbər Aagbaŋ ni aabər ti din wee na gbiin la.”

²² Le bi məmək pak u. Waah len iliinyaan pu na, le ni gar bi pam. Le bi baa tɔb, “Waa ye Josef aajapəon la aa?”

²³ Le u bui bi, “M bee ke ni ga bui mi liyatanakl limina, ‘Dəkta, tii aabaa laafee.’ Ni ga ki bui mi, ‘Ti ɲun saah tun lijnjiir aatun Kapenaum aatiŋ ni pu na. Tun kina do chee na, saatiŋ ponn ni.’ ²⁴ M tuk nimi mbaməon la, binib aan nyuŋ Uwumbər aabənabr ubaa udo aatiŋ ni.

²⁵ “Li pel man, Elaija aayoonn na, utaal aa nan nun ɲibin ɲitaa ni iɲmal iloob. Le nkon sakpəm lir kitiŋ ngbaan ni. N-yoonn ngbaan Israel yaab ponn ni bikpopiib nan bi ki wiir. ²⁶ Uwumbər mu aa nan tun Elaija u ti ter bi ponn ni ubaa. U nan tun u Sarefaf aatiŋ, ki bi Saidonn aatiŋ ni na, ke u ti ter ukpopii u bi nima na. ²⁷ Uwumbər aabənabr Elaisa aayoonn na, bikəndam nan bi Israel yaab ponn ni ki wiir; le Uwumbər aa cha bi ponn ni ubaa pəkək. Naamann, u nan ye Siria aatiŋ aanii na baanja le u nan cha u pəkək.”

²⁸ Yesu aah len kina na, le binib bimək bi mmeen aadiik ni na gee liŋuul sakpən, ²⁹ le ki fii, ki chuu nyan u kitiŋ ngbaan ni, ki di u buen baatiŋ aah bi lijool li paab na, bi ti di u lii lijool ngbaan aataab. ³⁰ Le u bə dii bikaasisik ni ki buen.

Yesu aah nyan tiyayaar uja ni pu na
(Mak 1.21-28)

³¹ U nan fuu Kapenaum, kitiŋ ki bi Galilee aatiŋ ni na. Le Juu yaab aakpaakool daal u koo mmeen aadiik ni, ki ti tuk binib Uwumbər aabər. ³² Waah tuk bi tibər ti na, le ni gar bi pam. Ba pu? waabər nan kpa mpəon. ³³ Le uja u tiyayaar joo u na bi mmeen aadiik ngbaan ni, le ki teen mpəon pu ke, ³⁴ “Sin Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na, aa ban ba ti chee? Aa dan aa nan ɲa timi yəli la aa? M nyi si. Aa ye Uwumbər aanii u ye chain na la.”

³⁵ Le Yesu kae tiyayaar ngbaan, ki len ke, “Nɲimim. Di uja ngbaan lii.” Le tiyayaar ngbaan di u lii kitiŋ, ki nyan cha u. Taah lii u kitiŋ na, naa ɲa u nibaa.

³⁶ Le ni gar bi məmək pam. Le bi baa tɔb, “Ba aabəboln sɔ? U kpa yiko ni mpəon le ki tuk tiyayaar ke ti di binib lii. Le ti kii waaməb.” ³⁷ Le Yesu aayimbil moon ɲipepel məmək, nima chee.

* 4:19 : Lik Aisaya 61.1-2.

*Yesu aah tii bibum pam laafee pu na
(Matiu 8.14-17; Mak 1.29-34)*

³⁸ Yesu nan nyan mmeen aadiik ni, ki buen Simonn aadichal ni. Le Simonn aapuu aana aawon torj sakpen. Le bi mee Yesu ke u ter u. ³⁹ Le Yesu dan nan sil jonn u pu, le ki kae iween i joo u na. Le uwon sɔŋ. Libuul ngbaan ni le u fii, ki chann bi tichann.

⁴⁰ Tɔ, nwiin aah bi lir na, le binib bimək kpa bibum bidu na joo ni bi Yesu chee. Le iween aabɔŋ aabɔŋ joo bi. Le u di unjaal paan bi məmək pu, ki cha bi pɔək. ⁴¹ Le tiyayaar mu di binib pam lii, ki teen ke, “Aa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la.”

Tiyayaar ngbaan bee ke u ye Kristo u gaa binib lii na. Nima pu le u kae ti, kaa cha ti len tibaa.

Yesu aah tuk binib Uwumbɔr aabɔr Judea aatiŋ ni pu na

(Mak 1.35-39)

⁴² Naah woln kichakpinaanyeeke ni na, le u nyan nima, ki buen nibaa chee, ki ti bi ubaa. Le kinipaak ngbaan bi ban u. Baah ti kan u na, le bi gaŋ u ke u taa buen cha bi. ⁴³ Le u bui bi, “See m buen ntim muken ponn ni, ki ti tuk bi mu Uwumbɔr aanaan aabɔnyaan. Nima le cha Uwumbɔr tun ni mi.”

⁴⁴ U nan bɔ dii Juu yaab aatim ni, le ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr.

5

*Yesu aah yin njan aadidiliib pu na
(Matiu 4.18-22; Mak 1.16-20)*

¹ Daalbaadaal le Yesu nan si Genesaret Aanyusakpem aagbaan,* le kinipaak gob u, ki mueni u, bi nyan Uwumbɔr aabɔr. ² Le u kan iŋɔi ilee nnyusakpem aagbaan. Bijanbam aa bi i ponn ni. Bi nan bi nibaa chee, ki bi finni baapɔr. ³ Le Yesu koo buŋɔb bubaa ponn ni, bu ye Simonn yaab na, le ki bui u ke u foor buen nnyun ponn ni siib. Baah foor siib na, le u kal nima chee buŋɔb na ponn ni, le ki tuk kinipaak ngbaan Uwumbɔr aabɔr.

⁴ Waah tuk bi ti doo na, le u bui Simonn, “Buen nnyun aah nyoo nin chee na, aan ni ti mee tipɔr ngbaan ki chuu ijan.”

⁵ Le Simonn bui u, “Ndindaan, ti ban ijan kinyeeke na mək linimaln, kaa kan nibaa. Tɔ, saah len pu na, m ga mee tipɔr na nnyun ni.” ⁶ Le bi mee tipɔr, ki chuu ijan pam. Le tipɔr ngbaan ban ti kar. ⁷ Le bi kab binjaal ki yin binjeen aatɔtiib bi bi buŋɔb buken ponn ni na ke bi dan nan ter bi. Le bi dan, ki nan nyan ijan ki gbiin iŋɔi ilee ngbaan məmək. Nima le cha iŋɔi ngbaan ban i muin. ⁸ Simonn Piita aah kan kina na, le u gbaan

Yesu aanimbiin ni, ki bui u, “Ndindaan, siir m chee. M ye titunwanbirdan la.”

⁹ Baah chuu ijan sakpen pu na, le ni gar Simonn ni binib bimək bi u chee na, ¹⁰ ni Sebedee aajapɔtiib Jems ni Jonn bi nan ye Simonn aatutuŋeertiib na. Le Yesu bui Simonn, “Taa san ijawaan. Dandana ki joo cha, aa ga li ban binib tii Uwumbɔr la.”

¹¹ Le bi dar baarɔi cha n-gbaan, ki di cha ni məmək, ki dii Yesu.

*Yesu aah cha ukɔndaan pɔək pu na
(Matiu 8.1-4; Mak 1.40-45)*

¹² Yesu nan bi kitiŋ kibaa ni. Ukɔndaan ubaa mu bi nima. Waah kan Yesu na, le u dan nan gbaan unimbiin ni, ki di unimbil chin kitiŋ, ki gaŋ u, le ki bui u, “Ndindaan, aa yaa gee kan, aa ga nmaa cha m pɔək.”

¹³ Le Yesu taln unjaal ki meeh u, ki bui u, “M gee. Aa pɔək.” Libuul ngbaan ni, le u pɔək. ¹⁴ Le Yesu bui u, “Taa tuk unii ubaa. Li cha Uwumbɔr aatotoor chee, ki ti di aabaa mək u, ki toor kitork tii Uwumbɔr ke Moses aakaal aah siin pu na. Nima le ga mək binib ke aa pɔək a.”

¹⁵ Le Yesu aayimbiil moo moon nɔipepel məmək. Le kinipaak sakpen kuun u chee ke bi nyan waah len pu na, ki ban ke u cha bi ponn ni bi ye bibum na pɔək. ¹⁶ N-yoonn, n-yoonn kan, le u ti nya bi chee, ki buen kipɔk ni, u ti mee Uwumbɔr.

Yesu aah cha uja u aawon faan na pɔək pu na

(Matiu 9.1-8; Mak 2.1-12)

¹⁷ N-yoonn ngbaan le Yesu nan bi tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Le Farisii yaab ni ikaal aaməmək bi nyan ni Galilee aatingbaan ni, ni Judea aatingbaan ni, ni Jerusalem na, nan ka u chee. Uwumbɔr aapɔɔn nan bi u chee, le u cha bibum pɔək. ¹⁸ Le bijab bibaa luln ni uja u aawon faan na likekeln ni, ki ban bi di u koo ni kidiik ni, ki di u bil Yesu aanimbiin ni. ¹⁹ Binib aah nan wiir pu na, baa kan mpaan bi koo ni. Le bi jon kidiik ngbaan paab,† le ki chee liboln, ki di u di luln ni, ki di u bil kidiik ponn ni, Yesu aanimbiin ni. ²⁰ Le Yesu kan baah gaa u ki kii pu na, le ki bui uja u aawon faan na, “Njɔ, m di cha saatunwanbir pinn si.”

²¹ Waah len kina na, le Uwumbɔr aakaal aaməmək bi Farisii yaab dak bisui ni ke, “U ye nmaa ki sii Uwumbɔr? Ubaa aan nmaa di cha pinn titunwanbir see Uwumbɔr baanja.”

²² Yesu nan bee baah dak pu na, le ki baa bi, “Ba pu ni dak kina nisui ni? ²³ Maah len ke m di cha waatunwanbir pinn u na le pɔɔ aan m yaa len ke ‘Fiin ki li chuu’ le

* 5:1 : Genesaret Aanyusakpem: Bi ki yin mu ke Galilee Aanyusakpem la. † 5:19 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idɔ paan puln tidir paab, le ki di titan pɔr biin. Bi nan maa nɔibimbi le ki taa joi kidiik aapaacham.

pɔɔ? ²⁴ M ga mɔk nimi ke min Unibɔn Aabo kpa mpɔɔn dulnyaa wee ni ke m di cha pinn titunwanbir.” Waah len kina na, le u bui uja u aawon faan na, “M bui si la, fii ki yoor saawandookaan ki li chaa kun.”

²⁵ Libuul ngbaan ni le u fii binimbil ni, ki yoor waawandookaan, ki chaa kun, le ki chuun nyuɔni Uwumbɔr. ²⁶ Le ni gar bi mɔmɔk pam. Le bi nyuɔn Uwumbɔr, ki san ijawaan, ki bui ke, “Din, le ti kan lijnjiir aawan.”

*Yesu aah yin Liifai pu na
(Matiu 9.9-13; Mak 2.13-17)*

²⁷ Nee aapuwɔb, le Yesu nyan nima. Waah cha na le u kan ulampoogaar ubaa, bi nan yin u ke Liifai. U ka baah gaal lampoo nin chee na. Le Yesu bui u, “Li dii mi.” ²⁸ Le u di cha waawan mɔmɔk ki fii, ki dii u.

²⁹ Le Liifai ɔa tijikaar sakpen waadichal ni ki tii Yesu. Le bilampoogaab pam ni binib biken dan nan ka ji bi chee tijikaar. ³⁰ Le Farisii yaab ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bi mu ye Farisii yaab na bi ɔulni, le ki baa Yesu aadidiliib, “Ba ɔa ni ni bilampoogaab ni titunwanbirdam kpaan ki ji tijikaar ki nyu?”

³¹ Le Yesu bui bi, “Binib bi kpa laafee na aa ban dɔkta, see bi bun na le ban dɔkta. ³² Maa dan ke m nan yin bininyaam. M dan ke m nan yin titunwanbirdam ke bi nan kpeln baabimbil la.”

*Kimɔlul aabɔr
(Matiu 9.14-17; Mak 2.18-22)*

³³ Binib bibaa nan dan ki nan tuk Yesu, “Jɔnn aadidiliib ni Farisii yaab aadidiliib luhni bumɔb kpala kpala, ki mee Uwumbɔr. Le saadidiliib ma ji ki nyu.”

³⁴ Le u baa bi, “Ni ga ɔmaa cha bicham bi dan bi nan ji ubɔndinn aajim na lul bumɔb buyoonn upiidinn bi bi chee na aa? Aayii. ³⁵ N-yoonn choo, le bi ga chuu nyan upiidinn na bi chee mpɔɔn. N-yoonn ngbaan le bi ga lul bumɔb.”

³⁶ Le u ki ɔakl bi liyatanɔk le, “Ubaa aan chuu gii lekr libɔkupɔln aakekengeln ki ti di lej libɔkukpokl. U yaa ɔa kina kan, u ga bii lipɔln na. Libɔkupɔln aageln ni libɔkukpokl ngbaan aa ɔak. ³⁷ Ubaa mu aan di ndawiin ki di ɔa kilookpok ponn ni. U yaa ɔa kina kan, kilookpok ngbaan ga puu ki bii. Ndaan na mu ga kpir. ³⁸ See bi di ndawiin ɔa kilooɔɔni. ³⁹ Unii mu yaa nyu ndakpaan kan, waan ki ban ndapom. U ga len ke mu kpkok na le mɔ.”

6

*Juu yaab aakpaakool daal aabɔr
(Matiu 12.1-8; Mak 2.23-28)*

¹ Juu yaab aakpaakool libaa daal, le Yesu ni waadidiliib bɔ dii kisaak kibaa ponn ni. Le waadidiliib geei tijikaar ki per ki ɔmɔ.

² Le Farisii yaab bibaa nan baa bi, “Ba ɔa ni ɔani kina? Timi aakaal aa kii ke ni ɔa kina likpaakool daal.”

³ Le Yesu baa bi, “Naa karn Ubɔr David aah nan ɔa pu na aa? Nkon nan joo u ni waanib. ⁴ Le u koo Uwumbɔr Aadichal ni, ki di Uwumbɔr aaboroboro ɔman, ki joo tii waanib mu, bi ɔman. Baah ɔa kina na, le bi bii Moses aakaal mu len ke Uwumbɔr aato-toorb baanja le ga ɔmɔ boroboro ngbaan na.

⁵ “Tɔ, min Unibɔn Aabo le ye likpaakool daal mu Aadindaan.”

Yesu aah cha uja u aanjaal faan na pɔɔk pu na

(Matiu 12.9-14; Mak 3.1-6)

⁶ Juu yaab aakpaakool liken daal, le Yesu ki koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Le uja u aanjaal faan na bi nima. ⁷ Le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ni Farisii yaab lik Yesu, ke u ga cha u pɔɔk likpaakool daal aan waan cha u pɔɔk. Bi ban bi kan nsan aan ki galn u, ke u bii likpaakool daal. ⁸ Le Yesu bee baalandak, le ki bui uja u aanjaal faan na, “Dan nan sil do binib aanimbii ni.” Le u fii ti sil nima. ⁹ Le Yesu baa bi, “Likpaakool daal kan, ti ɔa ni ɔan na aan ni kaa ɔan na? Ti tii unii limɔfal aan ti ku u? Timi aakaal mok timi kinye?” ¹⁰ Le u lik bi mɔmɔk, le ki bui uja u aanjaal faan na, “Talɔn aanjaal.” Le u talɔn unjaal. Le mu pɔɔk.

¹¹ Le bi gee lijjuul Yesu pu pam, le ki kpkokl baah ga ɔa u pu na.

Yesu aah nyan waakpambalb kipiik ni bilee pu na

(Matiu 10.1-4; Mak 3.13-19)

¹² N-yoonn ngbaan le Yesu jon lijool paab, u ti mee Uwumbɔr, le ki mee u kinyeek ngbaan ki ti wɔln kitaak. ¹³ Naah wɔln kichakpinaanyeek ni na, le u yin waadidiliib ke bi dan u chee, le ki nyan bi ponn ni bijab kipiik ni bilee, ki yin bi ke waakpambalb. ¹⁴ Baayimbil sɔ; Simonn u Yesu duln u ke Piita na, ni unaal Andru; ni Jems, ni Jɔnn, ni Filip, ni Batolomiu, ¹⁵ ni Mati, ni Tomas, ni Jems u ye Alfeus aajapɔɔn na; ni Simonn u nan ban u wɔln waatinj aadim na; ¹⁶ ni Judas u ye Jems aajapɔɔn na; ni Judas Iskariot u ga nan kooh Yesu na.

Yesu aah moon Uwumbɔr aabɔr ki cha bibum pɔɔk pu na

(Matiu 4.23-25)

¹⁷ Le Yesu sunn ni lijool ngbaan paab, ki nan sil nin chee ɔak na. Waakpambalb ngbaan mu bi u chee. Binib bi dii u na mu bi u chee ki wiir. Kinipaak ki nyan ni Judea aatingbaan mɔmɔk ni, ni Jerusalem, ni nnyusakpem aatim Taya ni Saidonn aatingbaan ni na, mu bi nima. ¹⁸ Bi dan ke bi nan ɔun waaliin, ki ban ke u tii bi ponn ni bi ye bibum na laafee. Le u cha bi pɔɔk, ki

cha binib bi tiyayaar joo bi na mu pook. ¹⁹ Le kinipaak ngbaan mómok ban ke bi di binjaal meeh u; ba pu? mpóon nyan u ni, ki cha bi mómok pook.

*Uwumbor aanyoor ni tibobir aabor
(Matiu 5.1-12)*

²⁰ Yesu nan lik waadidiliib le ki bui ke:

“Nimi bi ye bigiim na,

Uwumbor aanyoor bi ni pu;
nimi le yeh Uwumbor aanaan.

²¹ Nimi bi nkon joo nimi dandana na,
Uwumbor aanyoor bi ni pu;
ni ga nan ji ki bab.

Nimi bi wii dandana na,

Uwumbor aanyoor bi ni pu;
ni ga nan laa.

²² “Binib yaa nan nimi, ki yakr ni chee, ki sii nimi, ki yin nimi mbiindam, min Unibon Aabo pu kan, Uwumbor aanyoor bi ni pu. ²³ Bi yaa na nimi kina kan, ni li kpa mpopiin sakpen ki li mōoni; ba pu? ni ga nan kan tinyoor sakpen paacham. Kina le biyaa-jatiib nan na Uwumbor aabonabtiib falaa.

²⁴ Nimi biwankpadam, tibobir ga li bi ni pu;
ba pu? ni puen kan ni mō na la.

²⁵ Nimi bi ji babr dandana na, tibobir ga li bi ni pu.

Nkon ga nan chuu nimi.

Nimi bi laa dandana na, tibobir ga li bi ni pu.
Ni ga nan li kpa mpombiin ki li wii.

²⁶ “Binib mómok yaa pak nimi kan, tibobir ga li bi ni pu. Kina le biyaa-jatiib nan pak birmanmannim bi nan nmani ke bi ye Uwumbor aabonabtiib na.”

*Naah ga na nimi aadim pu na
(Matiu 5.38-48; 7.12a)*

²⁷ “M tuk nimi bi pel na, ni li gee nimi aadim man, ki na binib bi nan nimi na tinjann, ²⁸ ki na Uwumbor aanyoor na binib bi seei nimi na pu, ki mee Uwumbor tii binib bi na nimi bakaa na. ²⁹ Unii yaa faa si kitapak kibaa kan, cha u faa kiken mu. Unii yaa gaa saakekeln aa chee kan, di saabokul mu ki kpee u. ³⁰ Unii umok mee si tiwan na kan, tiin u. Unii yaa yoor saawan kan, taa bui u ke u giini ni. ³¹ Naah ban ke binib li nani nimi pu na, ni mu li nani bi kina.

³² “Ni yaa gee binib bi gee nimi na baanjan kan, ni kpa tinyoor Uwumbor chee ee? Titunwanbirdam mu gee binib bi gee bi na la. ³³ Ni yaa ter binib bi ter nimi na baanjan kan, ni kpa tinyoor Uwumbor chee ee? Titunwanbirdam mu nani kina la. ³⁴ Ni yaa pinn binib bi ga giin tii nimi na baanjan kan, ni kpa tinyoor Uwumbor chee ee? Titunwanbirdam mu pinni titunwanbirdam ke bi ki giin baah pinn bi pu na tii bi. ³⁵ Ni ma kan, ni li gee nimi aadim, ki na bi tinjann, ki pinn binib tiwan, ki taa ki li ban ni. Le Uwumbor ga tii nimi tinyoor sakpen. Ni ga li ye Uwumbor u kaa kpa njan aato na

aabim. Uma le nani titunwanbirdam ni binib bi kaa dooni u na tibulchinn. ³⁶ Ni li kpa linimbaasaln ke Nite Uwumbor aah kpa pu na.”

*Ni taa galni binib
(Matiu 7.1-5)*

³⁷ “Ni taa ji binib tibor, le Uwumbor mu aan ji nimi tibor. Ni taa galni binib, le Uwumbor mu aan galn nimi. Ni di cha pinn binib man, le Uwumbor mu ga di cha pinn nimi. ³⁸ Tiin binib man, le Uwumbor mu ga tii nimi. U ga tii nimi sakpen. Mbamōn, u ga lee gbiin nimi lisambil, le ki yek yek, ki ki lee kpee, le ki nyii nyii ki moo lee kpee aan li ti bar kpir, aan ki di tii nimi. Naah tii binib pu na, Uwumbor mu ga giin kina le ki tii nimi.”

³⁹ Le Yesu nakl bi liyatanakl ke, “Ujoon ga nmaa mok ujoon njan aa? Bi mómok bilee aan lir libuul ponn ni ii? ⁴⁰ Unii u bae mbaem na aa jer waamomok. Unii umok bae mbaem ki chikr na ga li bi ke waamomok aah bi pu na la.

⁴¹ “Ba na aa lik ki waa lidochol li bi aana aabo aanimbil ni na, kaa tee waa jaatok u bi aayaan ni na? ⁴² Aa yaa kaa waa jaatok u bi aabaa aanimbil ni na kan, aa ga tee na kinye ki bui aana aabo ke, ‘Nna aabo, cha m nyan lidochol li bi aanimbil ni na?’ Sin urmanmann, chuu nyan jaatok u bi aanimbil ni na waahr, aan ki li waa mbamom, aan ki nan nyan aana aabo yaan ni lidochol.”

*Naah ga na pu ki bee unii aabimbin na
(Matiu 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ “Busub bu njan na aan lu nsubil ni kaa njan na. Busub bu kaa njan na mu aan lu nsubil ni njan na. ⁴⁴ Busub aasubil pu, le aa ga bee bu aah ye busub bu na. Binib aa ker saasaa bukokom pu, kaa ker nkakan ichakpeejagar pu. ⁴⁵ Ilandak nyaan bi uninyaan aasui ni, le ki cha u len ni njan na. Ilandakbir bi mbiindaan aasui ni, le ki cha u len ni bir na. Ba pu? ilandak i gbii unii aasui ni na, ima le u ga len.”

*Bidimaab bilee aabor
(Matiu 7.24-27)*

⁴⁶ “Ba pu ni yin mi ke ‘Dindaan, Dindaan,’ kaa nani maah tuk nimi ke ni na pu na? ⁴⁷ Unii umok dan m chee, ki nun maaliin, ki nani kina na, m ga mok nimi waah naahn udaan u na. ⁴⁸ U naahn uja u ban u maa kidiik, ki gbii ni nyoo, ki maa lidinyikl nitakpal pu na la. Le nwam nyan, ki puu ki yur kidiik ngbaan, le kaa derji; ba pu? u maa ki mbamom. ⁴⁹ Unii u nun maaliin, kaa nani kina na naahn uja u maa kidiik kitinj pu, kaa puen gbii mbuu ki maa lidinyikl na la. Le nwam nyan ki puu yur ki. Libuul ngbaan ni le ki lir kookoo.”

7

Yesu aah cha butəb aajab aaninkpel aanaagbiija pəək pu na
(*Matiu 8.5-13*)

¹ Waah len tibər timina binib aatafal ni ki ti doo na, le u buen Kapenaum aatiŋ ni. ² Le butəb aajab nkub aaninkpel ubaa nan kpa unaagbiija ubaa ki gee u sakpen. Le unaagbiija ngbaan bun, ki ban u kpo. ³ Le butəb aajab aaninkpel ngbaan ŋun Yesu aabər, le ki tun ni Juu yaab aaninkpiib u chee, bi nan bui u ke u dan nan cha waanaagbiija pəək. ⁴ Juu yaab aaninkpiib ngbaan aah fuu ni Yesu chee na, le bi gaŋ u ki bui ke, "Butəb aajab aaninkpel ŋeer ke aa ter u. ⁵ U gee timi aanib, ki maa mmeen aadiik tii timi."

⁶ Le Yesu dii bi buen. Waah ti peen butəb aajab aaninkpel ngbaan aadichal na, le uninkpel ngbaan tun ni ujtəiib ke bi tooh u nsan ni, ki ti bui u, "Tidindaan, butəb aajab aaninkpel ke: Taa ki ŋani falaa, ke waa ŋeer aa dan udo ki koo waadiik ni. ⁷ U mu aa dak ke u ŋeer u dan aa chee. Aa yaa po sil nsan ni ki len kan, waanaagbiija ga pəək. ⁸ Uma ubaa kii uninkpel aaməb, ki mu ye butəb aajab aaninkpel la, le ki bui ubaa, 'Li cha,' le u buen; ki bui ubaa mu, 'Dan,' le u dan; le ki bui waanaagbiija, 'Ŋa kina,' le u ŋa."

⁹ Yesu aah ŋun waah len pu na, le ni gar u pam. Le u fenn ki toŋ kinipaak ki dii u na, le ki bui bi, "M tuk nimi la, maa kee kan unii u bi Israel yaab ponn ni ki gaa mi ki kii mbaməm kina na."

¹⁰ Le binib bi tooh Yesu nsan ponn ni na gir kun butəb aajab aaninkpel do, le ki ti mui waanaagbiija ngbaan pəək a.

Yesu aah fikr ukpopii aajapəən nkun ni pu na

¹¹ Naa yunn le Yesu buen kitin kibaa ni, bi yin ki ke Neenn. Le waadidiliib ni kinipaak pam dii u. ¹² Waah peen kitin ngbaan aagoln aabisaməb na, le u kan uja ubaa kpo, bi tu ni u. Una nan ye ukpopii la. U mu ye ujaŋonbaal la. Le waatiŋ aanib pam mu dii u ki wiir. ¹³ Tidindaan aah kan ukpopii ngbaan na, le kinimbaak chuu u. Le u bui u, "Taa ki wii," ¹⁴ le ki too foor duun linikpol na aawandookaan chee, ki meeh ni. Le binib bi tu ni u na sil. Le Yesu bui ke, "Unachipəən, m bui si, fiin." ¹⁵ Le uja u kpo na fiil kal, ki piin ki bi len. Le Yesu di u tii una.

¹⁶ Le ijawaan chuu bi məmək. Le bi nyuŋni Uwumbər, ki bui ke, "Uwumbər aabəabr kpaan bi tikaasisik ni. Uwumbər dan u nan ter waanib la."

¹⁷ Le bi mooni tibər timina itingbaan i bi nima chee na ni, ni Judea aatingbaan məmək ni, ki mooni Yesu aayimbil.

Ŋonn aah tun ni waadidiliib Yesu chee pu na
(*Matiu 11.2-19*)

¹⁸ Ŋonn aadidiliib nan tuk u Yesu aah ŋani pu na məmək. ¹⁹ Le u yin bi ponn ni bilee, le ki tun bi ke bi buen Tidindaan chee, ki ti baa u ke u ye unii u Uwumbər aabəabtiib nan len ke u ga dan na aan waa ye? Bi ga li ban uken aa?

²⁰ Le Ŋonn aadidiliib ngbaan fuu ni Yesu chee ki nan bui u ke, "Ŋonn u muini binib nnyun ni na tun ni timi aa chee ti nan baa si ke, 'Aa ye unii u Uwumbər aabəabtiib nan len ke u ga dan na aan saa ye, bee ti ga li ban uken la aa?'"

²¹ N-yoonn ngbaan le Yesu cha bibum pam pəək, ki nyan tiyayaar binib ni, ki likr bijoom bi wiir na aanimbil; ²² le ki bui Ŋonn aadidiliib, "Gir buen Ŋonn chee, ki ti tuk u naah ŋun pu ki kan pu na, ke m likr bijoom aanimbil, ki cha biwəb, ni bikəndam, ni bitafakpaab pəək, ki fikr binib bi kpo na nkun ni, ki tuk bigiim Uwumbər aabəanyaan tee. ²³ Unii u kaa joo mi beeni na, Uwumbər aanyoor bi u pu."

²⁴ Le Ŋonn aadidiliib aah buen na, Yesu len kinipaak ngbaan chee Ŋonn aabər ke, "Naah nan buen Ŋonn chee nteersakpiin ni na, ni nan dak ke ni ga kan kinye? Ni nan dak ke ni ga kan lipul li libuln fiini li na la aa? ²⁵ Ni nan buen ni ti kan uja u pee tiwanyaan na la aa? Binib bi pee tiwanyaan ki ji məməon na bi bibərb aadichal ni la. ²⁶ Ni nan buen ni ti kan Uwumbər aabəabr la aa? Mbamən, m tuk nimi la, u jer Uwumbər aabəabr. ²⁷ Ni ŋmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke Uwumbər bui ke, 'Maatutunn sə. M tun ni u ke u loln ni nsan, ki nan toor nsan siin si.*' Ŋonn le ye ututunn ngbaan. ²⁸ M tuk nimi la, baa kee ma unii ubaa u jer Ŋonn. Le unii u ye uwaatiir Uwumbər aanaan ni na jer Ŋonn."

²⁹ Binib məmək ni bilampoogaab nan ŋun Ŋonn aaliin, ki cha u muin bi nnyun ni. Nima le mək ke bi kii ki tii Uwumbər aabamən. ³⁰ Farisii yaab ni Uwumbər aakaal aaməməkəb aa nan cha u muin bi nnyun ni. Nima le mək ke bi yii Uwumbər aabəabəoln.

³¹ Tə, Yesu nan ki bui kinipaak ngbaan ke, "M ga di ba ki di ŋaŋ dandana aanib ngbaan? Bi bi ke ba na? ³² Bi bi ke mbim mu ka kinyan ni ki tuk biŋeen aatətiib, 'Ti pii ŋiwul le ki tii nimi, le naa saar. Ti wii ikpowiil, le naa kaani.' ³³ Dandana aanib ngbaan mu bi kina la; Ŋonn nan dan ki nan lul buməb, kaa nyu ndaan, le bi bui ke u kpa kinimbəŋ. ³⁴ Min Unibəon Aabo dan le ki ji ki nyu, le bi bui ke m ye upusakpiindaan ki ye udanyur; ki ŋonni bilampoogaab ni titunwanbirdam la. ³⁵ Tə, binib bimək kpa

* 7:27 : Lik Malakai 3.1.

nlan mbaməm na, bi bee ke Uwumbər aah njan pu na, ni njan.”

Upii ubaa aah nyun Yesu pu na

³⁶ Farisii aanii ubaa nan bui Yesu ke u dan nan ji u chee tijkaar: Le u koo waadichal ni, ki kal ki bi ji. ³⁷ Le upii u ye titunwanbir-daan na bi kitinj ngbaan ni, ki njan ke Yesu ka ji tijkaar Farisii aanii ngbaan do. Le u joo ni nkpan mu nun mō na, kpalba nyaan u bi yin u ke alabasta na ponn ni, ³⁸ le ki dan nan sil Yesu aapuwoɓ, utaa chee, le ki wii, ki cha tinyunyunn lir Yesu aataa pu, ki finn utaa, le ki joo waayikpir per utaa, ki moor utaa, ki di tulalee ngbaan njanir. ³⁹ Farisii aanii ngbaan aah kan kina na, le u dak usuni ni ke, “Uja wee yaa sil ye Uwumbər aabonabr kan, u ba ga bee upii u meeh u na aabimbin aah bi pu na, ke u ye titunwanbir-daan la.”

⁴⁰ Le Yesu tuk Farisii aanii ngbaan ke, “Simonn, m ban m bui si tibər tibaa la.”

Le u bui u, “Uməmər, lem.”

⁴¹ Le Yesu bui u, “Bijab bilee le nan bi, le ki joo uwankpadaan aapōln. Ubaa joo waapōln njanombil ni njanir iwiin ikui injmu aapal na, ubaa mu joo waapōln njanombil ni njanir iwiin piinjmu aapal na. ⁴² Bi mōmōk bilee aah kaa kpa nibaa bi giin tii u na, le u di cha pinn bi mōmōk. Bijab bilee ngbaan ponn ni, ulau ga li gee u ki jer uken?”

⁴³ Le Simonn bui u, “Waaah di cha pinn unii u aapōln wiir na le ga li gee u ki jer u aapōln kaa wiir na.”

Le Yesu bui u, “Aa len mbamən la,” ⁴⁴ le ki fenn torj upii ngbaan, ki bui Simonn, “Aa kan upij wee ee? M koo ni saadichal ni, le saa tii mi nnyun ke m finn ntaa. Upii wee ma kan, u di tinyunyunn le finn ntaa, ki di waayikpir per ntaa. ⁴⁵ Saa moor ntakpīln, † Uma le moor ntaa buyoonn m koo ni na ki nan saa dandana. ⁴⁶ Saa di nkpan njanir n-yil. Uma le di tulalee njanir ntaa. ⁴⁷ M tuk si la, m di cha waatunwanbir ti wiir na ki pinn u. Nima le cha u gee mi sakpen. M yaa di cha pinn unii titunwanbir siib na kan, udaan ga li gee mi siib la.”

⁴⁸ Yesu nan bui Simonn kina, le ki tuk upii ngbaan, “M di cha pinn si saatunwanbir la.”

⁴⁹ Le binib bi bi ji u chee tijkaar na baa bibaa bisui ni, “U ye njanir ki di cha pinn titunwanbir?”

⁵⁰ Le Yesu bui upii ngbaan, “Saah gaa mi ki kii pu na, nima le cha aa njanir. Li cha ki li kpa nsuudoon.”

8

Bipiib bi dii Yesu na

¹ Naa yunn le Yesu bō dii ntisakpem ni ntiwaatiir ni, ki mooni Uwumbər aanaan aabonayaan tee. Waakpambalb kipiik ni

bilee mu dii u. ² Bipiib bi u nan cha bi pōk na mu dii u. Iween le nan joo bibaa. Tiyayaar mu nan joo biken. Bi ponn ni ubaa nan ye Mari, u bi yin u ke Magdalene na. Tiyayaar tilole le nan joo u, le Yesu nan jenn nyan ti u ni. ³ Bi ponn ni ubaa mu ye Joana, u ye Ubərkpaaan Herod aatutunn Chusa aapuu na. Ubaa mu ye Susana. Bipiib biken mu nan bi ki dii u ki wiir. Le bi mōmōk di baawan ter u ni waakpambalb.

Unii u yaa njikaabim na aayatanjakl

(*Matiu 13.1-9; Mak 4.1-9*)

⁴ Le binib nyan itingbaan mōmōk ni, ki dan Yesu chee, ki njanir kinipaak sakpen. Le u njak bi liyatanjakl:

⁵ “Ukpaal ubaa nan buen u ti yaa njikaabim. Waaah yaa na, le mubaa lir nsan ponn ni. Le binib taa taa mu pu. Le inyoon i laani paacham na dan nan peei jin. ⁶ Le mubaa mu lir ntakpateer pu. Le mu guu punn mala, ki mu ki yal mala; ba pu? nima chee aa soon. ⁷ Le mubaa mu lir ikokon ponn ni. Le mu ni ikokon kpaan muun. Le ikokon ku mu. ⁸ Le mubaa mu lir kitinj ki njanir na ponn ni, ki muun, ki mar, ki lu nkub nkub.”

Yesu aah len kina ti doo na, le u teen ke, “U kpa litafal na kan, u njanir.”

Nitaa ni pu u njak bi njiyatanjakl

(*Matiu 13.10-17; Mak 4.10-12*)

⁹ Le waadidiliib dan ki nan baa u liyatanjakl ngbaan aataata. ¹⁰ Le u bui bi, “Uwumbər le cha ni bee waanaan aabōbərkaan. Biken ma kan, u njak bi njiyatanjakl, aan bi lik, kaan li waa, ki pel, kaan bee naataata.”*

Unii u yaa njikaabim na aayatanjakl aatataa

(*Matiu 13.18-23; Mak 4.13-20*)

¹¹ “Liyatanjakl ngbaan aataata le ye ke njikaabim ngbaan le ye Uwumbər aabōr. ¹² Mu lir nsan ponn ni na le ye binib bi njanir Uwumbər aabōr na. Le kinimbōr dan nan nyan ti bisui ni, bi taa gaa Uwumbər ki kii, ki njanir. ¹³ Mu lir ntakpateer pu na le ye binib bi njanir Uwumbər aabōr ki gaa ti ni mpopiin na. Bi mu aa gaa ti bisui ni mbamən. Bi gaa Uwumbər ki kii ni yunn siib; tō, ntōrj yaa pii bi kan, le bi ga di u lii. ¹⁴ Mu lir ikokon ponn ni na le ye binib bi njanir Uwumbər aabōr aan ki cha bitafal bi liwankpal ni, ni dulnyaa ni aawan ni mō na ni, ni baabimbin aabōr ni na. Nima le ku tibər ngbaan bisui ni. Le taa mar. ¹⁵ Mu lir kitinj ki njanir na ponn ni na le ye binib bi aasui njanir ki ye mbamən na, ki njanir Uwumbər aabōr, ki joo ti mbamən, ki kpa limōr, ki dii Uwumbər kaa di cha na.”

† 7:45 : ...moor ntakpīln: Israel yaab nan doon tob kina le ki mōk ngeehn.

* 8:10 : Lik Aisaya 6.9-10.

Karyaa aayatanjaki
(Mak 4.21-25)

¹⁶ “Unii yaa see karyaa kan, waan di lisambil ki di chij u pu, kaan di siin tiwandookaan aataab. U ga di u tɔɔj tiwan paab la, le u li wiin aan binib bimɔk koo ni na li waa.

¹⁷ “Tibɔr timɔk bɔɔ na, ti ga kpiir. Tibɔbɔrkaan mɔmɔk mu ga nyan mpaan pu.

¹⁸ “Cha nitafal li bi naah ɲun pu na ni man. Unii u kpa na, Uwumbɔr ga kpee u. Unii u kaa kpa na, Uwumbɔr ga chuu gaa waah dak ke u kpa ti na.”

Binib bi ye Yesu aana ni unaatiib na
(Matiu 12.46-50; Mak 3.31-35)

¹⁹ Yesu aana ni unaatiib nan fuu ni ki ban u. Kinipaak ngbaan pu le baa ɲmaa koo ni u chee. ²⁰ Le bibaa tuk u, “Aana ni aanaatiib si lipaal ki ban si la.”

²¹ Le u bui bi, “Nna ni nnaatiib le ye binib bi ɲun Uwumbɔr aabɔr ki ɲani taah len pu na.”

Yesu aah ɲa pu ki cha kibuj ɲmin na
(Matiu 8.23-27; Mak 4.35-41)

²² N-yoonn ngbaan le Yesu ni waadidiliib koo buɲɔb ni. Le u bui bi, “Cha ti puur nnyusakpem man.” Le bi buen. ²³ Buɲɔb na aah cha na, le u dɔ bu ponn ni geen. Le kibuj piin ki daar. Le nnyun feei ki koo buɲɔb na ni, le bu ban bu gbii. Ni nan ye linimaln la. ²⁴ Le bi dan ki nan finn Yesu ki bui ke, “Tidindaan, Tidindaan, ti ga bee nnyun ni.”

Le u finn, ki kae kibuj ni tinyunkpenn. Le kibuj ni tinyunkpenn ɲmin chii. ²⁵ Le u baa bi, “Ba pu naa gaa mi ki kii?”

Yesu aah ɲa pu na, le ni gar bi pam. Le ijawaan chuu bi. Le bi baa tɔb, “Ba aanibol bi na, ki kae kibuj ni nnyun mu, aan ni kii waamɔb.”

Yesu aah cha uwaar pɔɔk pu na
(Matiu 8.28-34; Mak 5.1-20)

²⁶ Bi nan fuu Gerasiin yaab aatiɲ ki bi Galilee Aanyusakpem aadapuul na. ²⁷⁻²⁹ Le uwaar ubaa nan bi nima, ki chuun uɲmeen ni yunn, ki koo baah sui binib titakpalunn ti ponn ni na, kaa kii u li bi linampal. Tiyayaar chur u kpala kpala. Le udoyaab nan di idɔribi ni tikululn buu u ke bi kiir u. Le u nan keei tikululn ni idoribi ngbaan. Tiyayaar ngbaan le di u buen nteersakpiin ni. Le Yesu aah nyan buɲɔb ni na, uja ngbaan dan nan tooh u nsan pu. Le Yesu tuk tiyayaar ngbaan, “Nyan u ni.” Nima pu na, waah kan Yesu na, le u teen, ki gbaan kitin, unimbiin ni, le ki len mpɔɔn pu ke, “Yesu, sin u ye Uwumbɔr u kaa kpa ɲeen aatɔ na Aajapɔɔn na, aa ban ba m chee? M ganj si, taa ɲa mi falaa.”

³⁰ Le Yesu baa u, “Bi yin si ke ba?”

Tiyayaar pam aah bi u ni na, nima le u bui ke bi yin u ke Kipaak. ³¹ Le tiyayaar ngbaan ganj Yesu ke u taa bui ti ke ti buen libuul li nyoo na ni.

³² Igbeer nan bi nima chee ki wiir, ki chuun ji limɔɔgongoln paab. Le tiyayaar ngbaan ganj Yesu ke u cha ti koo igbeer ngbaan ni. Le u kii. ³³ Le ti nyan uja ngbaan ni, ki ti koo igbeer na ni. Le igbeer ngbaan mɔmɔk san sunn ni limɔɔgongoln taab, ki ti koo nnyun ni, ki bee nnyun ni.

³⁴ Tɔ, bijab bi kii igbeer ngbaan na aah kan kina na, le bi san buen kitin ni, ni itingbaan ni, le ki ti tuk binib tibɔr ngbaan.

³⁵ Binib aah ɲun kina na, le bi dan bi nan lik budabu ɲa na, le ki fuu ni Yesu chee, ki kan uja u tiyayaar nyan u ni na ka Yesu chee ki cheer ki pee tiwanpeenkaan, kaa ki chuun uɲmeen. Le ijawaan chuu bi. ³⁶ Le binib bi kan Yesu aah cha uja ngbaan pɔɔk pu na, tuk bi waah ɲa pu na. ³⁷ Le Gerasiin aatiɲ aanib, ni itingbaan mɔmɔk aanib san ijawaan pam. Nima le bi ganj Yesu ke u nya baatiɲ ni. Le u koo buɲɔb ni ke u gir buen nnyusakpem aadapuul. ³⁸ Le uja u tiyayaar nyan u ni na ganj Yesu ke u cha u dii u.

Le Yesu aa kii, ki bui u, ³⁹ “Gir kun ki ti tuk binib Uwumbɔr aah tun litukpaan tii si pu na.”

Le u siir, ki bɔ dii waatiɲ ngbaan ni, ɲipepel mɔmɔk, ki tuk binib Yesu aah tun litukpaan pu tii u na.

Yesu aah cha upii ubaa pɔɔk aan ki fikr upiibo nkun ni pu na

(Matiu 9.18-26; Mak 5.21-43)

⁴⁰ Yesu aah puur nnyusakpem na, kini-paak nan si kii u nima, ki kpa mpopiin ki gaa u. ⁴¹ Le uja ubaa, u ye mmeen aadiik ni aaninkpel, aan bi yin u ke Jairus na, dan nan gbaan kitin Yesu aanimbiin ni, ki ganj u ke u dan udo, ⁴² le ubisabaan, u ye ɲibin kipiik ni ɲilee na bun, ki ban u kpo. Le Yesu dii u ki buen.

Waah cha na, le kinipaak dii u ki mueni u. ⁴³ Le upii u fu tipiir ɲibin kipiik ni ɲilee taa door na bi nima. U nan chaa biteteeb chee, ki jin waamongbil mɔmɔk doo. Bi ponn ni ubaa mu aa ɲmaa cha u pɔɔk. ⁴⁴ Le u dan Yesu aapuwbɔ, le ki nan meeh waabɔkul aamɔjuul. Libuul ngbaan ni le u pɔɔk. ⁴⁵ Le Yesu baa ke, “Nɲma meeh mi?”

Le bi mɔmɔk nee ke baa meeh u. Le Piita ni binib bi bi u chee na bui u, “Ndindaan, kinipaak ngbaan mɔmɔk bi aa chee ki mueni si kina, le aa baa ke ɲma meeh si?”

⁴⁶ Le Yesu bui ke, “Unii ubaa le meeh mi. M bee ke mpɔɔn nyan m ni.” ⁴⁷ Le upii ngbaan nan bee ke waa bɔr. Ijawaan nan chuu u, le uwon gbaa. Le u dan nan gbaan Yesu aanimbiin ni, ki tuk u binib mɔmɔk aanimbiil ni, budabu cha u meeh u na, ni

waah pook libuul ngbaan ni pu na. ⁴⁸ Le Yesu bui u, “Mbisal, saah gaa mi ki kii na, nima le cha aa pook. Li cha ni mpopiin.”

⁴⁹ Yesu aah len kina na, le unii ubaa nyan ni Jairus do ki tooh Jairus nsan pu, ki nan tuk u ke, “Aabisal kpo a. Taa ki cha Umomokr ngbaan nani falaa ki cha aado.”

⁵⁰ Le Yesu nun waah len pu na, ki bui Jairus, “Taa san ijawaan. Aa yaa na naadii baanja kan, u ga pook.”

⁵¹ Yesu aah fuu Jairus do na, le waa cha unii ubaa dii u ki koo ni, see Piita, ni Jonn, ni Jems, ni upiibo ngbaan aate ni una. ⁵² Le binib bi momok bi lichilin ni na bi wii ikpowiil ki kaani. Le Yesu bui bi, “Taa wii man. Waa kpo. U geen la.”

⁵³ Le bi laa u pam. Bi bee ke u kpo la. ⁵⁴ Le Yesu chuu unjaal ki bui u, “Upiibo, fiin.” ⁵⁵⁻⁵⁶ Libuul ngbaan ni le waawiin ki gir koo u ni, le u fi. Le ni gar ute ni una pam. Le Yesu bui bi ke bi taa tuk unii ubaa waah na pu na, le ki bui bi ke bi tii ubo ngbaan tijikaar u ji.

9

Yesu aah tun waadidiliib kipiik ni bilee pu na

(Matiu 10.5-15; Mak 6.7-13)

¹ Yesu nan yin ni waadidiliib kipiik ni bilee ke bi kuun ni u chee, le ki tii bi mpoon bi ti nyan tiyayaar aabonj momok binib ni, ki mu cha bibum pook; ² le ki tun bi, bi ti li tuk binib Uwumbor aanaan aabor, ki cha bibum pook, le ki bui bi, ³ “Ni taa li tu lisachuln aatuln libaa. Ni taa li joo kijaangbeek, ki taa li joo litaakar, ki taa li joo tijikaar, ki taa li joo njimobil, ki taa li joo njibokul njilee. ⁴ Naah ti koo lidichal li ponn ni na, ni li bi li ponn ni ki ti saa bundaln ni ga nyan kitinj ngbaan ponn ni na. ⁵ Kitinj kibaa aanib yaa kaa gaa nimi kan, ni nyan nima ki kpaar nitaa aataan ki lii nima. Nimina le ga li ye nsurim ki tii bi.”

⁶ Yesu aah tuk waadidiliib kina ki doo na, le bi siir ki bo dii ntim ni, ki mooni tibonyaan tee. Baah buen nimok na, le bi cha bibum pook.

Ubor Herod aah len pu joo cha Yesu wab na

(Matiu 14.1-2; Mak 6.14-29)

⁷ Ubor Herod nan nun Yesu aah na pu na, kaa nyi waah ye udaan u na. Bibaa len ke Jonn le fikr nkun ni, ⁸ bibaa mu len ke Elaija, bibaa mu len ke n-yaayoonn na aabonabr ubaa le fikr. ⁹ Le Herod bui ke, “M nan chuu gi Jonn aayil. Maah nun u aabor na, u ye njima?” le ki ban ke u kan u.

Yesu aah kpiin binib njichur njijmu pu na
(Matiu 14.13-21; Mak 6.30-44; Jonn 6.1-14)

¹⁰ Le Yesu aakpambalb ki gir ni, ki nan tuk u baah na pu na. Le u di bi buen Betseda

aatinj ni, bima bibaa. ¹¹ Le kinipaak ngbaan nun ke u buen nima. Le bi mu paan u pu, “Ti u gaa bi, ki tuk bi Uwumbor aanaan aabor, le ki cha bi ponn ni bi ye bibum na pook.

¹² Nwiin aah ban mu lir na, le waakpambalb kipiik ni bilee na dan nan bui u, “Ti bi kipook ni la; cha kinipaak ngbaan buen itingbaan ni, ki ti ban tijikaar ni nkookoo yaan.”

¹³ Le u bui bi, “Nimi nibaa tii bi tijikaar man, bi ji.”

Le bi bui u, “Njiboroboro kpin njijmu ni ijan ilee baanja le bi. Aa ban ke ti buen ti daa tijikaar ti ga neer binib ngbaan momok na aa?” ¹⁴ Bijab ngbaan ga nan li fuu njichur njijmu.

Le u bui waakpambalb ke bi cha kinipaak ngbaan kal kitinj njikpuk njikpuk, piinjmu piinjmu.

¹⁵ Le waakpambalb na kina, ki cha bi momok kal. ¹⁶ Le u yoor njiboroboro kpin njijmu, ni ijan ilee ngbaan, le ki waan lik paacham, ki doon Uwumbor, ki gi, le ki di tii waakpambalb ke bi yakr siin kinipaak ngbaan momok aanimbiin ni. ¹⁷ Le bi momok njan ki bab. Baah njan ki bab ki gur ni na, le waakpambalb yoor tijikaar ti gur na, ki gbiin tibookur kipiik ni tilee.

Piita aah len Yesu aabor pu na

(Matiu 16.13-19; Mak 8.27-29)

¹⁸ Kitaak kibaa daal, le Yesu nan bi mee Uwumbor ubaa. Waadidiliib mu bi u chee. Le u baa bi, “Kinipaak ngbaan bui ke m ye njima?”

¹⁹ Le bi bui u, “Bibaa len ke aa ye Jonn u nan muini binib nnyun ni na, le biken mu len ke aa ye Uwumbor aabonabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la; biken mu len ke n-yaayoonn na aabonabr ubaa le fikr nkun ni.”

²⁰ Le u baa bi, “Nimi nibaa len ke m ye njima?”

Le Piita bui u, “Aa ye Uwumbor Aanii Kristo u ga gaa timi lii na la.”

Yesu aah tuk bi waah ga ji falaa pu na

(Matiu 16.20-28; Mak 8.30-9.1)

²¹ Le u sur bi mbamom ke bi taa tuk unii ubaa, ²² le ki bui bi, “Min Unibon Aabo ga ji falaa sakpen. Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbor aatotoorninkpiib, ni Uwumbor aakaal aamomokb ga yii mi, ki ku mi. Iwiin itaa daal le Uwumbor ga fikr mi nkun ni.”

²³ To, u nan bui waadidiliib ni kinipaak ngbaan, “Unii yaa ban u dii mi kan, u yii ubaa, ki yoor waadapuinkoo iwiin momok aan ki li dii mi. ²⁴ Unii umok kaan njmaa kpo m pu na kan, waamofal ga bee yoli la. Unii umok ga njmaa kpo m pu na kan, u ga kan limofal li kaa kpa ndoon na. ²⁵ Unii yaa kan dulnyaa wee ni aawan momok, ki lann waamofal, ki won kan, ba aanyoor le u kan?”

²⁶ Unii yaa san iniməon m ni maaliin chee u tuk binib biken kan, min Unibən Aabo ga nan yii udaan ngbaan. M ga gir ni, ki li kpa m ni Nte Uwumbər aapəon. Uwumbər aatuuntiib bi ye chain na mu ga nyuŋ mi. N-yoonn ngbaan le m ga yii udaan ngbaan. ²⁷ M tuk nimi mbaməon la, binib bi si do na ponn ni bibaa aan kpo see bi puen kan Uwumbər aanaan waahr.”

Yesu aawon aah kpeln pu na
(Matiu 17.1-8; Mak 9.2-8)

²⁸ Waah len kina na, ni naahn iwiin iniin aapuwəb le u di Piita, ni Jənn, ni Jems, ki di jon lijoon paab, u ti mee Uwumbər. ²⁹ Waah bi mee Uwumbər na, le unimbil wəb kpeln. Le waawanpeenkaan mu kpeln tiwanpipiln ni ga li deer aanimbil na. ³⁰⁻³¹ Le bi kan bijab bilee bi wiin chain na bi len u chee tibər. Bi nan ye n-yaayoonn na aabonabtiib Moses ni Elaija la. Bi nan len waah ga ŋa Uwumbər aageehn ki kpo Jerusalem ponn ni pu na. ³² Le ngeen joo Piita mam. Baah finn na, le bi kan Yesu aah wiin chain pu na, ki kan bijab bilee bi si u chee na. ³³ Bijab bilee ngbaan aah siir cha u na, le Piita bui u, “Ndindaan, taah bi do na, ni ŋan. Cha ti ŋa ŋiboo ŋitaa, ki di libaa tii si, ki di liken tii Moses, ki di liken tii Elaija.” Piita aah len kina na, waa nyi waah len ti cha ni wəb na.

³⁴ Waah laa bi len kina na, le ntaalangbam dan nan biin bi pu. Mu aah biin bi pu na, le ijawaan chuu Yesu aadidiliib ngbaan. ³⁵ Le nneel len ntaalangbam na ni ke, “Maabo u m lee u na sə. Li ŋun waah len pu na man.”*

³⁶ Nneel ngbaan aah len ki ti doo na, bi nan kan Yesu baanja le si. Le bi joo tibər ngbaan bima baanja, kaa tuk unii ubaa n-yoonn ngbaan baah kan pu na.

Yesu aah nyan libimbikl ubo ni pu na
(Matiu 17.14-18; Mak 9.14-27)

³⁷ Kitaak aah woln na, le bi sunn ni lijoon ngbaan taab. Le kinipaak sakpenj tooh u nsan ni. ³⁸ Le kinipaak ngbaan ponn ni uja ubaa teen ke, “Uməməkr, m ganj si, san ŋapəon kinimbaak. U ye maabobaal la. ³⁹ Libimbikl le lir u ki cha u tar, ki cha uwon gbaa, le uməb ponn ni puk tipupukr, ki liin u nsin sakpen, kaa ban li di u lii. ⁴⁰ M ganj saadidiliib ke bi nyan u libimbikl ngbaan. Bi mu aa ŋmaa nyan u.”

⁴¹ Le Yesu bui ke, “Nimi dandana aanib, naa gaa Uwumbər ki kii, ki mu aa dii u mbaməon. Ni ban ke m yunn ni chee kinye pu, aan ki li kpa limər ni pu?” le ki tuk ubo ngbaan aate, “Li joo ni aajapəon ngbaan m chee.”

⁴² Le ubo ngbaan aah choo na, libimbikl lii u kitinj, le ki cha uwon gbaa sakpen. Le

Yesu kae libimbikl ngbaan, ki cha ubijabo ngbaan pəək, le ki di u giin tii ute. ⁴³ Baah kan Uwumbər aah kpa m pəon sakpen pu na, le ni gar kinipaak ngbaan məmək pam.

Yesu aah ki tuk waadidiliib waakun aabər pu na

(Matiu 17.22-23; Mak 9.30-32)

Naah gar binib ngbaan məmək kina na, le Yesu bui waadidiliib, ⁴⁴ “Bi ga di min Unibən Aabo ŋa binib aanjaal ni la. Cha tibər timina koo nitafal ni man.” ⁴⁵ Le baa bee taatataa. Uwumbər le bər taatataa ke bi taa bee. Le baa kaa ke bi baa Yesu taatataa.

Ulaw ye uninyuun?

(Matiu 18.1-5; Mak 9.33-37)

⁴⁶ Le waadidiliib kpak təb kinikpkpak ke ulaw ye uninyuun bi ponn ni. ⁴⁷ Le Yesu bee baah dak pu na, le ki di ubo siin ubaa chee, ⁴⁸ le ki tuk bi, “Unii umək gaa ubo wee maayimbil pu na kan, u gaa mi le na. Unii umək gaa mi na kan, u gaa Uwumbər u tun ni mi na le na. Unii u ye uwaatiir ni ponn ni na, uma le ye uninyuun.”

Taa kiir unii u tun Uwumbər aatuln na
(Mak 9.38-40)

⁴⁹ Le Jənn tuk Yesu, “Ndindaan, ti kan unii ubaa nyan tiyayaar binib ponn ni, saayimbil pu. U mu aa dii timi, nima le ti bui u ke u di cha.”

⁵⁰ Le Yesu bui u, “Taa ki tuk u ke u di cha. Unii u kaa ye nimi aadin na si nichan ni la.”

Samaria yaab bibaa aah yii Yesu pu na

⁵¹ Bundaln Yesu ga gir buen paacham na peen ni. Le u pəək ubaa ke u buen Jerusalem, ⁵² le ki tun bitutum ke bi loln u pu nsan. Le bi buen, le ki ti fuu Samaria yaab† aatinj kibaa ponn ni, bi ti gor kiir u. ⁵³ Le kitinj ngbaan ni aanib kan ke u ban u buen Jerusalem. Nima le bi yii u. ⁵⁴ Waadidiliib Jems ni Jənn aah kan ke bi yii u na, le bi baa u, “Tidindaan, aa ban ke ti mee Uwumbər aan mmii nyan paacham ki gaa bi [ke Elaija aah nan ŋa pu na aaj]?”

⁵⁵ Yesu nan fenn toŋ Jems ni Jənn le ki kae bi, [ki bui bi, “Naa nyi Mfuur Nyaan mu yeh nimi na aah bi pu na. ⁵⁶ Min Unibən Aabo aa dan m nan ku binib. M dan ke m nan gaa bi lii la.”]

Le bi buen kitinj kiken ni.

Binib bi ban ke bi dii Yesu na
(Matiu 8.19-22)

⁵⁷ Baah cha na, le uja ubaa dan nan bui Yesu, “M ga dii si saah cha nin chee na mək.”

⁵⁸ Le Yesu bui u, “Ŋəək kpa yaah koo ibuu i ponn ni na. Inyoon i laani paacham na mu kpa yaadil. Min Unibən Aabo aa kpa maah ga doon nin chee na.”

⁵⁹ Le Yesu tuk uja uken, “Li dii mi.”

* 9:35 : Lik Aisaya 42.1. † 9:52 : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mo.

Le u bui u, “Ndindaan, m mee si nsan, cha m buen ti sub nte waahr, aan ki nan dii si.”

⁶⁰ Le Yesu bui u, “Cha bitekpiib sub tɔb. Si ma kan, aa li cha ti moon Uwumbɔr aanaan aabɔr.”

⁶¹ Le uja uken mu tuk Yesu, “Ndindaan, m ga dii si la. M mu mee si nsan, cha m buen ti chɔi maachiln ni aanib waahr, aan ki nan dii si.”

⁶² Le Yesu bui u, “Unii yaa joo unaaja ko kisaak ki lik puwɔb kan, waa ɲeer Uwumbɔr aanaan ni aatuln.”[‡]

10

Yesu aah tun waadidiliib imonko itaa ni kipiik pu na

¹ Nee aapuwɔb le Tidindaan nyan bijab imonko itaa ni kipiik ki kpee, le ki tun bi bilelee ke bi loln u pu nsan, ki ti koo waah ga buen ntim mu mɔmɔk ni na. ² U bui bi, “Idi biir le ki wiir. Bidicheeb aa wiir. Nima pu na, ni li mee kisaak aadindaan man ke u tun bidicheeb bi ti chee waajikaar. ³ Li cha man. Maah tun nimi na, ni ga li bi ke ipihbi i bi ɲisapol aakaasisik ni na la. ⁴ Ni taa li joo ɲimombil ataakɔr, ki taa tun ɲitun, ki taa li joo ɲinaatak, ki taa sil nsan ni ki doon unii ubaa. ⁵ Ni yaa koo lidichal ni kan, ɲjan aawan le ye ke ni bui bi, ‘Uwumbɔr aanyoor bi lidichal lee aanib pu.’ ⁶ Uninyaan yaa bi nima chee kan, Uwumbɔr aanyoor ga li bi u pu. Uninyaan yaa kaa bi kan, Uwumbɔr aanyoor ga gir ni ni pu. ⁷ Lidichal libaa aanib yaa gaa nimi kan, ni li bi nima ki ti saa buyoonn ni ga nan nya na, ki taa jir lidichal. Ni li ji ki li nyu baah ga tii nimi ni na; ututunn mɔmɔk ɲeer waapar. ⁸ Ni yaa koo kitiɲ kibaa ni aan bi gaa nimi kan, ni li ji baah ga tii nimi ni na, ⁹ ki bui bi ke, ‘Uwumbɔr aanaan peen ni nimi la,’ ki cha bibum bi bi nima na pɔɔk. ¹⁰ Ni yaa koo kitiɲ kibaa ni, aan baa gaa nimi kan, ni bɔ dii ki ponn ni ki bui ke, ¹¹ ‘Nimi aatiɲ aataan ti bi titaapɔtan ni na, tima le ti kpaar lii do chee na, ni li ye nsurm ki tii nimi. Ni li nyi ke Uwumbɔr aanaan peen ni, le ni yii.’ ¹² M tuk nimi la, bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, binib ngbaan aatafadaan ga jer Sodom aatiɲ aanib aatafadaan.”

Binib bi kaa kpeln baabimbin na aabɔr (Matiu 11.20-24)

¹³ “Korasinn aatiɲ aanib, tibɔbir bi ni pu. Betseda aatiɲ aanib, tibɔbir bi ni mu pu; ba pu? m yaa ba nan tun lijɲjiir aatun Taya ni Saidonn aatim aanib aakaasisik ni ke maah tun lijɲjiir aatun nikaasisik ni pu na kan, bi ba ga kpeln baabimbin ni yunn, ki li pee tiwanpeenkaan ni saak kuub na, ki di nfatan puɲ biyil, aan ki mɔk ke bisui

bii baatunwanbir pu. ¹⁴ Bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, nimi aatafadaan ga jer Taya aatiɲ aanib ni Saidonn aatiɲ aanib aatafadaan. ¹⁵ Nimi Kapenaum aatiɲ aanib ma kan, bi ga yoor nimi paacham aa? Aayii. Bi ga sunn nimi tataba tataba la.”

¹⁶ Yesu nan tuk waadidiliib, “Unii u ɲun nimi aabɔr na kan, u ɲun maabɔr le na. Unii u yii nimi na kan, u yii mi le na. Unii u yii mi na kan, u yii Uwumbɔr u tun ni mi na le na.”

Waadidiliib imonko itaa ni kipiik na aah gir ni pu na

¹⁷ Le bijab imonko itaa ni kipiik ngbaan gir ni Yesu chee ni mpopiin, ki nan bui u, “Tidindaan, tiyayaar mu kii timi aamɔb, saayimbil pu.”

¹⁸ Le u bui bi, “M kan kinimbɔɲ nyan ni paacham ki ɲa yɔli ke utaal aah moor ki lir pu na. ¹⁹ Lik man, m tii nimi mpɔɔn, ni ti taa ikuub ni inyoohn pu, ki tii nimi mpɔɔn, ni nyan timi aadin kinimbɔɲ aapɔɔn mɔmɔk, le tiwan nibaa aan ɲmaa ɲa nimi nibaa. ²⁰ Tɔ, tiyayaar aah kii nimi aamɔb na, ni taa cha nima baanja le ye nimi aapopiin. Nimi aayimbil aah ɲmee paacham na le ye mpopiin mbamɔm.”

Yesu aah kpa mpopiin sakpen pu na (Matiu 11.25-27; 13.16-17)

²¹ N-yoonn ngbaan le Uwumbɔr Aafuur Nyaan cha Yesu kpa mpopiin pam, ki bui ke, “Nte Uwumbɔr u ye paacham ni taab Aadindaan na, aa bɔr tibɔr timina bilankpalb ni binimbiwolm, le ki di mɔk chapɔntiib, nima le m pak si. Nte, saageehn le na, nima le cha aa ɲa kina.

²² “Nte Uwumbɔr le tii mi tiwan mɔmɔk. Ubaa aa nyi min Uwumbɔr Aajapɔɔn aah ye udaan u na, see Nte Uwumbɔr. Ubaa mu aa nyi Nte Uwumbɔr aah ye udaan u na, see min Ujapɔɔn. Binib bi m ban ke m di Uwumbɔr mɔk bi na, bi mu nyi u.”

²³ Le u fenn ki tonj waadidiliib, ki bui bi libɔɔl ni, “Uwumbɔr aanyoor bi ni pu, ninimbil aah kan tiwan ni na pu. ²⁴ M tuk nimi la, Uwumbɔr aabɔnabtiib ni bibɔrb bi wiir na nan ban bi kan naah kan tiwan ni na, kaa kan. Bi nan ban bi ɲun naah ɲun tibɔr ti na, kaa ɲun ti.”

Samaria aatiɲ aaninyaan aah ɲa pu na

²⁵ Le uja u nyi Uwumbɔr aakaal mbamɔm na ubaa fii sil ki pen Yesu nlan, ki baa u, “Umamɔk; m ga ɲa kinye ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na?”

²⁶ Le Yesu baa u, “Ni ɲmee kinye Uwumbɔr aakaal ponn ni? Aa karn kinye?”

²⁷ Le u bui u, “Ni ɲmee ke, ‘Aa li gee Aadindaan Uwumbɔr aasui mɔmɔk ni, ni saawiin mɔmɔk, ni saapɔɔn mɔmɔk, ni saalandak

[‡] 9:62 : Naatataa le ye ke unii yaa kaa gaa Uwumbɔr aatuln injaal ilee kan, waa ɲeer u tun li.

məmək, ki li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.”

²⁸ Le Yesu bui u, “Aa len mbamən la. Li nani kina, le aa ga kan liməfal.”

²⁹ Le u ban ke u li kpa mbamən, le ki baa Yesu, “Nma ye nna aabo?”

³⁰ Le Yesu bui u, “Uja ubaa nan nyan Jerusalem ki cha Jeriko. Waah cha na, le u ti lir biffiirb aanjaal ni. Le bi chuu peer waawanpeenkaan ki gbaa u, le u ti ban u kpo. Le bi siir cha u. ³¹ Naah kpee siib na, le Uwumbər aatotoor ubaa mu jer nima, ki kan u. Waah kan u na, le u gəlɔn u ki jer. ³² Le Liifai* aanii ubaa mu paan ni, ki nan jer nima, le ki kan u, le ki mu gəlɔn u ki jer. ³³ Le Samaria† aatij aanii ubaa mu cha waasachuln, ki nan fuu nima chee. Waah kan u na, le kinimbaak chuu u. ³⁴ Le u buen u chee, ki di nnyok ni nkpan meen ibuun ngbaan, ki di njan poo u, le ki di u dij uma ubaa aabon pu, ki di u buen tichaandir ponn ni, ki ti lik u nima. ³⁵ Le ni woln kitaak le u di njombil tii tichaandirdaan, le ki bui u, ‘Lik u tii mi. Aa yaa jin njombil nj jer njina kan, m nan gir ni kan, m ga nan pa si.’”

³⁶ Le Yesu baa nkaal aaməməkr ngbaan, “Uja u lir biffiirb aanjaal ni na, bijab bitaa ngbaan ponn ni, ulau tee ye una aabo? Aa dak kinye?”

³⁷ Le u bui u, “Unii u san u kinimbaak na le ye una aabo.”

Le Yesu bui u, “Li cha ki mu li nani kina.”

Yesu aah mann Mata ni Mari pu na

³⁸ Tɔ, Yesu ni waadidiliib aah chuun lisachuln pu na, le bi ti fuu kitij kibaa ponn ni. Le upii u bi yin u ke Mata na gaa u waadichal ni. ³⁹ Mata nan kpa naal ubaa, bi yin u ke Mari. Le Mari ka Yesu chee, ki pel waah len pu na. ⁴⁰ Mata le tun tichann aatuln ki bi gonni ki ti bak. Nima le u dan nan bui Yesu, “Ndindaan, nnaal cha mi baanja le channi nimi tichann kaa ter mi. Aatafal aa bi ni ni ii? Bui u ke u ter mi.”

⁴¹ Le Tidindaan bui u, “Mata, Mata, aa cha tiwan sakpen le muk si ki nja si ilandak. ⁴² Tiwan nibaa baanja le aa lann. Mari aah lee ni na le njan. Ubaa aan nyan waah lee ni na u chee.”

11

Yesu tuk bi baah ga mee Uwumbər pu na (Matiu 6.9-13; 7.7-11)

¹ Kitaak kibaa daal, le Yesu nan bi nibaa chee ki bi mee Uwumbər. Waah mee u ti doo na, le waadidiliib ponn ni ubaa bui u, “Ndindaan, mək timi taah ga mee Uwumbər pu na, ke Jonn u nan muini binib nnyun ni na aah nan mək waadidiliib pu na.”

² Le Yesu bui bi, “Ni yaa mee Uwumbər kan, ni bui ke,

“Tite Uwumbər [u bi paacham na,] cha binib li san saayimbil;

cha saanaan dan.

[Bi li nani saageehn dulnyaa wee ni, ke baah nani paacham pu na.]

³ Tiin timi din aawiin aajikaar.

⁴ Cha timi aatunwanbir pinn timi; ba pu?

ti mu di cha pinn binib bimək koo timi aataani ni na.

Taa cha ti kan ntəɔj.

[Nyan timi tibabir ni.]”

⁵ Le Yesu ki bui bi, “Ni ponn ni ubaa yaa buen aajo do kinjetaasiik ki ti sil lipaal ki bui u, ‘Njɔ, pinn mi njiboroboro kpin njitaa;

⁶ njɔ ubaa chuun fuu ni ndo; m mu aa kpa tijiir tibaa m tii u’ kan, ⁷ le aajo u bi kidiik ni na ga bui si, ‘Taa muk mi. M ni maabil doon ki laj kidiik a. Maan njmaa fii ki tii si.’ ⁸ Naa ye kijotiik pu le u ga fii ki tii si. Aa yaa ganji u ki ganji u ki muk u kan, nima le ga cha u fii ki tii si saah ban pu na məmək. ⁹ Nima pu na, m tuk nimi la, ni li mee Uwumbər man, le u ga tii nima. Ni li ban Uwumbər chee man, le ni ga kan. Ni li kpaar jaalerj man, le u ga piir tii nima. ¹⁰ Unii umək mee Uwumbər na, u ga tii u. Unii umək ban na, u ga kan. Unii umək kpaar jaalerj na, u ga piir tii u. ¹¹ Ni ponn ni ubaa aabo yaa mee si maab kan, aa ga di litakpal tii u uu? U yaa mee si ujan kan, aa ga di uwaa tii u uu? ¹² U yaa mee si likoojiln kan, aa ga di unyoohn tii u uu? ¹³ Nimi titunwanbirdam yaa tee nyi ipiin i njan na ki tii nima aabim kan, njaninkabaa Nite Uwumbər u bi paacham na le aan di Waafuur Nyaan tii binib bi mee u ki ban mu na aa?”

Binib bibaa aah sii Uwumbər Aafuur Nyaan pu na

(Matiu 12.22-30; Mak 3.20-27)

¹⁴ Uja u tiyayaar cha u nja ubir na nan bi nima chee. Le Yesu nyan tiyayaar ngbaan u ni, le u len, kaa ki ye ubir. Le ni gar kinipaak ngbaan pam. ¹⁵ Bi ponn ni bibaa mu bui ke kinimbəɔj ki bi yin ki ke Beelsebul, u ye tiyayaar aayidaan na, le tii u mpəɔn ke u nyan tiyayaar binib ni.

¹⁶ Bibaa mu tɔj u ki ban ke u tun lijnjiir aatuln ki mək bi ke u ye Uwumbər Aanii.

¹⁷ Le u bee baah dak pu na, le ki bui bi, “Nnaan mubaa ni aanib yaa jaa tɔb kijaak kan, nnaan ngbaan ga bee yoli la. Lidichal libaa ni aanib mu yaa jaa tɔb kijaak kan, bi ga lir la. ¹⁸ Ni len ke Beelsebul u ye tiyayaar aayidaan le ti tii mi mpəɔn ke m nyan tiyayaar binib ni. Tiyayaar aayidaan kinimbəɔj yaa nja kina kan, ki jan kibaa kijaak la. Kaanaan ga nja kinye aan ki sil? ¹⁹ Ni

* **10:32** : Liifai yaab nan tun lituln Uwumbər Aadichal ni la. nan mə.

† **10:33** : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa

yaa len ke tiyayaar aayidaan Beelsebul le tii mi mpɔɔn ke m nyan tiyayaar binib ni kan, ŋma tii nimi aanib mu mpɔɔn ke bi nyan tiyayaar binib ni? Nimi aanib aah ŋani pu na le ga mɔk ke ni kpa mbamɔn aan naa kpa.²⁰ Mma kan, Uwumbɔr aapɔɔn pu le m nyani tiyayaar binib ni. Nima le mɔk ke Uwumbɔr aanaan fuu ni ni chee.

Yesu aah nyan kinimbɔŋ ki bii kaawan pu na

(Matiu 12.29; Mak 3.27)

²¹ “Liwoɔkl li kpa tijawan sakpen na yaa lik waadichal kan, ubaa aan bii waawan. ²² Le unii u kpa mpɔɔn jer u na yaa lir u pu ki nyan u kan, u ga gaa waajawan ti ter u na mɔmɔk, ki ji waawan.

²³ “Unii u kaa dii mi na kan, u ye maadin la. Unii u mu kaa kuuni binib tii mi na kan, u yaani bi la.”

Tiyayaar aah ga gir ni pu na

(Matiu 12.43-45)

²⁴ “Tiyayaar yaa nyan unii ni kan, ti ga li chuun gɔr nnyun aah kaa bi kipɔk ki ponn ni na, ki ban taah ga kal nin chee ki fuur na, kaan kan. Le ti ga len ke, ‘M ga gir kun maah nan nyan unii u ponn ni na la.’ ²⁵ Le ti ga gir ni ki nan kan ke bi toor taakookoo yaan, le ni ŋan. ²⁶ Le ti ga buen ki ti joo ni tiyayaar tilole ti bir ki jer ti na. Le ti mɔmɔk ga koo unii ngbaan ponn ni, ki ga li bi u ponn ni, le ki ŋa u yoli ki jer waah nan bi njan na pu na.”

Binib bi kpa Uwumbɔr aanyoor mbamɔm na

²⁷ Yesu aah len kina na, le kinipaak ngbaan ponn ni upii ubaa len mpɔɔn pu, “Uwumbɔr aanyoor bi upii u ma si ki tii si libiil na pu.”

²⁸ Le Yesu bui ke, “Binib bi ŋun Uwumbɔr aabɔr ki kii ti na, Uwumbɔr aanyoor bi bima le pu.”

Baah ban ke Yesu tun lijnjiir aatuln pu na

(Matiu 12.38-42)

²⁹ Kinipaak aah kuun ni Yesu chee na, le u bui ke, “Dandana aanib ye binib bi bir na la. Bi ban ke m mɔk bi lijnjiir aawan, aan bi nin gaa mi ki kii. Uwumbɔr aah nan ŋa lijnjiir aatuln ki ŋa waabonabr jona pu na, liɔuln limina aaboln le bi ga kan. Maan mɔk bi lijnjiir aawan niken. ³⁰ Uwumbɔr aah nan ŋa jona pu na, ni nan ye limɔkl le ki tii Ninefa aatin aanib. Kina le waah ga ŋa min Unibɔn Aabo pu na ga li ye limɔkl ki tii dandana aanib ngbaan. ³¹ Seba aatin aapiibɔr nan nyan ni dandar ke u nan ŋun Ubɔr Solomonn aalan aaliin. Min u jer Solomonn na bi do la, le naa ŋun maaliin. Bundaln

Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, upiibɔr ngbaan aah nan ŋa pu na, nima le ga mɔk ke dandana aanib aabɔr bii. ³² Jona nan tuk Ninefa aatin aanib Uwumbɔr aabɔr; le bi kpeln baabimbin. Min, u jer jona na le tuk dandana aanib Uwumbɔr aabɔr; le baa kpeln baabimbin. Bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, Ninefa aatin aanib aah nan kpeln baabimbin pu na, nima le ga mɔk ke dandana aanib aabɔr bii.”

Tiwon aawiihn

(Matiu 5.15; 6.22-23)

³³ “Unii yaa see karyaa kan, waan di u di bɔr, kaan di lisambil chin u pu. U ga di u tɔŋ tiwan paab la, le u li wiin binib bimɔk koo ni na chee, bi li waa. ³⁴ Aanimbil ye saawon aakaryaa la. Aanimbil yaa woln ke aa dii Uwumbɔr aasan kan, saabimbin mɔmɔk gbii nwiin la. Aanimbil yaa kaa woln kan, saabimbin gbii mbɔmbɔn la. ³⁵ Li nyi ki taa cha nwiin mu bi aa ni na li ye mbɔmbɔn. ³⁶ Saabimbin mɔmɔk yaa gbii nwiin, kaa bɔɔn nibaa chee kan, aa ga li bi nwiin ni mbamɔm. Ni ga li bi ke karyaa u wiin chain na aah ga woln saah bi nin chee na pu na la.”

Yesu aah galn Farisii yaab ni ikaal aamɔmɔkb pu na

(Matiu 23.1-36; Mak 12.38-40)

³⁷ Yesu aah len kina ki ti doo na, le Farisii aanii ubaa bui u ke u dan udo ki nan ji tijikaar. Le u koo waadichal ni, ki kal ki bi ji. ³⁸ Le Farisii aanii ngbaan kan ke Yesu ji kaa ŋir urjaal. Le ni gar u. ³⁹ Le Tidindaan bui u, “Nimi Farisii yaab, ni ŋir tiyir ni ŋisambil aapuwoɔb mbamɔm, kaa ŋir ni ponn ni. Kina le ni ban ke binib bui ke ni ye bininyaam; nisui ponn ni mu gbii kinaayuk aatuln ni titunwanbir. ⁴⁰ Nimi bijɔrb bimina, Uwumbɔr u nan naan tiwon na, uma le naan nisui mu. ⁴¹ Di naah kpa tiwan ni na tii bigiim, ki di nibaa mu tii bi. Ni yaa ŋa kina kan, tijɔŋ tibaa aan ki li bi ni chee.

⁴² “Nimi Farisii* yaab, tibɔbir bi ni pu; ba pu? ni yakr tikpifar nɔm kipiik le ki nyan nibaa le di tii Uwumbɔr; kaa ŋani ni ŋan na, kaa gee Uwumbɔr. Ni ŋan ke ni li ŋani ni ŋan na, ki li gee Uwumbɔr; ki yakr nimi aawan mu ki di tii u.

⁴³ “Nimi Farisii yaab, tibɔbir bi ni pu; ba pu? ni gee ke ni kal bininyuum aakakaa chee mmeen aadir ni, ki gee ke binib doon nimi mbamɔm kinyan ni. ⁴⁴ Tibɔbir bi ni pu. Ni naahn ŋjakaakul ŋi bɔɔ na, ŋi binib chuun taar ŋi pu, kaa nyi na.”

⁴⁵ Le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkr ubaa bui u, “Umɔmɔkr; saah len kina na, aa sii ti mu la.”

* 11:42 : Farisii yaab nan ye Juu yaab bibaa bi aanimbil man ke binib li dii Moses aakaal na.

⁴⁶ Le Yesu bui ke, “Nimi Uwumbør aakaal aaməmək, tibøbir bi ni mu pu. Ni di nkaal mu pøø sakpen na, le ki di kpee Uwumbør aakaal pu, ki tuk binib ke bi li dii kina. Ni mu aa ter bi ke bi dii kina. ⁴⁷ Tibøbir bi ni pu; ba pu? ni maa njakaakul ki tii Uwumbør aabønabtiib bi nan bi n-yaayoonn na. Niyaajatiib le nan ku bi. ⁴⁸ Ni mu nyi baah nan ku bi pu na, ki mu kii baah nan nja pu na. Niyaajatiib le nan ku bi. Ni mu maa njakaakul tii bi. ⁴⁹ Nima pu le Uwumbør aah kpa nlan pu na, u bui ke, ‘M ga tun bibønabr ni bitutum bi chee. Le bi ga ku ngem ki nja biken mu falaa.’ ⁵⁰ Buyoonn dulnyaa wee nan piin ki joo cha na, binib nan ku Uwumbør aabønabtiib. Linikul ngbaan məmək pu le Uwumbør ga daa dandana aanib aatafal. ⁵¹ Njan, bi nan ku Abel, le ki ku bininyaam ki joo cha, ki ti pii Uwumbør aabønabr Sekaria, u bi nan ku u, kitorok aabimbiln ni Uwumbør Aadichal aakaasik ni na. Mbamøn, m tuk nimi la, linikul ngbaan məmək pu le Uwumbør ga daa dandana aanib aatafal.

⁵² “Nimi Uwumbør aakaal aaməmək, tibøbir bi ni pu. Naa mək binib Uwumbør aakaal mbamøn. Nimi nibaa aa dii mu, le ki tee lej binib bi ban bi dii mu na nsan.”

⁵³ Yesu aah nyan nima chee na, le Uwumbør aakaal aaməmək, ni Farisii yaab kpak u kinikpakpak pam, ki baa u mbaan tibør ti wiir na pu, ⁵⁴ ki ban bi pen u nlan ki kan waataani aan ki galn u.

12

Yesu tuk waadidiliib ke bi li nyi binib bi njmann bi na

(Matiu 10.26-27)

¹ Binib churbaka aah nan kuun Yesu chee ki ti taar tøb pu pu na, le u bui waadidiliib, “Ni li nyi Farisii yaab aabimbin aah bi pu na, ki taa li bi kina man. Bi njmanni ke bi ye bininyaam, kaa ye. ² Tibøbørkaan məmək ga kpiir. Tibør timək bəə na, ti ga nyan mpaan pu. ³ Naah loon len tibør ti mbəmbəəon ni na, binib ga njun ti nwiihn pu. Naah loon tibør ti binib aatafal ni kidiik ponn ni na, bi ga di ti moon lipaal.”

Ni li san Uwumbør baanja

(Matiu 10.28-31)

⁴ “Nimi bi ye njøtiib na, m tuk nimi la, ni taa san binib ijawaan man. Bi ga njmaa ku nimi aawon baanja la. Baan ki njmaa nja nimi nibaa. ⁵ M sur nimi naah ga li san u ijawaan na. Ni li san Uwumbør. U yaa ku binib kan, u kpa mpəəon ke u di bi nja mmii mu kaan junn na ni. Mbamøn, m tuk nimi la, ni li san uma.

⁶ “Bi kooh iyaar injmu janjan bilee la. Le Uwumbør aa suln i ponn ni ubaa aabør. ⁷ Ni

taa san ijawaan man. Ni jer iyaar pam. Uwumbør nyi nimi aayikpir aakahm.”

Lem binib aanimbil ni ke aaye Kristo yoo la

(Matiu 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ “M tuk nimi la, unii umək len binib aanimbil ni ke min le ye Udindaan na, min Unibøn Aabo mu ga len Uwumbør aatu-untiib aanimbil ni ke udaan ngbaan le ye miyoo. ⁹ Unii umək yii mi binib aanimbil ni na, m mu ga yii udaan ngbaan Uwumbør aatuuntiib aanimbil ni.

¹⁰ “Unii yaa bii min Unibøn Aabo kan, Uwumbør ga njmaa di cha pinn u. Unii yaa sii Uwumbør Aafuur Nyaan kan, Uwumbør aan di cha pinn u.

¹¹ “Bi yaa chuu nimi, ki di nja mmeen aadir ni, bee ntım aaninkpiib aanimbiln ni, bi ti ji nimi tibør kan, ni taa baa nisui ni ke ni ga len kinye aan ki nyan nibaa tibør ni. ¹² N-yoonn ngbaan yaa fuu ni kan, Uwumbør Aafuur Nyaan le ga mək nimi naah ga len pu na.”

Uwankpadaan u ye ujør na

¹³ Kinipaak ngbaan ponn ni le uja ubaa tuk Yesu, “Uməmək, bui nkpel ke u yakr tite aafaal ki di min yaan tii mi.”

¹⁴ Le Yesu bui u, “Uja, njaa tii mi nsan ke m ji nimi tibør ki yakr lifaal tii nimi?” ¹⁵ le ki tuk kinipaak ngbaan, “Ni li nyi man ki taa li kpa iniman. Unii yaa kpa liwangol li wiir na kan, nima le aan tii u liməfal.”

¹⁶ Yesu nan njal bi liyatanjakl ke, “Uwankpadaan ubaa aasaak nan nja tijikaar ti wiir na. ¹⁷ Le u dak usui ni, ‘Maa ki kpa maah ga di maajikaar nja tiwan ni ponn ni na. M ga nja kinye? ¹⁸ M ga nja kina la; m ga gbaa wii maapil məmək, ki ki maa njipil ni filk ki jer njimina na. M ga di maajikaar məmək nja nj ponn ni. ¹⁹ Le m ga bui mbaa, M kpa tijikaar ti ga fuu mi njibin sakpen na. M ga fuur, ki ji, ki nyu, ki li məəni.’ ²⁰ Tə, le Uwumbør bui u, ‘Si ujør wee, kinyeek kee le aa ga kpo. Saah kuun liwangol limək siin na, njaa ga li yeh li?’

²¹ “Kina le unii umək di liwangol bil kiir ubaa, kaa kpa liwangol Uwumbør chee na, u mu ye ujør.”

Gaa Uwumbør ki kii mbamøn man

(Matiu 6.25-34)

²² Le Yesu bui waadidiliib, “Nima le m tuk nimi, ni taa cha nimi aalandak li muk nimi tiwon aawan pu, ki taa li dak ke, ‘Ti ga ji ba? Ti ga peen ba?’ ²³ Liməfal bi tijikaar baanja pu la aa? Tiwon bi tiwanpenkaan baanja pu la aa? ²⁴ Dakl lik njakaa aah bi pu na. Naa ko tijikaar, ki mu aa chee ti, kaa kpa njipil, kaa kpa njiboo. Uwumbør le kpiini ni. Naa jer nj sakpen aa? ²⁵ Ni ponn ni ubaa ga njmaa muk waalandak aan ki yunn ki jer

* 12:25 : Bee “...aan ki di lisan libaa kpee waafəfək pu uu?”

Uwumbør aah siin pu na aa? ²⁶ Naah kaa nmaa nja tiwan ni kaa pɔɔ na, ba pu ni cha ilandak muk nimi ni gur na pu? ²⁷ Dakl lik mmopuun aah bi pu na. Mu aa tun lituln, ki mu aa fik tikokonn. M tuk nimi la, Ubør Solomonn u nan pee tiwanpeenkaan nyaan na aawanpeenkaan aa nan njan ke mmopuun aah njan pu na. ²⁸ Timoor bi din, ki ga fe wu mmii fen, le Uwumbør nja ti mmopuun mu njan na. Waan tii nimi tiwanpeenkaan aa? Naa gaa Uwumbør ki kii mbaməm. U ga tii nimi. ²⁹ Ni taa cha ninimbil li man tijikaar ni tiwanyukaan pu, ki taa cha ilandak li muk nimi. ³⁰ Tiwan ngbaan məmək pu le dulnyaa wee ni aanib bi kaa dii Uwumbør aasan na aanimbil man. Nite Uwumbør nyi ke ni ban tiwan ngbaan. ³¹ Ni cha ninimbil li man Uwumbør aanaan pu, le u ga di tiwan ngbaan məmək kpee nimi.”

*Paacham aawankpal
(Matiu 6.19-21)*

³² “Maanib bi bi siib na, ni taa san ijawaan man. Nite Uwumbør le ban ke u tii nimi nnaan. Waageehn le na. ³³ Ni kooh naah kpa tiwan ni na man, ki di njimobil ngbaan tii bigiim, aan ki li kpa njimobil ni kaan doo na. Ni ga li kpa liwankpal li kaan doo na paacham. Unaayuk ubaa aan buen nima. Njipaambil aan li bi nima ki bii ni. ³⁴ Saawankpal aah bi nin chee na, aasui mu bi nima chee la.”

Bitutum bi si kii na aayatanakl

³⁵ “Ni gor nibaa pu man, ki see nimi aakaryaa mam, ³⁶ ki li bi ke bitutum bi si kii buyoonn bidindaan ga nya tibəndinn aajikaar aajim ni, ki fuu ni na. U yaa nan fuu ni ki kpaar jaalen kan, libuul ngbaan ni le bi ga chuu piir tii u. ³⁷ Bitutum bi lik bidindaan aah ga fuu ni pu na, Uwumbør aanyoor bi bi pu. M tuk nimi mbamən la, u ga cha bi kal, ki ga di tijikaar siin binimbiin ni. ³⁸ U yaa fuu ni kinyetaasiik, bee u yaa fuu ni likoojawiil yoonn, ki kan ke bi gor kan, Uwumbør aanyoor bi bi pu la. ³⁹ Ni nyi ke udichadaan yaa ba nyi buyoonn unaayuk ga fuu ni na kan, waa ba ga doon ki geen, u ba ga li ka lik, unaayuk ngbaan taa koo ni waadichal ni. ⁴⁰ Ni mu gor man; ba pu? buyoonn naan li dak ke m ga gir ni na, n-yoonn ngbaan le m ga gir ni.”

*Ututunn u njan na, ni u kaa njan na
(Matiu 24.45-51)*

⁴¹ Le Piita baa Yesu, “Ndindaan, aa njakl liyatanakl ngbaan ki tii timi baanja le aan aa njakl ki tii binib məmək la?”

⁴² Le Tidindaan bui u, “Uyidaan ubaa yaa tii waatutunn ubaa tininkpir ke u li lik waachiln ni aanib ki tii bi tijikaar naah njeer buyoonn na kan, ututunn ngbaan ga

nja kinye ki li kpa nlan, ki li tun waatun mbaməm? ⁴³ Udindaan yaa nan fuu ni ki mui waatutunn njan uma udindaan aah ban pu na kan, Uwumbør aanyoor bi ututunn ngbaan pu. ⁴⁴ M tuk nimi mbamən la, u ga tii u tininkpir u li lik waawan məmək. ⁴⁵ Tɔ, ututunn ngbaan mu yaa dak usui ni ke udindaan ga yunn, ki yaa piin ki gbaa ututuŋeen aatətiib, bijab ni bipiib məmək, ki ji ki nyu ndaan gbii kan, ⁴⁶ udindaan ga gir ni buyoonn waan li dak ke u ga gir ni na, ki ga gbaa u njinaalab mbaməm, ki ga di u nja binib bi yii waaməb na aah bi nin chee na.

⁴⁷ “Ututunn u nyi udindaan aah ban pu na, kaa gor, kaa njan kina na, bi ga gbaa u sakpen. ⁴⁸ Ututunn u kaa nyi udindaan aah ban pu na, ki tun lituln li njeer njinaalab aagbaan na kan, bi ga gbaa u siib la. Uwumbør yaa tii unii nlan sakpen kan, u ga li ban ke u di nlan ngbaan tun litunyaan jer biken. Uwumbør yaa tii unii tininkpir kan, u ga li ban ke udaan ngbaan tun ki jer biken aah tun pu na.”

*Binib aah ga yakr tɔb chee Yesu pu pu na
(Matiu 10.34-36)*

⁴⁹ “M dan m nan tuur mmii dulnyaa wee ni. Mu yaa puun gaal kan, m ba gee. ⁵⁰ M ga ji falaa ki ti nyan. Nsui aan doon see m jin falaa ngbaan ki ti doo. ⁵¹ Maah dan dulnyaa wee ni na, ni dak ke nima le ga cha binib məmək li kpaan kiməbaan aa? Aayii. M tuk nimi la, m pu le bi ga yakr tɔb chee. ⁵² Dandana ki joo cha, binib binmu yaa bi lidichal libaa ni kan, bi ga yakr tɔb chee la. Bitaa ga kpak bilee bi gur na. Bilee ngbaan mu ga kpak bitaa na. ⁵³ Uja ga yakr upapəon chee; japəon mu ga yakr ute chee; upii mu ga yakr ubisal chee; bisal mu ga yakr una chee; upii mu ga yakr ubipuu chee; bipuu mu ga yakr uchapii chee.”

*Baa bee Uwumbør aah njan pu na
(Matiu 16.2-3)*

⁵⁴ Le Yesu bui kinipaak ngbaan, “Ni yaa kan utaal yun ki boln liwilir wəb kan, libuul ngbaan ni le ni ga bui ke, ‘Utaal ga nu la,’ le u nu. ⁵⁵ Libuln yaa nyan ni njangii aasikakl wəb kan, le ni ga bui ke, ‘Kitoton koo a,’ le ki koo. ⁵⁶ Nimi binmajmannim, kitinj ni paacham pu le cha ni beer naah ga li bi pu na. Ba nja naa bee Uwumbør aah njan pu dandana na?”

*Aa yaa koo unii aataani ni kan, chuu utaal mala
(Matiu 5.25-26)*

⁵⁷ “Ba nja naa nmaa dakl lik ki bee ni njan na? ⁵⁸ Aa ni unii yaa kpa tibər, u ban u di ti buen bibəjirb chee kan, chuu utaal mala, u taa kee fuu bi chee, ki taa di si nja binjaal ni, bi di si nja kiyondiik ni. ⁵⁹ M tuk si la, saan nyi

nima ki nan saa buyoonn aa ga pa kooti ni aamombil m̄m̄ok doo na.”

13

Kpeln nimi aabimbin man

¹ N-yoonn ngbaan le binib bibaa dan nan bui Yesu ke Galilee aatinj aanib aah nan bi toor kitork tii Uwumb̄or na, Pailat nan ku bi. ² Le Yesu baa bi, “Ni dak ke Galilee aatinj aanib ngbaan nan ye titunwanbirdam ki jer Galilee yaab biken aa? Nima le cha u ku bi ii?” ³ Aayii. M tuk nimi la, ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, ni m̄m̄ok ga kpo kina la. ⁴ To, libimbif̄oɔɔn aah nan lir ki ku bijab kipiik ni biniin Siloam aatinj ni na, ni dak ke bi nan kpa taani ki jer Jerusalem aanib m̄m̄ok aa? ⁵ Aayii. M tuk nimi la, ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, ni m̄m̄ok ga kpo kina la.”

Busub bu kaa lu n̄isubil na

⁶ Le u n̄akl bi liyatan̄akl ke, “Uja ubaa nan bun busub bubaa waasaak ponn ni; ki joo cha, le u dan nan lik ke n̄isubil bi aa n̄aa bi, le kaa kan nibaa. ⁷ Le u bui waatutunn, ‘N̄ibin n̄itaa le na, le m choo m nan lik busub bue. Maa kan lisubil libaa. Gaa bu lii. Taa cha bu li si ki gaa kitinj ȳoli.’ ⁸ Le ututunn ngbaan bui u, ‘Ndindaan, di cha bu libiln lee, m gbii bu taab, ki ban tinaabin ki bil bu. ⁹ Libiln li choo na, bu yaa lun kan, ni n̄an. Bu yaa kaa lun kan, aa gaa bu lii.’”

Yesu aah cha upii u boo gui na p̄ok pu na

¹⁰ Juu yaab aakpaakool daal le Yesu bi mmeen aadiik ni, ki bi tuk binib Uwumb̄or aab̄or. ¹¹ Le upii ubaa bi nima. Tiyayaar le joo u ki n̄a u ubun n̄ibin kipiik ni n̄iniin. U boo gui, kaa n̄maa yaar. ¹² Yesu aah kan u na, le u yin u ke u dan u chee, le ki bui u, “Upii, aa kan aabaa saaween chee,” ¹³ le ki di ujaal paan u pu. Libuul ngbaan ni le u yaar, le ki nyunj Uwumb̄or.

¹⁴ Yesu aah cha upii ngbaan p̄ok lik-paakool daal na, nima le cha mmeen aadiik ni aaninkpel gee lin̄uul Yesu pu, le ki bui kinipaak ngbaan, “Iwiin iloob le bi lik-paakool aakaasisik ni, ti li tun lituln, ki cha likpaakool daal. Nima pu na, ni dan iwiin iloob ngbaan aakaasisik ni aan u cha ni p̄ok. Ni taa ki dan nan ban laafee lik-paakool daal.”

¹⁵ Le Tidindaan bui u, “Nimi bin̄man̄mannim, likpaakool daal kan, ni ga chuu gbiln nimi aanaaja, bee nimi aabon, ki di u buen nkpen ni ke u ti nyu nnyun. ¹⁶ Upii wee ye Abraham aayaabil la, le kinimb̄on buu u n̄ibin kipiik ni n̄iniin le ki n̄a u u boo gui na. Maah chuu buur u likpaakool daal na, naa n̄an aa?” ¹⁷ Yesu aah len kina na, le inim̄on chuu binib bim̄ok kpak u kinikpakpak na. Waah tun l̄injijir aatun

pam pu na, le kinipaak ngbaan m̄m̄ok nan kpa mpopiin pam.

Tisufar aabil aayatan̄akl (*Matuu 13.31-32; Mak 4.30-32*)

¹⁸ Le Yesu baa bi, “Uwumb̄or aanaan naahn ba? M ga di ba ki di n̄an mu? ¹⁹ Mu naahn linaanyiimbil li uja ubaa nan di bun waakpaab ni na la. Le li muun ki n̄a busub. Le inyoon i laani paacham na dan nan ter yaadil bu aabon pu.”

Boroboro aanyok aayatan̄akl (*Matuu 13.33*)

²⁰ Yesu nan ki baa bi, “M ga di ba ki di n̄an Uwumb̄or aanaan? ²¹ Mu naahn n̄nyok mu bi joo n̄ani boroboro ni aan upii ubaa nan di n̄a boroboro aayon ponn ni na, le boroboro ngbaan m̄ok duun.”

Naah ga dii pu na (*Matuu 7.13-14, 21-23*)

²² Le Yesu cha Jerusalem. Waah cha na, le u b̄o dii ntisakp̄em ni n̄tiwaatiir ni, le ki tuk binib Uwumb̄or aab̄or. ²³ Le unii ubaa baa u, “Ndindaan, binib bi n̄man na le bi siib aa?”

²⁴⁻²⁵ Le Yesu bui bi, “Cha ninimbil li man ni li dii mbisam̄ob mu kaa waa na. M tuk nimi la, buyoonn udichadaan na ga nan fii ki laj̄ kidiik na, nee aapuwoɔb le binib pam ga li ban bi koo ni, kaan n̄maa koo ni. Ni ga li si lipaal, ki kpaar jaalen, ki bui ke, ‘Tidindaan, chuu piir tii timi.’ Le u ga bui nimi, ‘Maa nyi nimi. Ni nyan ni la chee?’ ²⁶ Le ni ga bui ke, ‘Ti ni si le nan kpaan ji ki nyun. Aa nan tuk binib Uwumb̄or aab̄or timi aatinj ni la.’ ²⁷ Le u ga ki bui nimi, ‘M tuk nimi la, maa nyi nimi. Ni nyan ni la chee? Nimi titunwanbirdam, ni m̄m̄ok siir m chee man.’ ²⁸ Le u ga jenn nimi. Le ni ga li waa Abraham, ni Aisak, ni Jakob, ni Uwumb̄or aab̄onabtiib m̄m̄ok Uwumb̄or aanaan ni. Ni ga li bi lipaal, ki wii ki n̄man n̄inyin nima chee. ²⁹ Binib ga nya liwipuul w̄ob, ni liwilir w̄ob, ni isikakl m̄ok, ki ga li ka ki ji tijikaar Uwumb̄or aanaan ni. ³⁰ Li pel man, puwoɔb yaab bibaa ga nan n̄a bisalolm. Bisalolm bibaa mu ga nan n̄a puwoɔb yaab.”

Yesu aah gee Jerusalem aanib pu na (*Matuu 23.37-39*)

³¹ N-yoonn ngbaan le Farisii yaab bibaa dan Yesu chee, ki nan bui u, “Nya do chee, ki li cha. Ub̄or Herod ban u ku si la.”

³² Le Yesu bui bi, “Ni li cha ti tuk uɔok ngbaan, ‘Din ni fen le m ga nyan tiyayaar binib ni, ki cha bibum p̄ok. Iwiin itaa daal le maatuln ga doo.’ ³³ Nima le m cha Jerusalem din, ni fen, ni daalpu. Baan ku Uwumb̄or aab̄onabr ubaa nibaa chee, see Jerusalem ponn ni.

³⁴ “Jerusalem aanib, nsui bii ni pu la. Ni ku Uwumb̄or aab̄onabtiib, ki yur waatutum n̄itakpal ki ku bi. N-yoonn m̄m̄ok le m nan

ban m kuun nimi ŋa mbaa chee ke ukola aah kuuni waakoobi pu ki ŋani ufeen ni na, le naa kii. ³⁵ Lik, Uwumbor siir cha nimi. M tuk nimi la, naan ki kan mi ki nan saa bundaln ni ga nan bui ke, 'Uwumbor aanyoor bi unii u choo uma Uwumbor aayimbil ni na pu.' ^{*}

14

Yesu aah cha ubun pook pu na

¹ Juu yaab aakpaakool daal le Yesu nan buen Farisii yaab aaninkpel ubaa do, u ti ji tijikaar. Le bi lik waah ga ŋa pu na məmək. ² Le uja u taakpachoo fuukoo nan chuu u na mu bi nima, le ki dan Yesu chee. ³ Le Yesu baa Uwumbor aakaal aaməmək ni Farisii yaab, "Timi aakaal kii ke unii cha bimum pook likpaakool daal aa?"

⁴ Le baa len tibaa. Le Yesu chuu uja ngbaan ki ti cha waaween doo, ki cha u buen. ⁵ Le u baa bi, "Unii ubaa aabon, bee waanaaja yaa lir nnyunbun ni likpaakool daal kan, waan nyan u likpaakool daal ngbaan aa?"

⁶ Le baa ki ŋmaa len tibaa.

Binib bi Uwumbor ga nyuj bi na

⁷ Le Yesu kan ke binib bi dan bi nan ji tijikaar na buen ti kal bininyuum aakakaa chee. Nima le u ŋak bi liyatanakl: ⁸ "Unii ubaa yaa yin si ke aa dan nan ji u chee tijikaar kan, taa kal bininyuum aakakaa chee. Nibaakan, unii u jer si na ga fuu ni. ⁹ Le udichadaan ngbaan ga dan nan bui si, 'Cha uja wee kal do chee.' Le inimoon ga chuu si. Le aa ga fii ki ti kal uwaatiir aakakaa chee. ¹⁰ Unii yaa yin si ke aa dan nan ji u chee tijikaar kan, ti puen kal unii waatiir aakakaa chee. Le udichadaan ngbaan ga dan nan bui si, 'Njo, nan kal nkakaa mu ŋan na chee.' Le binib bimək ji aa chee tijikaar na ga nyuj si. ¹¹ Naatataa le ye ke unii umək nyuj ubaa na, Uwumbor ga sunn u taab. Unii umək sunn ubaa taab na, Uwumbor ga nyuj u."

¹² Le Yesu bui Farisii yaab aaninkpel u yin u ke u dan nan ji tijikaar na, "Aa yaa ŋa ŋjim kan, taa yin aajotiiib, bee saamaal aanib, bee aanaabitiib, bee aarjeen aatotiib bi ye biwankpadam na, ke bi dan nan ji; ba pu? bi mu ga ki yin si ke aa nan ji bi chee tijikaar ki teen. ¹³ Aa yaa ŋa ŋjim kan, yin bigiim, ni bitaageeb, ni biwob, ni bijoom, ke bi dan nan ji. ¹⁴ Bima le aa kpa nibaa ke bi ki giin tii si. Uwumbor le ga ŋa tinyoor ŋa aa pu. Buyoonn bininyaam ga fikr nkun ni na, le Uwumbor ga tii si saapal."

Njim sakpem aayatanakl (Matiu 22.1-10)

¹⁵ Binib bi ji u chee tijikaar na ponn ni ubaa ŋun waah len pu na, le ki bui u, "Binib bi ga ji tijikaar Uwumbor aanaan ni na, waanyoor bi bi pu la."

¹⁶ Le Yesu bui u, "Uja ubaa nan bui binib pam ke u ga ŋa tijikaar bi dan nan ji. Le u ŋa tijikaar pam. ¹⁷ Tijikaar aajim yoonn, le u tun waatutunn u ti bui bi, 'Ni ŋeer a. Dan man.' ¹⁸ Waah bui bi kina na, le bi məmək kpaan yii. Njan yoo na bui u, 'M daa bukpaab la, ki ban ke m buen ti lik bu aah bi pu na. M ŋa si gafara la.' ¹⁹ Le ubaa mu bui u, 'M daa inaaja i ko kisaak na kipiik la. M cha m ti lik yaah bi pu na la. M ŋa si gafara.' ²⁰ Le ubaa mu bui u, 'M laa kunn upii la, le kaan ŋmaa dan.'

²¹ "Le ututunn ngbaan gir kun udindaan chee, ki ti tuk u bi məmək aah len pu na. Le linjuul chuu u. Le u bui waatutunn ngbaan, 'Li cha kinyar ni mala, ki ti yin ni bigiim, ni bitaageeb, ni bijoom, ni biwob, ke bi dan nan ji.' ²² Le waatutunn ŋa kina, ki dan nan bui u, 'Ndindaan, m ŋa saah len pu na. Mpaan gur bi.' ²³ Le udindaan bui u, 'Li cha isan ni, ki ti gar binib ke bi dan nan ji, aan maadichal biiin. ²⁴ M tuk nimi la, binib bi m nan puen bui bi ke bi dan nan ji na, bi ponn ni ubaa aan lak maajikaar.'"

Unii u kaa ŋmaa yii tiwan məmək na aan ŋmaa dii Yesu (Matiu 10.37-38)

²⁵ Le kinipaak pam dii Yesu. Le u fenn tonj bi, ki bui bi, ²⁶ "Unii yaa dan u nan dii mi, ki yaa kaa gee mi ki jer waah gee ute ni una, ni upuu, ni waabim, ni unaatiiib, ni ukpetiib, ni uninkpatiib, ni waamofal pu na kan, waan ŋmaa dii mi. ²⁷ Unii umək kaan yoor waadapuinkoo ki dii mi na kan, waan ŋmaa li ye maadiiir.

²⁸ "Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u maa kidifofonj kan, u ga puen dakl lik ke waamombil ga fuu aan ŋaan fuu. ²⁹ U yaa piin ki bi maa kidiik, kaa puen dakl lik waamombil aah bi pu na kan, nibaakan, waamombil aan fuu. Le waan ŋmaa maa kidiik ngbaan doo. Binib bimək kan na ga laa u, ki bui ke, ³⁰ 'Uja wee nan piin ki bi maa kidiik, kaan ŋmaa doo.'

³¹ "To, ubor u kpa butob aajab ŋichur kipiik na yaa ban u buen ti to ubor u kpa butob aajab ŋichur moninko na butob kan, u ga puen dakl lik ke u ga ŋman aan waan ŋman. ³² U yaa nyi ke waan ŋmaa nyar u kan, waah laa bi ni daa na, u ga tun bitutum bi ti tooh u nsan ni, ki bui u ke u pook ubaa aan bi ti kpokl ki kuln kijaak ngbaan. ³³ Niyatanak ngbaan aatataa le ye ke aa yaa kaa yii saah kpa nimək na kan, saan ŋmaa dii mi."

N-yaan aayatanakl (Matiu 5.13; Mak 9.50)

* 13:35 : Lik Ilahn 118.26.

³⁴ “Tɔ, n-yaan njan la. Mu yaa bii, ki yaa kaa ki mɔ kan, nibaa aa bi ki ga ki nmaa nja mu aan mu mɔɔk. ³⁵ Mu nja yoli le na. Mu aan ki li kpa nterm tii nibaa. Bi ga di kpir la. U kpa litafal na kan, u njan.”

15

Kiwakork ki wɔɔn na aayataɔɔakl
(*Matiu 18.12-14*)

¹ Bilampoogaab ni titunwanbirdam pam nan bi kuuni Yesu chee ke bi ti pel waah len tibor ti na. ² Le Farisii yaab ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb nɔlɔni u pu ke, “Uja wee gaal titunwanbirdam ki ji bi chee tijikaar.”

³ Nima pu le Yesu nɔkl bi liyataɔɔakl, ⁴ “Ni ponn ni ubaa yaa kpa ipiih nkub, ubaa yaa wɔɔn kan, u ga di cha ipiih imonko inaa ni kipiik ni iwae i gur na timoor ni, ki buen ti ban upiih u wɔɔn na, ki ti saa buyoonn u ga kan u na. ⁵ U yaa ti kan u kan, u ga li mɔɔni, ki di u bunj usil, ki chaa kun. ⁶ U yaa ti fuu linampal kan, le u ga yin ni uɔɔtiib ni udoyaab, ki nan bui bi, ‘Maapiih u wɔɔn na, m kan u. Cha ti li mɔɔni man.’ ⁷ Liyataɔɔakl lee aatataa le ye ke titunwanbirdaan ubaa yaa kpelɔn waabimbɔn kan, paacham yaab ga li mɔɔni unii u kpelɔn waabimbɔn na pu, ki jer baah ga li mɔɔni bininyaam imonko inaa ni kipiik ni biwae bi kaa ban bi kpelɔn baabimbɔn na pu.”

Nimombil ni wɔɔn na aayataɔɔakl

⁸ “Upii ubaa yaa kpa tikunabr aamombil kipiik, libaa yaa wɔɔn kan, u ga see karyaa, le ki nɔl lidichal ni, ki lik mbamɔm ki ti kan li. ⁹ Tɔ, u yaa ti kan li kan, u ga yi ni unaakoontiib ni udoyaab, ki nan bui bi, ‘Maamombil li wɔɔn na, m kan li. Cha ti li mɔɔni man.’ ¹⁰ Liyataɔɔakl lee aatataa le ye ke titunwanbirdaan ubaa yaa kpelɔn waabimbɔn kan, u pu le Uwumbɔr aatuun-tiih ga li mɔɔni paacham.”

Japɔɔn u wɔɔn na aayataɔɔakl

¹¹ Yesu nan ki bui bi, “Uja ubaa nan bi ki nan kpa japɔɔtiib bilee. ¹² Le uwaatiir na bui u ke, ‘Nte, yakr maafaal ki di tii mi dandana.’ Le ute yakr bimɔk aafaal ki di tii bi. ¹³ Iwiin ilee aah jer na, le uwaatiir na kuun waafaal mɔmɔk, ki di buen kitinj ki daa na ni. Waah ti bi nima na, le u jin waafaal mɔmɔk yɔl yɔl, le li ti doo. ¹⁴ Waah jin ni mɔmɔk ti doo na, le nkon sakpem lir nima chee. Igiin le nan gur joo u. ¹⁵ Le u di ubaa ti kpaan kitinj ngbaan ni aanii ubaa chee. Le u tun u igbeer chee timoor ni ke u ti li nani i tijikaar. ¹⁶ Nkon aah joo u sakpen pu na, u ga nmaa nmaa igbeer ngbaan aajikaar. Unii ubaa mu aa tii u nibaa. ¹⁷ Le u njan le ki bui ke, ‘Nte aatutum mɔmɔk ji ki gur. Le nkon ban mu ku mi do chee na. ¹⁸ M

ga gir kun nte do, ki ti bui u ke, Nte, m koo aa ni Uwumbɔr mɔk aataani ni. ¹⁹ Naa ki njan ke aa yin mi aajapɔɔn. Nja mi saah nani saatutum pu na.’ ²⁰ Le u fii ki cha ute do.

“Waah laa bi ni daa na, le ute waa u, ki san u kinimbaak, le ki san tooh u nsan ni, ki ti di unjaal kpal u, le ki moor utakpiln. ²¹ Le ujaɔɔn bui u, ‘Nte, m koo aa ni Uwumbɔr mɔk aataani ni. Naa ki njan ke aa yin mi aajapɔɔn.’ ²² Le ute bui waatutum, ‘Li cha mala ki ti yoor ni lininkpebakul nyaan na, ki nan di peen u, ki di kibɔmbik njaan u, ki di ninaatak tan u, ²³ ki li joo ni unaabo u filk na, ki nan kor u, aan ti ji ki li mɔɔni. ²⁴ M nan nyi ke njapɔɔn umina kpo a, le u bi. U nan wɔɔn a, le m ki kan u.’ Le bi piin ki bi mɔɔni.

²⁵ “Tɔ, ujaɔɔn na nan bi kisaak. Waah nyan ni kisaak ki peen ni linampal na, le u njan bi gbaa tibar ki gaa ilahn. ²⁶ Le u yin bitutum ponn ni ubaa, le ki nan baa u, ‘Ni ye kinye?’ ²⁷ Le u bui u, ‘Aanaal na fuu ni a. Waah fuu ni ni laafee na, le aate cha bi kor unaabo u filk na.’ ²⁸ Ukpel aah njan kina na, le u gee linjuul, kaa ban u koo ni. Le ute nyan ni lipaal, ki nan gan u ke u koo ni. ²⁹ Le u bui ute, ‘Lik, m tun litulɔn njibin sakpen le ki tii si, kaa kee yii saamɔb. Le saa po tii mi unjɔbo ke m ni njɔtiib ji ki li mɔɔni. ³⁰ Aajapɔɔn umina le nan dii bipiidagoob ki ti bii saawangol mɔmɔk doo, le waah fuu ni na, aa kor unaabo u filk na ki tii u.’ ³¹ Le ute bui u, ‘Maabo, aa bi m chee n-yoonn mɔmɔk la. Sin le yeh maah kpa tiwan ni na mɔmɔk. ³² Aanaal umina, m nan nyi ke u kpo a, le u bi. U nan wɔɔn a, le m ki kan u. Nima le ni njan ke ti li mɔɔni ki li kpa mpopiin.’”

16

Ututunn u kpa nlan na

¹ Tɔ, Yesu nan bui waadidiliib, “Uwankpadaan ubaa le nan bi ki kpa ututunn u lik waawan mɔmɔk na. Le bibaa dan nan bii u udindaan aanimbiin ni ke u joo waawan ji la. ² Le udindaan yin u ki nan baa u, ‘Maah njan saabɔr na, ti ye kinye? Mɔk mi saah nja maawan pu na mɔmɔk. Saan ki li ye maatutunn.’ ³ Le ututunn ngbaan dak usui ni, ‘Ndindaan ga nyan mi waatulɔn ni. M ga nja kinye? Maan nmaa ko kisaak. M mu yaa kpaln uwanmeer kan, inimɔn ga li joo mi. ⁴ M nyi maah ga nja pu na, aan ndindaan yaa nyan mi waatulɔn ni kan, bibaa gaa mi baadichal ni.’ ⁵ Le u buen ti yin ni binib bi joo udindaan aapɔlɔn na ke bi dan u chee ubaabaa ubaabaa, le ki baa njan yoo na, ‘Aa joo ndindaan aapɔlɔn nja?’ ⁶ Le u bui u, ‘Nkan ankɔra nkub.’ Le u bui u, ‘Yoor saapɔlɔn aagban ki kal mala ki nnee ankora piijmu.’ ⁷ Le u baa uken, ‘Si, aa mu

* 15:20 : ...moor utakpiln: Israel yaab nan doon tob kina le ki mɔk ngeehn.

joo waapɔln ɪɲa?’ Le u bui u, ‘Idi bɔtɔ nkub.’ Le u bui u, ‘Yoor saapɔln aagbaɲ ki ɲmee bɔtɔ imonko inaa.’⁸ Tɔ, ututunn u kaa ɲan na aadindaan aah ɲun ni pu na, le u pak u, ke waah ɲa pu na, u kpa nlan la. Naatataa le ye ke dulnyaa wee aanib kpa nlan baabɔr ni ki jer Uwumbɔr aanib aah kpa pu na.

⁹ “M tuk nimi la, ni di dulnyaa wee ni aawankpal ter bigiim, aan ni yaa doo kan, ni ga koo nkookoo yaan mu ga li bi ki cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na ni.¹⁰ Unii u tun lituwaatiir mbamɔm na, u ga tun litusakpeln mu mbamɔm. Unii u kaa tun lituwaatiir mbamɔm na, waan tun litusakpeln mu mbamɔm.¹¹ Ni yaa kaa joo dulnyaa wee ni aawankpal mbamɔm kan, ɲma ga di Uwumbɔr aatun ɲa aanjaal ni? ¹² Ni yaa kaa ɲa dulnyaa wee ni aawan mbamɔm kan, Uwumbɔr aan tii nimi paacham aawan.

¹³ “Unaagbiija ubaa aan ɲmaa tun lituln ki tii dindatiib bilee. U ga li nan ubaa, le ki li gee uken. U ga li si ubaa aachan ni, le ki lik uken fam. Naan ɲmaa li dii Uwumbɔr ni liwankpal mu.”

Yesu aah ki len pu na

(Matiu 11.12-13; 5.31-32; Mak 10.11-12)

¹⁴ Le Farisii yaab, bi gee ɲimombil sakpen na, ɲun Yesu aah len tibɔr timina mɔmɔk pu na, le ki laa u.¹⁵ Le u bui bi, “Nimi le ban ke binib li dak ke ni ye bininyaam. Uwumbɔr le nyi nisui ni aah bi pu na. Binib aah nyuɲni tiwan ni na ye fam le Uwumbɔr chee.

¹⁶ “Uwumbɔr akaal ni waabɔnabtiib aaliin nan joo binib ki nan saa ɲɔnn u nan muini binib nnyun ni na aayoonn. Waayoonn ngbaan ki joo cha, le bi mooni Uwumbɔr aanaan aabɔnyaan tee. Le binib mɔk aabɔɲ koo Uwumbɔr aanaan ni mpɔɔn.¹⁷ Uwumbɔr akaal mubaa aah ga ɲa yɔli pu na, ni pɔɔ ki jer paacham ni taab aah ga jer pu na.

¹⁸ “Uja umɔk jenn upuu lii ki ki yoor upii uken na, uja ngbaan kpaln udagoor la. Upii aachal yaa jenn u lii aan uja uken ki yoor u kan, uja ngbaan mu kpaln udagoor la.”

Uwankpadaan ni uwanmeer Lasarus aabɔr

¹⁹ “Tɔ, uwankpadaan ubaa nan bi, ki peeni tiwanpeenkaan nyaan, ki ji tijiikaar ti mɔ na iwiin mɔmɔk.²⁰ Le uwanmeer ubaa mu nan bi, bi nan yin u ke Lasarus. Le ibusoon joo u. Le bi joo u ti bilni uwankpadaan ngbaan aabisamɔb chee.²¹ Le u ban ke u li peei ɲisaabol ɲi nyan uwankpadaan ngbaan aateebul paab ki lir kitin na ji. Le ibɔ mu choo nan lakr waabuun ngbaan.²² Naah joo cha na, le uwanmeer ngbaan nan kpo. Le Uwumbɔr aatuutiib dan nan yoor u ki di buen paacham, Abraham chee.²³ Le uwankpadaan ngbaan mu nan kpo. Le

binib di u ti sub. Waah kpo na, le u ti bi mmii mu kaan junn na ni, ki ji falaa sakpen, le ki waan lik paacham, ki waa Abraham dandar, ki waa Lasarus mu bi u chee nima.²⁴ Le u teen, ‘Nte Abraham, m ji falaa sakpen mmii mue ponn ni; san mi kinimbaak, ki tun Lasarus u ti di unjanbik tu nnyun ki nan di meeh nlabil aan li sɔɲ.’

²⁵ “Le Abraham bui u, ‘Maabo, teer ke saah nan bi limɔfal ni na, aa nan bi ji saamɔɔn la. Lasarus mu nan bi ji falaa la. Dandana wee Lasarus aasui sɔɲ do chee na. Aa mu bi ji falaa la.²⁶ Libuusakpeln mu bi ti ni saakaasisik ni, aan binib bi ban bi nyan do ki puur buen aa chee na taa ɲmaa puur, ubaa mu taa nyan aa chee ki dan do chee na.’²⁷ Le uwankpadaan ngbaan bui u, ‘Nte, ni yaa ye kina kan, m gaɲ si, tun Lasarus u buen nte do²⁸ ki ti sur nnaatiib biɲmu bi gur na, bi taa dan do chee na, ki mu nan ji falaa wee.’

²⁹ “Le Abraham bui u, ‘Bi kpa Uwumbɔr Aagbaɲ. Bi li ɲun kigbaɲ ngbaan aah len pu na.’³⁰ Le u bui ke, ‘Nte Abraham, aayii, baan ɲun; unii yaa fikr nkun ni ki buen bi chee kan, nima le bi ga kpeln baabimbin.’³¹ Le Abraham bui u, ‘Bi yaa kaa ɲun Uwumbɔr Aagbaɲ aah len pu na kan, unii yaa fikr nkun ni kan, nima le aan cha bi kpeln baabimbin.’”

17

Taa tɔɲ unii ke u tun titunwanbir

(Matiu 18.6-7, 21-22; Mak 9.42)

¹ Yesu nan bui waadidiliib, “Ntɔɲ ga sil li bi; tibɔbir mu bi unii u tɔɲni binib ke bi tun titunwanbir na pu.² Bi yaa ba tee di kinaasakpen ki di tu leen unee ni, ki tur u lii nnyusakpen nin chee nyoo na ni kan, ni ba soor ki tii u, ni u tɔɲ maadidiliib ponn ni uwaatiir ubaa u tun titunwanbir.³ Ni li nyi man.

“Aana aabo yaa ɲa si bakaa kan, sur u. U yaa kpeln waabimbin kan, di cha pinn u.⁴ U yaa ɲa si bakaa nfum mulole nwiin mbaa ponn ni, ki yaa dan aa chee nfum mulole ki nan bui si, ‘M ɲa si gafara la,’ kan, aa di cha pinn u.”

Gaa Uwumbɔr ki kii

⁵ Le waakpambalb bui u, “Tidindaan, too kpee timi aanaadii pu.”

⁶ Le u bui bi, “Ni yaa gaa Uwumbɔr ki kii siib na kan, ni ga ɲmaa bui busub ngbaan ke bu ɲɔb libuul ngbaan ni ki ti ɲum nnyusakpen ponn ni, le bu ga kii nimi aamɔb.”

Unaagbiija aatun aah ye pu na

⁷ “Tɔ, ni ponn ni ubaa yaa kpa unaagbiija u ko kisaak, bee u kpa ipiib na kan, u yaa nyan ni kisaak kan, saan bui u libuul ngbaan ni, ‘Nan ji tijiikaar.’⁸ Aa ga bui u, ‘Nja

tijikaar ki siin mi aan m ji ki nyu. M yaa jin doo kan, aa mu ga ji ki nyu.’⁹ Saanaagbiija yaa ŋa saah ban pu na kan, aa ga doon u ke u ni lituln aa? Aayii.¹⁰ Ni mu bi ke unaagbiija ngbaan aah bi pu na la. Ni yaa ŋa Uwumbor aah tuk nimi ke ni ŋa pu na mōmōk kan, ni bui ke, ‘Taa ŋeer ubaa pak timi. Ti po ŋa taah ba ga ŋa pu na la.’”

Yesu aah cha bikōndam kipiik pōok pu na

¹¹ Yesu aah cha Jerusalem na, le u dii Samaria ni Galilee aatiŋ aanaanmōk.¹² Waah bi koo kitin kibaa ni na, le bikōndam kipiik ton u nsan ni, ki si ni daa siib,¹³ le ki teen ke, “Tidindaan Yesu, san timi kinimbaak.”

¹⁴ Yesu aah waa bi na, le u bui bi, “Li cha Uwumbor aatootoortiib chee, aan bi ti ŋaŋ nimi.”

Baah cha na, le bi pōok.¹⁵ Le bi ponn ni ubaa aah kan ke u pōok na, u gir ni, ki nyuŋni Uwumbor mpōon pu,¹⁶ le ki nan gbaan Yesu aanimbiin ni, ki doon u.¹⁷ Uja ngbaan nan ye Samaria* aatiŋ aanii la. Le Yesu baa ke, “Maa cha bikōndam kipiik pōok la aa? ke biwae na bi la chee?”¹⁸ Ubaa aa gir ni u nan nyuŋ Uwumbor see uwōwōnja ngbaan baanja aa?”¹⁹ le ki bui u, “Saah gaa mi ki kii na, nima le cha aa pōok. Fiin ki li dii saasan.”

Uwumbor aanaan aah ga fuu ni pu na (Matu 24.23-28, 37-41)

²⁰ Le Farisii yaab nan baa u, “Uwumbor aanaan ga fuu ni bayoonn?” Le u bui bi, “Uwumbor aanaan aah ga fuu ni pu na, binib aanimbiil aan li waa mu.²¹ Baan ŋmaa bui ke, ‘Lik, mu bi do,’ kaan ŋmaa bui ke, ‘Mu bi nima la.’ Uwumbor aanaan bi ni ni.”

²² Le u tuk waadidiliib, “N-yoonn choo, le ninimbiil ga li man min Unibon Aabo aah ga gir ni bundaln na, kaan kan.²³ Le bi ga bui nimi, ‘Lik, u bi nima,’ ki ga ki bui ke, ‘Lik, u bi do.’ Ni taa buen ti lik, ki taa dii bi man.²⁴ Bundaln min Unibon Aabo ga nan gir ni na, ni ga li bi ke utaal aah moor ki wolni paacham mōmōk pu na, aan binib mōmōk ga li waa pu na la.²⁵ Dandana aanib ga yii mi, le m ga ji falaa sakpen waahr, aan ki nin buen paacham aan ki gir ni.²⁶ Min Unibon Aabo aah ga gir ni buyoonn na ga li bi ke Nowa aayoonn aah nan bi pu na la.²⁷ Bi nan ji ki nyu, bijab nan yoor bipiib, bipiib mu nan mōn bijab, ki ti saa bundaln Nowa nan koo buŋōb ni na, le nnyusakpem fuu ni ki nan jin bi mōmōk.²⁸ Tō, maah ga gir ni bundaln na mu ga li bi ke Lot aayoonn aah nan bi pu na la. Bi nan ji ki nyu, ki daa

tiwan ki koo, ki bu tijikaar, ki maa tidir.²⁹ Bundaln Lot nyan Sodom aatiŋ ni na, le mmii ni chirbil nyan ni paacham ki lir ni, ki ku bi mōmōk.³⁰ Kina le ni ga li bi bundaln min Unibon Aabo ga nan nya ni mpaan pu na.

³¹ “N-yoonn ngbaan, unii yaa bi kidiik paab* kan, u taa koo waadiik ponn ni u ti yoor waawan ni bi ki ponn ni na. Unii u bi kisaak na mu taa gir kun.³² Teer man tibor ti nan ŋa Lot aapuu na.³³ Unii umōk kaa di ubaa tii Uwumbor na kan, waamofal ga bee yōli la. Unii umōk di ubaa tii Uwumbor na kan, u ga kan limōfal li kaa kpa ndoon na.³⁴ M tuk nimi la, buyoonn m ga gir ni na, binib bilee ga li dō kidiik kibaa ponn ni kinyeek. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken.³⁵ Bipiib bilee ga li boo nan idi. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken. [³⁶ Bijab bilee ga li bi kisaak. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken.”]

³⁷ Le waadidiliib baa u, “Tidindaan, la chee?”

Le u bui bi, “Liwankpol aah bi nin chee na, nanga mam mu kuuni nima chee la.”

18

Ukpōpii ni ubōjir aabōr

¹ Le Yesu ŋakl bi liyataŋakl, u di mōk bi ke ni ŋan bi li mee Uwumbor n-yoonn mōmōk, ki taa cha bitaakpab yōl.² “Ubojir ubaa nan bi kitin kibaa ni, kaa san Uwumbor, ki mu aa pak binib.³ Ukpōpii ubaa mu nan bi kitin ngbaan ponn ni, le ki choo u chee n-yoonn mōmōk, ki nan bui u le u ni nyan u waadin aanaal ni.⁴ N-yoonn mōmōk le u yūil ni ti yunn. Naah joo cha kina na, le u ti len usui ni, ‘Maa san Uwumbor, ki mu aa pak binib.⁵ Tō, ukpōpii wee mu aah choo m chee n-yoonn mōmōk ki nan muk mi sakpen pu na, m ga tii u waabamōn, u taa ki beenin choo nan muk mi kina aan nsui ti nyan mbaa ponn ni.’”

⁶ Le Yesu ki bui waadidiliib, “Li ŋun man ubōjir u kaa ŋan na aah len pu na.⁷ Waah len ke u ga tii u waabamōn pu na, Uwumbor aan tii waanib bi mee u n-yoonn mōmōk nwiin pu ni kinyeek na baabamōn aa? U ga taan aa? ⁸ M tuk nimi la, u ga tii bi baabamōn mala. Min Unibon Aabo mu yaa nan gir ni kan, m ga kan binib beenin tii mi naadii dulnyaa wee ni ii?”

Farisii aanii ni ulampoogaar aabōr

⁹ Le Yesu ŋakl liyataŋakl tii binib bi dak ke bima le ŋan ki jer unibon mōmōk, kaa

* **17:17** : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mō. † **17:26** : Lik Mpiin 6.5-8. ‡ **17:27** : Lik Mpiin 7.6-24.

§ **17:29** : Lik Mpiin 18.20-19.25. * **17:31** : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokolon. Bi nan di idō paan puln tidir paab, le ki di titan por biin. Bi nan maa ŋibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham. † **17:32** : Lot aapuu nan fenn lik upuwōb le ki kpaln n-yaan aatakpal. Lik Mpiin 19.26.

lik pak ubaa na ke, ¹⁰ “Bijab bilee nan koo Uwumbor Aadichal ni ke bi ti mee Uwumbor. Ubaa nan ye Farisii aanii la, uken mu nan ye ulampoogaar. ¹¹ Farisii aanii na nan sil ubaa ki mee Uwumbor ki bui ke, ‘Uwumbor, m doon si ke maa bi ke binib mōmōk aah bi pu na. Maa kpa iniman, kaa tun lituln li kaa nan na, kaa gōr kidagook, kaa bi ke ulampoogaar umina aah bi pu na. ¹² Likpaakool mōmōk ponn ni, m lulni bumōb iwiin ilee la. Maah kan tinyoor timōk na, m yakr nfum kipiik ki nyan tibaa tii si.’

¹³ “Ulampoogaar ngbaan nan sil dandar, kaa kaa u waan lik paacham. U nan po si jik uyil, le ki bui ke, ‘Uwumbor, san mi titun-wanbirdaan kinimbaak,’ le ki siir kun. ¹⁴ M tuk nimi la, Uwumbor len ke ulampoogaar ngbaan aabōr le nan, waa len ke Farisii aanii ngbaan aabōr nan; ba pu? unii umōk nyuŋ ubaa na, Uwumbor ga sunn u taab. Unii umōk sunn ubaa taab na, Uwumbor ga nyuŋ u.”

Yesu aah ŋa Uwumbor aanyoor ŋa mbim pu pu na

(Matiu 19.13-15; Mak 10.13-16)

¹⁵ Le binib bibaa joo ni mbipōm, ki di dan Yesu chee, ki ban ke u di unjaal paan bi pu. Waadidiliib aah kan kina na, le bi kae bi. ¹⁶ Le Yesu yin mbim ngbaan ke bi dan u chee, le ki bui waadidiliib, “Cha mbim ngbaan dan m chee man. Taa ki jenn bi man. Binib bi aabimbin bi ke mbim aah bi pu na, bima le yeh Uwumbor aanaan. ¹⁷ M tuk nimi mbamōn la, unii umōk kaa gaa Uwumbor aanaan ke ubo aah gaal tiwaan pu na aan koo mu ni.”

Yesu aah tuk uwankpadaan ubaa pu na

(Matiu 19.16-30; Mak 10.17-31)

¹⁸ Uyidaan ubaa nan baa Yesu, “Umōmōkr nyaan, m ga ŋa kinye ki kan limōfal li kaa kpa ndoon na?”

¹⁹ Le Yesu baa u, “Ba pu aa yin mi ke Umōmōkr nyaan? Ubaa aa nan, see Uwumbor baanja. ²⁰ Aa nyi Uwumbor aakaal: ‘Taa gōr kidagook; taa ku binib; taa su kinaayuk; taa li ye nnyamōn aaseer-adaan; li pak aate ni aana.’”

²¹ Le u bui u, “M joo nkaal mumina mōmōk tibir ni la.”

²² Yesu aah ŋun kina na, le u bui u, “Tiwaan nibaa le gur. Kooh saah kpa tiwan ni na mōmōk, ki di ŋimōmbil ngbaan tii bigiim, aan ki li kpa liwangol paacham, aan ki dan nan dii mi.” ²³ Waah ŋun kina na, le ni ŋa u mpombiin sakpen; ba pu? u nan kpa liwankpal pam.

²⁴ Yesu aah kan kina na, le u bui ke, “Ni pōō sakpen binib bi kpa liwankpal na koo Uwumbor aanaan ni. ²⁵ Uwankpadaan aah ga koo Uwumbor aanaan ni pu na, ni pōō ki

jer laakumii aah ga koo seerkaa aaboln ni pu na.”

²⁶ Le binib bi ŋun kina na bui ke, “Ni yaa ye kina kan, ŋma ga tee ŋmar?”

²⁷ Le Yesu bui ke, “Tiwan ni pōō binib chee na aa pōō Uwumbor chee.”

²⁸ Le Piita bui u, “Tima kan, ti nan di taah kpa nimōk na ki di lii, ki dii si la.”

²⁹ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamōn la, unii umōk di cha waadichal, bee upuu, bee unaabitiiib, bee ute, bee una, bee waabim, Uwumbor aanaan pu na kan, ³⁰ u ga kan ki jer waah di cha tiwan nimōk na sakpen dandana wee. N-yoonn mu choo na, u ga nan kan limōfal li kaa kpa ndoon na.”

Yesu aah ki len waakun aabōr taataa pu na

(Matiu 20.17-19; Mak 10.32-34)

³¹ Yesu nan di waadidiliib kipiik ni bilee na nyan n-gbaan, le ki ti bui bi, “Li pel man, ti yaa fuu Jerusalem kan, bi ga ŋa min Unibōn Aabo ke Uwumbor aabōnabtiib aah nan ŋmee ke bi ga nan ŋa mi pu na mōmōk. ³² Bi ga di mi ŋa binib bi kaa ye Juu yaab na aapaal ni, bi ti ŋa mi mbōnyun, ki yook mi, ki teei timōotan ŋani m pu, ³³ ki lue mi ŋinaalab, ki ga ku mi. Iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

³⁴ Le baa bee iliin imina aatataa. Uwumbor le bōr yaatataa. Nima le baa bee waah len pu na aatataa.

Yesu aah likr ujoon aanimbil pu na

(Matiu 20.29-34; Mak 10.46-52)

³⁵ Le Yesu aah peen Jeriko aatiŋ ni na, ujoon ubaa ka nsan aamōgbeln, ki mee binib tiwan. ³⁶ Le u ŋun kinipaak aah choo pu na, ki baa ke, “Ba ŋa?”

³⁷ Le bi bui u, “Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na le choo.”

³⁸ Le u teen ke, “Yesu, u ye Ubōr David aayaabil na, san mi kinimbaak.”

³⁹ Le binib bi loln Yesu pu nsan na kae u ke u ŋmin. Le u moo tar, “Ubōr David aayaabil, san mi kinimbaak.”

⁴⁰ Le Yesu sil nsan ni, le ki bui bi, “Li joo ni u man.” Waah duun ni u na, le Yesu baa u, ⁴¹ “Aa ban ba?”

Le u bui u, “Ndindaan, m ban ke aa likr nnimbil le tii mi.”

⁴² Le u bui u, “Aa likr a. Saah gaa mi ki kii na, nima le cha aanimbil likr.”

⁴³ Libuul ngbaan ni le unimbil likr; le u dii u, le ki nyuŋni Uwumbor. Binib ngbaan mōmōk aah kan kina na, le bi pak Uwumbor.

19

Yesu aah tuk bilampoogaab aaninkpel pu na

¹ Yesu nan koo Jeriko aatiŋ ni, ki bō dii ki ponn ni. ² Uja ubaa nan bi nima, bi nan yin u ke Sakeus, u ye bilampoogaab aaninkpel,

ki mu ye uwankpadaan la. ³ Le u ban ke u kan Yesu aah bi pu na, ki mu ye kinigengen. Kinipaak ngbaan pu, waa nmaa kan Yesu. ⁴ Le u san ki loln kinipaak ngbaan pu nsan, le ki ti jon likakaln aasub pu ke u li waa Yesu aah ga jer nima chee pu na. ⁵ Yesu aah nan fuu ni nima chee na, le u waan lik, ki bui u, "Sakeus, sunn ni mala. Din, m ga doon aado."

⁶ Le u sunn ni mala, ki gaa u, ki kpa mpopiin pam. ⁷ Kinipaak ngbaan aah kan ke u koo Sakeus do na, le bi mómæk nju l u pu, ke u buen titunwanbirdaan do la.

⁸ Tò, Sakeus nan fii sil, ki bui u, "Ndindaan, lik, m ga di maawankpal ligeln ti bigiim la. Maah nan jin binib bi aawan na, m ga giin kina nfum munaa le ki di ti bui."

⁹ Le Yesu bui u, "Din le lidichal limina aanib nmar; ba pu? aa mu ye Abraham aayaabil la. ¹⁰ Min Unibon Aabo dan m nan ban binib bi wøj na ke bi nmar la."

Bitutum aah joo bidindaan aapiin pu na (Matiu 25.14-30)

¹¹ Yesu nan njal binib bi njan tibor timina na liyatañakl, bi taa li dak ke waah peen Jerusalem na Uwumbor aanaan ga fuu ni libuul ngbaan ni. ¹² U nan bui bi, "Uyidaan ubaa nan ban u buen kitiñ ki daa na ni, u ti ji nnaan ki gir ni. ¹³ Le u yin waatutum kipiik, le ki di salmaa aamombil kipiik, ki di yakr bi ubaaba, le ki bui bi, 'Li joo tiir kitiir man, ki ti saa buyoonn m ga nan gir ni na,' le ki buen. ¹⁴ Le waatiñ ni aanib nan nan u, ki tun binib ke bi paan u pu ki ti bui uborkpaan na, 'Taa ban ke uja ngbaan le ye timi aabor.'

¹⁵ "Le u jin nnaan ngbaan, le ki gir kun, ki yin waatutum bi u nan tii bi njimombil ngbaan na, ke bi dan u chee, aan u lik bimæk aah tiir kitiir ki kan tinyoor pu na. ¹⁶ Le njan yoo dan nan bui u, 'Ndindaan, saah nan tii mi limombil libaa li na, m kan tinyoor njimombil kipiik ki kpee.' ¹⁷ Le u bui u, 'Nfaan. Aa ye ututunn nyaan la. Saah joo tiwan waatiir mbamom na, m ga nja si ntisakpem kipiik ni aaninkpel la.' ¹⁸ Le lelee yoo mu dan nan bui u, 'Ndindaan, aa nan tii mi limombil libaa la. M kan tinyoor njimombil njimmu le ki kpee.' ¹⁹ Le u bui u mu, 'M ga nja si ntisakpem murmu ni aaninkpel la.'

²⁰ "Le uken na mu dan nan bui u, 'Ndindaan, lik, saamombil le na. M nan di likekegelñ le poo li, ki di bil. ²¹ Aa ye unii u chur binib mpoon na la. Aa gaal saah kaa yeh tiwan ni na, ki chee saah kaa nan bun tijakaar ti na. Nima le m san si ijawaan.' ²² Le u bui u, 'Si ututunn u kaa njan na, saah len pu na, nima le bii si. Aa bui ke aa nyi ke m ye unii u chur binib mpoon na ki gaal maah kaa yeh tiwan ni na, ki chee maah kaa nan bun tijakaar ti na. ²³ Saah

nyi kina na, ba nja saa nan di maamombil ti bil banki ponn ni? Maah fuu ni na, m ba ga kan maamombil ni tinyoor ki kpee,' ²⁴ le ki bui binib bi si u chee na, 'Chuu gaa waamombil libaa ngbaan man, ki di kpee ututunn u joo njimombil kipiik na.' ²⁵ Le bi bui u, 'Tidindaan, u kpa njimombil kipiik la.' ²⁶ Le u bui bi, 'M tuk nimi la, unii umæk kpa na, bi ga kpee u. U kaa kpa na, bi ga chuu gaa waah kpa ni paka na. ²⁷ Tò, maadim bi kaa nan ban ke m li ye baabor na, li joo ni bi do chee na, ki nan ku bi nmimbiin ni.' "

Jerusalem aanib aah nyun Yesu pu na (Matiu 21.1-11; Mak 11.1-11; Jonn 12.12-19)

²⁸ Yesu aah njal bi liyatañakl ngbaan ti doo na, le u loln bi pu nsan ki cha Jerusalem. ²⁹ Waah nan peen ni Befej ni Betani aatim mu bi lijool li bi yin li ke Olif aasui aajool paab na, ³⁰ le u tuk waadidiliib ponn ni bilee, "Li cha man naah si gbæk kitiñ ki na. Ni yaa koo ki ponn ni kan, ni ga kan ubon u laa diin na si gbin. Ubaa aa kee diñ u pu. Chuu gbiln u, ki li joo ni u m chee man. ³¹ Unii ubaa yaa baa nimi, 'Ba nja ni chuu gbiln u?' kan, ni bui u, 'Tidindaan le ban u.' "

³² Yesu aah tun bi pu na, le bi buen, ki ti kan ubon u laa diin na waah tuk bi ke bi ga kan pu na. ³³ Baah bi gbilni u na, le binib bi yeh u na baa bi, "Ba nja ni bi gbilni ubon ngbaan?"

³⁴ Le bi bui bi, "Tidindaan le ban u," ³⁵ le ki joo ni u Yesu chee, ki di baakeken paan u pu, ki di Yesu diñ u pu. ³⁶ Le waah cha na, kinipaak ngbaan di baakeken ter nsan ponn ni.

³⁷ Le u peen Jerusalem, ki fuu baah sunni Olif aasui aajool nin chee na. Baah fuu nima chee na, le kinipaak kimæk dii u na piin ki bi mœni. Baah kan u tun lijijnjiir aatun mómæk pu na, le bi pak Uwumbor mpoon pu, ³⁸ ki bui ke, "Uwumbor aanyoor bi Uborkpaan u choo waayimbil ni na pu. Lifuur bi paacham. Ni li nyunni Uwumbor paacham man."

³⁹ Le Farisii yaab bi bi kinipaak ngbaan ponn ni na bibaa bui Yesu, "Umómæk; tuk saadidiliib ngbaan ke bi kpa kifuuok."

⁴⁰ Le Yesu bui bi, "M tuk nimi la, bi yaa njmin kan, njitakpal njimina ga li tar la."

Yesu aah wii Jerusalem aanib aafalaa u choo na pu na

⁴¹ Yesu aah peen Jerusalem aatiñ na, le u waa ki, ki wii sakpen ki pu, ⁴² ki bui ke, "Jerusalem aatiñ aanib, ni yaa ba nyi nsuudoon aasan din kan, ni ba ga li njan ki tii nimi. Dandana wee, mu bor ke ninimbil taa li waa mu. ⁴³ Buyoonn Uwumbor ban u ter nimi na, ni yii a. Nima le nimi aadim ga nan gob nimi aatiñ, ki yuu lakr kaagoln pu,

44 ki kuln ni mómək, ki gbaa wii nimi aadir mómək. Tidir ngbaan aatakpəl njele aan ki li bi ki tok tób pu.”

Yesu aah toor Uwumbər Aadichal pu na (Matiu 21.12-17; Mak 11.15-19; Jənn 2.13-22)

45 Yesu nan koo Uwumbər Aadichal ponn ni, le ki jenn nyan binib bi kooħ tiwakor na, 46 le ki tuk bi, “Ni ħmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke Uwumbər len ke, ‘Bi ga yin maadichal ke Mmee Aadichal;’ tə, nimi le ŋa li bififiirb aakakaa chee.”*

47 Iwiin mómək Yesu nan bi Uwumbər Aadichal ponn ni, ki tuk binib Uwumbər aabər. Le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aamómək, ni Juu yaab aaninkpiib ka ki kpokl baah ga ŋa pu ki ku Yesu na, 48 kaa ħmaa kan baah ga ku u pu na; ba pu? binib ngbaan mómək aanimbil man ke bi ŋun waah len pu na.

20

Baah baa Yesu waatuln pu pu na (Matiu 21.23-27; Mak 11.27-33)

1 Kitaak kibaa daal, le waah bi Uwumbər Aadichal ni ki tuk binib Uwumbər aaliin, ki mooni tibənyaan tee na, le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aamómək, ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee, 2 le ki nan baa u, “Aa kpa nsan ke aa ŋa saah ŋani pu na aa? Nma tii si nsan ngbaan? Tuk timi.”

3 Le u bui bi, “M mu ga baa nimi mbaan. 4 Jənn aah nan muini binib nnyun ni na, ħma nan tii u nsan? Uwumbər aan binib? Tuk mi man.”

5 Le bi kpokl tób, “Ti yaa bui ke Uwumbər le nan tii u nsan kan, u ga baa timi ke ba ŋa taa nan gaa u ki kii. 6 Ti yaa ki len ke binib le tii u nsan kan, binib ngbaan mómək ga mae timi ŋitakpəl; bi mómək len ke Jənn nan ye Uwumbər aabənaabr la.” 7 Nima le bi bui Yesu ke baa nyi udaan u tii Jənn nsan na.

8 Le Yesu bui bi, “M mu aan tuk nimi maah kpa nsan pu ki ŋani maah ŋani pu na.”

Bikpaab bi kaa ŋan na aayataŋakl (Matiu 21.33-46; Mak 12.1-12)

9 Le u ŋakl binib ngbaan liyataŋakl, “Uja ubaa nan naan kisaak, ki ħum isui i lu ħsubil na ki ponn ni, le ki yin bikpaab bibaa, ki di kisaak ngbaan ŋa biŋaal ni ke bi li lik ki. Isui ngbaan yaa nan lun ħsubil kan, bi ker tii u, aan ki ker bibaa mu. Waah ŋa kina na, le u siir ki buen kitij ki daa na ni, ki ti yunn nima. 10 Buyoonn ħsubil ngbaan nan puir na, le u di unaagbiija ubaa tun bikpaab ngbaan chee ke bi tii ni u kisaak ngbaan ponn ni aasubil. Le bi gbaa u, ki giin ni u, kaa tii u nibaa. 11 Le u ki di unaagbiija uken

tun bi chee. Le bi ti gbaa u mu, ki yook u, le ki giin ni u, kaa tii u nibaa. 12 Le u ki tun unaagbiija tatar bi chee. Le bi ti gbaa u mu, ni ti ŋa u iween, le ki jenn nyan u nima. 13 Le usadaan ngbaan bui ke, ‘M ga ŋa kinye? M ga di maabgeehn le tun bi chee. Nibaakan, bi ga pak uma.’ 14 Le bikpaab ngbaan aah kan waabo ngbaan choo na, le bi kpokl tób, ‘Uma le ye waafaajil. Cha ti ku u man, aan ki ji waafaal.’ 15 Le bi chuu u, ki di nyan n-gbaan, le ki ti ku u.

“Kina pu na, usadaan ngbaan ga ŋa bi kinye? 16 U ga dan nan ku bikpaab ngbaan, ki di kisaak ngbaan tii bikpaab biken.”

Kinipaak ngbaan aah ŋun kina na, le bi bui ke, “Uwumbər taa cha ni pii bi.”

17 Le Yesu lik bi, ki bui bi, “U yaa kaa ŋa bi kina kan, Uwumbər Aagbaŋ aah len pu na aatataa ye kinye? ke, ‘Litakpəl li bidimaab yii li na,

lima le ye litakpajal.’*

18 Unii umək lir litakpəl ngbaan pu na, u ga kool. Unii u litakpəl ngbaan lir u pu na, li ga nan u, u ŋa ke ntayon na.”

Baah pen Yesu nlan pu na

(Matiu 22.15-22; Mak 12.13-17)

19 Uwumbər aakaal aamómək, ni Uwumbər aatotoorninkpiib nan bee ke Yesu di liyataŋakl ngbaan ŋaŋ bima la. Nima pu, le bi nan ban bi chuu u libuul ngbaan ni, ki mu san kinipaak ngbaan ijawaan. 20 Le bi ban nsan mu pu bi ga chuu u na, ki di bipepekb tun u chee, bi ti ħmann ke bi ye bininyaam la, aan ki pen u nlan, aan ki chuu u, ki di ŋa kitij ngbaan aayidaan aajaal ni. 21 Le bi dan nan bui u, “Umómək; ti nyi ke aa len mbamən, ki tuk binib Uwumbər aabər mbamən, kaa pak ubaa ki jer uken. Aa po mək bi Uwumbər aasan mbamən la. 22 Tuk timi, ni ŋan ti pa lampoo ki di tii Ubərkpaan Siisa aan naa ŋan?”

23 Le Yesu bee ke bi pen u nlan la, le ki bui bi, 24 “Mək mi limombil man.” Baah mək u na le u baa bi, “Nma aanan ni liyimbil bi li pu?”

Le bi bui u, “Siisa yaan.”

25 Le u bui bi, “Nima pu na, ni di ni ye Siisa yaan na tii u man, ki di ni ye Uwumbər yaan na tii Uwumbər.”

26 Yesu aah len kina na, le ni gar bi pam. Baa ħmaa chuu u taani waabəlen pu, binib aanimbil ni. Le bi ħmin.

Binib bi ga fikr nkun ni na aah ga li bi pu na

(Matiu 22.23-33; Mak 12.18-27)

27 Le Sajusii yaab bibaa dan u chee. Bima le len ke binib aan fikr nkun ni na. 28 Le bi bui u, “Umómək; Moses nan ħmee nkaal tii timi ke, ‘Uja yaa kpa puu ki yaa kpo, kaa

* 19:46 : Lik Aisaya 56.7; Jeremia 7.11. * 20:17 : Lik Ilahn 118.22.

kpa ubo kan, unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki maa mbim tii ukpel.[†] 29 Tɔ, naabitiib bilole nan bi. Upol na nan yoor upii, le ki kpo, kaa kpa ubo. 30 Le unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki mu kpo, kaa kpa ubo. 31 Le u paa u pu na mu na kina. Le bijab bilole ngbaan mɔmɔk na kina, ki kpo doo, kaa kpa ubo. 32 Kookoo yoo le upii ngbaan mu kpo. 33 Kina pu na, binib yaa nan fikr nkun ni kan, upii ngbaan ga li ye nma aapuu? Bi mɔmɔk bilole nan joo u la.”

34 Le Yesu bui bi, “Dulnyaa wee ponn ni, bijab yoor bipiib la. Bipiib mu mɔn bijab la. 35 Binib bi neer ke bi fikr nkun ni ki li bi dulnyaa u choo na ni na aan yoor bipiib. Bipiib mu aan mɔn bijab. 36 Bi ga li bi ke Uwumbɔr aatuuntiib aah bi pu na, kaan ki kpo. Baah ga fikr nkun ni na, bi ga li ye Uwumbɔr aabim la. 37 Tɔ, Moses mu nan mɔk timi ke binib bi kpo na ga fikr nkun ni. Buyoonn u nan bi busub bu gaal mmii na chee na, u nan yin Uwumbɔr ke Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbɔr la.[‡] 38 Uwumbɔr yaa len ke u ye binib bi kpo na Aawumbɔr kan, nima le mɔk ke bi kpa limɔfal. Bi mɔmɔk ye binifuub Uwumbɔr chee la.”

39 Le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bibaa bui Yesu, “Umɔmɔkr, saah len pu na, ni nan la.” 40 Le baa kaa bi ki baa u mbaan.

Kristo u ga gaa binib lii na aabɔr
(*Matu 22.41-46; Mak 12.35-37*)

41 Le Yesu baa bi, “Binib na kinye pu ki bui ke Kristo u ga gaa binib lii na ye Ubɔr David aayaabil? 42 David ubaa nan len Uwumbɔr aalahn aagban ponn ni ke,

‘Uwumbɔr bui Ndindaan ke: Kal njanjii wɔb,

43 ki ti saa buyoonn m ga nyan saadim mɔmɔk na.’[§]

44 David aah nan yin Kristo ngbaan ke Udindaan kina na, Kristo ga li nmaa ye uyaabil aa?”

Bi li nyi Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb aabɔr
(*Matu 23.1-36; Mak 12.38-40*)

45 Kinipaak ngbaan aah pel Yesu aah len pu na, le u bui waadidiliib, 46 “Ni li nyi man Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb aabɔr. Baageehn le ye ke bi li pee njɔkɔkul fɔfɔk, ki gee ke binib li dooni bi kinyan ni, ki gee ke bi kal bininyuum aakakaa chee mmeen aadir ni, ni njim chee. 47 Bi ji bikpopiib durm la, le ki mee Uwumbɔr ni yunni ke bi nmann ke bi ye bininyaam la. Uwumbɔr ga daa bitafal ki jer waah ga daa binib biken aatafal pu na.”

21

Ukpopii ubaa aah tii sakpen pu na
(*Mak 12.41-44*)

1 Yesu nan yaar lik, ki kan biwankpadam joo njimobil pam nani Uwumbɔr aapiin aadakaa ni, 2 ki kan ukpopiigiin ubaa mu di janjan bilee ki di na u ponn ni. 3 Le Yesu bui ke, “M tuk nimi mbamɔn la, ukpopiigiin wee tii njimobil ki jer bi mɔmɔk aah tii pu na. 4 Bi mɔmɔk tii ki gur njimobil sakpen. U ye ugiin la, le ki di waamombil mɔmɔk tii, kaa ki gur nibaa.”

Baah ga gbaa wii Uwumbɔr Aadichal pu na
(*Matu 24.1-2; Mak 13.1-2*)

5 Tɔ, binib bibaa nan bi len Uwumbɔr Aadichal aah nan pu na, ki kpa njitakpanyaan, ni ipiin i binib tii Uwumbɔr na. 6 Le Yesu bui bi, “N-yoonn choo, bi ga nan gbaa wii lidichal limina mɔmɔk. Litakpal libaa aan ki li paa liken pu.”

Falaa aayoonn aah ga li bi pu na
(*Matu 24.3-14; Mak 13.3-13*)

7 Le Yesu aadidiliib baa u, “Umɔmɔkr, bi ga na kina bayoonn? Ba ga li ye limɔkl ki mɔk timi ke ni neer bi na kina?”

8 Le u bui bi, “Ni li nyi man, aan ubaa taa nmann nimi. Binib pam ga nan dan ki pur maayimbi ke bima le ye min Yesu, ki ga bui ke ni neer a. Ni taa dii bi man. 9 Ni yaa nun ke ntim mubaa aanib to tɔb butɔb, aan ntim muken aanib kpa tibɔr kan, ni taa san ijawaan man. Uwumbɔr le siin ke nimina mɔmɔk ga na. Nima le aan mɔk ke dulnyaa wee ga doo libuul ngbaan ni.

10 “Linibol libaa ga to linibol liken butɔb. Nnaan mubaa aanib ni nnaan muken aanib ga to tɔb butɔb. 11 Kitiŋ ga den sakpen njipepel njipepel. Nkon mu ga lir. Iween mu ga lir, ki ku binib pam ntim ntim ponn ni. Lijinjiir aawan, ni tiwan ni faani binib na mu ga li bi paacham.

12 “Nimina mɔmɔk aa kaa kee na buyoonn na, le bi ga chuu nimi, ki na nima falaa, ki di nima na mmeen aadir ni ki ji nima tibɔr, ki di nima na kiyondiik ponn ni. M pu, le bi ga di nima siin biborb ni ntim aaninkpiib aanimbiin ni ke bi ji nima tibɔr. 13 Nima le ga tii nima nsan le ni tuk bi tibonyaam tee. 14 Ni di na nisui ni man ke naan puen baa nisui ni ke ni ga len kinye? 15 M ga tuk nima naah ga len pu na, aan nima aadim ubaa taa ki nmaa kpak nimi, kaan ki nmaa len tibaa. 16 Nitetiib, ni ninatiib, ni ninaabitiib, ni nidoyaa, ni nijotiib, ga koooh nimi. Le binib ga ku ni ponn ni bibaa. 17 Binib mɔmɔk ga li nan nima m pu. 18 Ni mu aan bee yoli; nima aayikpirk kibaa le aan bee yoli. 19 Ni yaa ji

limor falaa məmək ponn ni kan, ni ga kan limofal li kaa kpa ndoon na.”

Baah ga bii Jerusalem aatiŋ pu na
(*Matiu 24.15-21; Mak 13.14-19*)

²⁰ “Ni yaa kan butəb aajab si gob Jerusalem aatiŋ kan, ni li nyi man, naan yunn, le bi ga bii kitinŋ ngbaan doo. ²¹ N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, binib bi bi Judea aatiŋ ponn ni na san buen ŋijoo paab. Binib bi bi Jerusalem ponn ni na mu li nya ki ni. Binib bi bi itingbaan ni na, bi taa koo ni Jerusalem aatiŋ ni. ²² N-yoonn ngbaan le Uwumbor ga daa Jerusalem aatiŋ aanib aatafal, aan ni gbiin waagban aah ŋmee pu na məmək. ²³ N-yoonn ngbaan, bipiib bi kpa ŋipuu na, ni bipiib bi kpa mbim bi laa ŋaa libiil na ga li kpa kinimbaak; ba pu? Uwumbor ga gee liŋuul sakpen kitinŋ ngbaan aanib pu. Bi ga ji falaa pam. ²⁴ Bi ga di kijaak aajum ku bibaa, ki ga chuu bibaa mu tinaagbiir ki di buen ŋinibol məmək aakaasisik ni. Le binib bi kaa ye Juu yaab na ga bii Jerusalem ki ti saa baayoonn aah ga doo pu na.”

Yesu aah ga gir ni pu na
(*Matiu 24.29-31; Mak 13.24-27*)

²⁵ “Lijinjir aawan ga li bi nwiin, ni uŋmal, ni ŋijmabil ponn ni. Nnyusakpem ga ŋa tinyunkpenn sakpiin, ki faa kifuu sakpen, ki ŋa binib ilandak. Baan ki li nyi baah ga ŋa pu na. ²⁶ Paacham aawan aan ki li bi mbaməm. Nima le binib ga lik naah ga li bi pu dulnyaa wee ni na, ki ga san ijawaan ki ti fik. ²⁷ N-yoonn ngbaan le bi ga kan min Unibon Aabo bi ntaalangbam ni ki choo, ki wiin chain, ki joo mporon. ²⁸ Ni yaa kan tiwan nimina məmək bi ŋani kan, chuu nibaa man, ki pək nitaakpab. Naan yunn le ni ga ŋmar.”

Isui aayatanakl
(*Matiu 24.32-35; Mak 13.28-31*)

²⁹ Yesu nan ŋakl bi liyatanakl ke, “Ni li lik bukpasom ni isui məmək man. ³⁰ Ni yaa nan kan yaabon bi ŋani tifar kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, kiseek ga seer. ³¹ Kina na, ni yaa kan nimina bi ŋani kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, Uwumbor aanaan ga fuu ni. ³² “M tuk nimi mbamən la, dandana aanib aan jer le tiwan nimina məmək puen ŋa. ³³ Paacham ni taab ga jer. Maaməbon ma aan jer.”

Yesu aagirndaal aabər

³⁴ “Ni li nyi man, ki taa nyu ndaan gbiin ki li kpa ndaan aaween, ki taa cha nimi aabimbin aabər gbiin nimi aalandak məmək, aan maagirndaal taa yuk nipobil. ³⁵ Maagirndaal kan, dulnyaa wee ni aanib məmək aapobil ga yuk ke gaawəb aah chuu

upeel kan, upobil yukr pu na. ³⁶ Li nyi man n-yoonn məmək, ki mee Uwumbor u tii nimi mporon ke ni nya falaa umək choo na ni, ki nan sil min Unibon Aabo aanimbiin ni.”

³⁷ Iwiin məmək le Yesu nan bi Uwumbor Aadichal ni, ki tuk binib Uwumbor aabər. Tinyer məmək le u buen Olif aasui aajool paab ki ti də geen. ³⁸ Kichakpinaanyeeke ni məmək le binib chaa u chee Uwumbor Aadichal ni, bi ti ŋun waah len pu na.

22

Baah kpokl ke bi ga ku Yesu pu na
(*Matiu 26.1-5; Mak 14.1-2; Jonn 11.45-53*)

¹ N-yoonn ngbaan, naa nan ki daa ke bi ji Lakr-ŋer aajim,* ki ŋmə boroboro u kaa kpa nnyək na. ² Le Uwumbor aatotoorninkpiib, ni Uwumbor aakaal aaməməkəb nan kpokl baah ga ŋa pu ki ku Yesu na. Bi mu nan san binib na ijawaan.

Judas aah nan ban ke u kooh Yesu pu na
(*Matiu 26.14-16; Mak 14.10-11*)

³ Le kinimbəŋ koo Judas Iskariot aasui ni. Judas nan ye Yesu aadidiliib kipiik ni bilee na ponn ni ubaa. ⁴ Kinimbəŋ aah koo Judas aasui ni na, le u buen Uwumbor aatotoorninkpiib, ni Uwumbor Aadichal aakiki-irb aaninkpiib chee, u ti kpokl bi waah ga ŋa pu ki di Yesu ŋa binjaal ni na. ⁵ Le bi nan kpa mpopiin, ki puu tipuur ke bi ga tii u ŋimombil. ⁶ Le u kii, ki ban nsan mu u ga di Yesu ŋa binjaal ni, buyoonn kinipaak ngbaan aa bi u chee na.

Baah toor njim ngbaan pu na
(*Matiu 26.17-25; Mak 14.12-21; Jonn 13.21-30*)

⁷ Lakr-ŋer aajim, buyoonn bi ga ŋmə boroboro u kaa kpa nnyək na aawiin mu daal bi ga kər upihbo na, ⁸ le Yesu bui Piita ni Jonn, “Li cha ti gor njim ngbaan aajikaar aan ti ji.”

⁹ Le bi baa u, “Aa ban ke ti gor ti la chee?”

¹⁰ Le u bui bi, “Ni yaa koo kitinŋ ngbaan ni kan, uja u tu nnyun na ga ton nimi nsan ponn ni. Ni li dii u man, ni ke ke ni koo waah ga koo lidichal li ponn ni na, ¹¹ ki bui udichadaan na, “Uməməkr bui ke u ni waadidiliib ga ji njim ngbaan aajikaar kiladiik ni?” ¹² Le u ga mək nimi paacham aadisakpen ki bi puen toor ki na. Ni gor njim ngbaan aajikaar nima chee.”

¹³ Le bi buen, ki ti kan Yesu aah tuk bi ke bi ga kan pu na. Le bi gor njim ngbaan aajikaar.

Tidindaan aajim
(*Matiu 26.26-30; Mak 14.22-26; 1 Korint Yaab 11.23-25*)

* 22:1 : Israel yaab nan ji Lakr-ŋer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbor nan nyan bi tinaagbiir ni, lipt aatiŋ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

¹⁴ Tijiikaar aajim yoonn aah fuu ni na, le Yesu ni waadidiliib dan nan kal. ¹⁵ Le u bui bi, “Nnimbil nan man ke m ni nimi kpaan ji njim mue waahr aan m nin ji maafalaa ngbaan. ¹⁶ M tuk nimi la, maan ki ji njim mue ki ti saa buyoonn Uwumbor ga nan na mu aah mək pu na waanaan ni.”

¹⁷ Yesu nan yoor kiyinyook, le ki doon Uwumbor, le ki bui bi, “Gaa man ki yakr tɔb. ¹⁸ M tuk nimi la, maan ki nyu njisubil aanyun ngbaan ki ti saa buyoonn Uwumbor aanaan ga fuu ni na.”

¹⁹ Le u yoor boroboro, le ki doon Uwumbor, ki gii, ki di tii waadidiliib ki bui bi, “Maawon le na. Nimi aatunwanbir pu le m tii tiwon tee. Ni li njmɔ kina aan ki li teer mbor.” ²⁰ Baah jin tijiikaar ngbaan ti doo na, le u yoor kiyinyook, ki doon Uwumbor, ki di tii bi, le ki bui bi, “Tiwanyukaan ngbaan ye maasin aamokl la. Maasin ga nya nimi aatunwanbir pu la. Maasin pu, le Uwumbor puu tipuupɔln tii nimi.

²¹ “Lik, unii u ga kooh mi na, m ni uma le aanaal kpaan bi lisambil ni na. ²² Min Unibon Aabo ga sil kpo, Uwumbor aah nan len ke m ga kpo pu na. Tibɔbir mu ga li bi uja u ga kooh mi na pu.”

²³ Le waadidiliib baa tɔb, “Ti ponn ni, ulau ga tee na kina?”

Ulau ye uninyuun?

²⁴ Tɔ, Yesu aadidiliib nan kpak tɔb kinipakpak ke ulau tee ye uninyuun bi ponn ni. ²⁵ Le u bui bi, “Dulnyaa wee ni aanibol aaborb yoor bibaa paacham la. Binib bi kpa tininkpir na, baanib yin bi baaterb la. ²⁶ Nimi, ni taa li bi kina man. Unii u ye uninyuun ni ponn ni na kan, u na ubaa ke uwaatiir na. Unii u ye usaloln na kan, u na ubaa ke nimək aatutunn na. ²⁷ Unii u na tijiikaar na, ni unii u ji na, njma jer uken? Naa ye unii u ji na aa? Mma kan, m bi ke ututunn na le ni ponn ni.

²⁸ “Tɔ, maah bi ntɔn ni na, nimi le sil nchar ni. ²⁹ M ga na njma ni biɔorb ke Nte Uwumbor aah na mi ubor pu na. ³⁰ Le ni ga ji tijiikaar ki nyu nnyun m chee maanaan ni, ki kal njɔbɔrjal pu, ki ji Israel yaab aanibol kipiik ni njilee tibar.”

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na

(*Matiu 26.31-35; Mak 14.27-31; Jɔnn 13.36-38*)

³¹ Le Yesu bui Simonn Piita, “Simonn, Simonn, lik, kinimbɔn kan nsan ke ki tɔn nimi, aan ni lir. ³² Le m mee Uwumbor tii si, aa taa di cha maasan. Aa yaa ki gir ni ki nan dii mi kan, pɔon aanaabitiib aataakpab.”

³³ Le Piita bui u, “Ndindaan, m ga njmaa kpaan aa chee kiyondiik ni. M ni si ga njmaa kpaan ki kpo.”

³⁴ Le Yesu bui u, “Piita, m tuk si la, din, aa ga len nfm mutaa ke saa nyi mi, le ukooja nin wii.”

Litaakor ni kijaak aajuk aabɔr

³⁵ Tɔ, Yesu nan baa bi, “Maah nan tun nimi ki nan bui nimi ke ni taa li joo njimobil aataakor, ki taa li joo litaakor mu, ki taa li joo njinaatak na, ni nan lann nibaa aa?”

Le bi bui u, “Taa nan lann nibaa.”

³⁶ Le u bui bi, “Dandana wee, naa ki bi ke naah nan bi pu na. Unii u kpa njimobil aataakor na kan, u li joo li. Unii u kpa litaakor mu na kan, u li joo li. Unii u kaa kpa kijaak aajuk na kan, u di waabokul kooh, ki daa kibaa. ³⁷ M tuk nimi la, ni njmee Uwumbor Aagban ponn ni ke bi ga njma mi ke baah njani titunwanbirdam pu na. Le bi ga sil njma mi kina. Baah nan njmee maabɔr pu na, ni mɔmɔk bi gbiini la.”

³⁸ Le bi bui u, “Ndindaan, lik, ti kpa kijaak aajum mulee la.”

Le u bui bi, “Ni njera a.”

Yesu aah mee Uwumbor pu na

(*Matiu 26.36-46; Mak 14.32-42*)

³⁹ Le u nyan nima, le ki buen Olif aasui aajool paab, waah chaa nima n-yoonn mɔmɔk pu na. Waadidiliib mu dii u. ⁴⁰ Waah ti fuu nima chee na, le u bui bi, “Ni li mee Uwumbor man, aan ki taa koo ntɔn ni.”

⁴¹ Le u siir cha bi, ki foor siib, le ki gbaan kitin ki mee Uwumbor ke, ⁴² “Nte, ni yaa ye saageehn kan, nyan mi falaa u choo na ni. Tɔ, na saageehn, ki taa na maageehn.” ⁴³ Le Uwumbor aatuun nyan ni paacham ki dan u chee ki nan pɔok utaakpab. ⁴⁴ Le Yesu aasui ponn ni wu ki ti nyan. Le u ki mee Uwumbor linimaln. Le kitotoj naa u, ki ye nsin ki tuu lir kitin.

⁴⁵ Le u mee Uwumbor ti doo, le ki fii, ki gir buen waadidiliib chee, ki ti mui bi dɔ geen, mpombiin pu. ⁴⁶ Le u baa bi, “Ba na ni dɔ geen? Fiin, ki li mee Uwumbor man, aan ki taa koo ntɔn ni.”

Baah chuu Yesu pu na

(*Matiu 26.47-56; Mak 14.43-50; Jɔnn 18.3-11*)

⁴⁷ Waah laa bi len kina na, le kinipaak fuu ni bi chee. Judas u ye waadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na, loln kinipaak ngbaan pu nsan, le ki buen Yesu chee ke u moor utakpiln. ⁴⁸ Le Yesu baa u, “Judas, aa moor ntakpiln ke aa kooh min Unibon Aabo oo?”

⁴⁹ Yesu aadidiliib aah kan ke binib ngbaan ban bi chuu u na, le bi baa u, “Tidindaan, ti di kijaak aajum jan bi ii?” ⁵⁰ Le waadidiliib ponn ni ubaa di kijaak aajuk ki gaa per Uwumbor aatotoorninkpel aatu-tunn aatafagiir.

† 22:47 : ...moor utakpiln: Israel yaab nan doon binaabitiib kina le ki mək ngeehn.

⁵¹ Le Yesu bui bi, “Di cha kina man,” le ki di unaal meeh utafal le ki cha li pɔɔk.

⁵² Le Yesu baa Uwumbɔr aato-toorninkpiib, ni Uwumbɔr Aadichal ni aakikiirb, ni Juu yaab aaninkpiib bi dan bi nan chuu u na, “Ni joo kija aajum ni jagbaali mam ke ni nan chuu mi, ke maah ye uffiiir le na aa?” ⁵³ M nan bi ni chee Uwumbɔr Aadichal ni iwiin mɔmɔk, le naa nan chuu mi. Tɔ, dandana wee le ye n-yoonn mu Uwumbɔr siin ki tii nimi ni kinimbɔŋ ki tun mbɔmbɔɔn aatuln na.”

Piita aah nee Yesu pu na

(*Matiu 26.57-58, 69-75; Mak 14.53-54, 66-72; Jɔnn 18.12-18, 25-27*)

⁵⁴ Le bi chuu Yesu ki di u buen Uwumbɔr aatotoorninkpel aadichal ni. Le Piita paa u pu ki bi dandar. ⁵⁵ Le bi tuur mmii lichiln ngbaan ni, ki ka gob mu. Piita mu nan ti kal bi chee ki ka bikaasisik ni. ⁵⁶ Mmii aah wɔln unimbil wɔb na, le usapɔɔn u ye ututunn na kan u, ki ka lik u sulm, le ki ti bui ke, “Uja umina mu nan bi Yesu chee.”

⁵⁷ Le u nee, ki bui u, “Upii, maa nyi u.”

⁵⁸ Le ni kpee siib, le unii uken mu kan u, ki mu bui u, “Aa mu ye bi ponn ni ubaa la.” Le Piita bui u, “Uja, maa ye.”

⁵⁹ Le ni ki kpee siib, le uja uken bui ke, “Ni ye mbamɔn, uja wee mu nan bi u chee. U mu ye Galilee aatiŋ aanii la.”

⁶⁰ Le Piita bui u, “Uja, maa nyi saah len pu na aataaa.”

Waaɔh laa bi len kina na, libuul ngbaan ni, le ukooja wii. ⁶¹ Tidindaan nan fenn ki lik Piita. Le Piita teer Tidindaan aah ba tuk u pu na ke, “Din, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le ukooja nin wii.” ⁶² Le Piita nyan lipaal, ki ti wii pam.

Baah yook Yesu ki gbaa u pu na

(*Matiu 26.67-68; Mak 14.65*)

⁶³ Le bijab bi joo Yesu na ŋa u mbɔnyun, le ki gbaa u, ⁶⁴ ki di likekeln poo unimbil, le ki baa u, “Uwumbɔr aabɔnabr, ulau faa si?” ⁶⁵ le ki seei u ŋisii bil pam.

Juu yaab aaninkpiib aah jin Yesu tibɔr pu na

(*Matiu 26.59-66; Mak 14.55-64; Jɔnn 18.19-24*)

⁶⁶ Ki wɔln kitaak kichakpiik ni, le Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmkb kuun ni tɔb chee, le ki di Yesu siin binimbiin ni, ⁶⁷ le ki baa u, “Aa ye Kristo u ga gaa timi lii na aa? Tuk timi.”

Le u bui bi, “M yaa tuk nimi kan, naan li pak maah len pu na. ⁶⁸ M mu yaa baa nimi mbaan kan, naan giin tii mi, [kaan di mi lii.] ⁶⁹ Dandana ki joo cha, min Unibɔn Aabo ga kal Uwumbɔr u yeh mɔɔn mɔmɔk na aarŋangii wɔb.”

⁷⁰ Le bi mɔmɔk baa u, “Aa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la aa?”

Le u bui bi, “Ni ye naah len pu na la.”

⁷¹ Le bi bui ke, “Taa ki ban seeraadam. Timi tibaa ŋun waah len umɔb ni pu na.”

23

Pailat aah jin Yesu tibɔr pu na

(*Matiu 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Jɔnn 18.28-38*)

¹ Bi mɔmɔk nan fii, le ki di Yesu buen kitiŋ ngbaan aaninkpel chee, bi nan yin u ke Pailat, ² le ki piin ki bi galni u, ki bui ke, “Ti kan uja wee ŋmanni timi aanibol la. U tuk bi ke bi taa ki pa lampoo tii Ubɔrkpaan Siisa, ke uma ubaa le ye Kristo u ga gaa binib lii na, ki ye Ubɔr.”

³ Le Pailat baa u, “Aa ye Juu yaab aabɔr la aa?”

Le u bui u, “Saah len pu na, ni ye kina.”

⁴ Le Pailat bui Uwumbɔr aato-toorninkpiib ni kinipaak ngbaan, “Maa kan uja wee aataani ubaa.”

⁵ Le bi moo galni u, ki bui ke, “U tuk binib waaliin la, le bi ŋma tija. U nan piin Galilee aatiŋ ni, le ki bɔ dii Judea aatim mɔmɔk ni, ki nan fuu ni kitiŋ kee ni.”

Ubɔr Herod aah jin Yesu tibɔr pu na

⁶ Pailat aah ŋun kina na, le u baa bi, “U ye Galilee aatiŋ aanii la aa?” ⁷ Tɔ, Ubɔr Herod le nan joo Galilee aatiŋ aanib. Pailat aah ŋun ke Yesu nyan nima na, le u di u tun Herod chee. U mu nan bi Jerusalem aatiŋ ni n-yoonn ngbaan. ⁸ Ubɔr Herod aah kan Yesu na, le u kpa mpoiin sakpen. U nan ŋun waabɔr, ki ban u kan u ni yunn, ki mak ke u ga tun lijnijiir aatuln aan u kan. ⁹ Le u baa Yesu mbaan pam. Yesu ma aa len tibaa. ¹⁰ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmkb mu si nima ki galni u mɔɔn pu. ¹¹ Le Ubɔr Herod ni waatɔb aajab lik u fam, ki ŋa u mbɔnyun, ki di kikipalk nyaan peen u, ki di u giin Pailat chee. ¹² Liyaadaal ngbaan le Herod ni Pailat ki ŋa kijɔtiik. Bi nan ye tɔb aadim la.

Baah len ke bi ga ku Yesu pu na

(*Matiu 27.15-26; Mak 15.6-15; Jɔnn 18.39-19.16*)

¹³ Pailat nan yin Uwumbɔr aato-toorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib, ni kinipaak ngbaan, ¹⁴ le ki bui bi, “Ni joo ni uja wee m chee, ki bui ke u ŋmanni binib la. Le m jin u tibɔr ninimbil ni. Nimi aagalm ngbaan ponn ni, maa kan u ŋa tibaa. ¹⁵ Ubɔr Herod mu aa kan waataani, le u di u giin ni ti chee. Waa ŋa nibaa ni ŋeer u nkun. ¹⁶ M ga cha bi lue u ŋinaalab, le ki di u lii.”

[¹⁷ Njim ngbaan mɔmɔk yoonn kan, see Pailat nyan unaagbiija ubaa lii.] ¹⁸ Le bi mɔmɔk kpaan ki teen ke, “Ku uja wee. Di Barabas di lii.” ¹⁹ Barabas nan tukni kitiŋ

ngbaan aaninkpiib, ki ku binib, le bi lanj u kiyondiik ni.

²⁰ Pailat nan ban u di Yesu lii, nima pu le u ki len kinipaak ngbaan chee. ²¹ Le bi ki teen ke, “Kpaa u ndəpuinkoo pu. Kpaa u ndəpuinkoo pu.”

²² Le Pailat baa bi, “Ba ŋa? U tun bakaa bayoo? Maa kan u ŋa nibaa ni ŋeer u nkun. M ga cha bi lue u ŋinaalab, le ki di u lii.”

²³ Le bi beenin tar mpəon pu, “Kpaa u ndəpuinkoo pu.” Baah tar kina na, le bi nyan Pailat. ²⁴ Le u kii ke u ga ŋa baah ban pu na, ²⁵ le ki di Barabas u nan tukni kitij ngbaan aaninkpiib ki ku binib, ki bi kiyondiik ni na lii, baah ban pu na, le ki di Yesu ŋa binjaal ni, bi ti ŋa u baah ban pu na.

Baah kpaa Yesu ndəpuinkoo pu pu na
(*Matiu 27.32-44; Mak 15.21-32; Jənn 19.17-27*)

²⁶ Le butəb aajab di Yesu buen. Baah cha na, le bi ton uja u nyan ni ntingbaan ni na nsan ni. Bi nan yin u ke Simonn, u ye Sairene aatinj aani na. Le bi chuu u ke u tun Yesu aadəpuinkoo ki li paan u pu.

²⁷ Le kinipaak sakpeŋ paa Yesu pu. Bi ponn ni bibaa ye bipiib ni wii ki kaani u pu na. ²⁸ Le Yesu fenn ki toŋ bi, le ki bui bi, “Jerusalem aatinj aapiib, ni taa wii m pu. Ni li wii nima nibaa ni nima aabim pu; ²⁹ ba pu? falaa aayoonn choo. N-yoonn ngbaan le bi ga len ke, ‘Bipiinjoob bi kaa ma mbim kaa tii bi libiil na, bima le kpa mpopiin.’ ³⁰ N-yoonn ngbaan le bi ga bui ŋijoo ni ŋigongon, ‘Lir ti pu, ki biin ti pu.’” ³¹ Bi yaa di ndəsoon ŋa mmii ni aan mu gaa kan, ndəkuun ga li bi kinye?”†

³² Le bi di bakadam bilee kpee Yesu pu, ki di buen ke bi ti ku bi mu. ³³ Le bi ti fuu nibaa chee, bi yin nima chee “Kiyikpaŋ.” Baah ti fuu nima na, le bi di u kpaa ndəpuinkoo pu, le ki di bakadam bilee na mu kpaa idəpuinke pu. Bi kpaa ubaa unŋangii wəb, ki kpaa uken unŋangan wəb. ³⁴ Baah bi kpaa Yesu ndəpuinkoo pu na, le u bui ke, “Nte Uwumbər, di cha pinn bi. Baa nyi baah ŋani pu na.”

Le butəb aajab ngbaan yoor waawan-peenkaan bi ti yakr təb, le ki too inaan ke bi lik bimək aah ga kan ni na. ³⁵ Le kinipaak ngbaan si ki lik u. Le Juu yaab aaninkpiib sii u, ki bui ke, “U gaal biken le bi ŋmar; u yaa ye Kristo u ga gaa timi lii, aan Uwumbər nyan u na kan, u gaa ubaa mu lii.”

³⁶ Butəb aajab ngbaan mu nan ŋa u mbənyun, ki di ndaan mu məon na nyunn u, ³⁷ le ki bui u, “Aa yaa ye Juu yaab aabər kan, gaa aabaa lii.”

³⁸ Bi nan ŋmee kigbaŋ tam waadəpuinkoo pu, uyil paab. Ni ŋmee ke, “Juu yaab Aabər le na.”

³⁹ Le baah nan kpaa bakadam bilee bi idəpuinke pu na ponn ni ubaa mu sii u, ki baa u, “Saa ye Kristo u ga gaa binib lii na aa? Gaa aabaa lii aan ki gaa ti mu lii.”

⁴⁰ Le bakadaan uken na kae u, le ki bui u, “Saa san Uwumbər aa? Aa ni u kpaan kan ntafadaan mubaa la. ⁴¹ Timi le ŋeer ntafadaan ngbaan. Bi ŋa timi, timi aatuln aah ŋeer pu na la. Uma le aa ŋa bakaa ubaa.” ⁴² le ki bui Yesu, “Ndindaan, aa yaa jin saanaan kan, aa teer mbər.”

⁴³ Le Yesu bui u, “M tuk si mbaməon la, din aa ga li bi m chee Paradais ni.”‡

Yesu aah kpo pu na
(*Matiu 27.45-56; Mak 15.33-41; Jənn 19.28-30*)

⁴⁴ Ni nan ye nwiin kaasisik ni. Le dulnyaa mək bəln, ki ti saa nwiin aah kpar pu na. ⁴⁵ Nwiin aa ki wiin. Le likekeln li yakr Uwumbər aadiik ni nfum mulee na chuu kar paacham, ki ti saa kitij. ⁴⁶ Le Yesu teen mpəon pu, le ki bui ke, “Nte Uwumbər, m di maawiin ŋa aanaal ni la.” Waah len kina na, le u kpo.

⁴⁷ Tə, butəb aajab aaninkpel aah kan naah ŋa pu na, le u nyun Uwumbər, le ki bui ke, “Uja ngbaan sil ye uninyaan la.”

⁴⁸ Le kinipaak kimək kuun nima chee ke bi lik na aah kan tiwan ni məmək ŋa na, bi nan kpa mpombiin ki labr kun. ⁴⁹ Le ujtəib məmək, ni bipiib bi nyan ni Galilee aatinj ni ki dii u na si dandar, ki waa ni məmək.

Baah sub Yesu pu na
(*Matiu 27.57-61; Mak 15.42-47; Jənn 19.38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Uja ubaa nan bi, bi nan yin u ke Josef, u nyan ni Juu yaab aatinj ki bi yin ki ke Arimatea na ni. U nan ye uninyaan la, ki kii Uwumbər aanaan aah ga fuu ni buyoonn na. U nan ye bibəjirb aaninkpiib ponn ni ubaa la. Le waa kii baah kpokl pu ki ku Yesu na. ⁵² Le u buen Pailat chee, ki ti bui u, “Di Yesu aawon tii mi.” ⁵³ Le Pailat kii. Le u nyan waawon ndəpuinkoo pu, le ki di u poo likekenyaan ni, ki di u ti sub kitakpaluj ni. Bi nan gbii kitakpaluj ngbaan litakpasakpeln aasikakl ni la. Baa nan kee sub unii ubaa ki ponn ni. ⁵⁴ Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aakpaakool daal na la.

⁵⁵ Le bipiib bi nan nyan Galilee aatinj ni ki dii Yesu na paan Josef pu, le ki ti kan kitakpaluj ngbaan, ki kan baah di Yesu aawon ki di ŋa ki ponn ni pu na. ⁵⁶ Le bipiib ngbaan

* **23:30** : Lik Hosea 10.8. † **23:31** : Naatataa le ye ke, uninyaan yaa ji falaa kina kan, bibiindam ga li bi kinye?

‡ **23:43** : Paradais ye Uwumbər do paacham la.

gir kun, ki ti ban tulalee ni nkpan mu nun mɔ na.

Juu yaab aakpaakool daal, le bi fuur, baakaal aah len pu na.

24

Yesu aah fikr nkun ni pu na

(Matiu 28.1-10; Mak 16.1-8; Jɔnn 20.1-10)

¹ Juu yaab aakpaakool aah jin ki woln kitaak na, le bipiib ngbaan yoor tulalee ni nkpan ngbaan bi ti toor Yesu aawon, ki di buen likaakul ngbaan chee kichakpinaanyeeek ni. ² Baah ti fuu nima na, le bi kan ke litakpal li bi nan di lenj kitakpaluŋ aamɔb na, aa ki bi. ³ Le bi koo, le kaa kan Tidindaan Yesu aawon. ⁴ Baa nyi baah ga li dak pu na. Libuul ngbaan ni le bijab bilee bi aawanpeenkaan wiin chain na sil bi chee. ⁵ Le ijawaan chuu bipiib ngbaan, le bi gbaan kitiŋ binimbiin ni. Le bijab ngbaan baa bi, “Ba pu ni ban unifuub bitekpiib ponn ni? ⁶ Waa bi do. U fikr nkun ni a. Teer man waah nan tuk nima pu buyoonn u nan laa bi Galilee ni na, ⁷ ke Uwumbɔr siin ke bi ga di uma Unibɔn Aabo, ki di ŋa titunwanbirdam aanaal ni, bi ti kpaa u ndɔpuinkoo pu, ke iwiin itaa daal u ga fikr nkun ni.”

⁸ Le bipiib ngbaan teer waabɔr timina. ⁹ Le bi nyan kitakpaluŋ ngbaan chee, ki gir kun, le ki di tibɔr timina tuk waakpambalb kipiik ni ubaa na, ni waadidiliib bi gur na mɔmɔk. ¹⁰ Bipiib ngbaan aayimbil le nan ye Mari Magdalene, ni Joana, ni Mari u ye Jems aana na. Bi ni bipiib bi nan dii bi na nan di tibɔr timina tuk waakpambalb. ¹¹ Le waakpambalb aa pak baah len pu na. Bi dak ke ni ye kijɔrk aaliin la. ¹² Le Piita fii ki san buen kitakpaluŋ ngbaan chee, ki ti boon ki gbuun lik, le ki muin njikeen ngbaan baanja le dɔ. Ni nan gar u pam. Le u gir kun.

Yesu aadidiliib ponn ni bilee aah kan u pu na

(Mak 16.12-13)

¹³ Liyaadaal ngbaan le bi ponn ni bilee cha kitiŋ ki bi yin ki ke Emaus na ni. Kitiŋ ngbaan ni Jerusalem aah daa tɔb chee pu na ye mal bilole la. ¹⁴ Baah cha na, le bi gbaa tɔb chee tibɔr, le ki len tiwan nimɔk ŋa na. ¹⁵ Baah gbaa tɔb chee tibɔr kina na, le Yesu ubaa pii bi nsan ni, ki dii bi. ¹⁶ Le Uwumbɔr doŋ binimbil ke bi taa bee u. ¹⁷ Le u baa bi, “Naah chuun gbaa tɔb chee tibɔr ti na, ti ye bɔr bayaar, aan ninimbil wɔb bi gbilngbiln kina?”

¹⁸ Le bi ponn ni ubaa, bi nan yin u ke Kleopas, baa u, “Bicham bi ni Jerusalem ponn ni na, si baanja le aa nyi tibɔr ti ŋa nima chee dandana na aa?”

¹⁹ Le u baa bi, “Tilabor?”

Le bi bui u, “Yesu u nan ye Nasaref aatiŋ aani na aabɔr. U nan ye Uwumbɔr

aabɔnabr la. U nan kpa mpɔɔn ki tun lijinjiir aatun; waaliin mu nan kpa mpɔɔn. U piir Uwumbɔr ni binib mɔmɔk aasui. ²⁰ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni timi Israel yaab aaninkpiib di u ŋa binib aanaal ni, ke u ŋeer nkun. Le bi kpaa u ndɔpuinkoo pu. ²¹ Ti nan kpa limakl ke uma le ga gaa timi Israel yaab lii. Baah nan ŋa u kina na, din le ye iwiin itaa. ²² Ti ponn ni bipiib bibaa mu tuk timi tibɔr ti gar timi sakpen na. Bi buen kitakpaluŋ ngbaan chee kichakpinaanyeeek ni, ²³ kaa ti kan waawon, le ki gir ni ki nan tuk timi ke bi kan Uwumbɔr aatuuntiib bi tuk bi ke u fikr na. ²⁴ Le ti ponn ni bibaa buen kitakpaluŋ ngbaan chee, ki ti kan ni bi ke bipiib ngbaan aah len pu na. Uma le baa kan.”

²⁵ Le Yesu bui bi, “Nimi aalan par la. Naa gaa Uwumbɔr aabɔnabtiib aah nan len pu na mɔmɔk mala. ²⁶ Uwumbɔr le nan siin ke Kristo u ga gaa binib lii na ga ji falaa kina, le ki nin kan mpɔɔn.” ²⁷ Le Yesu ŋeer waabɔr ti ŋmee Uwumbɔr Aagbanj ni na mɔmɔk tuk bi. Njan u tuk bi Moses aah nan ŋmee ti pu na, le ki nin tuk bi Uwumbɔr aabɔnabtiib mɔmɔk aah nan ŋmee ti pu na.

²⁸ Le bi duun baah cha kitiŋ ki na ni. Le Yesu ŋa ke waah ga piln jer le na. ²⁹ Le bi ganj u, “Doon ti chee. Kijook joor a. Naan yunn le ni ga mue.” Le u koo ni bi chee. ³⁰ Le bi ti kal ke bi ji tijikaar. Waah kal bi chee ke u ji tijikaar na, le u yoor boroboro, ki doon Uwumbɔr, ki gii, ki di tii bi. ³¹ Le Uwumbɔr likr binimbil ke bi bee u. Libuul ngbaan ni le baa ki kan u. ³² Le bi bui tɔb, “Waah dii timi nsan ni ki len ti chee ki ŋeer Uwumbɔr Aagbanj aaliin aataata tuk timi na, tisui aa ba piin u pu sakpen aa?”

³³ Libuul ngbaan ni, le bi fii, ki gir buen Jerusalem, ki ti kan Yesu aakpambalb kipiik ni ubaa na, ni waadidiliib biken kuun tɔb chee, ³⁴ ki bi len ke, “Tidindaan sil fikr nkun ni. Simonn le kan u.”

³⁵ Le waadidiliib bilee ngbaan mu tuk bi Yesu aah pii bi nsan ni pu na, ni baah bee u buyoonn u gii boroboro na.

Yesu aah di ubaa mɔk waadidiliib pu na
(Matiu 28.16-20; Mak 16.14-18; Jɔnn 20.19-23; Lituln 1.6-8)

³⁶ Baah len tɔb chee tibɔr kina na, libuul ngbaan ni le Yesu ubaa sil bikaasisik ni, le ki bui bi, “Ni li kpa nsuudoon man.”

³⁷ Le bipobil yuk; ijawaan chuu bi sakpen a. Bi nan dak ke bi kan utekpiir aawiin la. ³⁸ Le u baa bi, “Ba ŋa ni san ijawaan? Ba ŋa ni beeni nisui ni? ³⁹ Lik ŋjaal ni ntaa, ki bee ke m sil ye. Taln niŋjaal ki di meeh mi ki lik man. Utekpiir aawiin aa kpa tinann ni njikpab ke naah kan m kpa pu na.”

⁴⁰ Waah len kina na, le u mɔk bi baah nan kpaa ŋjaal ni utaa ponn ni ipiin pu na. ⁴¹ Bi

nan kpa mpopiin sakpen, ki mu aa kee gaa kii mbaməm. Ni nan gar bi pam. Le u baa bi, “Tijikaar tibaa bi do oo?” ⁴² Le bi tii u lijangeln li bi pul li mmii ni na. ⁴³ Le u gaa, ki nman li binimbil ni.

⁴⁴ U nan bui bi, “Maabər timək nnee Moses aakaal ponn ni, ni Uwumbər aabənabtiib aagbann ni, ni Uwumbər aalahn aagban ni na, Uwumbər le siin ke ni məmək ga gbiin. Maah nan laa bi ni chee na, m nan tuk nimi kina la.”

⁴⁵ Le u woln binimbil ke bi bee Uwumbər Aagban aaliin aatataa, ⁴⁶ le ki bui bi, “Ni nnee ke Kristo u ga gaa binib lii na ga ji falaa, ki fikr nkun ni, iwiin itaa daal. ⁴⁷ Ni li mooni binib maayimbil pu, ke bi yaa kpeln baabimbin kan, Uwumbər ga di cha baatunwanbir pinn bi. Ni piin ki li mooni Jerusalem aatiŋ aanib ni, aan ki nin moon niniibol məmək mu ni. ⁴⁸ Nimi le ye maabər məmək aaseeraadam. ⁴⁹ Nte Uwumbər aah puu tipuur ti ke u ga tii nimi Waafuur Nyaan na, m ga tun ni Nfuur Nyaan ngbaan ni chee. Ni li bi Jerusalem ni ki ti saa bundaln ni ga kan mpəon mu ga nyan ni paacham na.”

Uwumbər aah di Yesu buen paacham pu na

(Mak 16.19-20; Lituln 1.9-11)

⁵⁰ Le Yesu di bi buen Betani aatiŋ chee. Baah ti fuu nima na, le u yoor uŋaal paacham, ki nja Uwumbər aanyoor nja bi pu.

⁵¹ Waah laa bi nani kina na, le u nyan bi chee, Uwumbər di u buen paacham. ⁵² Le bi gbaan kitiŋ ki doon u, ki nin gir buen Jerusalem ni, ki kpa mpopiin sakpen, ⁵³ ki pak Uwumbər, waadichal ponn ni, n-yoonn məmək.

**Tibönyaan ti
JÖNN
n̄mee ti na**

Unii u bi yin u ke Limöboln na aabör

¹ Uwumbör aah kaa nan kee naan dulnyaa na, ubaa nan bi, bi yin u ke Limöboln. U nan bi Uwumbör chee, ki bi ke Uwumbör aah bi pu na. ² U nan bi Uwumbör chee ki nyan ni mpiin la. ³ Uwumbör nan cha u naan tiwan mämök. Tiwan ni-baa aa gur waa naan ni. ⁴ Uma le ye umöfadaan. Limöfal ngbaan tii binib nwiihn mu woln binimbil na. ⁵ Nwiihn ngbaan wolni mbömböön ni. Mbömböön aa junn nwiihn ngbaan.

⁶ Uwumbör nan tun ni uja ubaa, bi nan yin u ke Jönn. ⁷ U dan ke u nan tuk binib nwiihn ngbaan aabör; aan binib mämök n̄jun waah len pu na, aan ki gaa nwiihn ngbaan. ⁸ Jönn aa nan ye nwiihn ngbaan. U dan ke u nan tuk binib nwiihn ngbaan aabör la. ⁹ Nwiihn ngbaan le ye nwiihn bamönn, le ki dan dulnyaa wee ni ki nan woln binib mämök aanimbil.

¹⁰ Baah yin u ke Limöboln na nan naan dulnyaa, ki dan nan bi dulnyaa ni, le dulnyaa aanib aa bee u. ¹¹ U dan udo aatiñ ni, le udo aatiñ ni yaab yii u. ¹² Binib bimök gaa u na, u tii bi nsan ke bi kpaln Uwumbör aabim. Bima le ye binib bi gaa u ki kii na. ¹³ Baah kpaln Uwumbör aabim na, naa ye ke biniböm le ma bi Uwumbör aamaal ni, kaa ye biniböm aageehn pu. Uwumbör le ma bi waamaal ponn ni.

¹⁴ Baah yin u ke Limöboln na nan kpaln unibön, ki nan bi tikaasisik ni. U gee binib chob, ki len ibamön baanja la. Le ti kan waah kpa mpöön pu na. Waah ye Uwumbör Aajapönbaal na, u kpa mpöön ke Ute Uwumbör aah kpa pu na.

¹⁵ Jönn nan tuk binib waabör, ki len ke, “M nan tuk nimi ke unii u ga paan ni mpuwöb na jer mi; baah kaa nan kee ma mi na, u nan bi. Uma le na.”

¹⁶ Uwumbör aah bi pu na, u mu bi kina le chob. Le ti mämök gaa waabimbin. U ña Uwumbör aanyoor ña ti pu, ki beenin ñani timi tinyoor n-yoonn mämök. ¹⁷ Uwumbör nan tuk Moses waakaal ke u di tuk timi. Yesu Kristo dan nan tuk timi Uwumbör aah gee timi pu na, ki tuk timi tibör ti ye mbamön na. ¹⁸ Ubaa aa kee kan Uwumbör. Ujapönbaal Yesu Kristo, u bi ke Ute Uwumbör aah bi pu na, ki bi u chee na, uma le tuk timi Uwumbör aah bi pu na.

Jönn u nan muini binib nnyun ni na aah len pu na

(Matiu 3.1-12; Mak 1.1-8; Luk 3.1-18)

¹⁹ Juu yaab bi nan bi Jerusalem aatiñ ni na nan tun ni Uwumbör aatotoorb ni Liifai yaab Jönn chee ke bi ti baa u, “Aa ye ñma?”

²⁰ Le Jönn tuk bi mbamön, kaa gur tibaa. U nan tuk bi mbamön, ki len ke, “Maa ye Kristo u ga gaa binib lii na.”

²¹ Le bi ki baa u ke, “Aa ye ñma? Aa ye Elaija aa?”

Le u bui bi, “Maa ye.”

Bi nan ki baa u ke, “Aa ye Uwumbör aabönabr u bi bui ke u ga dan aa?”

Le u bui bi, “Aayii.”

²² Nima pu na, bi nan ki baa u ke, “Aa ye ñma? Tuk timi, aan ti ti tuk binib bi tun ni timi na. Aa ga len saabör ngbaan kinye?”

²³ U nan bui ke,

“M ye nneel mu tar nteesakpiin ni na ke:

“Toor Uwumbör aasan man.”*²⁴

Uwumbör aabönabr Aisaya nan len kina la.

²⁴ Binib bi nan baa Jönn mbaan ngbaan na nyan ni Farisii yaab chee la. ²⁵ Le bi ki baa u ke, “Saah kaa ye Kristo u ga gaa timi lii na, kaa ye Elaija, kaa ye Uwumbör aabönabr ngbaan mu na, ba pu aa muini binib nnyun ni?”

²⁶ Le u bui bi, “Mma muini binib nnyun ni la. Ubaa mu bi nikaasisik ni. Nimi le aa nyi u. ²⁷ U ye unii u paan ni mpuwöb na. Maa ñeer ke m chuu gbiln waanaatak aanmin tii u.”

²⁸ Bi nan len tób chee tibör ngbaan Betani aatiñ, ki bi Jöddann aamödapuul, Jönn aah muini binib nnyun ni nin chee na ni.

Unii u ye Uwumbör Aapihbo na

²⁹ Ki woln kitaak le Jönn kan Yesu choo u chee, le u bui ke, “Lik, Uwumbör Aapihbo u nyani dulnyaa ni aanib aatunwanbir na. ³⁰ M nan len ke uja ubaa paan ni mpuwöb ki mu tee jer mi; baah kaa nan kee ma mi na, u nan bi. Uma le na. ³¹ Min mbaa aa nan nyi u; m muini binib nnyun ni ke nimi Israel yaab bee u la.”

³² Le Jönn jin seeraa ki tuk binib, “M kan Uwumbör Aafuur Nyaan nyan ni paacham ki naahn linanjel, ki nan tøj u pu. ³³ Min mbaa aa nan nyi u; Uwumbör u tun ni mi ke m nan muin binib nnyun ni na, uma le bui mi ke m ga kan Waafuur Nyaan sunn ni ki nan tøj uja ubaa pu, ke uma le ye unii u ga gbiin binib Uwumbör Aafuur Nyaan na. ³⁴ Le m kan kina, ki ji seeraa ki tuk binib ke uma le ye Uwumbör Aajapön.”

Binib bi puen ña Yesu aadidiliib na

³⁵ Ki woln kitaak le Jönn ni waadidiliib bilee nan ki bi nima, ³⁶ ki kan Yesu bi chuun

* 1:23 : Lik Aisaya 40.3.

nima. Jönn nan lik u, le ki len ke, “Lik, Uwumbør Aapihbo.”

³⁷ Jönn aadidiliib bilee ngbaan n̄un waah len pu na, le ki di paan Yesu pu. ³⁸ Le Yesu fenn, ki kan bi paan ni u pu. Le u baa bi, “Ni ban ba?”

Le bi baa u, “Umömokr, aa koo la chee?”

³⁹ Le u bui bi, “Dan ki nan ti lik man.” Le bi dii u ki ti kan waah koo nin chee na. Ni nan ye tikur tinaa aayoonn la, le bi nan doon udo liyaadaal ngbaan.

⁴⁰ Bijab bilee bi nan n̄un Jönn aah len pu aan ki dii Yesu na, bi yin bi ponni ni ubaa ke Andru, u nan ye Simonn Piita aanaal na. ⁴¹ Libuul ngbaan ni le u buen ti kan ukpel Simonn, ki tuk u, “Ti kan Masiya u ga gaa timi lii na.” Masiya ni Kristo ye liyimbibaan la. ⁴² Le u di u dan Yesu chee.

Le Yesu lik Piita, ki bui u, “Bi yin si le ke Simonn, Jönn aajapöön. Bi ga li gur yin si ke Siifas la.” Siifas aatataa le ye ke “litakpal.” Siifas ni Piita ye liyimbibaan la.

Yesu aah yin Filip ni Natanael pu na

⁴³ Ki woln kitaak le Yesu ban u buen Galilee aatiñ ni, ki kan Filip, le ki bui u, “Li dii mi.” ⁴⁴ Filip do le ye Betseda aatiñ ni. U ni Andru ni Piita nyan ni kitiñbaan ni la. ⁴⁵ Filip mu nan ti kan Natanael le ki tuk u, “Ti kan unii u Moses ni Uwumbør aabonabtiib mu nan n̄mee waabør Uwumbør aakaal aagban ni na. Uma le ye Josef aajapöön Yesu, u ye Nasaref aatiñ aanii na.”

⁴⁶ Le Natanael baa u, “Tiwanyaan nibaa ga n̄maa nyan ni Nasaref aatiñ ni ii?”

Le Filip bui u, “Dan nan lik.”

⁴⁷ Yesu nan waa Natanael choo u chee, le ki bui ke, “Lik, Israel aabobamönn. Nnyamön aa bi u ni.”

⁴⁸ Le Natanael baa u, “Aa n̄a kinye ki ti nyi mi?”

Le Yesu bui u, “Saah ba bi likakaln taab na, m puen kan si, Filip aa kee yin si.”

⁴⁹ Le Natanael bui u, “Umömokr, aa sil ye Uwumbør Aajapöön. Aa ye Israel yaab Aabörkpaan la.”

⁵⁰ Le Yesu baa u, “Maah bui ke m kan si likakaln taab na, nima le cha aa gaa mi ki kii ii? Aa ga kan ljinjiir aawan ki jer nimina. ⁵¹ M tuk nimi mbamön la, ni ga kan kitaapaak chuu piir, ki ga kan Uwumbør aatuuntiib cha paacham ki ki sunni, min Unibön Aabo pu.”

2

Yesu aah tun ljinjiir aatuln Kana aatiñ ni pu na

¹ Iwiin itaa daal le bi nan ji uböndinn aajim Kana aatiñ ki bi Galilee ni na. Yesu

aana mu nan bi nima. ² Bi nan yin Yesu ni waadidiliib ke bi mu dan nan ji. ³ Ni nan bi cha, le n̄jubil aadaan na ti doo. Le Yesu aana bui u, “Baa ki kpa ndaan.”

⁴ Le Yesu bui u, “Nna, ni ye maabør aa? Maayoonn aa kee fuu.”

⁵ Le una bui bitutum na, “U yaa tuk nimi pu na kan, ni n̄a kina.”

⁶ Ikin sakpiin iloob nan si nima. Galon piitaa, bee moninko ga n̄maa koo mubaa ponni ni. Juu yaab joo ikin ngbaan aanyun le finni bibaa, baakaal aah dii pu na. ⁷ Le Yesu tuk bitutum ngbaan, “Ban nnyun gbiin ikin ngbaan man.” Le bi ban nnyun gbiin i mömök paapaa. ⁸ Le u tuk bi ke bi kab ti tii njim aaninkpel. Le bi kab ti tii u. ⁹ Baah kab nnyun ngbaan ti tii u na, le mu kpaln ndaan. Le u wub lik, kaa nyi mu aah nyan nin chee na. Bitutum bi kab tii u na le nyi. Le u yin uja u din upii na, ¹⁰ ki nan bui u, “Binib mömök yaa ban bi tii ndaan kan, bi puen tii mu mō na la. Binib yaa nyun ti bab kan, le bi nin tii bi mu puwōb na le mō ki jer saah puen tii bi mu na.”

¹¹ Nima le ye njan aajinjiir aatuln li Yesu tun na. U nan tun lituln ngbaan Kana aatiñ ki bi Galilee ni na ni la. Le binib kan waah kpa Uwumbør aapöön pu na. Le waadidiliib gaa u ki kii.

¹² Uböndinn aajim ngbaan aah doo na, le u ni na ni unaatiib ni waadidiliib buen Kapenaum aatiñ ni, ki ti n̄a iwiin ilee nima.

Yesu aah toor Uwumbør Aadichal pu na (Matiu 21.12-13; Mak 11.15-17; Luk 19.45-46)

¹³ Ni nan gur siib ke Juu yaab ji Lakr-jer aajim. * Le Yesu buen Jerusalem aatiñ ni ¹⁴ ki ti koo Uwumbør Aadichal ni, le ki kan binib ka nima ki kooh inaaja, ni ipiih, ni njanjel. Binib bi kpelni njimombil na mu ka nima. ¹⁵ Le u di n̄min n̄a linaalab, ki di jenn nyan inaaja, ni ipiih ngbaan mömök lipaal, le ki labr binib bi kpelni njimombil na aateebul tiib chin, le njimombil yaa tōb chee. ¹⁶ U nan tuk binib bi kooh njanjel na, “Di njanjel ngbaan nyan lipaal man. Ni taa ki di Nte Uwumbør Aadichal n̄a kinyan.” ¹⁷ Le waadidiliib teer ke ni n̄mee Uwumbør Aagban ni ke, “Uwumbør, maah neen saadichal pu na bi ke mmii le aah wu mponni na.” Le bi bee ke ni ye Yesu aabør la.

¹⁸ Le Juu yaab baa u, “Aa ga n̄a ba aajinjiir aawan ki mök timi ke aa kpa nsan ke aa n̄a saah n̄ani pu na?”

¹⁹ Le u bui bi, “Gbaa wii Uwumbør Aadichal limina, aan m di iwiin itaa ki fiin li.”

* **2:13** : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbør nan nyan bi tinaagbiir ni, ljipt aatiñ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

²⁰ Le bi bui ke, “Njibin imonko ilee ni njiloob le bi nan di maa Uwumbør Aadichal ngbaan. Le aa bui ke aa ga di iwiin itaa fiin li ii?”

²¹ Tɔ, u mu aa nan len Uwumbør Aadichal aabør la. Uma ubaa aawon le u nan len. ²² N-yoonn mu u fikr nkun ni na, le waadidiliib teer ke u nan len kina. Le bi pak waah len pu na, ni Uwumbør Aagbar aah len pu na.

Yesu nyi binib məmək aabimbin

²³ Yesu aah bi Jerusalem aatinj ni, njim ngbaan aayoonn na, le kinipaak kan waah tun lijnjinir aatun pu na, le ki gaa u ki kii. ²⁴ Uma a tee gaa bi ki kii; ²⁵ ba pu? u nyi binib məmək aabimbin. Waa ban ke ubaa nyaa u binib aabør. Uma ubaa nyi binib aasui ni aabør.

3

Yesu aah tuk Nikodemus pu na

¹ Uja ubaa mu nan bi nima, bi nan yin u ke Nikodemus, u nan ye Farisii aanii la, ki ye Juu yaab aaninkpel ubaa. ² Le u buen Yesu chee kinyeek ki nan bui u ke, “Uməmək; ti nyi ke aa ye Uməmək u nyan ni Uwumbør chee na la; ba pu? ubaa aan njmaa tun lijnjinir aatun ke saah tun pu na, see Uwumbør bi u chee.”

³ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamøn la, bi yaa kaa ma unii lelee kan, waan njmaa koo Uwumbør aanaan ni.”

⁴ Nikodemus nan baa u, “Unii yaa por kan, bi ga nj kinye ki ki ma u lelee? U ga njmaa gir koo una aaponn ni aan bi ki ma u uu?”

⁵ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamøn la, Uwumbør Aafuur Nyaan yaa kaa ma unii lelee aan bi muin u nnyun ni kan, waan njmaa koo Uwumbør aanaan ni. ⁶ Unibøn aah ma u na ye unibøn la. Uwumbør Aafuur Nyaan aah ma u na ye Uwumbør Aafuur Nyaan yoo la. ⁷ M tuk si la, see bi ki ma nimi lelee. Maah tuk si pu na, taa cha ni gar nimi. ⁸ Libuln daar cha laah ban nin chee na, le aa njun laah kpa kifuk pu na, kaa nyi laah nyan ni nin chee na, ki mu aa nyi laah cha nin chee na. Ni bi kina le ki tii unii umək Uwumbør Aafuur Nyaan ma u na.”

⁹ Le Nikodemus baa u, “Ni ga nj kinye aan ki nj kina?”

¹⁰ Le Yesu baa u, “Aa ye unii u mək Israel yaab Uwumbør aakaal na, le kaa bee maah len pu na aatataa aa? ¹¹ M tuk si mbamøn la, ti len taah nyi pu na la, ki tuk binib tinimbil aah kan pu na, le naa gaa taah len pu na. ¹² M tuk nimi dulnyaa wee ni aabør; le naa pak ti, ka m yaa tuk nimi paacham aabør kan, ni ga nj kinye ki pak ti? ¹³ Ubaa aa kee buen paacham see min Unibøn Aabo u [bi paacham ki] nyan ni paacham na.

¹⁴ “Moses aah nan di uwaa fin ndɔ pu ki di chɔɔn paacham nteersakpiin ni pu na, see bi di min Unibøn Aabo mu chɔɔn paacham kina, ¹⁵ aan unii umək gaa mi ki kii na li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na.”

¹⁶ Uwumbør aah gee dulnyaa aanib sakpen pu na, nima le u di Ujapønbaal tii ni ke unii umək gaa u ki kii na taa kpo, u li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. ¹⁷ Uwumbør tun ni Ujapøn aah dulnyaa ni. Waa tun ni u ke u nan ji dulnyaa wee ni aanib tibør; u tun ni u ke u gaa bi lii la.

¹⁸ Unii umək gaa u ki kii na, Uwumbør aa len ke waabør bii. Unii umək kaa gaa u ki kii na, Uwumbør len ke waabør bii a. Waah kaa gaa Uwumbør Aajapønbaal ki kii na, nima le cha Uwumbør len ke waabør bii. ¹⁹ Uwumbør aah ga ji bi tibør pu na le ye ke nwiihn dan dulnyaa ni, le binib yii mu, le ki gee mbombɔɔn ni; ba pu? baatuln aa njan. ²⁰ Unii umək tun lituln li kaa njan na, u nan nwiihn la, kaan dan nwiihn ponn ni, binib taa kan waah tun pu na. ²¹ Unii umək tun lituln li njan na kan, u choo nwiihn ponn ni ke unii məmək nan kan waah tun pu na, ke u tun Uwumbør aah gee pu na la.

Jønn aah len Yesu aabør pu na

²² Yesu aah len tibør timina ki ti doo na, le u ni waadidiliib buen Judea aatinj ni, ki ti bi nima ki muini binib nnyun ni. ²³ Jønn mu nan bi muini binib nnyun ni. U nan bi Enonn aatinj ni, Salim aatinj chee, nnyun aah wiir nima chee pu na. Le binib choo u chee, le u muini bi nnyun ni. ²⁴ Baa nan kee chuu u nj kiyondiik ni n-yoonn ngbaan.

²⁵ Le Jønn aadidiliib ni Juu aanii ubaa nan kpak tɔb kinikpakpak, baah muini binib nnyun ni pu na pu. ²⁶ Le bi dan Jønn chee ki nan tuk u, “Uməmək; lik, unii u nan bi aa chee Jɔɔdann aamɔɔdapuul na, aan aa nan tuk binib waabør na, u mu gur bi muini binib nnyun ni, le binib məmək gur chaa u chee.”

²⁷ Le Jønn bui bi, “Ubaa aan njmaa nj nibaa see Uwumbør le tii u. ²⁸ Nimi nibaa njun m len ke maa ye Kristo u ga gaa binib lii na; Uwumbør tun ni mi ke m li ye Kristo aasaloln ki toor nsan tii u. ²⁹ Usapɔɔn yaa kun uchal do kan, uchal le yeh u. Le uchal aajɔ u si u chee ki njun waaneel na kpa mpopiin pam. Nima le cha m mu kpa mpopiin mbamøn.* ³⁰ Ni njan ke uma Kristo li moo kani mpɔɔn, le m ma gur.”

Unii u nyan ni paacham na aabør

³¹ Uma u nyan ni paacham na le jer binib məmək. Unii u nyan ni dulnyaa ni na ye dulnyaa ni aanii la, ki len dulnyaa ni aabør la. Yesu u nyan ni paacham na le jer binib məmək. ³² U tuk binib waah kan pu na, ni

* 3:29 : Uja ni usapɔɔn ngbaan si Yesu ni waanib aasisii la, Jønn le ye uja.

waah n̄un pu na. Ubaa mu aa gaa waah len pu na. ³³ Unii umək gaa waah len pu na, u kii ke Uwumbər ye mbaməndaan la. ³⁴ Yesu u Uwumbər tun ni u na le len uma Uwumbər aabər; ba pu? Uwumbər di Waafuur Nyaan mu kaa kpa n̄an̄ na gbiin u. ³⁵ Uwumbər gee Ujapəon Yesu ki di mpəon məmək n̄a ūnaal ni. ³⁶ Unii umək gaa Uwumbər Aajapəon ki kii na le kpa liməfal li kaa kpa ndoon na. Unii umək kaa kii Uwumbər Aajapəon aaməb na, waan kan liməfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbər gee līn̄uul u pu n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

4

Yesu aah tuk Samaria aatiñ aapii pu na

¹ Le Farisii yaab n̄un ke Yesu n̄a binib waadidiliib ki muin bi nnyun ni ki jer Jonn aah n̄a pu na. ² Yesu ubaa mu aa muin binib nnyun ni. Waadidiliib na le muin bi. ³ Tə, waah bee ke Farisii yaab n̄un kina na, le u nyan Judea aatiñ ni, ki ki gir buen Galilee aatiñ ni. ⁴ Waah cha na, le u neen ke u dii Samaria* aatiñ ni.

⁵ Le u ti fuu Samaria aatiñ kibaa ni, bi yin ki ke Saika. Bukpaab bu Jakob nan di tii ujpəon Josef na aa daa nima chee. ⁶ Jakob aanyunbun mu bi nima chee. Le Yesu aah chuun na, u bak a. Nima le u kal nnyunbun ngbaan aaməgbeln pu. Nwiin nan bi kaasisik ni.

⁷ Le Samaria aapii ubaa dan u nan lu nnyun. Le Yesu bui u, “Pu mi nnyun m nyu.”

⁸ Waadidiliib na puun buen kitij ponn ni bi ti daa tijikaar.

⁹ Le upii ngbaan bui u, “Aa ye Juu aanii la, m mu ye Samaria aapii la. Ba pu aa bui mi ke m tii si nnyun?” Juu yaab ni Samaria yaab aa kpaani təb chee, nima le cha u len kina.

¹⁰ Le Yesu bui u, “Aa yaa ba nyi Uwumbər aah tii binib pu na, ki yaa ba nyi unii u mee si nnyun na kan, aa ba ga bui u ke u tii si nnyun mu ye liməfal aanyun na, le u ba ga tii si.”

¹¹ Le upii ngbaan bui u, “Maaninkpel, saa kpa goomaa, nnyunbun ngbaan nyoo, aa ga kan liməfal aanyun ngbaan la chee? ¹² Tiyaaja Jakob, ni ujpətiib, ni waawakor nan nyu nnyunbun ngbaan ni la. Uma le nan tii timi nnyunbun ngbaan. Aa jer uma la aa?”

¹³ Le Yesu bui u, “Unii umək nyu nnyun mue na, nnyunyuu ga ki chuu u. ¹⁴ Unii umək nyun maah ga tii u nnyun mu na, nnyunyuu aan ki chuu u. Maah ga tii u nnyun mu na, mu ga li ye nnyunbun mu bu

u ponn ni kaan foor na, mu ga tii u liməfal li kaa kpa ndoon na.”

¹⁵ Le upii ngbaan bui u, “Maaninkpel, tii mi nnyun ngbaan aan nnyunyuu taa ki chuu mi, aan m taa ki dan do nan lu nnyun.”

¹⁶ Le Yesu bui u, “Li cha ki ti yin ni aachal, aan ki gir ni.”

¹⁷ Le u bui u, “Maa kpa chal.”

Le Yesu bui u, “Saah len ke saa kpa chal na, ni ye mbaməon la. ¹⁸ Aa nan kpa chatiib biñmu la. Saah bi uja u chee dandana na aachal aa ye u. Saah len pu na, aa len mbaməon la.”

¹⁹ Le upii ngbaan bui u, “Maaninkpel, m bee ke aa ye Uwumbər aabənaabr la. ²⁰ Timi Samaria yaab aayaajatiib nan dooni Uwumbər lijoal limina paab la, le nimi Juu yaab ma bui ke ni n̄an ke binib li dooni Uwumbər Jerusalem aatiñ ni.”

²¹ Le Yesu bui u, “Upii, pakn maah ga len pu na, n-yoonn choo, binib aan nan ki doon Tite Uwumbər lijoal limina paab, ki mu aan ki doon u Jerusalem aatiñ ni. ²² Nimi Samaria yaab dooni Uwumbər u naa nyi u na. Timi Juu yaab ma dooni Uwumbər

u ti nyi u na la. Unii u ga gaa dulnyaa ni aanib lii na nyan ni Juu yaab aakaasisik ni la. ²³ N-yoonn choo, ki mu fuu ni a, le binib bi dooni Tite Uwumbər mbaməon na ga li dooni u bisui ni, Waafuur Nyaan aapəon pu. Uwumbər ban binib kina aaboln le bi li dooni u. ²⁴ Uwumbər ye kifuurk la. Le binib bimək dooni u na li dooni u bisui ni, Waafuur Nyaan aapəon pu.”

²⁵ Le upii ngbaan bui u, “M nyi ke Masiya† u bi yin u ke Kristo na ga dan. U yaa fuu ni kan, u ga nan tuk timi tiwan məmək aah bi pu na.”

²⁶ Le Yesu bui u, “Min u bi len aa chee na, m ye uma.”

²⁷ Libuul ngbaan ni le waadidiliib fuu ni. Baah nan mu u ni upii bi len təb chee tibər na,‡ le ni gar bi pam; ubaa mu aa baa upii ngbaan, “Aa ban ba?” kaa baa Yesu mu, “Ba pu aa len u chee tibər?”

²⁸ Le upii ngbaan di waanyunbuul siin, ki buen kitij ni, ki ti bui binib ke, ²⁹ “Dan nan lik man uja u tuk mi maah nan tun pu na məmək na. Uja ngbaan ga li ye Kristo u ga gaa timi lii na la aa?” ³⁰ Le bi nyan kitij ni ki cha u chee.

³¹ Upii ngbaan aah gir buen kitij ni na, le Yesu aadidiliib nan bi garñi u ke, “Uməmək, ji tijikaar.”

³² Le u bui bi, “M kpa tijikaar ti naa nyi tibər na m ji.”

³³ Waah len kina na le waadidiliib baa təb, “Ubaa le taanin joo ni tijikaar nan tii u uu?”

* 4:4 : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan m. Kristo, Griik aaliin ni. Naatataa le ye ke “Unii u ga gaa binib lii na.”

† 4:25 : Hiibru aaliin ni, bi yin u ke Masiya, le ki yin u ke

‡ 4:27 : Juu yaab aabimbini aah nan bi pu na, uja

ni upii u kaa ye upuu na aan gbaa təb chee tibər.

³⁴ Le u bui bi, “Maajikaar le ye ke m ɲa Uwumbɔr u tun ni mi na aah gee pu na, ki tun waatuln doo. ³⁵ Ni ɲakl liyataɲakl ke, ‘Ni gur iɲmal inaa le ni ɲeer lijikaacheel.’ Tɔ, m tuk nimi la, yaar lik man, tijikaar ɲeer licheel a. ³⁶ Unii u chee na ga kan tipar, ki ga di binib koon Uwumbɔr aanaan ni, aan bi kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. Nima le ga cha unii u bun na, ni unii u chee na mɔmɔk li kpa mpopiin. ³⁷ Bi len ke ‘Ubaa bun, le uken chee,’ le ti gbii; ³⁸ ba pu? m tun nimi, ni ti chee tijikaar ti naa tun taatuln na. Biken aatuln pu, le ni jin tinyoor.”

³⁹ Le upii ngbaan tuk Samaria yaab bi bi kitiɲ ngbaan ni na ke Yesu tuk u waah nan tun pu na mɔmɔk, nima le cha bi ponn ni pam gaa Yesu ki kii. ⁴⁰ Le bi dan u chee, ki gaɲ u ke u li bi bi chee. Le u ɲa bi chee iwiin ilee.

⁴¹ Le binib bi gaa u ki kii waaliin pu na wiir ki jer binib bi gaa u ki kii upii ngbaan aaliin pu na. ⁴² Le bi tuk upii ngbaan, “Ti gaa u ki kii la; naa ki ye saaliin pu le ti gaa u ki kii. Timi tibaa ɲun waah len pu na, ki bee ke u sil ye Kristo u ga gaa dulnyaa ni aanib lii na.”

Yesu aah cha uninkpel ubaa aabo pɔɔk pu na

⁴³ Yesu aah bi bi chee iwiin ilee na, le u nyan nima ki buen Galilee aatiɲ ni. ⁴⁴ Uma ubaa le len ke Uwumbɔr aabɔnabr ma kan, udo aatiɲ ni aanib aan nyun u. ⁴⁵ Waah ti fuu Galilee aatiɲ ni na le bi gaa u; ba pu? bi mu nan buen Jerusalem bi ti ji njim ngbaan, ki kan waah tun lijinjiiir aatuln ɲimɔk na, njim ngbaan yoonn.

⁴⁶ Le u ki dan Galilee aatiɲ kibaa ni, bi yin ki ke Kana, waah nan cha nnyun kpaln ndaan nin chee na. Le ubɔrkpaan aakpambalɔ ponn ni ubaa bi Kapenaum aatiɲ ni. Le uɲapɔɔn bun. ⁴⁷ Uninkpel ngbaan nan ɲun ke Yesu nyan ni Judea aatiɲ ni ki bi Galilee aatiɲ ni. Le u buen Yesu chee, le ki ti gaɲ u ke u dan udo, ki nan cha uɲapɔɔn u ban u kpo na aaween sɔɲ. ⁴⁸ Le Yesu bui u, “Ni yaa kaa kan lijinjiiir aatuln kan, naan gaa mi ki kii.”

⁴⁹ Le uninkpel ngbaan bui u, “Ndindaan, dan mala. Aa yaa taan kan, aa ga nan mu maabo kpo a.”

⁵⁰ Le Yesu bui u, “Li dii saasan. Aajapɔɔn kan limɔfal la.”

Le uja ngbaan pak Yesu aah len pu na, ki labr kun. ⁵¹ Waah paan ni nsan pu na le waatutum tooh ni u nsan ni ki nan bui u ke waabo na kan limɔfal a.

⁵² Le u baa bi, “Bayoonn ni sɔɲ?” Le bi bui u, “Fen na, nwiin aah kpar buyoonn na, le uwon sɔɲ.” ⁵³ Le uja ngbaan mu bee ke n-yoonn mu Yesu fe bui u ke uɲapɔɔn kan limɔfal na le na. Kina pu le cha u ni waachiln ni aanib mɔmɔk gaa Yesu ki kii.

⁵⁴ Nimina le nan ɲa lijinjiiir aatuln leler le u tun waah nyan ni Judea aatiɲ ni ki bi Galilee ni na.

5

Yesu aah cha uja pɔɔk nnyunbun chee pu na

¹ Nee aapuwɔb le Juu yaab aajim mubaa nan bi. Le Yesu buen Jerusalem. ² Jerusalem ponn ni le nnyunbun mu waa na bi ipiih aabisamɔb chee. Juu yaab aaliin ponn ni bi yin nnyunbun ngbaan ke Betsata. Tinaamboln tiɲmu nan si gob nnyunbun ngbaan. ³ Le bibum wiir ki dɔ tinaamboln ngbaan ponn ni. Bi nan ye bijoom, ni biwɔb, ni binib bi aawon faan na, [ki dɔ kii buyoonn nnyun ga fii yer] na; ⁴ ba pu? nwiin nwiin le Uwumbɔr aatuun ubaa sunn ni ki nan koo nnyunbun ni, ki ti kur nnyun. Bundaln u yaa ti dan nan kur nnyun na kan, ubun u puen koo nnyun ni na kan, le u pɔɔk.] ⁵ Le uja ubaa bi nima ki bun ɲibin piitaa ni ɲiniin. ⁶ Le Yesu kan u, u dɔ nima, le ki bee ke u bun ni yunn. Le u baa u, “Aa ban aa pɔɔk aa?”

⁷ Le u bui u, “Ndindaan, nnyun yaa fii yer kan, maa kpa unii u ga di mi koon nnyun ni na. M yaa ban m koo nnyun ni kan, le ubaa puen mi ki koo.”

⁸ Le Yesu bui u, “Fiin ki yoor saawandookaan ki li chuun.” ⁹ Libuul ngbaan ni le u pɔɔk, le ki yoor waawandookaan, ki bi chuun.

Liyaadaal ngbaan nan ye Juu yaab aakpaakool daal la. ¹⁰ Nima pu le Juu yaab bui uja u pɔɔk na, “Din ye likpaakool la. Saah yoor saawandookaan na, aa bii timi aakaal.”

¹¹ Le u bui bi, “Uja u tii mi laafee na, uma le bui mi ke m yoor maawandookaan ki li chuun.”

¹² Le bi baa u, “Nma ye u bui si ke aa yoor saawandookaan ki li joo chuun na?”

¹³ Le uja u pɔɔk na aa nyi unii u ye na; ni ba ye kinipaak ni la, le Yesu nyan nima ki buen.

¹⁴ Nee aapuwɔb le Yesu kan u Uwumbɔr Aadichal ni le ki bui u, “Lik, aa pɔɔk a. Aa taa ki tun titunwanbir aan ki taa ki kan falaa u jer saah kan u na.”

¹⁵ Le uja ngbaan buen ti tuk Juu yaab ke Yesu le ye uja u cha u pɔɔk na. ¹⁶ Nima pu le Juu yaab nan muk Yesu, ke ba ɲa u tii ubun laafee likpaakool daal. ¹⁷ Le Yesu bui bi, “Nte Uwumbɔr beenin tun lituln le ki nan saa dandana wee, le m mu bi tun.”

¹⁸ Waah len kina na, le Juu yaab moo ban bi ku u; ba pu? naa ye waah bii likpaakool daal aakoobil na baanja, u yin Uwumbɔr ke Ute. Waah yin u ke Ute na, u di ubaa ɲaɲ Uwumbɔr la.

Yesu aah kpa tininkpir pu na

¹⁹ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, min Uwumbɔr Aajapɔɔn aa ŋmaa ŋa nibaa mbaa pu. Maah kan Nte Uwumbɔr aah ŋani pu na, le m ŋani; waah ŋani pu na, le min Ujapɔɔn mu ŋani kina; ²⁰ ba pu? Nte Uwumbɔr gee mi Ujapɔɔn, ki mɔk mi waah tun pu na mɔmɔk. U ga mɔk mi lituln li jer limina na ke m tun, aan ni moo gar nimi. ²¹ Nte Uwumbɔr aah fikr binib bi kpo na nkun ni, ki tii bi limɔfal pu na, kina le min Ujapɔɔn mu tii maah lee bi na limɔfal. ²² Nte Uwumbɔr aa ji unii ubaa tibɔr, u cha min Ujapɔɔn le ji binib mɔmɔk aabɔr, ²³ aan binib mɔmɔk nyuj min Ujapɔɔn ke baah nyuj Nte Uwumbɔr pu na. Unii umɔk kaa nyuj min Uwumbɔr Aajapɔɔn na, waa nyuj Uwumbɔr u tun ni mi na le na.

²⁴ “M tuk nimi mbamɔn la, unii umɔk ŋun maaliin ki gaa Uwumbɔr u tun ni mi na ki kii na, u kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbɔr aan ji u tibɔr. U nyan nkun ni, ki kan limɔfal a. ²⁵ M tuk nimi mbamɔn la, n-yoonn choo, ki mu fuu ni a, le binib bi kpo na ga ŋun min Uwumbɔr Aajapɔɔn aaneel pu, le bi ŋun na ga kan limɔfal. ²⁶ Nte Uwumbɔr ye Umɔfadaan la, le ki ŋa min Ujapɔɔn mu Umɔfadaan, ²⁷ ki tii mi mɔpɔɔn ke m ji binib tibɔr; ba pu? m ye Unibɔn Aabo la. ²⁸ Ni taa cha nimina gar nimi man. N-yoonn choo, le binib bimɔk bi ŋjakaakul ni na ga ŋun maaneel pu, ²⁹ ki nyan ni. Binib bi nan tun lituln li ŋan dulnyaa wee ni na ga fikr ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. Binib bi nan tun lituln li kaa ŋan na ga fikr ki kan ntafadaan.”

Tiwan ni mɔk ke Yesu sil nyan ni Uwumbɔr chee na

³⁰ “Maa ŋmaa ŋa nibaa mbaa pu. M ji binib tibɔr, Uwumbɔr aah tuk mi pu na la. Maah ji bi tibɔr pu na, ni ŋan; ba pu? maa ban maageehn, m ban Uwumbɔr u tun ni mi na aageehn la.

³¹ “M yaa tuk nimi maah ye pu na kan, ni ga len ke taa gbii. ³² Ubaa mu bi ki len maah ye pu na. Uma le ye Uwumbɔr. M nyi ke waah len pu na, ti gbii. ³³ Ni nan tun binib Jonn chee. U mu nan tuk nimi maah ye pu na, ki tuk nimi mbamɔn. ³⁴ Naa ye ke m ban unibɔn aaseeraa la. M ban ke ni ŋmar, nima le cha m teer nimi Jonn aah len pu na. ³⁵ Jonn nan bi ke karyaa u gaal mmii ki wiin na la. Ni nan gee ke ni li bi waawiihn ni, ni yunn siib, ki nan kpa mpoopin. ³⁶ Jonn nan tuk nimi maah ye pu na. Tiwan nibaa mu bi ki ji seeraa ki tii mi, ki jer Jonn aaseeraa. Nte Uwumbɔr tii mi lituln ke m tun li ki doo. Lima le m tun. Lituln ngbaan le ji seeraa ki tii mi ke Nte Uwumbɔr tun ni mi dulnyaa wee ni. ³⁷ Nte Uwumbɔr u tun ni mi na,

uma ubaa le ji seeraa ki tii mi. Naa kee ŋun waaneel, ki mu aa kee kan unimbil wɔb. ³⁸ Waaliin aa bi nisui ni; u tun ni mi ni chee, le naa pak maah len pu na; nima le mɔk ke waaliin aa bi nisui ni. ³⁹ Ni karni Uwumbɔr Aagban ke ni bee kaah len pu na; ba pu? ni dak ke ni ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na ki ponn ni. Kigban ngbaan len maabɔr le na. ⁴⁰ Le naa kii ke ni dan m chee, aan ki kan limɔfal.

⁴¹ “U nyuŋni mi na aa ye unibɔn. ⁴² M nyi nimi ke naa gee Uwumbɔr. ⁴³ M dan ni chee Nte Uwumbɔr aayimbil pu, le naa gaa mi. Ubaa mu yaa dan ni chee uma ubaa aayimbil pu kan, ni ga gaa uma. ⁴⁴ Ni nyuŋni tɔb la, kaa ban ke Uwumbɔr; u ye Uwumbɔr baan na, li nyuŋni nimi. Ni ga ŋa kinye aan ki gaa mi ki kii? ⁴⁵ Ni taa dak ke m ga bii nimi Nte Uwumbɔr chee. Ubaa le bi ki ga bii nimi. Uma le ye Moses. Ni mak ke ni ga ŋmar waamɔbon pu. ⁴⁶ Tɔ, ni yaa ba pak waamɔbon kan, ni ba ga pak m mu aaliin; ba pu? maabɔr le u ŋmee. ⁴⁷ Ni yaa kaa pak waah ŋmee pu na kan, ni ga ŋa kinye ki pak maah len pu na?”

6

Yesu aah kpɔn binib ŋichur ŋijmu pu na (Matiu 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le u puur Galilee Aanyusakpem. Bi yin mu ke Galilee, le ki ki yin mu ke Tiberias. ² Kinipaak nan dii u. Bi kan waah tun lɔnɔnɔn ki tii bibum laafee pu na, nima le cha bi dii u. ³ Le u jon lijoɔl paab, le u ni waadidiliib kal kitin nima. ⁴ Ni nan gur siib Juu yaab ji njim mu bi yin mu ke Lakt-jer aajim na.* ⁵ Le Yesu yaa lik, le ki kan kinipaak choo u chee. Le u baa Filip, “Ti ga daa tjikaar la chee aan binib ngbaan ji?” ⁶ Uma ubaa nyi waah ga ŋa pu na, le ki baa Filip kina ke u lik ke u ga len kinye.

⁷ Le Filip bui u, “Ti yaa di iwiin ikui ilee aapal daa tjikaar kan, taan fuu bi mɔmɔk kan siisii ki ji.”

⁸ Le waadidiliib ponn ni ubaa, bi yin u ke Andru aan u ye Simonn Piita aanaal na, bui u ke, ⁹ “Unachipɔnbo ubaa bi do ki joo ŋiboroboro kpɔn ŋijmu ni njanbim mulee; binib ngbaan mu aah wiir pu na, nimina ga ŋa bi ba?”

¹⁰ Le Yesu bui bi, “Cha binib ngbaan kal kitin.” Timosɔnn nan wiir nima chee. Le bi kal kitin. Bijab ga nan li fuu ŋichur ŋijmu. ¹¹ U nan yoor ŋiboroboro kpɔn ŋijmu ngbaan, le ki doon Uwumbɔr; ki geei geei ki tii binib bi ka kitin na, le ki geei geei njanbim mulee na mu, ki tii bi, bimɔk aah ban pu na. ¹² Le bi

* **6:4** : Israel yaab nan ji Lakt-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbɔr nan nyan bi tinaagbiir ni, lijt aatin ni na. Lik Nyam 12.1-27.

mömök nman ki ti bab. Baah nman ki ti bab na, le u bui waadidiliib, “Kuun ni baah nman gur ni na man, nibaa taa bii.”¹³ Baah nman nboroboro kpin njiimu ki ti bab ki gur ni na, bi nan kuun ni gbiin tibökur kipiik ni tilee la.

¹⁴ Binib ngbaan aah kan Yesu aah tun lijnjiir aatuln ngbaan pu na, le bi bui ke, “Uja wee sil ye Uwumbör aabönabr u bi nan len ke u ga dan dulnyaa wee ni na la.”¹⁵ Yesu nan bee ke bi ban bi chuu u mpöön ki di na baabör. Nima pu le u nyan bi chee, ki ki buen lijool ngbaan paab ubaa.

Yesu aah chuun nnyun pu pu na (Matiu 14.22-33; Mak 6.45-52)

¹⁶ Kijook aah joor na, le waadidiliib buen nnyusakpem ni,¹⁷ ki ti koo bujüb ni, ki cha nnyusakpem aadapuul, Kapenaum aatij ni. Waa nan kee fuu bi chee, le ni mue.¹⁸ Le libuln daar ki pöö sakpen, le tinyunkpenn feeni.¹⁹ Baah naal bujüb ki pii mal bitaa, bee binaa na, le bi kan u chuun nnyun pu ki choo, ki duun ni baanöb chee. Le ijawaan chuu bi.²⁰ Le u bui bi, “Min ye. Taa san ijawaan man.”²¹ Waah len kina na, le bi nan kpa mpopiin ki yoor u na bujüb na ni. Libuul ngbaan ni le bi fuu baah cha kitij ki ni na.

Kinipaak ngbaan aah ban Yesu pu na

²² Ki woln kitaak le kinipaak ki gur nnyusakpem aadapuul na kan ke bujüb bubaa aa ki bi bi chee nima, ki nyi ke bujüb bubaa baanja le fe bi nima, ki nyi ke Yesu aa fe koo bujüb ngbaan ni, waadidiliib chee, bi fe buen bibaa la.²³ Le injöi nyan ni Tiberias aatij ni, ki duun ni nin chee Yesu fe doon Uwumbör ki tii bi tjikaar bi ji na.²⁴ Kinipaak ngbaan kan ke Yesu ni waadidiliib aa ki bi. Nima pu le bi koo injöi ni, ki cha nnyusakpem aadapuul, Kapenaum aatij ni, bi ti ban Yesu.

Yesu le ye limöfal aajikaar

²⁵ Le bi ti kan u nnyusakpem aadapuul, le ki baa u ke, “Umömök, aa fuu ni do bayoonn?”

²⁶ Le u bui bi, “M tuk nimi mbamön la, naah fe jin tjikaar bab na, nima le ni ban mi, naa ye ke ni bee lijnjiir aatuln ngbaan aatataa la.²⁷ Ni taa cha ninimbil li man tjikaar ti ga bii na pu. Ninimbil li man tjikaar ti ga tii nimi limöfal li kaa kpa ndoon na pu. Min Unibön Aabo le ga tii nimi tjikaar ngbaan; ba pu? min Unibön Aabo le Nte Uwumbör mök ke m ye Waanii.”

²⁸ Le bi baa u, “Ti ga na kinye aan ki tun Uwumbör aatuln waah ban pu na?”

²⁹ Le Yesu bui bi, “Ni gaa mi, u Uwumbör tun ni na, ki kii man. Uwumbör aatuln le na.”

³⁰ Le bi baa u, “Aa ga tun lijnjiir aatuln bayaar, aan ti kan ki pak saah len pu na? Aa ga tun bayaar?”³¹ Tiyaajatiib nan ji tjikaar ti bi yin ti ke mana na, nteersakpiin ni; ni nmeee Uwumbör Aagban ni ke, “U tii bi tjikaar ti nyan ni paacham na ke bi ji.”[†]

³² Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamön la, naa ye Moses le nan tii bi tjikaar ti nyan ni paacham na. Nte Uwumbör le tii nimi tjikaar bamönn ti nyan ni paacham na.³³ Tjikaar ti Uwumbör tii nimi na le ye tjikaar ti nyan ni paacham ki tii dulnyaa ni aanib limöfal li kaa kpa ndoon na.”

³⁴ Le bi bui u, “Tidindaan, li tii timi tjikaar ngbaan n-yoonn mömök.”

³⁵ Le u bui bi, “Min le ye limöfal aajikaar. Unii umök dan m chee na kan, nkon aan ki chuu u. Unii umök gaa mi ki kii na, nnyunyuu aan ki chuu u.³⁶ M nan tuk nimi ke ni kan mi, ki mu aa gaa mi ki kii.³⁷ Binib bimök Uwumbör di bi tii mi na, bi ga dan m chee. Unii umök dan m chee na, maan yii u, m ga gaa u.³⁸ M nyan ni paacham ke m nan na Uwumbör u tun ni mi na aageehn la. Maa dan m nan na mbaa aageehn.³⁹ Uwumbör aah tii mi binib bimök na, u ban ke m taa cha bi ponni ni ubaa wönj. U ban ke m fikr bi mömök nkun ni, kookoo aataadaal. Waageehn le na.⁴⁰ U ban ke unii umök bee ke m ye Ujapöön, ki gaa mi ki kii na, u li kpa limöfal li kaa kpa ndoon na. Le m ga fikr u nkun ni, kookoo aataadaal. Nte Uwumbör aageehn le na.”

⁴¹ Le Juu yaab njul u pu, ke ba na u bui ke u ye tjikaar ti nyan ni paacham na.⁴² Le bi baa töb ke, “Uja wee aa ye Josef aajapöön Yesu uu? Ti nyi ute ni una. Ba na u len ke u nyan ni paacham?”

⁴³ Le Yesu bui bi, “Ni taa njulni töb chee man.⁴⁴ Unii ubaa aan nmaa dan m chee see Nte Uwumbör u tun ni mi na daa foor ni u m chee. Unii umök dan m chee na le m ga fikr u nkun ni, kookoo aataadaal.⁴⁵ Uwumbör aabönabtiib nan nmeee ke Uwumbör ga mök bi mömök waasan.[‡] Unii umök njun Nte Uwumbör aah len pu na, ki bae waakaal na, u ga dan m chee.⁴⁶ Ubaa aa kee kan Nte Uwumbör. Min u nyan ni u chee na baanja le kan u.⁴⁷ M tuk nimi mbamön la, unii umök gaa mi ki kii na kpa limöfal li kaa kpa ndoon na.⁴⁸ Min le ye limöfal aajikaar.⁴⁹ Niyaajatiib bi nan jin mana ngbaan nteersakpiin ni na, bi kpo a.⁵⁰ Unii umök ji tjikaar ti nyan ni paacham na aan kpo.⁵¹ Min le ye tjikaar ti nyan ni paacham ki tii binib limöfal na. Unii yaa ji tjikaar ngbaan kan, u ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Tjikaar ti m ga tii u na, tima le ye maawon. M ga di maawon tii dulnyaa ni aanib, aan bi kan limöfal.”

† 6:31 : Lik Nnyam 16.4, 15; Ilahn 78.24. ‡ 6:45 : Lik Aisaya 54.13.

⁵² Waah len kina na, le Juu yaab kpak tɔb kinikpakpak, “Uja ngbaan ga ŋa kinye ki tii timi waawon, aan ti ji?”

⁵³ Le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, ni yaa kaa ji min Unibɔn Aabo aawon, kaa nyu maasin kan, naa kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. ⁵⁴ Unii umɔk ji maawon ki nyu maasin na, u kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na, le m ga nan fikr u nkun ni, kookoo aataadaal. ⁵⁵ Maawon ye tijiikaar bamɔnn la. Maasin ye tiwanyukaan bamɔnn la. ⁵⁶ Unii umɔk ji maawon ki nyu maasin na, u bi m ni, le m mu bi u ni. ⁵⁷ Nte Uwumbɔr u ye limɔfal daan ki tun ni m ni, u pu le m kpa limɔfal. Unii umɔk ji mi na, m pu le u mu ga li kpa limɔfal. ⁵⁸ Timina le ye tijiikaar ti nyan ni paacham na. Unii umɔk ji ti na ga li bi, ki nan saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Tijiikaar timina aa bi ke tijiikaar ti niyaajatiib nan jin ti na; tijiikaar ngbaan aa nan tii bi limɔfal li kaa kpa ndoon na.”

⁵⁹ Yesu nan bi mmeen aadiik ni, Kape-naum aatin ni, le ki len kina.

Limɔfal li kaa kpa ndoon na aabɔr

⁶⁰ Binib bi dii u na aah ŋun kina na, le bi ponn ni pam bui ke, “Ti ye tibɔr ti pɔɔ na la. Ubaa aa ŋmaa pel ti.”

⁶¹ Le u bee usui ni ke bi ŋulmi tibɔr ngbaan pu, le ki baa bi, “Timina le kiir nimi maasan ni ii? ⁶² Ni yaa ti kan min Unibɔn Aabo gir buen paacham maah nan bi nin chee na kan, ni ga len kinye? ⁶³ Uwumbɔr Aafuur Nyaan le tii binib limɔfal. Tiwon aa kpa tinyoor tibaa. Tibɔr ti m len ni chee na le tii nimi Nfuur Nyaan ni limɔfal. ⁶⁴ Ni ponn ni bibaa mu aa gaa mi ki kii.” Yesu aah nan piin waatun buyoonn na, u nan nyi binib bi kaa gaa u ki kii na, ki nyi udaan u ga nan di u kooch waadim pu na. ⁶⁵ Le u ki bui bi, “Nima le cha m tuk nimi ke ubaa aa ŋmaa dan m chee, see Nte Uwumbɔr cha u dan.”

⁶⁶ Nee aapuwɔb le binib bi dii u na ponn ni pam gir puwɔb kaa ki dii u. ⁶⁷ Le u baa waadidiliib kipiik ni bilee na, “Ni mu ga buen cha mi ii?”

⁶⁸ Le Simonn Piita bui u, “Ndindaan, ti ga buen ŋma chee? Sin le kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na aaliin. ⁶⁹ Ti pak saah len pu na, ki bee ke aa ye Uwumbɔr Aanii u ye Chain na la.”

⁷⁰ Le u bui bi, “M nyan nimi binib kipiik ni bilee, le ni ponn ni ubaa ye kinimbɔŋ aanii.” ⁷¹ U len Judas u ye Simonn Iskariot aajapɔɔn na aabɔr la; uma Judas mu nan ye waadidiliib kipiik ni bilee na ponn ni ubaa, u ga nan di Yesu kooch waadim pu na.

7

Yesu ni unaatiib aah len tɔb chee tibɔr pu na

¹ Nee aapuwɔb le Yesu bɔ dii Galilee aatingbaan ni. Waa gee u bɔ dii Judea aatingbaan ni; ba pu? Juu yaab bi bi nima na ban ke bi ku u la. ² Ni nan gur siib, Juu yaab ji njim mu bi yin mu ke Tikakar Aajim na.*

³ Le unaatiib bui u, “Siir do, ki li cha Judea aatin ni, aan binib bi dii si na mu ti kan saah tun lijnjiir aatun pu na. ⁴ Unii u ban u li kpa liyimbiil na, waan bɔr waah tun pu na. Aa yaa tun lijnjiir aatun kan, cha binib mɔmɔk kan saah tun pu na.” ⁵ Unaatiib mu aa nan gaa u ki kii.

⁶ Le u bui bi, “Maayoonn aa kee fuu. Nimi aayoonn bi n-yoonn mɔmɔk la. ⁷ Dulnyaa aanib aa ŋmaa li nan nimi. Bi nan mi la; ba pu? m tuk bi ke baatun aa ŋan. ⁸ Ni li cha ti ji njim ngbaan. Maan kee buen; maayoonn aa kee fuu.” ⁹ U nan len bi chee kina, ki gaar Galilee aatin ni.

Yesu aah jin njim ngbaan pu na

¹⁰ Unaatiib aah buen bi ti ji njim ngbaan na, le u mu paan. Waa dii nsan binib aanimbil ni, ubaa aa nyi ubɔr. ¹¹ Le Juu yaab aaninkpiib ban u binib bi ji njim na ponn ni, ki baa ke u bi la.

¹² Le kinipaak na looni len waabɔr tɔb chee. Bibaa len ke u ye unibamɔnn la. Biken len ke waa ye, u ŋmanni binib la. ¹³ Ubaa mu aa len waabɔr lipaal; bi san Juu yaab aaninkpiib ijawaan la.

¹⁴ Njim ngbaan aakpaakool aakaasisik ni le Yesu koo Uwumbɔr Aadichal ni, le ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr. ¹⁵ Le ni gar Juu yaab aaninkpiib, ke uja ngbaan aa bae mbaem; u ŋa kinye ki nyi kigban?

¹⁶ Le u bui bi, “Maah mɔk binib na, naa ye min mbaa aamɔkm, ni ye Uwumbɔr u tun ni mi na aamɔkm la. ¹⁷ Unii ubaa yaa ban ke u ŋa Uwumbɔr aageehn kan, u ga bee ke maah mɔk binib pu na, ni ye Uwumbɔr aamɔkm la, naa ye min mbaa aamɔkm. ¹⁸ Unii u len ubaa pu na, u ban ke binib nyun u la. Unii u ban ke binib nyun unii u tun ni u na, uma le ye mbamɔndaan, kaa ŋmanni binib. ¹⁹ Moses nan tii nimi nkaal. Ni ponn ni ubaa aa dii nkaal ngbaan. Ba ŋa ni ban ni ku mi?”

²⁰ Le kinipaak ngbaan bui u, “Aa kpa kinimbɔŋ la. Ŋma ban u ku si?”

²¹ Le u bui bi, “Maah tun lijnjiir aatun libaa likpaakool daal na, le ni gar ni mɔmɔk. ²² Moses nan tii nimi nkaal ke ni li geei ŋichakpan. Tɔ, naa ye Moses le puen tii nimi nkaal ngbaan, niyaajatiib le nan puen tii nimi. Likpaakool daal, ubo u ŋeer ni gii uchakpaln na kan, ni geei la. ²³ Ni geei ubo aachakpaln likpaakool daal ke ni taa bii Moses aakaal. Le maah cha ubun aawon mɔmɔk pɔɔk likpaakool daal na, ni gee liŋuul m pu uu? ²⁴ Ni taa bii unii, kaa nyi tibɔr ti bi

* 7:2 : Lik Liifai Yaab 23.34; Ikaal 16.13.

usui ni na. Puen bee tiwan ni bi usui ni na, aan ki nin len waabør mbamøm.”

Baah len Yesu aabør tøb chee pu na

²⁵ Yesu aah len kina na, le Jerusalem yaab bibaa baa ke, “Uja wee le bi ban bi ku u na aa? ²⁶ Lik waah len binib aanimbil ni pu na, le ubaa aa len tibaa. Ni ye ke timi aaninkpiib sil nyi ke u ye Kristo u ga gaa timi lii na aa? ²⁷ Kristo na yaa fuu ni kan, ubaa aan bee waah nyan nin chee na. Uja wee ma kan, ti mømøk nyi waah nyan nin chee na.”

²⁸ Yesu nan bi Uwumbør Aadichal ni, ki bi tuk binib waaliin, le ki len mpøon pu, “Ni sil nyi mi ii? Ni nyi maah nyan nin chee na aa? Maa dan mbaa pu. U tun ni mi na ye mbamøndaan la. Le naa nyi u. ²⁹ Min le nyi u; uma le tun ni mi. M nyan ni u chee la.”

³⁰ Waah len kina na, le bi ban bi chuu u. Ubaa mu aa ña u nibaa; ba pu? waayoonn aa nan kee fuu. ³¹ Kinipaak ngbaan ponn ni binib pam le gaa u ki kii, le ki bui ke, “Kristo yaa fuu ni kan, waan tun lijinjür aatun ki jer uja ngbaan aah tun pu na.”

Baah ban ke bi chuu Yesu pu na

³² Farisii yaab nan ñun kinipaak ngbaan looni len Yesu aabør kina. Le bi ni Uwumbør aatotoorninkpiib tun baatutum ke bi ti chuu ni u. ³³ U nan bui kinipaak ngbaan, “M ga li bi ni chee ni yunn siib, le ki nin gir buen u tun ni mi na chee. ³⁴ Ni ga nan ban mi, kaan kan mi. Maah ga ti li bi nin chee na, naan ñmaa buen nima chee.”

³⁵ Juu yaab nan baa tøb ke, “Uja ngbaan ga buen la chee, aan taan kan u? U ga buen juu yaab aah yaa nin chee Griik yaab aatingbaan ni na, ki ti tuk Griik yaab Uwumbør aabør aa? ³⁶ U len ke ti ga ban u, kaan kan u, kaan ñmaa buen waah ga li bi nin chee na. Waah len pu na aataataa ye kinye?”

Limøfal aanyun aabør

³⁷ Bundaln njim ga doo na, liyaadaal le nan ye njim sakpem. Liyaadaal ngbaan le Yesu sil ki len mpøon pu, “Nnyunyuu yaa chuu u na kan, udaan dan m chee ki nan nyu. ³⁸ Uwumbør Aagban len ke, ‘Unii umøk gaa mi ki kii na, limøfal aanyun ga puu nyan ni usui ni.’” ³⁹ Waah len pu na aataataa le ye ke binib bi gaa u ki kii na, bi ga gaa Uwumbør Aafuur Nyaan. N-yoonn ngbaan Uwumbør aa nan kee tii binib Waa-fuur Nyaan; ba pu? waa nan kee yoor Yesu paacham.

Kinipaak ngbaan aah len Yesu aabør tøb chee pu na

⁴⁰ Kinipaak ngbaan aah ñun Yesu aah len pu na, le bibaa bui ke, “Uja ngbaan sil ye Uwumbør Aabønabr na la.”

⁴¹ Bibaa mu bui ke u ye Kristo u ga gaa binib lii na la.

Biken mu bui ke, “Waa ye, ke Kristo aan nyan ni Galilee aatin ni. ⁴² Uwumbør Aagban len ke u ga li ye tiyaaja David aayaabil, ki ga nyan ni Betlehem aatin ni, kitinj ki ye David do na.” ⁴³ Kinipaak ngbaan møk aamøi nan bi ibaaba la le Yesu aabør pu. ⁴⁴ Bibaa mu nan ban bi chuu u mpøon. Ubaa mu aa ña u nibaa.

Juu yaab aaninkpiib aah kaa gaa Yesu ki kii pu na

⁴⁵ Uwumbør aatotoorninkpiib ni Farisii yaab aah tun bitutum ke bi ti chuu ni Yesu na, le bitutum ngbaan gir ni bi chee. Le bi baa bi, “Ba ña naa chuu ni u?”

⁴⁶ Le bi bui bi, “Unii ubaa aa kee len ke waah len pu na.”

⁴⁷ Le Farisii yaab na baa bi, “U ñmann ni mu la aa? ⁴⁸ Timi Farisii yaab ni nimi aaninkpiib ponn ni ubaa gaa u ki kii ii? ⁴⁹ Kinipaak bi kaa nyi Uwumbør aakaal na ma kan, tibøbir bi bi pu la.”

⁵⁰ Nikodemus u nan buen Yesu chee kinyeek na, u mu nan ye Farisii yaab ponn ni ubaa, le ki baa bi, ⁵¹ “Timi aakaal aah dii pu na, ti ga ñmaa bii unii kaa puen jin u tibør ki bee waah tun pu na aa?”

⁵² Le Farisii yaab na baa u, “Aa mu nyan ni Galilee aatin ni la aa? Aa yaa karn Uwumbør Aagban ni kan, aa ga bee ke Uwumbør aabønabr ubaa aa nyan ni nima.”

[⁵³ Le bi mømøk kun.

8

Upii u ña kidagook na

¹ Yesu nan buen lijool libaa paab, bi yin li ke Olif aasui aajool. ² Le ki woln kitaak kichakpinaanyeeek ni, le u gir buen Uwumbør Aadichal ni. Le kinipaak kuun u chee, le u kal ki tuk bi Uwumbør aabør. ³ Le Uwumbør aakaal aamømøk ni Farisii yaab joo ni upii u bi pii u, u bi ñani kidagook na, le ki di u siin kinipaak ngbaan aanimbiin ni, ⁴ ki bui Yesu, “Umømøk; upii wee bi ñani kidagook, le bi pii u. ⁵ Moses aakaal len ke unii yaa ña kina kan, bi yur u ñitakpal ki ku u, to, aa len waabør kinye?” ⁶ Baah baa Yesu kina na, bi nan bi tøjni u ke bi kan waataani aan ki galn u. Le u boon ki joo unjanbil ñmee kitinj.

⁷ Bi nan beenin baa u, le u yaar ki bui bi, “Ni ponn ni u kaa kpa taani na kan, u puen mee upii wee litakpal,” ⁸ ki ki boon ki joo unjanbil ki ñmee kitinj. ⁹ Baah ñun u len kina na, le bi mømøk bolni ubaaba; [ba pu? baalandak galn bi]. U ye uninkpel na puen boln siir, le bi mømøk bolni ubaaba, ki ti cha upii ngbaan si Yesu aanimbiin ni. ¹⁰ Le Yesu yaar ki baa u, “Upii, bi bi la chee? Ubaa aa galn si ii?”

¹¹ Le u bui u, “Ndindaan, ubaa aa galn mi.”

Le Yesu bui u, “M mu aan galn si. Li cha, ki taa ki tun titunwanbir.”]

Yesu le ye dulnyaa ni aawiihn

¹² Yesu nan ki len kinipaak ngbaan chee ki bui bi, “Min le ye dulnyaa ni aawiihn ki wolni binib aanimbil. Unii umak dii mi na aan li bi mbambonni. U ga li kpa limofal, ki ga li bi nwiihn ni.”

¹³ Waah len kina na, le Farisii yaab bui u, “Aa ji seeraa ki tii aabaa la. Saaseeraa aa ye mbamɔn.”

¹⁴ Le u bui bi, “M yaa ji seeraa ki tii mbaa kan, maaseeraa ye mbamɔn; ba pu? m nyi maah nyan ni nin chee na, ki nyi maah cha nin chee na mu. Nimi le aa nyi maah nyan ni nin chee na, kaa nyi maah cha nin chee na mu. ¹⁵ Ni len maabɔr binibɔm aah len tibɔr pu na la. Maa len unii ubaa aabɔr. ¹⁶ M yaa len binib aabɔr kan, m len mbamɔn la; ba pu? naa ye min baanja le len baabɔr, m ni Uwumbɔr u tun ni mi na len. ¹⁷ Nimi aakaal ponn ni, ni nmeɛ ke binib bilee yaa ji seeraa ki len tibɔbaan kan, baaseeraa ye mbamɔn la. ¹⁸ M ji seeraa ki tii mbaa la. Nte u tun ni mi na mu ji seeraa ki tii mi.”

¹⁹ Le bi baa u, “Aate bi la?”

Le u bui bi, “Naa nyi mi, kaa nyi Nte mu. Ni yaa ba nyi mi kan, ni ba ga li nyi Nte mu.”

²⁰ Waah len kina na, u nan bi Uwumbɔr Aadichal ni, baah tii Uwumbɔr njimobil nin chee na. Le ubaa aa chuu u; ba pu? waayoonn aa kee fuu.

Yesu aah sur Juu yaab pu na

²¹ Le u ki tuk bi, “M ga buen nibaa chee. Ni ga ban mi, kaan kan mi, ki ga nan kpo; le Uwumbɔr aan di cha pinn nimi. Maah cha nin chee na, naan nmaa buen nima chee.”

²² Le Juu yaab baa tɔb, “U ga ku ubaa la aa? U len ke waah cha nin chee na, taan nmaa buen nima chee.”

²³ Le u bui bi, “Ni nyan ni taab, le m ma nyan ni paacham. Ni ye kitin pu yaab la. Maa ye kitin pu yoo. ²⁴ Nima le cha m tuk nimi ke ni ga kpo, le Uwumbɔr aan di cha pinn nimi; ba pu? ni yaa kaa gaa mi ki kii ke m ye maah tuk nimi pu na kan, ni ga kpo, le Uwumbɔr aan di cha pinn nimi.”

²⁵ Le bi baa u, “Aa ye nmaa?”

Le u bui bi, “Maah tuk nimi n-yoonn mɔmɔk pu na, m ye kina la. ²⁶ M ga nmaa len tibɔr sakpenn ti ga bii nimi na. U tun ni mi na ye ubamɔndaan la. Le m nyan waah len pu na, ki tuk dulnyaa ni aanib.”

²⁷ Yesu aah len kina na, baa bee ke u len Ute Uwumbɔr aabɔr la. ²⁸ Nima pu le u bui bi, “Ni yaa nan yoor min Unibɔn Aabo kitin paacham kan, ni ga bee ke m ye maah ye u na. Ni ga bee ke maa tun nibaa mbaa pu. M len Nte Uwumbɔr aah tuk mi pu na la. ²⁹ U tun ni mi na bi m chee la. Waa cha m bi

mbaa; ba pu? n-yoonn mɔmɔk m tun litun li piir usui na la.”

³⁰ Yesu aah len kina na, le binib pam gaa u ki kii.

Titunwanbir aah chuu binib tinaagbiir pu na

³¹ Le u tuk Juu yaab bi gaa u ki kii na, “Ni yaa beenin joo maamɔhon kan, ni sil ye maadidiliib la. ³² Le ni ga li beer tibɔbamɔn. Tibɔbamɔn tee le ga nya nimi tinaagbiir ni.”

³³ Le bi bui u, “Ti ye Abraham aayaabitib la. Ubaa aa kee chuu timi tinaagbiir. Ba nja aa bui ke ti ga nya tinaagbiir ni?”

³⁴ Le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, unii umak tun titunwanbir na kan, u ye titunwanbir aanaagbiija la. ³⁵ Unaagbiija aan li bi udindaan do n-yoonn mɔmɔk. Udindaan aajapɔn ma ga li bi n-yoonn mɔmɔk. ³⁶ Nima pu na, min Uwumbɔr Aajapɔn yaa nyan nimi tinaagbiir ni kan, ni ga sil nya tinaagbiir ni. ³⁷ M nyi ke ni ye Abraham aayaabitib, le ki tee ban ni ku mi. Ni yii maaliin la. Nima le cha ni ban ni ku mi. ³⁸ M tuk nimi maah kan Nte Uwumbɔr chee pu na la. Ni mu nani naah nyan nite chee pu na la.”

³⁹ Le bi bui u, “Tite le ye Abraham.”

Le u bui bi, “Ni yaa ba ye Abraham aabibamɔn kan, ni ba ga tun waah nan tun pu na. ⁴⁰ M nyan tibɔbamɔn Uwumbɔr chee, le ki tuk nimi. Le ni ban ni ku mi. Abraham aa nan nani kina. ⁴¹ Ni nani ke nite aah nani pu na la.”

Le bi bui u, “Taa ye mbɔnbim. Tite ye ubaa la. Uma le ye Uwumbɔr.”

⁴² Le u bui bi, “Nite yaa ba sil ye Uwumbɔr kan, ni ba ga li gee mi; ba pu? m nyan ni u chee le ki dan do. Maa dan mbaa pu. Uma le tun ni mi. ⁴³ Ba nja naa bee maah len pu na aatataa? Ni ye ke naa gee ke ni nyan maaliin la. ⁴⁴ Kinimbɔn aabim le ye nimi, kima le ye nite. Le ni ban ni li nani kaah gee pu na. Dulnyaa aah nan piin buyoonn ki nan saa dandana na, ki ye unukur la. Kaa len ibamɔn. Mbamɔn aa bi ki ni. Ki yaa len inyamɔn kan, ki len tibɔr ti bi ki ni na la. Ki ye unyamɔndaan la. Kima le naan inyamɔn. ⁴⁵ M ma len ibamɔn la. Nima le cha naa pak maaliin. ⁴⁶ Ni ponn ni, nmaa ga nmaa mɔk maatunwanbir? M len ibamɔn la. Ba nja naa pak maah len pu na? ⁴⁷ Unii umak ye Uwumbɔr yoo na kan, uma le nyan waaliin. Nimi le aa nyan waaliin. Ba pu? Naa ye waanib. Nima le cha naa nyan waaliin.”

Le bi bui u, “Taa ye mbɔnbim. Tite ye ubaa la. Uma le ye Uwumbɔr.”

Unii umak kii Yesu aabɔr na aan kpo

⁴⁸ Le bi bui u, “Taah len ke aa ye Samaria aatin aani ki kpa kinimbɔn na, ti len mbamɔn la.”

⁴⁹ Le u bui bi, “Maa kpa kinimbɔn. M nyan Nte Uwumbɔr la. Le ni sii mi. ⁵⁰ Min le aa

nyuŋni mbaa; Uwumbor le nyuŋni mi. Uma le ga ji binib tibor. ⁵¹ M tuk nimi mbamɔn la, unii yaa joo maaliin kan, waan kpo.”

⁵² Le bi bui u, “Dandana wee ti bee ke aa kpa kinimbɔŋ la. Tiyaaja Abraham nan kpo. Uwumbor aabɔnabtiib mu nan kpo, le aa len ke unii yaa joo saaliin kan, waan kpo. ⁵³ Aa jer tiyaaja Abraham la aa? U nan kpo. Uwumbor aabɔnabtiib mu nan kpo. Aa len ke aa ye ŋma?”

⁵⁴ Le u bui bi, “M yaa nyuŋni mbaa kan, ni ye fam la; Nte le nyuŋni mi. Uma le ni len ke u ye nimi Aawumbor. ⁵⁵ Le naa nyi u. Min le nyi u. M yaa len ke maa nyi u kan, m ga li ye unyamɔndan la, ke naah ye binyamɔndan pu na. M sil nyi u, ki joo waaliin. ⁵⁶ Niyaaja Abraham nan mɔɔni; ba pu? u ga nan kan buyoonn m ga dan na. Waah sil kan n-yoonn mue na, nima le u nan kpa mpopiin.”

⁵⁷ Le bi baa u, “Saa ye ŋibin piŋmu aanii, ki bui ke aa nyi Abraham aa?”

⁵⁸ Le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, baah kaa nan kee ma Abraham buyoonn na, m nan bi.”

⁵⁹ Le bi yoor ŋitakpal bi ti mae u. Le u miln ki nyan Uwumbor Aadichal ni.

9

Yesu aah likr ujoon aanimbi pu na

¹ Waah chuun cha na, le u kan ujoon ubaa. Baah ma u na, u nan ye ujoon la. ² Le Yesu aadidiliib baa u, “Umamɔkr, uja ngbaan le tun titunwanbir, aan ute ni una le tun, aan bi ma u ujoon.”

³ Le Yesu bui bi, “Naa ye uja ngbaan aatunwanbir pu, ki mu aa ye ute, bee una aatunwanbir pu. U ye ujoon aan binib kan Uwumbor aah ga tun lijinjir aatuln pu ki tii u na. ⁴ Ni ŋan ke ti tun Uwumbor u tun ni mi na aatuln nwiihn aah laa bi pu na; mbɔmbɔɔn choo, le ubaa aan ki ŋmaa tun. ⁵ Maah laa bi dulnyaa ni na, m ye dulnyaa ni aawiihn ki wolni binib aanimbi la.”

⁶ Waah len kina ki ti doo na, le u tii timɔtan lii kitiŋ, ki di unjaal lee, le ni ŋa titan, le ki di pɔl ujoon ngbaan aanimbi, ⁷ ki bui u, “Li cha ki ti finn aanimbi nnyunbun mu bi yin mu ke Siloam na ni.” Siloam aatataa le ye ke “Bi tun u.” Le ujoon ngbaan buen ti finn unimbi, le unimbi likr, le u gir ni.

⁸ Le udoyaab, ni binib bi nyi ke u ye uwan-meer na baa tab, “Naa ye uja wee le nan ka ki mee na aa?”

⁹ Bibaa bui ke u ye. Biken mu bui ke bi naahn la, waa ye.

Le uma ubaa bui ke u ye.

¹⁰ Le bi baa u, “Aa ŋa kinye aan ki likr?”

¹¹ Le u bui bi, “Uja u bi yin u ke Yesu na, uma le nan di titan pɔl nimbil, le ki bui mi

ke m li cha Siloam aanyunbun ni ki ti finn nimbil. Le m buen ti finn, le nimbil likr.”

¹² Le bi baa u, “U bi la chee?”

Le u bui bi, “Maa nyi.”

Farisii yaab baa u waah ŋa pu aan ki likr na

¹³ Le bi di u buen Farisii yaab chee. ¹⁴ Bundaln Yesu ŋa titan ki likr unimbi na nan ye Juu yaab aakpaakool daal la. ¹⁵ Le Farisii yaab baa uja u nan ye ujoon na, “Aa ŋa kinye aan ki ti likr?” Le u bui bi, “U di titan le pɔl nimbil, le m finn, le nimbil likr.”

¹⁶ Le Farisii yaab bibaa bui ke, “Uja ngbaan aa joo likpaakool daal aakaal, nima le mɔk ke waa nyan ni Uwumbor chee.”

Le biken mu bui ke, “Unii yaa ye utunwanbir daan kan, u ga ŋa kinye ki tun lijinjir aatuln ke waah tun pu na?” Le bi mɔmɔk aamɔi nan bi ibaaba.

¹⁷ Le bi ki baa uja u nan ye ujoon na, “Waah likr aanimbi na, aa len waabɔr kinye?”

Le u bui bi, “U ye Uwumbor aabɔnabr la.”

¹⁸ Le baa pak ke u nan ye ujoon le ki likr. Le bi yin ni ute ni una, ¹⁹ ki nan baa bi, “Nijapɔɔn le na aa? Naah ma u na, u ye ujoon la aa? tɔ, u ŋa kinye ki likr dandana wee?”

²⁰ Le ute ni una bui bi, “Ti nyi ke tijapɔɔn ye. Taah nan ma u na, u ye ujoon la. ²¹ Ti mu aa nyi waah ŋa pu ki likr dandana wee na, ki mu aa nyi udaan u likr unimbi na. U mu aa ki ye ubo. Baa u man. U ga tuk nimi waabɔr.” ²² Budabu cha bi len kina na le ye ke bi san Juu yaab aaninkpiib ijawaan; ba pu? Juu yaab aaninkpiib nan puun len ke unii yaa bui ke Yesu le ye Kristo u ga gaa binib lii na kan, bi ga nyan udaan mmeen aadiik ni. ²³ Nima le ute ni una bui ke, “Waa ki ye ubo. Baa u man.”

²⁴ Le Farisii yaab ki yin uja u nan ye ujoon na, le ki nan bui u, “Nyuy Uwumbor. Ti nyi ke uja ngbaan le ye titunwanbir daan.”

²⁵ Le u bui bi, “Maan ŋmaa bee ke u ye titunwanbir daan, bee waa ye. Maah nyi ni na le ye ke m nan ye ujoon la. Dandana wee nimbil likr a.”

²⁶ Le bi baa u, “U ŋa kinye aan ki likr aanimbi?”

²⁷ Le u bui bi, “Dandana wee le m tuk nimi. Le naa gee ke ni ŋun. Ba pu ni ban ke m ki gir tuk nimi? Ni mu ban ke ni ŋa waadidiliib la aa?”

²⁸ Waah len kina na, le bi sii u, ki bui u, “Aa ye waadidiir la. Tima kan, ti ye Moses aadidiliib la. ²⁹ Ti nyi ke Uwumbor nan len Moses chee tibor. Uja ngbaan ma kan, taa nyi waah nyan nin chee na.”

³⁰ Le u bui bi, “U likr nimbil la. Le naa nyi waah nyan nin chee na. Ni gar mi pam.

³¹ Ti nyi ke Uwumbor aan nun titunwanbir-dam aameen. Unii yaa dii Uwumbor ki na Uwumbor aageehn kan, uma le Uwumbor ga nun waameen. ³² Dulnyaa aah piin ki nan saa din na, baa kee nun ke unii likr unii u bi ma u ijooon ni na aanimbil. ³³ Uja ngbaan yaa kaa nyan ni Uwumbor chee kan, waa ba ga nmaa na nibaa.”

³⁴ Le bi bui u, “Bi ma si aa ye titunwanbir-daan la. Aa ye nmaa ki mok timi?” le ki jenn nyan u mmeen aadiik ni.

Yesu aah wolni binib aanimbil pu na

³⁵ Yesu nan nun ke bi nyan u. Le u ti kan u, le ki baa u, “Aa gaa Uwumbor Aajapoon ki kii ii?”

³⁶ Le u baa u, “Ndindaan, nmaa ye Uwumbor Aajapoon? Tuk mi aan m gaa u ki kil.”

³⁷ Le Yesu bui u, “Aa waa u. Uma le len aa chee tibor na.”

³⁸ Le u bui u, “Ndindaan, m gaa si ki kii,” le ki gbaan unimbiin ni, ki pak u.

³⁹ Le Yesu bui ke, “M dan dulnyaa wee ni, m nan ji binib tibor, ki woln binib bi aanimbil aa woln na aanimbil, ki job binib bi aanimbil woln na aanimbil.”

⁴⁰ Le Farisii yaab bi bi u chee na nun waah len pu na, le ki baa u, “Ti mu aanimbil aa woln aa?”

⁴¹ Le u bui bi, “Ninimbil yaa kaa ba woln kan, naa ba ga li kpa ngalm. Le ni len ke ninimbil woln, nima pu le ni kpa ngalm.”

10

Ipiih aabokpuj aayatanakl

¹ “M tuk nimi mbamon la, unii u loon ki koo ipiih aabokpuj ni, kaa dii mbisamob na, u ye unaayuk la, ki ga peel ipiih mpoon. ² Unii u dii mbisamob koo ni na, uma le ye upihdaan. ³ Unii u kii mbisamob na ga piir tii u. Le ipiih nun waaneel. U yin uma ubaa aapiih aayimbil, le i nyan ni. ⁴ U yaa nyan waapiih momok kan, le u loln nsan, le i paa u pu; ba pu? i nyi waaneel. ⁵ Yaan dii uniyayan. I ga san u chee; ba pu? yaa nyi waaneel.”

⁶ Yesu njak bi liyatanakl ngbaan, le baa bee laatataa.

Yesu aah ye upihdaanyaana pu na

⁷ Baah kaa bee liyatanakl ngbaan aatataa na, le u ki bui bi, “M tuk nimi mbamon la, min le ye ipiih aabokpuj aabisamob.

⁸ Binib bimok puen mi ki dan na, bi nan ye binaayukb la, ki nan ban bi peel ipiih mpoon. Ipiih aa nan pel baaneel. ⁹ Min le ye Uwumbor aanaan ni aabisamob. Unii yaa dii mi ki koo ni kan, u ga njar, ki ga koo ki nya ki gir koo, ki ga kan timosoon la.*

¹⁰ Unaayuk yaa dan kan, u ban ke u su ipiih,

ki ku i, ki bii i la. M dan m nan tii binib limofal li kaa kpa ndoon na la.

¹¹ “Min le ye upihdaanyaana na. Upihdaanyaana ga nmaa kpo waapiih pu. ¹² Unii u kpa ipiih njimombil pu, kaa ye upihdaan na, u yaa kan lisapol choo kan, u ga san cha i. Lisapol ga chur i, ki cha i yaa. ¹³ U kpa ipiih njimombil pu la. Utafal aa bi i ni. Nima le cha u san cha i. ¹⁴ Min le ye upihdaanyaana na, ki nyi maapiih. Le maapiih mu nyi mi, ¹⁵ ke Nte Uwumbor aah nyi mi pu na, kina le m mu nyi u. Le m ga kpo maapiih pu; ba pu? m ye upihdaanyaana na la. ¹⁶ M kpa ipiih iken i kaa ye kibokpuj kee ponn ni aapiih na. M ga li joo ni i mu. Le i ga nun maaneel. I momok ga na ipihbaan la, ki ga li kpa upihdaan ubaa la.

¹⁷ “M ga di maamofal bil maanib pu, ki ga fikr nkun ni. Nima le cha Nte Uwumbor gee mi. ¹⁸ Ubaa aan nyan maamofal m chee. M ga di li bil maageehn pu la. M kpa mpoon ke m di li bil, ki kpa mpoon ke m ki yoor li. Nte Uwumbor le tuk mi ke m na kina.”

¹⁹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le Juu yaab aamoi bi ibaabaa. ²⁰ Bi ponn ni pam nan bui ke, “Tiyayar le joo u. U waar la. Ba na ni pel waah len pu na?”

²¹ Le biken mu len ke waah len pu na, naa ye unii u tiyayar joo u na aaliin, ke unii u tiyayar joo u na aan nmaa likr bijoom aanimbil.

Juu yaab aah yii Yesu pu na

²² N-yoonn ngbaan le Juu yaab ji njim Jerusalem ponn ni, ki teer baah nan toor Uwumbor Aadichal buyoonn na. Ni nan ye kakab aayoonn la. ²³ Le Yesu nan bi chuun Solomon aakaakpaak ki bi Uwumbor Aadichal ni na ni. ²⁴ Le Juu yaab kuun ki si gob u, le ki baa u, “Aa ga cha ti li joo beeni ni yunn aa? Aa yaa ye Kristo u ga gaa timi lii na kan, tuk timi mbamon.”

²⁵ Le u bui bi, “M nan tuk nimi, le naa pak maah len pu na. M tun lituln Nte Uwumbor aayimbil pu. Lituln ngbaan le mok maah ye udaan u na. ²⁶ Nimi, naa ye maanib. Nima le cha naa pak maah len pu na. ²⁷ Maanib nun maaneel, le m nyi bi, le bi dii mi. ²⁸ M tii maanib limofal li kaa kpa ndoon na. Baan kpo, ubaa mu aan nmaa nyan bi njaal ni. ²⁹ Nte Uwumbor u di bi tii mi na aapoon jer mpoon momok. Ubaa aan nmaa nyan bi uma Uwumbor anjaal ni. ³⁰ M ni Nte Uwumbor ye unibaan la.”

³¹ Waah len kina na, le Juu yaab ki yoor njitakpal bi ti mae u. ³² Le u bui bi, “M tun litunyaana pam Nte Uwumbor aapoon pu ninimbil ni. Lilatuln pu ni ban ni mae mi njitakpal?”

³³ Le Juu yaab bui u, “Naa ye litunyaana pu le cha ti ban ti mae si njitakpal. Aa sii

* 10:9 : Naatataa le ye ke binib bi dii Yesu na kan lifuur ni limofal aajikaar.

Uwumbør la. Aa po ye unibøn, le ki len ke aa ye Uwumbør la.”

³⁴ Le u bui bi, “Ni ñmee nimi aakaal ponn ni ke Uwumbør len ke, ‘Ni ye maabim la.’ Ubaa aan ñmaa ña Uwumbør aaliin yöli. ³⁵ Waah di waaliin ña binib bi aanjaal ni na, u bui ke bi ye waabim. ³⁶ M ma kan, Uwumbør nyan mi ki tun ni mi dulnyaa wee ni, le maah len ke m ye Ujapöön na, ni bui ke m sii u uu? ³⁷ M yaa kaa tun Nte Uwumbør aatuln kan, ni taa pak maah len pu na. ³⁸ Ni yaa kaa pak maah len pu na kan, ni gaa mi ki kii Uwumbør aatuln li m tun na pu, aan ki bee mbamöm ke Nte Uwumbør bi m ni, m mu bi u ni.”

³⁹ Waah len kina na, le bi ki ban bi chuu u mpöön, le u miln bi chee.

⁴⁰ Le u ki puur Jöddann aamöodapuul, le ki ti fuu nin chee Jönn nan muin binib nnyun ni njan na, ki nan bi nima. ⁴¹ Le kinipaak dan u chee, ki nan bui ke, “Jönn aa nan tun lijnjir aatuln; ta, u mu aah len uja wee aabør ti na mömök gbii.” ⁴² Le binib gaa u ki kii nima chee, ki wiir.

11

Lasarus aah nan kpo pu na

¹ To, uja ubaa nan bi, le ki bun, bi nan yin u ke Lasarus. U ni uninkpatiib Mari ni Mata nan bi kitij kibaa ni, bi yin ki ke Betani. ² Mari ngbaan le ye upii u nan di tulale kpir Tidindaan aataa pu, ki di waayikpir per na. Uma le aaninja Lasarus nan bun. ³ Waah bun na, le uninkpatiib tun unii u ti tuk Yesu, “Tidindaan, unii u aa gee u na bun.”

⁴ Yesu aah ñun kina na, le u bui ke, “Iween ngbaan aadon aan li ye nkun. Yaadon le ga cha binib nyuj Uwumbør aan ki nyuj min Ujapöön mu.”

⁵ To, Yesu nan gee Mata, ni unaal, ni Lasarus. ⁶ Waah ñun ke u bun na, le u gaar waah bi nin chee na iwiin ilee. ⁷ Iwiin ilee ngbaan aah jer na, le u bui waadidiliib, “Cha ti ki gir buen Judea aatin ni man.”

⁸ Le waadidiliib baa u, “Umömökr, naa ye dandana le Juu yaab ban bi mae si ñitakpal nima aa? Le aa ki ban aa gir buen nima aa?”

⁹ Le u baa bi, “Nwiin mubaa aa ye tikur kipiik ni tilee ee? Unii yaa chuun nwiin pu kan, waan gbeer ki lir; ba pu? dulnyaa ni aawiihn le cha u waa. ¹⁰ Unii mu yaa chuun kinyeek kan, u ga gbeer ki lir; ba pu? nwiin aa ki bi u chee.” ¹¹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le u ki len ke, “Tijö Lasarus dö geen. M cha m ti finn u la.”

¹² Le waadidiliib bui u, “Tidindaan, u yaa geen le kan, u ga pöök.”

¹³ Yesu mu aah len pu na le ye ke u kpo a. Waadidiliib ma nyi ke waah len pu na le

ye ke u dö geen ngeenbamöm la. ¹⁴ Nima le Yesu nin tuk bi chob chob, “Lasarus kpo a. ¹⁵ Ni ña mi mpopiin maah kaa nan bi u chee aan u kpo na; ba pu? nima le ga cha ni moo gaa mi ki kii. Cha ti li cha u chee man.”

¹⁶ Le waadidiliib ponn ni ubaa, u bi yin u ke Tomas ki ki yin u ke Kijaan* na le bui biken, “Cha ti mu dii u man, bi yaa ti ku u kan, ti mu kpo u chee.”

U fikr binib nkun ni na le ye Yesu

¹⁷ Le bi buen. Yesu aah ti fuu Betani aatin ni na, le bi bui u, “Taah sub Lasarus na, iwiin inaa le na.” ¹⁸ Jerusalem ni Betani aa daa tob, naa pii mal bilee. ¹⁹ Juu yaab pam le nan nyan nima, ki dan Mata ni Mari chee, bi nan sön bisui, bininja aah kpo pu na.

²⁰ Le Mata ñun ke Yesu choo, le u tooh u nsan ni. Mari ma beenin ka kidiik ni. ²¹ Le Mata ti bui Yesu, “Ndindaan, aa yaa ba bi do kan, nninja aa ba ga kpo. ²² Dandana wee mu, m nyi ke aa yaa mee Uwumbør tiwan nimök pu na kan, u ga tii si.”

²³ Le Yesu bui u, “Aaninja ga fikr nkun ni.”

²⁴ Le Mata bui u, “M nyi ke u ga nan fikr nkun ni, kookoo aataadaal, bundaln binib mömök ga fikr nkun ni na.”

²⁵ Le Yesu bui u, “U fikr binib nkun ni, ki tii bi limöfal na le ye min. Unii umök gaa mi ki kii na, u yaa kpo kan, u ga li kpa limöfal. ²⁶ Unii umök bi ki gaa mi ki kii na, waan kpo. Aa pak maah len pu na aa?”

²⁷ Le u kii ke, “Een, Ndindaan, m pak ke aa ye Uwumbør Aajapöön. Aa ye Kristo† u bi nan len ke u ga dan dulnyaa ni na.”

Yesu aah wii pu na

²⁸ Mata aah len kina na, le u buen ti loon yin unaal Mari, le ki bui u, “Umömökr fuu ni, ki yin si.”

²⁹ Mari aah ñun kina na, le u kpaan fii mala, ki buen u chee; ³⁰ Yesu aa nan kee fuu ni kitij ni, u nan laa bi nsan ni, Mata aah tooh u nin chee na. ³¹ Juu yaab bi nan bi lidichal ni Mari chee ke bi sön usui na aah kan ke u kpaan fii nyan lipaal na, le bi mu fii paan u pu. Bi nan nyi ke u cha likaakul chee le u ti wii.

³² Le u ti fuu Yesu aah bi nin chee na. Waah kan u na, le u gbaan unimbiin ni, ki bui u, “Ndindaan, aa yaa ba bi do kan, nninja aa ba ga kpo.”

³³ Le Yesu kan ke u bi wii. Juu yaab bi mu dii u na, mu bi wii. Le usui bii. Le u fuur kaa lii u ponn ni, ³⁴ le ki baa bi, “Ni sub u la chee?”

Le bi bui u, “Ndindaan, dan nan lik.”

³⁵ Le Yesu wii. ³⁶ Le Juu yaab bui ke, “Lik waah gee u sakpen pu na.”

* 11:16 : Kijaan: Baaliin ni, bi yin u ke Didimus la. † 11:27 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na.

³⁷ Le bibaa mu bui ke, “Uja u likr ujoon aanimbil na, waa ba ga nmaa cha Lasarus taa kpo oo?”

Yesu aah fikr Lasarus nkun ni pu na

³⁸ Le Yesu ki fuur kaa lii u ponn ni, le ki ti fuu likaakul na chee. Ni nan ye kitakpadandaj akaakul la. Le litakpal lek mbisamɔb. ³⁹ Le u bui bi, “Chuu lekr litakpal na man.”

Mata, u ye uja u kpo na aaninkpan na nan bui u, “Ndindaan, waah kpo na, iwiin inaadin. Naah saa pu na, u ga li nuɲ a.”

⁴⁰ Le Yesu baa u, “Maa tuk si ke aa yaa gaa mi ki kii kan, aa ga kan Uwumbɔr aah kpa mpɔɔn pu na aa?” ⁴¹ Waah len kina na, le bi chuu lekr litakpal na. Le u waan lik paacham ki bui ke, “Nte Uwumbɔr, maah len aa chee pu na, aa nɲun la. Nima le m dooni si. ⁴² M nyi ke n-yoonn mɔmɔk aa nɲun maah len aa chee pu na. Kinipaak ki si do na pu, le m len kina, ke bi pak ke sin le tun ni mi.” ⁴³ Waah len kina na, le u teen mpɔɔn pu, “Lasarus, nya ni.” ⁴⁴ Le utekpiir ngbaan fikr, ki nyan ni likaakul ni. Likekeln beenin poo urjaal, ni utaa, ni unimbil wɔb. Le Yesu bui bi, “Chuu poor likekeln ngbaan man, ki cha u li cha.”

Baah kpokl ke bi ga ku Yesu pu na

(Matiu 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Tɔ, Juu yaab bi dii Mari ki kan Yesu aah tun lijinjiiir aatuln ngbaan pu na, bi ponn ni pam le nan gaa u ki kii. ⁴⁶ Bi ponn ni bibaa mu nan buen Farisii yaab chee ki ti tuk bi waah nɲa pu na. ⁴⁷ Farisii yaab aah nɲun kina na, le bi ni Uwumbɔr aatotoorninkpiib yin bibɔjirb aaninkpiib, le bi kuun ni bi chee. Le bi baa bi, “Ti ga nɲa kinye? Uja ngbaan tun lijinjiiir aatun pam. ⁴⁸ Ti yaa cha u beenin nɲani kina kan, binib mɔmɔk ga gaa u ki kii, le Rom yaab ga dan nan bii timi aatiɲ, ki kuln timi aatimɔl aanib mɔmɔk.”

⁴⁹ Bi yin bi ponn ni ubaa ke Kayafas; uma le nan ye Uwumbɔr aatotoorninkpel libiln ngbaan; le u bui biken, “Naa nyi nibaa, ⁵⁰ kaa nyi ke ni nɲan ke uja ubaa kpo binib mɔmɔk pu, aan litimɔl ngbaan mɔmɔk taa kuln.” ⁵¹ Waah len pu na, naa ye ubaa pu le u len. U nan ye Uwumbɔr aatotoorninkpel le libiln ngbaan. Nima pu na, Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan cha u len ke Yesu ga kpo litimɔl ngbaan aanib mɔmɔk pu. ⁵² Naa ye litimɔl ngbaan baanja pu le u ga kpo. U ga kpo ki kuun Uwumbɔr aanib bi yaa ki bi nɲepel mɔmɔk ni na, ki kpaan bi ke bi nɲa unibaan.

⁵³ Uwumbɔr aatotoorninkpel ngbaan aah len kina na, liyaadaal ngbaan ki joo cha, bi nan kpokl baah ga nɲa pu ki ku Yesu na. ⁵⁴ Nima pu le Yesu aa nan ki chuun mpaan

pu Juu yaab aatiɲ ni. U nan nyan nima ki buen kitiɲ kibaa ni, bi yin ki ke Efraim, le u ni waadidiliib ti bi nima. Kaa daa nteersakpiin chee.

⁵⁵ Tɔ, ni nan gur siib le Juu yaab ji njim mu bi yin mu ke Lakr-jer aajim na. [†] Njim aawiin aa nan kee fuu, le kinipaak nyan itingbaan ni ki buen Jerusalem, bi ti nɲa bibaa chain. ⁵⁶ Le bi ban Yesu. Baah si Uwumbɔr Aadichal ni na, le bi baa tɔb, “Ni dak kinye? U ga tee dan njim mue ni aan waan dan?”

⁵⁷ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Farisii yaab nan bui bi ke unii ubaa yaa nyi waah bi nin chee na kan, u mɔk bi, aan bi buen ti chuu u.

12

Upii ubaa aah nyuj Yesu pu na
(Matiu 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Tɔ, ni nan gur iwiin iloob le Juu yaab ji Lakr-jer aajim ngbaan, le Yesu buen Betani aatiɲ ni. Lasarus, u Yesu nan fikr u nkun ni na, mu nan bi nima. ² Le bi nɲa tijikaar ti nɲan na nima tii Yesu. Mata nan yoor tijikaar ngbaan siin bi. Lasarus nan ye binib bi nan ji Yesu chee tijikaar na ponn ni ubaa.

³ Le Mari yoor tulalee u kpa kidaak sakpen na kpalba ubaa, ki di nɲmir Yesu aataa, ki di uyikpir per utaa. Tulalee ngbaan aah nu mɔ na, waabaam gaa kidiik ni. Bi yin tulalee ngbaan ke naad. ⁴ Le Yesu aadidiliib ponn ni ubaa, bi yin u ke Judas Iskariot, u ga nan kooh Yesu na, baa ke, ⁵ “Ba nɲa baa di tulalee ngbaan kooh ki kan njimɔmbil nɲi nɲer iwiin ikui itaa aapal ki di tii bigiim?”

⁶ Judas aatafal aa nan bi bigiim ni. U nan ye unaayuk la, ki nan ye unii u joo njimɔmbil aataakɔr na, ki su baah di njimɔmbil nɲi nɲa li ponn ni na. Nima le cha u len kina.

⁷ Le Yesu bui Judas, “Di cha Mari. U joo tulalee wee u toor mi kiir maausub daal la. ⁸ Bigiim ga li bi ni chee n-yoonn mɔmɔk. Mma aan li bi ni chee n-yoonn mɔmɔk.”

Baah kpokl ke bi ga ku Lasarus pu na

⁹ Tɔ, Juu yaab pam nan nɲun ke Yesu bi Betani aatiɲ ni, le ki choo u chee. Naa ye Yesu baanja pu le bi dan. Bi nan ban bi kan Lasarus, u Yesu nan fikr u nkun ni na mu. ¹⁰ Nima pu le Uwumbɔr aatotoorninkpiib kpokl ke bi ga ku Lasarus mu; ¹¹ ba pu? u pu le Juu yaab pam gaa Yesu ki kii, kaa ki dii bima Uwumbɔr aatotoorninkpiib.

Jerusalem aanib aah nyuj Yesu pu na
(Matiu 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Ki woln kitaak le kinipaak ki bi Jerusalem ke bi ti ji njim na nɲun ke Yesu choo. ¹³ Le bi yoor tibɔkpafar ki ti tooh

[†] 11:55 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbɔr nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijiti aatiɲ ni na. Lik Nnyam 12.1-27. * 12:13 : Hosiana aataataa le ye ke “Gaa timi lii.”

u nsan ni, le ki tar, “Hosiana,* Uwumbør ƚa tinyoor ƚa unii u choo waayimbil ni na pu. Uwumbør ƚa tinyoor ƚa Israel yaab Aabørkpaan pu.”†

14 Le Yesu kan ubonsal ki diŋ u pu ke Uwumbør Aagbaŋ aah len pu na ke,

15 “Sionn aatiŋ aanib, taa san iƚawaan man. Lik man, nimi Aabørkpaan choo ki dik ubon u laa diin na pu.”

16 Kinipaak ngbaan aah tooh Yesu nsan pu kina na, n-yoonn ngbaan le waadidiliib aa bee naatataa. Uwumbør aah yoor Yesu paacham na, n-yoonn ngbaan le bi teer ke ni ƚmee Uwumbør Aagbaŋ ni ke bi ga ƚa u kina, le ki teer kinipaak ngbaan aah nan ƚa u pu na.

17 Kinipaak ki nan bi Yesu chee bundaln u yin Lasarus ke u nyan likaakul ni ki fikr u nkun ni na le nan mooni tibør ngbaan.

18 Le binib pam ƚun waah tun liŋiŋiir aatuln ngbaan pu na. Nima le cha bi tooh u nsan ni. 19 Farisii yaab aah kan kina na, le bi bui tob, “Ni kan aa? Taa ki kpa tinyoor tibaa. Dulnyaa ni aanib mòmøk dii uma la.”

Griik yaab bibaa aah ban Yesu pu na

20 Binib bi dan Jerusalem bi nan ji ƚnim ngbaan ki doon Uwumbør na, bi ponn ni bibaa nan ye Griik yaab. 21 Le bi dan Filip chee. Filip nan ye Betseda aatiŋ ki bi Galilee aatiŋ ni na aanii la. Le bi bui u, “Uninkpel, ti ban ti kan Yesu.”

22 Le Filip buen ti tuk Andru. Le bi mòmøk bilee buen ti tuk Yesu. 23 Le u bui bi, “Buyoonn Uwumbør ga yoor min Unibøn Aabo paacham na fuu ni a. 24 M tuk nimi mbamøn la, bi yaa di lidibil libaa bun kan, li ga kpo le ki nin ƚa tijikaar sakpen; bi yaa kaa di li bun kan, laan kpo, ki mu aan ƚa tijikaar, li ga li ye libil libaa la. 25 Unii umøk gee waamofal ki jer min Yesu na, waamofal ga bee yoli la. Unii umøk gee min ki jer waamofal dulnyaa wee ni na, u ga li kpa limofal li kaa kpa ndoon na, kaan bee yoli. 26 Unii yaa ban ke u tun lituln tii mi kan, udaan li dii mi. Maah bi nin chee na, maatutunn mu ga li bi nima. Unii yaa tun lituln tii mi kan, Nte Uwumbør ga nyuŋ udaan.”

Yesu aah len waakun aabør pu na

27 “Dandana, nsui bii sakpen a. M ga len kinye? M ga len ke, ‘Nte, nyan mi falaa u choo na ni ii?’ Maan len kina; ba pu? ƚitaa ƚi pu m dan dulnyaa wee ni na le ye ke m ji falaa ngbaan. 28 Nte, cha binib nyuŋ si.”

Waah len kina na, le nneel nyan ni paacham ki len ke, “M cha bi nyuŋ mi, ki ga ki cha bi nyuŋ mi.”

29 Kinipaak ki si u chee ki ƚun nneel ngbaan pu na, bi ponn ni bibaa nan bui ke

utaal le gbenni, biken mu bui ke Uwumbør aatuun le len u chee.

30 Le u bui bi, “Nneel ngbaan aa len m chee min baanja pu la. Mu len ni mu pu la. 31 Dandana wee, Uwumbør ga ji dulnyaa wee ni aanib tibør, ki ga jenn nyan kinimbør ki ye dulnyaa aanib aayidaan na, ki ƚa ki yoli. 32 Bi yaa yoor mi kitin paacham kan, m ga daa foor binib mòmøk dan mbaa chee.” 33 U nan len kina ke bi bee waah ga kpo pu na.

34 Le kinipaak ngbaan bui u, “Ti ƚun Uwumbør Aagbaŋ len ke Kristo u ga gaa timi lii na ga li bi n-yoonn mòmøk. Aa ƚa kinye ki len ke bi ga yoor Unibøn Aabo kitin paacham? Nma ye Unibøn Aabo ngbaan?”

35 Le u bui bi, “Min u ye nwiihn na, maan ki li bi nikaasisik ni, ni yunn. Dii nwiihn mu aah laa bi pu na man, aan mbømbøøn taa pii nimi. Unii umøk chuun mbømbøøn ni na kan, waa nyi waah cha niwøb na. 36 Buyoonn min u ye nwiihn na laa bi ni chee na, gaa mi ki kii man, aan ki ƚa nwiihn ni aabim.”

Juu yaab aah kaa gaa Yesu ki kii pu na

Yesu aah len kina na, le u nyan nima ki bør ke bi taa ki kan u. 37 U nan tun liŋiŋiir aatun pam binimbil ni. Bi mu aa nan gaa u ki kii. 38 Baa gaa u ki kii, aan ni gbiin Uwumbør aabønabr Aisaya aah nan len pu na ke, “Uwumbør, ƚma pak taah len pu na?”

Nma bee saah kpa mpøøn pu na?”‡

39 Aisaya aah len kina na, le baa ƚmaa gaa Yesu ki kii; Aisaya mu ki len ke, 40 “Uwumbør ƚøb binimbil ke bi taa li waa; ki cha bitafal pøø, bi taa bee waaliin aatataa, ki taa fenn dan uwøb ke u tii bi laafee.”§

41 Aisaya nan len kina; ba pu? u nan kan Yesu aah nyuun sakpen pu na, le ki len waabør.

42 To, Juu yaab aaninkpiib pam nan gaa Yesu ki kii; Farisii yaab pu, le baa len lipaal ke bi gaa u ki kii. Bi yaa len ke bi gaa u ki kii kan, Farisii yaab ngbaan ga nyan bi mmeen aadiik ni. 43 Nima le møk ke Juu yaab aaninkpiib ngbaan gee binib aapak ki jer Uwumbør yaan.

Tibør aajim aah ga li bi pu na

44 Le Yesu teen ke, “Unii umøk gaa mi ki kii na kan, naa ye min baanja le u gaa ki kii, u gaa u tun ni mi na mu ki kii. 45 Unii umøk kan mi na kan, u kan Uwumbør u tun ni mi na mu. 46 M ye nwiihn le ki dan dulnyaa ni ke m nan woln binib aanimbil, aan unii umøk gaa mi ki kii na kan, waan ki li bi mbømbøøn ni. 47 Unii yaa ƚun maaliin, ki yaa kaa kii i kan, maan ji u tibør; maa dan ke m nan ji dulnyaa ni aanib tibør, m dan ke m gaa bi lii la. 48 Unii umøk yii mi, kaa

† 12:13 : Lik Iahnn 118.25, 26. ‡ 12:38 : Lik Aisaya 53.1.

§ 12:40 : Lik Aisaya 6.10.

gaa maaliin na kan, tiwan nibaa bi ki ga mæk ke waabər bii a. Kookoo aataadaal kan, maaliin le ga mæk ke waabər bii, ⁴⁹ ba pu? maa len mbaa pu. Nte Uwumbər u tun ni mi na, uma le tuk mi maah ga len pu na. ⁵⁰ M bee ke unii umæk kii waaliin na ga li kpa liməfal li kaa kpa ndoon na. Nima pu na, waah tuk mi pu na, m len kina la.”

13

Yesu aah finn waadidiliib aataa pu na

¹ Ni nan ye kitaak ki ga nan ji aan ki woln Lakr-jer aajim* daal na. Le Yesu nyi ke ni ɲeer u nya dulnyaa wee ni, ki buen Ute Uwumbər chee. N-yoonn məmæk u nan gee waanib bi bi dulnyaa ni na. U gee bi mbaməm ki ti saa ndoon.

² Le ni ɲeer bi ji kijook aajikaar. Le kinimbəɲ dan nan koo Judas Iskariot u ye Simonn aajapəon na aasui ni ke u kooh Yesu. ³ Yesu nyi ke Ute Uwumbər tii u mpəon məmæk, ki nyi ke u nyan ni Uwumbər chee, ki ga ki gir buen u chee la. ⁴ U ni waadidiliib nan kal ke bi ji tijikaar, le u fii sil, ki chuu peer waawanpeenkaan, ki di linaapuul buu ucharj ni, ⁵ le ki ban nnyun ɲa lisambil ni, ki piin ki bi finni waadidiliib aataa, ki joo linaapuul li bi ucharj ni na per bitaa. ⁶ Waah ti fuu Simonn Piita chee na le Simonn Piita bui u, “Ndindaan, sin le tee labr finn ntaa aa?”

⁷ Le Yesu bui u, “Dandana, saa bee maah ɲani pu na aatataa. N-yoonn choo le aa ga nan bee.”

⁸ Le Piita bui u, “Saan finn ntaa daal-baadaal.”

Le Yesu bui u, “M yaa kaa finn aataa kan, saan ki li ye maanii.”

⁹ Le Simonn Piita bui u, “Ndindaan, kina kan, taa finn ntaa baanja. Finn ɲɲaal ni n-yil mu.”

¹⁰ Le Yesu bui u, “Unii yaa fu nnyun kan, waan ki li ban u finn uwon, see utaa baanja le u ga finn; ba pu? uwon məmæk bi chain. Tə, nimi le bi chain; ni mu aa ye ni məmæk.”

¹¹ Yesu nyi ke udaan u ga kooh u na bi bi ponn ni, nima le cha u len ke naa ye bi məmæk le bi chain.

¹² Waah finn bitaa ti doo, ki ki peen waawanpeenkaan, ki gir kal waakakaa chee na, le u baa bi, “Ni bee maah ɲa pu na aatataa aa?” ¹³ Ni yin mi ke Uməmæk, ki ki yin mi ke Nidindaan. Ni len mbamən la; ba pu? m ye kina la. ¹⁴ Tə, min u ye Nidindaan ni nimi Aaməmæk na aah finn nitaa pu na, ni ɲan ke ni mu li finni təb aataa kina. ¹⁵ M mæk nimi liməkl la, ke ni mu li ɲani təb ke maah ɲa nimi pu na. ¹⁶ M tuk nimi mbamən la, unaagbiija ubaa aa jer udindaan. Unii u

bi tun ni u na ubaa aa jer unii u tun u na. ¹⁷ Ni yaa bee maah len pu na aatataa, ki yaa ɲani kina kan, ni ga li kpa mpopiin.

¹⁸ “Maa len ni məmæk pu. M nyi maah nyan bi na aasui ni aah bi pu na, ki nyan nimi ke ni gbiin Uwumbər Aagbanj aah len pu na ke, “M ni unii u kpaan ni ji lisambil ni na, uma le fii sil m pu.”† ¹⁹ M tuk nimi tiwan ni kaa kee ɲa na aabər dandana, ke ni yaa nan ɲa kan, ni ga pak ke m ye maah ye u na. ²⁰ M tuk nimi mbamən la, unii yaa gaa maah ga tun unii u na, u gaa mi le na. Unii yaa gaa mi kan, u gaa Uwumbər u tun ni mi na le na.”

Yesu aah tuk bi ke bi ponn ni ubaa ga kooh u pu na

(*Matu 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23*)

²¹ Yesu aah len kina na, le usui bii sakpen. Le u bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ni ponn ni ubaa ga kooh mi.”

²² Le waadidiliib lik təb, kaa bee waah len u na. ²³ Waadidiliib ponn ni ubaa, u Yesu gee u na nan ka gbək u ki ji tijikaar. ²⁴ Le Simonn Piita di unjaal mæk u ke u baa Yesu ke u len ɲma.

²⁵ Le uddiir ngbaan foor duun Yesu ki baa u, “Ndindaan, ɲma ye?”

²⁶ Le Yesu bui u, “M yaa war bisaa, ki di ɲa tikpin ni, ki di tii u na kan, uma le na.” Waah len kina na, le u war bisaa ki di ɲa tikpin ni, ki di tii Judas, u ye Simonn Iskariot aajapəon na. ²⁷ Judas aah gaa bisaa ngbaan na, le kinimbəɲ koo usui ni. Le Yesu bui u, “Saah ga ɲa pu na kan, ɲa mala.” ²⁸ Binib bi nan bi ji tijikaar na ponn ni ubaa aa nyi ɲitaa ɲi pu Yesu tuk u kina na. ²⁹ Judas le joo ɲimombil aataakər. Nima pu le bibaa dak ke Yesu tuk u ke u buen ti daa baah ban ɲim aajikaar ti na la. Le biken mu dak ke Yesu tuk u ke u buen ti tii bigiim le ɲimombil.

³⁰ Judas aah gaa bisaa ngbaan na, libuul ngbaan ni le u nyan kidiik ni. Ni nan ye kinyeek la.

Yesu aah tii bi nkaal pəon pu na

³¹ Judas aah nyan na, le Yesu bui bi, “Dandana, Uwumbər ga nyun min Unibən Aabo. M pu, le binib ga nyun Uwumbər. ³² Bi yaa nyun Uwumbər m pu kan, Uwumbər mu ga nyun mi ubaa chee. U ga nyun mi dandana wee la. ³³ Maabim, m ga li bi ni chee ni yunn siib la. Ni ga li ban mi. Maah nan tuk Juu yaab pu na, kina le m ki tuk ni mu dandana, ke naan ɲmaa buen maah cha nin chee na. ³⁴ M tii nimi nkaal pəon la, ke ni li gee təb. Maah gee nimi pu na, ni mu li gee təb kina. ³⁵ Ni yaa gee təb kan, nima le ga cha binib məmæk bee ke ni ye maadidiliib.”

* **13:1** : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatinj ni na. Lik Nnyam 12.1-27. † **13:18** : Lik Ilahn 41.9.

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na
(*Matiu 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34*)

³⁶ Le Simonn Piita baa u, “Ndindaan, aa ga buen la chee?”

Le Yesu bui u, “Maah cha nin chee na, saan ηmaa dii mi dandana. N-yoonn choo, le aa ga nan buen.”

³⁷ Le Piita baa u, “Ndindaan, ba pu maan ηmaa dii si dandana? M ga ηmaa kpo aa pu.”

³⁸ Le Yesu baa u, “Aa ga sil ηmaa kpo m pu uu? M tuk si mbamɔn la, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi, le ukooja nin wii.”

14

Yesu le ye nsan mu cha Uwumbɔr chee na

¹ “Ni taa cha ilandak li muk nimi. Ni gaa Uwumbɔr ki kii man, ki gaa m mu ki kii man. ² Tidir wiir Nte Uwumbɔr do. Ti yaa kaa ba wiir kan, m ba ga tuk nimi. M cha m ti toor nkookoo yaan ki kiir nimi la. ³ M yaa buen ti toor nkookoo yaan ki kiir nimi kan, m ga gir ni, ki nan yoor nimi buen mbaa chee, ni ti li bi maah ga li bi nin chee na. ⁴ Ni nyi maah cha nin chee na aasan.”

⁵ Le Tomas bui u, “Ndindaan, taa nyi saah cha nin chee na. Ti ga ηa kinye ki li nyi nsan mu cha nima na?”

⁶ Le Yesu bui u, “Min le ye nsan ngbaan, ni mbamɔn, ni limɔfal. Ubaa aan dan Nte Uwumbɔr chee, see u dii mi. ⁷ Ni yaa ba nyi mi kan, ni ba ga li nyi Nte Uwumbɔr mu. Dandana ni nyi u, ki kan u.”

⁸ Le Filip bui u, “Ndindaan, mɔk timi Aate. Nima le tinimbil ga gbiin.”

⁹ Le Yesu baa u, “Filip, m bi ni chee ni yunn kina, le saa bee mi ii? Unii umɔk kan mi na, u kan Nte Uwumbɔr mu le na. Ba pu aa bui mi ke m mɔk nimi Nte? ¹⁰ M bi Nte Uwumbɔr ni, Nte Uwumbɔr mu bi m ni. Saa pak kina aa? Maah tuk nimi iliin i na, maa len mbaa pu. Nte Uwumbɔr u bi m ni na le cha m tun waatun.

¹¹ “Ni li pak ke m bi Nte Uwumbɔr ni, Nte Uwumbɔr mu bi m ni. Ni yaa kaa pak maah len pu na kan, gaa mi ki kii lituln ngbaan pu man. ¹² M tuk nimi mbamɔn la, unii umɔk gaa mi ki kii na kan, u ga tun lituln ke maah tun pu na. U mu ga tun lituln li jer lituln ngbaan na; ba pu? m cha Nte Uwumbɔr chee la. ¹³ Ni yaa mee Uwumbɔr tiwan nimɔk maayimbil pu na kan, m ga ηa naah ban pu na tii nimi, aan binib nyunj Uwumbɔr, min Ujapɔon pu. ¹⁴ Ni yaa mee mi tiwan maayimbil pu kan, m ga ηa naah ban pu na tii nimi.”

Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ga fuu ni pu na

¹⁵ “Ni yaa gee mi kan, ni ga kii maamɔb, ¹⁶ le m ga mee Nte Uwumbɔr, le u ga tii nimi Uteter uken, u li bi ni chee n-yoonn mɔmɔk.

¹⁷ Uma le ye Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu ye mbamɔn na. Dulnyaa aanib aa ηmaa gaa mu; ba pu? baa waa mu, ki mu aa nyi mu. Nimi le nyi mu; ba pu? mu bi ni chee, ki ga li bi ni ni.

¹⁸ “Maan di nimi lii nibaa. M ga gir ni ni chee. ¹⁹ Ni gur siib le dulnyaa aanib aan ki kan mi. Nimi le ga kan mi. Maah kpa limɔfal na, nima pu le ni mu ga li kpa limɔfal. ²⁰ Liyaadaal ngbaan le ni ga bee ke m bi Nte Uwumbɔr ni, le ni mu bi m ni, le m mu bi ni ni.

²¹ “Unii umɔk nyi maakaal ki kii mu na, uma le gee mi. Unii yaa gee mi kan, Nte Uwumbɔr ga li gee udaan ngbaan. M mu ga li gee u, ki ga di mbaa mɔk u.”

²² Le Judas uken na, naa ye Judas Iskariot, baa u, “Ndindaan, ba pu aa ga di aabaa mɔk timi, kaan di mɔk dulnyaa ni aanib?”

²³ Le Yesu bui u, “Unii yaa gee mi kan, u ga kii maaliin, le Nte Uwumbɔr ga li gee u, le ti ga dan u chee, ki ga li bi u chee. ²⁴ Unii yaa kaa gee mi kan, waan kii maaliin. Maah tuk nimi iliin i na aa ye maaliin, i ye Uwumbɔr u tun ni mi na aaliin la.

²⁵ “Maah laa bi ni chee na, le m tuk nimi tibɔr timina. ²⁶ Nte Uwumbɔr ga tun ni Uteter, maayimbil pu. Uteter ngbaan ye Waafuur Nyaan la. Uma le ga mɔk nimi tibɔr mɔmɔk aatataa, ki ga teer nimi maah tuk nimi tibɔr timɔk na.

²⁷ “M tii nimi nsuudoon la. Maah kpa nsuudoon pu na, kina le m tii nimi. Dulnyaa aawan aa ηmaa tii nimi nsuudoon ke maah tii nimi pu na. Ni taa cha ilandak li muk nimi, ki taa san ijawaan man. ²⁸ Ni jɔn m len ke m ga buen ki ga ki gir ni, ni chee. Ni yaa gee mi kan, ni ba ga li kpa mpoiin ke m buen Nte Uwumbɔr chee; ba pu? Nte jer mi. ²⁹ M tuk nimi tiwan ni kaa kee ηa na aabar dandana, ke ni yaa nan ηa kan, ni gaa mi ki kii. ³⁰ Maan ki len ni chee tibɔr ni yunn; ba pu? dulnyaa wee aayidaan kinimbɔn le choo. Ki mu aan ηmaa ηa mi nibaa. ³¹ M ban ke dulnyaa ni aanib bee ke m gee Nte Uwumbɔr, nima le m ηani waah tuk mi pu na mɔmɔk.

“Fiin, ti li cha man.”

15

Yesu aah ye lisupuul bamɔn pu na

¹ “Min le ye ndaan aasubil aasupuul bamɔn na. Nte Uwumbɔr le ye ukpaal u lik busub ngbaan na. ² Ibon imɔk bi m pu kaa lu njisubil na, u ga per i lii. Ibon imɔk lu njisubil na, u ga toor i, i moo lu njisubil. ³ Maah tuk nimi maaliin na, ima le toor nimi aabimbil. ⁴ Ni li kpaan m chee man, m mu kpaan ni chee. Mbon yaa bi mubaa, kaa tuu busub pu kan, mu aan ηmaa lu njisubil. Kina le ni

mu yaa kaa kpaan m chee kan, naan ηmaa li ηnani tinyoor tii Uwumbor.

⁵ “Min le ye lisupuul ngbaan. Le ni ye ibon. Unii umək kpaan m chee, m mu kpaan u chee na, udaan ngbaan ηnani tinyoor sakpen tii mi; ni mu yaa kaa kpaan m chee kan, naan ηmaa ηa nibaa. ⁶ Unii yaa kaa kpaan m chee kan, u ga ηa yoli ke mbon mu kaa tuu busub pu na aah kuur pu na la. Le Uwumbor ga mee u lili ke maah aah peei ibokuun pu ki joo tuur mmii na. ⁷ Ni yaa kpaan m chee, ki yaa joo maaliin nisui ni kan, mee Uwumbor naah ban pu na man, le u ga ηa kina tii nimi. ⁸ Ni yaa ηnani tinyoor sakpen tii Nte Uwumbor kan, nima le ga nyuj u, ki ga mək ke ni sil ye maadidiliib. ⁹ Nte Uwumbor aah gee mi pu na, kina le m mu gee nimi. Ni li beenin ye maah gee bi na. ¹⁰ M ηnani Nte Uwumbor aah tuk mi pu na, le u beenin gee mi. Ni mu yaa ηnani maah tuk nimi pu na kan, m mu ga li beenin gee nimi.

¹¹ “M tuk nimi tibor timina ke ni li kpa mpopiin ke maah kpa pu na. M ban ke ni li kpa mpopiin mbamom. ¹² Maakaal le ye ke ni li gee tob ke maah gee nimi pu na. ¹³ Unii yaa kpo ujotiib pu kan, ubaa aa ki bi, ki kpa ngeehm ki ti jer kina. ¹⁴ Ni yaa ηnani maah tuk nimi pu na kan, ni ye njotiib la. ¹⁵ Maan ki yin nimi ke bitutum; m yin nimi ke njotiib la. Ututunn aa nyi udindaan aabor momek; m tuk nimi tibor timək m ηun Nte Uwumbor chee na. ¹⁶ Nimi le aa nyan mi. Min le nyan nimi, ki siin ke ni li ηnani tinyoor ti ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ke ni yaa mee Nte Uwumbor tiwan maayimbil pu kan, u ga tii nimi. ¹⁷ Ni li gee tob. Maah tii nimi nkaal mu na le na.”

Dulnyaa aanib aah ga li nan Yesu aanib pu na

¹⁸ “Dulnyaa aanib yaa nan nimi kan, ni li nyi ke bi puen nan mi la, le ki nin nan ni mu. ¹⁹ Ni yaa ba ye dulnyaa yaab kan, dulnyaa yaab ba ga li gee nimi ke baah gee tob pu na; ni mu aa ye dulnyaa yaab. Mnyan nimi dulnyaa ni aanib aakaasisik ni, nima le cha dulnyaa yaab nan nimi. ²⁰ Teer man maah nan tuk nimi pu na ke, ‘Unaagbiija ubaa aa jer udindaan.’ Bi yaa nan ηa mi falaa kan, bi ga ηa ni mu falaa. Bi yaa nan kii maaliin kan, bi ga kii nimi aaliin mu. ²¹ Baa nyi Uwumbor u tun ni mi na. Nima le bi ga ηa nimi falaa m pu. ²² M yaa kaa ba dan dulnyaa ni ki nan tuk bi maabor kan, baa ba ga li kpa taani; naah bi pu na, bi kpa taani; ba pu? maah tuk bi maabor na, baan ki ηmaa len ke baa nyi ti. ²³ Unii yaa nan mi kan, naa ye min baanja le u nan, u nan Nte Uwumbor mu la. ²⁴ M tun ljinjiir aatun binimbil ni. Ubaa aa ki bi, ki ga ηmaa tun ljinjiir aatun kina. M yaa kaa ba tun ljinjiir

aatun ngbaan binimbil ni kan, baa ba ga li kpa taani; naah bi pu na, bi kpa taani; ba pu? bi kan maah tun pu na, ki nan m ni Nte Uwumbor mək. ²⁵ Bi nan timi kina ke ni gbiin Uwumbor Aagban aah len pu na ke, ‘Bi po nan mi fam la, naa ye ke m ηa bi nibaa.’* ²⁶ “Ta, Uteter na ga fuu ni. Uma le ye Nte Uwumbor Aafuur Nyaan mu ye mbamom, ki nyan ni Uwumbor chee na. Min le ga tun ni mu ni chee. Muma le ga nan tuk nimi maabor. ²⁷ Ni mu ga tuk binib maabor; ba pu? ni nan bi m chee, maah piin maatun buyoonn ki nan saa dandana na.

16

¹ “M tuk nimi binib aah ga nan ηa nimi falaa pu na, ke ni yaa nan ηa kan, ni taa gir puwob. ² Bi ga nyan nimi mmeen aadir ni; n-yoonn mbaa mu choo, unii yaa ku nimi kan, u ga li dak ke u tun Uwumbor aatun le na. ³ Baa nyi Nte Uwumbor; kaa nyi m mu. Nima le ga cha bi ηa nimi kina. ⁴ M tuk nimi baah ga ηa nimi pu na, ke n-yayoonn yaa nan fuu ni kan, ni ga teer ke m nan tuk nimi kina.”

Uwumbor Aafuur Nyaan aatun

“Maah nan bi ni chee na, nima le cha maa nan puen tuk nimi tibor tee. ⁵ Dandana, m ga ki gir buen u tun ni mi na chee, le ni ponni ni ubaa aa baa mi ke m cha la chee. ⁶ Maah bui ke m ga buen cha nimi na, nima pu le nisui bii sakpen. ⁷ M tuk nimi mbamom la, m yaa buen kan, ni ηan ki tii nimi; ba pu? m yaa kaa buen kan, Uteter ngbaan aan dan. M yaa buen kan, m ga tun ni u ni chee. ⁸ U yaa fuu ni kan, u ga mək dulnyaa ni aanib ke bi ye titunwanbirdam, ki ga mək bi ke m ye uninyaan la, ki ga mək bi ke Uwumbor ga ji bi tibor. ⁹ U ga mək bi ke bi ye titunwanbirdam; ba pu? baa gaa mi ki kii. ¹⁰ U ga mək bi ke m ye uninyaan la; ba pu? m ga buen Nte Uwumbor chee, le naan ki kan mi. ¹¹ U ga mək bi ke Uwumbor ga ji bi tibor; ba pu? u jin kinimbom ki ye dulnyaa wee ni aayidaan na tibor.

¹² “M kpa tibor pam ki ga tuk nimi; ti mu ye nnan aabor la, naan ηmaa gaa ti dandana. ¹³ Uwumbor Aafuur Nyaan mu ye mbamom na yaa nan fuu ni kan, m ga tuk nimi mbamom momek; mu aan len mubaa pu; mu aah ηun Uwumbor chee ti na, tima le mu ga len, ki ga tuk nimi budabu ga nan ηa n-yoonn mu choo na na. ¹⁴ Mu ga nyuj mi; mu ga di maabor tuk nimi. ¹⁵ Nte Uwumbor aabor momek ye maabor la. Nima le cha m bui nimi ke mu ga di maabor tuk nimi.”

Mpombiin ni mpopiin pu

¹⁶ “Ni yaa kpee siib kan, naan ki kan mi. Le ni ki kpee siib kan, ni ga ki kan mi.”

* 15:25 : Lik Ilahn 35.19; 69.4.

¹⁷Le waadidiliib bibaa baa tób, “Waah len pu na aatataa ye kinye? U bui ke ni yaa kpee siib kan, taan ki kan u, ni ki kpee siib kan, ti ga ki kan u, ki bui ke u ga buen Ute Uwumbor chee. ¹⁸‘Ni kpee siib’ aatataa ye kinye? Taa nyi waah len pu na aatataa.”

¹⁹Le u bee ke bi ban bi baa u tibor ngbaan aatataa. Le u bui bi, “M len ke ni yaa kpee siib kan, naan ki kan mi, ni ki kpee siib kan, ni ga ki kan mi. Ni baa tób maah len pu na aatataa la aa? ²⁰M tuk nimi mbamón la, nimi le ga li kaani ki wii; dulnyaa aanib ma ga li kpa mpopiin. Ni ga li kpa mpombiin; nimi aapombiin ngbaan mu ga nan kpaln mpopiin. ²¹Upii yaa ban u maa ubo kan, u ga li kpa mpombiin waafalaa pu. U ti ma ubo doo kan, waan ki teer falaa ngbaan aabor; u ga li kpa mpopiin la; ba pu? unipoon koo ni udo. ²²Ni bi kina le ni mu chee. Dandana, ni kpa mpombiin la. M ni nimi ga nan ki kan tób, le ni ga li kpa mpopiin. Ubaa aan nmaa nyan mpopiin ngbaan nisui ni.

²³“Liyaadaal ngbaan, naan ki baa mi tiwan nibaa pu. M tuk nimi mbamón la, ni yaa mee Nte Uwumbor tiwan nimok maayimbil pu na kan, u ga tii nimi. ²⁴Naa kee mee Uwumbor tiwan nibaa maayimbil pu, ki nan saa din. Ni li mee u, le ni ga kan, ki li kpa mpopiin mbamóm.”

Yesu aah nyaj dulnyaa pu na

²⁵“M njak njyatanjak le ki tuk nimi tibor timina. N-yoonn choo, maan ki njak njyatanjak tuk nimi. M ga di iliin i diin na le tuk nimi Nte Uwumbor aabor. ²⁶Liyaadaal ngbaan le ni ga mee Uwumbor maayimbil pu. Maa len ke m ga mee Nte Uwumbor ki tii nimi; ²⁷uma ubaa le gee nimi; ba pu? ni gee mi, ki pak ke m nyan ni u chee. ²⁸To, m nyan ni Nte Uwumbor chee, le ki dan dulnyaa ni. Dandana, m ga nya dulnyaa ni, ki gir buen Nte Uwumbor chee.”

²⁹Le waadidiliib bui u, “Dandana, aa len iliin i diin na. Saa ki njak njyatanjak. ³⁰Dandana ti bee ke aa nyi tiwan mómok. Binib aa kee baa si, le aa bee baah ban bi baa si pu na. Nima le cha ti pak ke aa nyan ni Uwumbor chee.”

³¹Le u baa bi, “Ni sil gaa mi ki kii dandana wee la aa? ³²N-yoonn mbaa choo, ki mu fuu ni a, le ni mómok ga yaa, ki kun, ki cha mi mbaa; m mu aa bi mbaa, Nte Uwumbor bi m chee. ³³M tuk nimi tibor timina ke ni li kpa nsuudoon m pu. Ni ga kan falaa dulnyaa ni. Ni li kpa lipobil man; ba pu? m nyaj dulnyaa a.”

17

Yesu aah mee Uwumbor tii waadidiliib pu na

¹Yesu aah len kina na, le u waan lik paacham, ki bui ke, “Nte Uwumbor; n-yoonn

fuu ni a. Nyuj min Aajapoon, le m mu nyuj si Nte; ²ba pu? aa nja mi binib mómok Aadindaan ke m di limofal li kaa kpa ndoon na, ki di tii saah tii mi binib bi na mómok. ³Sin baanja le ye Uwumbor bamónn. Binib bi nyi si, ki nyi mi Yesu Kristo u aa tun ni u na, bima le kpa limofal li kaa kpa ndoon na. ⁴M nyuj si dulnyaa wee ni; m tun saah tii mi lituln li na ki doo. ⁵Nte Uwumbor; dulnyaa aah kaa nan kee bi buyoonn na, m nan bi aa chee, le aa nyuj mi. Nte, ki nyuj mi kina aa chee.

⁶“M mók bijab bimina saah bi pu na. Aa nyan bi dulnyaa ni aanib ponn ni ki di tii mi la. Bi nan ye saanib la, le aa di bi tii mi, le bi joo saaliin. ⁷Dandana bi bee ke saah tii mi tiwan nimok na, ni nyan ni aa chee la; ⁸ba pu? m tuk bi saah tuk mi tibor ti na, le bi gaa ti, ki nyi ke ni ye mbamón ke m nyan ni aa chee, ki pak ke si le tun ni mi.

⁹“M mee si tii bi. Maa mee si tii dulnyaa aanib. M mee si tii binib bi aa tii mi na la; ba pu? bi ye saanib la. ¹⁰Maanib mómok ye saanib la. Le saanib mu ye maanib. Le bi nyuj mi. ¹¹Dandana, m choo aa chee la. Maan ki li bi dulnyaa ni; bima le ga li bi dulnyaa ni. Nte Uwumbor u ye chain na, aa tii mi saayimbil. Cha liyimbil ngbaan aapoon li lik bi, bi li ye unibaan ke m ni si aah ye unibaan pu na. ¹²Maah bi bi chee buyoonn na, m lik bi saayimbil li aa tii mi na aapoon pu la. M lik bi, le bi ponn ni ubaa aa bee yoli, see nifam na baanja. Waah bee fam na, ni gbiin Uwumbor Aagban aah len pu na. ¹³Dandana m choo aa chee la. Maah laa bi dulnyaa ni na, nima le m len aa chee tibor timina ke bi li kpa mpopiin ke maah kpa pu na. ¹⁴M tuk bi saaliin. Maah kaa ye dulnyaa yoo na, kina le bi mu aa ye dulnyaa yaab. Nima le cha dulnyaa aanib nan bi. ¹⁵Maa mee si ke aa nyan bi dulnyaa ni. M mee si ke aa taa cha kinimbör nja bi nibaa. ¹⁶Maah kaa ye dulnyaa yoo na, kina le bi mu aa ye dulnyaa yaab. ¹⁷Nja bi chain. Cha saaliin i ye mbamón na nja bi chain. ¹⁸Saah tun ni mi dulnyaa wee ni pu na, kina le m mu tun bi dulnyaa ni. ¹⁹Bi pu le m di mbaa tii si ke bi mu li ye saanib bi bi chain mbamón na.

²⁰“Maa mee si tii bijab bimina baanja. M mee si tii binib bi ga gaa mi ki kii baaliin pu na la. ²¹M mee si ke bi mómok li ye unibaan. Nte Uwumbor; aa bi m ni, le m mu bi aa ni. Cha bi mu li bi ti ni, aan dulnyaa ni aanib pak ke aa sil tun ni mi. ²²Saah tii mi saabimbinyaan pu na, kina le m mu tii bi, aan bi li ye unibaan ke m ni si aah ye unibaan pu na. ²³M bi bi ni, le aa mu bi m ni, ke bi kpaan unibaan mbamóm, aan dulnyaa ni aanib bee ke aa tun ni mi, ki bee ke aa gee saanib ke saah gee mi pu na.

²⁴“Nte Uwumbor; saah tii mi binib bi na, m ban bi mu li bi maah bi nin chee na, ki kan

saah nyuy mi pu na; saah kaa nan kee naan dulnyaa buyoonn na, aa nan gee mi. ²⁵ Nte Uwumbør u njani ni njan na, dulnyaa aanib aa nyi si. Min le nyi si. Binib bimina mu bee ke aa tun ni mi la. ²⁶ M mæk bi saah bi pu na, ki ga li beenin mæk bi, ke bi mu li gee tób ke saah gee mi pu na, aan m mu li bi bi ni.”

18

Baah chuu Yesu pu na

(*Matiu 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53*)

¹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le u ni waadidiliib puur nkpen mu bi yin mu ke Kidronn na. Isui i lu njusubil jikee na aasaak kibaa bi nima chee. Le bi koo kisaak ngbaan ni. ² Le Judas, u ga kooh Yesu na, mu nyi nima chee; Yesu ni waadidiliib nan kuuni nima chee kpala kpala. ³ Le Judas nan di butób aajab ni bitutum bi nyan ni Uwumbør aatotoorninkpiib ni Farisii yaab chee na, ki buen kisaak ngbaan ni bi ti chuu Yesu. Bi nan joo ni karyaam mam, ni tijawan. ⁴ Le Yesu nyi budabu ga ña u na. Le u tooh bi nsan ni, le ki ti baa bi, “Ni ban ñma?”

⁵ Le bi bui u, “Ti ban Yesu u ye Nasaref aatiñ aanii na la.”

Le u bui bi, “Min ye.”

Judas u kooh u na mu nan si butób aajab ngbaan chee. ⁶ Yesu aah len ke uma ye na, le bi sur puwób, ki lir kitinj. ⁷ Nima le u ki baa bi, “Ni ban ñma?”

Le bi bui ke, “Yesu u ye Nasaref aatiñ aanii na.”

⁸ Le u bui bi, “M tuk nimi ke min ye. Ni yaa ban mi kan, ni cha maadidiliib na li cha.”

⁹ U len kina ke ni gbiin waah len pu na, ke Uwumbør aah tii u binib bi na, waa cha bi ponn ni ubaa bee fam.

¹⁰ Le Simonn Piita joo kijaak aajuk, le ki di gaa per Uwumbør aatotoorninkpel aanaag-biija aatafagiir. Bi yin unaagbiija ngbaan ke Malkus. ¹¹ Le Yesu bui Piita, “Di saajuk ngbaan fu kijuchook ni. M taa ji falaa u Nte Uwumbør siin mi na aa?”

Baah di Yesu buen uninkpel Anas chee pu na

¹² Le butób aajab, ni baaninkpel, ni bitutum ngbaan chuu Yesu ki buu unjaal, ¹³ le ki pue di u buen Anas chee. Anas nan ye Kayafas aachool la. Kayafas nan ye Uwumbør aatotoorninkpel le libiln ngbaan, ¹⁴ ki ye uja u nan tuk Juu yaab ke ni njan ke unibaan kpo binib mómæk pu na.

Piita aah nee Yesu pu na

(*Matiu 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57*)

¹⁵ Baah di Yesu buen na, le Simonn Piita ni Yesu aadiidii ubaa paan u pu. Uwumbør aatotoorninkpel nyi Yesu aadiidii ngbaan. Nima le u dii Yesu ki koo ni Uwumbør aatotoorninkpel aachiln ni. ¹⁶ Le Piita nan sil mbisamób chee lipaal. Le Yesu aadiidii u Uwumbør aatotoorninkpel nyi u na buen ti len usapoon u si kii mbisamób na chee, le ki di Piita koo ni. ¹⁷ Le usapoon ngbaan baa Piita, “Aa mu ye uja ngbaan aadiidii ubaa la aa?”

Le u bui u, “Maa ye.”

¹⁸ Tiwoor nan bi. Le Uwumbør aatotoorninkpel aatutum, ni juu yaab aatutum nan di nkoon tuur mmii, ki si wol. Le Piita mu si bi chee, ki si wol mmii.

Uwumbør aatotoorninkpel aah jin Yesu tibar pu na

(*Matiu 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71*)

¹⁹ Le Uwumbør aatotoorninkpel baa Yesu waadidiliib aabør, ki baa u waah mæk binib pu na aabør. ²⁰ Le Yesu bui u, “N-yoonn mómæk, le m len binib mómæk aanimbil ni, ki tuk bi Uwumbør aaliin, mmeen aadir ni, ni Uwumbør Aadichal ni, juu yaab mómæk aah kuuni nin chee na. Maa len tibør tibaa libaal ni. ²¹ Ba ña aa baa mi? Baa binib bi njun maah len pu na ke m tuk bi kinye. Bi nyi maah len pu na.”

²² Yesu aah len kina na, le ututunn u si u chee na di unjaal faa u, le ki baa u, “Uwumbør aatotoorninkpel chee le aa len kina aa?”

²³ Le Yesu bui u, “M yaa len tibøbir kan, mæk binib ngbaan taah bir pu na. Maah len pu na yaa ñan kan, ba ña aa faa mi?”

²⁴ Le Anas di Yesu tun Kayafas u ye Uwumbør aatotoorninkpel na chee. Tikulun beenin buu unjaal.

Piita aah ki nee Yesu pu na

(*Matiu 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62*)

²⁵ Simonn Piita aah si wol mmii pu na, le bi baa u, “Aa mu ye waadidiliib ponn ni ubaa la aa?”

Le u nee ki bui ke waa ye.

²⁶ Le Uwumbør aatotoorninkpel aanaag-biib ponn ni ubaa, u ye uja u Piita gaa per utafal na aana aabo ubaa na, baa u, “Maa ba kan si Yesu chee kisaak ngbaan ni ii?”

²⁷ Le Piita ki nee. Libuul ngbaan ni le ukooja wii.

Pailat aah jin Yesu tibar pu na

(*Matiu 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5*)

²⁸ Le bi di Yesu nyan Kayafas aadichal ni, ki di u buen kitinj ngbaan aaninkpel aadichal ni, bi yin u ke Pailat. Ni nan ye

* **18:28** : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbør nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijijit aatiñ ni na. Lik Nyam 12.1-27.

lichakpitaawoln la. Juu yaab aaninkpiib nan ban ke bi li bi chain ki ji Lakr-jer aajim,* nima le baa nan koo ni lidichal ngbaan ni. ²⁹ Nima pu le Pailat nyan lipaal bi chee, ki ti baa bi, “Ni galn uja ngbaan kinye?”

³⁰ Le bi bui u, “Uja ngbaan yaa kaa ba ye bakadaan kan, taa ba ga chuu u ŋa aanjaal ni.”

³¹ Le Pailat bui bi, “Nimi nibaa gaa u ki ti ji u tibor; nimi aakaal aah dii pu na.”

Le bi bui u, “Taa kpa nsan ti ku unii.” ³² Baah len kina na, ni gbiin Yesu aah nan len pu ki mək binib waah ga nan kpo pu na.

³³ Le Pailat ki labr koo lidichal na ni, le ki yin Yesu, ki nan baa u, “Sin le ye Juu yaab aabər aa?”

³⁴ Le Yesu baa u, “Saah len pu na, aa len aabaa pu le aan binib le tuk si ke m ye Juu yaab aabər.”

³⁵ Le Pailat baa u, “M ye Juu yaab aanii la aa? Sin aabaa aanib ni Uwumbər aatotoorninkpiib le di si ŋa ŋjaal ni. Aa ŋa ba?”

³⁶ Le Yesu bui u, “Maanaan aa ye dulnyaa wee ni aanaan. Maanaan yaa ba ye dulnyaa wee ni aanaan kan, maadiliib ba ga jan ki-jaak, Juu yaab taa ŋmaa chuu mi. Maanaan aa ye dulnyaa wee ni aanaan.”

³⁷ Le Pailat baa u, “Aa sil ye ubər la aa?”

Le Yesu bui u, “Ni ye saah len pu na. M dan dulnyaa wee ni ke m nan tuk binib mbamən la. Nima le cha bi ma mi. Unii umək ban mbamən na kan, u ga kii maah len pu na.”

³⁸ Le Pailat baa u, “Mbamən ye kinye?”

Baah len ke bi ga ku Yesu pu na

(*Matiu 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25*)

Pailat aah len kina na, le u ki nyan lipaal Juu yaab chee, ki ti bui bi, “Maa kan waataani ubaa. ³⁹ Nimi aakaal le ye ke m nyan unaagbiija ubaa lii Lakr-jer aajim yoonn. Ni ban ke m di Yesu, u ye Juu yaab Aabər na lii ii?”

⁴⁰ Le bi teen, “Taa di uja ngbaan lii. Di Barabas lii.” Barabas nan ye uffiiir la.

19

¹ Le Pailat di Yesu ŋa waatəb aajab aanjaal ni ke bi lue u ŋinaalab. ² Le bi luu ikokon aayikpupuk ki di chin u, ki di libəkumaln peen u, ³ le ki choo ki nan dooni u, ki bui u, “Juu yaab Aabər, aa doon aa?” le ki joo biŋjaal gbau u.

⁴ Le Pailat ki nyan lipaal, ki ti bui Juu yaab, “M ga di u nyan ni lipaal ni chee, aan ni bee ke maa kan waataani ubaa.” ⁵ Le Yesu nyan ni lipaal, ki beenin chik ikokon aayikpupuk ki pee libəkumaln ngbaan. Le Pailat bui bi, “Lik man, uja ngbaan sə.”

⁶ Uwumbər aatotoorninkpiib ni baatum aah kan u na, le bi teen ke, “Kpaa u ndəpuinkoo pu, kpaa u ndəpuinkoo pu.”

Le Pailat bui bi, “Nimi nibaa kpaa u ndəpuinkoo pu man. Maa kan waataani ubaa.”

⁷ Le bi bui u, “Ti kpa nkaal la. Nkaal ngbaan aah dii pu na, u ŋeer nkun; ba pu? u len ke u ye Uwumbər Aajapəon la.”

⁸ Pailat aah ŋun ke Yesu bui ke u ye Uwumbər Aajapəon na, le ijawaan moo chuu u. ⁹ Le u ki gir koo lidichal ngbaan ni, ki ti baa Yesu, “Aa nyan ni la chee?”

Le Yesu aa len tibaa. ¹⁰ Le Pailat baa u, “Saan gar mi tibaa aa? Li nyi. M kpa mpəon, ki ga ŋmaa di si lii, ki kpa mpəon ki ga ŋmaa kpaa si ndəpuinkoo pu.”

¹¹ Le Yesu bui u, “Uwumbər yaa kaa tii si mpəon kan, saan ŋmaa li kpa mpəon ki ŋa mi nibaa. Nima pu na, unii u di mi ŋa aanjaal ni na, waatunwanbir jer siyaan.”

¹² Waah len kina na, nima le Pailat ban ke u di u lii; le Juu yaab teen ke, “Aa yaa di uja ngbaan lii kan, saa ye Ubər kpaan Siisa aajo; unii umək len ke u ye ubər na, u ye Siisa aadin la.”

¹³ Pailat aah ŋun kina na, le u ki nyan Yesu lipaal ki ti kal ubəjir aajal pu, bi yin nima chee ke “Ntakpateer paab.” Juu yaab aaliin ponn ni, bi yin nima chee ke “Gabata.” ¹⁴ Ni nan ye Lakr-jer aajim yoonn la. Liyaadaal ngbaan nan ye kitaak ki ga ji ki woln Juu yaab aakpaakool daal na la. Ni nan ye kichakpiik ni, ki naahn tikur tiloob yoonn. Le Pailat bui Juu yaab, “Lik man, nimi aabər sə.”

¹⁵ Le bi teen, “Nyan u nima, nyan u nima, kpaa u ndəpuinkoo pu.”

Le Pailat baa bi, “M di nimi aabər kpaa ndəpuinkoo pu uu?”

Le Uwumbər aatotoorninkpiib bui u, “Taa ki kpa ubər ubaa ki kpee Siisa pu.”

¹⁶ Baah len kina na, le u di Yesu ŋa biŋjaal ni, bi ti kpaa u ndəpuinkoo pu.

Baah kpaa Yesu ndəpuinkoo pu pu na

(*Matiu 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43*)

Le bi gaa u, ¹⁷ ki cha u yoor waadəpuinkoo, le bi di u nyan kitiŋ ponn ni, ki buen nibaa chee, bi yin nima chee ke “Kiyikpaŋ aapepel.” Juu yaab aaliin ponn ni, bi yin nima chee ke “Golgota.” ¹⁸ Le butəb aajab ngbaan kpaa u ndəpuinkoo pu nima chee, le ki kpaa bijab bilee mu idəpuinkee pu. Bi kpaa ubaa unangan wəb, ki kpaa uken unangii wəb. Le Yesu nan bi bikaasisik ni. ¹⁹ Pailat nan ŋmee ŋŋmeen ke, “Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii, ki ye Juu yaab Aabər na,” le ki di ŋŋmeen ngbaan tam waadəpuinkoo pu. ²⁰ Ni ŋmee Juu yaab aaliin ponn ni, ni Rom yaab aaliin ponn

ni, ni Griik yaab aaliin ponn ni. Baah nan kpaɔ Yesu ndɔpuinkoo pu nin chee na aa daa kitinj ni, nima pu na, Juu yaab pam le nan karn n̄m̄meen ngbaan. ²¹ Le Juu yaab aatotoorninkpiib bui Pailat, “Taa n̄mee ke u ye Juu yaab Aabɔr. N̄m̄meen ke uma le len ke u ye Juu yaab Aabɔr.”

²² Le Pailat bui bi, “Maah n̄mee pu na, ni n̄mee a.”

²³ Le butɔb aajab bi kpaɔ u ndɔpuinkoo pu na yakr waawanpeenkaan nfum munaa, bima binib binaa; le ki yoor waakpalk mu. Kikpalk ngbaan nan ye litamuln, kaa kpa baah n̄jal nin chee na. ²⁴ Nima pu le bi bui tɔb, “Taa cha ti kar kikpalk ngbaan. Cha ti too inaan, ki lik ke ulau ga ji ki.” Baah n̄ja pu na, ni gbiin Uwumbɔr Aagban aah len pu na ke:

“Bi di maawanpeenkaan yakr tii tɔb,

ki too inaan maakpalk pu.”*

Nima le cha butɔb aajab ngbaan n̄ja kina.

²⁵ Le Yesu aana, ni unawaa, ni Mari u ye Klopas aapuu na, ni Mari Magdalene, nan si gbɔk Yesu aadɔpuinkoo. ²⁶ Le Yesu kan una ni waadidiir u u gee u na si gbɔk u. Le u bui una, “Nna, lik, aajapɔɔn sɔ,” ²⁷ le ki bui waadidiir ngbaan mu, “Lik, aana sɔ.” Liyaadaal ngbaan, le u didiir ngbaan di Yesu aana koon waachiln ni.

Yesu aah kpo pu na

(*Matiu 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49*)

²⁸ Le Yesu bee ke u tun waatuln doo a. Le u bui ke, “Nnyunyu chuu mi.” Waah len kina na, ni gbiin Uwumbɔr Aagban aah len pu na.

²⁹ Le tiwanyukaan ni mɔɔn na gbii lisambil ki si nima chee. Le bi di nkiisuk bɔn ni ni, ki di n̄ja ndɔ pu, ki di n̄ja umɔb ni ke u moor. ³⁰ Waah moor ni na, le u bui ke, “Maatuln doo a,” le ki gaa tiin, ki cha waawiin nyan, le u kpo.

Baah saa Yesu aasikakl pu na

³¹ Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aafuur daal na la. Likpaakool daal ngbaan nan ye nwiin sakpiin daal la. Nima le Juu yaab aa ban ke njinikpol li beenin bi idɔpuinkee pu likpaakool daal. Nima le bi bui Pailat ke u cha waajab ti gbaa kool bitaa, aan bi kpo mala, aan bi chuu nyan bi idɔpuinkee pu. ³² Le waajab dan nan gbaa kool bijab bi lee idɔpuinkee pu Yesu chee na aataa. Bi gbaa kool ubaa aataa, ki ti gbaa koo uken mu aataa. ³³ Baah ti fuu Yesu chee na, bi mui u kpo a, nima le baa gbaa kool utaa. ³⁴ Le butɔb aaja ubaa di kigbalk saa Yesu aasikakl. Libuul ngbaan ni, le nsin ni nnyun nyan. ³⁵ Uja u kan kina na tuk binib waah kan pu na, aan ni mu tii naadii. Waah

len pu na, ti gbii. U nyi ke u len mbamɔn la. ³⁶ Bi n̄ja Yesu kina ke ni gbiin Uwumbɔr Aagban aah len pu na ke, “Waakpab ponn ni libaa aan koo.”† ³⁷ Uwumbɔr Aagban ki len ke, “Bi ga lik uja u bi saa u na.”‡

Baah sub Yesu pu na

(*Matiu 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸ Tɔ, Josef, u nan ye Arimatea aatin aanii na, mu nan bi nima. U nan ye unii u dii Yesu na, ki mu san Juu yaab ijawaan, kaa cha binib nyi. Uja ngbaan nan buen ti mee Pailat ke u cha u nyan Yesu aawon ndɔpuinkoo pu. Le Pailat kii. Le u buen ti nyan u ndɔpuinkoo pu. ³⁹ Nikodemus, u nan dan Yesu chee njan kinyeek na, mu nan fuu ni, ki joo ni tulalee. Ni nan ye tulalee u bi yin u ke mir na, ni tulalee u bi yin u ke alos na, aan bi di n̄jal tɔb ni la. Tulalee ngbaan aanyunyuun ga pii bɔtɔmɔn. ⁴⁰ Le bi di likekenyaan ni tulalee ngbaan poo Yesu aawon. Juu yaab yaa ban bi sub linikpol kan, bi n̄ani kina la. ⁴¹ Baah kpaɔ Yesu nin chee na, n̄jubil aasui aasaak kibaa nan bi nima. Bi nan gbii kitakpalun kibaa nima chee. Baa nan kee sub unii ubaa ki ponn ni. ⁴² Kitakpalun ngbaan aah kaa daa nima chee na, le bi di Yesu aawon ti sub ki ponn ni. Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aakpaakool daal na la.

20

Yesu aa ki bi likaakul na ni

(*Matiu 28.1-8; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12*)

¹ Juu yaab aakpaakool daal aah jin ki woln kitaak na, le Mari Magdalene buen likaakul ngbaan chee. Ni nan ye lichakpitaawoln, ki laa bɔɔn. Waah ti fuu likaakul chee na, le u kan ke litakpal li bi nan di lenj likaakul aamɔb na, aa ki bi. ² Le u san buen Simonn Piita ni Yesu aadidiir uken u Yesu gee u na chee, le ki ti bui bi, “Bi nyan Tidindaan aawon likaakul ni a. Taa nyi baah di ti n̄ja nin chee na.”

³ Le Piita ni Yesu aadidiir uken ngbaan fii san buen likaakul ngbaan chee. ⁴ Le Yesu aadidiir uken ngbaan san jer Piita ki puen fuu li chee, ⁵ le ki ti boon ki gbuun lik, ki mui njikeken ngbaan le dɔ. Waa koo likaakul na ni. ⁶ Le Simonn Piita, u paan ni puwɔb na mu fuu ni, le ki koo likaakul na ni, ki mui njikeken ngbaan dɔ. ⁷ U mui likekeln li bi nan di poo uyil na kpab, ki dɔ libaa. ⁸ Le Yesu aadidiir u puen fuu ni likaakul chee na mu koo, ki kan, le ki tii naadii. ⁹ Baa nan kee bee Uwumbɔr Aagban aah len pu na aatataa, ke Yesu ga fikr nkun ni. ¹⁰ Le bi gir kun.

* 19:24 : Lik Ilahn 22.18. † 19:36 : Lik Nnyam 12.46; Nkahn 9.12; Ilahn 34.20. ‡ 19:37 : Lik Sekaria 12.10.

Yesu aah di ubaa mək Mari Magdalene pu na

(Matiu 28.9-10; Mak 16.9-11)

¹¹ Tɔ, Mari nan beenin si likaakul na chee ki wii. Waah si wii na, le u boon ki gbuun lik li ponn ni, ¹² le ki kan Uwumbɔr aatuuntiib bilee bi pee tiwanpiln na ka Yesu aawon aah ba dɔ nin chee na. Ubaa nan ka uyil aah ba bi ni wɔb na, le uken mu ka utaa aah ba bi ni wɔb na. ¹³ Le bi baa u, “Upii, ba ɲa si aa wii?”

Le u bui bi, “Bi nyan Ndindaan aawon la. Maa nyi baah di ti ɲa nin chee na.”

¹⁴ Waah len kina na, le u fenn lik upuwɔb, ki mui Yesu si, kaa nyi ke Yesu ye. ¹⁵ Le Yesu baa u, “Upii, ba ɲa si aa wii? Aa ban ɲma?”

Mari nan nyi ke uja u kii kisaak na ye. Le u bui u, “Maaninkpel, aa yaa di waawon ɲa nin chee na kan, mək mi, m ti yoor.”

¹⁶ Le Yesu bui u ke, “Mari.”

Le u fenn, ki bui u Juu yaab aaliin ni ke, “Raboni.” Naatataa le ye ke “Umɔmɔkr.”

¹⁷ Le Yesu bui u, “Taa meeh mi. Maa kee buen paacham, Nte Uwumbɔr chee. Li cha ki ti tuk nnaabitiib ke m cha paacham, Nte u ye Maawumbɔr na chee la, u ye ni mu Aate, ki ye ni mu Aawumbɔr na.”

¹⁸ Le Mari Magdalene buen ti tuk bi, “M kan Tidindaan a,” le ki tuk bi Yesu aah tuk u tibar ti na.

Yesu aah di ubaa mək waadidiliib pu na

(Matiu 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

¹⁹ Tɔ, Juu yaab aakpaakool daal aah jin ki woln kitaak na aajook le Yesu aadidiliib bi kidiik ni, ki lan; ba pu? bi nan san Juu yaab ijawaan. Le Yesu dan nan sil bikaasisik ni, le ki bui bi, “Ni li kpa nsuudoon man.” ²⁰ Waah len kina na, le u taln unjaal ki mək bi baah nan kpa unjaal ponn ni ipiin pu na, le ki mək bi baah nan saa usikakl kigbalk pu na. Waadidiliib aah kan u na, le bi kpa mpopiin pam. ²¹ Le u ki bui bi, “Ni li kpa nsuudoon man. Nte Uwumbɔr aah tun ni mi pu na, kina le m mu tun nimi.” ²² Waah len kina na, le u fuur lii bi pu, le ki bui bi, “Gaa Uwumbɔr Aafuur Nyaan man. ²³ Ni yaa di cha pinn binib baatunwanbir kan, bi ga kan chapinn. Ni yaa kaa di cha pinn bi kan, baan kan chapinn.”

Yesu aah tuk Tomas pu na

²⁴ Tomas, u bi yin u ke Kijaan, aan u ye Yesu aadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na, aa nan bi bikaasisik ni buyoonn Yesu dan na. ²⁵ Le Yesu aadidiliib biken tuk u, “Ti kan Tidindaan a.”

Le u bui bi, “M yaa kaa kan baah nan kpa unjaal ponn ni ipiin pu na aabue, ki di ɲjanbik baan ɲbue ngbaan ponn ni, ki di ɲjaal baan baah nan saa usikakl kigbalk pu

na aabuer ponn ni kan, maan pak naah len pu na.”

²⁶ Tɔ, le iwiin iniin jer. Le Yesu aadidiliib nan ki bi kidiik ni. Tomas mu nan bi bi chee. Bi nan lan kidiik a. Le Yesu dan nan sil bikaasisik ni, le ki bui ke, “Ni li kpa nsuudoon man,” ²⁷ le ki bui Tomas, “Di aarjanbik baan ɲjaal aabue ponn ni, ki di aarjaal baan nsikakl aabuer mu ponn ni, aan ki gaa mi ki kii, aan ki taa ki beeni.”

²⁸ Tomas nan bui u, “Aa ye Ndindaan ni Maawumbɔr la.”

²⁹ Le Yesu bui u, “Saah kan mi na le aa gaa mi ki kii. Uwumbɔr aanyoor bi binib bi kaa kan mi aan ki gaa mi ki kii na pu.”

Ŋitaa ɲi pu bi ɲmee kigbanj kee na

³⁰ Tɔ, Yesu nan tun lijinjir aatun ɲken pam waadidiliib aanimbil ni. Ni mɔmɔk mu aa bi kigbanj kee ni. ³¹ Bi ɲmee nimina ke ni pak ke Yesu le ye Kristo u gaa timi lii na, ki ye Uwumbɔr Aajarɔɔn. Ni yaa gaa u ki kii kan, u pu le ni ga li kpa limɔfal.

21

Yesu aah ki di ubaa mək waadidiliib pu na

¹ Nee aapuwɔb le Yesu di ubaa mək waadidiliib nnyusakpem chee, bi yin mu ke Tiberias (ki ki yin mu ke Galilee). Kina le u nan di ubaa mək bi. ² Simonn Piita ni Tomas u bi yin u ke Kijaan na, ni Natanael u nyan ni Kana aatinj ki bi Galilee aatinj ni na, ni Sebedee aajapatiiib bilee na, ni Yesu aadidiliib bilee biken nan bi tɔb chee. ³ N-yoonn ngbaan le Simonn Piita bui bi, “M cha m ti chur ijan la.”

Le bi bui u, “Ti mu ga dii si.” Le bi buen ti koo bunjɔb ni, ni di ti woln, baa kan nibaa.

⁴ Nwiin aah laa puu ni na, le Yesu sil nnyun aagbaan. Bididiliib ngbaan aa nan nyi ke Yesu ye. ⁵ Le u baa bi, “Binachipom, naa kan ijan aa?”

Le bi bui u, “Taa kan.”

⁶ Le u bui bi, “Di kipɔk ngbaan di mee bunjɔb aarjanjii wɔb man, le ni ga kan.” Le bi mee ki chuu ijan pam, le kaa ɲmaa yoor.

⁷ Le Yesu aadiidir u Yesu gee u na bui Piita, “Tidindaan ye.” Baah nan bi ban ijan na, bi nan yii ɲkpatambinn baanja la. Simonn Piita aah ɲun ke Tidindaan ye na, le u yoor waabɔkul ki di peen, le ki lir nnyun ni ki cha u chee. ⁸ Waadidiliib bi gur na nan bi bunjɔb ngbaan ni ki dar kipɔk ki gbii ijan na, ki choo nnyun aagbaan. Nnyun aagbaan aa nan daa. Ni naahn ɲisarj ikui ilee la. ⁹ Baah ti fuu nnyun aagbaan ki nyan bunjɔb ni na, bi mui nkoon aamii bi, ujan pu mu ni, le boroboro mu bi. ¹⁰ Le Yesu bui bi, “Li joo ni naah chuu ijan i na ngem.”

¹¹ Le Simonn Piita ki koo bunjɔb na ni ki ti gbilin kipɔk na, ki joo dar cha n-gbaan.

Kipɔɔk ngbaan nan gbii ijan sakpiin. Ijan ngbaan nan ye nkub ni piinmu ni itaa. Yaah po wiir kina na, kipɔɔk ngbaan aa nan kar. ¹² Le Yesu bui bi, “Dan nan ji man.” Waadidiir ubaa aa nan kaa u baa u, “Si nma ye?” ba pu? bi nyi ke Tidindaan ye. ¹³ Le Yesu dan nan yoor boroboro ni ijan ki di tii bi.

¹⁴ Yesu aah nan fikr nkun ni ki joo ubaa mɔk waadidiliib na, nimina le nan nja taataa.

Yesu aah tuk Piita pu na

¹⁵ Baah jin tijikaar ngbaan doo na, le Yesu baa Simon Piita, “Simonn, Jonn aajapɔɔn, aa gee mi ki jer tiwan nimina aa?”

Le u bui u, “Ndindaan, een, aa nyi ke m gee si.”

Le Yesu bui u, “Kpiin maapihbi,” ¹⁶ le ki ki baa u lelee, “Simonn, Jonn aajapɔɔn, aa gee mi ii?”

Le u ki bui u, “Ndindaan, een, aa nyi ke m gee si la.”

Le Yesu bui u, “Li kii maapiih,” ¹⁷ le ki ki baa u taataa, “Simonn, Jonn aajapɔɔn, aa gee mi ii?”

Le Simon Piita aasui bii; ba pu? u nan baa u nfum mutaa mɔk, “Aa gee mi ii?” Le u bui u, “Ndindaan, aa nyi tiwan mɔmɔk. Aa nyi ke m gee si.”

Le Yesu bui u, “Kpiin maapiih. ¹⁸ M tuk si mbamɔn la, saah nan ye unachipɔɔn na, aa nan peeni saawanpeenkaan, ki chaa saah gee nin chee na. Aa yaa ti por kan, aa ga taln aanaal, unii ubaa le ga peen si, ki yoor si buen saah kaa gee nin chee na.” ¹⁹ U nan bui Piita kina ke u mɔk u, uma Piita aah ga kpo ki nyuj Uwumbɔr pu na. Waah len kina na, le u bui u, “Li dii mi.”

²⁰ Le Piita fenn upuwɔb, ki kan Yesu aah gee waadidiir u na paa ni bi pu. Waadidiir ngbaan ye unii u nan foor duun Yesu, baah nan bi ji tijiiir buyoonn na, ki nan baa u ke, “Ndindaan, nma ga kooh si?” na. ²¹ Piita aah kan u paani bipuwɔb na, le u baa Yesu, “Ndindaan, ba ga nja uja wee?”

²² Le Yesu bui u, “M yaa gee ke u li bi ki nan saa buyoonn m ga nan gir ni na kan, ti ye saabɔr aa? Li dii mi.”

²³ Nima le Yesu aanib bui ke waadidiir ngbaan aan kpo. Yesu ma aa bui ke waan kpo, u po bui le ke, “M yaa gee ke u li bi ki nan saa buyoonn m ga nan gir ni na kan, ti ye saabɔr aa?”

²⁴ Waadidiir ngbaan le ye unii u tuk binib tibɔr tee, ki nme ti kigbarj kee ni na. Ti bee ke waah len pu na gbii.

²⁵ Tiwan pam aabɔn le Yesu nja, bi mu aa nme ni mɔmɔk. Bi yaa ba nme ni mɔmɔk kan, maa dak ke bi ba ga kan mpaan dulnyaa ni ki bil baah nme tigbann ti na.

Yesu Aakpambalb aah tun LITULN pu na

¹ Njɔ Teofilus, min Luk nan ηmee njan aagbanj ke m tuk si Yesu aah nan ηa pu na mɔmɔk, ni waah mɔk binib pu na mɔmɔk, n-yoonn mu u nan piin waatuln ² ki ti saa n-yoonn mu Uwumbɔr di u buen paacham na. Waah nan bi dulnyaa wee ni na, le u lee waakpambalb. Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapɔɔn pu le u nan tuk waakpambalb ngbaan baah ga ηa pu na, le Uwumbɔr nin di u buen paacham. ³ Waah kpo ki fikr nkun ni na, le u di ubaa mɔk bi n-yoonn n-yoonn, le ki ti saa iwiin imonko ilee, ki mɔk bi chain ke u sil kpa limɔfal. Binimbil nan kan u. Le u len bi chee, ki tuk bi Uwumbɔr aanaan aah bi pu na. ⁴ Waah nan laa bi bi chee na, le u bui bi, “Ni taa nya Jerusalem ni. Ni li bi nima, ki ti saa bundaln Nte Uwumbɔr ga tii nimi Waafuur Nyaan, waah nan puu tipuur ti na. Ni nan ηun tipuur ngbaan pu m chee la. ⁵ Mbamɔn, Jɔnn nan muin binib nnyun ni. Naan ki yunn, le m ga di Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin nimi.”

Uwumbɔr aah di Yesu buen paacham pu na

⁶ Yesu aakpambalb aah kuun u chee na, le bi baa u, “Tidindaan, dandana wee, aa ga nyan timi Israel yaab timi aadim aanjaal ni, ki ki giin timi aanaan tii timi ii?”

⁷ Le Yesu tuk bi, “Bundaln Nte Uwumbɔr ga ηa waah ban pu na, aa ye nimi aabɔr. Ti bi u chee la. ⁸ Waafuur Nyaan yaa nan gbiin nimi kan, ni ga li kpa waapɔɔn, ki ga li ye maaseeraadam Jerusalem ponn ni, ni Judea aatim mɔmɔk ni, ni Samaria aatim ni, ni dulnyaa aanaan mɔmɔk ni.” ⁹ Waah len kina na, le Uwumbɔr di u buen paacham, binimbil ni. Le ntaalangbam biin u pu. Baa ki waa u.

¹⁰ Le bi beenin si lik waah cha paacham pu na. Libuul ngbaan ni, le bijab bilee nan sil bi chee, * ki pee ηikekepiipiin, ¹¹ ki baa bi, “Galilee aanib, ba pu ni si lik paacham kina? Yesu, u Uwumbɔr nyan u ni chee buen paacham na, u ga gir ni. Ni kan waah buen pu na. Kina, le u ga nan ki gir ni.”

Baah nyan unii ke u lenj Judas aalelenj pu na

¹² N-yoonn ngbaan, Yesu aakpambalb nan bi lijuol libaa paab, bi yin li ke Olif aasui aajool. Naa daa Jerusalem. Ni naahn limalgeln la. Le bi nyan nima, ki gir buen Jerusalem. ¹³ Baah ti fuu Jerusalem na, le bi koo baah koo kidiik ki ponn ni na. Kidiik

ngbaan nan ye paacham aadiik la. Le Piita, ni Jɔnn, ni Jems, ni Andru, ni Filip, ni Tomas, ni Batolomiu, ni Matiu, ni Jems u ye Alfeus aajapɔɔn na, ni Simonn u nan ban u kuln waatinj aadim na, ni Judas u ye Jems aajapɔɔn na, mɔmɔk nan bi kidiik ngbaan ni. ¹⁴ Le bi ni Mari u ye Yesu aana na, ni bipiib bibaa, ni Yesu aanaatiib, mɔmɔk kuuni tɔb chee, ki kpaani kimɔbaan, ki mee Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk.

¹⁵ N-yoonn ngbaan, le binib bi dii Yesu na nan kuun tɔb chee. Bi ga nan li fuu binib nkub ni moninko. Le Piita fii sil bikaasisik ni, ki bui bi, ¹⁶ “Nnaabitiib, n-yaayoonn na, Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan cha Ubɔr David len Judas aabɔr. Ni ηmee Uwumbɔr Aagbanj ponn ni. Naah ηmee pu Uwumbɔr Aagbanj ponn ni na, see ni ηa kina. Judas le nan mɔk binib Yesu aah bi nin chee na, le bi ti chuu u. ¹⁷ Judas nan ye timi Yesu aakpambalb ponn ni ubaa la. Yesu nan nyan u, ke u tun Uwumbɔr aatuln ti chee.”

¹⁸ U ηa tiwan ni kaa ηan na, le ki kan ηimombil, ki daa bukpaab. Le u lir kitiinj bukpaab ngbaan ponn ni, ki kpo. Upuul nan puu, le tineer mɔmɔk nyan. ¹⁹ Binib bimɔk bi Jerusalem na nan ηun waabɔr. Nima pu na, baaliin ponn ni, bi yin bukpaab ngbaan ke Akeldama aakpaab. Naatataa le ye ke “Nsin aakpaab.”

²⁰ “N-yaayoonn na, Ubɔr David nan ηmee Judas aabɔr, Uwumbɔr aalahn aagbanj ponn ni ke,

‘Taa cha tiwan nibaa ki li bi waadichal ni.

Taa cha unii ubaa ki li bi li ponn ni.’†

U nan ki ηmee Judas aabɔr ke,

‘Cha unii uken lenj waalelenj.’‡

²¹⁻²² Piita nan ki len ke, “Nima pu na, ni ηeer ke unii ubaa ki kpee ti pu, ki li ye seeraadaan, ki tuk binib ke Tidindaan Yesu fikr nkun ni. Ti ban unii u nan chuun ηisachun ti ni Tidindaan Yesu chee, n-yoonn mu Jɔnn nan muin Yesu nnyun ni na, ki ti saa bundaln Uwumbɔr nyan Yesu ti chee ki di u buen paacham na.”

²³ Piita aah len kina na, le bi nyan bijab bilee. Bi yin ubaa ke Josef Basabas Justus ki yin uken ke Matias. ²⁴⁻²⁵ Le bi mee Uwumbɔr ke, “Tidindaan, aa nyi binib mɔmɔk aasui ni aah bi pu na. Mɔk timi unii u aa lee u na bijab bilee ngbaan ponn ni aan u li ye saakpambal ki gaa lituln li Judas nan di cha ki buen nin chee ηeer u na.” ²⁶ Baah mee Uwumbɔr doo na, le bi di ηitakpabil tii bi, ke bi lik baah ga lee uja u na. Nimina nan mɔk bi ke bi ga lee Matias la. Le bi di u kpee Yesu aakpambalb kipiik ni ubaa na pu.

* 1:10 : Bijab bilee ngbaan nan ye Uwumbɔr aatuuntiib la.

† 1:20 : Lik Ilahn 69.25.

‡ 1:20 : Lik Ilahn 109.8.

2

Uwumbər Aafuur Nyaan aah nan fuu ni pu na

¹ Juu yaab aawinyaan mubaa nan saa. Bi yin mu ke Pentekost daal. Le binib bi dii Yesu na məmək bi kidiik kibaa ni. ² Libuul ngbaan ni, le bi n̄un kifuuk nyan ni kitaapaak. Ni nan bi ke libuln p̄p̄ool aah kpa kifuuk pu na, ki nan gbiin lidichal li bi ka li ponn ni na. ³ Le bi kan tiwan nibaa, ni bi ke imiigaal na, ki nan t̄n̄j bi məmək aayil paab. ⁴ Le Uwumbər Aafuur Nyaan gbiin bi məmək. Le bi len iliin yayan, Uwumbər Aafuur Nyaan aah cha bi len pu na.

⁵ N-yoonn ngbaan le Juu yaab nan bi Jerusalem ni. Bi nan ye binib bi pak Uwumbər na, ki nyan ni n̄inibol məmək ponn ni dulnyaa wee ponn ni. ⁶ Le bi n̄un Yesu aanib len iliin yayan. Le bi kuun ni nima, ki wiir. Le bi məmək n̄un bi len baaliin ibaabaa. Le ni muk bi nima chee, ki gar bi pam. ⁷ Le bi bui ke, “Bijab bi len kina na məmək ye Galilee aatiŋ aanib la. ⁸ Bi n̄a kinye aan ki len timi aaliin aab̄n̄j kina? Ti n̄un bi len ti məmək aaliin ibaabaa la. ⁹ Timi bibaa nyan ni Patia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Media aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Elam aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Mesopotamia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Judea aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Kapadosia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Pontus aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Asia aatiŋ ni, ¹⁰ bibaa mu nyan ni Frijia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Pamflia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Ijpt aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Libia aatiŋ mu bi Sairene aatiŋ chee na, bibaa nan ye Juu yaab, ni Biniyayam bi kpeln bibaa ki dii Juu yaab aasan na, ki nyan ni Rom aatiŋ ni na, ¹¹ bibaa mu nyan ni Krete aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Arabia aatiŋ ni. Ti məmək n̄un bi len timi aaliin ki mooni Uwumbər aah tun lijn̄jiir aatun pu na.” ¹² Le ni gar bi məmək, ki cha bilan n̄mal. Le bi baa t̄b̄, “Naatataa ye kinye?”

¹³ Le bibaa mu n̄ani bi mb̄nyun ki bui ke bi nyun ndaan le ki gbii.

Piita aah tuk bi Uwumbər aaliin pu na

¹⁴ Le Piita ni Yesu aakpambalb kipiik ni ubaa na fii sil. Le Piita len mp̄ōn pu, ki tuk kinipaak ngbaan, “Nnaabitiib, Juu yaab, ni nimi bimək bi Jerusalem ni na, ni li pel mbam̄, ki n̄un maah ga len pu na. ¹⁵ Ni dak ke binib ngbaan nyun ndaan gbii la. Baa nyun. Dandaa, ni ye tikur tiwae kichakpiik ni la. Nima pu na, baa nyun ndaan. ¹⁶ Baah len iliin yayan pu na, ni ye Uwumbər aab̄n̄abr Joel aah nan len pu na la. Joel nan len ke Uwumbər len ke:

¹⁷ N-yoonn mu choo na,

m ga di Maafuur Nyaan n̄a binib məmək pu.
Nijap̄otiib ni nibisatiib ga nabr min Uwumbər aah len pu na.

Nimi aanachip̄om ga kan lijn̄jiir aawan.

Nimi aaninkpiib ga dan̄j tidan̄j.

¹⁸ N-yoonn ngbaan, m ga nan di Maafuur Nyaan

n̄a maanaagbiijab ni maanaagbiipiib mu pu,

le bi ga nabr maah len pu na.

¹⁹ M ga n̄a lijn̄jiir aatun kitaapaak ni, ni kitiŋ pu;

nsin, ni mmii, ni in̄manyuu ga li bi;

²⁰ nwiin ga boln, le un̄mal mann ke nsin na, waahr aan Uwumbər aawiin daal nin fuu ni.

Mu ga li ye nwiin sakpiin mu kpa liyim-bil na.

²¹ Liyaadaal ngbaan, unii umək mee Uwumbər na le ga n̄mar.’*†

²² T̄o, Piita ki len ke, “Israel yaab, li pel man. Uwumbər ban ke u mək binib ke uma le tun ni Yesu, u ye Nasaref aatiŋ aanii na. Nima pu le u cha u n̄ani lijn̄jiir aatun, ni lituln li kpa liyimbil na, nimi ponn ni. Nimi nibaa nyi kina. ²³ Uwumbər aageehn pu le bi nan di Yesu n̄a niŋaal ni. Uwumbər nan nyi ke bi ga n̄a kina. Le ni di u n̄a mbiindam aan̄aal ni ke bi ti kpa u nd̄ōpuinkoo pu, ki ku u. Nima pu na, nimi le ku u. ²⁴ Uwumbər le fikr u nkun ni ki bii nkun aap̄ōn, kaa cha nkun joo u. ²⁵ Ub̄r David nan len Yesu aab̄r ke,

‘M nan kani Tidindaan m chee n-yoonn məmək.

U bi n̄nganii w̄b̄, ki biin m pu, ke tiwan nibaa taa muk mi.

²⁶ Nima pu na, m kpa mpopiin, ki len mpopiin aaliin,

²⁷ le ki kpa limakl ke saan cha maawiin bee kitekpiitiŋ ni.

M ye saabo u ye chain na, le saan cha maawon bur.

Nima le m bi dulnyaa wee ni ki kpa nsuudoon.

²⁸ Aa nan mək mi lim̄fal aasan.

Saah bi m chee pu na, le m kpa mpopiin pam.’*†

²⁹ Le Piita ki len ke, “Nnaabitiib, m ban m tuk nimi tiyaaja David aab̄r chain la. U nan kpo, le bi sub u. Din pu na, waakaakul bi do.

³⁰ U nan ye Uwumbər aab̄n̄abr ubaa la, ki nyi ke Uwumbər puu tipuur ke u ga n̄a uma David uyaabil ubaa ub̄r, ke uma David aah ye ub̄r pu na. ³¹ David nan nyi Uwumbər aah ga n̄a pu na. Nima pu na, u nan len ke Uwumbər ga nan fikr Kristo u gaa timi lii na nkun ni, kaan cha u bee kitekpiitiŋ

* 2:21 : Lik Joel 2.28-32. † 2:28 : Lik Ilahn 16.8-11.

ni. Waawon aa bur. ³² Uwumbør fikr Yesu nkun ni. Tinimbil kan u, le ti tuk binib. ³³ Uwumbør nyuŋ Yesu, ki di u kaan uŋangii wøb. U gaa Nfuur Nyaan Ute Uwumbør chee, uma Uwumbør aah nan puu tipuur ti ke u ga tii u na. Naah kan pu na, ni naah ŋun pu dandana wee na, ye Uwumbør Aafuur Nyaan le u di ŋa ti ni. ³⁴ David aa nan buen paacham. U mu nan len ke, 'Uwumbør bui Ndindaan ke: Kal ŋŋangii wøb,

³⁵ ki ti saa buyoonn m ga nyan saadim mómæk na.' †

³⁶ Le Piita ki len ke, "Israel yaab mómæk, m ban ke ni sil bee ke ni ye Yesu aabør le m len. Nimi le kpa a u ndəpuinkoo pu. Uwumbør le mæk ke uma Yesu le ye Kristo u gaa timi lii na, ki ye Tidindaan."

³⁷ Kinipaak ngbaan aah ŋun Piita aah len pu na, le ni muk bi sakpen. Le bi baa Piita ni Yesu aakpambalb biken na, "Tinaabitiib, ti ga ŋa kinye?"

³⁸ Le Piita bui bi, "Ni mómæk kpeln nimi aabimbin, ki cha ti muin nimi nnyun ni, Yesu Kristo aayimbil pu. Le Uwumbør ga di cha nimi aatunwanbir pinn nimi, ki tii nimi ipiin i ye Waafuur Nyaan na. ³⁹ Tidindaan Uwumbør nan puu tipuur ke u ga di Waa-fuur Nyaan tii nimi, ni nimi aabim, ni binib bi bi ni daa na: u ga tii binib bi u ga yin bi na mómæk."

⁴⁰ Le Piita di tībør ti wiir na tuk bi Yesu aabør, le ki sur bi ki bui bi, "Pəon nibaa man ki ŋmar, ki nya ntafadaan mu ga pii titunwanbirdam ngbaan na ni." ⁴¹ Le bi muin binib bi gaa Piita aah len pu na nnyun ni. Liyaadaal ngbaan le binib ŋichur ŋitaa ŋmar, ki kpee bi pu. ⁴² Binimbil nan man ke bi bae Yesu aabør, waakpambalb chee. Bi mómæk nan kpaan kiməbaan, ki ji tōb chee tijikaar, ki kpaani tōb chee ki mee Uwumbør.

Yesu aanib aabimbin aah nan bi pu na

⁴³ Uwumbør nan cha Yesu aakpambalb tun lijinjir aatun pam. Nima pu na, binib mómæk nan san Uwumbør. ⁴⁴ Le binib bimæk gaa Yesu ki kii na kpaan tōb chee, ki di baawan yakr tōb. ⁴⁵ Binib nan kooh baah kpa tiwan ni na, ki di ŋimombil ngbaan yakr tōb, baah ban pu na. ⁴⁶⁻⁴⁷ Idaa mómæk bi nan kuuni Uwumbør Aadichal ni, ki kpaani bido ki ji tijikaar, ki pak Uwumbør, ki kpa mpropin, ni tibulchinn. Le binib mómæk pak bi. Tidindaan nan joo binib bi ŋmar na kpaee waanib pu idaa mómæk la.

3

Baah cha uwøb pəək pu na

¹ Daalbaadaal, tikur titaa yoonn, Piita ni Jənn nan buen Uwumbør Aadichal ni.

Ni nan ye limeel yoonn la. ² Uja ubaa nan bi nima ki ye uwøb. Baah nan ma u na, u nan ye uwøb la. Bi nan yoor u kaani Uwumbør Aadichal aabisaməb chee idaa mómæk. Bi yin mbisaməb ngbaan ke "Mbisaməb Nyaan." Bi nan joo u kaani nima chee ke u li mee binib bi koo ni Uwumbør Aadichal ni na, ke bi tii u ŋimombil. ³ Le u kan Piita ni Jənn bi koo Uwumbør Aadichal ni. Waah kan bi na, le u mee bi ke bi tii u tiwan. ⁴ Le Piita ni Jənn lik u. Le Piita bui u, "Lik timi." ⁵ Le u lik bi, ki dak ke bi ga tii u tiwan la. ⁶ Le Piita bui u, "Maa kpa ŋimombil. M ga tii si maah kpa ni na la. Yesu Kristo u ye Nasaref aatiŋ aanii na aayimbil pu, m tuk si la, fii chuun." ⁷ Le Piita chuu uŋangii, ki fiin u. Le u fii sil. Libuul ngbaan ni, le utaagben pəək. ⁸ Le u fii yuk, ki sil utaa pu, ki piin ki chuun gonni, le ki dii bi, ki koo Uwumbør Aadichal ni, ki bi chuun, ki yukr, ki pak Uwumbør. ⁹ Le kinipaak mómæk kan u bi chuun ki pak Uwumbør. ¹⁰ Le bi bee ke u ye uwanmeer u nan ka Uwumbør Aadichal aabisaməb nyaan chee na. Waah pəək na, le ni gar bi pam.

Piita aah tuk binib Uwumbør Aadichal ni pu na

¹¹ Uja ngbaan aah laa joo Piita ni Jənn na, le binib ngbaan mómæk san buen bi chee kikaakpaak kibaa ni, bi yin ki ke "Solomonn aakaakpaak." Ni nan gar bi pam. ¹² Tə, Piita aah kan bi na, le u baa bi, "Israel yaab, ba pu ni gar nimi? Ba pu ni lik timi kina? Ni dak ke ni ye tibaa aapəon le cha uja wee pəək aa? Ni dak ke ni ye timi aabimbin mu bi chain na pu uu? Ni mu aa ye kina. ¹³ Uwumbør le cha u pəək. Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbør, u ye tiyaajatiib Aawumbør na, nyuŋ Waabo Yesu la. Nimi le nan di Yesu kooh, le ki yii u Pailat chee. Pailat nan ban u di u lii, le naa kii. ¹⁴ Yesu le ye unii u Uwumbør nyan u aan u ye uninyaan na. Le ni yii u, ki bui Pailat ke u di unikur lii. ¹⁵ Ni ku Yesu u tii timi liməfal na. Le Uwumbør fikr u nkun ni. Timi le ye waaseeraadam ke u fikr nkun ni a. ¹⁶ Ni kan uja wee, ki bee u. Yesu aayimbil le kpa mpropin, le ki cha u pəək. Waah ŋa Yesu aayimbil naadii pu na, nima le cha u pəək. U gaa Yesu ki kii, le uma Yesu tii u laafee ninimbil ni.

¹⁷ "Nnaabitiib, m nyi ke ni ni nimi aaninkpiib aah ku Yesu pu na, naa nyi naah tun lituln li na. ¹⁸ N-yaayoonn na, Uwumbør nan cha waabənabitiib mómæk len ke Waanii Kristo* ga nan ji falaa. Baah len pu na, le Uwumbør cha ni ŋa kina. ¹⁹ Nima pu na, kpeln nimi aabimbin man, ki dii Uwumbør aasan. Ni yaa ŋa kina kan, Uwumbør ga

† 2:35 : Lik llahn 110.1.

* 3:18 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na.

di cha pinn nimi aatunwanbir, ki tii nimi lifuur, ²⁰ ki ki tun ni Yesu ni chee, aan ni njar. Uma le ye Kristo, u Uwumbor nan puu tipuur ke u ga tii nimi na. ²¹ Uma Yesu le ga li bi Uwumbor do ki ti saa n-yoonn mu Uwumbor ga toor tiwan momok na. N-yaayoonn na, Uwumbor aabonabtiib bi bi chain na nan len tibor timina. ²² Uwumbor aabonabr Moses nan len ke, ‘Nidindaan Uwumbor ga tun ni ubonabr ubaa ni chee, ke waah tun ni mi pu na. U mu ga li ye ninaabitiib ponn ni ubaa la. Li keei waah ga len tibor ti na momok man. ²³ Unii umok kaa kii ubonabr ngbaan aah ga len pu na, Uwumbor ga yakr u, ki nyan ni u waanib ponn ni, ki ku u.’[†] ²⁴ Uwumbor aabonabtiib bimok nan len tibor na, Samuel ni bibonabr bi mu nan paan ni u pu na, mu nan len tibor timina. ²⁵ Nimi le ye bibonabtiib ngbaan aayaabitiib. Uwumbor nan puu tipuur tii niyaajatiib. Nimi le yeh tipuur ngbaan. Uwumbor nan tuk Abraham ke u ga na tinyoor na njinbol njimok bi dulnyaa wee ni na pu, uma Abraham aayaabil pu.[‡] ²⁶ Nima pu na, Uwumbor nan nyan Waabo, ki nan tun ni u ni chee njan, ke u nan na nimi tinyoor; u cha ni di cha nimi aatunwanbir; tinyoor ngbaan le na.”

4

Juu yaab aaninkpiib aah jin Piita ni Jonn tibor pu na

¹⁻² Piita ni Jonn nan laa beenin len tibor kinipaak ngbaan chee, ki tuk bi ke Yesu fikr nkun ni a, ke waah fikr nkun ni na, binib bi kpo na mu ga nan fikr nkun ni. Le Uwumbor aatotoortiib, ni Uwumbor Aadichal aakiki-irb aaninkpel, ni Sajusii yaab mu fuu ni nima, kaa gee Piita ni Jonn aah tuk kinipaak ngbaan pu na, ³ le ki gee lihuul bi pu, ki chuu bi, ki di na kiyondiik ni. Naah ye kijook na, le bi cha bi bi kiyondiik ni, ki ti woln kitaak. ⁴ Binib bi njan Piita ni Jonn aah len pu na, bi ponn ni pam nan gaa Yesu ki kii. Bijab bi gaa u ki kii na ga nan li fuu njichur njijmu.

⁵ Naah woln kitaak na, le Juu yaab aayidam, ni bibojirb aaninkpiib, ni Uwumbor aakaal aamomokb nan kuun Jerusalem ponn ni. ⁶ Bi ni Uwumbor aatotoorninkpel u bi yin u ke Anas na, ni Kayafas, ni Jonn, ni Aleksanda, ni utotoorninkpel do yaab biken, nan kuun tob chee. ⁷ Le bi cha Piita ni Jonn sil binimbiin ni, le ki baa bi, “Ni na kinye aan ki cha uwob ngbaan pook? Ni kpa ba aapoon? Ni di nma aayimbil ki tii u laafee?”

⁸ Le Uwumbor Aafuur Nyaan fir Piita pu. Le u bui bi, “Juu yaab aayidam, ni bibojirb aaninkpiib,⁹ taah ter uwob ngbaan na, le ni

ji timi tibor din, ki baa timi ke ti na kinye ki cha u pook. ¹⁰ M ban ke nimi ni Juu yaab biken momok bee ke Yesu Kristo, u ye Nasaref aatiij aanii na, waayimbil aapoon le cha uja wee pook. Uma Yesu pu, le u kpa laafee mbamom, ki si ninimbiin ni. Nimi le kpa Yesu ndopuinkoo pu, le Uwumbor fikr u nkun ni. ¹¹ Yesu aabor njmee Uwumbor Aagban ni ke,

‘Litakpal li bidimaab yii li na,

lima le ye litakpajal.’^{*}

¹² Uma Yesu pu, le ti ga njar. Uwumbor di Yesu aayimbil tii timi, ke ti njar. Ubaa aa bi dulnyaa wee ni ki ga njmaa gaa timi lii, see Yesu baanja. Uma baanja pu, le ti ga njar.”

¹³ Bininkpiib ngbaan nan bee ke Piita ni Jonn aa ye binib bi nyuun na, kaa bae mbaem, le ki kpa lipobil ki len. Baah kpa lipobil pu na, le ni gar bininkpiib ngbaan. Bi bee ke bi nan ye Yesu aajotiib la. ¹⁴ Bi kan uja u Piita ni Jonn cha u pook na si bi chee. Nima pu na, baa nan ki njmaa kpak bi. ¹⁵ Le bi tuk bi ke bi nya kidiik ngbaan ni. Baah nyan kidiik ngbaan ni na, le bininkpiib ngbaan kpokl tob baah ga na pu na, ¹⁶ ki baa tob, “Ti ga na bijab ngbaan kinye? Binib bimok bi Jerusalem ni na nnyi ke bi tun lijnjiir aatuln li kpa liyimbil na. Taan njmaa nee. ¹⁷ Ti mu aa ban ke tibor ngbaan ki moon. Nima pu na, cha ti faan bijab ngbaan aan bi taa ki tuk binib Yesu aabor, ki taa ki pur waayimbil.”

¹⁸ Le bi yin bi ke bi gir koo ni, le ki nan kpa bi pu ke bi taa ki tuk binib Yesu aabor, ki taa ki pur waayimbil. ¹⁹ Le Piita ni Jonn bui bi, “Ti yaa kii nimi aamob, bee ti yaa kii Uwumbor aamob le kan, nilani njan Uwumbor chee? Ni dakt li lik. ²⁰ Ti ga li beenin tuk binib taah kan pu na, ni taah njan pu na. Taan njmaa yii.” ²¹ Baah len kina na, le bininkpiib ngbaan ki faan bi, le ki di bi lii. Kinipaak ngbaan pu le baa njmaa daa bitafal. Kinipaak ngbaan momok nan bi nyunni Uwumbor, lijnjiir aatuln ngbaan pu. ²² Uja u bi cha u pook na nan jer njin imonko ilee aanii. Nima pu le ni gar kinipaak ngbaan momok.

Yesu aanib aah mee Uwumbor ke u tii bi lipobil pu na

²³ Baah di Piita ni Jonn lii na, le bi gir buen bijotiib chee, ki ti tuk bi Uwumbor aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib aah tuk bi pu na momok. ²⁴ Baah njan kina na, le bi momok kpaan kimobaan, ki mee Uwumbor, ki len ke, “Mpoonsakpiindaan, sin le nan naan paacham, ni kitin, ni nnyusakpem, ni tiwan nimok bi ni momok ponn ni na. ²⁵ N-yaayoonn na, aa nan cha tiyaaaja Ubor David len saabor. U nan ye

† 3:23 : Lik Ikaal 18.15, 18, 19.

‡ 3:25 : Lik Mpiin 22.18; 26.4.

* 4:11 : Lik Ilahn 118.22.

saatutunn la. Saafuur Nyaan aapɔɔn pu le u nan len ke,
 *Binib bi kaa ye Juu yaab na gee linjuul fam la.

Njinbol mu daki ilandak i kaa kpa tinyoor na.

²⁶ Dulnyaa wee ni aabɔɔb gor bibaa, binib aayidam kuun tɔb chee, bi ti jan Uwumbɔɔr ni Waanii Kristo kijaak.[†]

²⁷ Tɔ, David aah nan len pu na, ni ye mbamɔn la. Ubɔɔr Herod, ni Pontius Pailat, ni Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na nan kuun kitinj kee ponn ni, ke bi nan ku Saatutunn Yesu u ye chain na. Uma le aa nyan ke u gaa timi Iii. ²⁸ Bi nan kuun bi ti ɔa saah nan len ke bi ga ɔa pu na. Saapɔɔn, ni saageehn pu, le aa nan siin ke bi ga ɔa kina. ²⁹ Uwumbɔɔr, lik baah faani timi nfaan pu na. Ter timi saatutum, ki tii timi lipobil, aan ti di tuk binib saabɔɔr. ³⁰ Di saapɔɔn tii bibum laafee. Cha ti tun lijnjinir aatun, ki mɔk binib ke Saabo Yesu u ye chain na aayimbil kpa mpɔɔn.”

³¹ Baah mee Uwumbɔɔr doo na, le baah bi kidiik ki ponn ni na den. Le Uwumbɔɔr Aafuur Nyaan gbiin bi mɔmɔk. Le bi kan lipobil, le ki tuk binib Uwumbɔɔr aabɔɔr.

Yesu aanib aah di baawan yakr tɔb pu na

³² Binib bimɔk nan gaa Yesu ki kii na nan kpaan kimɔbaan, ni nlandakbaan. Ubaa aa len ke waawan nibaa le ye uyaan. Le bi mɔmɔk yakr baawan mɔmɔk, ki di tii tɔb. ³³ Le Yesu aakpambalb kpa mpɔɔn ki jin seeraa ke Tidindaan Yesu sil fikr nkun ni. Le Uwumbɔɔr ter bi mɔmɔk sakpen. ³⁴⁻³⁵ Binib nan kooh baah kpa tisar ni njidichal ni na, ki joo ni njimombil ni bi kan na, ki nan di tii Yesu aakpambalb. Le bi yakr tii bimɔk aah ban pu na. Ubaa aa ki bi bi ponn ni ki lann nibaa.

³⁶ Uja ubaa nan bi bi ponn ni, bi yin u ke Josef, le Yesu aakpambalb duln u ke Banabas. Naatataa le ye ke, “U sɔɔni binib aasui na”. U nan ye Liifai yaab aanii ubaa la. Bi nan ma u Saiprus aatin ni la. ³⁷ U nan kpa kisaak, ki kooh, ki di njimombil ni u kan na, ki nan tii Yesu aakpambalb.

5

Ananias ni upuu Safaira aah ɔa pu na

¹ Uja uken nan bi nima, bi nan yin u ke Ananias, ki yin upuu ke Safaira. U nan kpa kisaak, ki kooh ki, ki kan njimombil, ² ki di ngem nan tii Yesu aakpambalb, ki gur ubaa mu ngem. Upuu mu nan nyi waah ɔa pu na. ³ Le Piita baa u, “Ananias, ba ɔa aa cha kinimbɔɔn koo aasui ni, ki cha aa ban ke aa ɔmann Uwumbɔɔr Aafuur Nyaan, ki gur aabaa njimombil ngem?” ⁴ Kisaak ngbaan

aah nan bi aa chee na, ki nan ye siyaan la. Saah kooh ki na, njimombil ngbaan mu ye siyee la. Ba ɔa aa dak aasui ni ke aa ga ɔa kina? Saa mɔn nnyaman ki tuk binib baanja. Uwumbɔɔr le aa mɔn nnyaman tuk u.” ⁵ Ananias aah ɔun waah len pu na, le u kpo ki lir kitinj. Le ijawaan chuu binib bimɔk ɔun tibɔɔr ngbaan na. ⁶ Le binachipɔm nan di likekeln poo u, ki yoor u nyan lipaal, ki ti di sub.

⁷ Ni nan kpee siib, le upuu mu koo ni, kaa nyi tibɔɔr ngbaan. ⁸ Le Piita baa u, “Naah kooh kisaak ngbaan na, njimombil ngbaan mɔmɔk le na aa?”

Le u kii ke, “Een, ɔima le na.”

⁹ Le Piita baa u, “Ba ɔa aa ni aachal mɔmɔk kpaan kimɔbaan ke ni ga tɔɔj Uwumbɔɔr Aafuur Nyaan? Lik, binachipɔm bi sub aachal na fuu ni mbisamɔb. Le bi ga yoor aa mu ki nya lipaal.” ¹⁰ Libuul ngbaan ni, le u mu kpo, ki lir kitinj, unimbiin ni. Le binachipɔm ngbaan koo ni ki kan u kpo a. Le bi yoor u mu, ki ti di sub uchall chee. ¹¹ Le Yesu aanib mɔmɔk, ni binib bimɔk ɔun tibɔɔr ngbaan na san ijawaan sakpen.

Yesu aakpambalb aah tun lijnjinir aatun pu na

¹² Yesu aakpambalb nan tun lijnjinir aatun pam. Lijnjinir aatun ngbaan le mɔk binib ke Uwumbɔɔr bi bi chee. Le binib bimɔk gaa Yesu ki kii na kuun tɔb chee, Solomonn aakaakpaak ni, Uwumbɔɔr Aadichal ni. ¹³ Binib bi kaa gaa Yesu ki kii na aa nan kaar ke bi li kpaani bi chee. Binib mɔmɔk mu nan pakbi. ¹⁴ Binib pam nan gaa Tidindaan ki kii, ki kpaee n-yoonn mɔmɔk, ki kpaani bi chee. Bi nan ye hijab ni bipiib mu, ki wiir. ¹⁵ Yesu aakpambalb aah tun lijnjinir aatun pu na, le binib yoor bibum paan ikan pu, ni tiwandookaan pu, ki di kaan nsan ni, ki ban ke Piita yaa chuun jer kan, waajunjun pinn jer bi pu, ki cha bi pɔɔk. ¹⁶ Le kinipaak mu nyan ni Jerusalem aatingbaan ni, ki joo ni bibum, ni binib bi tiyayaar joo bi na. Le Yesu aakpambalb cha bi mɔmɔk pɔɔk.

Baah ɔa Yesu aakpambalb falaa pu na

¹⁷ Le Uwumbɔɔr aatotoorninkpel, ni binib bimɔk dii u ki nan ye Sajusii yaab na, nan kpa lipiipoln Yesu aakpambalb pu, ¹⁸ le ki dan nan chuu bi, ki di lanj kiyondiik ni. ¹⁹ Kinyeek ngbaan le Uwumbɔɔr aatuun dan nan chuu piir kiyondiik ajaalen, le ki nyan bi, ki bui bi, ²⁰ “Li cha ti sil Uwumbɔɔr Aadichal ni, ki tuk binib limɔfal ngbaan aabɔɔr mɔmɔk.” ²¹ Le bi kii Uwumbɔɔr aatuun ngbaan aamɔb. Kichakpinaanyeeek ni, le bi koo ni Uwumbɔɔr Aadichal ni, ki nan tuk binib limɔfal aabɔɔr na.

Le Uwumbør aatotoorninkpel, ni binib dii u na dan nan yin bibøjirb aaninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib məmək, le ki tun bikikiirb, ke bi buen kiyondiik ni ki ti li joo ni Yesu aakpambalb. ²² Baah ti fuu nima kaa kan bi na, le bi labr ki nan tuk bibøjirb aaninkpiib, ²³ “Ti fuu kiyondiik ni, ki kan ni lak mbaməm. Bikikiirb mu si kii jaalerj mam chee. Le ti chuu piir kidiik, kaa kan unii ubaa ni ni.” ²⁴ Uwumbør Aadichal aakikiirb aaninkpel, ni Uwumbør aatotoorninkpiib aah njun kina na, le ni muk bi pam. Baa ki nyi baah ga ŋa pu na. ²⁵ N-yoonn ngbaan le unii ubaa koo ni, ki nan bui bi, “Lik, bijab bi ni di ŋa kiyondiik ni na bi Uwumbør Aadichal ni, ki bi tuk binib Yesu aabør.” ²⁶ Le Uwumbør Aadichal aakikiirb ni baaninkpel buen ti joo ni Yesu aakpambalb ngbaan. Bi nan joo ni bi suuna, kaa chuu bi mpəon; ba pu? bi san ijawaan ke kinipaak na ga mae bi njatakpal.

²⁷ Baah joo ni Yesu aakpambalb kidiik ponn ni na, le bi di bi siin bibøjirb aaninkpiib aanimbiin ni. Le Uwumbør aatotoorninkpel bui bi, ²⁸ “Ti tuk nimi ke ni taa ki tuk binib Yesu aabør, ki taa ki pur waayimbil. Le ni beenin mooni waabør Jerusalem məmək ni, ki len ke waasin bi tinjaal ni la.”

²⁹ Le Piita ni Yesu aakpambalb biken na bui bi, “Ni ye ke ti kii Uwumbør aaməb la, naa ye binib aaməb. ³⁰ Nimi le kpaas Yesu ndəpuinkoo pu, ki ku u. Le ti yaajatiib Aawumbør fikr u nkun ni, ³¹ ki nyunj u, ki di u kaan unjängii wəb, u li ye timi Aayidaan u gaal timi lir, ki tii timi Israel yaab nsan ke ti kpeln timi aabimbin na, aan Uwumbør di cha timi aatunwanbir pinn timi. ³² Timi ni Uwumbør Aafuur Nyaan le ye Yesu aaseer-aadam ki tuk binib tībər ngbaan. U di Waa-fuur Nyaan tii binib bi kii waaməb na.”

³³ Bibøjirb aaninkpiib aah njun baah len pu na, le bi gee lijnūul sakpen, ki ban bi ku bi. ³⁴ Le bibøjirb aaninkpiib ponn ni ubaa fii sil binimbiin ni. Bi nan yin u ke Gamaliel. U nan ye Farisii yaab aanii ubaa la, ki mu ye Uwumbør aakaal aaməməkəb aaninkpel, ki kpa liyimbil Juu yaab məmək chee. Le u tuk bi ke bi di Yesu aakpambalb ngbaan nyan lipaal siib. ³⁵ Baah nyan lipaal na, le u bui bi, “Israel yaab, ni li nyi naah ga ŋa bijab ngbaan pu na. ³⁶ N-yaayoonn na, uja ubaa nan bi, bi yin u ke Tudas. U nan yoor ubaa ke uma le ye uninyuun, le bijab ikui inaa nan dii u. Binib nan ku u, le bijab bimək dii u na nan yaa, ki bee fam. ³⁷ Uja umina aayoonn aah jer na, le Galilee aatinj aanii ubaa nan yoor ubaa paacham, bi yin u ke Judas. U nan bi buyoonn bi nan chuun kahn binib na. Kinipaak nan dii u. Le bijab ku u mu. Waadidiliib bimək dii u na mu yaa. ³⁸ Nima le m tuk nimi, nyan ninjaal bijab

ngbaan aabør ni, ki taa ŋa bi nibaa. Baah kpokl pu na, ni baah tun lituln pu na, yaa ye binibəm aatuln kan, li ga bee yəli. ³⁹ Ni yaa ye Uwumbør aatuln kan, naan ŋmaa nyanj bi. Ni yaa jan bi kijaak kan, ni li nyi man, nibaakan, ni ga kan ke ni jan Uwumbør le kijaak.”

Bi nan kii Gamaliel aah len pu na. ⁴⁰ Le bi yin Yesu aakpambalb ngbaan, ke bi gir koo ni, le ki gbaa bi, ki tuk bi ke bi taa ki tuk binib Yesu aabør daalbaadaal, ki taa ki pur waayimbil, le ki di bi lii. ⁴¹ Le Yesu aakpambalb ngbaan siir bi chee, ki nan kpa mpopiin; ba pu? Uwumbør pak bi ke bi ye binib bi ga ŋmaa ji iniməon Yesu aayimbil pu na. ⁴² Idaa məmək le bi chaa Uwumbør Aadichal ni, ni binib do, ki ti tuk binib Uwumbør aabør ki mooni tībənyaan tee, ke Yesu le ye Kristo u gaa binib lir na.

6

Baah nyan biteterb bilole pu na

¹ Binib nan gaal Yesu ki keei idaa məmək ki kpaas waadidiliib pu. N-yoonn ngbaan le Juu yaab bi len Griik aaliin na njulni Juu yaab bi len Juu aaliin na pu, le ki bui ke baah yakr tijikaar idaa məmək na, bi sulni baakpopiib bər. ² Le Yesu aakpambalb kipiik ni bilee na yin Yesu aadidiliib məmək, ki nan bui bi, “Naa ŋan ti li yakr tijikaar ki di cha Uwumbør aaliin. ³ Nnaabitiiib, nima pu na, ni nyan ni ponn ni bijab bilole bi gbii Uwumbør Aafuur Nyaan, ki kpa nlan mbaməm, ki kpa liyimbil na, ki cha bi li ye lituln ngbaan aaninkpiib. ⁴ Tima aanimbil ga li man limeel, ni Uwumbør aabør aamoon pu la.”

⁵ Yesu aakpambalb aah len pu na, le ni piir bi məmək aasui. Le bi nyan uja ubaa, bi yin u ke Stiifen, u gaa Yesu ki kii mbaməm ki gbii Uwumbør Aafuur Nyaan na. Bi nan nyan Filip, ni Prokorus, ni Nikanor, ni Timonn, ni Pamenas, ni Nikolas, u nan ye Antiok aatinj aanii na mu. Nikolas aa nan ye Juu aanii. U nan kpeln le ki dii Juu yaab aasan. ⁶ Le bi nyan bijab bilole bimina, ki cha bi sil Yesu aakpambalb aanimbiin ni. Le bi mee Uwumbør tii bi, ki di binjaal paan bi pu.

⁷ Le Uwumbør aabør nan mooni njipepel məmək. Le binib moo gaal Yesu ki keei, ki kpaas waadidiliib pu ki wiir, Jerusalem ponn ni. Uwumbør aatotoorb pam mu nan gaa Yesu aabənyaan tee ki kii.

Baah chuu Stiifen mpəon pu na

⁸ Uwumbør nan ter Stiifen mbaməm, ki tii u mpəon sakpen, ki cha u tun lijinjiiir aatun Juu yaab aakaasisik ni. ⁹ Le Juu yaab bibaa fii ki kpak u. N-yoonn mubaa, Juu yaab ngbaan nan ye binaagbiib, ki nan gaa bibaa. Bi nyan ni Sairene aatinj ni, ni Aleksandria

aatin ni, ni Silisia aatin ni, ni Asia aatin ni. Bijab ngbaan le kpak Stiifen kinikpakpak.¹⁰ Uwumbor Aafuur Nyaan aah tii Stiifen nlan sakpen pu na, baa nmaa len ki nyanj u.¹¹ Nima pu le bi tii bijab bibaa njimombil ke bi moln inyamon paan u. Le bijab ngbaan len ke bi njun u sii Moses ni Uwumbor.¹² Baah len pu na, le juu yaab, ni baaninkpiib, ni Uwumbor aakaal aamomokb gee linjuul Stififen pu. Bi dan nan chuu u mpoon, ki di u siin bibojirb aaninkpiib aanimbiin ni,¹³ le ki joo ni binib bi ga moln inyamon paan u na. Le bi len ke, “N-yoonn momok uja wee bii Moses aakaal, ki seei Uwumbor Aadichal.¹⁴ Ti njun u len ke Yesu, u ye Nasaref aatin aanii na, ga gbaa wii Uwumbor Aadichal ngbaan, ki kpeln Moses aah nan tii timi ikaal i momok na.”¹⁵ Le bibojirb aaninkpiib momok lik Stiifen ki kan ke unimbil wob wiin chain ke Uwumbor aatuun aanimbil wob na.

7

Stiifen aah len pu na

¹ Uwumbor aatotoorninkpel nan baa Stiifen, “Baah len pu na, ti gbii ii?”

² Le Stiifen bui ke, “Ntetiib ni nnaabitiib, ni li pel man. Uwumbor u nyuun na nan dan tiyaaja Abraham chee. Waah nan dan u chee na, u nan laa bi Mesopotamia aatin ni, kaa kee buen Harann aatin ni, ke u ti kal nima.³ Le Uwumbor bui u, ‘Nya aado yaab aatin ni, ni saanib chee, ki li cha maah ga mok si kitiinj ki na ponn ni.’⁴ Nima pu le u fii Kaldii yaab aatin ni, ki buen Harann aatin ni, ki nan ti bi nima. Waah bi nima na, le ute kpo. Ute aah kpo na, le Uwumbor nyan u nima chee, ki di u dan taah bi kitiinj ki ponn ni dandana wee na.⁵ N-yoonn ngbaan, Uwumbor aa nan tii u kitiinj kibaa do chee na. Waa nan po tii u lisanj libaa. U nan puu tipuur tii u ke u ga di kitiinj kee tii u ni uyaabitiib. N-yoonn mu Uwumbor nan puu tipuur tee tii u na, Abraham aa nan kee kpa ubo.⁶ Le Uwumbor bui u, ‘Aayaabitiib ga li ye bicham kitiyayanj ponn ni. Kitiinj ngbaan aanib ga di bi na binaagbiib, ki na bi bakaa njibin ikui inaa.⁷ Kitiinj ngbaan aanib aah ga di bi na binaagbiib na, le m ga daa bitafal. N-yoonn ngbaan le aayaabitiib ga nya kitiinj ngbaan ni, ki dan kitiinj kee ponn ni, ki nan li dooni mi do chee na.’⁸ Le Uwumbor puu tipuur tii Abraham, ki tii u nkaal, ke u ni uyaabitiib momok gii njichakpan, aan ni mok ke bi kii uma Uwumbor aah puu tipuur ti na. Le Abraham ma ubijabo, ki yin u ke Aisak, le ki gii uchakpaln, u nan laa ye iwiin iniin aabo la. Le Aisak ma waabo Jakob. Jakob mu ma japoitiib kipiik ni bilee

bi ye tiyaajaninkpiib na. Le bi momok gii njichakpan.

⁹ “Le Jakob aajarotiib nan kpa lipiipoln binaal Josef pu, ki di u kooch binib pu, u li ye unaagbiija kitiinj kibaa ponn ni, bi yin ki ke Ijpt. Le Uwumbor mu nan bi u chee,¹⁰ ki ter u, ki nyan u waafalaa momok ponn ni. N-yoonn ngbaan Faro nan ye Ijpt aatinj aabor. Le Uwumbor tii Josef nlan, ki cha Faro gee waabor. Le Faro di u na kitiinj ngbaan aayidaan, ni waachiln aayidaan.¹¹ N-yoonn ngbaan le nkon lir Ijpt aatinj ni, ni Kanaan aatinj ni. Binib nan kan falaa sakpen. Tiyaajatiib nan bi Kanaan aatinj ni. Baa nan kan tijikaar.¹² Le bite Jakob njun ke tijikaar bi Ijpt aatinj ni. Nima pu na, u nan cha ujarotiib buen nima chee bi ti daa tijikaar. Le bi buen ti daa, ki gir ni, ki bi buen lelee.¹³ Baah buen lelee na, le Josef ti di ubaa mok bi, le ki di waamaal mu mok Ubor Faro,¹⁴ le ki tun bi ute Jakob chee, ke bi ti yin ni u ni waamaal momok, bi dan u chee Ijpt aatinj ni. Bi nan ye binib imonko itaa ni kipiik ni bijmu la.¹⁵ Le bi momok buen u chee Ijpt aatinj ni, ki nan bi nima kina ki ti kpo.¹⁶ Baah kpo na, le bi yoor bi ki di dan Sekem aatinj ki bi do chee na ni, ki ti di bi sub. Bi nan sub bi nfal mu Abraham nan di njimombil daa Hamor yaab chee na ponn ni la.

¹⁷ “To, Uwumbor nan puu tipuur tii Abraham. Le n-yoonn mu u ga na waah puu tipuur ti na peen ni. N-yoonn ngbaan le Israel yaab too por kpee Ijpt aatinj ni.¹⁸ Ni nan yunn pam, le uborkpaan u kaa nan nyi Josef aabor na jin nnaan Ijpt aatinj ni.¹⁹ Le u nan njmanni tiyaajatiib ki njani bi bakaa, le ki tuk waanib ke bi di tiyaajatiib aabim mee timoor ni aan bi kpo.²⁰ N-yoonn ngbaan le bi ma Moses, u nan ye ubo u njan sakpen na la. Le bi kpiin u ute do injmal itaa.²¹ Waah na injmal itaa aabo na, le bi di u bil timoor ni. Le Faro aabisal ti kan u, ki yoor u, ki kpiin u, ki di u na waabo.²² Le bi mok u Ijpt yaab aalan aabonj aabonj. Le u kpaln unii u nyi tibor na, ki tun lituln li kpa liyimbil na.

²³ “Waah na njibin imonko ilee aaja na, u nan ban ke u mann unaabitiib Israel yaab.²⁴ Le u mann bi, ki kan Ijpt aanii ubaa na Israel aanii ubaa bakaa. Le u buen ti ter Israel yaab aanii ngbaan, ki gbaa Ijpt aanii ngbaan teen ki ku u.²⁵ U nan dakl ke unaabitiib ga bee ke Uwumbor ga cha u nyan bi baadim anaal ni. Le baa bee.²⁶ Le ni woln le u ti kan Israel yaab bilee bi jaa. U nan ban ke u par bi, le ki bui bi, ‘Njotiib, ni ye naabitiib la. Ba na ni njani tob bakaa?’²⁷ Le unii u na unjeen aato bakaa na nan tur Moses foor bibaa chee, ki bui u, ‘Njama na si timi aayidaan ni ubojir?’²⁸ Aa ban ke aa ku

* 7:3 : Lik Mpiin 12.1. † 7:7 : Lik Mpiin 12.7; 15.13-14; 17.8; Nnyam 3.12. ‡ 7:28 : Lik Nnyam 2.14.

mi ke saah fe ku Ijpt aaja na pu na la aa?[†]
 29 Waah len kina na, le Moses san nyan Ijpt aatin ni, ki buen Midiann aatin ni, ki nan ti ye uchaan nima. Le upuu ma mbijabim bilee nima.

30 “Njibin imonko ilee aah jer na, le Uwumbor aatuun di ubaa mok Moses. N-yoonn ngbaan le Moses nan bi nteersakpiin ni, lijool li bi yin li ke Sainai na chee. Uwumbor aatuun ngbaan nan bi mmii ponn ni, busub bu bi ke bu aah gaal mmii le na pu. 31 Moses aah kan ni na, le ni gar u pam. Le u foor mal mul mmii ngbaan u ti lik. Waah foor mal mu na, le u nun Uwumbor aaneel len ke, 32 ‘Min le ye aayaajatiib Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbor.’ Ijawaan chuu Moses, le uwon gbaa. Waa ki kaa u ki lik. § 33 Le Uwumbor bui u, ‘Saah si nin chee na ye kitiñ ki bi chain na la. Chuu takl saanaatak ngbaan. 34 M kan maanib Israel yaab aah bi ji falaa sakpen Ijpt aatin yaab aanaal ponn ni pu na, ki nun baah wii pu na, le m sunn ni ke m nan gaa bi lii. Li pel, m ga tun si Ijpt aatin ni, aa ti nyan bi nima chee.*

35 “Tɔ, Moses le ye unii u Israel yaab nan yii u, ki bui u ke, ‘Nma na si timi aayidaan ni ubojir?’ Uma le Uwumbor nan tun waatuun u chee, busub bu bi ke bu aah gaal mmii le na pu, u ti tuk u ke u buen ti nyan ni waanib tinaagbiir ni, ki li joo ni bi. 36 Uma Moses le nyan bi Ijpt aatin ni, ki tun lijnjiir aatun nima chee, ni Limokkal Aanyusakpem† ni, le ki ti nin tun lijnjiir aatun timoor ni, njibin imonko ilee. 37 Uma Moses le tuk Israel yaab, † Uwumbor ga tun ni ubonabr ubaa ni chee, ke waah tun ni mi pu na. U mu ga li ye ninaabitiib ponn ni ubaa la.’ 38 Uma Moses, ni tiyaajatiib, ni Uwumbor aatuun nan bi nteersakpiin ni, Sainai aajool chee, le Uwumbor aatuun len u chee tibor lijool ngbaan paab, ki tuk u limofal aabor ke u nan tuk timi.

39 “Le tiyaajatiib aa gee ke bi kii waamob. Bi yii u, ki ban ke bi ki labr buen Ijpt aatin ni, 40 le ki bui Moses aanaal Aaronn, ‘Maa njwaa tii timi, ti li dii ni. Moses u nyan ni timi Ijpt aatin ni na, taa ki nyi waah bi niwob na.’ § 41 N-yoonn ngbaan le bi di salmaa moa unaabo, le ki toor kitork ti u. Baah moa unaabo ngbaan na, le bi jin njim ki mooni sakpen. 42 Le Uwumbor daak bi chee, le ki siir cha bi, le bi dooni njimabil ni bi kitaapaak na. Uwumbor aabonabr nan njmee tibor ngbaan Uwumbor Aagban ponn ni, ke Uwumbor len ke,

‘Israel yaab, ni nan kor tiwakor

ki toor kitork njibin imonko ilee timoor ni.

Naah toor kitork na, ni toor tii min aa? Aayii.

43 Ni nan yoor liwaal li bi yin li ke Molek na aabool,

ni liwaal Refann* li ye lijnabil aanaal na.

Ni nan moa njwaa njimina, ke ni li dooni ni.

Nima pu na, m ga di nima buen tinaagbiir ni, kitiñ ki bi Babilonj aatin aapuwob na ni.†

44 “Tɔ, tiyaajatiib nan joo ngban aabool timoor ni. Uwumbor nan joo ubaa mok bi libool ngbaan ponn ni la. U nan tuk Moses waah ga na pu ki na libool ngbaan na. Le Moses na li Uwumbor aah mok u pu na. 45 Tiyaajatiib nan di libool ngbaan tii baabim. Baabim ni baayidaan Josua mu nan yoor libool ngbaan, le ki buen bi ti gaa kitiñ ki Uwumbor jenn binib nima na. Le libool ngbaan nan bi nima, ki ti saa Ubor David aayoonn. 46 Uwumbor nan gee Ubor David. Le David nan ban ke u maa lidichal tii Uwumbor, u nan ye uyaaja Jakob Aawumbor na. David mu aa nan maa lidichal tii Uwumbor. 47 Ujapoon Solomonn le nan maa lidichal tii Uwumbor.

48 “Tɔ, Uwumbor u kaa kpa njen aatɔ na aa bi binib aah maa njidichal ni na ponn ni baanja. Uwumbor aabonabr nan len ke Uwumbor len ke,

49 ‘Kitaapaak le ye maaborjal,

le kitiñ ye ntaa aah taa ni pu na:

ni ga maa ba aadichal aaboln ki tii mi?

Ba aapaan ni ga kan tii mi aan m li koo nima?

50 Min mbaa le nan naan tiwan nimina momok.’ †

51 Tɔ, Stiifen nan ki len ke, “Nitafal pɔɔ, naa dii Uwumbor aasan nisui ni, kaa pel waaliin. N-yoonn momok ni ban ni yii Uwumbor Aafuur Nyaan, ke niyaajatiib aah nan yii mu pu na. 52 Niyaajatiib nan muk Uwumbor aabonabitiib momok, le ki ku binib bi tuk bi ke Uwumbor Aatutunyaan ga dan na. U fuu ni, le ni kooh u, ki ku u. 53 Uwumbor nan tun ni waatuuntiib bi nan tii nima waakaal. Le ni yii, kaa kii nkaal ngbaan.”

Baah mae Stiifen njitakpal ki ku u pu na

54 Stiifen aah len kina na, le lijjuul chuu binib ngbaan, le bi njmo njinyin. 55 Le Stiifen u Uwumbor Aafuur Nyaan gbiu u na, waan

§ 7:32 : Lik Nnyam 3.6. * 7:34 : Lik Nnyam 3.1-10. † 7:36 : Limokkal Aanyusakpem—bi ki yin mu ke Nnyusakpem Mamam la. ‡ 7:37 : Lik Ikaal 18.15, 18. § 7:40 : Lik Nnyam 32.1. * 7:43 : Refann nan ye n-yaayoonn na aawaal li bi nan len ke lima le joo lijnabil li bi yin li ke Saturin na. Binib bi kaa dii Uwumbor na nan dooni liwaal ngbaan. † 7:43 : Lik Amos 5.25-27. ‡ 7:50 : Lik Aisaya 66.1-2.

lik paacham, le ki kan Uwumbør aah wiin chain pu na, le ki kan Yesu si unangii wøb. ⁵⁶ Le u bui ke, “Lik, m kan kitaapaak chuu piir, ki kan Unibøn Aabo na si Uwumbør aanjangii wøb.”

⁵⁷ Waah len kina na, le bi teen mpøon pu, ki di binjaal neeb bitafal, le ki kpaan ber bi ti chuu u, ⁵⁸ ki nyan u kitinj ponn ni, ki di buen n-gbaan, ki ti mae u njitakpal. Le biseer-aadam ngbaan chuu peer baabøkul, ki di bil unachipøon ubaa chee, bi yin u ke Sool. ⁵⁹ Le bi mae Stiifen njitakpal u ti kpo. Baah bi mae u njitakpal na, le u mee Tidindaan ke, “Tidindaan Yesu, gaa maawin,” ⁶⁰ le ki gbaan utaanjaayil pu, le ki teen mpøon pu, “Tidindaan, taa teen bi baah ja bakaa u na.” Waah len kina na, le u kpo.

8

Sool aah ja Yesu aanib falaa pu na

¹ Baah ku u pu na, le Sool kii. Liyaadaal ngbaan le bi piin ki bi muk Yesu aanib bi bi Jerusalem ni na, ki ja bi falaa sakpen. Nima pu na, bi mòmøk nan yaa, ki buen Judea ni Samaria aatim mòmøk ponn ni. Yesu aakpambalb baanja le nan gur Jerusalem ponn ni, kaa yaa. ² Le bijab bi san Uwumbør na sub Stiifen ki wii mpøøon pu.

³ Le Sool pøon ubaa, u ti bii Yesu aanib ki ja bi fam. U nan koo njidichal njidichal ponn ni ki ban bi, ki chuu nyan bijab ni bipiib mpøon, ki ti di ja kiyondiik ni.

Filip aah buen Samaria aatinj ni pu na

⁴ To, binib bi dii Yesu na nan yaa koo ntim mòmøk ni, le ki tuk binib waabønnyaan. ⁵ Le Filip buen Samaria aatinj ni ki ti tuk binib Kristo u gaa binib lii na aabør, ⁶ ki tun lijinjiiir aatun. Baah kan lijinjiiir aatun ngbaan ki njun waah len pu na, le kinipaak pel waabør ngbaan mbamøm. ⁷ U nan nyan tiyayaar binib pam ponn ni, le ti teen mpøon pu, ki nyan biwon ni. Le binib bi aawon faan na, ni biwøb mu pam kan laafee. ⁸ Nima pu le Samaria aatinj aanib nan kpa mpopiin sakpen.

⁹ Le uja ubaa nan bi nima bi nan yin u ke Simonn; u nan ye ubøø la, ki tun lijinjiiir aatun nj gar Samaria aatinj aanib na pam, le ki yoor ubaa ke uma le ye uninyuun. ¹⁰ Le binib mòmøk, bigiim ni bipøondam kii tii u, ki len ke u kpa Uwumbør aapøon, ki yin u ke Mpøon Sakpiindaan. ¹¹ U nan tun inyøk aatun ni yunn, ki cha ni gar binib pam. Nima pu na, bi nan kii tii u. ¹² Le Filip dan nan tuk bi Uwumbør aanaan aabønnyaan, ni Yesu Kristo aabønnyaan ngbaan. Le bi kii waah len pu na. Baah kii waah len pu na, le u muin bi nnyun ni, bijab ni bipiib møk. ¹³ Le Simonn, u ye ubøø ngbaan na, mu kii Filip aah len pu na. Le Filip muin u nnyun

ni. Le u dii Filip idaa mòmøk, ki kan u tun lijinjiiir aatun pam. Le ni gar u ki ti nyan.

¹⁴ Le Yesu aakpambalb bi bi Jerusalem ni na njun ke Samaria aatinj aanib gaa Uwumbør aaliin. Baah njun kina na, le bi cha Piita ni Jønn buen bi chee. ¹⁵ Le Piita ni Jønn ti fuu nima, ki mee Uwumbør tii binib bi gaa Uwumbør aaliin na, ke u tii bi Waafuur Nyaan. ¹⁶ Waafuur Nyaan aa nan kee sunn ni bi ponn ni ubaa pu. Filip nan muin bi nnyun ni baanja, Tidindaan Yesu aayimbil pu la. ¹⁷ Nima pu na, Piita ni Jønn nan mee Uwumbør tii bi, le ki di binjaal paan bi pu. Baah ja kina na, le Uwumbør Aafuur Nyaan gbiin binib ngbaan.

¹⁸ Le Simonn kan ke Yesu aakpambalb aah di binjaal paan binib pu na, Uwumbør tii binib ngbaan Waafuur Nyaan. Waah kan kina na, le u ban ke u pa bi njimombil, ¹⁹ bi tii u mpøon mumina, ke u yaa di unjaal paan binib pu kan, bi ga kan Uwumbør Aafuur Nyaan.

²⁰ Le Piita baa u, “Aa dak ke aa ga njmaa di njimombil daa Uwumbør aapiin aa? Saah dak pu na, naa njan. Aa ni saamombil bee fam. ²¹ Aasui aa njan Uwumbør chee. Aanjaal aa bi waabønnyaan ni. ²² Kpelin aapobil, ki di cha saatunwanbir ngbaan, ki mee Uwumbør ke u di cha saalandakbir pinn si. ²³ M kan ke aasui to sakpen a. Titunwanbir le joo si.”

²⁴ Le Simonn bui Piita ni Jønn, “Mee Uwumbør tii mi, aan saah len tibør ti na, ti taa pii mi.”

²⁵ To, Piita ni Jønn nan tuk Samaria aatinj aanib Tidindaan aabør, ki sur bi mbamøm, le ki nin gir buen Jerusalem. Baah chuun ki cha na, le bi bø dii Samaria aatim pam ponn ni, ki tuk binib Yesu aabønnyaan.

Itiopia aatinj aaninkpel aah gaa Yesu ki kii pu na

²⁶ N-yoonn ngbaan le Uwumbør aatuun tuk Filip ke u gor ki dii njangii wøb, ki dii timoor ni aasan mu nyan Jerusalem ki cha Gasa aatinj ni na. Dandana wee, nsan ngbaan ja nsankpok a. ²⁷⁻²⁸ Le Filip fii ki cha. Uja ubaa nan ka itaan aah dar tøroku sakpiin u na ponn ni, nsan ni. U nan ye Itiopia aatinj aanii la, ki mu ye unii u bi lee nyan njikookpimbil na, ki mu ye uninyuun la. Uma le nan lik Itiopia aatinj aamombil mòmøk, ki kpa mpøon sakpen, ki tun lituln tii Itiopia aabørpii, u bi yin u ke Kandake na. Uja ngbaan nan dan Jerusalem u nan doon Uwumbør, ki labr cha, ki laa beenin bi nsan ni. Filip aah kan u na, u nan bi waatøroku sakpiin ponn ni, ki karni kigbarj ki Uwumbør aabønabr Aisaya nan njmee ki na. ²⁹ Le Uwumbør Aafuur Nyaan tuk Filip ke u li cha tøroku ngbaan chee. ³⁰ Le Filip san buen u chee ki ti njun u bi karni kigbarj ki Uwumbør aabønabr Aisaya nan njmee ki

na. Le Filip baa u, “Saah bi karni kigbanj ki na, aa bee naatataa aa?”

³¹ Le u bui ke, “Unii yaa kaa mək mi kan, m ga ŋa kinye ki bee?” le ki tuk Filip ke u koo ni u chee ki nan kal tərōku na ponn ni.

³² Tɔ, waah bi karni Uwumbɔr Aagbanj ponn ni nin chee na ŋmee ke,

“Bi yaa chuu upiih bi ti kɔr u kan, waa wii.

Bi yaa chee upihbo aakokor pu kan, u mu aa wii.

U mu bi kina la.

Baah chuu u mpɔɔn pu na,

waa len tibaa ke u nyan ubaa tibɔr ngbaan ni.

³³ Bi nan di u ŋa bibɔjirb chee, ki mɔln inyamɔn paan u,

ki jinn u inimɔn.

Bi nan ku u, le unii ubaa aan ŋmaa len uyaabitiib pu.*

³⁴ Tɔ, le uja ngbaan baa Filip, “Uwumbɔr aabɔnabr aah nan len pu na, u len ŋmaa aabɔr? U len ubaa aabɔr le aan u len uken aabɔr la?” ³⁵ Le Filip tuk u ŋŋmeen ngbaan aatataa, ke ni ye Yesu aabɔr la, le ki tuk u tibɔnyaan na. ³⁶ Baah bi tərōku na ponn ni ki cha na, le bi ti fuu nkpen mubaa ni, le ki kan nnyun dɔ. Le uja ngbaan bui Filip, “Lik, nnyun sɔ. Aa ga ŋmaa muin mi nnyun ni dandana wee ee?”

[³⁷ Le Filip bui u, “Aa yaa gaa Yesu ki kii mbamɔm kan, m ga ŋmaa muin si nnyun ni.”

Le u bui u, “M pak ke Yesu Kristo ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la.”]

³⁸ Le u cha waatərōku sil. Le u ni Filip mɔmɔk bilee sunn sil ni kitinj, ki koo nnyun ni. Le Filip muin u nnyun ngbaan ni. ³⁹ Le bi nyan ni nnyun ni. Baah nyan ni nnyun ni na, le Uwumbɔr Aafuur Nyaan yoor Filip, ki di u buen. Uja ngbaan aa ki kan u. Le u ki koo waatərōku ponn ni, ki cha, ki nan kpa mpopiin pam. ⁴⁰ Binib nan kan Filip kitinj kibaa ni, bi yin ki ke Asotus. Le u bɔ dii ntim mɔmɔk ni, nima chee, ki tuk binib Yesu aabɔnyaan, le ki ti fuu Siisarea aatinj ni.

9

Sɔɔl aah gaa Yesu ki kii pu na
(Lituln 22.6-16; 26.12-18)

¹⁻² Sɔɔl ma nan beenin kpa liŋuul Tidindaan aadidiliib pu, ki ban ke u chuu bi ki ku bi. U nan ban ke u buen Damaskus aatinj ni, ki ti ban bi, bijab ni bipiib mɔmɔk, ki chuu bi mpɔɔn, ki di tikululn buu bi, ki di gir dan Jerusalem. Le u buen Uwumbɔr aatotoorninkpel chee, ke u ŋmee kigbanj tii u. U yaa ti fuu Damaskus aatinj ni kan, u ga di kigbanj ngbaan mək mmeen aadir aainkpiib, ke bi cha u chuu binib bi dii Yesu aasan na.

³ Tɔ, le u siir ki cha. Waah laa bi nsan ni ki ti peen Damaskus aatinj ni na, libuul ngbaan ni le nwiihn nyan ni paacham, ki woln ki mann gonn u. ⁴ Le u lir kitinj, ki ŋun neel len ke, “Sɔɔl, Sɔɔl, ba ŋa aa ŋani mi falaa?”

⁵ Le Sɔɔl baa u, “Ndindaan, ŋma ye?”

Le u bui u, “Min le ye Yesu, u aa ŋa u falaa na. ⁶ Fii sil, ki li cha kitinj ngbaan ni. Aa yaa ti fuu kan, bi ga tuk si saah ga ŋa pu na.”

⁷ Binib bi nan dii Sɔɔl na si ŋmin, kaa ŋmaa len tibaa. Bi ŋun neel len, kaa waa unii.

⁸ Le Sɔɔl fii sil, ki likr unimbil, kaa ki waa. Le bi chuu uŋaal, ki dar u cha Damaskus aatinj ni. ⁹ Waa nan waa ki ti saa iwiin itaa, kaa ki ji, kaa ki nyu mu.

¹⁰ Le Yesu aadidiir ubaa nan bi Damaskus aatinj ni, bi nan yin u ke Ananias. Le Tidindaan len u chee tidanj ponn ni, ki bui u, “Ananias.”

Le u bui ke, “Ndindaan, m sɔ.”

¹¹ Le Tidindaan bui u, “Fiin, ki li cha nsan mu bi yin mu ke Nsan Mu Tok na ni, ki li cha Judas dɔ, ki li ban uja u bi yin u ke Sɔɔl, aan u ye Tasmus aatinj aanii na. U bi mee Uwumbɔr, ¹² le ki dan tidanj ki kan uja u bi yin u ke Ananias na koo ni u chee, ki nan di uŋaal paan u pu, ke unimbil ki likr.”

¹³ Le Ananias bui ke, “Ndindaan, binib pam tuk mi uja ngbaan aabɔr, ke u ŋani saanib bakaa sakpen Jerusalem ponn ni. ¹⁴ U fuu ni dɔ, ki kpa nsan mu Uwumbɔr aatotoorninkpiib tii u ke u chuu saanib mɔmɔk, ki buu bi tikululn na.”

¹⁵ Le Tidindaan bui u, “Li cha u chee. M nyan u la, u ti li juu maabɔr tuk bibɔrb, ni juu yaab, ni binib bi kaa ye juu yaab na, ki cha bi bee mbɔr. ¹⁶ Min mbaa ga mək u waah ga ji falaa u mɔmɔk maayimbil pu na.*”

¹⁷ Le Ananias fii ki buen Judas dɔ, ki ti koo Sɔɔl chee, ki di uŋaal paan u pu, le ki bui u, “Nna aabo Sɔɔl, Tidindaan le tun ni mi aa chee. Yesu u di ubaa mək si, saah bi nsan ponn ni ki choo na, uma le tun ni mi, ke m cha aa ki likr, ki gbiin Uwumbɔr Aafuur Nyaan.” ¹⁸ Waah len kina na, libuul ngbaan ni le tiwan ni naahn tjanpɔkr na nyan Sɔɔl aainimbil ni. Le unimbil ki likr, le u fii sil. Le bi muin u nnyun ni. ¹⁹ Le u jin tijikaar, ki ki kan mpɔɔn.

Sɔɔl aah moon Uwumbɔr aabɔr Damaskus aatinj ni pu na

Sɔɔl nan laa bi Yesu aadidiliib chee iwiin ilee, Damaskus aatinj ni. ²⁰ Libuul ngbaan ni le u koo mmeen aadir ni, ki ti tuk binib Yesu aabɔr, ke u ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la.

²¹ Le ni gar binib bimɔk ŋun waah len pu na. Le bi baa tɔb, “Naa ye uja ngbaan le nan ŋa Yesu aainib falaa Jerusalem ponn ni ii? U dan dɔ, ke u nan chuu bi, ki di tikululn

* 8:33 : Lik Aisaya 53.7-8. * 9:16 : Lik Kolose Yaab 1.24.

buu bi, ki di bi buen Jerusalem, ki ti di bi ɲa Uwumbɔr aatotoorninkpiib aanaal ni.”

²² Sɔɔl nan moo kani mpɔɔn u di tuk binib Yesu aabɔr, le ki len ki nyanɲ Juu yaab bi bi Damaskus aatin ni na, ki mɔk bi ke Yesu sil ye Kristo u gaa binib lii na.

²³ Ni nan ɲa iwiin ilee, le Juu yaab kuun tɔb, ki kpokl baah ga ɲa pu ki ku Sɔɔl na. ²⁴ Idaa mɔmɔk, kinyeek ni nwiin pu, le bi ka kii kitinj ngbaan aagoln aabisamɔb chee, ke Sɔɔl yaa nan nyan ni kan, bi chuu u ki ti ku u. Le Sɔɔl ɲun baah kpokl pu na. ²⁵ Kitinj ngbaan aagoln nan kpa takolu mam. Le Sɔɔl aadidiliib yoor u ɲa kibɔkuuk sakpen ponn ni, ki di u dii takolu nyan.

Baah nan muk Sɔɔl Jerusalem ni pu na

²⁶ Le Sɔɔl buen Jerusalem. Waah ti fuu nima na, le u ban u kpaan Yesu aadidiliib chee. Le bi san u ijawaan, kaa pak ke u ye Yesu aadiiir ubaa. ²⁷ Le Banabas dan nan di u buen Yesu aakpambalb chee, ki ti tuk bi ke Sɔɔl nan kan Tidindaan nsan ni, ke Tidindaan nan len u chee, ke Sɔɔl nan kpa lipobil ki di Yesu aabɔr tuk binib bi bi Damaskus aatin ni na. ²⁸ Banabas aah tuk bi kina na, le bi cha Sɔɔl kpaan bi chee. Le u dii bi baah cha nin chee na Jerusalem ponn ni, ki kpa lipobil u tuk binib Tidindaan aabɔr. ²⁹ N-yoonn, n-yoonn le u ni Juu yaab bi len Griik aaliin na kpak tɔb kinikpakpak, le bi ban bi ku u. ³⁰ Le Yesu aanib ɲun ke bi ban bi ku u. Baah ɲun kina na, le bi yoor u buen Siisarea aatin ni, ki cha u kun Tasus aatin ni.

³¹ Nima pu na, Yesu aanib bi nan bi Judea aatim ni, ni Galilee aatim ni, ni Samaria aatim ni na nan gaa bibaa. Unii ubaa aa ki muk bi. Le bi moo bae Tidindaan aaliin n-yoonn mɔmɔk, ki pak u. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan ter bi, ki cha binib moo kpee bi pu.

Piita aah tun lijnjiir aatun pu na

³² Tɔ, Piita nan bɔ dii ntim mɔmɔk ponn ni nima chee. U nan buen Lida aatin mu ni, ki mann Uwumbɔr aanib bi bi nima na. ³³ Waah bi nima na, le u kan uja ubaa, bi yin u ke Eneas, u nan ye uja u aawon faan na la. Njibin njiniin u po dɔ kidiik ni la, kaa ɲmaa fii. ³⁴ Le Piita bui u, “Eneas, Yesu Kristo tii si laafe dandana wee. Fii sil, ki kpaab saawandookaan.” Libuul ngbaan ni, le u kpaan fii sil. ³⁵ Le binib bimɔk bi Lida aatin ni, ni Saronn aatin ni na kan u, ki kpeln baabimbini, ki dii Tidindaan aasan.

³⁶ Kitinj kibaa mu bi, ki bi gbɔk nima chee, bi yin ki ke Jɔpa. Upii u dii Yesu aasan na nan bi nima, bi yin u ke Tabita. Griik aaliin ponn ni, bi yin u ke Dokas. Waayimbil

aataata le ye ke upeeyun. U nan ye litun-yaandaan la. ³⁷ N-yoonn ngbaan le u bunɲ, ki kpo. Le bi fu linikpol ngbaan nnyun, ki di u ti bil paacham aadiik ni. ³⁸ Jɔpa aatin, ni Lida aatin aa daa tɔb. Le Yesu aadidiliib bi bi Jɔpa aatin ni na ɲun ke Piita bi Lida aatin ni. Le bi tun bijab bilee, ke bi ti yin ni Piita, ke u pɔɔn ubaa ki dan mala. ³⁹ Le Piita fii dii bi. Waah ti fuu ni nima na, le bi di u buen paacham aadiik ngbaan ni. Le bikpopiib kuun nima, ki si Piita chee, ki wii, le ki mɔk u ɲibɔkul ɲi Dokas nan ɲa tii bi, waah nan bi na. ⁴⁰ Le Piita jenn nyan bi mɔmɔk kidiik ngbaan ni, le ki gbaan utaanaayil pu, ki mee Uwumbɔr, le ki lik linikpol ngbaan ki len ke, “Tabita, fii sil.” Le u likr unimbil. Waah kan Piita na, le u fii kal. ⁴¹ Le Piita chuu unjaal, ki ter u, u fii sil, le ki yin Uwumbɔr aanib ni bikpopiib ngbaan, ki di u mɔk bi, ke u fikr a. ⁴² Le binib bimɔk bi Jɔpa aatin ni na ɲun tibar ngbaan. Nima pu na, binib pam nan gaa Tidindaan ki kii. ⁴³ Piita nan bi Jɔpa aatin ni, ki yunn. U nan koo uja u bi yin u ke Simonn, aan u ye ugbanjab na do la.

10

Uninkpel Konelius aah yin Piita pu na

¹ Tɔ, uja ubaa nan bi Siisarea aatin ni, bi nan yin u ke Konelius. U nan ye butɔb aajab nkub aaninkpel la. Bi yin butɔb aajab ngbaan ke “Itali aatin aajab.” ² Konelius nan ye uninyaan la. U ni waachiln ni aanib mɔmɔk pak Uwumbɔr. U nan ɲani Juu yaab aagiim tinjann sakpen, ki mee Uwumbɔr idaa mɔmɔk la. ³ Le kijook wɔb, tikur titaa aayoonn, u danɲ tidanɲ ki kan Uwumbɔr aatuun koo ni u chee ki nan bui ke, “Konelius.”

⁴ Waah kan Uwumbɔr aatuun ngbaan na, le u san ijawaan, ki baa u, “Maaninkpel, aa ban ba?”

Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “Uwumbɔr ɲun saameen, ki nyi saah ter bigiim pu na, ki teen aa bɔr. ⁵ U ban ke aa cha bijab bibaa buen Jɔpa aatin ni, ki ti yin ni uja ubaa, bi yin u ke Simonn Piita. ⁶ U koo ugbanjab ubaa aadichal ni, bi yin u ke Simonn. Waadichal bi nnyusakpen na aagbaan.” ⁷ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan ki gir buen. Waah buen na, le Konelius yin waatutum ponn ni bilee, ni butɔb aaja u ye uninyaan ki bi u chee idaa mɔmɔk ki tun lituln tii u na. ⁸ Konelius nan tuk bi waah kan pu na mɔmɔk, le ki tun bi, ke bi buen Jɔpa aatin ni.

⁹ Naah woln kitaak na, le bi bi nsan ni, ki peen Jɔpa aatin ni. Nwiin kaasisik ni, le Piita jon kidiik paab* u ti mee Uwumbɔr. ¹⁰ Le

* 10:9 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di ido paan puln tidir paab, le ki di titan por biin. Bi nan maa njibimbini le ki taa joi kidiik aapaacham.

nkon chuu u, le u ban u ji tijikaar. Baah bi mən bisaa ke bi tii u na, ¹¹ le u danj tidanj ki kan kitaapaak chuu piir, ki kan tiwan nibaa sunn ni kitinj. Ni nan naahn likekeln ki pee. Le bi joo ikekefeen inaa pu, ki sunn ni kitinj. ¹² Ipeel, ni iwaa, ni tiwan nimək baar kitinj na, ni inyoon məmək aabənj nan bi likekeln ngbaan pu. ¹³ Le nneel len ke, “Piita, fii, ki ku ki ηmɔ.”

¹⁴ Le Piita bui ke, “Ndindaan, aayii. Maa kee ηman tiwan ni kɔ ke nee na.”

¹⁵ Le nneel ngbaan ki len ke, “Uwumbər yaa len ke aa ga ηmaa ji tiwan ni na kan, aa taa bui ke ni kɔ.” ¹⁶ Le ni ηa kina nfu mutaa. Le tiwan ngbaan gir buen paacham.

¹⁷ Le Piita dakl lik ke u bee lijinjiiir aawan ngbaan aatataa. Ni nan ηa u ilandak. N-yoonn ngbaan binib bi nyan ni Konelius do na baa binib, ki bee Simonn do, ki si mbisaməb chee, ¹⁸ le ki teen ke, “Simonn Piita bi do oo?”

¹⁹ Le Piita laa beenin bi kidiik paab, ki bi dak lijinjiiir aawan ngbaan aatataa. Le Uwumbər Aafuur Nyaan bui u, “Lik, bijab bitaa fuu ni do, ki ban si. Min le tun ni bi. ²⁰ Fii ki sunn ni, ki dii bi, ki taa joo beeni.” ²¹ Le Piita sunn ni kitinj, ki bui bijab ngbaan, “Min le ye unii u ni ban na. Ni chuuin kinye?”

²² Le bi bui u, “Konelius, u ye butəb aajab nkub aaninkpel na le tun ni timi. U ye unibamənn u pak Uwumbər na. Juu yaab məmək pak u sakpen. Le Uwumbər aatuun mubaa tuk u ke u yin si, ke aa dan udo, u nan pel saah ga len pu na.” ²³ Le Piita bui bi ke bi koo ni, le ki chann bi tichann. Le bi doon udo.

Naah woln kitaak na, le u gor ki dii bi. Le Yesu aanib bi nan bi Jopa aatij ni na bibaa mu dii u. ²⁴ Ki woln kitaak, le bi fuu Siisarea aatij ni. Le Konelius nan yin waamaal, ni ujtəib dan udo, ki nan ka kii Piita. Le Piita ti fuu ki koo bi chee. ²⁵ Waah koo ni na, le Konelius dan nan gbaan unimbiin ni, ki doon u. ²⁶ Le Piita fiin u, ki bui u, “Fii sil. M po ye unibon la.” ²⁷ Piita nan beenin bi len u chee le ki ti koo kidiik ni, ki kan binib pam kuun nima chee. ²⁸ Le Piita bui bi, “Ni nyi ke timi Juu yaab aakaal aa kii ke ti mann binib bi kaa ye Juu yaab na, kaa kii ke ti kpaan bi chee. Le Uwumbər mu mək mi ke m taa li dak ke unii ubaa kɔ. ²⁹ Nima pu na, naah yin mi pu na, le m dan, kaa yii. Ni yin mi ba pu?”

³⁰ Le Konelius bui u, “Daanab na, tikur titaa kijook wəb, kinakokoona, le m nan bi maadiik ni, ki bi mee Uwumbər. Maah bi mee Uwumbər na, le m kan uja u pee likekeln li wiin chain na si nniimbiin ni ³¹ ki bui ke, ‘Konelius, Uwumbər ηun saameel, ki teer saah ter bigiim pu na. ³² U ban ke aa cha binib buen Jopa aatij ni, bi ti yin ni uja u bi nima aan bi yin u ke Simonn Piita

na, ke u koo ugbanjab ubaa do, bi yin u ke Simonn na. Waadichal bi nnyusakpem na aagbaan.’ ³³ Waah tuk mi kina na, libuul ngbaan ni le m tun binib bi ti yin si. Saah dan pu na, ni ηan. Dandana wee, ti məmək bi do, Uwumbər aanimbiin ni. Ti ban ti ηun tibər ti Tidindaan tuk si ke aa tuk timi na.”

Piita aah tuk Konelius mam Uwumbər aabər pu na

³⁴ Le Piita bui bi, “M bee ke ni ye mbamən ke Uwumbər aa pak ubaa ki jer uken. U po pak ti məmək la. ³⁵ Njibol məmək ponn ni, unii yaa bi, ki pak Uwumbər ki tun lituln li ηan na kan, u piir Uwumbər aasui. ³⁶ Ni nyi ke Uwumbər tuk Israel yaab tibənyaan. Tibənyaan tee le ye ke Uwumbər ga tii bi nsuudoon Yesu Kristo pu. Uma le ye ti məmək Aadindaan. ³⁷ Jənn nan tuk binib ke bi yaa kəpn baabimbın kan, u ga muin bi nnyun ni. N-yoonn ngbaan aah jer na, le Yesu u ye Nasaref aatij aanii na piin ki bi tun waatuln Galilee aatim ni, ki bɔ dii Judea aatim məmək ni. ³⁸ Ni nyi waabər. Uwumbər nan nyan u, ki di Waafuur Nyaan gbiin u ki tii u mpoən, ki nan bi u chee. Uwumbər aah bi u chee na, le u buen ηipepel məmək, ki tun lituln li ηan na, ki cha binib bimək nan bi kinimbənj aajaal ni na pək. ³⁹ Ti kan waah ηani tiwan nimək Jerusalem ni juu yaab aatim məmək ponn ni na. Le bi kpaan u ndəpuinkoo pu, ki ku u. ⁴⁰ Iwiin itaa daal, le Uwumbər fikr u nkun ni, ki cha binib kan u. ⁴¹ Naa ye binib məmək le kan u. Uwumbər nyan timi le ke ti kan u, ki li ye waaseeraadam. Waah fikr nkun ni na, ti ni u kpaan jin tijikaar, ki kpaan ki nyu nnyun. ⁴² U tuk timi ke ti buen ηipepel məmək, ki ti tuk binib waabər, ki ji seeraa ke Uwumbər nyan u, u ti ji binifuub ni bitekpiib tibər. ⁴³ N-yaayoonn na, Uwumbər aabonabtiib məmək nan len Yesu aabər, ke unii umək gaa u ki kii na, Uwumbər ga di cha pinn u, uma Yesu aayimbil pu.”

⁴⁴ Tɔ, Piita aah laa bi len kina na, le Uwumbər Aafuur Nyaan sunn ni ki nan gbiin binib bimək ηun waah len pu na. ⁴⁵ Yesu aanib bi nyan Jopa ki dii Piita na nan ye Juu yaab, le ni gar bi pam, ba pu? Uwumbər di Waafuur Nyaan tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu, ⁴⁶ le bi ηun bi len ilin yayan ki nyuηni Uwumbər. ⁴⁷ Tɔ, Piita bui ke, “Uwumbər di Waafuur Nyaan tii binib bimina, ke waah tii timi pu na. Ubaa ga ηmaa len ke ti taa muin bi nnyun ni ii?” ⁴⁸ Waah len kina na, le u bui bi ke bi muin bi nnyun ni, Yesu Kristo aayimbil pu. Tɔ, Konelius mam nan ganj Piita ke u ηa bi chee iwiin ilee.

11

Piita aah tuk Yesu aanib tibor ngbaan pu na

¹ Yesu aakpambal ni Judea aatin aanib bi nan gaa Yesu ki kii na, nan njan ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu gaa Uwumbor aabor.

² Le Juu yaab bibaa len ke binib bi kaa ye Juu yaab na yaa gaa Uwumbor aabor kan, ni njan ke bi gii njhakpan. Le Piita ki gir buen Jerusalem. Waah ti fuu nima na, le Juu yaab ngbaan kpak u kinikpakpak, ³ ke ba nja u mann binib bi kaa ye Juu yaab na, ki jin bi chee tjiir, Juu yaab aah ko pu na.

⁴ Le Piita neer tibor momok aah piin ki ti saa pu na, ki tuk bi:

⁵ “M nan bi Jopa aatin ni, ki bi mee Uwumbor, le ni nja mi ke tidan pu na, le m kan tiwan nibaa nyan ni paacham. Ni naahn likekeln, ki pee. Le bi joo ikekefen inaa pu, ki sunn ni kitiin m chee. ⁶ Le m lik ni mbamom, ki kan tiwakor, ni ipeel, ni iwaa, ni tiwan nimok baar kitiin na, ni inyoon, ni pu. ⁷ Le m njan neel len ke, ‘Piita, fii, ki ku ki nmo.’ ⁸ Le m len ke, ‘Ndindaan, aayii. Maa kee njan tiwan ni ko ke nee na.’ ⁹ Le nneel ngbaan ki len paacham ke, ‘Uwumbor yaa len ke aa ga nmaa ji tiwan ni na kan, aa taa bui ke ni ko.’ ¹⁰ Le ni nja kina nfum mutaa. Le tiwan ngbaan ki gir buen paacham. ¹¹ Libuul ngbaan ni le bijab bitaa fuu ni maah bi lidichal li ni na aabisamob chee. Bi nan nyan ni Siisarea aatin ni la. Konelius le tun ni bi, ke bi nan yin ni. ¹² Le Uwumbor Aafuur Nyaan bui mi, ‘Dii bi, ki taa joo beeni.’ Le m dii bi. Le Yesu aanib biloob bimina mu dii mi, le ti buen Siisarea aatin ni, ki ti fuu ki koo Konelius do. ¹³ Le Konelius tuk timi ke u nan kan Uwumbor aatuun si udo ki tuk u ke u cha binib buen Jopa aatin ni, ki ti yin uja ubaa, bi yin u ke Simonn Piita, ¹⁴ u ga tuk u tibor ti ga cha u ni waachiln ponn ni aanib momok njan na. ¹⁵ Le m piin ki bi tuk bi Yesu aabor. Maah laa bi tuk bi na, le Uwumbor Aafuur Nyaan sunn ni bi pu, ke mu aah nan sunn ni ti pu njan pu na. ¹⁶ Le m teer ke Tidindaan nan tuk timi ke, ‘Jonn nan muin binib nnyun ni. Mma ga gbiin nimi Uwumbor Aafuur Nyaan.’ ¹⁷ To, Uwumbor di Waafuur Nyaan tii timi bi gaa Tidindaan Yesu Kristo ki kii na, le ki tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu, ke waah tii timi pu na. M mu ye nja ki ga nmaa yii Uwumbor?”

¹⁸ Juu yaab ngbaan aah njan Piita aah len pu na, le baa ki kpak u. Bi nan nnyun Uwumbor, le ki bui ke, “Kina pu na, Uwumbor cha binib bi kaa ye Juu yaab na mu kpeln baabimbini ki kan limofal.”

* **12:3** : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbor nan nyan bi tinaagbiir ni, lipti aatin ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

Binib aah gaa Yesu ki kii Antiok aatin ni pu na

¹⁹ To, binib bi ku Stiifen na nan muk Yesu aanib ki nani bi falaa. Le bi yaa, ki buen ntim momok ni, ki ti saa Foniaa aatin ni, ni Saiprus aatin ni, ni Antiok aatin ni, ki joo Yesu aabor tuk Juu yaab baanja. ²⁰ Le Yesu aanib bibaa, bi nyan ni Saiprus aatin ni, ni Sairene aatin ni na mu buen Antiok aatin ni, ki ti tuk binib bi kaa ye Juu yaab na mu Tidindaan Yesu aabonyaan. ²¹ Tidindaan aapoon nan bi bi chee, le binib pam gaa Tidindaan ki kii, ki kpeln baabimbini, ki dii waasan.

²² Yesu aanib bi nan bi Jerusalem na njan bi pu. Nima pu le bi tun Banabas ke u buen Antiok aatin ni. ²³⁻²⁴ U nan ye unibamonn, ki gaa Yesu ki kii mbamom, ki gbii Uwumbor Aafuur Nyaan. Le u di ti fuu nima. Waah ti fuu nima, ki kan Uwumbor aah san binib ngbaan kinimbaak pu pu na, le ni nja u mpopiin. Le u sur bi momok ke bi cha binimbil li man bi dii Tidindaan aasan mbamom. Le binib pam gaa Tidindaan ki kii ki kpee waanib pu.

²⁵ Le Banabas buen Tasus aatin ni, u ti ban Soal, ²⁶ le ki ti kan u, ki di u dan Antiok aatin ni. Libimoln le Banabas, ni Soal, ni Yesu aanib nan kuuni nima chee; le bi tuk binib pam Uwumbor aabor, Antiok aatin ni, le bi naan Yesu aadidiliib liyimbi lee, ke Kristo Yaab.

²⁷ N-yoonn ngbaan le Uwumbor aabonabtiib bibaa nyan ni Jerusalem, ki dan Antiok aatin ni. ²⁸ Bi yin ubaa ke Agabus. Le Uwumbor Aafuur Nyaan cha u len ke nkon sakpem ga lir dulnyaa wee ponn ni. Ubor kpaan Klodius aayoonn le mu nan lir. ²⁹ Agabus aah len kina na, le Yesu aadidiliib len ke bi momok ga tii njimobil, baah ga nmaa tii pu na, ki di tii Yesu aanib bi bi Judea aatin ni na. ³⁰ Le bi momok tii kina. Le Banabas ni Soal di njimobil ngbaan buen Judea, ti di tii Yesu aanib aaninkpiib.

12

Ubor Herod aah nja Yesu aanib falaa pu na

¹ N-yoonn ngbaan le Ubor Herod piin ki bi nani Yesu aanib bibaa falaa. ² U cha binib di kijaak aajuk ku Jems u ye Jonn aakpel na. ³ Waah nja kina na, le ni piir Juu yaab aasui. Nima pu le u cha binib chuu Piita mu. Ni nan ye n-yoonn mu Juu yaab ji Lakr-jer aajim* ki nmo boroboro u kaa kpa nnyok na. ⁴ Baah chuu Piita na, le bi di u nja kiyondiik ni. Le butob aajab kipiik ni biloob si kii u. Binaa yaa kiir ki ti saa tikur titaa kan, le binaa mu nan gaa. Ubor Herod nan len ke Lakr-jer aajim ngbaan yoonn yaa jer kan, u

ga nyan Piita kiyondiik ni, ki di u siin Juu yaab aanimbiin ni, ki ji u tibor. ⁵ Piita aah laa bi kiyondiik ni na, le Yesu aanib mu nan bi mee Uwumbor linimaln, ki tii u.

Uwumbor aatuun aah nyan Piita kiyondiik ni pu na

⁶ Kinyeek ngbaan yaa woln kan, Ubor Herod ga nyan Piita ki ji u tibor. Le Piita do geen bikikiirb bilee aakaasisik ni. Bi nan di tikululn buu unjaal momok ilee, ki di tibiaa gbin dar ukikiir wee, ki di tiken gbin dar uken. Le bikikiirb biken si kui mbisamob chee. ⁷ Kinyeek ngbaan, le Tidindaan aatuun dan ki nan sil u chee. Le nwiin woln kidiik ponn ni. Le u gbaa finn Piita, ki bui u ke, "Fii sil mala mala." Waah len kina na, le tikululn ngbaan chuu leer lir. ⁸ Le Tidindaan aatuun ngbaan bui u, "Di saagbapapaln buu aachan, ki di saanaatak tan." Le Piita na kina. Le u ki bui u, "Di saakekeln peen, ki dii mi." ⁹ Le Piita dii u ki buen, ki dak ke ni ye tidan la. Waa dak ke ni sil ye ibamən. ¹⁰ Baah cha na, le bi jer ukikiir ubaa, ki ki foor, le ki ki jer uken, ki ti fuu tikur aajaalen u lek lipaal aabisamob na. Le jaalen ngbaan piir ubaa pu. Le bi nyan, ki bo dii nsan mubaa. Libuul ngbaan ni le Tidindaan aatuun ngbaan buen, ki cha Piita.

¹¹ Le Piita aanimbiil woln. Le u len ke, "M bee ke ni sil na kina. Tidindaan tun ni waatuun ke u nan nyan mi Ubor Herod aajaal ni, ki nyan mi Juu yaab aah ban bi na mi pu na ni."

¹² To, Piita nan bee waabor aah bi pu na, le ki buen Mari, u ye Jonn Mak aana na do. Kinipaak nan bi nima, ki bi mee Uwumbor. ¹³ Le Piita kpaar lipaal aajaalen. Le ututunn u ye upii aan bi yin u ke Roda na, dan nan lik udaan u kpaar jaalen na, ¹⁴ le ki bee Piita aaneel. Le ni na u mpopiin sakpen. Le u gir buen biken chee, kaa piir jaalen, ki ti tuk bi ke Piita si lipaal. ¹⁵ Le bi tuk u ke u waar la. Le u beenin len ke ni ye mbamən. Le bi bui u ke ni ga li ye Piita aawiin la.

¹⁶ Le Piita beenin si kpaar jaalen. Le bi piir jaalen, ki kan u. Baah kan u na, le ni gar bi sakpen. ¹⁷ Le Piita yoor unjaal ki nyii bi pu, ke bi nmin, le ki tuk bi Tidindaan aah na pu ki nyan u kiyondiik ni na, ki bui bi ke bi tuk Jems ni Yesu aanib biken. Piita aah len kina na, le u siir buen nibaa chee.

¹⁸ Kitaak aah woln na, le bikikiirb ngbaan aapobil yuk. Le bi baa tob budabu na Piita na. ¹⁹ Le Ubor Herod bui bi ke bi ban u. Le bi ban u, kaa kan u. Le Herod yin bikikiirb ngbaan, ki nan baa bi tibor ngbaan, le ki len ke baabor bil, ki ku bi.

To, Herod nan nyan Judea aatin ni, ki buen Siisarea aatin ni, ki ti yunn nima siib.

Ubor Herod aah kpo pu na

²⁰ Herod nan gee linuul ki na Taya aatin aanib, ni Saidonn aatin aanib pu. Le bi momok kuun ki buen u chee. Bi nan puen buen yija ubaa chee la. Bi yin u ke Blastus, u ye Herod aatuun aaninkpel la. Le Taya aanib ni Saidonn aanib buen u chee bi ti jonn u kijotiik, le ki nin buen Ubor Herod chee, ki ti mee u ke u taa cha bi li kpa kijaak. Bi gaal baajikaar Ubor Herod aatin ni la. Nima pu na, baa ban ke bi li kpa kijaak.

²¹ Le Herod siin nwiin mundaln bi ga kuun tob na. Liyaadaal le u di waaborkekeln peen, ki kal waaborjal pu, le ki len bi chee tibor. ²² Waah len tibor pu na, le bi momok tar ke, "Ni ye Uwumbor aaneel la, naa ye unibon." ²³ To, libuul ngbaan ni le Tidindaan aatuun cha iween chuu u; ba pu? waa tii Uwumbor lisil. Le njkpaambil njman u, le u kpo.

²⁴ To, Uwumbor aabor nan moo mooni njipeel momok. Le binib too kpaie ki gaal i.

²⁵ Banabas ni Soal ma kan, baah nan di njimobil tii Yesu aanib aaninkpiib na, le bi di Jonn Mak nyan Jerusalem ni, ki labr buen Antiok aatin ni.

13

Uwumbor Aafuur Nyaan aah nyan Banabas ni Soal pu na

¹ Yesu aanib bibaa nan bi Antiok aatin ni. Bi ponn ni bibaa nan ye Uwumbor aabonabtiib, bibaa mu nan ye Yesu aabor aamomok. Bi yin ubaa ke Banabas, ki yin uken ke Simeonn, ki ki yin u ke Unibombon,* ki yin uken ke Lusius, u nan ye Sairene aatin aanii na, ki yin uken ke Manaenn u Ubor Herod aate nan kpiin u na, ki yin uken ke Soal. ² Le bi momok dooni Uwumbor ki lul bumob. Baah nani kina na, le Uwumbor Aafuur Nyaan tuk bi ke bi nya Banabas ni Soal bi ti tun waah siin bi lituln li na.

³ Le Yesu aanib lul bumob, ki mee Uwumbor, ki di birjaal paan bi pu, le ki cha bi buen.

Banabas ni Soal aah na pu Saiprus aatin ni na

⁴ To, Uwumbor Aafuur Nyaan aah tun Banabas ni Soal pu na, le bi buen, ki ti fuu kitiin kibaa ni, bi yin ki ke Selusia, le ki koo burjib ni, ki puur ki ti fuu lidikl pu, bi yin lidikl ngbaan ke Saiprus, ⁵ le ki fuu kitiin ki bi lidikl ngbaan paab na, bi yin ki ke Salamis. Baah fuu nima na, le bi koo Juu yaab aameen aadir ni, ki tuk binib Uwumbor aabor. Jonn Mak mu nan dii bi, ki ter bi.

⁶ Le bi ki buen lidikl ngbaan aapepel liken wob, ki ti fuu kitiin kibaa ni, bi yin

* 13:1 : Baaliin ni, bi yin Unibombon ke Niger.

ki ke Pafos. Baah ti fuu nima na, le bi kan ubao ubaa, bi yin u ke Bariyesu. U nan ye Juu yaab aanii le ki nmann ke u ye Uwumbor aabonabr la. ⁷ Lidikl ngbaan aatim aaninkpel mu nan bi nima, bi yin u ke Sejius Poulus. U nan ye unii u kpa nlan na la. Ubao ngbaan aajo le nan bi na. Le uninkpel ngbaan yin Banabas ni Soal ke bi dan u chee, ki ban u nun Uwumbor aabor. ⁸ Ubao ngbaan aayimbil leler nan ye Elimas la. Elimas aatataa le ye ke ubao. Le u kpak Banabas ni Soal kinikpakpak, ki psoni ubaa ke uninkpel ngbaan taa gaa Yesu ki kii. ⁹ Le Uwumbor Aafuur Nyaan fir Soal, u bi dult u ke Poul na pu, le u lik Elimas mbamom, ¹⁰ le ki bui u, "Sin u ye kinimbony aajaroon na, aa ye litunyaan momok aadin la, ki nmanni binib n-yoonn momok, ki kpa mbiin sakpen, ki ban aa bii Tidindaan aasan mu tok na. ¹¹ Uwumbor ga daa aatafal, ki cha aa job, kaan ki li waa, ki ti saa n-yoonn mu Uwumbor gee na."

Libuul ngbaan ni le likpakpal bomboln biin unimbil pu, le u job, ki chuun mann gonni ki ban unii u ga chuu unaal ki dar u na. ¹² Uninkpel ngbaan aah kan kina, ki bae Tidindaan aah bi pu na, le ni gar u pam. Le u gaa Yesu ki kii.

Poul aah moon Uwumbor aabor Antiok aatinj ni pu na

¹³ Poul mam nan nyan Pafos aatinj ni, le ki koo burjob ni, ki ti puur, ki ti fuu kitinj kibaa ni, bi yin ki ke Pega, ki ti Pamfilia aapepel ni la. Baah ti fuu nima na, le Jonn Mak gir buen Jerusalem ki cha bi. ¹⁴ Le bi nyan Pega aatinj ni, ki buen ti fuu Antiok aatinj ki bi Pisidia aapepel ni na. Juu yaab aakpaakool daal, le bi koo kal mmeen aadiik ni. ¹⁵ Le unii ubaa karn Uwumbor Aagbanj ponn ni. U karn Moses ni Uwumbor aabonabtiib aah nan nnee pu na. Waah karn doo na, le mmeen aadiik aaninkpiib tun unii bi chee, ke u ti tuk bi ke bi yaa ban bi tuk binib tibor ti ga pook bitaakpab na kan, bi tuk bi.

¹⁶ Le Poul fii sil ki yoor unaal ki len ke, "Israel yaab, ni nimi bi kaa ye Israel yaab ki pak Uwumbor na, li pel man: ¹⁷ Timi Israel yaab Aawumbor nan nyan tiyaajatiib. Bi nan ye bicham le Ijpt aatinj ni. Baah bi nima na, le Uwumbor ter bi, ki cha bi por. Le Uwumbor nyan bi Ijpt aatinj ni, ki mak Ijpt aatinj aaniib waaroon sakpiin. ¹⁸ Njibin imonko ilee le Uwumbor kpiin tiyaajatiib timoor ni, ¹⁹ le ki nin jenn nyan njibol njilole Kanaann aatinj ni, ki di kitinj ngbaan yakr ke lifaal na tii bi. Buyoonn bi nan koo Ijpt aatinj ni na, ki ti saa bundaln bi nan gaa Kanaann aatinj na, nan ye njibin ikui inaa ni piinjmu la.

²⁰ "N-yoonn ngbaan le u tii bi bibojirb, bi li joo bi, ki ti saa waabonabr Samuel aayoonn.

²¹ N-yoonn ngbaan le bi len ke bi ban ubor, u li joo bi. Baah len kina na, le Uwumbor nyan Soal, u nan ye Kis aajaroon na, u li ye baabor. U nan ye Benjaminn aanibol ponn ni aanii, ki nan joo bi njibin imonko ilee la. ²² Nee aapuwob le Uwumbor nyan u bi chee, ki di David na baabor, ki len ke, 'David u ye Jese aajaroon na bi maah gee pu na. U ga li nani maah gee pu na momok.' ²³ To, Uwumbor nan puu tipuur ke u ga tun unii Israel yaab chee, ke u gaa bi lii. Yesu le u tun ni u bi chee, ke u gaa bi lii. Uma le ye Ubor David aayaabil ubaa. ²⁴ Jonn u nan muini binib nnyun ni na nan loln nsan ki fuu ni, le Yesu nin paan ni. Yesu aah kaa nan kee piin waatun na, le Jonn tuk Israel yaab ke bi yaa kpeln baabimbini kan, u ga muin bi nnyun ni. ²⁵ Jonn aah kaa nan kee tun waatun doo na, le u baa bi, 'Ni dak ke m ye nma? Maa ye Kristo u ga gaa binib lii na. Uma le paan ni mpuwob. Maa njeer m chuu gbiln waanaatak aanjin.' "

²⁶ To, Poul nan ki bui bi, "Nnaabitiib, Abraham aayaabitiib, ni binib bi kaa ye Juu yaab ki pak Uwumbor na, timi chee le Uwumbor nan tun ni tibonyaan ke u ga gaa timi lii. ²⁷ Binib bi bi Jerusalem ni na, ni baaninkpiib aa nyi ke Yesu le ga gaa bi lii. Likpaakool momok daal, bi karni Uwumbor Aagbanj ponn ni, Uwumbor aabonabtiib aah nan len pu na, kaa bee naatataa. Le bi jin Yesu tibor ki len ke waabor bii. Uwumbor aabonabtiib nan len ke bi ga nina. ²⁸ Juu yaab nan mee Pailat nsan ke bi ku Yesu. Bi mu aa kan waataani ki ga nmaa len ke u njeer bi ku u. ²⁹ Ni nnee Uwumbor Aagbanj ponn ni baah ga nan na Yesu pu ki ku u na. Le bi nan nani naah nnee pu na momok, le ki nyan u ndapuinkoo pu, ki di u sub kitakpaluj ni. ³⁰ Le Uwumbor fikr u nkun ni. ³¹ Le u di ubaa mak binib bi nan dii u Galilee ki nan saa Jerusalem na. Le bi kan u iwiin pam. Dandana wee, bima le ye waaseeraadam, ki tuk Juu yaab waabor. ³²⁻³³ Timi le joo ni tibonyaan ngbaan nan tuk nimi. Uwumbor nan puu tipuur tii tiyaajatiib. Timi le ye tiyaajatiib aayaabitiib. Waah puu tipuur ti tii tiyaajatiib na, u gbiin tipuur ngbaan dandana wee tii timi, ki fikr Yesu nkun ni. Uwumbor aalahn aagbanj ponn ni, njijil njilee, le Uwumbor len Yesu chee ke,

"Sin le ye Maabo, din wee le m ma si." †

³⁴⁻³⁵ To, Uwumbor ki bui ke:

'M ga sil na tinyoor ti bi chain na na ni pu, ke maah puu tipuur tii Ubor David pu na.' †

Uwumbor ki len kigbanj kibaa ponn ni:

† 13:32-33 : Lik Ilahn 2.7. ‡ 13:34-35 : Lik Aisaya 55.3.

§ 13:34-35 : Lik Ilahn 16.10.

‘Maan cha maabo u ye chain na aawon bur.’”[§]

Tɔ, Pɔɔl nan ki len ke, “Uwumbɔr aah len pu na, naatataa le ye ke u fikr Yesu nkun ni. Waan ki kpo. Waawon aan bur. ³⁶ Ubɔr David aah nan bi na, u nan tun Uwumbɔr aatun, le ki ti kpo. Le bi sub u uyaajatiib chee, le u bur. ³⁷ Yesu u Uwumbɔr fikr u nkun ni na, uma aawon aa bur. ³⁸⁻³⁹ Tijɔtiib, ti tuk nimi ke Uwumbɔr ga di cha nimi aatunwanbir pinn nimi Yesu pu. Binib bimɔk gaa Yesu ki kii na, Uwumbɔr ga di cha pinn bi, ki nyan bi baatunwanbir ni. Moses aakaal aa nmaa di cha pinn binib, kaa nmaa nyan bi baatunwanbir ni. Ti ban ke ni li nyi tibɔr timina mbamɔm. ⁴⁰⁻⁴¹ Uwumbɔr aabɔnabtiib nan len ke Uwumbɔr len ke: ‘Mbɔnyundam, lik, m bi tun lituln libaa nimi aayoonn.

Unii yaa tuk nimi ke m tun lituln limina kan, naan tii naadii la.

Cha ni gar nimi man, aan ki bee yɔli.’”*

Tɔ, Pɔɔl nan ki tuk bi, “Ni li nyi aan Uwumbɔr aabɔnabtiib aah len pu na, ni taa nja nimi.”

⁴² Pɔɔl aah len doo na, le u ni Banabas nyan ni mmeen aadiik ni. Baah nyan ni na, le binib bui bi ke likpaakool li choo na daal bi ki gir ni, ki nan ki tuk bi tibɔr ngbaan. ⁴³ Binib mɔmɔk aah nyan mmeen aadiik ni na, le Juu yaab, ni binib bi nan kpeln ki dii Juu yaab aasan na pam nan dii Pɔɔl ni Banabas. Le Pɔɔl ni Banabas len bi chee ki tuk bi ke Uwumbɔr aah san bi kinimbaak pu na, bi li beenin dii wasan.

⁴⁴ Tɔ, likpaakool li paan ni na daal, le binib bimɔk bi kitinj ngbaan ni na nan kuun ni bi nan nɔn Tidindaan aabɔr. Ubaabaa baanja le nan gur linampal. ⁴⁵ Juu yaab aah kan kinipaak ngbaan kuun kina na, le bi kpa lipiipoln sakpen, ki kpa Pɔɔl kinikpakpak, ki seei u. ⁴⁶ Le Pɔɔl ni Banabas kpa lipobil ki bui Juu yaab ngbaan, “Ni njan ke ti puen tuk nimi Uwumbɔr aabɔr. Le ni yii, kaa kii, kaa dak ke ni njeer ni kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. Kina pu na, ti ga di cha nimi, ki tuk binib bi kaa ye Juu yaab na Uwumbɔr aabɔr. ⁴⁷ Uwumbɔr tuk timi waagbanj ponn ni ke ti nja kina. U nan len ke,

‘M nyan si la, ke aa woln binib bi kaa ye Juu yaab na aanimbil,

ki tii dulnyaa wee ni aanib mɔmɔk nsan ke bi njar.’”†

⁴⁸ Tɔ, binib bi kaa ye Juu yaab na aah nɔn baah len pu na, le bi kpa mpoiin sakpen, le ki bui ke Uwumbɔr aabɔr njan sakpen a. Le binib bi Uwumbɔr nyan bi ke bi kan limɔfal li kaa kpa ndoon na gaa Yesu ki kii.

⁴⁹ Le Uwumbɔr aabɔr moon itingbaan mɔmɔk ni. ⁵⁰ Le bipiib bi kpa mɔɔn ki pak

Uwumbɔr na bi kitinj ngbaan ponn ni. Kitinj ngbaan aaninkpiib mu nan bi. Le Juu yaab nja, ki cha bi nmaa tijar Pɔɔl ni Banabas pu, ki nja bi falaa, ki nyan bi baatinj ni. ⁵¹ Le Pɔɔl ni Banabas kpaar bitaa aatatan lii nima, ni ye nsurm le ki tii bi, ki nyan ni nima, ki buen kitinj kibaa ni, bi yin ki ke Ikonium. ⁵² Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin binib bi gaa Yesu ki kii Antiok aatinj ni na. Le bi nan kpa mpoiin pam.

14

Pɔɔl mam aah buen Ikonium aatinj ni pu na

¹ Pɔɔl ni Banabas nan ti fuu Ikonium aatinj ni, ki koo mmeen aadiik ni, ki kpa mɔɔn ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Nima pu na, binib pam nan gaa Yesu ki kii, bi ye Juu yaab, ni bi kaa ye Juu yaab na mu. ² Le Juu yaab bibaa yii Uwumbɔr aabɔr, ki bii Yesu aanib, ki cha binib bi kaa ye Juu yaab na bibaa gee liɔul bi pu. ³ Le Pɔɔl ni Banabas nan bi nima ki yunn, ki nan kpa lipobil ki tuk binib Tidindaan aabɔr, ke u gee bi. Le Tidindaan cha bi tun lijnjiir aatun, ki mɔk ke baah len pu na, ti gbi. ⁴ Le kitinj ngbaan aanib aa kpa kimɔbaan. Bibaa nan si Juu yaab aapuwɔb, biken mu si Yesu aakpambalb aapuwɔb.

⁵ Le Juu yaab ni baaninkpiib, ni binib bi kaa ye Juu yaab na bibaa kpokl ke bi ga nja Yesu aakpambalb bakaa ki mae bi njitakpal. ⁶ Le Yesu aakpambalb nɔn baah ban bi nja bi pu na, ki san njar, ki buen Listra aatinj ni, ni Debe aatinj ni, ni itingbaan i bi nima na. Listra aatinj, ni Debe aatinj mɔmɔk bi Likonia aapepel ni la. ⁷ Le bi tuk nima chee aanib tibɔnyaan ngbaan.

Baah mae Pɔɔl njitakpal Listra aatinj ni pu na

⁸ Uja ubaa nan bi Listra aatinj ni, le uatafar faan. Una aah nan ma u na, u nan ye uwɔb la. Waa nan chuun. ⁹ U nan ka pel Pɔɔl aah len pu na, le Pɔɔl bee ke u gaa Yesu ki kii, nima le u ga nmaa tii u laafee. Le Pɔɔl lik u sulm, ¹⁰ ki len mɔɔn pu, “Fii sil aataa pu.” Le uja ngbaan fii yuk sil, le ki chuun gonn. ¹¹ Le kinipaak ngbaan kan Pɔɔl aah nja pu na. Le bi teen Likonia aatinj aanib aaliin ponn ni, “Niwaa le kpaln binib ki dan ti chee do.” ¹² Le bi yin Banabas ke Seus.* Pɔɔl nan len tibɔr jer Banabas. Nima pu le bi yin u ke Hemes.† ¹³ Liwaa Seus aadichal nan bi kitinj ngbaan aagoln aabisamɔb chee la. Le unii u toor kitork tii liwaa ngbaan na joo ni inaaja ni nsupuun ki di dan kitinj ngbaan

* 13:40-41 : Lik Habakuk 1.5. † 13:47 : Lik Aisaya 49.6.

: Hemes nan ye liwaa li bi bui ke li len tibɔr sakpen na la.

* 14:12 : Seus nan ye liwaa sakpeln libaa la. † 14:12

aagoln aabisaməb chee. U ni kinipaak ngbaan nan ban ke bi toor kitork tii Uwumbər aakpambalb Banabas ni Pəəl la.

¹⁴ Le Banabas ni Pəəl n̄un baah ban bi n̄a pu na. Baah n̄un kina na, le bi chuu kar baabəkur, le ki san koo kinipaak ngbaan aakaasisik ni, ki tar ke, ¹⁵ “N̄jətiib, ba pu ni n̄ani kina? Ti po ye binibəm ke naah ye pu na la. Ti dan ti nan tuk nimi tibənyaan la. Di cha man, ki taa ki dii n̄iwaa man. N̄i ye fam la. Ni li dii Uwumbər u fu na. Uma le nan naan paacham ni kitinj, ni nnyusakpem, ni tiwan məmək. ¹⁶ N-yaayoonn na, u nan cha n̄inibol məmək n̄ani baah gee pu na. ¹⁷ N-yoonn məmək u mu n̄ani nimi tin̄ann, ki tii nimi utaal, ki cha tijikaar n̄ani, ki kpiini nimi, ki cha ni kpa mpopiin, u mək nimi ke u bi.” ¹⁸ Le Pəəl ni Banabas len kina ki pəəni bibaa ke bi taa cha kinipaak ngbaan toor kitork ngbaan tii bi, le baa ki toor ki tii bi.

¹⁹ Le Juu yaab bibaa nyan ni Antiok aatinj ni, ni Ikonium aatinj ni, ki dan Lистра aatinj ni, bi nan bii Pəəl ni Banabas ki cha binib gee lin̄uul bi pu. Le bi mae Pəəl n̄itakpal, ki dar fuul u nyan kitinj ni, ki ti di bil, ki dak ke u kpo, le ki siir cha u. ²⁰ Le Yesu aadidiliib dan nan sil gob u. Baah sil gob u na, le u fi sil, ki labr buen kitinj ngbaan ni.

Pəəl mam aah labr buen Antiok aatinj ni pu na

Kitaak aah woln na, le Pəəl ni Banabas siir buen Debe aatinj ni, ²¹ ki ti tuk nima chee aanib tibənyaan ngbaan. Le binib pam gaa ti, ki dii Yesu aasan. Le Pəəl ni Banabas nyan nima ki ki labr buen Lистра aatinj ni, ni Ikonium aatinj ni, ni Antiok aatinj ki bi Pisisidia aapepel ni na. ²² Baah dii ntim ngbaan ni na, le bi pəək Yesu aanib ataakpab, ki toor tuk bi Uwumbər aabər, le ki tuk bi ke bi sil Yesu aachanj ni, ke binib yaa ban bi koo Uwumbər aanaan ni kan, bi ga ji falaa sakpen le ki nin koo ni. ²³ Ntim məmək ni, bi nan leer Yesu aanib ponn ni bininkpiib ke bi li joo bi, le ki lul buməb, ki mee Uwumbər tii bi. Baah gaa Tidindaan ki kii na, le bi di bi n̄a unjaal ponn ni, ke u li lik bi.

²⁴ Le bi bə dii Pisisidia aatim ponn ni, ki ti ki fuu Pamfilia aapepel ni, ²⁵ le ki ti fuu Pega aatinj ni, ki tuk binib Yesu aabər, le ki buen Atalia aatinj ni. ²⁶ Baah ti fuu nima na, le bi koo bujəb ni, ki puur nnyusakpem ki gir buen Antiok aatinj ni, kitinj ki bi nan nyan ni ki ni na. Baah nan ban bi nyan kitinj ngbaan ponn ni na, Yesu aanib nan mee Uwumbər tii bi, ki di bi n̄a unjaal ni, ke u ter bi waatun ponn ni. Baah ti tun lituln ngbaan doo na, le bi ki gir ni nima.

²⁷ Baah fuu ni na, le bi yin Yesu aanib ke bi kuun ni, le ki tuk bi tiwan nimək Uwumbər cha bi n̄a na, ki tuk bi waah n̄a pu ki tii binib bi kaa ye Juu yaab na nsan ke bi gaa Yesu ki

kii na. ²⁸ Pəəl ni Banabas nan ti bi nima, Yesu aadidiliib chee, ki yunn.

15

Baah kuun Jerusalem ponn ni pu na

¹ Tə, bijab bibaa nan nyan ni Judea aatinj ni, ki dan Antiok aatinj ni, le ki nan tuk Yesu aanib ke bi yaa kaa gii n̄ichakpan, Moses aakaal aah mək pu na kan, baan n̄mar. ² Le bijab ngbaan kpak Banabas ni Pəəl kinikpakpak sakpen tibər ngbaan pu. Nima pu na, bi məmək aah nan kii ke bi ga tun Pəəl ni Banabas ni binib bibaa aan bi buen Jerusalem, ki ti baa Yesu aakpambalb ni Yesu aanib aaninkpiib bi bi nima na, ki lik.

³ Yesu aanib nan ter bi, le bi gor ki buen. Baah cha na, le bi bə dii Fonia aatim ni, ni Samaria aatim ni, ke bi ti mann Yesu aanib, ki tuk bi ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu gaa Yesu ki kii. Le ni tii bi məmək mpopiin sakpen. ⁴ Le Pəəl ni Banabas ti fuu Jerusalem. Baah ti fuu nima na, le Yesu aanib ni baaninkpiib ni Yesu aakpambalb doon bi ni mpopiin. Le Pəəl ni Banabas tuk bi tiwan nimək Uwumbər cha bi n̄a na, ki tuk bi waah ter bi pu na. ⁵ Le Farisii yaab bibaa, bi dii Yesu na, fi sil, le ki len ke binib bi kaa ye Juu yaab na yaa dii Yesu kan, ni n̄an ke bi gii n̄ichakpan, ki kii Moses aakaal.

⁶ Le Yesu aakpambalb ni Yesu aanib aaninkpiib kuun təb chee, ke bi kpokl tibər ngbaan. ⁷ Baah kpokl ki ti yunn na, le Piita fi sil ki bui ke, “Nnaabitiib, ni nyi ke n-yoonn mu jer na Uwumbər nan lee mi ni ponn ni, ke m buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, ki ti tuk bi tibənyaan ngbaan, aan bi n̄un ki gaa Yesu ki kii. ⁸ Uwumbər u nyi binib məmək aasui ni aah bi pu na nan di Waafuur Nyaan tii binib bi kaa ye Juu yaab na, ke waah tii timi pu na. ⁹ Waah n̄a kina na, u mək ke u pak binib bi kaa ye Juu yaab na mu. Waa yakr timi. U po dak ke binib məmək ye tiwanbaan la. Baah gaa u ki kii na, le u finn bisui ni titunwanbir. ¹⁰ Nima pu na, ba pu ni muk bi, ki tən̄ni Uwumbər? Timi ni tiyaajatiib aah nan ban ti dii Moses aakaal na, ni nan pəə ti chee. Taa n̄maa dii. Ni bi ke lituln li nyuun na la. Ba pu ni ban ke Yesu aadidiliib ngbaan dii kina? ¹¹ Binib bi kaa ye Juu yaab na yaa gaa Tidindaan Yesu ki kii kan, waanimbaasaln pu le u ga gaa bi lii. Kina le u ga gaa ti mu lii.”

¹² Piita aah len kina na, le bi məmək n̄min, ki pel Banabas ni Pəəl aah len pu na. Le bi tuk bi Uwumbər aah n̄a pu ki cha bi tun lijn̄jiir aatun binib bi kaa ye Juu yaab na aakaasisik ni na. ¹³ Banabas ni Pəəl aah len ti doo na, le Jems bui ke, “Nnaabitiib, li pel man. ¹⁴ Dandana wee, Simonn Piita tuk timi Uwumbər aah n̄a pu njan na, ki mək ke utafal bi binib bi kaa ye Juu yaab na ni, ki

lee bi ponn ni binib bibaa, ke bi li ye waanib.

¹⁵Uwumbor aabonabtiib nan len ke u ga na kina. Ni nimee Uwumbor Aagbanj ponn ni ke

¹⁶Uwumbor len ke: Ubor David aanaan aah lir na,

m ga gir ni aan ki nan fiin waanaan ngbaan.

M ga na mu nnaanpom, ki cha mu sil mbamom.

¹⁷Nima pu na, binib bi gur na ga li ban min Uwumbor.

Njinibol njimok ye maanib na ga li ban mi.

¹⁸Uwumbor le len kina.

N-yaayoonn na ki joo cha,

u nan tuk binib tibor timina.’*’

¹⁹Jems nan ki bui ke, “M dak ke ti taa ki muk binib bi kaa ye Juu yaab ki kpeln baabimbin ki dii Uwumbor aasan na. ²⁰Cha ti nimee kigbanj tii bi, ki tuk bi ke bi taa ki njom kitorok aanann, ki taa ki gor kidagook, ki taa ki njom tiwan ni bi tab ku ni na, ki taa ki njom nsin. ²¹Tiyaajatiib yoonn ki di nan saa din, bi tuk binib Moses aakaal ntim momok ponn ni. Likpaakool daal momok bi po karni Moses aakaal mmeen aadir ni.”

Baah nimee kigbanj ngbaan pu na

²²Jems aah len ti doo na, le Yesu aakpambal, ni Yesu aanib momok, ni baaninkpiib kpokl ke bi ga nya bi ponn ni bijab bibaa, ki di kpee Pool ni Banabas pu, ki tun bi Antiok aatinj ni, bi ti di kigbanj ngbaan tii bi. Le bi nyan bijab bilee. Bi yin ubaa ke Judas Basabas, ki yin uken ke Sailas. Bijab bilee ngbaan nan ye biyidam le Yesu aanib ponn ni. ²³Le bi nimee kigbanj ki di tun bi, bi di buen ti tii binib bi kaa ye Juu yaab na. Bi njimee ke:

“Tinaabitiib bi kaa ye Juu yaab ki bi Antiok aatinj ni, ni Siria aatinj ni, ni Silisia aatinj ni na, ti dooni nimi. Timi Yesu aakpambal, ni Yesu aanib aaninkpiib dooni nimi. ²⁴Ti nun ke bijab bibaa nyan ti ponn ni, ki dan ni chee, ki ti tuk nimi tibor ti muk nimi ki na nimi ilandak na. Taa nan tuk bi ke bi tuk nimi kina. ²⁵Nima pu na, ti kuun tob ki kpaan kimabaan, ki nyan ti ponn ni bijab bilee, ke ti tun ni bi ni chee. Bi ni tijotiib Banabas ni Pool, bi ti gee bi na, le ti ga tun ni bi ni chee. ²⁶Banabas ni Pool nan di baamafal paan talmaa Tidindaan Yesu Kristo pu. ²⁷Bijab bi ti nyan bi na le ye Judas ni Sailas. Bi mu ga tuk nimi tibor ngbaan aah nimee pu na. ²⁸Ti ni Uwumbor Aafuur Nyaan kpaan kimabaan, kaa ban ti di nkaal mu poa na kpee nimi. ²⁹Ni njan ke ni taa ki njom kitorok aanann, ki taa ki njom nsin, ki taa ki njom tiwan ni bi tab ku ni na, ki taa ki gor kidagook. Ni yaa kii kina kan, nima le njan. Uwumbor ter nimi.”

³⁰Le bi di kigbanj ngbaan tii Banabas mam, ke bi di buen Antiok aatinj ni. Baah ti fuu nima na, bi nan kuun ni Yesu aanib momok, ki di kigbanj ngbaan tii bi. ³¹Baah karn kigbanj ngbaan ponn ni na, le ni na bi mpopiin. Ni nan ye tibor ti poak bitaakpab na la. ³²Le Judas ni Sailas, bi ye Uwumbor aabonabtiib na, tuk bi Uwumbor aabor pam ki poak bitaakpab, ki ter bi, bi li dii mbamom. ³³Bi nan yunn nima siib. Baah nan yunn nima siib na, le bi choi bi, ki gir buen Yesu aakpambal chee. [³⁴Sailas ma nan gaar Antiok aatinj ni.]

³⁵Pool ni Banabas nan ti bi Antiok aatinj ni, ni yunn siib. Le bi ni binib pam tuk binib Tidindaan aabonyaan, ki mok bi baah ga dii u mbamom pu na.

Pool ni Banabas aah yakr tob chee pu na

³⁶Naah yunn siib na, le Pool bui Banabas, “Cha ti gir buen taah nan tuk binib Tidindaan aabor ntim mu momok ni na, ki ti mann Yesu aanib ki lik ke bi joo Yesu aabor kinye?” ³⁷Le Banabas ban ke Jonn Mak dii bi. ³⁸Le Pool aa kii; ba pu? baah nan bi Pamfilia aatinj ni na, Jonn Mak nan labr kun ki cha bi, kaa ki ter bi lituln na ponn ni. Nima pu na, Pool aa nan kii ke u ki dii bi. ³⁹Le Pool ni Banabas kpak kinikpakpak ki yakr tob chee, kaa ki dii tob. Le Banabas ni Jonn Mak koo bunob ni, ki buen lidikl libaa pu, bi yin li ke Saiprus. ⁴⁰Le Pool nyan Sailas ke u dii u. Le Yesu aanib mee Uwumbor tii bi, ki di bi na Uwumbor anjaal ni, u ter bi. Le bi buen, ⁴¹ki bo dii Siria aatim ni, ni Silisia aatim ni, ki poak Yesu aanib aataakpab, ki toor tuk bi Uwumbor aaliin.

16

Timoti aah dii Pool ni Sailas pu na

¹Pool mam nan ti fuu Debe aatinj ni, ni Listra aatinj ni. Le Yesu aadidiir ubaa nan bi nima. Bi yin u ke Timoti. Una nan ye Juu yaab aabo la, ki mu ga Yesu ki kii. Ute nan ye Griik aanii la. ²Yesu aanib bimok bi Listra aatinj ni, ni Ikonium aatinj ni na momok nan pak Timoti. ³Le Pool ban ke Timoti li dii u. Juu yaab bimok bi nima na nan nyi ke Timoti aate ye Griik aanii la. Nima pu na, Pool nan gii Timoti aachakpaln ke Juu yaab aah geei pu na, le ki cha u dii bi. ⁴Le bi bo dii ntim ngbaan ponn ni, ki mann Yesu aanib. Pool mam aah nan bi Jerusalem ni na, le Yesu aakpambal, ni Yesu aanib aaninkpiib bi nan bi nima na nan kpokl, binib bi kaa ye Juu yaab ki dii Yesu na aah ga na pu na. Le Pool tuk bi baah nan kpokl ki len pu na, ke bi kii kina. ⁵Nima pu na, Yesu aanib aataakpab nan poak waasan ni. Idaa momok le binib biken mu gaal u ki kii, ki kpaee waanib pu.

* 15:18 : Lik Amos 9.11-12.

Pɔɔl aah danj tidanj Troas aatinj ni pu na

⁶Uwumbɔr Aafuur Nyaan aa nan kii ke Pɔɔl mam buen Asia aatinj ni ki ti tuk binib Yesu aabɔr. Le bi bɔ dii Frijia aatim ni, ni Galasia aatim ni, ⁷ki ti fuu Misia aatinj mɔk, ki ban bi buen Bitinia aatim ni. Le Yesu Aafuur Nyaan aa kii. ⁸Le bi bɔ dii Misia aatim ni, ki ti fuu Troas aatinj ni. ⁹Kinyeek ngbaan le Pɔɔl danj tidanj ki kan Masedonia aatinj aanii ubaa si u chee ki ganj ni u ke u dan Masedonia aatim ni ki nan ter bi. ¹⁰Pɔɔl aah danj tidanj ngbaan kina na, le min Luk ni Pɔɔl mam gor ke ti buen Masedonia aatim ni. Ti nan bee ke Uwumbɔr le yin timi ke ti buen ki ti tuk kitinj ngbaan aanib tibɔnyaan na.

Upii Lidia aah gaa Yesu ki kii pu na

¹¹Ti nan koo buɔɔb, Troas aatinj ni, ki puur nnyusakpem na ki ti jer lidikl libaa, bi yin li ke Samotres. Naah woln kitaak na, le ti fuu Neapolis aatinj ni. ¹²Le ti nyan buɔɔb ni, ki chuun kitinj ki ti fuu Filipi aatinj ni. Ki ye Masedonia aatinj kibaa, ki ye kitisakpej. Rom yaab nan bi nima, ki joo kitinj ngbaan. Ti nan bi kitinj ngbaan ponn ni, ki pii iwiin ilee. ¹³Juu yaab aakpaakool daal, le ti nyan kitinj ngbaan ponn ni, ki buen limɔɔl aagbaan. Ti nan dak le likpaakool daal mɔmɔk Juu yaab kuuni nima ke bi mee Uwumbɔr. Le ti kan bipiib kuun nima. Le ti kal ki tuk bi Uwumbɔr aaliin. ¹⁴Upii ubaa nan bi nima ki njan taah len pu na. Bi nan yin u ke Lidia. U nan ye Tiataira aatinj aapii la, ki chuun kooɔh njitanyaan aakeken nj kpa kidaak na. U nan ye upii u pak Uwumbɔr na la. Le Tidindaan piir usui ke u pel mbamɔm, ki gaa Pɔɔl aah len pu na. ¹⁵Le bi muin u ni waachiln ni aanib nnyun ni. Le u tuk timi, “Ni yaa dak ke m sil gaa Tidindaan ki kii kan, ni dan nan mann mi, ki li bi ndo.” Le u ganj timi, le ti buen.

Baah di Pɔɔl mam ɔa kiyondiik ni pu na

¹⁶Ti nan ki buen baah mee Uwumbɔr nin chee na. Taah cha na, le usapɔɔn ubaa ton timi nsan ni. U nan ye unaagbiibo la. Bininkpiib nan dii u, ki cha u tuk binib tiwan ni choo ki ga nan ɔa na aabɔr. Waah ɔani kina na, le u kan njimombil pam ki ti undatiib. ¹⁷Le u paan ni ti ni Pɔɔl aapuwɔb, ki tar ke, “Bijab bimina le ye Uwumbɔr u kaa kpa njeen aatɔ na aanaagbiib. Bi tuk nimi naah ga ɔa pu ki njar na.” ¹⁸Usapɔɔn ngbaan nan njan kina iwiin mɔmɔk. Waah ɔani kina na, le Pɔɔl gee linjuul, ki fenn lik u, ki tuk bininkpiib bi dii u na, “M tuk nimi Yesu Kristo aayimbil pu, nya u ni man.” Libuul ngbaan ni le bininkpiib ngbaan nyan u ni. ¹⁹Tɔ, bininkpiib ngbaan aah nyan u ni na, le undatiib gee linjuul. Bi bee ke waan ki kan njimombil tii bi. Le bi chuu Pɔɔl ni Sailas ki dar bi mpɔɔn, ki di buen kitinj ngbaan aabɔjirb aanimbiin ni,

²⁰ki ti len ke, “Bijab bimina ye Juu yaab, ki muk do aanib, ²¹ki tuk bi nkaal mubaa. Taah ye Rom yaab na, naa njan ke ti gaa nkaal mue ki dii mu.” ²²Baah len kina na, le kinipaak ngbaan mu gee linjuul Pɔɔl ni Sailas pu.

Le bibɔjirb ngbaan chuu peer baawan, ki tuk baatutum ke bi di njidabil gbaa bi. ²³Le bi gbaa bi pam, ki tur bi ti ɔa kiyondiik ni, ki tuk kiyondiik aaninkpel ke u li kii bi mbamɔm. ²⁴Baah tuk u kina na, le u tur bi ɔa ponn ni aadiik ni, kiyondiik ni, ki baa bi njibaa.

²⁵Kinyetaasiik le Pɔɔl ni Sailas bi mee Uwumbɔr, ki gaa ilahn ki pak u. Le binaagbiib biken ka pel. ²⁶Libuul ngbaan ni le kitinj den sakpen, ki cha kiyondiik aadinyikl mu den. Libuul ngbaan ni le kiyondiik aajaalen mam mɔmɔk chuu piir. Le binaagbiib mɔmɔk aakululn chuu gbiln lir. ²⁷Le kiyondiik aaninkpel finn, ki kan ke jaalen mam mɔmɔk piir a. U nan dak ke binaagbiib mɔmɔk nyan a. Le u yoor waajaak aajuk ke u ku ubaa. ²⁸Le Pɔɔl teen ke, “Taa ku aabaa. Ti mɔmɔk bi do.”

²⁹Le kiyondiik aaninkpel teen ke, “Li joo ni karya,” ki san koo ni, le ki nan gbaan Pɔɔl ni Sailas aanimbiin ni, le uwon gbaa. ³⁰Le u nyan bi lipaal, ki baa bi, “Ndindatiib, m ga ɔa kinye aan ki njar?”

³¹Le bi bui u, “Aa yaa gaa Tidindaan Yesu ki kii kan, aa ga njar, le saachiln ponn ni aanib mu ga njar.” ³²Le bi tuk u ni waachiln ni aanib mɔmɔk Tidindaan aabɔr. ³³N-yoonn ngbaan le u di nnyun char baabuun ngbaan, baah fe gbaa lakr bi pu na. Le bi muin u ni waachiln ni aanib mɔmɔk nnyun ni. ³⁴Le u di Pɔɔl ni Sailas buen waadichal ni, ki ti tii bi tijikaar ke bi ji. U ni waachiln ni aanib aah nan gaa Uwumbɔr ki kii na, ni ɔa bi mpopiin pam.

³⁵Naah woln kitaak na, le bibɔjirb ngbaan tun baatutum ke bi buen ti tuk kiyondiik ni aaninkpel ke u di bijab na lii aan bi li cha.

³⁶Le kiyondiik aaninkpel tuk Pɔɔl, “Bibɔjirb ngbaan len ke m di aa ni Sailas lii, ni li cha. Ni nya suuna ki li cha.”

³⁷Le Pɔɔl aa kii kina. U nan bui bitutum ngbaan, “Bibɔjirb ngbaan aah ɔa pu na, naa njan. Timi tibia mu po ye Rom yaab la. Baa jin timi tibɔr, kaa kan timi aataani, le ki gbaa timi binib aanimbil ni, ki di timi lanj kiyondiik ni. Baah ɔa timi Rom yaab kina na, naa njan. Dandana wee, bi ban ke ti li cha, ubaa taa li nyi. Taan kii kina. Cha bibɔjirb ngbaan bibaa dan nan nyan timi.”

³⁸Le bitutum ngbaan buen ti tuk bibɔjirb ngbaan Pɔɔl aah len pu na. Baah njan ke Pɔɔl ni Sailas ye Rom yaab na, le ijawaan chuu bi. ³⁹Le bi buen Pɔɔl ni Sailas chee ki ti sɔɔj bisui, ki nyan bi kiyondiik ni, le ki ganj bi ke bi nya kitinj ngbaan ni. ⁴⁰Le Pɔɔl ni Sailas

siir nima chee, ki buen Lidia aadichal ni, ki ti doon Yesu aanib, ki len bi chee ki p  k bitaakpab, le ki nin siir nima.

17

Binib aah   ma tijar Tesalonika aatinj ni pu na

¹ Baah siir nima na, le bi b   dii Amfipolis aatinj ni, ni Apolonia aatinj ni, le ki ti fuu Tesalonika aatinj ni. Juu yaab aameen aadiik nan bi nima. ² Le P  l ti koo mmeen aadiik ngbaan ni, waah ti   ni pu   kpaakoo m  m  k na. U nan di   kpaakoo   jataa le tuk bi Uwumb  r Aagbanj aah len pu na aatataa, ³ ki m  k bi ke ni ye Kristo u gaa binib lii na aab  r, ke Uwumb  r Aagbanj len ke see Kristo na jin falaa, ki kpo, ki fikr nkun ni, le ki len ke waah tuk bi Yesu u aab  r na, uma le ye Kristo ngbaan. ⁴ Le Juu yaab bibaa, ni Griik yaab bi pak Uwumb  r na ponn ni pam, ni bipiib bi ye mp  ndam na kii ti P  l aah len pu na, ki kpaan u ni Sailas chee.

⁵ Le Juu yaab bi kaa kii tii u na nan kpa lipiipoln u pu, ki kuun ni binib bi kaa   jan, kaa bi tib  r tibaa ni na, ki cha kitinj ngbaan aanib m  m  k gee li  uul, ki kpa kifuu, ki   ma tijar, le ki buen uja u bi yin u ke Jasonn na do, ki ban bi koo ni. Le waa kii. Le bi koo mp  n, ki ti bi ban P  l ni Sailas, ke bi nyan bi buen kinipaak ngbaan chee, ⁶ le kaa kan bi. Baah kaa kan bi na, le bi chuu Jasonn ni Yesu aanib bibaa mp  n, ki di buen kitinj ngbaan aaninkpiib chee, le ki ti teen ke, "P  l mam bi muk binib ntim m  m  k ponn ni na dan do mu, ⁷ le Jasonn cha bi bi udo. Bi bii Ub  rkpaan Siisa aakaal m  m  k ki len ke ub  r uken bi, bi yin u ke Yesu." ⁸ Juu yaab aah len kina na, le kinipaak, ni kitinj ngbaan aaninkpiib gee li  uul P  l ni Sailas pu. ⁹ Le bi cha Jasonn mam pan   nimombil ke bi di bi lii. Le bi pan, le bi di bi lii.

Berea aatinj aanib aah gaa Yesu aab  r pu na

¹⁰ Kinyeek ngbaan le Yesu aanib cha P  l ni Sailas siir buen Berea aatinj ni. Baah ti fuu na, le bi buen Juu yaab aameen aadiik ni. ¹¹ Le binib bi bi nima na pel P  l aah len pu na. Binib ngbaan ye binib ki jer Tesalonika aatinj ni yaab. Le binimbil man P  l aah len pu na pu. Idaa m  m  k bi nan kpar Uwumb  r Aagbanj ponn ni, ki karni ke bi lik ke ti gbii aan taa gbii. ¹² Nima pu na, bi ponn ni pam nan gaa Yesu ki kii. Griik yaab bi nan ye bininyuum na, bijab ni bipiib, mu gaa u ki kii ki wiir. ¹³ Le juu yaab bi bi

Tesalonika aatinj ni na   n ke P  l bi Berea aatinj ni ki bi tuk binib Uwumb  r aab  r. Le bi mu buen nima ki ti cha kinipaak na   ma tijar P  l pu. ¹⁴ Libuul ngbaan ni, le Yesu aanib cha P  l siir buen ki dii nsan mu cha nnyusakpem aagbaan na. Sailas ni Timoti ma nan bee Berea aatinj ni. ¹⁵ Le Yesu aanib bi cheen P  l na nan cheen u ti saa Atens aatinj ni. Le P  l tuk bi ke bi ti tuk Sailas ni Timoti ke bi chuuun mala ki dan u chee. Waah tuk bi kina na, le binib bi cheen u na gir buen Berea aatinj ni.

P  l aah moon Yesu aab  r Atens aatinj ni pu na

¹⁶ Le P  l ti bi Atens aatinj ni, ki ka kii Sailas ni Timoti. Waah bi nima na, le u kan   iwaa pam kitinj ngbaan ponn ni. Le ni bii usui sakpen. ¹⁷ Likpaakool daal le u koo mmeen aadiik ni, ki tuk juu yaab, ni binib bi pak Uwumb  r na Yesu aab  r. Le bi gbaa t  b chee tib  r ngbaan. Idaa m  m  k u nan chaa kinyanj ni, ki ti tuk binib bi bi nima na Yesu aab  r. Le u ni bi gbaa t  b chee tib  r ngbaan. ¹⁸ Binib bibaa mu nan bi kitinj ngbaan ponn ni. Bi yin bibaa ke Epikurus* aanib, ki yin bibaa mu ke Stoik† aanib. Baah   n P  l aah len pu na, le bibaa baa t  b, "Ulambidaan ngbaan len kinye?"

Le bibaa mu bui ke bi dak ke u len   iwaa yayan   ibaa aab  r la. P  l ma nan bi len Yesu aab  nyaan, ke u fikr nkun ni. ¹⁹ Bi nan yin kitinj ngbaan aaninkpiib ke Areopagus‡ aanib. Le bi di P  l buen bininkpiib ngbaan chee, le ki ti bui u ke waah tuk binib tib  chann ti na, bi ban ke u tuk bi mu, bi bee, ²⁰ ke waah len pu na, ni gar bi, bi ban ke u tuk bi mu taatataa. ²¹ Atens aatinj aanib, ni bicham bi nan bi nima na, nan gee ke bi li kuun ni ki gbaa t  b chee tib  chann n-yoonn m  m  k. Nima pu le bi ban bi   n P  l yaar mu.

²² Le P  l sil bikaasisik ni, ki len ke, "Atens aatinj aanib, m bee ke nitafal bi   iwaa aab  r ni pam. ²³ M chuun nimi aatinj ponn ni ki kan naah dooni   iwaa pu na, le ki kan bi nan   mee   nmeen naah toor kitork nin chee na. Bi   mee ke, 'Taah kaa nyi Uwumb  r u na.' Ni dooni Uwumb  r, ki mu aa nyi u. Waab  r le m ban m tuk nimi dandana wee. ²⁴ Uwumb  r nan naan dulnyaa wee, ni tiwan nim  k bi ni ponn ni na. Uma le ye paacham ni taab Aadindaan. Waa bi liwaa aadiik ni. ²⁵ Uma ubaa le tii binib m  m  k lim  fal, ni libuln li ti fuur na, ni tiwan m  m  k. Waah ban pu na, u kpa. Unii

* **17:18** : Epikurus yaab nan ye binib bi dii Griik aalandaan ubaa aam  km na la. Uma le nan m  k ke mpopiin ye lim  fal aawanyaan kpaan la. † **17:18** : Stoik aanib nan dii Griik yaab aalandaan u nan bi n-yaayoonn na aam  km na la. U nan m  k ke aa yaa ban mpopiin kan, aatafal taa li bi mm  n, ni iween ni. ‡ **17:19** : Areopagus ye ligongoln libaa, le ki bi Atens aatinj ni. Nima chee le kitinj ngbaan ni aaninkpiib nan kaa ki   ni baakuun. Kina pu na, bi nan yin bininkpiib ngbaan ke Areopagus aanib la.

yaa tun lituln tii uma Uwumbør kan, naa kpaee Uwumbør nibaa. ²⁶ Njan u nan naan uja ubaa, uma le ye njinibol mòmæk aayaaja. Uma Uwumbør le cha njinibol mòmæk bi dulnyaa wee mòmæk ponn ni. U nan siin n-yoonn mu binib mòmæk ga li bi na, ki siin nin chee bi mòmæk ga li bi na. ²⁷ Waah nan naan binib na, u ban ke bi li ban u. U dak ke nibaakan bi ga baa ki ban u, ki kan u. Waa daa unii ubaa chee. U po mal timi la. ²⁸ Uma pu le ti fu, ki chuun, ki bi. N-yaayoonn na, nimi aalankpalb bibaa nan len ke, “Ti ye Uwumbør aabim la.”

Baah len pu na, ti gbii. ²⁹ Taah ye Uwumbør aabim na, taa cha ti li dak ke Uwumbør aabimbini ke njwaa na. Njwaa po ye njitakpal le bi kpaii ni, bee salmaa, bee tikunabr le bi di maa ni. ³⁰ Binib aah kaa nan kee nyi Uwumbør aasan buyoonn na, waa nan gar baah nani pu na. Dandana wee le u len ke u ban ke binib bimæk bi dulnyaa wee mòmæk ponn ni na kpeln baabimbini ki dii waasan. ³¹ Ba pu? u siin nwiin bundaln u ga ji binib mòmæk tibør na, ki ti saa baah ni ki njeer pu na. U nyan uja u ga ji binib tibør na. U nan fikr uja ngbaan nkun ni, nima le ye limækli tii binib mòmæk.”

³² Binib ngbaan aah njan Pòol len ke Uwumbør fikr unii nkun ni na, le bibaa nani u mbonyun. Le bibaa mu len ke bi ban bi ki njan tibør ngbaan. ³³ Le Pòol siir nima ki buen. ³⁴ Le bijab bibaa gaa Yesu ki kii, ki kpaan Pòol chee. Bi yin ubaa ke Dionisius, u nan ye Areopagus aanii ubaa na. Uken mu nan ye upii u bi yin u ke Damaris na. Binib biken mu nan gaa Yesu ki kii.

18

Pòol aah moon Yesu aabør Korint aatiñ ni pu na

¹ Pòol nan siir Atens aatiñ ni, ki di buen Korint aatiñ ni. ² Waah bi nima na, le u kan Juu yaab aaja ubaa, bi yin u ke Akuila. Bi nan ma u Pontus aatiñ ni la. Bi yin upuu ke Prisila. Bi nan bi Itali aatisakpeñ Rom ni. Le Uòrkpaan Klødius nan siin nkaal ke Juu yaab mòmæk nya Rom aatiñ ponn ni. Nima pu le Akuila ni Prisila nan nyan nima, ki dan Korint aatiñ ni. Bi nan fuu ni naa yunn, le Pòol nan ti kan bi. ³ Uja ngbaan ni upuu nan jab igban le ki gaal njiboo. Baatuln le nan bi na. Pòol aatuln ni baatuln kpaal la. Nima pu le u nan ti bi bido. Le bi tun lituln ngbaan tøb chee. ⁴ Likpaakool daal mòmæk kan, Pòol nan chaa mmeen aadiik ni. Juu yaab ni Griik yaab mu nan bi nima. Le u ni bi gbaa tøb chee Yesu aabør. Le u pòoni ubaa ki ban ke bi gaa Yesu ki kii.

⁵ Sailas ni Timoti nan nyan ni Masedonia aatim ni, ki fuu ni Pòol chee. Baah fuu ni na, le Pòol mooni Yesu aabør linimaln, kaa

ki tun lituln liken. U nan njeer tuk Juu yaab ke Yesu le ye Kristo u gaa binib lii na. ⁶ Le bi kpak u kinikpakpak, ki seei u. Baah ni kina na, le Pòol chuu waakekeln gbuk ki nyan kitangbaak, ni ye nsurm le ki tii bi, le ki bui bi, “Ni yaa kaa njmar kan, nimi aasin ga li bi nimi nibaa aanjaal ni la, naa ye maataani. M ga di cha nimi, ki tuk binib bi kaa ye Juu yaab na le Yesu aabør.” ⁷ Le u siir cha bi, ki buen unii ubaa do, bi yin u ke Titius Justus, u nan ye unii u pak Uwumbør na. Udo ni mmeen aadiik si gbøk tøb la. ⁸ Mmeen aadiik aaninkpel u bi yin u ke Krispus na, ni waachiln ni aanib mòmæk gaa Tidindaan ki kii. Le Korint aatiñ aanib pam mu njan Yesu aabør, ki gaa u ki kii. Le bi muin bi nnyun ni.

⁹ Kinyeek kibaa daal, le Pòol dan tidan, le Tidindaan bui u, “Taa ki san ijawaan. Aa li beenin tuk binib tibonyaan ngbaan. Taa di cha. ¹⁰ M bi aa chee. Ubaa aan njmaa ni si nibaa. Kitiñ kee ponn ni, binib pam ye maanib la.” ¹¹ Kina pu na, Pòol nan bi nima ki ti saa libiln libaa ni ligeln, ki tuk binib Uwumbør aabør.

¹² Korint aatiñ nan bi Akaya aapepel ni la. Akaya ngbaan mòmæk aaninkpel nan ye uja u bi yin u ke Galio na. Waayoonn ngbaan le Juu yaab kuun ki nan chuu Pòol, ki di u buen uma Galio aanimbini ni, ¹³ ki len ke Pòol tuk bi baah ga njam pu ki doon Uwumbør na, kaa tuk bi mbamòm, ke u bii baatiñ aakaal la.

¹⁴ Pòol aah ban ke u len na, le Galio tuk Juu yaab, “U yaa ba nj bakaa ni kinimbørnj kibaa kan, m ba ga ji u tibør. U mu aa nj nibaa. ¹⁵ Nimi Juu yaab, ni kpak tøb iliin pu, ni binib aabør pu, ni nimi aakaal pu la. Ni bi ni chee la, naa ye maabør. Maan ji tibør ngbaan.” ¹⁶ Le u jenn nyan bi bibøjirb aadiik ni. ¹⁷ Le bi mòmæk chuu mmeen aadiik aaninkpel u bi yin u ke Sosenes na, le ki gbaa u libøjil aadiik chee. Le Galio aatafaal aa nan bi ni ponn ni.

Pòol mam aah gir buen Antiok aatiñ ni pu na

¹⁸ Pòol nan bi Korint aatiñ ni ki yunn. Waah bi nima ki yunn na, le u chøi Yesu aanib. Le u ni Prisila ni Akuila buen Senkrea aatiñ ni. Pòol aah ti bi nima na, le u kuu uyikpir lii. Ni mæk ke waah nan puu tipuur ti tii Uwumbør na le na. Le bi nan ti koo buñøb ni, ke bi puur nnyusakpem na ki buen Siria aatim ponn ni. ¹⁹ Le bi ti fuu Efesus aatiñ ni, ki nyan buñøb na ni. Le Pòol buen mmeen aadiik ni. Le u ni Juu yaab ti gbaa tøb chee Yesu aabør. ²⁰ Le bi ban ke u yunn bi chee. Le waa kii, ²¹ le ki chøi bi, ki tuk bi ke Uwumbør yaa kii kan, u ga ki gir ni bi chee. Le u ki labr ti koo buñøb ni, ki cha Prisila ni Akuila nima, ki buen, ki ti fuu Siisarea aatiñ ni.

²² Waah ti fuu nima na, le u nyan bunjɔb na ni, ki buen Jerusalem, ki ti doon Yesu aanib bi nan bi nima na, le ki nyan buen Antiok aatinj ni, ²³ ki ti yunn nima siib, le ki bɔ dii Galasia aatim ni, ni Frijia aatim ni, ki mann Yesu aanib, ki pɔok bitaakpab.

Uja u bi yin u ke Apolos na aabɔr

²⁴ Juu yaab aanii ubaa nan bi, bi yin u ke Apolos. Bi nan ma u Aleksandria aatinj ni la. Le u dan Efesus aatinj ni. U nan ye unii u nyi tibɔr aalem na, ki nyi tibɔr ti n̄mee Uwumbɔr Aagbanj ni na mbamɔm. ²⁵ Binib nan tuk u Tidindaan Yesu aasan aabɔr, le unimbil man tibɔr ngbaan pu. U nan len binib chee, ki tuk bi Yesu aabɔr mbamɔm. U mu aa nyi Yesu aah gbiini binib Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu na. U po nyi Jɔnn aah nan muini binib nnyun ni pu na la. ²⁶ Le Apolos koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Yesu aabɔr ni lipobil. Le Prisila ni Akuila n̄un waah tuk bi pu na. Baah n̄un na, le bi di u di buen bido, ki ti toor tuk u Uwumbɔr aasan aabɔr mbamɔm. ²⁷⁻²⁸ Tɔ, Apolos nan ban ke u buen Akaya aatim ni. Le Yesu aanib bi bi Efesus aatinj ni na ter u, ke u buen, le ki n̄mee kigbanj tii u ke u ti tii Yesu aanib bi bi Akaya aatim ni na, ke bi chann u tichann. Waah ti fuu nima na, le Juu yaab bi bi nima na nan kpak u kinikpakpak. Le u len tibɔr nyanj bi, ki mɔk bi binib aanimbil ni ke Uwumbɔr Aagbanj len ke Yesu sil ye Kristo u gaa binib lii na. Apolos aah n̄a kina na, u nan ter binib bi kan Uwumbɔr aanimbaasaln ki gaa Yesu ki kii na.

19

Pɔol aah moon Yesu aabɔr Efesus aatinj ni pu na

¹ N-yoonn mu Apolos nan laa bi Korint aatinj ni na, le Pɔol bɔ dii n̄joo aatinj ni, ki ti fuu Efesus aatinj ni. Waah ti fuu nima na, le u kan Yesu aanib bibaa. ² Le u baa bi, “Naah gaa Yesu ki kii na, ni gbii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aa?”

Le bi bui u, “Taa kan, ki mu aa n̄un ke Uwumbɔr Aafuur Nyaan bi.”

³ Le Pɔol baa bi, “Ni yaa ye kina kan, bi muin nimi nnyun ni kinye?”

Le bi bui u, “Bi muin timi nnyun ni ke Jɔnn aah nan n̄ani pu na la.”

⁴ Le Pɔol bui bi, “Jɔnn nan muin binib bi kpeln baabimbil na nnyun ni, ki tuk bi ke bi gaa unii u ga paan ni upuwɔb na ki kii. Uma le bi yin u ke Yesu.”

⁵ Pɔol aah tuk bi kina na, le bi cha u muin bi nnyun ni, Tidindaan Yesu aayimbil pu.

⁶ Le u di un̄aal paan bi pu. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan sunn ni bi pu. Le bi len iliin yayan, le ki nabr Uwumbɔr aah len pu na.

⁷ Bi ga nan li fuu bijab kipiik ni bilee.

⁸ Likpaakool mɔmɔk daal kan, Pɔol nan chaa mmeen aadiik ni, ki ti saa n̄mal itaa, ki len binib chee ni lipobil, le ki tuk bi Uwumbɔr aanaan aabɔr. Le bi ni Pɔol gbaa tɔb chee tibɔr ngbaan. Pɔol nan pɔoni ubaa ke u mɔk bi ke waah len ti na gbii. ⁹ Le bi ponn ni bibaa aatafal pɔo. Baa kii tii waaliin, le ki len tibɔr ti kaa n̄an na Tidindaan aasan pu, kinipaak aanimbil ni. Kina pu le Pɔol siir cha bi, ki di binib bi dii Yesu aasan na buen uja u bi yin u ke Tiranus na aadisakperj ki ponn ni binib n̄maa kuun ni na. Idaa mɔmɔk le u ni binib gbaa tɔb chee Yesu aabɔr nima. ¹⁰ U nan n̄ani kina ki ti saa n̄jibin jilee. Waah n̄a kina n̄jibin jilee ngbaan pu na, le Asia aatinj aanib mɔmɔk, bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na mɔmɔk n̄un Tidindaan aabɔr.

Skefa aajapɔtiib aabɔr

¹¹ Uwumbɔr nan cha Pɔol tun lijn̄jiir aatun ki ti nyanj. Binib aa nan kee kan kina.

¹² Le bi yoor Pɔol aakekengen n̄i u joo per unimbil wɔb na, ni n̄jikeken n̄i u joo biini unimbil ni na, ki ti di paan bibum pu, ni tiyayaar aah joo bi na mu pu. Baah n̄ani kina na, libuul ngbaan ni le bi pɔok. ¹³⁻¹⁴ Tɔ, Juu yaab aanii ubaa mu nan bi nima. Bi yin u ke Skefa. U nan ye Uwumbɔr aatootorninkpel ubaa la, ki nan kpa japɔtiib bilole. Ujapɔtiib nan chuun chaa n̄tim n̄tim ponn ni, ki nyani tiyayaar binib ni. Le bi ban ke bi di Tidindaan Yesu aayimbil nyan tiyayaar uja ubaa ni, le ki bui tiyayaar ngbaan, “M tuk nimi Yesu u Pɔol mooni waabɔr na aayimbil pu, nya li cha man.”

¹⁵ Le tiyayaar ngbaan bui bi, “M nyi Yesu, ki nyi Pɔol. Nimi ma kan, n̄ma ye nimi?”

¹⁶ Le uja u tiyayaar joo u na nan chuu bi, ki gbaa lakr bi, ki gaa baawanpeenkaan ki nyanj bi. Le bi mɔmɔk san bi n̄m̄een ki nyan udo. ¹⁷ Le Efesus aatinj aanib bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na mɔmɔk n̄un tibɔr ngbaan. Le ijawaan chuu bi mɔmɔk. Le bi nyunj Tidindaan Yesu. ¹⁸⁻¹⁹ Le binib bi gaa Yesu ki kii na pam nan dan Pɔol chee, ki nan kpiir ki tuk u binib aanimbil ni, baah nan n̄ani inyɔk pu na. Bi ponn ni pam nan kpa inyɔk aagbann. Le bi di inyɔk aagbann ngbaan see mmii ni, binib mɔmɔk aanimbil ni. Le bi kahn inyɔk aagbann ngbaan aadaak, le ni ye iwiin n̄jichr pii n̄m̄ aaal. ²⁰ Le Tidindaan aaliin moo moon n̄jipepel mɔmɔk, ki moo kan m̄pɔon.

Binib aah n̄ma tijar Efesus aatinj ni pu na

²¹ Nee aapuwɔb, le Pɔol nan ban ke u bɔ dii Masedonia aatim ni, ni Akaya aatim ni, ki nin buen Jerusalem. Le u n̄a nlandak ke u yaa buen Jerusalem aatinj ni kan, u ga ti buen Rom aatinj mu ni. ²² Le u nyan binib bi ter u na ponn ni bilee, bi yin ubaa ke Timoti, ki yin uken ke Erastus, le ki cha bi loln u pu

nsan ki cha Masedonia aatiñ ni. Uma Pööl nan laa beenin bi Asia aatiñ ni, ki yunn siib.

²³ N-yoonn ngbaan, le Efesus aatiñ aanib ñma tijar Tidindaan aasan pu. ²⁴ Unii ubaa nan bi nima, bi yin u ke Demetrius. U nan di tikunabr le mää ñidichal waatiir ñi bi ke liwaal li bi yin li ke Atemis na aadichal na, aan ki joo kooh binib pu. Le binib pam mu tun lituln ngbaan, ki kan tinyoor pam. ²⁵ Le Demetrius kuun binib bimök tun lituln ngbaan na, ki bui bi ke, “Njotiib, ni nyi ke timi aatuln kpa tinyoor pam. ²⁶ Pööl mu bi bii timi aatuln la. Ni kan aa? Ni ñun waah len pu na. U len ke ñiwaa ñi binib mää ñi na aa ye nibaa. Binib bi bi Efesus aatiñ ni do, ni Asia aapepel mämök ponn ni na pam pak waah len pu na, kaa ki dii ñiwaa. ²⁷ U yaa beenin ñani kina kan, u ga bii timi aatuln. Atemis, li ye liwaal sakpeln na aadichal ga bee fam. Atemis li Asia aatim aanib, ni dulnyaa ni aanib mämök dooni li na, mu ga ña fam, kaaan ki li bi tibör tibaa ni.”

²⁸ Binib ngbaan aah ñun kina na, le bi gee liñuul sakpen, ki tar ke, “Atemis li ye Efesus aatiñ aanib aawaal na ye liwaal sakpeln la.” ²⁹ Le kitiñ ngbaan aanib mämök kpa kifuuk ki ñma tijar, le ki chuu Pööl aajotiib bilee, Gayus ni Aristakus, ki di san mala buen binib aah kuuni nin chee na, mpaan sakpiin ni. Gayus ni Aristakus nan ye Masedonia aatiñ aanib bilee bi dii Pööl waasachuln ponn ni na la. ³⁰ Le Pööl ubaa nan ban ke u buen kinipaak na aah kuun nin chee na, u ti len bi chee. Le Yesu aanib aa cha u buen. ³¹ Kitiñ ngbaan aaninkpiib ponn ni bibaa nan ye Pööl aajotiib la. Bi mu nan tun unii Pööl chee ke u ti tuk u ke u taa buen kinipaak ngbaan aah kuun nin chee na. ³² Kinipaak ngbaan nan kpa kifuuk sakpen; bibaa nan tar ki len tibaa, bibaa mu nan tar ki len tiken. Baa nyi budabu pu bi kuun ni nima chee na. ³³ Le Juu yaab bi nan bi nima na nan nyan uja ubaa bi yin u ke Aleksanda, ke u sil kinipaak ngbaan aanimbiin ni. Nima pu na, binib bibaa mu nan dak ke ni ye uma Aleksanda aabör la. Le u yoor unjaal ki nyii bi pu, ki ban ke u tuk bi ke naa ye Juu yaab aabör. ³⁴ Kinipaak ngbaan aah bee ke u ye Juu yaab aanii na, le bi kpaan ki teen nfumbaa ke, “Atemis li ye Efesus aatiñ aanib aawaal na ye liwaal sakpeln la.” Bi nan tar kina ki ti saa tikur tilee.

³⁵ Le kitiñ ngbaan aaninkpel ubaa dan nan nyii bi pu, ke bi di cha kifuuk. Baah di cha na, le u len ke, “Efesus yaab, binib mämök nyi ke nimi Efesus yaab lik Atemis ni laadichal pu la, ki nyi ke Atemis ye liwaal sakpeln li nyan ni kitaapaak ki sunn ni kitiñ na. ³⁶ Ubaa aan ñmaa nee ke taa gbii. Söñ nisui man, ki taa tun lituln fam. ³⁷ Nimi le joo ni bijab ngbaan do chee na. Baa sun tiwan liwaal aadichal ponn ni, kaa sii timi

aawaal. ³⁸ Demetrius mam ni unii ubaa yaa kpa tibör kan, biböjirb bi, liböjil daal mu bi. Cha bi buen nima ki ti len. ³⁹ Nimi aaninkpiib mu yin binib ki kuun bi, ke bi nan ji tibör. Ni yaa kpa tibör kpee kan, bi ga len ti mu. ⁴⁰ Ni kpa kifuuk ki ñma tijar din. Nibaakan, timi aatiñ aaninkpiib ga ji timi tibör kifuuk ngbaan pu. Nibaa aa bi ni ponn ni, ni po kpa kifuuk fam la. Bi yaa baa timi kifuuk ngbaan pu kan, taa nyi taah ga len pu na.” ⁴¹ Waah len kina na, le u cha bi mämök siir.

20

Pööl aah buen Masedonia ni Griis aapepel ni pu na

¹ Kifuuk ngbaan aah ti ñmin na, le Pööl yin Yesu aanib ke bi dan u chee, ki nan len bi chee tibör, ki pöök bitaakpab, ki choi bi, le ki buen Masedonia aatiñ ni. ² Le u bö dii ntim mu bi nima na ni, ki mann Yesu aanib bi bi nima na, ki len bi chee tibör pam, ki pöök bitaakpab, ki ti fuu Griis aatiñ ni, ³ ki nan bi nima ki pii inmal itaa, le ki ban u koo buñöb ni, ki buen Siria aatiñ ni. Le u ñun ke Juu yaab kpokl ke u yaa koo buñöb na ni kan, bi ga ku u. Waah ñun kina na, le waa buen, ki len ke u ga labr jer Masedonia aatim. ⁴ Le binib bibaa nan dii u. Binib bi nan dii u na aayimbi nan ye Sopata, u nan ye Berea aatiñ aanii, ki nan ye Pirus aajapöön na; ni Aristakus, ni Sekundus, bi nan ye Tesalonika aatiñ aanib na; ni Gayus, u nan ye Debe aatiñ aanii na; ni Tikikus, ni Trofimus, bi nan ye Asia aatiñ aanib na; ni Timoti. ⁵ Le bi mämök loln nsan ki buen Troas aatiñ ni, ki ti kii timi nima. ⁶ Le ti nan bi Filipi aatiñ ni, ki ti saa bundaln Juu yaab ji ñjim ki ñmöö boroboro u kaa kpa nnyök na. Liyaadaal ngbaan aah jer na, le ti koo buñöb ni ki buen. Ti di iwiin inñmu le fuu Troas aatiñ ni, ki ti pii tjotiib nima. Le ti nan bi nima ki ti saa iwiin ilole.

Pööl aah buen Troas aatiñ ni kookoo yaan pu na

⁷ Likpaakool ponn ni, njan aawiin daal, le ti kuun tób chee ke ti nan ji Tidindaan aajikaar. Le Pööl len bi chee Uwumbör aabör le kitaak ti siir. U nan ban ke kitaak yaa woln kan, u buen cha bi. Nima le cha u len bi chee tibör kitaak ti siir. ⁸ Taah kuun paacham aadiik ni na, karyaa mam nan wiir ki ponn ni. ⁹ Unachipöön ubaa nan bi nima, bi yin u ke Yutikus. U nan ka kiditatar aatakolu pu, le ngeen chuu u. Pööl aah bi len tibör ki yunn na, le u geen, ki ker lir kitiñ. Le bi mämök nyan ni, ki sunn ti yoor u. U mu kpo a. ¹⁰ Le Pööl mu nyan ni, ki sunn buen bi chee, ki ti doon paan u pu, le ki di unjaal kpal u, le ki bui bi, “Chuu nibaa man. Waa kpo. U bi.” ¹¹ Le Pööl gir koo paacham aadiik

ngbaan ni, ki ti jin bi chee tijikaar, ki ki len bi chee tibor ki yunn, hali ki ti woln kitaak. Naah woln na, le u buen cha bi. ¹² Le bi yoor unachipɔɔn ngbaan di buen udo. Waah fikr na, le bisui soɔn mbamɔm.

Taah buen Miletus aatiŋ ni pu na

¹³ Le ti loln nsan ki koo buɔɔb ni, ki puur buen Asos aatiŋ ni. Pɔɔl ma nan chuun kitin, ki mu buen nima, le ti ti keln tɔb. Pɔɔl nan tuk timi ke u mu ga koo buɔɔb na ni nima. ¹⁴ Waah ti pii timi Asos aatiŋ ni na, le ti yoor u ɔɔa buɔɔb na ni, le ti di buen Mitilene aatiŋ ni. ¹⁵ Ti nan nyan nima ki nabr buen. Naah woln kitaak na, le ti fuu lidikl libaa chee, bi yin li ke Kios, ki ki woln kitaak, le ti fuu lidikl liken chee, bi yin li ke Samos, ki ki woln kitaak le ti nan fuu Miletus aatiŋ ni. ¹⁶ Le Pɔɔl ban u fuu Jerusalem mala. U nan ban ke u pɔɔn ubaa ki fuu nima Pentekost aawiindaal. Nima pu na, waa nan ban ke u yunn Asia aatiŋ ni. Le u bui ke u ga gɔln Efesus aatiŋ, waan dii nima.

Pɔɔl aah chɔi Yesu aanib aaninkpiib pu na

¹⁷ Le Pɔɔl tun unii ke u buen Efesus aatiŋ ni ki ti yin ni Yesu aanib aaninkpiib, ke bi dan u chee Miletus aatiŋ ni. ¹⁸ Baah fuu ni u chee na, le u bui bi, “Maah nan fuu Asia aatiŋ ni, ki nan bi ni chee na, ni nan bee maabimbin aah nan bi pu n-yoonn ngbaan mɔmɔk na. ¹⁹ Ni nan bee ke m sunn mbaa taab, ki tun Tidindaan aatuln ni tinyunyunn, ki kan falaa juu yaab chee, baah kpɔkl n-yoonn mɔmɔk ke bi ɔɔa mi bakaa pu na. ²⁰ M buen binib aah kuuni nin chee na, ki buen nido mu, ki tuk nimi Yesu aabɔr. M tuk nimi tibɔr timɔk ga ter nimi na, kaa gur tibaa. ²¹ M sur juu yaab ni binib bi kaa ye juu yaab na mu, ke bi kpeln baabimbin ki dii Uwumbɔr aasan ki gaa Tidindaan Yesu ki kii. ²² Dandana wee m kii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aamɔb le ki cha Jerusalem ni, kaa nyi baah ga ti ɔɔa mi nima chee pu na. ²³ M po nyi ke ntim mɔmɔk ponn ni, Uwumbɔr Aafuur Nyaan sur mi ke bi ga di mi ɔɔa kiyondiik ni, ki ɔɔa mi falaa. ²⁴ Tɔ, m yaa kpo, bee m yaa bi kan, ntalal aa bi ni ni. Tidindaan Yesu tii mi lituln, ke m tuk binib tibɔnyaan ngbaan, ke Uwumbɔr gee bi. Ntatal bi lituln ngbaan ponn ni, ke m tun li ti doo.

²⁵ “Maah nan bi ni chee na, m nan chuun tuk nimi Uwumbɔr aanaan aabɔr. M nyi ke ni ponn ni ubaa aan ki kan mi. ²⁶ Din, m tuk nimi mbamɔn la, unii ubaa ni ponn ni yaa kaa kan limɔfal li kaa kpa ndoon na kan, naa ye maataani. ²⁷ M tuk nimi Uwumbɔr aabɔr mɔmɔk, kaa gur tibaa. ²⁸ Ni li nyi man, ki taa cha unii ubaa ɔmann nimi. Ni li ter Yesu aanib, ki taa cha unii ubaa ɔmann bi

mu. Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan ɔa nimi waanib aaninkpiib. Nili joo waanib ngbaan mbamɔm. Waabo nan dan nan kpo bi pu, ke bi kpaln waanib la. ²⁹ M nyi ke m yaa kaa ki bi ni chee kan, binib ga dan nan bii nimi, ke ɔisapol aah chuun chur ipiib pu na. ³⁰ Binib bibaa mu bi ni ponn ni, ki ga bii Uwumbɔr aaliin ke bi ɔmann Yesu aanib, bi taa ki li dii waasan. Bi ga li ban ke bi dii bima la. ³¹ Nima pu na, ni li nyi man, ki li teer ke ɔbin ɔita le na, m nan bi ni chee ki sur nimi ni tinyunyunn, nwiin pu ni kinyeek.

³² “Nnaabitiib, m di nimi ɔa Uwumbɔr aanaal ni, ke u li lik nimi. M tuk nimi waaliin i mɔk timi waah gee timi pu na. Waaliin ngbaan ga ter nimi, ke ni dii waasan mbamɔm. U ga di lifaal tii nimi, ni binib bimɔk bi chain na. ³³ Maah nan bi ni chee na, maa nan ban unii ubaa aamombil, kaa ban unii ubaa aawanpeenkaan. ³⁴ M ni nɔitiib yaa nan ban tiwan ni na kan, min mbaa le nan tun lituln, le ki kan taah ban tiwan ni na. Nimi nibaa nyi kina. ³⁵ Maah tun lituln kina na, m mɔk nimi ke ni mu li tun kina, ki ter bibum, ki li teer ke Tidindaan Yesu ubaa nan len ke, ‘Uwumbɔr aanyoor bi unii u tii na pu ki jer u gaa na pu.’”

³⁶ Pɔɔl aah len doo na, le bi mɔmɔk gbaan bitaɔayil pu, ki mee Uwumbɔr. ³⁷ Le bi mɔmɔk ubaaba chaa ki ti joo binjaal kpalni Pɔɔl, ki joo bumɔb moor utakpiln,* ki wii. ³⁸ Waah tuk bi ke baan ki kan u na, le ni bii bisui sakpen. Le bi cheen u buen u ti gir koo buɔɔb ngbaan ni.

21

Pɔɔl aah buen Jerusalem pu na

¹ Tɔ, ti nan chɔi bi, le ki koo buɔɔb ngbaan ni, le ki puur ki ti fuu lidikl libaa chee, bi yin li ke Kos; ki woln kitaak, le ti fuu Rodes aatiŋ ni, ki nyan nima, ki buen Patara aatiŋ ni, ² le ki ti kan buɔɔb bu ga buen Fonia aatiŋ ni na. Le ti nyan ti koo bu ponn ni, ki cha. ³ Taah cha na, le ti jer lidikl libaa bi yin li ke Saiprus, li bi ɔngangan wɔb na, le ki ti fuu Taya, kitin ki bi Siria aatiŋ ni na. Taah ti fuu nima na, le bi ban bi bi nima ni yunn siib, bi ti nyan ɔitun. ⁴ Le ti nyan buɔɔb na ni, ki buen kitin ponn ni, ti ti ban Yesu aanib. Ti nan ti kan bi, ki nan bi bi chee ki ti saa iwiin ilole. Taah bi bi chee na, le Uwumbɔr Aafuur Nyaan cha bi tuk Pɔɔl ke u taa buen Jerusalem. ⁵ Iwiin ilole ngbaan aah jer na, le ni ɔeer ti gir koo buɔɔb na ni. Taah gir cha ti ti koo buɔɔb ni na, le bi mɔmɔk, ni bipuutiib, ni baabim cheen timi, ki nyan ni kitin ngbaan ni. Le ti mɔmɔk gbaan nnyusakpem na aagbaan, ki mee Uwumbɔr, ⁶ ki chɔi tɔb. Le bi gir kun.

* 20:37 : Bi moor utakpiln: Israel yaab nan doon binaabitiib kina le ki mɔk ngeehn.

Le ti mu koo buɔɔb na ni, ⁷ki ti nyan Taya aatiɔ ni, ki puur buen Tolemais aatiɔ ni. Taah ti fuu nima na, le ti nyan buɔɔb na ni, ki buen ti doon Yesu aanib bi bi nima na, ki nan bi bi chee nwiin mubaa. ⁸Naah woln kitaak na, le ti nyan kitiɔ ngbaan ni, ki ti fuu Siisarea aatiɔ ni. Taah ti fuu nima na, ti nan buen Filip do, ki ti koo udo. U nan ye unii u tuk binib Yesu aabɔnyaan na la. Baah nan nyan bijab bilole bi Jerusalem ponn ni, ke bi li yakr tijaakar tii Yesu aanib na, u nan ye bijab bilole ngbaan ponn ni ubaa. ⁹Ubisatiib nan ye binaa, kaa kpa chatiib. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan cha bi nabr Uwumbɔr aah len pu na. ¹⁰Ti nan bi nima ki yunn siib. Le Uwumbɔr aabɔnabr ubaa nyan ni Judea ki fuu ni ti chee nima, bi yin u ke Agabus. ¹¹Le u gaa Pɔɔl aagbapapaln, ki di buu ubaa aataa ni unjaal, ki tuk Pɔɔl ke Uwumbɔr Aafuur Nyaan bui ke Juu yaab bi bi Jerusalem na ga nan di udaan u yeh ligbapapaln ngbaan na buu utaa ni unjaal kina, ki di u ɔa binib bi kaa ye Juu yaab na aanjaal ni.

¹²Taah ɔun kina na, le ti ni binib bi bi nima na nan ganj Pɔɔl ke u taa buen Jerusalem. ¹³Le Pɔɔl baa bi, “Ni ɔani ba kina, ki wii, ki bii nsui? Bi yaa ga ti buu mi Jerusalem ni, bee bi yaa ga ti ku mi nima Tidindaan Yesu pu kan, m ga buen. Maan di cha.”

¹⁴Taa nan ɔmaa chuu u ke u taa buen, le ki len ke, “Cha Tidindaan ɔa waah gee pu na,” le ki ɔmin, kaa ki len tibaa.

¹⁵Ti nan bi nima ki yunn siib, le ki gor ke ti buen Jerusalem. ¹⁶Le Yesu aanib bi nyan ni Siisarea aatiɔ ni na bibaa mu dii timi, ki di buen Jerusalem, uja ubaa do, ki ti koo nima. Bi nan yin u ke Menasonn, u ye Saiprus aatiɔ aani, ki nan dii Yesu ni yunn.

Pɔɔl aah buen ti mann Jems pu na

¹⁷Taah ti fuu Jerusalem na, Yesu aanib nan gaa timi ki nan kpa mpopiin. ¹⁸Naah woln kitaak na, ti ni Pɔɔl nan buen ti ti doon Jems. Yesu aanib aaninkpiib mɔmɔk mu nan bi nima.

¹⁹Le Pɔɔl doon bi, ki ɔeer tuk bi Uwumbɔr aah ɔa tiwan nimɔk na, binib bi kaa ye Juu yaab na aakaasissik ni, uma Pɔɔl aatuln pu. ²⁰Baah ɔun kina na, le bi mɔmɔk nyunj Uwumbɔr, ki bui Pɔɔl, “Tina aabo, aa nyi ke Juu yaab ɔichur pam le gaa Yesu ki kii. Bi mɔmɔk aanimbil man Moses aakaal pu. ²¹Le bi ɔun ke aa mɔk Juu yaab bimɔk bi Biniyayam aatiɔ ni na ke bi taa ki dii Moses aakaal, ki taa ki geei baabim aachakpan, ki taa ki dii Juu yaab aakaal. ²²Bi ga ɔun ke aa fuu ni. Ti ga ɔa kinye? ²³Ti ga tuk si saah ga ɔa pu na. Bijab binaa bibaa bi do. Bi nan puu tipuur tii Uwumbɔr. ²⁴Bi ga buen Uwumbɔr Aadichal ni, bi ti ɔa bibaa chain.

Aa mu li dii bi cha, ki mu ti ɔa abaa chain, ki tii bi ɔimobil, aan bi ti daa tiwan ki nan toor kitork tii Uwumbɔr, ki kuu baayikpir. Aa yaa ɔa kina kan, binib mɔmɔk ga bee ke aa mu dii Moses aakaal. Bi ga bee ke binib bi len ke saa dii Moses aakaal na aa len mbamɔn. ²⁵Tɔ, binib bi kaa ye Juu yaab ki gaa Yesu ki kii na ma kan, ti nan ɔmee kigbar tii bi, ki tuk bi taah kpokl pu na, ke bi taa ki ɔmɔ kitork aanann, ki taa ki ɔmɔ nsin, ki taa ki ɔmɔ tiwan ni bi tab ku ni na, ki taa ki ɔr kidagook.”

²⁶Tɔ, Pɔɔl nan kii baah tuk u pu na. Ki woln kitaak le u yoor bijab binaa ngbaan, le u ni bi ti ɔa bibaa chain. Le u koo Uwumbɔr Aadichal ni, ki ti tuk Uwumbɔr aatotoor bundaln bi ga ɔa chain doo aan ki toor kitork tii Uwumbɔr na. Iwiin ilole daal, le bi ga ɔa chain doo.

Binib aah chuu Pɔɔl Uwumbɔr Aadichal ni pu na

²⁷Tɔ, iwiin ilole ngbaan aa nan kee fuu, le Juu yaab bibaa, bi nyan ni Asia aatiɔ ni na, kan Pɔɔl Uwumbɔr Aadichal ni. Le bi cha kinipaak ɔma tijaar Pɔɔl pu, ki chuu u mɔmɔk, ki tar ke, ²⁸“Israel yaab, ter timi man. Uja wee ye unii u buen ɔipepel mɔmɔk na, ki tuk binib mɔmɔk ke bi taa li pak timi Juu yaab, ki taa li pak Moses aakaal, ki taa li pak Uwumbɔr Aadichal. U mu joo ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ki di bi koo ni Uwumbɔr Aadichal li ye chain na ni, ki bii li.” ²⁹Bi nan kan Pɔɔl ni Trofimuz, u ye Efesus aatiɔ aani na chuun dii kitiɔ ngbaan ponn ni. Le bi dak ke Pɔɔl di u koo ni Uwumbɔr Aadichal ni. Nima pu le bi len ke u joo ni binib bi kaa ye Juu yaab na koo ni Uwumbɔr Aadichal ni.

³⁰Le kitiɔ ngbaan aanib mɔmɔk ɔma tijaar, ki san kuuni tɔb chee, ki chuu Pɔɔl ki dar nyan ni u Uwumbɔr Aadichal ni. Libuul ngbaan ni le Uwumbɔr Aadichal aakikiirb piin jaalenj mam. ³¹Le kinipaak na pɔɔn bibaa bi gbaa ku Pɔɔl. Le unii ubaa buen Rom aatɔb aajab aapol chee, le ki tuk u ke Jerusalem aanib mɔmɔk bi ɔmɔ tijaar la. ³²Libuul ngbaan ni le upol ngbaan di butɔb aajab bibaa ni baaninkpiib, ki san buen kinipaak ngbaan chee. Baah kan butɔb aajab ngbaan ni baapol na, le bi di cha Pɔɔl, kaa ki gbaa u. ³³Le upol ngbaan buen Pɔɔl chee, ki ti chuu u, ki tuk waajab ke bi di tikululn tilee buu u, le ki baa ke, “ɔma ye uja wee? U ɔa kinye?” ³⁴Le bibaa tar baah gee pu na, le biken mu tar baah gee pu na. Kifuuk ngbaan pu, le upol ngbaan aa ɔmaa bee budabu ɔa na. Le u tuk waajab ke bi di Pɔɔl buen butɔb aajab aadichal ni. ³⁵Le bi di u buen ti fuu ɔibimbil ni bi maa tam lidichal ngbaan na. Baah joo u cha na, le kinipaak ngbaan naa naa ke bi ti chuu nyan u. Nima pu na, baah ti fuu ɔibimbil taab na, le butɔb

aajab ngbaan yoor u paacham, le binib aa ki pii u. ³⁶ Le bi mómok paa bipuwób ki tar, “Ku u man.”

Póol aah len waabamón pu na

³⁷ Le bi ti fuu lidichal ngbaan aabisamób chee, ki ban bi koo. Le Póol bui upol ngbaan Griik aaliin ponn ni, “Cha m tuk si tibór tibaa.”

Le upol ngbaan baa u, “Aa nún Griik aaliin aa? ³⁸ M nyi ke aa ye Ijpt aatiñ aanii u nan cha kinipaak tukni timi aatiñ aaninkpiib, ki di binikurb njichur njinaa buen neersakpiin ni na la.”

³⁹ Le Póol bui u, “M ye Juu yaab aanii la. Bi nan ma mi Tasus aatiñ ki bi Silisia aatiñ ni na; ki ye kitiñ ki kpa liyimbil na la. Póok aabaa ki cha m len kinipaak ngbaan chee.”

⁴⁰ Le u kii ke u len. Le Póol sil njibimbil paab, ki di unjaal nyii bi pu. Baah njin na, le u len bi chee bima Juu yaab aaliin ponn ni.*

22

¹ U nan len ke, “Ntetiib ni nnaabitiib, li pel man, ki cha m tuk nimi maabamón.” ² Baah nún ke u len bima bibaa aaliin na, le bi sil chíi.

Le Póol len ke, ³ “M ye Juu yaab aanii la. Bi nan ma mi Tasus aatiñ ki bi Silisia aatiñ ponn ni na la. M nan bae mbaem Jerusalem ni, do chee na la. Gamaliel le nan mək mi. M nan bae tiyaajatiib aakaal mbamóm. Nnimbil nan man Uwumbór aatuln pu, ke ni mómok aah bi pu dandana wee na. ⁴ M nan nja binib bi dii Yesu aasan na falaa, ki ban m ku bi. M nan chuu bijab ni bipiib mpóon, ki di tikululn buu bi, ki di bi nja tiyondir ni. ⁵ Uwumbór aatotoorninkpel ni Juu yaab aaninkpiib ga njmaa tuk nimi ke m len mbamón la. Bi nan njmee kigban tii Juu yaab bi di Damaskus aatiñ ni na, ke bi tii mi nsaan m ti chuu Yesu aanib bi bi nima na, ki di tikululn buu bi, ki di dan Jerusalem, ke m nan daa bitafal. Le m nan buen.”

Póol aah tuk bi waah nan gaa Yesu ki kii pu na

(Lituln 9.1-19; 26.12-18)

⁶ “M nan bi nsaan ni ki ti peen Damaskus aatiñ. Nwiin kaasisik ni, le nwiin nyan ni paacham, ki nan woln ki mann gonn mi, ki wiin chain. ⁷ Le m lir kitiñ, ki nún nneel len ke, ‘Sóol, Sóol, ba nja aa nja mi falaa?’ ⁸ Le m baa u, ‘Ndindaan, njma ye?’ Le u bui mi, ‘Min le ye Yesu u ye Nasaref aatiñ aanii na. Aa njani mi le falaa.’ ⁹ Bijab bi nan si m chee na nan kan nwiin ngbaan, kaa nún udaan u len m chee na aaneel. ¹⁰ Le m baa u, ‘Ndindaan, m ga nja kinye?’ Le u bui mi, ‘Fii sil ki li cha Damaskus aatiñ ni. Unii ubaa bi

nima, ki ga ti tuk si tiwan nimók Uwumbór ban ke aa nja na.’ ¹¹ Nwiin ngbaan aah nan deer nnimbil na, le m jób, kaa ki waa. Le binib bi dii mi na dar mi di buen Damaskus aatiñ ni.

¹² “Uja ubaa nan bi nima, bi nan yin u ke Ananias. U dii Uwumbór aasan mbamóm, ki kii timi aakaal. Juu yaab bimók bi nima na pak u. ¹³ Le u dan nan sil m chee ki bui mi, ‘Nna aabo Sóol, likr.’ Libuul ngbaan ni, le nnimbil kpaan likr, le m kan u, kaa ki ye ujoon. ¹⁴ Le u bui mi, ‘Tiyaajatiib Aawumbór nyan si, ke aa bee waageehn, ki kan Waabonyaan, ki nún waaneel len aa chee. ¹⁵ Aa ga li ye waaseeraadaan, ki tuk binib mómok saah kan pu na, ni saah nún pu na. ¹⁶ Taa taan. Fiin, ki yin waayimbil ki mee u, ki cha m muin si nnyun ni, ki finn aapobil saatunwanbir pu.’”

¹⁷ “Nimina aah jer na, le m nan gir buen Jerusalem, ki ti koo Uwumbór Aadichal ni, ki mee Uwumbór. Maah mee Uwumbór na, ¹⁸ le m kan lijnjiir aawan; m kan Tidindaan, ki nún u bui mi ke, ‘Fiin, ki nya Jerusalem ni mala. Aa yaa tuk do chee na aanib maabor kan, bi ga yii, kaan gaa ti.’ ¹⁹ Le m bui u, ‘Ndindaan, bi nyi ke m nan buen mmeen aadir ni, ki chur binib bi gaa si ki kii na, ki gbaa bi. ²⁰ Binib aah nan ku saaseeraadaan Stiifen na, m mu nan bi nima, ki kii ke ni njan, ki joo binib bi ku u na aabókul.’ ²¹ Le Tidindaan bui mi, ‘Li cha. M ga tun si ni daa na, binib bi kaa ye Juu yaab na chee.’”

²² Póol aah len kina na, le kinipaak ngbaan aa ki pel. Le bi mómok teen mpóon pu, “Ku u man. Naa njan ke u ki li di dulnyaa wee ni.” ²³ Le bi mómok tar, ki joo baabókul feeni paacham, ki leer titan mae paacham, le kitangbaak feei. ²⁴ Le butób aajab aapol ngbaan tuk waajab ke bi di Póol koon ni kidiik ponn ni, ki ti gbaa u njinaalab, aan ki nin baa u waah nja budabu na, ke bi bee budabu nja aan Juu yaab njma tijar u pu na. ²⁵ Le bi di tikululn buu u, bi ti gbaa u njinaalab. Le Póol bui butób aajab aaninkpel u si u chee na, “Naah ban ni gbaa mi na, nkaal kii kina aa? Naa jin mi tibór, ki mu aa kan maataani. M ye Rom aanii la.”*

²⁶ Uninkpel ngbaan aah nún kina na, le u buen upol ngbaan chee, ki ti bui u, “Li nyi saah ga nja pu na. Uja ngbaan ye Rom aanii la.”

²⁷ Le upol ngbaan buen Póol chee, ki ti baa u, “Aa ye Rom aanii la aa?”

Le Póol kii ke u ye.

²⁸ Le upol ngbaan bui u, “M nan pan njimombil pam, le ki kpaln Rom aanii.”

Le Póol bui u, “M ye Rom aabo la.”

* 21:40 : Juu yaab aaliin ye Hiibru aaliin la.

* 22:25 : Unii yaa ye Rom aanii kan, baakaal aa kii ke bi daa utafal see

bi puen jin u tibór ki kan waataani.

²⁹ Pɔɔl aah len kina na, le bijab bi ban bi gbaa u na aa ki kaa u, le ki sur bipuwɔb. Upol ngbaan aah bee ke Pɔɔl ye Rom aanii na, le u mu san ijawaan. U bee ke waah di tikululn buu u na, naa njan.

Baah jin Pɔɔl tibɔr pu na

³⁰ Tɔ, upol ngbaan nan ban u bee mbamɔm juu yaab aah len Pɔɔl aah nja pu na. Ki woln kitaak, le u chuu buur tikululn ti bi di buu Pɔɔl na, le ki tuk Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni bibɔjirb aaninkpiib mɔmɔk ke bi kuun ni, le ki di Pɔɔl nan siin binimbiin ni.

23

¹ Le Pɔɔl lik bi, ki len ke, “Nnaabitiib, m bee nsui ni ke maabimbin le njan Uwumbɔr chee ki nan saa din.” ² Waah len kina na, le Uwumbɔr aatotoorninkpel Ananias tuk binib bi si Pɔɔl chee na ke bi faa umɔb. ³ Le Pɔɔl bui u, “Uwumbɔr ga faa si. Aa bi ke ligoln li kaa njan, aan bi di pente pipiin pente li na la. Aa ka do, ke aa ji mi tibɔr, nkaal aah dii pu na. Saah tuk binib ke bi faa mi na, sin le bii nkaal ngbaan.”

⁴ Le binib bi si Pɔɔl chee na baa u, “Aa sii Uwumbɔr aatotoorninkpel la aa?”

⁵ Le Pɔɔl len ke, “Nnaabitiib, maa nyi ke u ye Uwumbɔr aatotoorninkpel. M yaa ba nyi kan, maa ba ga len kina; ba pu? ni nɔmee Uwumbɔr Aagbarɔn ni ke, “Taa len saanib aaninkpel tibɔbir.”*

⁶ Tɔ, Pɔɔl nan bee ke bi ponn ni bibaa ye binib bi dii Sajusii yaab aamɔkm na, bibaa mu ye binib bi dii Farisii yaab aamɔkm na. Le u teen ke, “Nnaabitiib, m ye unii u dii Farisii yaab aamɔkm na la. Nte mu nan ye unii u dii Farisii yaab aamɔkm na la. M kpa limakl ke binib bi kpo na ga fikr nkun ni. Limakl ngbaan pu, le bi ji mi tibɔr.”

⁷ Waah len kina na, le binib bi dii Farisii yaab aamɔkm na, ni binib bi dii Sajusii yaab aamɔkm na yakr tɔb chee, ki kpak tɔb kinikpakpak. ⁸ Sajusii yaab len ke binib aan fikr nkun ni, ke Uwumbɔr aatuuntiib aa bi, ke unii aawiin mu aa bi. Farisii yaab mu len ke binib ga fikr nkun ni, Uwumbɔr aatuuntiib bi, unii aawiin mu bi. ⁹ Le bi kpak tɔb kinikpakpak, ki tar mpɔɔn pu, ki kpa kifuu. Le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ponn ni bibaa, bi ye Farisii yaab na fii sil, ki kpak sakpen, le ki len ke, “Taa kan uja wee aataani. Nibaakan, Uwumbɔr aatuun, bee unii aawiin le sil len u chee.”

¹⁰ Le Farisii yaab ni Sajusii yaab kpak tɔb kinikpakpak sakpen, ki nɔma tijar. Le butɔb aajab aapol ngbaan dak ke bi ga chuu daa par Pɔɔl. Le u tuk waajab ke bi buen ti gaa ni Pɔɔl, ki nyan u bi chee, ki nan di u nja baadichal ni.

¹¹ Kinyeek ngbaan, le Tidindaan dan nan sil Pɔɔl chee, ki nan bui u, “Chuu aabaa, ki taa san ijawaan. Saah tuk binib maabɔr Jerusalem ponn ni pu na, kina le aa ga tuk bi maabɔr Rom aatiɔn mu ni.”

Juu yaab aah kpokl ke bi ga ku Pɔɔl pu na

¹² Naah woln kitaak kichakpiik ni na, le juu yaab bibaa kuun tɔb chee, ki kpokl, le ki puu ke baan ji tijikaar, kaan nyu nnyun mu see bi ku Pɔɔl. ¹³ Binib bi nan kpokl kina na jer bijab imonko ilee. ¹⁴ Bi nan buen Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni juu yaab aaninkpiib chee, ki ti bui bi, “Ti puu ke taan ji nibaa see ti ku Pɔɔl. ¹⁵ Ti ban ke ni ni bibɔjirb aaninkpiib tun unii ke u buen butɔb aajab aaninkpel chee, ki ti tuk u ke u li joo ni Pɔɔl ni chee, ke ni ban ni nan ki baa u tibɔr tiken kpee la. Bi yaa joo u choo kan, waan fuu ni do. Ti ga ku u nsan ponn ni.”

¹⁶ Le Pɔɔl aaninkpan aajarɔɔn njan baah kpokl pu na. Le u koo butɔb aajab aadichal ni, ki ti tuk Pɔɔl. ¹⁷ Le Pɔɔl yin butɔb aajab aaninkpel ubaa, ki tuk u ke u di unachipɔɔn na buen butɔb aajab aapol chee, aan u ti tuk u tibɔr tibaa. ¹⁸ Le uninkpel ngbaan di u buen butɔb aajab aapol chee, ki ti bui u, “Unaagbiija Pɔɔl le yin mi, ke m dan u chee, le ki ti tuk mi ke m di unachipɔɔn wee dan aa chee, u nan tuk si tibɔr ubaa.”

¹⁹ Le upol ngbaan chuu unjal ki dar u buen n-gbaan, ki ti baa u, “Aa ban aa tuk mi bayaar?”

²⁰ Le u bui u, “Juu yaab na kpokl ke bi ga tuk si ke aa fe li joo ni Pɔɔl bibɔjirb aaninkpiib chee, ke bi nan baa u tibɔr tiken kpee. ²¹ Bi yaa bui si kina kan, aa taa kii. Bijab bi jer imonko ilee na ga bɔr ki kiir Pɔɔl bi nan ku u. Bi mɔmɔk puu ke baan ji tijikaar kaan nyu nnyun mu, see bi ku u. Dandana wee bi gor ke bi ku u, ki kiir ke bi njan saah ga len pu na.”

²² Le butɔb aajab aapol bui unachipɔɔn ngbaan, “Taa ki tuk unii ke aa tuk mi tibɔr ngbaan,” le ki cha u buen.

Baah di Pɔɔl buen Ubɔr Feliks chee pu na

²³ Le upol ngbaan yin waajab aaninkpiib ponn ni bilee, ke bi dan u chee, le ki nan tuk bi ke bi ban butɔb aajab ikui ilee, ni bitandam imonko itaa ni kipiik, ni butɔb aajab bi joo tikpaatuun na ikui ilee, aan bi gor ki nan buen kinyeek ngbaan tikur tiwae Siisarea aatiɔn ni, ²⁴ ki ban itaan tii Pɔɔl aan u li diɔn ni, ki di u buen Ubɔr Feliks chee, u nyan chakb, nibaa taa nja u. ²⁵ Upol ngbaan nan nɔmee kigbarɔn ke bi ti tii Ubɔr Feliks. U nan nɔmee ke:

²⁶ “Min Kladius Laisias, m doon si Ubɔrkpaan Feliks. ²⁷ Juu yaab nan chuu uja wee, ki gbaa u ki ti ban bi ku u. M njan

* 23:5 : Lik Nnyam 22.28.

ke u ye Rom aanii la. Maah ḥun kina na, le m di butōb aajab buen aan ti ti nyan ni u,²⁸ ki kpaan di u buen Juu yaab aabōjirb aaninkpiib chee. M nan ban ke m ti bee baah len ke u ḥa pu na.²⁹ Baah jin u tibōr na, le m bee ke waah ḥa pu na, naa ḥeer ti ku u, kaa ḥeer ti di u ḥa kiyondiik ni. Baakaal pu, le bi galn u. Bi len ke u bii baakaal.³⁰ Le unii ubaa tuk mi ke Juu yaab kpokl ke bi ti ku u. Maah ḥun kina na, libuul ngbaan ni le m di u tun ni aa chee, ki tuk binib bi galn u na, ke bi mu dan aa chee ki nan tuk si waah ḥa pu na.”

³¹ Tō, butōb aajab ngbaan nḥa baapol aah tuk bi pu na. Kinyeek ngbaan, le bi nan di Pōol buen Antipatris aatiḥ ni.³² Naah woln kitaak na, le butōb aajab bi chuun kitin na labr kun baadichal ni, Jerusalem ponn ni. Le bitandam ngbaan cheen Pōol buen Siisarea aatiḥ ni.³³ Baah ti fuu nima na, le bi di kigban ngbaan tii Ubōr Feliks, ki di Pōol kaan u chee.³⁴ Ubōr ngbaan nan karn kigban ngbaan, le ki baa Pōol, “Aa nyan ni kilatiḥ ni?” Le Pōol mu bui u, “M nyan ni Silisia aatiḥ ni la.” Waah ḥun ke u nyan ni Silisia aatiḥ ni na,³⁵ le u bui u, “Binib bi galn si na yaa fuu ni kan, m ga ji si tibōr,” le ki tuk waatōb aajab ke bi di Pōol ḥa lidichal li Ubōr Herod nan maa li na ni, ki cha bi li kii u.

24

Juu yaab aah bii Pōol pu na

¹ Iwiin inḥmu nan jer, le Uwumbōr aatoorninkpel Ananias dan Siisarea aatiḥ ni. Le Juu yaab aaninkpiib bibaa ni lōya ubaa dii u. Bi yin lōya ngbaan ke Tetulus. Bi nan sil Ubōr Feliks aanimbiin ni, ki bii Pōol.² Le bi yin Pōol ke u dan. Waah fuu ni na, le Tetulus piin ki bi bii u, le ki bui Ubōr Feliks:

“Timi aaninkpel, ti pak si. Aa joo timi tinḥann, ki cha timi aatiḥ kee mō. Aa kpa nlan, ki ter timi aanib sakpen.³ Ti mōmōk nyi saah ḥani pu na, ki dooni si mbamōm.⁴ Maan len tibōr ti li wiir. Maa ban ke ni ḥun si. Pōon aabaa, ki li pel maah ban m len pu na.⁵ Ti nyi ke Pōol muk binib sakpen. U muk Juu yaab bi bi dulnyaa wee mōmōk ni na, ki cha bi ḥmō tijar. Binib bibaa bi, ki dii Yesu u ye Nasaref aatiḥ aanii na aasan. Pōol ye bi ponn ni aaninkpel ubaa la.⁶ U nan ban u bii Uwumbōr Aadichal. Nima pu le ti chuu u. [Ti nan ban ti ji u tibōr, timi aakaal aah dii pu na.⁷ Le butōb aajab aapol Laisias dan nan nyan u mpōon ti chee,⁸ ki tuk binib bi galn u na, ke bi li choo aa chee ki nan len waah ḥa pu na.] Aa yaa jin u tibōr ngbaan kan, sin aabaa ga bee tibōr ngbaan aah bi pu na.”⁹ Tetulus aah len pu na, le Juu yaab kpaan kii, ke ti gbii.

Pōol aah tuk Ubōr Feliks waabamōn pu na

¹⁰ Le Feliks yoor unḥaal ki tii Pōol nsan ke u len.

Le Pōol bui ke, “M nyi ke aa joo maanib ngbaan ḥibin pam. Kina pu na, m kpa mpopiin ke m tuk si maabamōn.¹¹ M nan buen Jerusalem m ti doon Uwumbōr. Naa jer iwiin kipiik ni ilee. Aa ga ḥmaa baa binib ke ti gbii aan taa gbii.¹² Maah nan bi Uwumbōr Aadichal ni, ni mmeen aadir ni, ni kitin ni na, Juu yaab aa kan mi m kpak unii ubaa kinikpakpak, kaa kan mi m muk unii ubaa.¹³ Bi bii mi la, ki mu aa ḥmaa mōk ke baah len pu na gbii.¹⁴ M kii ke ti gbii ke maah dooni tiyaajatiib Aawumbōr pu na, m dii Yesu aasan la. Juu yaab len ke nsan ngbaan aa ye mbamōn. M kii Moses aakaal mōmōk mu, ki kii tii Uwumbōr aabōnabtiib aah nan ḥmee pu na mōmōk.¹⁵ M kpa limakl ke Uwumbōr ga fikr binib bi ḥan na, ni bi kaa ḥan na mōmōk nkun ni. Juu yaab mu kpa limakl kina la.¹⁶ N-yoonn mōmōk m pōoni mbaa ke m taa li kpa taani Uwumbōr ni binib chee.

¹⁷ “Nibin ḥibaa le maa nan bi Jerusalem. M nan ki buen nima m ti tii maanib bi ye bigiim na ḥimombil, ki toor kitork tii Uwumbōr.¹⁸ M nan buen Uwumbōr Aadichal ni, m ti ḥa mbaa chain, aan ki toor kitork tii Uwumbōr. Maah ḥa kina na, le Juu yaab kan mi Uwumbōr Aadichal ni. Kinipaak aa nan bi m chee. Kifuuk mu aa nan bi m chee.¹⁹ Le Juu yaab bibaa, bi nyan ni Asia aatim ni na mu nan bi nima. Bi yaa kaa gee maah ḥa pu na kan, ni ḥan ke bima bibaa dan aa chee, ki nan tuk si maah ḥa pu na.²⁰ Bibōjirb aaninkpiib jin mi tibōr Jerusalem ponn ni. Bi yaa kan maataani kan, cha binib ngbaan tuk si.²¹ Maah nan si bi chee na, le m teen ke, ‘M pak ke Uwumbōr ga fikr bi kpo na nkun ni. Nima pu le ni ji mi tibōr din.’ Maah len kina na, nibaakan bi dak ke naa ḥan.”

²² Feliks nan nyi Yesu aasan aabōr. Le u bui bi, “M ga di cha kina la. Butōb aajab aapol Laisias yaa fuu ni kan, m ga lik maah ga ḥa tibōr ngbaan pu na.”²³ U tuk butōb aajab nkub aaninkpel ke u cha waajab li kii Pōol, ki taa joo u mpōon, ki cha uḥotiib li ter u ki tii u waah ban pu na.

²⁴ Iwiin ilee aah jer na, le Ubōr Feliks ni upuu Drusila fuu ni. Upuu nan ye Juu aabo la. Le Feliks tun unii ke u ti yin ni Pōol ke u dan nan len tibōr ngbaan aan bi pel. Le Pōol tuk bi baah ga ḥa pu ki gaa Yesu Kristo ki kii,²⁵ ki ḥa bininyaam, ki li chur bibaa, ki taa tun titunwanbir na; ba pu? Uwumbōr ga ji binib mōmōk tibōr. Pōol aah len kina na, le ijawaan chuu Feliks. Le u bui Pōol, “Ni ḥeer aa di cha kina. M yaa kan nfaawom kan, m ga yin si.”²⁶ Le Feliks dak ke nibaakan Pōol ga tii u ḥimombil, aan u piir u lii. Nima pu na,

n-yoonn mómok kan, u ti yin ni u ki nan len u chee tibor.

²⁷ Njibin njilee nan jer. Le ubor u bi yin u ke Posius Festus na dan nan len Feliks aalelen. Feliks nan ban ke u piir Juu yaab aasui. Nima pu na, waa nan nyan Pöölkiyondiik ni. U nan cha u beenin pii, le ki buen.

25

Pööl aah len ke u ban ke Ubörkpaan Siisa ji waabör pu na

¹ Ubör Festus nan fuu Siisarea aatinj ni, u nan lenj Ubör Feliks aalelen. Waah bi nima iwiin itaa na, le u buen Jerusalem. ² Waah ti bi nima na, le Uwumbör aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee, ki nan bii Pööl, ki ganj Ubör Festus ³ ke u pöön ubaa ki tun binib bi ti yoor ni Pööl ki di dan Jerusalem. Bi nan puen kpokl ke u yaa choo kan, bi ga ku u nsan ponn ni. ⁴ Le Festus bui bi, “Ti laa beenin joo u Siisarea aatinj ni. Ni yaa kpee siib kan, m mu ga ki labr buen nima. ⁵ U yaa kpa taani kan, cha nimi aaninkpiib dii mi nima, aan ki ti galn u.”

⁶ Festus nan bi bi chee ki ti saa iwiin kipiik, bee iniin, le ki gir cha Siisarea aatinj ni, ki ti fuu nima. Naah woln kitaak na, le u koo libajil aadiik ni, ki ti kal uböjir aajal pu, le ki tun ke bi ti li joo ni Pööl. ⁷ Juu yaab bi nyan ni Jerusalem na mu nan bi nima. Pööl aah fuu ni na, le bi sil goln u, ki bii u ki ti nyanj. Le baa njmaa mok ke baah len pu na gbii. ⁸ Le Pööl bui ke, “Maa bii Juu yaab aakaal, kaa bii Uwumbör Aadichal, kaa bii Rom yaab Aabörkpaan Siisa.”

⁹ Le Festus ban ke u piir Juu yaab aasui. Nima pu le u baa Pööl, “Aa ga li gee ke aa buen Jerusalem m ti ji si tibor nima aa?”

¹⁰ Le Pööl bui u, “M bi Ubörkpaan Siisa aaböjir aadiik ni, nin chee ni jeer bi ji mi tibor na. Sin aabaa nyi ke maa nj Juu yaab bakaa. ¹¹ M yaa ba nj bakaa, bee m yaa ti ki nj tiwan ni jeer nkun na kan, maa ba ga ban ke m njmar. Baah bii mi pu na yaa kaa gbii kan, ubaa aan njmaa di mi nj biijaal ni. M ban ke Ubörkpaan Siisa ji mi tibor.”

¹² Le Ubör Festus len waakpambal chee ke u lik waah ga nj pu na, nee apuwoh le u tuk Pööl, “Aa len ke aa ban ke Siisa ji si tibor. Aa ga buen u chee, ni ti len ti.”

Ubör Festus aah tuk Ubör Agripa pu na

¹³ Naah nj iwiin ilee na, le Ubör Agripa ni uninkpan Beniis dii ni, ki dan Siisarea aatinj ni, bi nan doon Ubör Festus. ¹⁴ Baah bi nima iwiin ilee na, le Festus tuk u Pööl aabör ke, “Uja ubaa bi do. Feliks nan buen le ki cha u beenin pii kiyondiik ni. ¹⁵ M nan buen Jerusalem. Maah nan bi nima na, le Uwumbör aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib dan nan galn uja ngbaan. Bi ban ke m len ke waabör bii. ¹⁶ Le m tuk bi ke timi

Rom yaab aa njani kina. Binib yaa galn unii kan, ti cha bi kuun ni tob la, aan u ti njun baah galn u pu na, ki cha u mu len waabamön aah bi pu na. Taan daa unii aatafal see ti puen jin u tibor kina. ¹⁷ Maah tuk bi kina na, le bi nan dan do. Baah fuu ni na, maa taan. Naah woln kitaak na, m nan buen liböjil aadiik ni, ki ti kal uböjir aajal pu, ki tun binib ke bi ti li joo ni Pööl. ¹⁸ Waah fuu ni na, le binib bi galn u na fii ke bi bii u. M nan dak ke bi ga len ke u nj bakaa ki ti nyanj la. Ni mu aa ye kina. ¹⁹ Baah kpak u pu na, ni ye baakaal aabör ki mu ye uja u bi yin u ke Yesu na aabör pu la. Bi len ke u kpo. Pööl mu beenin len ke u bi. ²⁰ Maa nan nyi maah ga nj pu ki bee tibor ngbaan na. Le m baa Pööl ke u kii ke u buen Jerusalem aan bi ti ji u tibor nima aan waa kii? ²¹ Le u len ke u ban ke Ubörkpaan Siisa ji u tibor. Nima pu le m cha butob aajab kii u, ke ni saa bundaln m ga cha bi di u buen Ubörkpaan chee na.”

²² Le Ubör Agripa bui Festus, “M ban ke m njun uja ngbaan aah ga len pu na.”

Le Festus bui u, “Aa ga fe njun fen.”

Baah di Pööl siin Ubör Agripa aanimbiin ni pu na

²³ Naah woln kitaak na, le Ubör Agripa ni uninkpan Beniis dan ke bininyuum na. Le butob aajab aaninkpiib, ni kitinj ni aaninkpiib dii bi, ki nyuñni bi. Le bi mómok koo kidisakpen kibaa ni. Kidiik ngbaan ni, le bi ji binib tibor. Baah fuu ni na, le Festus tuk binib ke bi li joo ni Pööl. Le bi joo ni u. ²⁴ Le Festus bui ke, “Ubör Agripa ni nimi bimok bi do na, ti mómok kan uja wee. Juu yaab nan dan m chee Jerusalem ponn ni, ki ki dan m chee do chee na mu, ki nan tar ke ni jeer ti ku u. ²⁵ Le m jin u tibor. Maah jin u tibor na, le m bee ke waa nj tiwan ni jeer ke ti ku u na. Le uma ubaa len ke u ban ke Ubörkpaan na ji u tibor. Nima pu le m ga cha u buen. ²⁶ Le m ban ke m njmee kigbanj ti maaninkpel ki tuk u Pööl aabör. M mu aa nyi maah ga njmee pu na. Nima pu le m joo ni u, u nan tuk nimi waabör. Ubör Agripa, m ban ke aa lik waabör ngbaan aah bi pu na, aan ki tuk mi maah ga njmee pu na. ²⁷ M yaa cha bi di unaagbiija buen Ubörkpaan na chee, ki yaa kaa tuk u baah galn u pu na kan, naa njan.”

26

Pööl aah tuk Ubör Agripa waabamön pu na

¹ To, Ubör Agripa nan bui Pööl, “Aa ga njmaa tuk timi saabör aah ye pu na.”

Le Pööl yoor unjal ki doon u, ki bui ke, ² “Ubör Agripa, maah bi do din ke m tuk si maabamön na, m kpa mpojin pam. Juu yaab galn mi sakpen a. ³ M nyi ke aa nyi Juu yaab aakaal aah bi pu na. Aa nyi baah kpak

tob budabu pu baakaal pu na. Kina pu na, maah kpa nshan m tuk si maabamən pu na, le m kpa mpopiin. M ganj si ke aa li kpa limər ki li pel maah ga len pu na.

⁴“Maah nan ye unachipəən na, m nan bi maanib ponn ni, ni Jerusalem ponn ni. ⁵Juu yaab məmək nan nyi maabimbini n-yoonn ngbaan. Bi nyi ke n-yoonn ngbaan məmək m nan dii Farisii yaab aasan. M nan ye binib bi dii Moses aakaal mbaməm na ponn ni ubaa la. Bi yaa gee kan, bi ga nmaa tuk si kina. ⁶M kpa limakl ke Uwumbər ga gbiin tipuur ti u nan puu tii tiyaajatiib na. Nima le cha ni ji mi tibər din. ⁷Timi Juu yaab aanibol kipiik ni njilee dooni Uwumbər nwiin pu ni kinyeek, ki mu kpa limakl ke bi ga kan tipuur ngbaan. Ubər Agripa, m mu kpa limakl ngbaan, nima le cha Juu yaab galn mi. ⁸Ba nja ni dak ke Uwumbər aan nmaa fikr binib nkun ni?”

⁹“N-yoonn mubaa, min mbaa nan dak ke ni njan ke m pək mbaa ki bii Yesu u ye Nasaref aatiñ aanii na aayimbil. ¹⁰Le m nan nja kina Jerusalem ponn ni. M nan buen Uwumbər aatotoorninkpiib chee, ke bi tii mi nshan ke m chur Uwumbər aanib ki di nja tiyondir ni. Juu yaab yaa nan len ke bi ga ku bi kan, m mu nan keei la. ¹¹N-yoonn məmək m nan chaa mmeen aadir ni ki ti dar bitafal, ki mukr bi ke bi sii Yesu. M nan gee linjuul sakpen bi pu; nima pu na, m nan buen ntim muken ponn ni, ki ti nja bi falaa.”

Pəol aah tuk bi waah nan gaa Yesu ki kii pu na

(Lituln 9.1-19; 22.6-16)

¹²“Le Uwumbər aatotoorninkpiib nan tii mi nshan ke m ti chuu Yesu aanib bi nan bi Damaskus aatiñ ni na. Le m nan buen nima. ¹³Ubər Agripa, maah nan bi Damaskus aasan pu ki cha nima na, le nwiin kaasisik ni, nwiihn nyan ni paacham, ki wiin jer nwiin, ki woln ki mann gonm m ni bijab bi dii na. ¹⁴Le ti məmək lir kitinj. Le m njun neel len Juu yaab aaliin ponn ni ke, ‘Səol, Səol, ba nja aa nja mi falaa? Ni pəo aa di aataal lee ikokon.’ ¹⁵Le m baa u, ‘Ndindaan, nmaa ye?’ Le u bui mi, ‘Min le ye Yesu u aa nja u falaa na. ¹⁶Fii sil. M dan aa chee, ke m lee si aan aa tun maatuln, ki ji seeraa, ki tuk binib saah kan mi pu na, ki tuk bi maah ga mək si n-yoonn mu choo na pu na. ¹⁷M ga nyan si Juu yaab aanjaal ni, ni binib bi kaa ye Juu yaab na aanjaal ni, ki cha aa buen bi chee, ¹⁸aan ki ti tuk bi maaliin, ki cha binimbil woln, ki nyan bi mbəmbəən ni, ki cha bi li bi nwiihn ni, ki nyan bi kinimbənj aanjaal ni, ki di bi nja Uwumbər aanjaal ni, aan ki cha bi gaa min Yesu ki kii, aan Uwumbər di cha pinn bi baatunwanbir, ki nja bi waanib ponn ni bibaa, baah gaa min Yesu ki kii pu na pu.’”

Pəol tuk bi waatuln aah bi pu na

¹⁹“Ubər Agripa, maah kan lijnjiir aawan paacham pu na, le m kii Yesu aaməb. ²⁰Njan, m tuk binib bi nan bi Damaskus aatiñ ni na, ke bi kpeln baabimbini ki dii Uwumbər aasan, ki tun lituln li ga mək ke bi sil kpeln baabimbini na. Njan, m nan tuk bi kina Damaskus aatiñ ni, le ki nin buen Jerusalem, ki nin bə dii Judea aatim məmək ponn ni, le ki nin buen binib bi kaa ye Juu yaab na aatim ponn ni, ki ti tuk bi mu kina. ²¹Nima pu le Juu yaab chuu mi Uwumbər Aadichal ni, ki ban bi ku mi. ²²Le Uwumbər mu ter mi n-yoonn məmək ki nan saa din, ki cha m si do, ki ye waaseeraadaan, ki tuk binib aabənj məmək waabər. M po tuk bi Uwumbər aabonabtiib ni Moses aah nan len pu na. Bi nan len tiwan ni ga nan nja na, ²³ke Kristo u ga gaa binib lii na ga nan ni falaa, ki li ye unii u ga puen fikr nkun ni na, ki tuk Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na tibər ti ga woln binimbil na.”

²⁴Pəol aah len kina na, le Festus teen ke, “Pəol, aa ye uwaar la. Saah bae mbaem sakpen na le cha aa waar.”

²⁵Le Pəol bui u, “Ubər Festus, maa ye uwaar. Maah len pu na, ni ye mbamən la. Naa ye uwaar aaliin. ²⁶Ubər Agripa nyi tibər ngbaan. Nima pu le m di lipobil len unimbini ni, m nyi ke u nyi tibər timina, tibaa aa bər u. Tibər ngbaan nan nja binib aanimbil ni la. ²⁷Ubər Agripa, aa gaa Uwumbər aabonabtiib aah nan len pu na ki kii ii? M nyi ke aa gaa kii.”

²⁸Le Agripa baa Pəol, “Aa dak ke naa pəo m nja Kristo yoo la aa?”

²⁹Le Pəol bui u, “M mee Uwumbər ke ni pəoye naa pəoye, aa ni binib bimək pel maah len pu dandana wee na, nja Kristo yaab ke min na. M mu aa ban ke bi buu nimi tikululn, ke min na.”

³⁰Le Ubər Agripa, ni Ubər Festus, ni Beniis, ni binib bi ka bi chee na, fii nyan lipaal. ³¹Baah nyan lipaal na, le bi ti bui tob, “Uja ngbaan aah nja pu na, naa njeer ti ku u, kaa njeer ti di u nja kiyondiik ni.” ³²Le Agripa bui Festus, “Uja ngbaan yaa kaa ba len ke u ban ke Ubər kpaan Siisa ji u tibər kan, ti ba ga nmaa di u lii.”

27

Pəol aah buen Rom aatiñ ni pu na

¹To, bi nan len ke ti ga buen Ubər kpaan Siisa chee, Itali aatiñ ni. Le bi di Pəol ni binaagbiib biken tii butəb aajab aaninkpel u bi yin u ke Julius na. Butəb aajab ngbaan aayimbil nan ye ke “Ubər kpaan aajab.” ²Le ti koo buəb ni. Buəb ngbaan nyan ni kitinj kibaa ni, bi yin ki ke Adramitium. Bi nan gor ke bi di bu buen Asia aatiñ ni la. Le ti koo ki buen. Uja ubaa mu nan dii timi, bi yin u ke Aristakus. U nan ye Masedonia aatiñ aanii,

ki nyan ni Tesalonika aatinj ni. ³ Naah woln kitaak na, le ti fuu kitinj kibaa ni, bi yin ki ke Saidonn. Le butəb aajab aaninkpel Julius gee Pəol aabər, ki cha u buen uətiiib chee nima, u ti kan waah ban pu na. ⁴ Tə, ti nan nyan nima, le libuln daar took timi. Nima pu le ti pej lidikl libaa, bi yin li ke Saiprus, le libuln aa ki pii timi. ⁵ Le ti jer Silisia aatinj, ni Pamfilia aatinj, ki ti fuu Mira aatinj ki bi Lisia aatinj ni na. ⁶ Taah ti fuu nima na, le butəb aajab aaninkpel ngbaan kan bujəb bu nyan ni Aleksandria aatinj ni, ki ga buen Itali aatinj ni na. Le u cha ti məmək koo bujəb ngbaan ponn ni.

⁷ Bujəb ngbaan aa nan chuun mala. Ni nan pəə la. Bu nan yunn nsan ni siib, le ki ti fuu Kenaidus aatinj chee. Libuln aa nan kii le ti nan ti bee nsan ponn ni. Nima pu na, ti nan ti pej lidikl libaa, bi yin li ke Krete. Le ti jer Salmone aatinj, ⁸ ki kpak nnyusakpem na aagbaan. Ni nan pəə sakpen a. Le ti nan ti fuu kilolon kibaa ni, bi yin ki ke Kilolon Nyaan. Nima chee aa daa Lasea aatinj ni.

⁹ Ti nan yunn nsan ngbaan ponn ni, ki ti pii Juu yaab aamolul daal, buyoonn kibuj ga ŋmaa fii na. Naa ba nan ŋan ke ti ki li joo bujəb. Ni nan kpa linimaln sakpen. Le Pəol sur bi ke, ¹⁰ “Njətiib, ti yaa ki joo bujəb kan, m nyi ke ti ga kan linimaln. Njətiib ni bujəb na ga bii. Binib pam mu ga kpo ti ponn ni.” ¹¹ Le butəb aajab aaninkpel aa kii Pəol aah len pu na. Ukii ŋədaan ni binjəaab aaninkpel aah len pu na la. ¹² Libuln ni utaal aayoonn yaa ti fuu ni n-yoonn mu na kan, naa ŋan ti li bi kilolon ngbaan ponn ni. Nima le ti ponn ni binib pam bui ke ni ŋan ti nyan kilolon ngbaan ponn ni, ki pəək tibaa ke ti fuu Fiiniks, kitinj ki bi Krete aadikl paab na. Kilolon bi nima mu. Libuln ni utaal yaa fuu ni n-yoonn mu na kan, ni ŋan ke timi aajəb li bi ki ponn ni. Kilolon ngbaan aah bi liwilir wəb pu na, nima le libuln aan ŋmaa pii timi nima.

Libupəpəol aah muk timi bujəb ni pu na

¹³ Le libuln li kaa pəə na nyan ni ŋŋangii wəb. Le bi bui ke ni ŋeer ke ti nyan kilolon ngbaan ponn ni. Le bi chuu gbiln bujəb na, le ki di siir. Bi nan joo bu kpak Krete aadikl ngbaan chee la. ¹⁴ Naah kpee siib na, le libupəpəol nyan ni ŋŋangan wəb ki daar choo, ¹⁵ ki daar yeŋni bujəb na, ki cha bu sil. Libuln daar tooh bu la. Nima pu na, bu aa nan ŋmaa chuun. Le ti cha bu jonn libuln. ¹⁶ Le ti ti fuu lidikl libaa chee, bi yin li ke Koda, li bi ŋŋangan wəb. Ti nan pej lidikl ngbaan, le libuln aa ki pii timi ki pəə. Le timi aajəsakpem dar bujəb waatiib bubaa. Taah pej lidikl ngbaan na, le ti chuu yoor bujəb waatiib na ŋa busakpem ni. ¹⁷ Bi nan di ŋŋmin gbin punn punn busakpem na. Litambol nan də nnyun ni, Libia aatinj

chee, le bi dak ke nibaakan bujəb na ga dii litambol ngbaan paab. Nima pu na, bi nan chuu gbiln bujəb aakekeln li nan bi paacham na, ki cha bu jonn libuln. ¹⁸ Libuln nan beenin daar ki pəə, le bujəb na yeŋni. Naah woln kitaak na, le bi chuu nyan ni ŋjətiib na ki di mee lii nnyun ni; ¹⁹ ki ki woln kitaak, le ti chuu nyan bujəb aawan mu ki di lii nnyun ni. ²⁰ Taah nan bi bu ponn ni na, ni nan yunn le taa ŋmaa kan nwiin, kaa waa ŋjəməbil mu, ntaalangbam pu. Libuln mu nan beenin daar, ki pəə. Taa nan ki dak ke ti ga ŋmar.

²¹ Tə, baa nan ki ji tijikaar, ni ti yunn. Baah kaa ki ji tijikaar ni yunn na, le Pəol fii sil binimbiin ni, ki bui bi, “Njətiib, ni yaa ba pel maah nan len pu na, ki yaa kaa ba nyan ni Krete aadikl ni kan, ni ba ga li ŋan. Timi aawan aa ba ga bii. ²² Tə, m gaŋ nimi la, chuu nibaa man. Ti ponn ni unii ubaa aan kpo. Bujəb ngbaan baanja le ga bii. ²³ M ye Uwumbər aanii, le ki dooni u. Kinyeek na, le waatuun ubaa dan nan sil m chee, ²⁴ ki bui mi, ‘Pəol, taa san ijawaan. Aa ga sil Ubər kpaan Siisa aanimbiin ni. Uwumbər ga cha binib bimək bi bujəb bue ponn ni na ŋmar, saanimbaak pu.’ ²⁵ Njətiib, nima pu na, chuu nibaa man. M pak ke Uwumbər ga ŋa waah tuk mi pu na. ²⁶ Libuln mu ga daa bujəb na ti tam lidikl libaa, ki bii bu.”

²⁷ Tə, libupəpəol ngbaan nan daar iwiin kipiik ni inaa. Kinyeek, le libuln nan buenin joo timi nnyusakpem na ponn ni. Bi yin nnyusakpem ngbaan ke Adria. Kinyetaasiik, le binjəaab dak ke ti yak kitinj kibaa ni. ²⁸ Le bi ban bi təj lik nnyun aah nyoo pu na. Bi nan di ŋŋmin di gbin tikur ti nyuun na, ki di lii nnyun ni, ki təj lik, ki ŋəj ŋjəta nkub ni moninko. Le bi too foor kpee, le ki di təj lik, ki ŋəj ŋjəta imonko inaa ni kipiik. ²⁹ Le bi dak ke nibaakan bujəb ngbaan ga duur njətkapal ki bii. Nima pu na, bi nan di tikur tinaa gbin ŋŋmin inaa pu, ki di gbin linjəjuul, le ti doon tam kitinj, ki joo bu. Bu aan ki ŋmaa chuun. Baah ŋa kina na, le bi mee Uwumbər ke u cha kitaak woln. ³⁰ Le binjəaab ban ke bi loon nyan bujəb na ni. Le bi chuu nyan bujəb waatiib na di deen nnyun pu, ki ŋmann ke bi chuu nyan tikur tibaa le linjəjuul pu. ³¹ Tə, Pəol nan bee baah ban bi ŋa pu na, le ki bui butəb aajab ni baaninkpel, “Binjəaab ngbaan yaa nyan bujəb ngbaan ponn ni kan, naan ŋmaa ŋmar.” ³² Waah len kina na, le butəb aajab chuu bujəb waatiib na aarŋmin gii, ki di bu lii, ki cha busakpem na.

³³ Kichakpinaanyeeek ni le Pəol gaŋ bi məmək ke bi pəək bihaa ki ji tijikaar, ki bui bi, “Iwiin kipiik ni inaa le na, nimi aalandak muk nimi, le ni lul buməb. ³⁴ Ni pəək nibaa ki ji pəkaa man. Ni ga ter nimi, ni kan mpeə. Nibaa aan ŋa unii ubaa do ponn ni.”

³⁵ Pööl aah len kina na, le u yoor boroboro, ki doon Uwumbør bi mòmæk aanimbil ni, ki gii ki ñman. ³⁶ Waah ña kina na, le bi mòmæk chuu bibaa, ki mu jin tijaakar. ³⁷ Ti nan ye binib ikui ilee ni imonko itaa ni kipiik ni biloob le bujòb ngbaan ponn ni. ³⁸ Le bi mòmæk ñman ti bab. Baah ñman bab na, le bi di tijaakar ti gur na di mee nnyun ni. Bi nan ban ke bujòb ngbaan yook la.

Timi aarjòb aah bii pu na

³⁹ Kitaak aah woln na, le ti kan kitiñ. Le binjòñaab aa nyi kitiñ ngbaan ni. Le bi kan kiloloñ. Litambol mu dɔ kiloloñ ngbaan aagbaan. Le bi len ke bi ga pöön bibaa ki cha bujòb na ti nyal litambol ngbaan paab. ⁴⁰ Le bi chuu gee tikur na aarjmin, le ti bee nnyun ni. Le bi chuu gbiln tinjòpänn aarjmin, ki nan di likekeln gbin linjòyil ndɔ pu paacham. Libuln aah daar na, le bi ban ke likekeln ngbaan li joo bujòb chuuu cha nnyun aagbaan. Le bu chuun buen. ⁴¹ Litambol libaa nan dɔ nnyun ponn ni, le baa waa li, ki di dii lipaab. Le linjòyil chòb lipaab, kaan ki ñmaa chuun. Tinyunkpenn nan gbaa bujòb na le linjòjuul ti wii.

⁴² Tɔ, butòb aajab nan dak ke nibaakan binaagbiib na ga yuk lir nnyun ni, ki wo nyan, aan ki san ñmar. Kina pu na, bi nan ban bi ku bi mòmæk. ⁴³ Butòb aajab aaninkpel aa nan ban ke bi ku Pööl, nima pu le waa kii. U nan tuk bi ke binib bi ñmaa wo nnyun na puen yuk lir nnyun ponn ni, ki wo buen nnyun aagbaan, ki ti nyan; ⁴⁴ ke binib bi kaa ñmaa wo nnyun na nyoon ñkipan, ni ñinjòbòk, ki li cha nnyun aagbaan, ki ti nyan. Le ti ña kina. Le ti mòmæk ti nyan.

28

Taah fuu Malta aatiñ ni pu na

¹ Taah nyan nnyun ngbaan ni na, le bi tuk timi ke bi yin lidikl ngbaan ke Malta. ² Le kitiñ ngbaan aanib gaa timi ki ña timi tinjann pam. Le utaal piin ki bi nu, le tiwoor bi. Le bi tuur mmii tii timi. ³ Le Pööl ti peei ni idɔ nan di ña mmii ni. Waah di i ña mmii ni na, le i toñ. Le uwaa nyan i ni, ki juu dab uñaal, ki jòn. ⁴ Waah juu dab uñaal ki jòn na, le kitiñ ngbaan ponn ni aanib kan, ki bui tɔb ke uja ngbaan ye unikur, le ki nyan ni nnyusakpem ni; Uwumbør mu aan cha u ñmar. ⁵ Tɔ, Pööl nan gbòk uñaal, le uwaa na lir mmii ni. Naa ña u nibaa. ⁶ Bi dak ke ni ga duun la, ni yaa kaa ye kina kan, u ga kpo. Bi nan lik le ni ti yunn, ki mu aa kan nibaa ña u. Le bi ki dak ke u ye liwaa la, le ki kpaln unii.

⁷ Tɔ, kitiñ ngbaan aanib aaninkpel mu nan bi. Bi yin u ke Publius. Waasaak aa nan daa taah bi nin chee na. Le u gaa timi, ki chann timi tichann ki ña timi tibulchinn iwiin itaa. ⁸ Ute nan bun, ki dɔ kidiik ni.

Uwon nan ton, le u peel nsin. Pööl nan koo u chee kidiik ni, ki ti mee Uwumbør tii u, ki ti di uñaal paan u pu, le u pöök. ⁹ Pööl aah ña kina na, le bibum biken bi bi lidikl ngbaan aatiñ ni na mu dan Pööl chee, le u cha bi mu pöök. ¹⁰ Le bi tii timi ijiin pam. Taah nan ban ti buen na, bi nan ki tii timi, timi aasachuln aapiin.

Taah nyan Malta aadikl pu ki buen Rom aatiñ ni pu na

¹¹ Ti nan bi nima injmal itaa, le bujòb bubaa nan bi nima tiwoor ni libuln yoonn. Bu nyan ni kitiñ kibaa ni, bi yin ki ke Aleksandria. Bi nan yin bujòb ngbaan ke “Bijaam.” Le ti koo bu ni, ki buen. ¹² Ti nan ti fuu kitiñ kibaa ni, bi yin ki ke Sirakus, ki nan bi nima iwiin itaa, ¹³ le ki nyan nima, ki buen ki ti fuu kitiñ kibaa ni, bi yin ki ke Regium. Naah woln kitaak na, le libuln nyan ni tipuwòb, ki daar choo. Le ti nyan nima, ki buen. Iwiin ilee le ti nan ti fuu kitiñ kibaa ni, bi yin ki ke Puteoli. ¹⁴ Ti nan kan Yesu aanib bibaa nima. Le bi garj timi ke ti li bi bi chee ki ti saa iwiin ilole. Iwiin ilole ngbaan aah jer na, le ti chuun kitiñ ki buen Rom aatiñ ni. ¹⁵ Yesu aanib bi nan bi Rom aatiñ ni na nan ñun ke ti choo. Le bi tooh ni timi nsan pu. Bibaa nan tooh ni timi Apius Aanyanj ponn ni, le bibaa mu tooh ni timi Tidir Daakaan Titaa na chee. Pööl aah kan bi na, le u doon Uwumbør, ki kan lipobil.

Pööl aah moon Yesu aabør Rom aatiñ ni pu na

¹⁶ Tɔ, ti nan ti fuu Rom aatiñ ni. Taah fuu nima na, le bi cha Pööl koo kidiik kibaa ni, le butòb aaja ubaa si kii u.

¹⁷ Iwiin itaa aah jer na, le Pööl yin Juu yaab aaninkpiib ke bi kuun ni u chee. Baah kuun ni u chee na, le u bui bi, “Nnaabitiib, maa ña timi aanib bakaa, kaa bii tiyaajatiib aakaal. Bi po chuu mi Jerusalem ni ki di mi ña Rom yaab aarjaal ni. ¹⁸ Bi nan jin mi tibør, le ki bee ke maa ña bakaa, naa ñeer bi ku mi. Le bi ban ke bi di cha mi. ¹⁹ Le Juu yaab aa kii ke bi di cha mi. Nima pu na, m len ke m ban ke Ubørkpaan Siisa le ji mi tibør ngbaan. Naa ye ke m ban ke m galn maanib u chee. ²⁰ Nima pu le m yin nimi ke ni dan m chee, aan ti nan len tɔb chee tibør. Timi Israel yaab kpa limakl ke unii u ga gaa timi lii na ga dan. Limakl ngbaan pu, le bi buu mi tikululn tee.”

²¹ Le bi bui u, “Judea aatiñ aanib aa ñmee saabør kigbanj ni tii ni timi. Tina aabo ubaa aa nyan ni nima, ki nan tuk timi saabør, kaa len tibòbir aa pu. ²² Ti nyi ke bi len ntim mòmæk ponn ni ke saah dii nsan mu na aa ñan. Nima pu na, ti ban ti ñun tibør ti bi aamòb ni na.”

²³ Le bi siin bundaln bi ga ki kuun Pööl chee na. Liyaadaal aah fuu ni na, bi nan

ki kuun ni waadiik ni, ki wiir pam. U nan len bi chee tibər kichakpiik ni ki nan saa kijook, ki tuk bi Uwumbər aanaan aabər, ke Moses ni Uwumbər aabənabtiib nan ηmee Yesu aabər, Uwumbər Aagbanj ponn ni. Pɔɔl nan pɔɔni ubaa ke bi gaa Yesu ki kii. ²⁴ Juu yaab bibaa kii tii waah len pu na, bibaa mu aa kii tii. ²⁵ Le bi kpak tɔb kinikpakpak. Baah ban bi nyan Pɔɔl aadiik ni na, le u bui bi, “Uwumbər Aafuur Nyaan nan cha waabənabr Aisaya tuk niyaajatiib mbamən. ²⁶ U nan tuk Aisaya ke,

‘Li cha ti tuk binib ngbaan ke Uwumbər len ke:

Ni ga pel ki pel, kaan bee maaliin aatataa.

Ni ga lik ki lik, kaan li waa.

²⁷ Binib ngbaan aasui aa bi nibaa ni.

Bitafal kpaa la.

Bi ηub binimbil, kaa ban ke binimbil woln,

kaa ban ke bitafal ηun,

kaa ban ke bisui bee maaliin aatataa,

kaa ban ke bi kpeln baabimbil ki dii maasan,

aan m tii bi laafee.’*^{*}

²⁸ Pɔɔl nan ki bui bi, “M ban ke ni bee ke Uwumbər tun mi ke m buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, ki ti tuk bi waabər, aan bi mu ηmar. Bima le ga ηun.”

[²⁹ Pɔɔl aah len kina na, le Juu yaab ngbaan nyan waadiik ni, ki beenin kpak tɔb kinikpakpak sakpen.]

³⁰ Pɔɔl nan bi kidiik ngbaan ponn ni ηibin ηilee. U nan pan ki pu, le ki bi ki ni. Le binib choo nan manni u nima. Le u gaa bi məmək ni mpopiin. ³¹ U nan beenin tuk binib Uwumbər aanaan aabər, ni Tidindaan Yesu Kristo aabər, ki nan kpa lipobil ki len. Ubaa mu aa bui ke u di cha.

* 28:27 : Lik Aisaya 6.9-10.

Kigban̄ ki Pɔɔl ɲmee ki tii ROM YAAB na

¹ Min Pɔɔl le ɲmee kigban̄ kee. M ye Yesu Kristo aatutunn la. Uwumbɔr nan yin mi ke m li ye Yesu aakpambal, ki nyan mi ke m moon waabɔnyaan tee.

² N-yaayoonn na, Uwumbɔr nan puu tipuur ke u ga tii timi tibɔnyaan tee. Le waabɔnabtiib ɲmee ti waagban̄ ki ye chain na ponn ni. ³ Tibɔnyaan ngbaan le ye Ujapɔɔn aabɔr. Uma le ye Tidindaan Yesu Kristo. Waah nan kpaln unibɔn na, bi nan ma u Ubɔr David aamaal ponn ni. ⁴ Uwumbɔr nan fikr u nkun ni, le Waafuur Nyaan mɔk ke u ye uma Uwumbɔr Aajapɔɔn u kpa mpɔɔn na. ⁵ U pu le Uwumbɔr ɲa tinyoor ɲa m pu, le ki ɲa mi waakpambal, ke m tuk ɲinibol mɔmɔk ke ni ɲan ke bi tii u naadii, ki kii waamɔb. ⁶ Nimi bi bi Rom aatiɲ ni na, Uwumbɔr yin ni mu, ke ni li ye Yesu Kristo aanib.

⁷ Nima le m ɲmee kigban̄ kee m tii nimi bimɔk bi Rom aatiɲ ni na. Uwumbɔr gee nimi ki yin nimi ke ni li ye waanib.

Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Idoon aameel

⁸ Yesu Kristo pu, le m dooni Maawumbɔr ni mɔmɔk pu; ba pu? binib bimɔk bi dulnyaa ni na ɲun naah gaa Yesu Kristo ki kii pu na. ⁹ M di nsui mɔmɔk tun lituln tii Uwumbɔr; ki tuk binib Ujapɔɔn Yesu Kristo aabɔnyaan ngbaan. Uma Uwumbɔr le nyi ke ni ye mbamɔn, m teer nibɔr maameen mɔmɔk ponn ni, ¹⁰ ki mee u n-yoonn mɔmɔk ke ni yaa ye waageehn kan, u tii mi nsan ke m dan nan mann nimi dandana wee. ¹¹ M ban ke m kan nimi, ki ter nimi aan ni kan Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapiin i ga pɔɔk nitaakpab na. ¹² Maah len pu na le ye ke m ni nimi aah gaa Yesu Kristo ki kii pu na, ti ga pɔɔk tɔb aataakpab.

¹³ Nnaabitiiib, m ban ke ni bee ke n-yoonn mɔmɔk m nan ban ke m dan ni chee, le kaa kee ɲmaa dan. M ban ke m cha binib gaa Yesu ki kii Rom aatiɲ ni, ke maah ɲa pu ntim muken ponn ni na. ¹⁴ Ni ye limukl le ke m di tibɔnyaan tee tuk binib mɔmɔk, bi aanimbil woln na, ni bi aanimbil kaa woln na, ni bi bae mbaem na, ni bi kaa bae mbaem na. ¹⁵ Nima le m ban ke m tuk nimi bi bi Rom aatiɲ ni na mu tibɔnyaan ngbaan.

Tibɔnyaan ngbaan aapɔɔn

¹⁶ Maa san inimɔɔn Yesu aabɔnyaan tee pu. Tibɔnyaan ngbaan kpa Uwumbɔr aapɔɔn. Binib bimɔk ɲun ti ki gaa Yesu Kristo

ki kii na ga ɲmar; njan, bi ye Juu yaab na mu ga ɲmar, le bi kaa ye Juu yaab na mu ga ɲmar. ¹⁷ Tibɔnyaan ngbaan mɔk timi ke unii yaa gaa Yesu Kristo ki kii kan, Uwumbɔr ga len ke waabɔr ɲan. Ni ɲmee Uwumbɔr Aagban̄ ni ke, “Uninyaan aah gaa Uwumbɔr ki kii na, u ga li kpa limɔfal.”*

Unibɔn aataani

¹⁸ Uwumbɔr mɔk binib ke u gee liɲuul titunwanbirdam pu; bi tun lituln li kaa ɲan na, kaa dii u. Baabiin pu le bi yii mbamɔn. ¹⁹ Uwumbɔr gee liɲuul bi pu la; ba pu? waabɔr ti binib ga ɲmaa bee ti na bi mpaan pu. Uwumbɔr le di ti mɔk bi. ²⁰ Buyoonn Uwumbɔr nan naan dulnyaa wee ki nan saa dandana wee na, binib kani waabimbib aah bi pu na. Naa ye ke binimbil le kan u. Bi kan tiwan ni u naan ni na, ki kan ke u kpa mpɔɔn mu kaan doo na, ki sil ye Uwumbɔr. Nima le baan ɲmaa len ke baa nyi. ²¹ Bi nyi ke u bi, ki mu aa nyuɲni u waah ɲeer pu na, ki mu aa dooni u waaterm pu. Nima le baalandak bee fam. Bisui ni bɔɔn la, kaa kpa nlan. ²² Bi len ke bi ye bilankpalb, le ki tee ye bijɔrb. ²³ Baa ki dooni Uwumbɔr u nyuun ki bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Bi ɲa binibɔm aanan̄, ni inyoon aanan̄, ni iwaa aanan̄, ki dooni ɲiwaa ngbaan.

²⁴ Nima le Uwumbɔr di cha bi, le bi dii bisui aah ban pu na, ki tun tijɔn aatuln, ki tun lituln li jinni biwon inimɔɔn na. Bi yii Uwumbɔr u ye mbamɔn na, ki dii ɲiwaa. ²⁵ Bi dooni tiwan ni Uwumbɔr naan ni na, ki dii ni, kaa dooni Uwumbɔr u naan tiwan mɔmɔk na, kaa dii u. Uma Uwumbɔr le yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

²⁶ Baah yii Uwumbɔr na, nima le u siir cha bi. Le bi tun inimɔɔn aatuln, bisui aah ban pu na. Bipiib di biɲeen aatɔtiib kpaln bijab, ki doo bi chee. ²⁷ Bijab mu yii bipiib, ki chuun ban bijab, ki di biɲeen aatɔtiib kpaln bipiib ki tun inimɔɔn aatuln, le Uwumbɔr daa bitafal, baatunwanbir aah ɲeer pu na.

²⁸ Baah kaa gee ke bi li nyi Uwumbɔr na, le u siir cha bi. Le bi dak ilandak i ye fam na, ki tun lituln li kaa ɲan na, ²⁹ ki gbii titunwanbir aabɔɲ mɔmɔk. Bi gɔr kidagook ki tun baka baka, ki kpa iniman, kaa gee tɔb, ki kpa lipiipoln, ki jaa kijaak, ki ku tɔb, ki ɲmanni tɔb, ki nan tɔb, ki bii tɔb libɔɔl ni, ³⁰ ni mpaan pu. Bi nan Uwumbɔr, le ki seei tɔb, ki kpa kalmbaani, ki puk kipupuk. Bi po dak baah ga ɲa pu ki moo tun titunwanbir na la. Bi yii bite ni bina aamɔi. ³¹ Baa kpa nlan. Bi yaa puu tipuur kan, baa gbiini ti. Baa gee baamaal aanib, kaa cha pinni binib, kaa san binib kinimbaak. ³² Bi nyi ke Uwumbɔr len ke binib bi ɲani kina na ɲeer nkun, le bi tee

* 1:17 : Lik Habakuk 2.4.

beenin ɲani kina, ki len ke binib yaa ɲani kina kan, naa bir.

2

Uwumbɔr aah ji binib tibɔr pu na

¹ Tɔ, si u galni binib biken na, saan ɲmaa len tibaa ki nyan aabaa tibɔr ni Uwumbɔr chee; ba pu? aa mu ɲani kina la. Saah galni bi na, le ni mɔk ke saabɔr mu bii; ba pu? si u galni bi na, aa mu ɲani ke baah ɲani pu na la. ² Ti nyi ke Uwumbɔr yaa daa binib bi ɲani kina na aatafal kan, ni ɲan. ³ Si u ɲani kina na, ki galni biken bi ɲani kina na, aa dak ke Uwumbɔr aan daa aatafal aa? ⁴ U ɲa si tibulchinn sakpen, ki kpa limɔr ni suklaa aa pu. Ba ɲa aa lik u fam? Saa nyi ke Uwumbɔr ban ke aa kpeln saabimbin aa? Nima le cha u ɲa si tibulchinn. ⁵ Le aatafal pɔɔ. Saa ban ke aa kpeln aasui. Nima le Uwumbɔr ga moo daa aatafal, bundaln u ga gee liɲuul binib aanimbil ni ki ji bi tibɔr mbamɔm na. ⁶ U ga ɲa binib mɔmɔk baatuln aah ɲeer pu na. ⁷ Binib bi kpa limɔr ki tun lituln li ɲan na, ki ban mpakm, ni nnyuɲ, ni limɔfal li kaa kpa ndoon na, bima le Uwumbɔr ga tii bi limɔfal li kaa kpa ndoon na. ⁸ Binib bi ban tibɔr, ki yii mbamɔn, ki dii nsan mu kaa ɲan na, bima le Uwumbɔr gee liɲuul sakpen bi pu. ⁹ Binib bimɔk tun titunwanbir na ga kan falaa ni limukl. Njan, Juu yaab ga kan, le binib bi kaa ye Juu yaab na mu ga kan. ¹⁰ Binib bimɔk tun lituln li ɲan na, Uwumbɔr ga nyuɲ bi, ki pak bi, ki tii bi nsuudoon. Njan, u ga tii Juu yaab, le ki ga tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu; ¹¹ ba pu? Uwumbɔr aa pak ubaa ki jer uken.

¹² Binib bimɔk kaa nyi Moses aakaal ki tun titunwanbir na aan kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbɔr aan baa bi ke bi dii Moses aakaal aan baa dii. Binib bimɔk nyi Moses aakaal ki tun titunwanbir na, Uwumbɔr ga baa bi tibɔr nkaal ngbaan aah dii pu na, ki ga daa bitafal. ¹³ Uwumbɔr aan len ke binib bi nyi waakaal kaa dii mu na aabɔr ɲan. U ga len ke binib bi dii waakaal na le aabɔr ɲan. ¹⁴ Binib bi kaa ye Juu yaab na aa nyi Moses aakaal. Bi yaa ɲani Moses aakaal aah len pu na baageehn pu, ki mu aa nyi nkaal ngbaan kan, baalandak le mɔk bi baah ga dii pu na. ¹⁵ Baah ɲani pu na, nima le mɔk ke Moses aakaal aah len pu na bi bisui ni. Bisui ponn ni, bi nyi ni ɲan na, ni ni kaa ɲan na. Nima le baalandak bii bi n-yoonn mubaa, ki pak bi n-yoonn mubaa mu. ¹⁶ Ni ga li bi kina le bundaln Uwumbɔr ga cha Yesu Kristo ji binib tibɔr, ki baa bi tibɔrkaan ti bi bisui ni na aabɔr. Maah tuk binib tibɔnyaan ti na le mɔk kina.

Juu yaab ni nkaal na

¹⁷ Tɔ, aa len ke aa ye Juu aanii la, ki dak ke saah nyi Moses aakaal na, nima le ga cha aa ɲmar; aa kpa kipupuk ke aa nyi Uwumbɔr; ¹⁸ ki nyi waah gee pu na, ki bae Moses aakaal, ki nyi lituln li ɲan na, ni li kaa ɲan na, ¹⁹ ki dak ke aa ye usanmɔkr le ki tii bijoom, ki ga ɲmaa woln binib bi kaa waa na aanimbil, ²⁰ ki ga ɲmaa mɔk bijɔrb nlan, ki ga ɲmaa mɔk mbim mɔmɔk. Saah nyi Moses aakaal mu na, aa dak ke aa nyi tiwan mɔmɔk, ki dak ke saah len pu na mɔmɔk ye mbamɔn. ²¹ Tɔ, si u mɔk biken na, ba ɲa saa mɔk aabaa? Si u tuk binib ke bi taa su kinaayuk na, ba ɲa aa su? ²² Si u len ke binib taa gɔr kidagook na, ba ɲa aa gɔr? Si u yii ɲiwa na, ba ɲa aa su ɲaadir ni aawan? ²³ Si u kpa kipupuk Uwumbɔr aakaal pu ki bii nkaal ngbaan na, aa jinn u inimɔon la. ²⁴ Ni ɲmee Uwumbɔr Aagbanj ponn ni ke, “Nimi Juu yaab aah ɲani titunwanbir pu na, nima le cha binib bi kaa ye Juu yaab na len Uwumbɔr tibɔbir.”†

²⁵ Tɔ, aa yaa joo Moses aakaal kan, lichakpangee kpa tinyoor. Aa mu yaa gii lichakpaln ki bii Moses aakaal kan, ni mɔk ke saa gii le na. ²⁶ Binib bi kaa gii ɲchakpan na yaa joo Uwumbɔr aakaal kan, Uwumbɔr aan yii bi, ke baa gii ɲchakpan. ²⁷ Binib bi kaa gii ɲchakpan na yaa joo Uwumbɔr aakaal kan, bi ɲan jer nimi Juu yaab bi gii ɲchakpan Moses aakaal aah mɔk pu na, ki bii nkaal muken na. ²⁸ Unii u ye Juu aanii mpaan pu baanja na aa ye Juu aanibamonn. Unii u gii lichakpaln kaa kpeln waabimbin na, naa ye lichakpangee bamonn. ²⁹ Unii u gii lichakpaln, kaa kpeln waabimbin na aa piir Uwumbɔr aasui. Unii u dii Uwumbɔr usui ni na, uma le ye Juu aanibamonn. Unii u Uwumbɔr Aafuur Nyaan bi u ni na, nima le ye lichakpangee bamonn. Uwumbɔr le ga pak udaan, naa ye binib.

3

¹ Lichakpangee aanyoor ye ba? Juu yaab jer binib bi kaa ye Juu yaab na aa? ² Een, bi jer bi tiwan aabɔn ni la. Ni jer tiwan mɔmɔk na le ye ke Uwumbɔr nan di waabɔr ɲa bima le aɲɲaal ni. ³ Bi ponn ni bibaa yaa kaa gaa Uwumbɔr ki kii kan, ni ye ba? Baah kaa gaa u ki kii na, Uwumbɔr aan gbiin waa puu tipuur ti na aa? ⁴ U ga gbiin ti. Binib mɔmɔk yaa ye binyamɔdam kan, Uwumbɔr ma ye mbamɔndaan la. Ni ɲmee waagbanj ni ke, “Bi ga kan ke saah len pu na ye mbamɔn, Aa yaa jin binib tibɔr kan, aa kpa mbamɔn la.”*

⁵ Timi aatunwanbir yaa mɔk ke Uwumbɔr ɲani ni ɲan na kan, ti ga len ke Uwumbɔr yaa daa titafal kan, u ɲa ni kaa ɲan na aa? Binib

* 2:6 : Lik Ilahn 62.12; Niyatanjak 24.12.

† 2:24 : Lik Aisaya 52.5; Esekiel 36.20-22.

* 3:4 : Lik Ilahn 51.4.

bi kaa dii Uwumbor na le baa kina. ⁶ U na ni nan na la; ba pu? ni yaa kaa nan kan, u ga na kinye ki ji dulnyaa ni aanib tibor?

⁷ Ubaa ga baa ke, “Maah gee nnyamɔn na yaa mɔk ke Uwumbor ye mbamɔndaan ki ga cha binib nyur u kan, ba na u daa ntafal ke m ye titunwanbirdaan?” ⁸ Ti ga tun titunwanbir aan ni kpaln tiwan ni nan na aa? Taan na kina kpala. Binib bibaa seei timi ki bui ke ti len kina la. Binib ngbaan ga kan ntafadaan mu njeer bi na.

Ubaa aa nan Uwumbor chee

⁹ To, timi juu yaab nan ki jer binib bi kaa ye juu yaab na aa? Taa jer bi. M nan mɔk nimi ke binib bi ye juu yaab na, ni bi kaa ye juu yaab na mɔmɔk ye titunwanbirdam la. ¹⁰ Ni njeeme kina le Uwumbor Aagban ni ke, “Unii ubaa aa ye uninyaan,

¹¹ ubaa aa kpa nlan, ubaa aa ban Uwumbor,

¹² bi mɔmɔk di cha waasan, bi mɔmɔk bee fam la.

Ubaa aa bi ki tun lituln li nan na, ubaa baanja aa bi.†

¹³ Baaliin po ye iliin i bir na la.

Bi geei inyamɔn ki nmani binib.

Baaliin bii binib ke ujagen

aaluul aah bii binib pu na la.‡

¹⁴ Baamɔi gbii njiisibil ni kinanaŋ la. §

¹⁵ Bi yaa ban bi ku binib kan, naa poɔ.

¹⁶ Bi muk binib ki nani bi falaa n-yoonn mɔmɔk la.

¹⁷ Bi chuun ban tibor la.

¹⁸ Baa san Uwumbor.*

¹⁹ To, ti nyi ke nkaal aah len pu na mɔmɔk len binib bi bi mu chee na la. Nima le dulnyaa wee ni aanib mɔmɔk aabɔr bii Uwumbor chee. Ubaa aan nmaa len tibaa ke u nyan ubaa tibor ni Uwumbor chee. ²⁰ Ubaa aan nmaa len ke waah joo Uwumbor aakaal mbamɔn pu na, waabɔr nan Uwumbor chee. Uwumbor aakaal le mɔk binib ke bi ye titunwanbirdam la.

Uwumbor aah cha ti ni uma tuuk pu na

²¹ Dandana wee, Uwumbor mɔk timi waah ga na pu ki len ke timi aabɔr nan na. Waakaal ni waabɔnabtiib aaliin le bi waagban ponn ni, ki mu tuk timi kina la. Naa ye ke ti dii waakaal mbamɔn le cha u len. ²² Binib bimɔk gaa Yesu Kristo ki kii na, bima le Uwumbor len ke baabɔr nan. Baah gaa Yesu Kristo ki kii na, nima le cha Uwumbor len ke baabɔr nan. Ubaa aa bi ubaa, ki cha biken; ²³ binib mɔmɔk tun titunwanbir la, kaa gbiin Uwumbor aanimbil. ²⁴ Le Yesu Kristo daa timi, ki gaa timi lii. Timi bi kpaan u chee na, le Uwumbor len ke timi aabɔr nan. Waabulchinn pu le u

len, naa ye ke ti nan la. ²⁵ U nan di Yesu siin binib aanimbil ni, ke u nan kpo, aan uma Uwumbor taa ki gee lijuul ti pu. Ti yaa gaa Yesu ki kii kan, waasin pu le Uwumbor ga di cha pinn timi. Nima le mɔk ke Uwumbor nani ni kan na; ba pu? u nan kpa limɔr, kaa bii binib bi tun titunwanbir buyoonn Yesu Kristo aa kee dan dulnyaa wee ni na. ²⁶ To, dandana wee, u len titunwanbir aabɔr ki bui ke binib bi gaa Yesu ki kii na aabɔr nan u chee. Nimina le mɔk ke uma Uwumbor si chob.

²⁷ To, ba pu aan ti ga li kpa kipupuk? Taan li kpa kipupuk nibaa pu. Ba pu? Naa ye ke ti dii Uwumbor aakaal mbamɔn le cha u gaa timi lii, taah gaa Yesu ki kii na, nima le cha u gaa timi lii. ²⁸ Nima pu na, ti bee ke ti yaa gaa Yesu ki kii kan, Uwumbor ga len ke timi aabɔr nan. Naa ye ke ti joo waakaal mbamɔn le cha u len kina. ²⁹ Uwumbor ye juu yaab baanja Aawumbor la aa? Waa ye binib bi kaa ye juu yaab na mu Aawumbor aa? Mbamɔn, u ye. ³⁰ Uwumbor ye Uwumborbaan la. juu yaab yaa gaa Yesu ki kii kan, Uwumbor ga len ke baabɔr nan. Bi mu kaa ye juu yaab na yaa gaa Yesu ki kii kan, Uwumbor ga len ke bi mu aabɔr nan. ³¹ Ti yaa len ke binib yaa gaa Yesu ki kii ki ga nmar kan, ti yii Uwumbor aakaal aa? Naa bi kina kpala. Ti na mu tibɔkpaan la.

4

Abraham aah ye limɔkl pu na

¹ To, cha ti lik tiyaaaja Abraham aabɔr aah nan bi pu na: ² Ni yaa ba ye waatunyaan pu le cha Uwumbor len ke waabɔr nan kan, u ba ga nmaa li kpa kipupuk. U mu aa nmaa li kpa kipupuk Uwumbor chee. ³ Uwumbor Aagban len ke, “Abraham nan gaa Uwumbor aamɔboln ki kii, kina pu na le Uwumbor gaa u ke u ye uninyaan u chee.”* ⁴ Unii u tun lituln ki kan tipar na, tipar ngbaan aa ye ipiin, ni ye waapar la. ⁵ To, unii u kaa joo nkaal na yaa gaa Uwumbor u di cha pinn titunwanbirdam na ki kii kan, waah gaa Uwumbor ki kii na, nima le Uwumbor ga len ke waabɔr nan. ⁶ Uɔɔ David mu nan len ke binib bi Uwumbor len ke baabɔr nan na le kpa mpoiin. Bi gaa Uwumbor ki kii, nima le cha u len ke baabɔr nan, naa ye ke bi tun litunyaan le cha u len kina. Uɔɔ David nan len ke,

⁷ “Binib bi Uwumbor di cha baatunwanbir pinn bi na

le kpa mpoiin.

Uwumbor aah di cha binib bi aataani pinn bi na

le kpa mpoiin.

† 3:12 : Lik Ilahn 14.1-3; 53.1-3; Ulandaan 7.20. ‡ 3:13 : Lik Ilahn 5.9; 140.3. § 3:14 : Lik Ilahn 10.7. * 3:18 :

Lik Ilahn 36.1. * 4:3 : Lik Mpiin 15.6; Galasia yaab 3.6.

⁸ Binib bi Uwumbør aan len ke baabør bii na, bima le kpa mpopiin.[†]

⁹ U len ke Juu yaab baanja le kpa mpopiin ngbaan aa? Waa len kina. Binib bi kaa ye Juu yaab na mu kpa. Ti len ke Abraham nan gaa Uwumbør aaməboln ki kii, nima le cha Uwumbør gaa u ke u ye uninyaan u chee. ¹⁰ Bayoonn Uwumbør len ke waabør ŋan? Buyoonn u nan gii lichakpaln na le aan buyoonn waa nan kee gii na? Buyoonn waa nan kee gii na. ¹¹ Waah gi gii lichakpaln na, nima le nan ye liməkl ki mək ke u gaa Uwumbør ki kii, nima le Uwumbør gaa u ke u ye uninyaan u chee, buyoonn waa nan kee gii lichakpaln na. Nima pu le Abraham ye binib bimək gaa Uwumbør ki kii, kaa gii ŋchakpan na aate. Baah gaa Uwumbør ki kii na, nima le Uwumbør gaa bi ke bi ye bininyaan u chee. ¹² Binib bi gii ŋchakpan, ki tak Abraham aataabuu ponn ni, ki gaa Uwumbør ki kii ke Abraham aah nan gaa u ki kii pu, buyoonn waa nan kee gii lichakpaln na, bima mu le Abraham ye bite.

Gaakii pu le ti ga kan Uwumbør aah puu tipuur ti na

¹³ Uwumbør nan puu tipuur tii Abraham ni uyaabitii, ke bima le ga li yeh dulnyaa. Naa ye ke bi joo Uwumbør aakaal le ga cha bi kan tipuur ngbaan. Bi gaa Uwumbør ki kii la, le u len ke baabør ŋan. Nima le ga cha bi kan tipuur ngbaan. ¹⁴ Uwumbør yaa ba puu tipuur ke binib bi joo waakaal na le ga li yeh dulnyaa kan, naadii aa ba ga li kpa tinoor. Tipuur ngbaan mu aa ba ga gbiin; ba pu? ubaa aan ŋmaa joo nkaal məmək mbaməm. ¹⁵ Binib aah bii nkaal na, le Uwumbør gee liŋuul bi pu. Nkaal aah kaa bi nin chee na, binib aa bii nkaal.

¹⁶ Nima le Uwumbør puu tipuur tii binib bi gaa u ki kii na. Uwumbør aah gee binib pu na, nima le u tii Abraham ayaabitii məmək waah nan puu tipuur ti na. U ga tii Abraham ayaabitii bi ye Juu yaab ki gaa u ki kii na, ni binib bi kaa ye Juu yaab ki mu gaa u ki kii na ke Abraham aah nan gaa u ki kii pu na. Abraham ye timi bimək gaa Uwumbør ki kii na aayaaja la. ¹⁷ Ni ŋmee Uwumbør Aagban ponn ni ke Uwumbør bui Abraham, “M ŋa si ŋnibol pam aayaaja la.” † Abraham le ye tite Uwumbør chee. U nan tii Uwumbør naadii. Uma Uwumbør le fikr binib bi kpo na nkun ni, le ki yin binib bi kaa kee bi na, ke baah bi le na. ¹⁸ U nan puu tipuur tii Abraham ke u ga ŋa u ŋnibol pam aayaaja, ke uyaabitii bi ga li wiir ke inmabi aah wiir pu na. Ni nan bi ke tipuur ngbaan aah kaan ŋmaa gbiin le na. Abraham mu nan tee kpa limakl ke ti ga nan gbiin. § ¹⁹ Ni

nan gur siib u pii ŋbin nkub. Waah nan por pu na, ni nan naahn ke waan ki ŋmaa maa ubo. Upuu Sara mu nan jer timar. Le Abraham pak Uwumbør aah tuk u pu na, kaa joo beeni. ²⁰ Uwumbør aah puu tipuur ti tii u na, tima le gur ye waalandak. Le u pak tipuur ngbaan mbaməm, kaa joo beeni ke ti ga gbiin bee taan gbiin? U nan moo gaa Uwumbør ki kii le ki nyuŋ u, ²¹ ki sil nyi ke Uwumbør aah puu tipuur ti na, u ga ŋmaa ŋa kina. ²² Waah nan gaa Uwumbør aaməboln ki kii kina na, nima le Uwumbør gaa u ke u ye uninyaan u chee. ²³⁻²⁴ Ni ŋmee kina le Uwumbør Aagban ni. Timi pu le bi nan ŋmee kina, naa ye Abraham baanja pu; ba pu? timi bi gaa Uwumbør u nan fikr Tidindaan Yesu nkun ni ki kii na, le u ga len ke timi aabør ŋan. ²⁵ Yesu nan kpo timi aatunwanbir pu, le ki fikr nkun ni. Nima le Uwumbør len ke timi aabør ŋan.

5

Saah ga li bi pu ki li ŋan Uwumbør chee na

¹ Taah gaa Uwumbør ki kii pu na, nima le u len ke timi aabør ŋan. Tidindaan Yesu Kristo pu le ti ni Uwumbør kpaan kijotiik. ² Yesu Kristo pu, le Uwumbør len ke timi aabør ŋan. Le ti məoni ki kpa limakl ke ti ga yakr u chee Uwumbør aaməm. ³ Naa ye nima baanja pu le ti məoni. Falaa mu pu le ti məoni. Ba pu? falaa le tii timi suklaa. ⁴ Suklaa mu tii timi mbimbinaan. Mbimbinaan mu tii timi limakl. ⁵ Limakl ngbaan aan jinn timi iniməm. Ba pu? Uwumbør aah tii timi Waafuur Nyaan na, Nfuur Nyaan ngbaan le cha ti bee tisui ni waah gee timi sakpen pu na.

⁶ Naah nan ŋeer na, le Kristo nan kpo timi bi ye titunwanbirdam na pu, taah kaa kpa mpəon buyoonn na. ⁷ Ni pəe ke unii kpo ke u nyan unii u dii mbaməm na nkun ni. Nibaakan, unii ubaa ga kaa ki kpo uninyaan pu. ⁸ Tima kan, buyoonn ti nan laa ye titunwanbirdam na le Kristo nan kpo ti pu. Nima le mək timi Uwumbør aah gee timi sakpen pu na. ⁹ Kristo aasin pu le Uwumbør len ke timi aabør ŋan. Nmaninkabaa taah ga nya ntafadaan mu ponn ni u pu na? ¹⁰ Buyoonn ti nan ye Uwumbør aadim na, le Ujapəon nan kpo ti pu. U pu, le ti ni Uwumbør kpaan kijotiik. Ti ni Uwumbør aah kpaan kijotiik na, nmaninkabaa taah ga ŋmar waaməfal pu pu na? ¹¹ Naa ye nima baanja pu le ti məoni. Tidindaan Yesu Kristo pu le ti bee Uwumbør aah ŋan pu na, le ki məoni. U pu le ti ni Uwumbør kpaan kijotiik.

Adam pu le ti kpo, Kristo pu le ti kpa liməfal

† 4:8 : Lik IIahn 32.1-2. ‡ 4:17 : Lik Mpiin 17.5. § 4:18 : Lik Mpiin 15.5. * 5:12 : Unibaan ngbaan nan ye Adam la. † 5:12 : Lik Mpiin 3.6.

¹² Unibaan* le nan joo ni titunwanbir dulnyaa ni, le titunwanbir ngbaan joo ni nkun. Binib mómák aah tun titunwanbir na, le nkun yaa gaa dulnyaa mómák ni.[†]
¹³ Buyoonn Moses aa nan kee tuk binib Uwumbór aakaal na, titunwanbir nan bi. Nkaal aah kaa bi nin chee na, Uwumbór aan len ke bi bii mu. ¹⁴ Adam aayoonn ki ti saa Moses aayoonn le nkun pii binib. Bi nan tun titunwanbir la. Baatunwanbir ni Adam u nan yii Uwumbór aamób na aatunwanbir aa kpaan. Nkun mu pii bi la.

Ti mómák kan Adam aatunwanbir aatafadaan. Kina le ti mómák yakr Kristo aatunyaan aanyoor mu. ¹⁵ Uwumbór aah tii timi ipiin i na aa bi ke Adam aatunwanbir na. Ni ye mbamón ke unibaan aatunwanbir pu, le nkun pii binib mómák. Yesu Kristo aanimbaasaln pu, le Uwumbór san binib mómák kinimbaak, ki tii bi ipiin i ye limófál na. ¹⁶ Uwumbór aapiin aah na timi pu na aa bi ke Adam aatunwanbir aah na timi pu na. Adam aatunwanbirbaan pu, le binib aabór bii. Uninyaan ubaa u ye Yesu na pu, le Uwumbór di cha pinn titunwanbirdam pam, ki len ke baabór nan. Waapiin le na. ¹⁷ Unibaan u bi yin u Adam na aatunwanbir pu, le nkun pii binib mómák. Unibaan Yesu Kristo na pu, le binib ga kan Uwumbór aaterm sakpen. U ga len ke baabór nan. Nima le ye waapiin. Bi ga li kpa limófál li kaa kpa ndoon na, ki kan linyaan.

¹⁸ Unibaan aatunwanbir pu, le binib mómák aabór bii. Yesu aatunyaan pu, le Uwumbór ga len ke binib bimák gaa Yesu ki kii na aabór nan, ki ga tii bi limófál li kaa kpa ndoon na. ¹⁹ Unibaan Adam aah nan yii Uwumbór aamób na, nima le binib mómák aabór bii Uwumbór chee. Yesu aah nan kii Uwumbór aamób na, nima le binib bimák gaa uma Yesu ki kii na aabór nan Uwumbór chee.

²⁰ Moses nan tuk binib Uwumbór aakaal. Nkaal ngbaan mák bi ke baatunwanbir wiir sakpen. Le titunwanbir aah wiir nin chee na Uwumbór aanimbaasaln wiir ki jer titunwanbir. ²¹ Titunwanbir pu le binib kpo. Tidindaan Yesu Kristo pu, le Uwumbór san timi kinimbaak, ki len ke timi aabór nan, le ti kan limófál li kaa kpa ndoon na.

6

Taa ki tun titunwanbir man

¹ Kina pu na, ti ga len kinye? Ti ga li beenin tun titunwanbir aan Uwumbór aanimbaasaln kpee ee? Taan li nani kina kpala. ² Ti kpo ke titunwanbir taa ki li joo timi la. Ti yaa beenin tun titunwanbir kan, naa nan. ³ Baah muin timi nnyun ni, Yesu Kristo aayimbil pu na, nima le mák ke ti ni Yesu Kristo kpaan la. Nima pu na, waah nan kpo

na, ti mu kpo u chee la. Naa bee kina aa? ⁴ Baah muin timi nnyun ni na, nima le mák ke ti kpo, le bi sub timi u chee. Uwumbór aapóon pu le u fikr Kristo nkun ni. Waapóon mu pu le ti kpa mbimbipóm ki nani ni nan na.

⁵ Ti ni u aah kpaan pu na, ti kpo ke waah kpo pu na. Ti mu ga fikr nkun ni, ke waah fikr pu na. ⁶ Ti bee ke baah kpaan u ndópuinkoo pu na, bi kpaan timi aabimbikpok mu u chee, ke mbimbikpok mu kaa nan na taa ki li bi, aan ti taa ki li ye titunwanbir aanaagbiib. ⁷ Unii u kpo na nyan titunwanbir ni. ⁸ Taah kpo Kristo chee na, ti na naadii ke ti ga li kpa limófál u chee. ⁹ Ti nyi ke waah fikr nkun ni na, waan ki kpo. Nkun aa ki kpa mpóon u chee. ¹⁰ Waah kpo na, u kpo ke u kuln titunwanbir nfum mubaa, aan titunwanbir taa ki li joo timi. Waah kpa limófál dandana wee na, u bi ke u nyun Uwumbór la. ¹¹ Kina pu na, ni mu li nyi ke ni kpo ke titunwanbir taa ki li joo nimi la. Naah kpaan Yesu Kristo chee pu na, le ni mu kpa limófál ke ni nyun Uwumbór.

¹² Nima pu na, ni taa ki cha titunwanbir li joo nimi aawon ti ga kpo na, ki taa ki kii tii tiwon aah ban pu na. ¹³ Ni taa di nimi aawon tii titunwanbir, ki taa tun lituln li kaa nan na. Ni di nibaa tii Uwumbór, ke binib bi fikr nkun ni na, ki di nimi aawon tii Uwumbór, ke ni tun lituln li nan na ki tii u. ¹⁴ Nkaal aa ki joo nimi. Uwumbór aanimbaasaln le joo nimi. Nima le titunwanbir aan ki li ye nimi aadindaan.

Li ye mbimbinyaan aanaagbiib man

¹⁵ Nkaal aah kaa ki joo timi aan Uwumbór aanimbaasaln joo timi na, ti ga tun titunwanbir aa? Taan na kina kpala. ¹⁶ Aa yaa di aabaa tii unii aan ki kii waamób kan, aa ye waanaagbiija la. Naa bee kina aa? Aa yaa kii tii titunwanbir kan, aa ye titunwanbir aanaagbiija la, le ki ga kpo. Aa yaa kii Uwumbór aamób kan, u ga bui ke saabór nan. ¹⁷ N-yoonn mubaa, ni nan ye titunwanbir aanaagbiib la. Ti dooni Uwumbór sakpen, ke baah mák nimi waasan pu na, ni dii nsan ngbaan nisui mómák ni, ¹⁸ ki nya ni titunwanbir aanaagbiir ni, ki na litunyaan aanaagbiib. ¹⁹ M di binibóm aabimbin nan Uwumbór aabór ke ni bee maah len pu na aatataa mbamóm la. Ni nan joo nimi aawon tun tijón aatuln, ni titunwanbir aabór mómák la. Dandana wee, ni di nimi aawon tun lituln li nan na man, aan ki na binib bi bi chain na.

²⁰ Naah nan ye titunwanbir aanaagbiib na, nitafal aa nan bi litunyaan ni. ²¹ Ni yaa teer naah tun titunwanbir ti na kan, ni jinni nimi inimóon dandana wee la. Tinyoor nan bi titunwanbir ngbaan ni ii? Aayii. Titunwanbir ngbaan aadoon ye

nkun la. ²² Uwumbør nyan nimi titunwanbir aanaagbiir ni la. Dandana wee, ni ye uma Uwumbør aanaagbiib la. Nimi aanyoor ye mbimbini mu bi chain na la. Naadoon ga li ye limofal li kaa kpa ndoon na. ²³ Titunwanbir aapar ye nkun la. Tidindaan Yesu Kristo pu le Uwumbør aapiin ye limofal li kaa kpa ndoon na.

7

Lichameln aamɔk

¹ Nnaabitiib, ni mɔmɔk nyi nkaal aah bi pu na. Nima le ga cha ni bee maah ga len pu na aatataa. Nkaal dii unii buyoonn u bi na baanja la. U yaa kpo kan, nkaal aa ki dii u. ² Nkaal pu le upii u kpa chal na ye uchal yoo n-yoonn mumak uchal bi na. Uchal yaa kpo kan, nkaal mu len ke u ye uchal yoo na aa ki dii u. ³ Upii yaa ban uja uken buyoonn uchal bi na kan, bi ga len ke u ye upiidagoor la. Uchal yaa kpo kan, nkaal ngbaan aa ki dii u. U yaa mɔn uja uken kan, waa ye upiidagoor. ⁴ Nnaabitiib, nimi aabør mu bi kina la. Kristo aah nan kpo ndɔpinkoo pu na, ni mu pu na; nkaal aa ki dii nimi. Ni kpaan Kristo u fikr nkun ni na chee la, le ki dii Uwumbør aasan. ⁵ Taah kaa nan dii Uwumbør buyoonn na, tsui nan gee Uwumbør aakaal aah kɔ pu na, ki cha ti tun titunwanbir ki dii nkun aasan. ⁶ Dandana wee, taah kpo na, nkaal na aa ki dii timi, ki mu aa ki joo timi tinaagbiir. Le Uwumbør Aafuur Nyaan tii timi mbimbipɔm, ke ti tun lituln tii Uwumbør. Nkaal na aa ki joo timi.

Nkaal ni titunwanbir

⁷ Nima pu na, ti ga len ke Moses aakaal aa njan aa? Mu njan. Nkaal na yaa kaa ba bi kan, maa ba ga bee titunwanbir. Nkaal na yaa kaa ba len ke “Taa li kpa iniman” kan, maa ba ga bee ke iniman ye titunwanbir. ⁸ Nkaal aah len kina na, le titunwanbir ti bi nsui ni na yii nkaal ngbaan, ki cha m kpa iniman aabɔŋ aabɔŋ. Nkaal yaa kaa ba kan, titunwanbir aa fu. ⁹ N-yoonn mubaa m nan bi, kaa nyi nkaal aatataa mbamɔm. Buyoonn m bee nkaal aatataa mbamɔm na, le titunwanbir fikr nsui ni. Le m bee ke m njeer nkun. ¹⁰ Uwumbør nan tii timi waakaal ke ti dii mu, aan ki kan limofal. Le m bee ke maah kaa nmaa joo waakaal mɔmɔk na, m njeer nkun. ¹¹ Nkaal pu le titunwanbir ti bi nsui ni na nan kpa nsan ki nmann mi, ki cha m njeer nkun.

¹² Uwumbør aakaal bi chain la. Uwumbør aah tuk timi ke ti nja pu na le bi chain, ki bi mbamɔm, ki njan. ¹³ Waakaal mu njan na le ku mi ii? Aayii. Titunwanbir le ku mi. Nkaal mu njan na pu, le titunwanbir ku mi, ki cha ti bee ke titunwanbir aa njan. Nkaal na le mɔk timi titunwanbir aah bir sakpen pu na.

¹⁴ Ti bee ke Uwumbør aakaal mɔk timi Uwumbør aah ban pu na. M mu aa njan kina; ba pu? m ye titunwanbir aanaagbiija la. ¹⁵ Maah njan pu na, maa kii kina nsui ni. Maah kaa gee ke m li njan tiwan ni na, m njan nima la. Maah nan tiwan ni na, nima le m tee njan. ¹⁶ M yaa njan maah kaa gee ke m li njan tiwan ni na kan, nima le mɔk ke m kii ke Uwumbør aakaal njan. ¹⁷ Naa ye ke min le njan kina, titunwanbir ti bi nsui ni na le cha m njan. ¹⁸ M bee ke tiwan ni njan na aa bi maabimbikpok ni; m ban ke m tun lituln li njan na, kaa nmaa tun. ¹⁹ Maah ban m tun litunyaan li na, maa tun kina. Maah kaa ban m tun titunwanbir ti na, m tun tima la. ²⁰ M yaa tun maah kaa gee m tun pu na kan, naa ye ke min le tun kina, titunwanbir ti bi nsui ni na le cha m tun.

²¹ Naah ye pu na, m yaa ban m tun lituln li njan na kan, titunwanbir bi m chee la. ²² M gee Uwumbør aakaal nsui ni. ²³ M mu kan nkaal muken maawon ni. Nkaal ngbaan jaa Uwumbør aakaal mu bi nsui ni na kijaak la. Nima le titunwanbir aakaal i bi maawon ni na joo mi tinaagbiir. ²⁴ M kpa kinimbaak. Titunwanbir bi tiwon tee ni, ki ga ku mi. Njan ga nyan mi titunwanbir ngbaan ni? ²⁵ M dooni Uwumbør u nyan mi titunwanbir ngbaan ni, Tidindaan Yesu Kristo pu na.

Mma kan, maalandak baanja le dii Uwumbør aakaal. Maabimbikpok dii titunwanbir aakaal la.

8

Uwumbør Aafuur Nyaan aapɔn pu le ti bi

¹ Nima pu na, Uwumbør aan len ke binib bi kpaan Yesu Kristo chee na aabør bii. ² Taah kpaan Yesu Kristo chee na, le Uwumbør Aafuur Nyaan aapɔn tii timi limofal; Nfuur Nyaan aapɔn ngbaan le nyan mi titunwanbir ni nkun aapɔn ni. ³ Nkaal aan nmaa nja kina; ba pu? binib aa kpa mɔn ke bi joo nkaal ngbaan. Le Uwumbør nja waakaal aah kaa nmaa nja pu na; timi aatunwanbir pu le u nan tun ni Ujapɔn Yesu dulnyaa wee ni, ke u di tiwon ti naahn timi titunwanbirdam aawon na bii titunwanbir ti bi tsui ni na aapɔn, ⁴ ki tii timi bi dii Waafuur Nyaan kaa ki dii mbimbikpok na mɔn ke ti li dii waakaal mbamɔm. ⁵ Binib bi dii mbimbikpok na, bitafal bi mbimbikpok aabør ni la. Binib bi dii Uwumbør Aafuur Nyaan na, bitafal bi Nfuur Nyaan aabør ni la. ⁶ Binib bi aatafal bi mbimbikpok aabør ni na ga kpo la. Binib bi aatafal bi Uwumbør Aafuur Nyaan aabør ni na ga kan limofal, ni nsuudoon. ⁷ Binib bi aatafal bi mbimbikpok aabør ni na, bi ye Uwumbør aadim la; ba pu? baa dii waakaal, ki mu aa nmaa dii mu. ⁸ Binib bi dii mbimbikpok aah ban pu na aan nmaa piir Uwumbør aasui.

⁹ Tɔ, Uwumbɔr Aafuur Nyaan yaa bi ni ni kan, naa dii mbimbikpok aah ban pu na, ni dii Nfuur Nyaan aah ban pu na la. Kristo Aafuur Nyaan yaa kaa bi unii ni kan, udaan ngbaan aa ye Kristo yoo. ¹⁰ Titunwanbir pu, le nimi aawon ga kpo. Kristo yaa bi ni ni kan, Uwumbɔr Aafuur Nyaan tii nimi limɔfal; ba pu? u len ke nimi aabɔr ŋan. ¹¹ Uwumbɔr nan fikr Yesu nkun ni. Uwumbɔr u fikr Yesu nkun ni na Aafuur Nyaan yaa bi ni ni kan, uma Uwumbɔr u fikr Yesu Kristo nkun ni na ga fikr nimi aawon ti ga kpo na mu. Waafuur Nyaan mu bi ni ni na aapɔɔn pu, le u ga fikr nimi nkun ni.

¹² Nnaabitiiɓ, nima pu na, ni ŋan ke ti dii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na, ki taa dii unibɔn aabimbin aah ban pu na. ¹³ Ni yaa dii unibɔn aabimbin aah ban pu na kan, ni ga kpo la. Ni yaa kuln nimi aawon aatunwanbir; Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapɔɔn pu kan, ni ga li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. ¹⁴ Binib bimɔk dii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na, bima le ye Uwumbɔr aabim. ¹⁵ Nfuur Nyaan mu Uwumbɔr tii nimi na, mu aa joo nimi tinaagbiir ke ni san ijawaan. Waafuur Nyaan le ŋa nimi waabim, le ki cha ti yin u ke “Nte.” ¹⁶ Waafuur Nyaan le kpaan timi aawiin chee, le ki ji seeraa ke ti ye Uwumbɔr aabim. ¹⁷ Taah ye Uwumbɔr aabim na, ti ga kan Uwumbɔr aah di tiwanyaana ni bil kiiri timi paacham na. Ti ni Kristo ga kpaan kan tiwanyaana ngbaan. Ti yaa ji falaa u pu kan, ti ni u ga nan kpaan ji nmɔɔn paacham.

N-yoonn mu choo na aanyur

¹⁸ M nyi ke dandana aafalaa aan ŋmaa ŋar mpopiin mu ti ga nan kan mu paacham na. ¹⁹ Tiwan ni Uwumbɔr naan ni na mɔmɔk aanimbil man ke ni kan bundaln Uwumbɔr ga nyan waabim mpaan pu na. ²⁰ Buyoonn Adam nan tun titunwanbir na, Uwumbɔr nan len ke tiwan ni u naan ni na, ni ga li bi, ki bi fam la. Waageehn pu, le u len kina. Naa ye tiwan ni u naan ni na aageehn. ²¹ Uwumbɔr mu tii tiwan ni u naan ni na limakl ke ni ga ŋa tiwan ni kaan bur na, ki kan lifuur nyaan ke Uwumbɔr aabim aah kan pu na. ²² Ti nyi ke Uwumbɔr aah naan tiwan nimɔk na wu ke imalween aah wu pu na, ki du ki nan saa dandana. ²³ Naa ye tiwannaankaan baanja le wu; timi bi Uwumbɔr puen tii timi Waafuur Nyaan na, ti mu du tisui ni, ki kii bundaln Uwumbɔr ga mɔk ke ti sil ye waabim, ki ga tii timi tiwon ti kaan kpo na. ²⁴ Taah ŋmar pu na, le ti kpa limakl. Unii yaa kpa limakl ke u ga kan tiwan kan, ni mɔk ke waa kee kan la. U yaa kan ni kan, waan ki li kpa limakl ni pu. ²⁵ Tɔ, ti yaa kpa limakl ke ti ga kan tiwan ni

tinimbil aa waa ni na kan, le ti ga li kpa limɔr ki kii bundaln ti ga kan ni na.

²⁶ Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan ter timi, timi aadabur ni. Taa nyi taah ga mee u mbamɔm pu na, le Waafuur Nyaan mee u tii timi, ki du, ubaa aah kaa ŋmaa len pu na. ²⁷ Uwumbɔr u lik binib aasui ni aah bi pu na nyi Waafuur Nyaan aalandak aah bi pu na; ba pu? Nfuur Nyaan mee u tii waanib waah ban pu na.

²⁸ Ti nyi ke tiwan nimɔk pii timi na, Uwumbɔr le cha ni mɔmɔk kpaln tiwan ni ŋan na ki tii binib bi gee u na. Waageehn pu le u nan yin bi. ²⁹ U nan nyi binib bimɔk ga kii tii u na, le ki nan nyan bi, ke bi kpaln Ujapɔɔn Yesu Kristo aah bi pu na, aan u li ye ŋan aabo, naabitiiɓ pam ponn ni. ³⁰ Binib bi Uwumbɔr nyan bi na, le u yin bi. Binib bi u yin bi na, le u len ke baabɔr ŋan, ki nyur bi.

Uwumbɔr aah gee timi pu na

³¹ Uwumbɔr aah ŋa kina mɔmɔk na, ti ga len kinye? Uwumbɔr aah si tichar ni na, ubaa aan ŋmaa ŋa timi nibaa. ³² Uwumbɔr aa yii ke waan tii timi Ujapɔɔn. U nan di Ujapɔɔn ŋa binib aɔŋaal ni ke u ti kpo ti mɔmɔk aatunwanbir pu la. Waah tii timi Ujapɔɔn na, u ga ki tii timi tiwan mɔmɔk ki kpee. ³³ ŋmaa ga ŋmaa galn binib bi Uwumbɔr nyan bi na? Uwumbɔr ubaa len ke baabɔr ŋan. ³⁴ Nima le ubaa aan ŋmaa galn timi. Yesu Kristo nan kpo ti pu, ki fikr nkun ni, ki bi Uwumbɔr aɔŋangii wɔb, ki mee u ki tii timi. ³⁵ Ba ga ŋmaa nyan timi Kristo u gee timi na aɔŋaal ni? Falaa aa? Tibɔr aa? Limukl aa? Nkon aa? Igiin aa? Linimaln aa? Nkun aa? Aayii. ³⁶ Ni ŋmee Uwumbɔr Aagbar ni ke,
“Sin pu le bi ku timi iwiin mɔmɔk,
le ti naahn ipiih i bi ban bi ti kɔr i na la.”*
³⁷ Tɔ, Yesu Kristo u gee timi na aapɔɔn pu, le ti kan linyar kookoo. ³⁸⁻³⁹ Tidindaan Yesu Kristo pu, le Uwumbɔr gee timi. M sil bee ke nibaa aa bi ki ga ŋmaa yakr ti ni waageehm. Nkun, limɔfal, Uwumbɔr aatuuntiɓ, kinimbɔŋ aapɔɔn, dandana aabɔr, daalbaadaal aabɔr, mpɔɔn, paacham aawan, taab aawan, tiwan nimɔk bi na, ni mɔmɔk aan ŋmaa yakr ti ni Uwumbɔr aageehm.

9

Uwumbɔr ni waanib Israel yaab

¹ Tɔ, maah ye Kristo aanii na, m len mbamɔn la. Maa gee nnyamɔn. Maalandak ni Uwumbɔr Aafuur Nyaan ji seeraa ke m len mbamɔn la. ² M kpa mpombiin sakpen. Nsui bii n-yoonn mɔmɔk, mmaal aanaabitiiɓ juu yaab pu la. ³ M ga li ŋmaa ban ke m bee fam Kristo chee, bima taa bee.

* 8:36 : Lik Ilahn 44.22.

⁴ Bi ye Israel yaab la. Uwumbør nan ɲa bi waabim, ki nyuɲ bi, ki puu tipuur tii bi, ki tii bi waakaal, ki mək bi baah ga li dooni u pu na, ki bui bi waah ga ɲa tinyoor pu ki ɲa bi pu na. ⁵ Biyaajatiib ye tiyaajaninkpiib la. Kristo* aah nan ɲa unibøn na, u nan ye bi ponn ni ubaa la. Uma le yeh mpɔɔn məmək. Cha ti pak Uwumbør n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

⁶ Uwumbør aah puu tipuur ti tii Israel yaab na, maa len ke waa gbiin tipuur ngbaan. Bi ye Israel aayaabitiib la. Ni mu aa ye bi məmək le ye Israel yaab baməm. ⁷ Bi ye Abraham aayaabitiib la. Ni mu aa ye bi məmək le ye uyaabitiib baməm. Uwumbør nan tuk Abraham ke waabo Aisak aayaabitiib baanja le ga li ye uyaabitiib baməm.† ⁸ Nima le mək ke Abraham aayaabitiib ngem aa ye Uwumbør aabim. Mbim bi Uwumbør nan puu tipuur ke Abraham ga maa na, bima le ye uyaabitiib baməm. ⁹ Uwumbør nan puu tipuur tii u ke ni yaa nan ɲeer kan, u ga dan u chee, le upuu Sara ga maa ubijabo.‡

¹⁰ Naa ye nimina baanja. Rebeka aabi-jabim mulee nan kpa te ubaa, u ye tiyaaja Aisak la. ¹¹⁻¹² Le Uwumbør nan bui Rebeka ke ubo u ye uwaatiir na ga jer ukpel.§ Buyoonn Uwumbør bui u kina na, waa nan kee ma mbim ngbaan. Baa nan kee ɲa ni ɲan na, bee ni kaa ɲan na. Uwumbør nyan mbim mulee ngbaan ponn ni ubaa, waageehn pu, naa ye baatuln pu. Nima le mək ke Uwumbør aageehn pu le u nyan waah ban unii u na. ¹³ Ni ɲmee Uwumbør Aagban ponn ni ke u len ke u gee Jakob ki jer Eso.*

¹⁴ Kina kan, ti ga len kinye? Ti ga len ke Uwumbør ɲa ni kaa ɲan aa? Taan len kina kpala. ¹⁵ U nan bui Moses ke binib bi u ban u san bi kinimbaak na, u ga san bi kinimbaak la.† ¹⁶ Naa ye binib aageehn pu, kaa ye baatuln pu; Uwumbør aanimbaasaln pu, le u san bi kinimbaak. ¹⁷ Ni ɲmee Uwumbør Aagban ni ke Uwumbør nan bui Ubør Faro, “M ɲa si ubør ke m mək binib maah kpa mpɔɔn ki chiin si pu na, aan maayimbil nya paacham, dulnyaa aapepel məmək ni.”‡ ¹⁸ Nima le binib bi u ban u san bi kinimbaak na, u san bi kinimbaak. Binib bi u ban ke u cha bi gaa biyil na, u cha bi gaa la.

Uwumbør aarɲuul, ni waanimbaasaln

¹⁹ Nibaakan, aa ga baa mi, “Ni yaa ye kina kan, ba pu Uwumbør galn binib? ɲma ga ɲmaa yii waageehn?” ²⁰ Njɔ, aa ye ɲma ki

kpak Uwumbør? Tiwanaankaan aan baa unii u naan ni na, “Ba ɲa aa naan mi kina?”§ ²¹ Uyakmaal ga ɲmaa yakr tiyakr waageehn pu, ki di tibaa ti maa lisil aasambil, ki di tiken maa lisambil li kaa ye lisil aasambil na.

²² Uwumbør aah ɲa pu na, ni bi kina la. U nan ban ke u mək binib ke u gee liɲuul titunwanbir pu, ki ban ke bi bee waah kpa mpɔɔn pu na. Nima le u ji limør pam binib bi ɲa u liɲuul ki ɲeer ntafaadan na pu. ²³ U mu ban ke binib bee waah ɲan sakpen pu na, ki san timi kinimbaak, ki ɲa timi mpopiin pam. U nan naan timi ke u ɲa timi kina la, ²⁴ ki yin timi bi ye Juu yaab na, ni binib bi kaa ye Juu yaab na mu. ²⁵ Ni ɲmee Hosea aagban ni ke Uwumbør bui ke,

“Binib bi kaa nan ye maanib na, m ga yin bi maanib.

ɲinibol ɲi maa nan gee ɲi na, m ga yin ɲi maanigeehm la.*

²⁶ Baah nan tuk bi ke baa ye maanib nin chee na,

nima chee le bi ga yin bi ke min Uwumbør u fu na aabim.†

²⁷ Tɔ, Uwumbør aabonabr Aisaya nan len Israel yaab aabør; u nan len ke Israel yaab wiir ke nnyusakpem aatambol aah wiir pu na, le bi ponn ni, binib siib baanja ga ɲmar; ²⁸ ba pu? Uwumbør ga daa dulnyaa aanib aatafal, waah nan len pu na, kaan taan.‡ ²⁹ Ni bi ke Aisaya aah nan ki len pu na ke, “Uwumbør Mpɔɔnsakpiindaan yaa kaa ba gur timi yaabitiib siib kan, ti məmək ba ga kuln ke Sodom aatiɲ aanib ni Gomora aatiɲ aanib aah nan kuln pu na la.”§

Israel yaab ni tibɔnyaan ngbaan

³⁰ Nima pu na, ti ga len kinye? Binib bi kaa ye Juu yaab na aanimbil aa nan man ke Uwumbør len ke baabør ɲan. Dandana wee, baah gaa Yesu ki kii na, nima le Uwumbør len ke baabør ɲan. ³¹ Israel yaab aanimbil nan man ke bi li joo nkaal, aan Uwumbør len ke baabør ɲan. Bi mu aa nan ɲmaa joo mu; ³² ba pu? baa gaa Uwumbør ki kii. Bi dak ke baatuln pu le Uwumbør ga len ke baabør ɲan. Bi yii Yesu Kristo le ki lir; ³³ bi gbeer lifaakuul li Uwumbør Aagban len laabør na ke,

“U di lifaakuul bil Sionn aatiɲ ni.

Binib ga gbeer li ki lir.

Le unii umək gaa u ki kii na aan ji inimɔɔn.”*

* 9:5 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na. † 9:7 : Lik Mpiin 21.12.
 ‡ 9:9 : Lik Mpiin 18.10, 14. § 9:11-12 : Lik Mpiin 25.23. * 9:13 : Lik Malakai 1.2-3. † 9:15 : Lik Nnyam 33.19.
 ‡ 9:17 : Lik Nnyam 9.16. § 9:20 : Lik Aisaya 29.16; 45.9. * 9:25 : Lik Hosea 2.23. † 9:26 : Lik Hosea 1.10.
 ‡ 9:28 : Lik Aisaya 10.22-23. § 9:29 : Lik Aisaya 1.9. * 9:33 : Lik Aisaya 8.14; 28.16.

10

¹ Nnaabitiib, m mee Uwumbor tii maanib Israel yaab ke bi nmar. M ban kina le nsui mómok. ² M ga nmaa na bi seeraa ke binimbil man Uwumbor aatuln pu. Bi mu aa bee u mbamón. ³ Baa nyi Uwumbor aah na pu aan ki len ke binib aabór njan u chee na. Bi nan ban ke bi dii nkaal aan ki nmar, ki yii Uwumbor aah na pu ki cha binib aabór njan u chee na. ⁴ Kristo fuu ni ke binib bi gaa u ki kii na aabór li njan. Naa ye ke baah dii nkaal pu na le cha baabór njan.

Uwumbor ban ke u gaa binib mómok lii

⁵ Moses nan nmeee ke unii yaa kii nkaal aah mók pu na kan, Uwumbor ga len ke waabór njan. U nan nmeee ke “Unii yaa na nkaal aah mók pu na kan, u ga kan limófal.”* ⁶ Timi bi gaa Yesu ki kii na, Uwumbor len ke timi aabór njan. Nima pu le ti len ke, “Taa baa aabaa aasui ni ke, ‘Nma ga buen paacham u ti li joo ni Kristo?’” ⁷ ki taa baa ke, ‘Nma ga buen bitekpiih do ki ti fikr Kristo nkun ni?’” ⁸ Ti len ke, “Uwumbor aaliin aa daa aa chee. I bi aamób ni, ni aasui ni.” Iliin ngbaan le ti mooni ke aa gaa Yesu ki kii.† ⁹ Aa yaa len binib aanimbil ni ke Yesu le ye Aadindaan, ki yaa na naadii aasui ni ke Uwumbor fikr u nkun ni kan, aa ga nmar. ¹⁰ Ti gaa u ki kii tisui ni la, nima le Uwumbor len ke timi aabór njan. Ti len binib aanimbil ni ke ti gaa u ki kii, nima le ti nmar. ¹¹ Uwumbor Aagban len ke unii umók gaa u ki kii na aan ji inimóon.‡ ¹² Binib bi ye Juu yaab na, ni binib bi kaa ye Juu yaab na mómok kpaan la. Uwumbor le ye bi mómok Aadindaan, ki na tinyoor sakpen na binib bimók mee u ke bi nmar na pu. ¹³ Waagban len ke unii umók mee Uwumbor ke u gaa bi lii na kan ga nmar.§

¹⁴ Bi yaa kaa gaa u ki kii kan, bi ga na kinye aan ki mee u ke u gaa bi lii? Bi yaa kaa njan waaliin kan, bi ga na kinye aan ki gaa u ki kii? Unii yaa kaa mooni waaliin kan, bi ga na kinye aan ki njan? ¹⁵ Uwumbor yaa kaa tun bi ke bi ti moon waaliin kan, bi ga na kinye aan ki moon i? Ni nmeee Uwumbor Aagban ni ke, “Binib bi joo ni tibónyaan ti tii timi nsuudoon na, bi tii timi mpopiin pam.”* ¹⁶ Tó, naa ye binib mómok le kii tii tibónyaan ngbaan. Uwumbor aabónabr Aisaya nan baa ke, “Uwumbor, nma pak taah len pu na?”† ¹⁷ Tó, unii u gaa Kristo ki kii na, u njan waabór, nima le u gaa u ki kii. Unii u njan Kristo aabór na, unii ubaa le moon tibór ngbaan, nima le cha u njan.

¹⁸ Le m baa ke, “Israel yaab aa nan njan aa?” Mbamón, bi njan. Ni nmeee Uwumbor Aagban ni ke,

“Bineel mu tee chaa dulnyaa wee mómok ni, le kitij kee mómok pu njan.”‡

¹⁹ M ki baa ke, “Israel yaab aa nan bee ee?” Bi bee. Njan Moses nan len ke Uwumbor len ke,

“M ga na litimbol li kaa ye tibaa na tinyoor, le ki cha nimi Israel yaab li kpa lipiipoln li pu.

M ga na litimbol li aanib ye bijorb na tinyoor,

le ki cha ni gee lijuul bi pu.”§

²⁰ Aisaya mu nan kpa lipobil pam ki len ke Uwumbor len ke,

“Binib bi kaa chuun ban mi na kan mi la.

M di mbaa mók binib bi kaa baa maabór na.”*

²¹ Israel yaab ma kan, Uwumbor len baabór ke, “Iwiin mómok m kai njaal ki yin binib bi yii mi kaa kii maamób na.”†

11

Uwumbor aah ga san Israel yaab kinimbaak pu na

¹ Nima pu le m baa ke, “Uwumbor yii waanib Israel yaab aa?” Naa bi kina kpala. Min Pól mbaa ye Israel yaab aanii la. M ye Abraham aayaabil, ki ye Benjaminn aanibol aanii la. ² Uwumbor aa yii waanib bi u nan lee bi njan na. Ni bee Uwumbor Aagban aah len Elaija aabór pu na. Elaija nan galn Israel yaab Uwumbor chee, ³ le ki bui ke, “Uwumbor, bi ku saabónabtiib, ki gbaa wii saatorok aabimbin. Min baanja le gur saabónabtiib ponn ni. Le bi ban bi ku m mu.” ⁴ Uwumbor nan bui u kinye? U nan bui u, “M gur mbaa bijab njichur njilole bi kaa gbaan ki doon liwaal Baal na.” ⁵ Ni bi kina le dandana wee. Israel yaab ponn ni, binib siib baanja le nmar. Uwumbor lee bi waanimbaasaln pu. ⁶ Waah lee bi waanimbaasaln pu na kan, naa ye baatuln pu le u lee bi. Ni yaa ye baatuln pu kan, waanimbaasaln aan ki li ye linimbaasaln bamónn.

⁷ Kina kan, ni bi kinye? Israel yaab aah ban pu na, baa kan. Binib bi Uwumbor nyan bi na le kan. Bi gur na gaa biyil. ⁸ Ni nmeee Uwumbor Aagban ni ke, “Uwumbor chuu nyan nlan biyil ni ke binimbil taa woln, bitafal mu taa njan, ki nan saa dandana wee.”

⁹ Ubór David mu nan len ke,

“Cha baajikaar aajim kpaln gaawób, cha bi kan ntafadaan ki lir.

* 10:5 : Lik Liifai Yaab 18.5. † 10:8 : Lik Ikaal 30.12-14.

‡ 10:11 : Lik Aisaya 28.16. § 10:13 : Lik Joel 2.32.

* 10:15 : Lik Aisaya 52.7. † 10:16 : Lik Aisaya 53.1.

‡ 10:18 : Lik Ilahn 19.4. § 10:19 : Lik Ikaal 32.21.

* 10:20 : Lik Aisaya 65.1. † 10:21 : Lik Aisaya 65.2.

¹⁰ Cha binimbil li bəɔn, aan bi taa li waa, ki cha bi kan falaasakpen.”

¹¹ Nima pu le m baa ke: Juu yaab lir ke bi taa ki fii ii? Naa bi kina kpala. Baah lir na, nima le cha binib bi kaa ye Juu yaab na nmar, aan Juu yaab li kpa lipipoln bi pu. ¹² Juu yaab nan yii Yesu, kaa nmar, nima le dulnyaa ni aanib bi kaa ye Juu yaab na kan tinyoor ki nmar. Juu yaab yaa nan nmar doo kan, nima le binib bi kaa ye Juu yaab na ga kan tinyoor ki jer baah nan kan pu na.

Binib bi kaa ye Juu yaab na aah nmar pu na

¹³ Tɔ, m ga len nimi bi kaa ye Juu yaab na chee tibɔr. Uwumbɔr aah tun mi ke m tuk nimi waabɔr na, le m pak lituln ngbaan; ¹⁴ ba pu? m ban ke maanibol Juu yaab kan naah nmar pu na, aan ki li ban ke bi mu nmar. ¹⁵ Uwumbɔr aah yii Juu yaab na, le u ni binib bi kaa ye Juu yaab na kpaan kijətiik. U yaa ki gaa Juu yaab kan, ni ga li ye limfal le ki tii binib. Nkun aan ki li joo bi.

¹⁶ Tɔ, bi yaa di njan aaboroboro tii Uwumbɔr kan, ni mək ke boroboro umək gur na mu ye uyoo la. Bi yaa di busub aanyaan tii Uwumbɔr kan, ni mək ke ibon mu ye uyaan la. ¹⁷ Uwumbɔr nan gaa gii busunyaan aabon ibaa, le ki di timoor ni aasub aabon ki di toŋ bu pu. Juu yaab bi ke busunyaan na la. Nimi bi kaa ye Juu yaab na bi ke timoor ni aasub aabon na. Le Uwumbɔr chuu nyan ni binib bibaa Juu yaab ponn ni, ki di nimi koon Juu yaab ponn ni, ke ni yakr baanyoor, ni baawanyaan. ¹⁸ Nima pu na, ni taa li kpa kipupuk ke ni jer bi. Ni ga nja kinye ki li kpa kipupuk? Ni po ye ibon la. Naa joo inyaan, inyaan le joo nimi. Juu yaab pu le ni nmar, naa ye nimi pu le cha Juu yaab nmar.

¹⁹ Nibaakan, ni ga len ke, “Uwumbɔr chuu nyan ni binib bibaa Juu yaab ponn ni, ke u di timi koon bi ponn ni.” ²⁰ Ni ye mbamɔn, Juu yaab aah kaa gaa Yesu Kristo ki kii na, nima le cha Uwumbɔr di bi lii. Nimi le gaa u ki kii. Nima le ni leŋ baaleleŋ. Ni taa li kpa kalmbaani. Ni li san Uwumbɔr. ²¹ U nan daa Juu yaab aatafal. Ni li nyi ke u ga nmaa daa ni mu aatafal. ²² Ni kan Uwumbɔr aah njan pu na, ki kan waah dar binib aatafal pu na. U dar binib bi kaa kii tii u na aatafal la, le ki nja nimi tiŋann. Ni yaa beenin dii u kan, u ga li beenin njan nimi tiŋann. Ni yaa kaa beenin dii u kan, u ga di ni mu lii la. ²³ Juu yaab mu yaa kpeln ki yaa gaa Yesu Kristo ki kii kan, Uwumbɔr ga ki di bi toŋ waanib pu; u ga nmaa nja kina. ²⁴ Nimi bi kaa ye Juu yaab na, ni bi ke timoor ni aasub aabon na, le Uwumbɔr gaa gii nimi ki di toŋ busunyaan pu, binib aah kaa njan pu na. Nima le naa pɔɔ u di Juu yaab, bi bi ke busunyaan aabon na, ki ki di toŋ busunyaan ngbaan pu.

Uwumbɔr aanimbaasaln

²⁵ Nnaabitiib, m ban ke ni bee tibɔbərkaan tibaa, aan ki taa li dak ke ni kpa nlan sakpen. Juu yaab bibaa kpak tibɔnyaan tee la, ki ga kpak ti ki nan saa buyoonn binib bi kaa ye Juu yaab aan Uwumbɔr lee bi na ga nmar na. ²⁶ N-yoonn ngbaan le Juu yaab məmək mu ga nmar. Ni nmeee Uwumbɔr Aagban ni ke,

“U gaal binib lir na ga nyan ni Sionn paacham,
ki nyan Jakob aayaabitiib aatunwanbir.

²⁷ Maah puu ti puur ti tii bi na
le ye ke m ga nyan baatunwanbir bi chee.”

²⁸ Tɔ, baah yii Yesu aabɔnyaan tee na, bi ye Uwumbɔr aadim la. Nima le ni kan tinyoor ki nmar. Uwumbɔr mu nan lee bi; waah lee bi na, biyaaatiib pu le u gee bi. ²⁹ Uwumbɔr yaa lee binib ki nja tinyoor nja bi pu kan, waan kpeln waalandak. ³⁰ Nimi bi kaa ye Juu yaab na, n-yaayoonn na, ni nan yii Uwumbɔr aamɔb. Le dandana wee u san nimi kinimbaak, Juu yaab aah yii u na pu. ³¹ Uwumbɔr aah san nimi kinimbaak pu na, nima le ga cha u san Juu yaab bi kaa gaa Yesu ki kii dandana wee na kinimbaak. ³² U len ke Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na məmək ye titunwanbirdam, aan u san bi məmək kinimbaak.

³³ Uwumbɔr kpa nlan ni mbaem sakpen. Ubaa aan nmaa bee waah kpa sakpen pu na. Waah siin pu na, ubaa aan nmaa bee njitaa nji pu u siin kina na. Ubaa aan nmaa bee waah njan pu na. ³⁴ Ni nmeee Uwumbɔr Aagban ni ke,

“Nma nyi Uwumbɔr aalandak?

Nma ga nmaa tuk u waah ga nja pu na?

³⁵ Nma tii u nibaa aan u giin tii u?”

³⁶ Tiwan nimək bi na, ni nyan ni u chee la. U cha tiwan məmək beenin bi. Tiwan məmək bi, ke ni pak u. Uma le yeh mpakn n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

12

Taah ga tun Uwumbɔr aatuln pu na

¹ Nima pu na, nnaabitiib, Uwumbɔr aanimbaasaln pu le m ganj nimi, ni di nimi aawon tii Uwumbɔr; ki nja kitork ki fu, ki bi chain, ki ga piir usui na. Nimina le ye naah ga li dooni u mbamɔm pu na. ² Ni taa ki li bi ke dulnyaa wee aanib aah bi pu na. Kpeln nimi aalandak man aan ki kpeln nimi aabimbin. Nima le ni ga bee Uwumbɔr aah gee pu na. Ni ga bee naah ga nja pu ki li bi mbamɔm ki tun litunyaan ki piir usui na.

³ Tɔ, Uwumbɔr aah tii mi tininkpir pu na, nima le m bui unii umək bi ni ponn ni na, ke u taa li dak ke u njan jer waah njan pu na. U li dak suuna, Uwumbɔr aah cha unii

mómək tii u naadii pu na. ⁴ Ti kpa tiwon aawan ni wiir na tiwonbaan ponn ni la. Tiwon aawan mómək aatuln bi libaa libaa la. ⁵ Ti mu bi kina la. Ti wiir, le taah kpaan Kristo chee na, ti kpaan tiwonbaan. Ti mómək toj tób pu ke tiwon aawan aah toj tób pu pu na la. ⁶ Uwumbør tii timi Waafuur Nyaan aapiin ibaabaa ke i cha ti tun waatuln libaabaa na. Waah tii timi pu na, cha ti tun kina man. Unii aapiin yaa ye ke u nabr Uwumbør aah len pu na kan, u len iliin ngbaan waah ŋa naadii pu na. ⁷ Uken aapiin yaa ye Uwumbør aatuln kan, u li tun lituln ngbaan. Uken yaa ŋmaa mək binib Uwumbør aabør kan, u li mək bi. ⁸ Uken yaa ŋmaa pɔni binib aataakpab kan, u pək bitaakpab. Uken mu yaa ŋmaa tii bigiim kan, u li tii bi ki li kpa tibulchinn. Uken mu yaa ye Yesu aanib aaninkpel kan, utafal li bi bi ponn ni. Uken mu yaa ter binib baamukl ni kan, u li ter bi ki li kpa mpopiin.

⁹ Tɔ, ni li gee binib nisui ni. Ni li nan lituln li kaa ŋan na, ki li gee lituln li ŋan na. ¹⁰ Ni li gee tób mbaməm, ke mmaalbaan ni aanib aah gee tób pu na, ki li pak biken ki jer nibaa. ¹¹ Ni taa li san ligbanyakl man. Cha ninimbil li man Tidindaan aatuln pu, ¹² ki li kpa mpopiin nimi aamakl pu, ki li kpa limør falaa ponn ni, ki li mee Uwumbør n-yoonn mómək, ¹³ ki yakr nimi aawan tii Uwumbør aanib bi lann ni na, ki chann bicham tichann.

¹⁴ Ni mee Uwumbør ke u ŋa tinyoor ŋa binib bi ŋani nimi falaa na pu. Ni bui bi ke, “Uwumbør ŋa tinyoor ŋa ni pu.” Ni taa sii bi. ¹⁵ Ni li kpa mpopiin binib bi kpa mpopiin na chee, ki li wii binib bi wii na chee. ¹⁶ Ni li kpa kimobaan man. Ni li jɔni bigiim man, ki taa li kpa kalmbaani. Ni taa li dak ke ni kpa nlan sakpen.

¹⁷ Unii yaa ŋa si bakaa kan, taa teen u. Ni li ŋani ni ŋan na binib mómək aanimbil ni. ¹⁸ Ni li pɔni nibaa man, ki li bi suuna binib mómək chee. ¹⁹ Maanigeekaab, binib yaa ŋa nimi bakaa kan, ni taa teen bi. Cha Uwumbør le daa bitafal. Ni ŋmee Uwumbør Aagbar ni ke Uwumbør len ke, “Min baanja le kpa nsan ke m daa binib aatafal. Min le ga teen bi.” ²⁰ Ni ki ŋmee Uwumbør Aagbar ni ke, “Nkon yaa joo saadin kan, tii u tijaakar u ji. Nnyunyuu yaa joo u kan, tii u nnyun u nyu. Aa yaa ŋa kina kan, inimɔn ga ku u.” ²¹ Unii yaa ŋa si bakaa kan, taa cha bakaa ngbaan nyan si. Cha tinann le nyan bakaa.

13

Kii bitinjoob aaməb

¹ Ni ŋan ke binib mómək li keei baatin aayidam aaməb. Uyidaan ubaa aa bi ubaa pu see Uwumbør le cha u bi. Biyidam bi bi na, Uwumbør le nyan bi siin. ² Nima pu

na, unii yaa yii waatin aayidam kan, u yii Uwumbør aah siin pu na la. Binib bi yii bi na ga kan ntafadaan. ³ Biyidam aa bi ke bi li faani binib bi tun lituln li ŋan na. Bi bi ke bi li faani binib bi tun lituln li kaa ŋan na la. Aa ban ke aa li kaar biyidam aa? Tun lituln li ŋan na, nima le bi ga pak si. ⁴ Bi ye Uwumbør aatutum ke bi biin aa pu la. Aa mu yaa tun lituln li kaa ŋan na kan, li san ijawaan. Bi kpa mpɔn ke bi daa aatafal. Bi ye Uwumbør aatutum ke bi daa binib bi tun lituln li kaa ŋan na aatafal. ⁵ Nima pu na, ni li keei nimi aatin aayidam aaməi, ki taa kan ntafadaan; nimi aalandak mu taa bii nimi.

⁶ Nima pu na, ni ŋan ke ni li pa lampoo mu. Bi ye Uwumbør aatutum bi u nan siin bi ke bi tun lituln ngbaan na la. ⁷ Nima pu na, ni li tii nimi aayidam baah ŋeer pu na. Ni li pa lampoo tii bilampoo gaab. Ni li pak binib bi ŋeer mpakm na, ki li nyunni binib bi ŋeer nnyun na.

Ngeehm

⁸ Ni taa li joo unii ubaa aapɔn. Naah joo tób aapɔn li na le ye ke ni li gee tób. Unii u gee binib na, u gbiin Uwumbør aakaal mómək la. ⁹ Ba pu? ikaal mómək nyan ni nkaal mu len ke, “Aa li gee binib biken ke saah gee aabaa pu na” ni la. Ikaal i len ke, “Taa gər kidagook, taa ku binib, taa su kinaayuk, taa gee nnyamɔn paani binib, taa li ban biken aawan” na, ikaal ngbaan, ni ikaal i gur na mómək nyan ni nkaal ngbaan ponn ni la. ¹⁰ Unii u gee binib na aa ŋani bi bakaa ubaa. Nima pu na, unii u gee binib na gbiin Uwumbør aakaal mómək aah len pu na la.

¹¹ Ni li ŋani kina man. Ba pu? n-yoonn mumina ye linimaln aayoonn la. Ni ŋeer ke ni finn ngeen pu ki taa ki san ligbanyakl. Tidindaan aah ga gir ni bundaln na aan ki yunn. Le u ga nyan timi falaa mómək ponn ni. ¹² Naan yunn, kinyeek ga doo. Kitaak aawoln aa ki daa. Nima pu na, cha ti di cha mbəmbəon ni aatuln, aan ki li kpa mbimbinyaan mu ŋeer nwiihn na. ¹³ Cha ti li bi mbaməm, ke binib bi bi nwiihn ni na aah bi pu na, ki taa li ye bidanyurb, ki taa nyu ndaan ki gbi, ki taa gər kidagook, ki taa ŋani yɔl yɔl aatuln, ki taa jaa kijaak, ki taa li kpa lipiipɔn. ¹⁴ Ni li bi ke Tidindaan Yesu Kristo aah bi pu na, ki taa ki li ŋani nimi aabimbikpok aah ban pu na.

14

Taa galn aajeen aatɔ

¹ Tɔ, unii u gaa Yesu ki kii, ki mu aa bee waasan mbaməm na, ni gaa u man. Ni mu taa kpak u kinikpakpak waah joo beeni pu na pu. ² Ubaa ga pak ke tijaakar tibiaa aa kɔ. Unii u kaa kee bee Yesu aasan mbaməm na ga li kɔ tinann. ³ Unii u kaa kɔ tijaakar

tibaa na, u taa lik unii u kɔ tinann na fam. Unii u kɔ tinann na mu taa galn unii u kaa kɔ tjijkaar tibaa na; ba pu? Uwumbɔr gaa u mu la. ⁴Aa ye ŋma ki galn uken aatutunn? U yaa sil kan, u sil ki tii uma ubaa Aadindaan la. U yaa ti ki lir kan, u lir ki tii uma ubaa Aadindaan la. Ni ye mbamɔn, u ga sil; ba pu? Uwumbɔr ga ŋmaa cha u sil.

⁵Unii ubaa pak nwiin mubaa ki jer iken la. Ubaa mu len ke iwiin mɔmɔk kpaan la. Cha unii mɔmɔk li nyi waah dak pu na, ki li ŋani kina. ⁶Unii u pak nwiin mubaa ki jer iken na, u pak mu ki tii Tidindaan la. Unii u kaa pak nwiin mubaa ki jer iken na, u ŋa kina ki tii Tidindaan la. Unii u kaa kɔ tjijkaar tibaa na, u ji ti ki tii Tidindaan la; ba pu? u dooni Uwumbɔr le ki nin ji. Unii u kɔ tjijkaar tibaa na, waa ji ti, ki tii Tidindaan, ki mu dooni Uwumbɔr. ⁷Unii ubaa aa bi ubaa baanja pu, ubaa mu aakun aa ye uma baanja aabɔr. ⁸Ti yaa bi kan, ti bi ke ti li pak Tidindaan la. Ti yaa kpo kan, ti kpo ke ti li pak Tidindaan la. Nima pu na, ti yaa bi, bee ti yaa kpo kan, ti ye Tidindaan yaab la. ⁹Kristo nan kpo ki fikr nkun ni, ke u li ye binib bi kpo na, ni binib bi fu na mu Aadindaan la. ¹⁰Sin, ba ŋa aa galn aana aabo? Sin, ba ŋa aa lik aana aabo fam? Ti mɔmɔk ga sil Uwumbɔr aanimbiin ni, le u ji timi tibɔr. ¹¹Ni ŋmee Uwumbɔr Aagban ni ke uma Uwumbɔr len ke, “Ni ye mbamɔn, binib mɔmɔk ga dan nan gbaan ntimbiin ni, ki pak mi, ke min le ye Uwumbɔr.”

¹²Nima pu na, ti mɔmɔk ga tuk Uwumbɔr taah ŋa pu na.

Taa gbii aana aabo pu libuul

¹³Nima pu na, ti taa ki galni tɔb. Ni li nyi ki taa lej nina aabo Uwumbɔr aasan ni. ¹⁴Maah kpaan Tidindaan Yesu chee na, le m sil bee ke tiwan nibaa aa kɔ nibaa pu. Unii mu yaa dak ke tiwan nibaa kɔ kan, ni kɔ u chee la. ¹⁵Aa yaa ji tjijkaar ti kɔ aana aabo chee na, ki bii usui kan, naa ye ke aa gee u le cha aa ŋa kina. Kristo le nan kpo u pu. Aa taa ŋa u fam saajikaar pu. ¹⁶Ni taa ŋani tiwan ni ga cha binib bii nimi aasanyaana na. ¹⁷Uwumbɔr aanaan aa ye tjijkaar ni tiwanyukaan. Mu ye mbimbinyaana, ni nsu-udoon, ni mpopiin, Waafuur Nyaan aah tii timi pu na la. ¹⁸Unii u dii Kristo ki bi kina na, u ga piir Uwumbɔr aasui. Binib mu ga pak u.

¹⁹Nima pu na, ni li pɔɔni nibaa aan ki li kpaan kimɔbaan, aan ki ter tɔb ke ni dii Uwumbɔr aasan mbamɔm. ²⁰Ni taa bii Uwumbɔr aatuln tjijkaar pu. Tjijkaar tibaa aa kɔ. Aa mu yaa ji tjijkaar ti ga bii uken aasui na kan, nima le aa ŋan. ²¹Ni ŋan ke aa taa kiir aana aabo Uwumbɔr aasan ni; ni taa ŋmɔ kitorok aanann, ki taa nyu ndaan, ki

taa ŋa tiwan nibaa ni ga cha aana aabo tun titunwanbir ki lir na. ²²Aa yaa kɔ tjijkaar tibaa, bee aa yaa kaa kɔ tibaa kan, cha ni li bi aa ni Uwumbɔr chee. Unii u ji tjijkaar ti ŋan u chee na, kaa galni ubaa na, u kpa mpopiin la. ²³Unii u ji tjijkaar, kaa pak ke ti ŋan na, waabɔr bii la; ba pu? waa ŋa naadii ke ni ŋan. Unii yaa kaa pak ke tiwan ŋan, ki ŋa ni kan, ni ye titunwanbir la.

15

Li pak aanyeen aato ki jer aabaa

¹Timi bi gaa Yesu ki kii mbamɔm na, ni ŋan ke ti li ji limɔr, ki ter binib bi kaa gaa u mbamɔm na, ki taa ŋani tibaa aageehn baanja. ²Cha ti mɔmɔk aatafal li bi tinaabitiib ponn ni, aan ki ter bi, bi dii Uwumbɔr aasan mbamɔm. ³Kristo aana nan ban ke u li ŋani uma ubaa aageehn. Ni ŋmee Uwumbɔr Aagban ni ke, “Njisiibil ŋi ye sin yee na choo min chee la.” ⁴Tiwan nimɔk ŋmee Uwumbɔr Aagban ponn ni na, ni ŋmee ke ti bae ni la. Waagban pɔɔni timi aataakpab, ki ter timi ti li kpa limɔr, ki tii timi limakl. ⁵Uwumbɔr u tii timi limɔr, ki pɔɔk timi aataakpab na tii nimi kimɔbaan Yesu Kristo aah ban pu na, ⁶aan ni mɔmɔk li kpaan kimɔbaan ki nyuŋ Uwumbɔr, u ye Tidindaan Yesu Kristo aate na.

Binib bi kaa ye Juu yaab na mu ŋun tibɔnyaana ngbaan

⁷Ni gaa tɔb ke Kristo aah nan gaa nimi pu na, aan ki nyuŋ Uwumbɔr man. ⁸M tuk nimi la, Kristo nan ter Juu yaab ki gbiin Uwumbɔr aah nan puu tipuuri tii biyaajatiib pu na, ki mak ke Uwumbɔr len mbamɔn la, ⁹ki cha binib bi kaa ye Juu yaab na mu nyuŋ Uwumbɔr waanimbaasaln pu, ke naah ŋmee waagban ponn ni ke, “M ga doon si binib bi kaa ye Juu yaab na aakaasisik ni,

ki gaa ilahn ki pak si.”

¹⁰Uwumbɔr ki len ke,

“Nimi bi kaa ye Juu yaab na, ni li kpa mpopiin Uwumbɔr aanib chee,”

¹¹ki ki len ke,

“Nimi bi kaa ye Juu yaab na, ni mɔmɔk pak Uwumbɔr man.

Njinibol mɔmɔk, li pak u mbamɔm.”

¹²Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya mu nan len ke,

“Jese aayaabil ga fuu ni.

Uwumbɔr ga tii u mpɔɔn u li ye

binib bi kaa ye Juu yaab na aayidaan.

Le bi ga gaa u ki kii.”

¹³Uwumbɔr tii timi limakl la. Naah gaa u ki kii pu na, u gbiin nimi mpopiin ni nsu-udoon mɔmɔk. Nima le ni ga li kpa limakl sakpen, Waafuur Nyaan aapɔɔn pu.

Naah ŋa pu aan Pool ŋmee kina na

¹⁴ Nnaabitiib, m nyi nsui ni ke nimi aabimbini njan pam. Ni bee Uwumbor aaliin mbamom, ki ga nmaa sur tob. ¹⁵ To, m mu aah nnee kigban kimina tii nimi na, m kpa lipobil ki teer nimi tibor tibiaa pu; ba pu? Uwumbor san mi kinimbaak, ¹⁶ ki na mi Yesu Kristo aatutunn ke m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na Uwumbor aabonyaan, ki di bi tii Uwumbor, ke kitork na. Waafuur Nyaan le na bi chain ke bi piir usui. ¹⁷ Maah tun lituln tii Uwumbor na, le m ga nmaa li kpa kipupuk Yesu Kristo pu. ¹⁸ M ban m tuk nimi Kristo aah cha m tun lituln pu na la. Maan len biken aatuln pu. U cha m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na waabor ki tun lijinjir aatun, ke bi kii waamob. ¹⁹ Uwumbor Aafuur Nyaan aapoon pu le m tun lijinjir aatun, ke bi bee waah kpa mpoon pu na. Kina le m mooni Kristo aabonyaan momok Jerusalem ponn ni, ki di ti saa Ilirikum aatin ni. ²⁰ Nnimbil nan man ke m moon Kristo aabonyaan tee, binib aah kaa kee njan ti pu nin chee na. Maa nan ban m buen biken aah puen moon ti nin chee na. ²¹ Ba pu? ni nnee Uwumbor Aagban ponn ni ke, "Binib bi kaa kee njan waabor na, bi ga njan, ki bee taatataa."*

Pool aah na nlandak ke u mann Rom yaab pu na

²² To, maah ban m moon tibonyaan tee nima chee na, nima pu le maa kee kan nsan ke m dan ni chee. ²³ Njib pam akaasisik ni, le nnimbil man ke m dan ni chee. Maah kaa ki kpa lituln do chee na na, m ban ke m dan ni chee dandana wee la. ²⁴ M yaa cha Speenn aatin ni kan, m ban ke m dii ni chee, ki nan mann nimi, ki yunn ni chee siib, aan ki li kpa mpopiin. Nima kan, ni ga nmaa ter mi m buen Speenn aatin ni. ²⁵ Dandana wee, m cha Jerusalem m ti tii Uwumbor aanib bi bi nima na njimobil la. ²⁶ Ba pu? Yesu aanib bi bi Masedonia aatim ni, ni Akaya aatim ni na, nan too njimobil baageehn pu ki di na njaal ni, ke m ti di tii Uwumbor aanib bi ye bigiim na Jerusalem ponn ni. ²⁷ Ni ye mbamon la, baageehn pu le bi nan tii bi. Ni njan ke bi tii bi; ba pu? tibonyaan tee nan nyan ni Jerusalem aanib chee le ki fuu ni bi chee. Nima le ni njan ke bi mu tii bi ipiin. ²⁸ M yaa fuu Jerusalem ki ti tii bi ipiin ngbaan kan, m ga nyan nima chee, ki dii ni chee, le ki nin buen Speenn aatin ni. ²⁹ M nyi ke m yaa fuu ni ni chee kan, Kristo ga na tinyoor sakpen ki na ti pu.

³⁰ Nnaabitiib, Tidindaan Yesu Kristo pu, ni Uwumbor Aafuur Nyaan aageehn pu, m garj nimi ke ni li mee Uwumbor linimaln ki tii mi, ³¹ ke u biin m pu, aan Judea aatin aanib bi kaa gaa Yesu ki kii na taa ku mi, ki

mee u ke maah ga tii Uwumbor aanib ipiin i na, i ga li mo bi. ³² Ni yaa mee Uwumbor kina tii mi aan u yaa kii kan, m ga fuu ni ni chee, ki ga li kpa mpopiin. Le m ni nimi aataakpab ga poak. ³³ Uwumbor u tii timi nsuudoon na li bi ni momok chee. Amii.

16

Pool ubaa aadoon

¹ To, m ban ke ni gaa tina aabo Fiibi. U ye upii u ter Yesu aanib bi bi Senkrea aatin ni na la. ² U nan ter binib pam ki ter m mu. Nima na, ni mu gaa u Tidindaan pu, naah njeer Uwumbor aanib pu na, ki li ter u waah ga li ban pu na.

³ Ni doon Prisila ni uchal Akuila tii mi. Bi ye maatutunjeer tiib Yesu Kristo aatuln ponn ni la. ⁴ M pu le bi momok ba ga kpo. Nima le m dooni bi. Naa ye mi baanja le dooni bi. Yesu aanib bi kaa ye Juu yaab na momok mu dooni bi. ⁵ Ni doon Yesu aanib bi kuuni bido na.

Ni doon njo Epanetus, u m gee u na, ki tii mi. Uma le puen gaa Kristo ki kii, Asia aatin ni. ⁶ Ni doon Mari tii mi. U nan tun lituln pam ki ter nimi. ⁷ Ni doon nnaabitiib Andronikus ni Junia. Bi nan bi kiyondiik ni m chee. Bi kpa liyimibil Yesu aakpambalb chee, ki nan puen mi ki gaa Kristo ki kii.

⁸ Ni doon njo Ampliatun tii mi. M gee u sakpen Tidindaan pu la. ⁹ Ni doon njo Ubanus tii mi, u ye timi aatutunjeer Kristo aatuln ponn ni. Ni doon Stakis u m gee u na ki tii mi, ¹⁰ ki doon Apeles, u nyar ntanj Kristo pu na, ki doon Aristobulus aachiln ni aanib, ¹¹ ki doon nna aabo Herodionn, ki doon Nasisus aachiln ni aanib bi dii Tidindaan na.

¹² Ni doon Traifina ni Traifosa bi tun lituln tii Tidindaan na, ki doon tina aabogeehn Pesis u tun lituln pam tii Tidindaan na, ¹³ ki doon Tidindaan aanibamonn Rufus, ni una u kpaln m mu aana na, ¹⁴ ki doon Asinkritis ni Flegonn, ni Hemes, ni Patrobas, ni Hemas, ni tinaabitiib bi bi bi chee na, ¹⁵ ki doon Filologus, ni Julia, ni Nereus ni uninkpan, ni Olimpapas, ni Uwumbor aanib bimok bi bi chee na.

¹⁶ Ni li dooni tob mbamom. * Yesu Kristo aanib bi bi njipepel momok ni na dooni nimi.

Kookoo aasurm

¹⁷ Nnaabitiib, m garj ni nimi ke ni li nyi binib bi jaani nimi ki cha ni lir, ki kpak naah nan bae Uwumbor aabor ti na. Ni nya bi chee man. ¹⁸ Binib bi bi kina na aa dii Tidindaan Yesu Kristo. Bi dii bima bibaa aasui aah ban pu na la. Bi kpa mmomoon ki nmanni bininyaam. ¹⁹ Nimi ma kan, binib momok nyi naah kii Yesu Kristo aamob pu

* 15:21 : Lik Aisaya 52.15. * 16:16 : Bi nan nnee ke: Moor tob aatakpan ni mbimbini mu bi chain na.

na. Nima le m kpa ni pu mpopiin sakpen. M ban ke ni li kpa nlan ki li tun lituln li njan na, ki li bi chain, ki taa li tun lituln li kaa njan na. ²⁰ Naan yunn, le Uwumbər u tii timi nsuudoon na, ga cha ni di nitaa taa kinimbəŋ pu.

Tidindaan Yesu Kristo njan tinyoor njan ni pu.

²¹ Timoti, u ye maatuturjeer na dooni nimi. Nnaabitiib Lusius, ni Jasonn, ni Sospata mu dooni nimi.

²² Min Tesius u n̄mee kigban̄ kee tii Pəəl na, m mu dooni nimi Tidindaan pu.

²³ Gayus u chann m ni Yesu aanib məmək tichann na, u mu dooni nimi. Erastus, u joo kitin̄ kee aamombil na, u mu dooni nimi. Tina aabo Kəətus mu dooni nimi.

[²⁴ Tidindaan Yesu Kristo njan tinyoor njan ni məmək pu. Amii.]

Kookoo aapak aameel

²⁵ Cha ti nyun̄ Uwumbər. U kpa mpəən ke u cha ni sil mbaməm. Maah mooni Yesu Kristo aabənyaan ti na le len kina. Ti ye tibəbərkaan ti kpiir na la. N-yaayoonn na ti nan bər la. ²⁶ Dandana wee, ti nyan mpaan pu. Uwumbər aabənbatiib nan n̄mee ti waagban̄ ni. Uwumbər, u bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na le siin ke n̄inibol məmək n̄un̄ tibənyaan ngbaan, aan ki bee, ki tii u naadii, ki kii waaməb.

²⁷ Uwumbər baan̄ja le kpa nlan. Ubaa aa ki bi. Uma le yeh mpakm̄ Yesu Kristo pu, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Njan aagban̄ ki Pɔɔl ŋmee ki tii KORINT YAAB na

¹ Min Pɔɔl u Yesu Kristo yin mi ke m le ye waakpambal, Uwumbɔr aageehn pu na, m ni tina aabo Sosenes le ŋmee kigban̄ kee ² tii Uwumbɔr aanib bi bi Korint aatin̄ ni na. Uwumbɔr Aafuur Nyaan ŋa nimi bininyaam Yesu Kristo pu, ki yin nimi ke ni li ye waaninyaam, ni binib̄ bimɔk yin Tidindaan Yesu Kristo aayimbil ntim mɔmɔk ni na. U ye Bidindaan, ni ti mu Aadindaan.

³ Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ŋa tinyoor ŋa ni pu ki tii nimi nsuudoon.

Tinyoor ti bi Yesu Kristo ni na

⁴ N-yoonn̄ mɔmɔk m dooni Maawumbɔr ni pu. Waah ŋa nimi tin̄ann̄ Yesu Kristo pu na, le m dooni u. ⁵ U pu, ni kan Uwumbɔr aanyoor tiwan̄ mɔmɔk ponn̄ ni, ki nyi waabɔr, ki ŋmaa len ti mbamɔm. ⁶ Ba pu? taah nan tuk nimi Kristo aabɔr na, ni gaa ti mbamɔm. ⁷ Nima pu na, naa lann̄ Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapiin̄ mubaa, ki bi ki kii bundaln̄ Tidindaan Yesu Kristo ga gir ni na. ⁸ U mu ga pɔɔ nimi aataakpab waasan wɔb, ni taa li kpa taani Tidindaan Yesu Kristo aataak daal. ⁹ Uwumbɔr ŋani waah len pu na la. U yin nimi ke ni ni Ujapɔɔn Tidindaan Yesu Kristo li kpaan̄ kijɔtiik ni tɔb.

N-yakr mu bi Yesu Kristo aadiliib̄ ponn̄ ni na

¹⁰ Nnaabitiīb, m gar̄ nimi Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu ke ni mɔmɔk li ŋun̄ tii tɔb, aan kinikpakpak taa li bi nikaasisik ni; ni li kpa kimɔbaan, ki li kpaan̄ nlandak mubaa. ¹¹ Nnaabitiīb, Kloe aachiln̄ ni aanib tuk mi ke kinikpakpak bi nikaasisik ni. ¹² Maah len pu na le ye ke ubaa len ke u dii Pɔɔl la, uken mu len ke u dii Apolos la, uken mu len ke u dii Piita la, uken mu len ke u dii Kristo la. ¹³ Kristo yakr la aa? Bi kpa min Pɔɔl ndɔpuinkoo pu ki tii nimi ii? Bi muin nimi nnyun ni Pɔɔl aayimbil ni la aa?

¹⁴ M dooni Uwumbɔr ke maa muin ni ponn̄ ni ubaa nnyun ni, see Krispus ni Gayus baan̄ja. ¹⁵ Nima pu na, ubaa aan ŋmaa len ke bi muin nimi nnyun ni maayimbil ni.

¹⁶ M muin Stefanas aachiln̄ ni aanib mu nnyun ni. M mu aa ki teer ke m muin unii uken kpee. ¹⁷ Ba pu? Kristo aa tun ni mi ke m nan muin binib̄ nnyun ni. U tun ni mi ke m nan tuk bi waabɔnyaan ngbaan la. Naa ye ke m di binib̄ aalan le tuk bi. M yaa ba ŋa kina kan, ni ba ga cha Kristo aah kpo ndɔpuinkoo pu na ŋa yɔli.

Yesu Kristo le ye Uwumbɔr aapɔɔn, ni waalan

¹⁸ Binib̄ bi ga kuln̄ na, ti yaa tuk bi ke Kristo nan kpo ndɔpuinkoo pu ki tii bi kan, ni bi ke kijɔrk aaliin̄ na le ki tii bi. Ni mu ye Uwumbɔr aapɔɔn le ki tii timi bi ŋmar na. ¹⁹ Ni ŋmee Uwumbɔr Aagban̄ ponn̄ ni ke uma Uwumbɔr bui ke,*

“M ga cha bilankpalb̄ aalan bee yɔli, m ga yii binibiwolm aalan.”

²⁰ Bilankpalb̄ bi la? Binibiwolm mu bi la? Dandana aanib bi kpak kinikpakpak na mu bi la? Uwumbɔr cha dulnyaa wee aalan ŋa yɔli.

²¹ Uwumbɔr u kpa nlan na len ke dulnyaa wee aalan aa ŋmaa cha binib̄ bee u. Nima pu na, u gaa binib̄ bi gaa Yesu ki kii na lii, kijɔrk aabɔr ti ti joo tuk binib̄ na pu. Waageehn le na. ²² Juu yaab ban ke bi kan lijinjiir aawan, le ki nin gaa Yesu ki kii, Griik yaab mu ban nlan. ²³ Le ti tuk bi Kristo aah kpo ndɔpuinkoo pu ki tii bi pu na. Ni ye lin̄uul aabɔr le ki tii Juu yaab, ki ye kijɔrk aabɔr ki tii binib̄ bi kaa ye Juu yaab na mu. ²⁴ Tɔ, Kristo le ye Uwumbɔr aapɔɔn ni waalan ki tii binib̄ bi u yin bi na, bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na mu. ²⁵ Ba pu? Uwumbɔr aajɔrk kpa nlan jer binib̄ aalan, le waagiin̄ mu kpa mpɔɔn jer binib̄ aapɔɔn.

²⁶ Nnaabitiīb, teer naah nan bi pu buyoonn̄ Uwumbɔr yin nimi na. Ni ponn̄ ni, naa ye binib̄ pam le nan kpa nlan, naa ye binib̄ pam le nan ye mpɔɔndam, naa ye binib̄ pam le nan ye mpɔɔn aamaal ni aanib. ²⁷ Uwumbɔr nyan binib̄ bi ye bijɔrb̄ dulnyaa ni aanib aanimbil ni na, le ki tee cha binib̄ bi kpa nlan na ji inimɔɔn. U nyan binib̄ bi ye bigiim̄ dulnyaa ni aanib aanimbil ni na, le ki tee cha bipɔɔndam ji inimɔɔn. ²⁸ U nyan bigiim̄, ki nyan binib̄ bi ye fam binib̄ aanimbil ni na, ki nyan binib̄ bi kaa ye nibaa binib̄ aanimbil ni na mu, aan ki ŋa binib̄ bi kpa ipɔɔn na yɔli. ²⁹ U ŋa kina ke unii ubaa taa li kpa kipupuk ubaa pu uma Uwumbɔr chee. ³⁰ Uwumbɔr cha ni ni Yesu Kristo kpaan̄ la, ki cha u ye timi aalan. Yesu pu, le u len ke timi aabɔr ŋan, ki ŋa timi waaninyaam, ki gaa timi lii. ³¹ Nima pu na, ni li ŋani naah ŋmee Uwumbɔr Aagban̄ ponn̄ ni pu na ke, “Unii umɔk ban u li kpa kipupuk na, u li kpa kipupuk Uwumbɔr pu.”†

2

Baah kpa Yesu Kristo ndɔpuinkoo pu pu na aabɔr

¹ Nnaabitiīb, nima pu na, maah nan dan nan tuk nimi Uwumbɔr aabɔr na, maa nan di mɔmɔɔn̄ ni binib̄ aalan le tuk nimi. ² Ba pu? yaa nan ban m dakt̄ tibɔr tibaa

* 1:19 : Lik Aisaya 29.14. † 1:31 : Lik Jeremia 9.24.

nikaasisik ni see Yesu Kristo aabɔr, ni waah kpo ndɔpuinkoo pu pu na aabɔr. ³ Maah nan bi ni chee na, m nan ye udabur la. Ijawaan pu, le nwon nan gbaa. ⁴ M nan joo Uwumbɔr aaliin tuk nimi, kaa nan joo mɔmɔɔn ni binib aalan tuk nimi. M nan tuk nimi Uwumbɔr aaliin ki mɔk nimi Waafuur Nyaan aah kpa mpɔɔn pu na; ⁵ ba pu? m nan ban ke ni gaa Yesu ki kii Uwumbɔr aapɔɔn pu, ki taa li ye binib aalan pu.

Uwumbɔr aalan

⁶ Tɔ, ti len nlan aabɔr ki tuk binib bi chikr Uwumbɔr aabɔr wɔb na. Nlan ngbaan mu aa ye dulnyaa aalan, ki mu aa ye dulnyaa wee ni aabɔrb aalan. Dulnyaa wee ni aabɔrb aapɔɔn bi bar la. ⁷ Ti len Uwumbɔr aabɔrb aalan mu nan bɔr na aabɔr la. Uwumbɔr aah kaa nan kee naan dulnyaa wee na, u nan dakt nlan mue, ke ti mu ji waamɔɔn. ⁸ Dulnyaa wee ni aabɔr ubaa aa nyi nlan ngbaan. Bi yaa ba nyi kan, baa ba ga kpa a Tidindaan u yeh tiwan mɔmɔk na ndɔpuinkoo pu. ⁹ Ni nmaa Uwumbɔr Aagban ni ke,

“Tiwan ni binib aanimbil aa kee kan ni,

bitafal mu aa kee njan ni pu,

aan baalandak aa kee dakt naabɔr na,

nima le Uwumbɔr nja tii binib bi gee u na.”*

¹⁰ Le Uwumbɔr cha Waafuur Nyaan kpiir tiwan ngbaan mɔk timi. Ba pu? Nfuur Nyaan ngbaan nyi tiwan mɔmɔk, ki nyi Uwumbɔr aasui ni aabɔr mu. ¹¹ Unibɔn ma kan, ubaa aa nyi usui ni aabɔr. Waawiin mu bi u ni na baanja le nyi. Kina pu na, ubaa aa nyi Uwumbɔr aasui ni aabɔr, Uwumbɔr Aafuur Nyaan baanja le nyi. ¹² Naa ye dulnyaa wee aabimbin le ti gaa. Uwumbɔr Aafuur Nyaan le ti gaa, aan ki bee tiwan ni Uwumbɔr tii timi, waabulchinn pu na.

¹³ Tibɔr ngbaan le ti joo tuk binib. Naa ye iliin i binib aalan mɔk timi na, le ti joo tuk bi. Ti joo iliin i Uwumbɔr Aafuur Nyaan mɔk timi na la. Ti joo Uwumbɔr Aafuur Nyaan aaliin le tuk binib Waafuur Nyaan aabɔr. ¹⁴ Unii u kaa kpa Uwumbɔr Aafuur Nyaan na, u yii Nfuur Nyaan aabɔr, ki dak ke Nfuur Nyaan aabɔr ye kijɔrk aabɔr la. Uwumbɔr Aafuur Nyaan le cha binib bee mu aabɔr. Nima pu na, unii u kaa kpa Uwumbɔr Aafuur Nyaan na aa nmaa bee mu aabɔr. ¹⁵ Unii u kpa Uwumbɔr Aafuur Nyaan na nyi tibɔr mɔmɔk, le unii ubaa aan bee udaan ngbaan aabimbin. ¹⁶ Nja nyi Uwumbɔr aalandak? Nja ga nmaa mɔk u waah ga nja pu na? Timi le kpa Kristo aalandak.

3

Uwumbɔr aatutum aabimbin

¹ Nnaabitiib, maa nmaa len ni chee ke maah ga len binib bi kpa Uwumbɔr Aafuur

Nyaan na chee pu na. M len ni chee ke maah ga len binib bi dii dulnyaa aasan na chee pu na la. Ni laa ye mbipɔm le Kristo aasan ponn ni. ² Mbipɔm nja libiil la. Baa nmaa nja tinann. Kina le cha m nan tuk nimi iliin i diin na. Ba pu? naa nan kee nmaa beer iliin i pɔɔ na. Dandana wee naa kee nin bee. ³ Ba pu? ni laa beenin bi ke binib bi dii dulnyaa aasan na la. Ni ponn ni bibaa kpa lipiipoln ki kpak tɔb kinikpakpak. Nima le mɔk ke ni dii ke dulnyaa aanib aah dii pu na, ki nja ke dulnyaa yaab na. ⁴ Ubaa yaa len ke u dii Pɔɔl, le uken mu yaa len ke u dii Apolos kan, naa naahn dulnyaa yaab aa?

⁵ Nja ye Apolos? Nja ye Pɔɔl? Ti po ye Uwumbɔr aatutum bi ter nimi ke ni gaa Yesu ki kii na la. Ti mɔmɔk tun lituln li Uwumbɔr tii timi ke ti tun na la. ⁶ Min le bun tijikaar, le Apolos njan nnyun; Uwumbɔr le cha ti punni ki muuni. ⁷ Nima na, unii u bun na, ni unii u njan nnyun na, aa ye nibaa. Uwumbɔr u cha ti punni ki muuni na, uma le ye u nyuun na. ⁸ Unii u bun na, ni unii u njan nnyun na kpaan la. Uwumbɔr ga tii unii mɔmɔk waapar, waatuln aah njeer pu na. ⁹ Ba pu? ti ni Uwumbɔr kpaan le ki tun lituln. Ni bi le ke Uwumbɔr aasaak na. Ni bi le ke Uwumbɔr aadiik na.

¹⁰ Uwumbɔr aah ter mi pu na, le m ye kidiik aatotoor aaninkpel u kpa nlan, ki maa kidiik ngbaan aadinyikl na. Le bi mu paa na maa li pu. Unii mɔmɔk li nyi waah ga nja pu ki maa lidinyikl ngbaan paab na. ¹¹ Yesu Kristo le ye lidinyikl li bi maa na. Ubaa aa nmaa maa lidinyikl liken. ¹² Bibaa ga di salmaa, bibaa tikunabr, bibaa nitakpanyaan maa kidiik ngbaan; bibaa mu ga di idɔ, bibaa timoor, bibaa njakak, ki maa. ¹³ Binib mɔmɔk aatuln ga nan nja mpaan pu. Bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, liyaadaal ngbaan ga mɔk baatuln aah ye pu na. Liyaadaal ngbaan mmii aataak daal le na. Mmii ngbaan ga tɔj lik binib mɔmɔk aatuln aah bi pu na. ¹⁴ Binib mɔmɔk aah maa lidinyikl paab pu na, mmii yaa kaa gaa kan, bi ga kan baatuln aapar. ¹⁵ Mmii ngbaan yaa gaa unii aah maa pu na kan, waan kan waatuln aapar. Uma ubaa ga njar, ki ga li bi ke unii u njar mmii ni na.

¹⁶ Naa nyi ke ni ye Uwumbɔr aadiik aa? Naa nyi ke Uwumbɔr Aafuur Nyaan bi ni ni ii? ¹⁷ Unii yaa bii Uwumbɔr aadiik kan, Uwumbɔr ga bii udaan ngbaan. Ba pu? Uwumbɔr aadiik bi chain la. Nimi le ye kidiik ngbaan.

¹⁸ Ni taa nmanni nibaa. Unii yaa bi nikaasisik ni ki dak ke u kpa dulnyaa wee ni aalan kan, cha u di nlan ngbaan lii, aan ki kan Uwumbɔr aalan. ¹⁹ Ba pu? dulnyaa wee ni aalan ye kijɔrk le Uwumbɔr chee.

* 2:9 : Lik Aisaya 64.4.

Ni n̄mee Uwumbør Aagbanj ni ke, “U chur bilankpalb baalan ni,”²⁰ ki ki n̄mee ke, “U nyi bilankpalb aalandak, ke i ye yøli la.”^{*}
²¹ Nima pu na, ubaa taa li kpa kipupuk binib pu. Tiwan mòmøk ye nimi yaan la. ²² Min Pøal, ni Apolos, ni Siifas,[†] ni dulnyaa wee, ni limofal, ni nkun, ni tiwan ni bi dandana na, ni tiwan ni ga li bi n-yoonn mu choo na mòmøk ye nimi yaan la. Ni mu ye Kristo yaab la. ²³ Kristo mu ye Uwumbør yoo la.

4

Yesu Kristo aatutum aabimbin

¹ Ni n̄an ke ni bee ke ti ye Kristo aatutum la. Uwumbør di waabøbørkaan n̄a tinjaal ni ke ti di tuk binib. ² Bi yaa di tiwan n̄a unii aanjaal ni kan, ni n̄an ke u n̄a ni mbamøm. ³ Mma kan, nimi, bee dulnyaa ni aanib yaa ji mi tibør kan, ntafal aa bi ni ni. M mu aa ji mbaa tibør. ⁴ Maa nyi tiwan nibaa nsui ni aan naa n̄an. Nimina mu aa mæk ke maabør n̄an Uwumbør chee. Tidindaan le ye u ji mi tibør na. ⁵ Nima pu na, ni yaa kaa kee n̄eer kan, ni taa ji unii ubaa tibør, see Tidindaan nan gir ni. Uma le ga kpiir tiwan ni bøø mbømbøø ni na, ki kpiir unibøn mòmøk aalandak. Liyaadaal ngbaan kan, Uwumbør ga pak binibamøm mòmøk.

⁶ Nnaabitiib, maah len pu na, m len n̄an ni Apolos aabør, ke m ter nimi la. M ban ke ni dii Uwumbør Aagbanj aah len pu na. Ni taa li kpa kipupuk ubaa pu ki lik uken fam. ⁷ N̄ma n̄a si le aa jer uken? Saah kpa ni na, naa ye Uwumbør le tii si ii? Uwumbør aah tii si na, ba n̄a aa kpa kipupuk ke uma le aah kaa tii si na?

⁸ Ni dak ke ni puun kan tiwan bab a, ki ye bipøøndam, ki kpaln bibørb, ki cha timi a. Ni yaa ba sil ye bibørb aan ti mu li ye bibørb ni chee kan, ni ba ga li mø timi. ⁹ Ba pu? m dak ke Uwumbør n̄a timi waakpambalb puwøb yaab. Ti naahn bijab bi, bi ga ku bi binib aanibil ni na la. Ti ye lijn̄jiir aawan le dulnyaa wee ni. Ti ye lijn̄jiir aawan, binib ni Uwumbør aatuuntiib aanibil ni. ¹⁰ Kristo pu, ti ye bijørb la; le nimi ye bilankpalb Kristo aasan ni. Ti ye bigiim la; le nimi ye bipøøndam. Ni kan nnyun binib chee; le tima ye fam bi chee. ¹¹ Nkon le joo timi, nnyunyuu mu joo timi, le ki nan saa dandana wee. Ti peeni tiwanchar la. Le binib gbaa timi. Taa kpa taah ga li koo nin chee na. ¹² Ti tun lituln linimaln, ki joo timi aanjaal imina le ki tun. Binib seei timi la, le ti bui bi ke, “Uwumbør n̄a tinyoor n̄a ni pu.” Bi n̄ani timi falaa la, le ti ji limør. ¹³ Bi bii timi la, le ti len bi imøliinyaan. Bi n̄ani timi ke

dulnyaa aajør, ni litapuln pu aabir na la, le ki nan saa din.

¹⁴ Maa n̄mee tibør ngbaan m jinn nimi inimøøn. M ban m sur nimi ke maabigeehm na la. ¹⁵ Ba pu? ni yaa kpa bimòmøk b̄n̄ichur kipiik Kristo aasan ni kan, ni kpa te ubaa baanja la. Min le ye nite. Kinye? maah nan tuk nimi tibonyaana tee na, le m kpaln nite Yesu Kristo aasan ni. ¹⁶ Nima pu na, m ga n̄ni nimi, ni li dii ke maah dii pu na. ¹⁷ Nima le m ga cha Timoti dan ni chee. U ye maabogeehn Tidindaan aasan ni, ki bi mbamøm. U ga teer nimi maah dii Kristo aasan pu na, ki ga teer nimi ke m tuk Kristo aanib bi bi n̄ipepel mòmøk ni na ke bi mu dii kina.

¹⁸ Ni ponn ni bibaa kpa kalmbaani, ki dak ke maan dan ni chee. ¹⁹ Tidindaan yaa kii kan, m ga dan ni chee dandana wee, ki nan bee binib bi kpa kalmbaani na aabimbin. Maan lik baaliin. M ga lik ke Uwumbør aapøøn bi bi chee aan mu aa bi. ²⁰ Uwumbør aanaan aa ye iliin. Mu ye mpøøn la. ²¹ Ni ban ke m dan ki li joo ni ntafadaan, aan ni ban ke m dan ki li joo ni ngeehm aaliin ni nsuudoon la?

5

Kininsun̄ ki bi nikaasisik ni na

¹ Tø, bi tee len ke kininsun̄ aatuln bi nikaasisik ni, ke ni ponn ni ubaa gaa ute aapuu. Hali binib bi kaa dii Uwumbør aasan na aa n̄ani kina. ² Nimi n̄ani kina la, ki mu kpa kalmbaani. Ba n̄a naa bii nisui? Ni n̄an ke ni nyan unii u n̄a kina na nikaasisik ni. ³ Mma kan, nwon aa bi ni chee, maalandak mu tee bi ni ni. Nima pu na, m puun siin unii u n̄a kina na ntafadaan, ke maah bi ni chee le na. ⁴ Ni yaa kuun tøb chee kan, maawiin, ni Tidindaan Yesu aapøøn mu bi ni chee, Tidindaan Yesu aayimbin ni, ⁵ ni di udaan ngbaan n̄a kinimbør aanjaal ni, ke ki cha uwon ji falaa dulnyaa wee ponn ni. Nima le waawiin ga n̄mar bundaln Tidindaan ga ji binib tibør na.

⁶ Naa n̄an ke ni li kpa kipupuk. Naa nyi ke boroboro aanyøk siib le cha boroboromøn duuni ii? ⁷ Ni n̄an ke ni nyan boroboro aanyøkpkok, aan ki li ye boroboro u kaa kpa nnyøk na. Ni sil ye boroboro u kaa kpa nnyøk na la. Maah len pu na le ye ke titunwanbir siib ga bii ni mòmøk. Nima pu na, ni nyan titunwanbir mòmøk nikaasisik ni. Ni ye bininyaam la. Ni li n̄ani ke bininyaam na. Ba pu? Kristo nan di ubaa toor kitork tii Uwumbør, timi aatunwanbir pu. ⁸ Nima pu na, cha ti li ji Lakr-jer aajim,^{*} ki n̄mø boroboro u kaa kpa nnyøk na, ki di boroboro aanyøkpkok lii. Maah len pu na

^{*} 3:20 : Lik Ilahn 94.11. [†] 3:22 : Siifas ye Piita aayimbin liken la. ^{*} 5:8 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbør nan nyan bi tinaagbiir ni, liipt aatij ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

le ye ke ti li dak ilandak i njan na, ki li njan mbamom, ki di bakaa ni titunwanbir lii.

⁹ Tō, m nan njeeme kigban ki tuk nimi ke ni ni bidagoob taa kpaan tōb chee. ¹⁰ Maa len dulnyaa aanib pu; dulnyaa aanib bi ye bidagoob, ni binimandam, ni binib bi ji biken pempem na, ni biwaadam na, naa njeema nya bi chee, see ni nyan dulnyaa wee ni. ¹¹ Maah len pu na le ye ke unii u len ke u dii Kristo aasan na, u yaa ye udagoor, bee unimandaa, bee uwaadaan, bee njeesibil daan, bee udagbiir, bee unii u ji binib pempem na kan, ni ni udaan ngbaan taa kpaan. Hali ni taa ji u chee tijikaar.

¹²⁻¹³ Binib bi kaa ye Yesu aanib na, maan siin bi ntafadaan. Naa ye maabōr Uwumbōr le ga siin bi ntafadaan. Binib bi ye Yesu aanib na yaa njan ni kaa njan na kan, nimi nibaa siin bi ntafadaan man. Nima pu na, ni nya utunwanbirdaan ngbaan nikaasisik ni.

6

Naahjoo biken chaa libōjil ni pu na

¹ Tō, ni ponn ni ubaa ni unjeen aatō yaa kpa tibōr kan, ba njan ni chaa bibōjirb chee, binib bi kaa dii Uwumbōr aasan na aanimbiin ni, bi ti len tibōr ngbaan, kaa cha Uwumbōr aanib len ti? ² Naa nyi ke Uwumbōr aanib ga ji dulnyaa yaab tibōr aa? Ni yaa ga ji dulnyaa yaab tibōr kan, naa njeema toor tibōr waatiir aa? ³ Naa nyi ke ti ga ji Uwumbōr aatuuntiib tibōr aa? Nmaninkabaa dandana wee aabōr? ⁴ Nima pu na, tibōr yaa bi nikaasisik ni kan, cha binib bi ye biwaatiib nikaasisik ni na len ti. ⁵ M len ke m jinn nimi inimōn la. Ulan kpal ubaa aa bi nikaasisik ni ii? Ni ponn ni ubaa aan njeema len tibōr tii nimi ii? ⁶ le ki cha ubaa ni una aabo cha bibōjirb chee, ki ti cha binib bi kaa gaa Yesu ki kii na len baabōr.

⁷ Ni yaa po kpa tibōr nikaasisik ni, ki di njan bibōjirb aanaal ni kan, naa dii Yesu aasan mbamom. Aana aabo yaa njan si bakaa, bee u ji saawan kan, taa gar u. Aa yaa kaa gar u kan, ni soor ni aa di ti buen bibōjirb chee. ⁸ Ni ye naabitiib la; le nimi nibaa njan tōb bakaa, ki su tōb kinaayuk. ⁹ Naa nyi ke binib bi aabimbin kaa njan na aan kan Uwumbōr aanaan aa? Ni taa njeemni nibaa man; bibōnōn, ni biwaadam, ni bidagoob, ni bijab bi di binjeen aatōtiib kpaln bipiib ki doo bi chee na, ni bijab bi mu di bibaa njan bipiib ki cha bijab njeen aatōtiib doo bi chee na, ¹⁰ ni binaayukb, ni binimandam, ni bidagbiirb, ni njeesibildam, ni binib bi ji biken pempem na, aan kan Uwumbōr aanaan. ¹¹ Ni ponn ni bibaa nan bi kina la; le Uwumbōr finn nipobil, ki njan nimi binib bi bi chain na, ki len ke nimi aabōr njan, Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu, ni timi Aawumbōr Aafuur Nyaan pu.

Cha Uwumbōr kan nnyuɔ saawon pu

¹² Nimi bibaa bui ke tiwan nibaa aa kō. Tō, ni mu aa ye tiwan mōmōk le ga ter nimi. Tiwan nibaa aa kō; m mu aan cha tiwan nibaa chuu mi tinaagbiir. ¹³ Bibaa len ke lipuul pu le tijikaar bi, le tijikaar mu pu, lipuul bi. Tō, Uwumbōr ga cha ni mōmōk nilee njan yōli. Timi aawon tee aa bi kidagook aatuln pu, ti bi Tidindaan aatuln pu la. Tiwan mu ye Tidindaan yaan la. ¹⁴ Uwumbōr nan fikr Tidindaan nkun ni. Waapōn pu, u ga fikr timi mu nkun ni.

¹⁵ Naa nyi ke nimi aawon ye Kristo aawon aawan aa? M ga di nwon tee, ti ye Kristo aawan na, ki di kpaan upiidagoor aawon ni ii? Maan njan kina kpara. ¹⁶ Naa nyi ke unii u doon upiidagoor chee na, bi kpaan tiwon tibaa la aa? Ba pu? Uwumbōr Aagban len ke, "Upii ni uja yaa nyi tōb kan, bi kpaan tiwon tibaa la." ¹⁷ Tō, unii u kpaan Tidindaan chee na, bi kpaan nwiinbaan la.

¹⁸ Ni di cha kidagook aatuln. Unii yaa tun titunwanbir kan, naa bi tiwon ponn ni, see kidagook aatuln. Unii u gōr kidagook na, u njan uma ubaa aawon bakaa la. ¹⁹ Naa nyi ke nimi aawon ye Uwumbōr Aafuur Nyaan aadiik la aa? Uwumbōr tii nimi Waafuur Nyaan, le mu bi ni ni. ²⁰ Uwumbōr daa nimi le ki pan. Naa yeh nibaa, Uwumbōr le yeh nimi. Nima pu na, ni di nimi aawon tun lituln li ga nyuɔ Uwumbōr na.

7

Lichamōln aabaan

¹ Naah njeeme mi kigban tibōr ti pu na, ni njan ke uja taa li nyi upii. ² Tō, kidagook aatuln pu, ni njan ke uja mōmōk li kpa uma ubaa aaruu, upii mōmōk li kpa uma ubaa aachal. ³ Upii yaa ban uchal kan, u taa yii, uja mu yaa ban upuu kan, u taa yii. ⁴ Upii aa joo uwon, uchal le joo ti. Uja mu aa joo uwon, upii le joo ti. ⁵ Ubaa taa yii uken, see ni puen kii tii tōb ki laa di cha siib, aan ki li kpa n-yoonn ki mee Uwumbōr; [ki lul bumōb,] le ki ki kpaan tōb chee. Ni yaa kaa ki kpaan tōb chee kan, kinimbōn ga tōn nimi ni tun kidagook aatuln. Ba pu? naan njeema chuu nibaa.

⁶ Maah ga len tibōr ti na le ye ke m ga cha ni njan kina, maa len ke see ni njan kina. ⁷ Maagehn le ye ke ni mōmōk li bi ke maah bi pu na. Uwumbōr mu tii unii mōmōk uma ubaa aapiin. Ti mōmōk aapiin aa kpa. U tii ti mōmōk mbaabaa la.

⁸ Bijaakpaab, ni bisapōm, ni bikpōpiib, m tuk nimi la, ni njan ke ni li bi kina, ke maah bi pu na. ⁹ Ni mu yaa kaa njeema chuu nibaa kan, cha bijab din bipiib, bipiib mu mōn. Bijab ni bipiib yaa yoor tōb kan, ni soor ni binimbil li man tōb pu, kaa kan.

¹⁰ Bipiijoob ni bichadam, m ga tuk nimi naah ga ŋa pu na, naa ye min le tuk nimi, Tidindaan le tuk nimi, ke upii taa di uchal lii. ¹¹ U yaa di uchal lii kan, u li bi ubaa, see u ki gir buen uchal chee, bi ti took. Uja mu taa jenn upuu.

¹² Binib bi gur na, Tidindaan aa len baabɔr. Min le tuk bi ke uja u ye Yesu aanii na yaa kpa puu u kaa ye Yesu aanii na kan, upii ngbaan yaa kii ke u li bi u chee kan, u taa jenn u. ¹³ Upii u mu ye Yesu aanii na yaa kpa chal u kaa ye Yesu aanii na kan, uja ngbaan yaa kii ke u li bi u chee kan, u taa di uchal lii. ¹⁴ Uja u kaa ye Yesu aanii na, Uwumbɔr ga ŋa u ke waanib ponn ni ubaa na, upuu u ye Yesu aanii na pu la. Upii u mu kaa ye Yesu aanii na, Uwumbɔr ga ŋa u ke waanib ponn ni ubaa na, uchal u ye Yesu aanii na pu la. Ni yaa kaa ba ye kina kan, baabim ba ga li bi ke binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na aabim la. To, naah ye kina na, Uwumbɔr gaal bi ke bi ye waabim.

¹⁵ Unii u kaa ye Yesu aanii na yaa ban u di upuu, bee uchal u ye Yesu aanii na lii kan, cha u li cha. Naa ye limukl. Uwumbɔr yin timi ke ti li kpa nsuudoon. ¹⁶ Upii, aa nyi ke sin pu aachal ga ŋmar aan waan ŋmar? Uja, aa nyi ke sin pu aapuu ga ŋmar aan waan ŋmar?

Tibɔkpaan le ye ke aa kii Uwumbɔr aamɔb

¹⁷ To, Tidindaan aah tii unii mɔmɔk pu na, u li bi kina. Unii mɔmɔk aah nan bi pu aan Uwumbɔr nan yin u na, u li bi kina. Maah ga tuk nimi pu na, kina le m tuk Yesu aanib bi bi ŋjipepel mɔmɔk ni na. ¹⁸ Ubaa yaa nan ye uchakpangendaan aan Uwumbɔr nan yin u na kan, u li bi kina, u taa toor li. U mu kaa ye uchakpangendaan aan Uwumbɔr nan yin u na kan, u taa ki gii. ¹⁹ Lichakpangeel aa kpa tinyoor. Unii yaa kaa gii kan, ni mu aa kpa tinyoor. Ti yaa kii Uwumbɔr aamɔb kan, nima le kpa tinyoor. ²⁰ Unii mɔmɔk aah nan bi pu aan Uwumbɔr nan yin u na, u li bi kina. ²¹ Uwumbɔr aah nan yin si na, aa yaa ye unaagbiija kan, taa cha ni li wu si. Aa mu yaa ga ŋmaa nya tinaagbiir ngbaan ni kan, nya ki li bi aabaa. ²² Tidindaan mu yaa yin unii u ye unaagbiija na kan, u ye Tidindaan aanii u u gaa u lii na la. Kina le ni ye ke Tidindaan yaa yin unii u kaa ye unaagbiija na kan, u ye Kristo aanaagbiija la. ²³ Yesu daa nimi le ki pan. Nima pu na, ni taa li ye binib aanaagbiib. ²⁴ Nnaabitiib, unii mɔmɔk aah nan bi pu aan Uwumbɔr nan yin u na, u li bi kina Uwumbɔr chee.

Bijaakpaab aabɔr

²⁵ Binachipɔm ni bisapɔm aabɔr kan, Tidindaan aa tuk mi; waanimbaasaln pu, le m ye unibamɔnn, ki ga tuk nimi maah dak pu na.

²⁶ Dandana aafalaa pu, m dak ke ni ŋan ke unii li bi ke waah bi pu na. ²⁷ Aa yaa kaa puu kan, taa li ban ke aa jenn u. Aa yaa kaa kpa puu kan, taa ki ban. ²⁸ Uja mu yaa din upii kan, naa bir. Usapɔn mu yaa mɔn uja kan, naa bir. Bipiijoob ni bichadam mu ga kan falaa dulnyaa wee ni. Le maa ban ke ni kan falaa ngbaan.

²⁹ Nnaabitiib, maah len pu na le ye ke n-yoonn mu gur na, mu par a. Nima pu na, binib bi kpa puutiib na, bi li bi ke baah kaa kpa le na; ³⁰ binib bi wii na mu li bi ke baah kaa wii le na, binib bi kpa mpopiin na mu, bi li bi ke baah kaa kpa mpopiin le na, binib bi daa ki tiir na mu, bi li bi ke baah kaa kpa nibaa na. ³¹ Binib bi kpa dulnyaa ni aawan ki joo tun baatuln na, bi taa cha binimbiil li man ni pu; ba pu? dulnyaa wee, ni waawan bi jer la.

³² Maa ban ke nibaa li muk nimi nisui ni. Uja u kaa kpa puu na, utafal bi Tidindaan aabɔr ni la. U dakl waah ga ŋa pu ki piir Tidindaan aasui na la. ³³ Uja u kpa puu na, utafal bi dulnyaa wee ni aabɔr ni la, u dakl waah ga ŋa pu ki piir upuu aasui na la, ³⁴ le waalandak yakr mfulum mulee. Upii u kaa kpa chal na, bee usapɔn u kaa nyi uja na, utafal bi Tidindaan aabɔr ni la; u ban ke uwon ni waawiin li bi chain. Upii u kpa chal na, utafal bi dulnyaa wee ni aabɔr ni la, u dakl waah ga ŋa pu ki piir uchal aasui na la.

³⁵ M ban m ter nimi la. Nima le cha m len kina. Naa ye ke m ban m lej nimi la. M ban ke ni li ŋani tiwaan mɔmɔk mbamɔm, ninimbiil li man Tidindaan aabɔr pu, nibaa taa lej nimi.

³⁶ Uja yaa kpa bisal u jer lichamɔln na, ki yaa dak ke u jinn ubisal inimɔnn aan ni yaa muk u kan, cha u ŋa waah ban pu na, cha u kunn ubisal ngbaan uchal do. Naa bir. ³⁷ Nibaakan, uja ubaa bi ki kpa nsan ki ga ŋmaa ŋa waah gee pu na, unii ubaa aa chuu u mpɔn, waalandak mu aa kpelni, le u di ŋa usui ni ke waan di ubisal kunn uchal do, udaan ngbaan ŋa ni ŋan na la. ³⁸ Nima pu na, uja u kunn ubisal uchal do na, u ŋa ni ŋan na la. Uja u mu kaa kunn ubisal uchal do na, u ŋa ni ŋan na ki jer uja u kunn ubisal uchal do na.

³⁹ N-yoonn mumɔk upii ni uchal bi na, upii ye uchal yoo la. Uchal yaa kpo kan, u ga ŋmaa mɔn uja u dii Tidindaan aasan na aan u gee u na. ⁴⁰ M mu dak ke u yaa bi ke waah bi pu na kan, u ga li kpa mpopiin ki jer u yaa ki mɔn kan. M dak ke m kpa Uwumbɔr Aafuur Nyaan le ki len kina.

8

Niwaa aatork aajikaar aabɔr

¹ To, joo cha kitorok aanann aabɔr wɔb na, ti nyi ke ti mɔmɔk kpa nnyim. Nnyim cha

binib kpa kipupuk la. Ngeehm le ter binib ke bi dii Uwumbor aasan mbamom. ² Unii yaa dak ke u nyi tiwan kan, waa kee nyi waah ba ga li nyi pu na. ³ Unii mu yaa gee Uwumbor kan, Uwumbor beer udaan ngbaan.

⁴ Joo cha kitork aanann aajim aabor na, ti nyi ke njwaa njimok bi dulnyaa wee ni na aa ye nibaa. Ti nyi ke Uwumbor ubaa baanja le bi. ⁵ Njwaa ni tiwan ni binib dooni ni na bi paacham ni taab, ki wiir. ⁶ Tima kan, ti kpa Uwumborbaan, u ye Tite na. Uma le nan naan tiwan momok. Ti bi ke ti li nani waageehn la. Ti kpa Tidindaan ubaa mu la. Uma le ye Yesu Kristo. Uma le Uwumbor nan cha u naan tiwan momok. Uma pu le ti bi.

⁷ Binib bibaa mu aa nyi kina. Bi nan dii njwaa ni yunn. Nima pu na, bi yaa njman kitork aanann kan, ti ye kitork aanann le bi chee, le ni na bi ilandak. ⁸ To, tijaakar aan njmaa cha ti piir Uwumbor aasui; ti yaa jin, bee ti yaa kaa jin kan, naa kpa taani.

⁹ Aa mu yaa nyi ke njwaa aa ye nibaa kan, li nyi ki taa cha unii u kaa kee nyi Uwumbor aasan mbamom na tun titunwanbir. ¹⁰ Unii u kaa nyi Uwumbor aasan mbamom na yaa kan si, u kpa nnyim na, ji tijaakar njwaa aadichal ni kan, u mu ga li kpa lipobil ki njmo kitork aanann, ki lir. ¹¹ Saanyim ngbaan pu le ga cha aana aabo u kaa nyi Uwumbor aasan mbamom na bee yoli. Aana aabo ngbaan pu, le Kristo nan kpo. ¹² Nima pu na, aa yaa kiir tinaabitiib bi kaa kee nyi Uwumbor aasan mbamom na kan, aa na bi bakaa le na. Naa ye bima baanja le aa na bakaa, Kristo le aa na bakaa. ¹³ Nima pu na, tijaakar tibaa yaa kiir nna aabo, Uwumbor aasan ni kan, maan ki ji tijaakar ngbaan kpala, aan ki taa kiir nna aabo, Uwumbor aasan aadiim.

9

Yesu Kristo aatutunn aah kpa nsan mu na

¹ To, maa ye Yesu aakpambal aa? Maa yeh mbaa aa? Maa kan Tidindaan Yesu uu? Naah gaa Yesu ki kii na, maatuln le na Tidindaan pu. ² Biken yaa dak ke maa ye Yesu aakpambal kan, ni nyi ke m ye. Naah gaa Tidindaan ki kii na, nima le mok ke m ye waakpambal. ³ Kina le m tuk binib bi ban bi baa mi na.

⁴ Maah tuk binib Uwumbor aabor na, maa neer bi tii mi tijaakar ni tiwanyukaan aa? ⁵ Maa neer m mu li njani ke bikpambal biken, ni Tidindaan aanaatiib, ni Siifas aah njani pu na, ki li joo upii ubaa u mu li dii mi lisachuln ni ii? ⁶ M ni Banabas baanja le ye binib bi mooni Uwumbor aaliin ki tun lituln

liken kpee ke ti ji ii? ⁷ Unii yaa ye butob aaja kan, baa pa u lipal aa? Unii yaa ko kisaak kan, waan ji tijaakar ti bi ki ni na aa? Unii yaa kpa inaa kan, waan wub nnaabiin aa?

⁸ Maah len pu na aa ye unibon aalan baanja. Moses aakaal mu len kina la. ⁹ Ni njmee nkaal ngbaan ni, Uwumbor Aagban ni ke, "Aa yaa joo unaaja poi idi kan, aa taa buu umob."* Uwumbor aatafal bi inaja aabor baanja ponn ni la aa? ¹⁰ Waah len pu na, waa len ke u ter ti mu la aa? Mbamom, timi pu le ni njmee kina. Ba pu? ni njan ke unii u ko kisaak na, ni unii u poi njikaabim na li kpa limakl ke bi ga kan ni ponn ni ki ji. ¹¹ Ti nan tuk nuni Uwumbor aabor la. Ti yaa gaa ni chee dulnyaa ni aawan kan, naa ye sakpen.

¹² Binib biken yaa kpa nsan ke bi gaa tiwan ni chee kan, taa kpa nsan ki jer bi ii? Ti kpa nsan, ti mu aa nan gaa; ba pu? taa ban ti len Kristo aabonyaan. Nima pu, le ti nan ji falaa momok. ¹³ Naa nyi ke binib bi tun lituln Uwumbor Aadichal ni na ji nima la aa? Binib bi toor kitork tii Uwumbor na, bi mu ji nima la. ¹⁴ Kina le Tidindaan nan len ke binib bi mooni tibonyaan tee na, bi mu li ji ti ponn ni.

¹⁵ M mu kpa nsan m mu li ji kina; le maa na kina. Maah njmee pu na, maa njmee ke binib na kina ki tii mi. Maah kaa gaal nibaa binib chee na, nima le m kpa kipupuk. Maa ban ke m li kpa kipupuk yoli. ¹⁶ M yaa tuk binib tibonyaan tee kan, maan njmaa li kpa kipupuk ti pu. Ni muk mi ke m tuk bi. M yaa kaa tuk binib tibonyaan tee kan, tibobir ga li bi m pu. ¹⁷ M yaa tuk binib tibonyaan tee maageehn pu kan, m ba ga li ban lipal. Ni yaa kaa ye maageehn kan, ni ye lituln li Uwumbor tii mi ke m li tun na la. ¹⁸ Nima pu na, maapar ye ba? Ni ye ke m li mooni tibonyaan tee aan binib jun ki taa pa nibaa. M kpa nsan ke m li gaal tiwan bi chee, ki mu aa gaal.

¹⁹ Maa ye unii ubaa aanaagbiija. M mu di mbaa na binib momok aanaagbiija, aan ki moo kan binib tii Kristo. ²⁰ Juu yaab chee, m bi ke Juu yaab na, aan ki kan Juu yaab ki tii Kristo. Binib bi dii Moses aakaal na chee, m mu bi ke baah bi pu na, aan ki kan binib bi dii Moses aakaal na, ki tii Kristo. Mma aa bi Moses aakaal taab. ²¹ Binib bi kaa dii Moses aakaal na chee, m mu bi ke baah bi pu na, aan ki kan binib bi kaa dii Moses aakaal na, ki tii Kristo. Maa len ke maa dii Uwumbor aakaal. M dii Kristo aakaal la. ²² Binib bi ye bidaburb Kristo aasan ni na, m bi ke baah bi pu na la, aan ki kan bi mu ki tii Kristo. Binib momok aabon chee, m po bi ke baah bi pu na la. M njani tiwan momok maah ga njmaa na pu na, aan ki cha binib bibaa njmar.

* 9:9 : Lik Ikaal 25.4; 1 Timoti 5.18.

²³ Tibɔnyaan tee pu le m ɲani tiwan mɔmɔk, aan m ni binib biken mu kpaan ki kan tinyoor ti ponn ni. ²⁴ Ni nyi ke binib yaa kpak ki san litaasaln kan, bi mɔmɔk san; le unibaan u ji na, uma le kani ipiin. Kina pu na, ni mɔmɔk li san ke unii u ji na aah san pu na, aan ki kan ipiin ngbaan. ²⁵ Unii umɔk ban u kpak ngbiir ni na kan, u chur ubaa la, kaa ɲani tiwan ni ga bii tiwon na. U ɲani kina ke u kan ipiin i ga bii na. Tima kan, ti kpak ki ban ipiin i kaan bii na la. ²⁶ Nima pu na, maa san ke unii u san kaa nyi budabu pu u san na. Maa gbaa ke unii u gbaa fam na; ²⁷ m nuk maawon le ti kii maamɔb. Ni yaa kaa ye kina kan, m ga tuk biken tibɔnyaan tee, le min mbaa ga nan bee yɔli.

10

Nywaab aabɔr

¹ Nnaabitiib, m ban ke ni bee ke ntaalangban nan sunn ni ki mɔk tiyaajatiib nsan. Le Uwumbɔr nan tii bi nsan nnyusakpem aakaasisik ni, bi puur. ² Baah puur nnyusakpem ngbaan ki dii ntaalangbam ngbaan aah mɔk bi pu na, ni naahn ke bi muin bi nnyun ni ki ɲa bi Moses aadidiliib la. ³⁻⁴ Bi mɔmɔk nan ji tijikaabaan ki nyu nnyunbaan la. Uwumbɔr Aafuur Nyaan le nan tii bi tijikaar ni nnyun ngbaan. Nfuur Nyaan ngbaan nan cha nnyun nyan ni litakpal ni, le bi nyu. Nima le nan ye limɔkl ki mɔk ke Kristo dii bi. ⁵ Le bi ponn ni binib pam mu aa nan piir Uwumbɔr aasui. Kina pu na, bi nan kpo ki bee kipɔok ni.

⁶ Tibɔr timina ye nsurm le ki tii timi, ke ti taa ban tiwan ni kaa ɲan na, ke baah nan ban pu na. ⁷ Ni mu taa dii ɲiwaa, ke bi ponn ni bibaa aah nan dii pu na; ni ɲmee Uwumbɔr Aagban ni ke, “Binib ngbaan nan kal ki ɲman kitork aanann, ki nyu ndaan gbii, le ki fii ki tun kininsunɔ aatun.”* ⁸ Ni mu taa tun kidagook aatun le bi ponn ni bibaa aah nan tun pu ki cha binib ɲichur moninko ni ɲitaa kpo liwinbaal na. ⁹ Ni mu taa tɔɲ Tidindaan ke bi ponn ni bibaa aah nan tɔɲ u pu ki cha iwaa junn ku bi na. ¹⁰ Ni mu taa ɲulni ke bi ponn ni bibaa aah nan ɲulni pu ki cha Uwumbɔr aakun aatuun ku bi na.

¹¹ Tibɔr ngbaan nan ɲa bi kina ki ye limɔkl le ki mɔk binib. Bi nan ɲmee ti Uwumbɔr Aagban ni, ke ni li ye nsurm le ki tii timi bi bi kookoo aayoonn na.

¹² Nima pu na, unii u dak ke u si chob na, u li nyi ki taa lir. ¹³ Naa kee kan ntɔɲ mu pɔɔ ki jer unibɔn mɔk aah kani pu na. Uwumbɔr ye mbamɔndaan, kaan cha ni kan ntɔɲ mu jer nimi na. Ni yaa kan ntɔɲ kan, u ga toor nsan tii nimi, ni nyan ntɔɲ ngbaan. Nima le ni ga li kpa limɔr ntɔɲ ponn ni.

¹⁴ Njɔtiib, nima pu na, di ɲiwaa lii ki di cha ɲaabɔr. ¹⁵ M len ni chee ke maah ba ga len bilankpalb chee pu na la. Maah ga len pu na, ni dakl ki lik naatataa. ¹⁶ Ti yaa yoor Uwumbɔr aayinyook ki doon u ki pu, ki nyu kan, ni ye Kristo aasin le ti kpaan nyu. Taah gii boroboro ki ɲman na mu, ni ye Kristo aawon le ti kpaan ɲman. ¹⁷ Boroboro ngbaan ye boroboro kpiln libaa la. Nima le mɔk ke ti kpaan tiwon tibaa la; ba pu? ti mɔmɔk kpaan ɲman boroboro kpiln libaa la.

¹⁸ Dakl lik man Juu yaab aah ɲani pu na. Binib bi toor kitork tii Uwumbɔr ki ji na, bi ni u kpaan la. ¹⁹ Maah len pu na le ye ke liwaal ye nibaa aa? Tijikaar ti bi di tii li na ye nibaa aa? Naa ye. ²⁰ Maah len pu na le ye ke binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na yaa toor kitork kan, bi toor ki tii tiwan ni kaa ye Uwumbɔr na la, kinimbɔɲ le bi toor tii. Maa ban ke ni ni kinimbɔɲ li kpaan. ²¹ Naan ɲmaa yoor Tidindaan aayinyook ki nyu, ki gir ki ti nyu kinimbɔɲ aayinyook ni. Naan ɲmaa ɲmɔ Tidindaan aaboroboro, ki gir ti ɲmɔ kinimbɔɲ aanann mu. ²² Ti ban Tidindaan li kpa lipiipoln ti pu uu? Ti kpa mpɔɔn jer u uu?

Ni li nyuɲni Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk

²³ Tɔ, binib bibaa ga bui ke tiwan nibaa aa kɔ. Ni mu aa ye tiwan mɔmɔk le ɲan. Tiwan nibaa aa kɔ. Ni mu aa ye tiwan mɔmɔk le ga ter timi aan ti dii Uwumbɔr aasan mbamɔm. ²⁴ Ubaa taa li lik ki ban ubaa aanyoor baanja. U li lik ki ban unjeen aatɔtiib aanyoor mu.

²⁵ Tinann ti bi kooh kinyan ni na, ni ga ɲmaa daa ti ki ɲmɔ, ki taa baa ke ti ye ba aanann, ki taa cha nimi aalandak li muk nimi ti pu. ²⁶ Ni ɲmee Uwumbɔr Aagban ni ke, “Uwumbɔr le yeh dulnyaa ni tiwan nimɔk bi u ponn ni na.”†

²⁷ Unii u kaa gaa Yesu ki kii na yaa ɲa tijikaar ki yin nimi kan, ni yaa buen kan, waah di tijikaar ti siin nimi na, jim man, ki taa baa ke ti ye kitork aanann la aa? ki taa cha nimi aalandak li muk nimi. ²⁸ Unii ubaa mu yaa bui nimi ke ti ye kitork aanann le kan, ni taa ji; waah tuk nimi na pu, ni taa ji, aan waalandak taa li muk u. ²⁹ Maah len pu na le ye ke aa yaa jin kan, u mu ga ji, le waalandak ga muk u, ke waah ɲa pu na aa ɲan. ³⁰ Tɔ, nibaakan, unii ubaa ga baa ke ba ɲa waan ɲmaa ɲa waah ban pu na, unii uken aalandak pu, ke u yaa doon Uwumbɔr tijikaar ti u ji na pu kan, bi ga ɲa kinye ki bii u ti pu?

³¹ Maah len pu na le ye ke ni yaa jin kan, jim ke ni nyun Uwumbɔr; ni yaa nyun kan, nyum ke ni nyun Uwumbɔr; ni yaa ɲani tiwan nimɔk na kan, ni li ɲani ke ni

* 10:7 : Lik Nnyam 32.6. † 10:26 : Lik Iahh 24.1.

nyun Uwumbør. ³² Ni taa ŋa tiwan ni ga kiir Juu yaab Uwumbør aasan ni na, ki taa kiir binib bi kaa ye Juu yaab na mu, ki taa kiir Uwumbør aanib mu. ³³ Ni li ŋani ke maah ŋani pu na. M piir binib məmək aasui tiwan məmək ni, ke bi ŋmar. Maa ban mi baanja aanyoor. M ban bi məmək kan tinyoor, aan ki ŋmar la.

11

¹ Ni li dii maataabuu man, ke maah dii Kristo aataabuu pu na.

Uwumbør aadoon aakaal

² M pak nimi; ba pu? ni teer mi tiwan məmək ponn ni, ki ŋani maah mək nimi pu na la. ³ Tø, m ban ke ni bee ke uja məmək aayidaan le ye Kristo; upii məmək mu aayidaan le ye uchal; Kristo aayidaan le ye Uwumbør. ⁴ Uja yaa mee Uwumbør, bee u yaa nabr Uwumbør aah len pu na, ki laa chik kiyikpupuk kan, u jinn uyidaan iniməon a. ⁵ Upii mu yaa mee Uwumbør, bee u yaa nabr Uwumbør aah len pu na, kaa buu kiyibubuuk kan, u jinn uyidaan iniməon. Ni bi ke waah kuu tiyikpir le na. ⁶ Upii yaa kaa buu kiyibubuuk kan, ni kpa iniməon ke waah chee tiyikpir le na. Upii u chee tiyikpir, bee u chuu kuu tiyikpir na, ni kpa iniməon. U yaa kaa buu kiyibubuuk kan, ni mu kpa iniməon. Nima pu na, ni ŋan ke u buu kiyibubuuk. ⁷ Uja yaa mee Uwumbør kan, u taa chinj kiyikpupuk uyil pu; ba pu? u naahn Uwumbør; ki ye waasil la. Upii mu ye uja aasil la. ⁸ Uwumbør aah nan naan uja na, u nan nyan uja aasikaakpab le ki di naan upii, naa ye upii aasikaakpab le u nan nyan di naan uja. ⁹ Uja pu, le u nan naan upii. Naa ye upii pu le u nan naan uja. ¹⁰ Nima pu na, Uwumbør aatuuntiib mu pu, ni ŋan upii buu kiyibubuuk uyil pu, ki mək ke u bi kichadiik ni. ¹¹ Tø, Tidindaan aasan ni, upii ni uja ban tøb aaterm la. Upii yaa kaa bi kan, uja aan ŋmaa li bi. Uja yaa kaa bi kan, upii mu aan ŋmaa li bi. ¹² Upii nan nyan ni uja ni. Uja mu nyan ni upii ni. Le bi məmək nyan ni Uwumbør chee.

¹³ Ni daklik man. Upii yaa mee Uwumbør ki yaa kaa buu kiyibubuuk kan, naa ŋan. ¹⁴ Tiwan məmək aah bi pu na le mək nimi ke uja yaa kpa tiyikpir fəfək kan, ni kpa iniməon la. ¹⁵ Upii mu yaa kpa tiyikpir fəfək kan, waanyaana le na. Ba pu? Uwumbør tii bipiib tiyikpir fəfək ti li bii bi pu la. ¹⁶ Unii ubaa yaa kaa kii kina ki ban u kpak kinikpakpak kan, m tuk nimi la, taa ki kpa nkaal muken. Uwumbør aanib mu aa kpa nkaal muken.

Tidindaan aajim

(Matiu 26.26-29; Mak 14.22-25; Luk 22.14-20)

¹⁷ Tø, maah ban m tuk nimi pu na, maan ŋmaa pak nimi. Ni kuuni tøb chee, kaa ŋani tiwan ni ga ter nimi na, le ki tee ŋani tiwan ni kaa ŋan na. Nimina pu, maan ŋmaa pak nimi. ¹⁸ Njan aabør le ye ke m ŋun ke naah kuuni tøb chee na, ni kpak tøb kinikpakpak, ki yakr tøb. Le m pak maah ŋun pu na tibaa, ke ni sil ŋani kina la. ¹⁹ Nnyaməon aaməokb ga li bi ni ponn ni ki cha ni bee binib bi ye mbaməondam na. ²⁰ Naah kuuni nan ji tijikaar ti na, naa ye Tidindaan aajim le ni ji. ²¹ Nimi bibaa puen ji nimi yaan nibaabaa. Le ni ponn ni bibaa aa ji babr. Bibaa mu nyu gbii. ²² Naan ŋmaa ji ki nyu nimi aadichal ni ii? Ni lik Uwumbør aanib fam ki jinn bigiim iniməon la aa? M ga len kinye? M ga pak nimi nimina pu uu? Maan pak nimi.

²³ Tidindaan le nan tuk mi, le m mu tuk nimi kina, ke kinyeek ki Judas nan kooh u na, kinyeek ngbaan le Tidindaan Yesu nan yoor boroboro ²⁴ le ki doon Uwumbør; le ki gii, ki bui bi, “[Gaa man ki ŋmə.] Nwon le na. Nimi aatunwanbir pu, le m tii tiwon tee. Ni li ŋmə kina aan ki li teer mbør.” ²⁵ Baah jin tijikaar ti doo na, le u yoor kiyinyook ki doon Uwumbør, le ki bui bi, “Tiwanyukaan ngbaan ye tipuupəln ti Uwumbør puu tii nimi na, maasin pu. N-yoonn məmək ni ga ti nyu tiwanyukaan ngbaan na, ni li ŋani kina ki teer mbør.” ²⁶ Ba pu? n-yoonn məmək ni ga ŋmə boroboro ngbaan, ki nyu tiwanyukaan ngbaan na, ni mooni ke Tidindaan nan kpo ni pu la, ki ti saa bundaln u ga gir ni na.

²⁷ Nima pu na, unii yaa ŋman Tidindaan aaboroboro ngbaan, ki nyu waawanyukaan ngbaan, kaa tii u lisil kan, u sii Tidindaan aawon ni waasin. ²⁸ Nima pu na, cha unii məmək lik waabimbin aah bi pu na aan ki nin ŋmə boroboro ngbaan ki nyu tiwanyukaan ngbaan. ²⁹ Unii yaa ŋman ki yaa nyun, ki yaa kaa bee Tidindaan aawon aatataa kan, u ga cha Uwumbør daa utafal. ³⁰ Nima le cha ni ponn ni pam ye bidaburb, pam mu aa kpa laafee, pam mu kpo. ³¹ Ti yaa puen lik timi aabimbin aah bi pu na, aan ki nin ji ki nyun kan, Tidindaan aan daa titafal. ³² U mu yaa daa titafal kan, u chiini timi ke u taa bii tii bundaln u ga ji dulnyaa aanib tibør na la.

³³ Nnaabitiib, nima pu na, ni yaa kuun tøb chee ki ti ji kan, ni məmək li kii tøb ki kpaan ji. ³⁴ Nkon yaa chuu u na kan, cha u ji udo aan ki nin dan. Nima na, ni yaa nan kuun tøb chee kina kan, ni taa kan ntafadaan ni pu. Tibør ti gur na, m yaa nan dan kan, m ga toor ti mu.

12

Uwumbør Aafuur Nyaan aapiin aabəŋ

¹ Nnaabitiib, m ban ke ni bee tibør ti joo cha Uwumbør Aafuur Nyaan aapiin wəb

na la. ² Ni nyi ke naah kaa nan kee dii Uwumbor aasan na, ni nan dii njwaa ni ye bibirb na. Ni nan cha ni yenni n-yoonn momok la. ³ Nima pu na, m ban ke ni bee ke Uwumbor Aafuur Nyaan aapoon yaa cha unii len tibor kan, waan njmaa sii Yesu. Unii ubaa mu aan njmaa len ke Yesu le ye Udindaan see Uwumbor Aafuur Nyaan le ga cha u len kina.

⁴ Uwumbor Aafuur Nyaan aapiin aabon aabon le bi; Nfuur Nyaanbaan ngbaan le tii timi ipiin ngbaan momok. ⁵ Lituln aabon aabon mu bi; To, Dindaan baan mu le ti tun tii. ⁶ Uwumbor aapoon le cha binib tun lituln aabon. Le Uwumbor u cha unii momok tun lituln ngbaan momok na, u ye ubaa. ⁷ Uwumbor Aafuur Nyaan tii unii momok waapiin, ke u di ter Uwumbor aanib biken. ⁸ Mu cha ubaa len nlan aaliin. Muma muchachaan ngbaan cha ubaa mu beer tibor ki len. ⁹ Muma muchachaan le cha ubaa mu gaa Uwumbor ki kii mbamom. Muma muchachaan ngbaan le tii ubaa mu mpoon mu cha bibum pook. ¹⁰ Mu tii ubaa mu mpoon u tun lijnjiir aatun. Mu cha ubaa mu nabr Uwumbor aah len pu na. Mu cha ubaa mu beer mu ye Uwumbor Aafuur Nyaan na, ni mu kaa ye na. Mu cha ubaa mu len iliin yayan. Mu cha ubaa mu nabr iliin yayan ngbaan. ¹¹ Uwumbor Aafuur Nyaan muchachaan ngbaan le cha unii momok tun lituln ngbaan momok. Mu tii unii momok ipiin aabon aabon mu aah ban pu na la.

Tiwon aawan aabor

¹² Tiwon kpa tiwan pam, ki tee ye tiwon-baan la. Kristo aanib mu bi kina la. Bi wiir, ki mu ye unibaan la. ¹³ Ti ponn ni bibaa ye Juu yaab, bibaa mu ye binib bi kaa ye Juu yaab na, bibaa mu ye binaagbiib, bibaa mu ye bimalb, le Yesu gbiin ti momok Nfuur Nyaan baan, ki na timi unibaan. U cha ti momok kan Nfuur Nyaan baan la.

¹⁴ To, tiwon aa kpa tiwan nibaa baanja. Ti kpa tiwan kipaak la. ¹⁵ Kitaafaak yaa bui ke, "Maah kaa ye kinjalfak na, maa ye tiwon aawan" kan, naa ye tiwon aawan aa? ¹⁶ Litafal mu yaa bui ke, "Maah kaa ye linimbil na, maa ye tiwon aawan" kan, naa ye tiwon aawan aa? ¹⁷ Tiwonmon yaa ba ye linimbil njmeen kan, ti ba ga na kinye ki njun? Ti yaa ba ki ye litafal njmeen kan, ti ba ga na kinye ki njun nnun? ¹⁸ Naah ye pu na, Uwumbor le di tiwon aawan momok sarj tob ponn ni, waah ban pu na. ¹⁹ Tiwonmon yaa ba ye liwanbaal kan, ni ba ga li ye tiwon aa? ²⁰ Naah ye pu na, tiwon kpa tiwan aabon aabon, le ki ye tiwonbaan.

²¹ Nima pu na, linimbil aan njmaa tuk kinjalfak, "Maa ban si." Liyil mu aan njmaa tuk titaafar, "Maa ban nimi." ²² Tiwon nin chee kaa kpa mpoon ke niken na, see ni mu

li bi. ²³ Tiwon nin chee lann lisil na, ti ga tii nima chee lisil ki jer niken. Le tiwon nin chee kaa njan na, ti ga na nima chee ni njan. ²⁴ Le tiwon nin chee njan na, naa ki ban nterm. Uwumbor le di tiwon aawan sarj tob ni, ki di lisil tii nin chee ni lann lisil na. ²⁵ Nima na, tiwon aawan aan li kpak tob kinikpakpak, ni ga li ter tob ke naah ter nibaa pu na la. ²⁶ Tiwon nibaa chee yaa ji falaa kan, ni momok kpa kpaan ji falaa kina. Nibaa chee mu yaa kan nnyun kan, ni momok ga li kpa mpopiin.

²⁷ Nimi le ye Kristo aawan. Unii momok ye waawan aawan nibaaba la. ²⁸ Uwumbor di timi na waanib ponn ni la; njan, bibaa ye Yesu aakpambalb; lelee, bibaa mu ye Uwumbor aabonabtiib; taataa, bibaa mu ye bimomokb; le u tii bibaa mu mpoon bi tun lijnjiir aatun; ki tii bibaa mu mpoon ke bi cha bibum pook; bibaa mu ye biteterb; bibaa mu ye biyidam; bibaa mu len iliin yayan. ²⁹ Ti momok ye Yesu aakpambalb aa? Ti momok ye Uwumbor aabonabtiib aa? Ti momok ki tun lijnjiir aatun aa? ³⁰ Ti momok njmaa tii bibum laafee ee? Ti momok len iliin yayan aa? Ti momok njmaa nabr iliin yayan ngbaan aa? ³¹ To, cha ninimbil li man ipiin i njan ki jer iken na pu.

Cha m mok nimi nsan mu njan ki jer muken na.

13

Ngeehm aabor

¹ Unii yaa njmaa len binib aaliin ni Uwumbor aatuuntiib aaliin, ki yaa kaa gee binib kan, u bi ke tiwangbaakaan ni liboluln na la. ² U yaa njmaa nabr Uwumbor aah len pu na, ki yaa bee tibor ti bo na momok, ki yaa bee mbeen momok, ki yaa kpa naadii u ga njmaa foor njjoo na, ki yaa kaa gee binib kan, waa ye nibaa. ³ U yaa di waawan momok kpiin bigim, ki yaa cha binib di u pun mmii ni Yesu pu, ki yaa kaa gee binib kan, naa kpa tinyoor Uwumbor chee.

⁴ Unii u gee binib na, u kpa limor bi pu, ki kpa tibulchinn. Waa kpa lipiipoln, kaa kpa kipupuk, kaa kpa kalmbaani, ⁵ kaa kpa inimpoo, kaa ye ukumondaan, kaa ye unjuudaan, kaa dak tilandakbir binib pu, ⁶ kaa kpa mpopiin unjeen aat aatunwanbir pu; u kpa mpopiin mbamom pu. ⁷ Unii u gee binib na kpa suklaa n-yoonn momok, ki dakl ilandak nyaan unjeen aatotiib pu, ki kpa limakl n-yoonn momok, ki kpa limor falaa momok ni.

⁸ Ngeehm ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Uwumbor aabonabr aaliin ma kan, i ga doo. Iliin yayan ma kan, i mu ga doo. Mbeem ma kan, mu ga doo. ⁹ Dandana wee ti nyi ligeln, ki nabr Uwumbor aah len

pu na ligeln,¹⁰ le buyoonn ti ga kan tiwamøn na kan, ti ga di ligeln lii.

¹¹ Maah nan ye ubo na, m nan len ibiliin la, ki nan beer tiwan mbim aah beer pu na, ki dak mbim aah dak pu na. Maah n̄a unii na, le m di cha mbim aab̄or. ¹² Dandana, ni bi ke ti lik kinimbiligr, ki lik puu na la; n-yoonn mu choo na, tiwan nibaa aan nan ki li bi tinimbiin ni ki doŋ timi tiwan nibaa chee. Ti ga li waa tiwan m̄om̄ok chain. Dandana m n̄yi ngem. N-yoonn mu choo na, m ga nan li n̄yi ni m̄om̄ok, ke Uwumb̄or aah n̄yi maab̄or m̄om̄ok pu na.

¹³ T̄o, naadii, ni limakl, ni ngeehm, ni m̄om̄ok nitaa le bi; ngeehm mu le jer ni m̄om̄ok.

14

Uwumb̄or Aafuur Nyaan aapiin aab̄or tiken

¹ P̄ok nibaa man ki li gee binib, ki cha ninimbil li man Uwumb̄or Aafuur Nyaan aapiin pu; ni mu tee li ban ipiin i ga cha ni nabr Uwumb̄or aah len pu na, ki jer naah ban ipiin iken m̄om̄ok pu na. ² Ba pu? unii u len iliin yayan na, waa len binib chee, Uwumb̄or chee le u len; ubaa aa n̄un waah len pu na. Uwumb̄or Aafuur Nyaan cha u len tib̄or ti b̄oo na la. ³ Unii u nabr Uwumb̄or aah len pu na, u len binib chee, ki ter bi ke bi dii Uwumb̄or aasan mbam̄om, ki p̄ok bitaakpab, ki s̄oŋ ni bisui. ⁴ Unii u len iliin yayan na, u ter ubaa ke u dii Uwumb̄or aasan mbam̄om la. Unii u nabr Uwumb̄or aah len pu na, u ter Yesu aanib ke bi dii Uwumb̄or aasan mbam̄om la.

⁵ Ni m̄om̄ok yaa len iliin yayan kan, ni ga li m̄o mi; ni m̄om̄ok mu yaa nabr Uwumb̄or aah len pu na kan, ni ga li m̄o mi ki jer kina. Unii u nabr Uwumb̄or aah len pu na, u jer unii u len iliin yayan na, see unii u ga nabr iliin yayan ngbaan na bi. U yaa nabr iliin yayan ngbaan kan, u ga ter Yesu aanib ke bi dii Uwumb̄or aasan mbam̄om. ⁶ Nnaabitiib, m yaa dan ni chee ki nan len iliin yayan baanja kan, ni ga ter n̄imi ii? Aayii. Naan ter n̄imi, see m tuk n̄imi Uwumb̄or aah kpiir tib̄or ti tuk mi na, bee m tuk n̄imi mbeen mu nyan ni Uwumb̄or chee na, bee m nabr Uwumb̄or aah len pu na, bee m m̄ok n̄imi Uwumb̄or aab̄or.

⁷ T̄o, tiwangbaakaan mu yaa kaa wii mbam̄om kan, ni ye fam la. Ni yaa ye liwul, bee ni yaa ye kibeek kan, ni yaa kaa wii mbam̄om kan, ubaa aan bee naah wii pu na. ⁸ Unii yaa pii ukpiin, kaa pii mbam̄om kan, baan kuun t̄ob chee ke bi ti to but̄ob. ⁹ Ni mu bi kina la. Nilambil yaa kaa len iliin i si mbam̄om na kan, binib ga n̄a kinye ki n̄un naah len pu na? Ni len ti libuln la.

¹⁰ M n̄yi ke iliin aab̄or n̄a ab̄or le bi dulnyaa wee ni, le i m̄om̄ok mu kpa yaataaa. ¹¹ M mu yaa kaa n̄un unii ubaa aaliin kan, m ga li ye uw̄oŋnja le u chee, u mu ga li ye uw̄oŋnja le m chee. ¹² Nimi, ninimbil aah man Uwumb̄or Aafuur Nyaan aapiin pu na, ni li ban ipiin i ga ter Yesu aanib ke bi dii waasan mbam̄om na. Ni li ban ipiin ngbaan ki jer naah ban ipiin iken pu na.

¹³ Nima pu na, unii yaa len iliin yayan kan, u li mee Uwumb̄or ke u cha u nabr iliin yayan ngbaan. ¹⁴ Ba pu? m yaa mee Uwumb̄or ki len iliin yayan kan, Uwumb̄or Aafuur Nyaan le cha m mee kina, nlandak aa dak. ¹⁵ Kina pu na, ni n̄an ke m n̄a kinye? M ga mee Uwumb̄or, Waafuur Nyaan aah ga cha m mee pu na, ki mee maalandak mu aah ga cha m mee pu na. M ga gaa ilahn Waafuur Nyaan aah ga cha m gaa pu na, ki gaa ilahn maalandak mu aah ga cha m gaa pu na. ¹⁶ Aa yaa doon Uwumb̄or, Waafuur Nyaan aah cha aa doon u pu na kan, unii yaa bi nikaasisik ni, kaa n̄yi Uwumb̄or aasan kan, u ga n̄a kinye ki len ke saah doon Uwumb̄or pu na ye mbam̄on; ba pu? waa n̄un saah len pu na. ¹⁷ Mbam̄on, saah doon Uwumb̄or pu na, ni n̄an, ni mu aa ter udaan ngbaan ke u dii Uwumb̄or aasan.

¹⁸ M dooni Uwumb̄or ke m len iliin yayan ki jer ni m̄om̄ok. ¹⁹ M mu yaa bi Yesu aanib aakaasisik ni, ki yaa len maalandak aaliin iŋmu baanja, aan ki m̄ok bi Uwumb̄or aab̄or kan, ni soor ni m len iliin yayan n̄ichur kipiik.

²⁰ Nnaabitiib, ni taa ki li dak ke mbim aah dak pu na. Ni li dak ke binib bi chikr na aah dak pu na. T̄o, bakaa w̄ob ma kan, ni li bi ke mbip̄om na. ²¹ Ni n̄imee Uwumb̄or Aagban̄ ni ke Uwumb̄or len ke,

“M ga di biw̄oŋm bi len n̄jimbol yayan aaliin na len binib ngbaan chee,

hali m yaa n̄a kina kan, baan pel.”*

²² Nima pu na, iliin yayan aa ye lim̄okl ki tii binib bi gaa Yesu ki kii na; i ye lim̄okl ki tii binib bi kaa gaa u ki kii na la. Uwumb̄or aab̄or nabr aaliin mu aa ye lim̄okl ki tii binib bi kaa gaa Yesu ki kii na; i ye lim̄okl ki tii binib bi gaa u ki kii na la.

²³ Nima pu na, Yesu aanib m̄om̄ok yaa kuun t̄ob chee, aan bi m̄om̄ok yaa len iliin yayan kan, binib bi kaa n̄yi Yesu aasan na, bee binib bi kaa gaa u ki kii na, bi yaa koo ni kan, baan len ke ni waar la aa? ²⁴ Le ni m̄om̄ok yaa nabr Uwumb̄or aah len pu na kan, unii u kaa gaa Yesu ki kii na, bee unii u kaa n̄yi Yesu aasan na yaa koo ni kan, ni m̄om̄ok aah len pu na le ga cha waalandak li muk u, ki cha u bee waatunwanbir aah bi pu na, ²⁵ ki cha usui ni aab̄or n̄ya mpaan pu. Nima pu le u ga gbaan kitin,

* 14:21 : Lik Aisaya 28.11-12.

ki pak Uwumbør, ki len ke ni ye mbamøn, Uwumbør sil bi nikaasisik ni.

Naah ga li dooni Uwumbør pu na

²⁶ Nnaabitiib, maah len pu na ye kinye? Ni yaa nan kuun tob chee kan, ubaa ga li ban ke u gaa nlahn, uken mu ga li kpa mmøk, ubaa mu ga li kpa Uwumbør aah kpiir pu ki tuk u na, uken mu ga li kpa iliin yayan, ubaa mu ga nmaa nabr iliin yayan ngbaan. Naah ga nja tiwan ni mòmøk na, ni li njan tiwan ni ga ter Uwumbør aanib ke bi dii waasan mbamøn na. ²⁷ Ni ponn ni bibaa yaa ban bi len iliin yayan kan, cha binib bilee, bee bitaa len. Binib bi len na taa jer bitaa. Cha bi len ubaaba, ki cha ubaa mu nabr baah len pu na. ²⁸ Unii u ga nmaa nabr iliin yayan ngbaan na yaa kaa bi kan, cha bi nmin Uwumbør aadiik ni, ki li len bibaa ni Uwumbør chee. ²⁹ Cha Uwumbør aabønabitiib bilee bee bitaa mu len, ki cha biken lik baah len pu na. ³⁰ Uwumbør yaa kpiir tibør ki møk unii u mu ka nikaasisik ni na kan, cha unii u puen len na nmin waahr aan uleler mu len. ³¹ Le ni mòmøk ga nmaa nabr Uwumbør aah len pu na ubaaba. Ni yaa nja kina kan, ni mòmøk ga nmaa bae Uwumbør aabør, le ni ga pøk ni mòmøk ataakpab. ³² Nfuur Nyaan yaa cha unii nabr Uwumbør aah len pu na kan, u ga nmaa chuu ubaa ki li kii n-yoonn mubaa. ³³ Uwumbør aa ban kifuuk, u ban suuna la.

³⁴ Bipiib li nmin Yesu aanib aakuun ponn ni na. Baa kpa nsan ke bi len. Ni bi kina Yesu aanib aakuun mòmøk ponn ni la. Ni njan bi li keei bichatiib aamoi. Uwumbør Aagbarj mu len kina la. ³⁵ Bi yaa ban bi bee tiwan kan, cha bi baa bichatiib linampal. Ba pu? upii yaa len Yesu aanib aakuun ni kan, ni kpa inimøn la.

³⁶ Uwumbør aabør puen nyan ni nimi le chee ee? Tibør ngbaan pii nimi baanja la aa? ³⁷ Tø, unii yaa dak ke u ye Uwumbør aabønabr kan, bee u yaa dak ke u kpa Uwumbør Aafuur Nyaan aapiin kan, cha u bee ke maah nme pu tii nimi na, ni ye Tidindaan aah len pu na la. ³⁸ Unii yaa kaa gar maah nme pu na kan, ni mu taa gar u.

³⁹ Nnaabitiib, nima pu na, cha ninimbil li man ke ni nabr Uwumbør aah len pu na, ki taa bui unii ubaa ke u taa len iliin yayan.

⁴⁰ Ni mu li njan tiwan mòmøk, ni li dii nsan.

15

Yesu Kristo aah fikr nkun ni pu na

¹ Nnaabitiib, m ban m teer nimi maah nan tuk nimi tibønayaan ti na la. Ni nan gaa tibønayaan ngbaan, ki sil ti pu. ² Tibønayaan ngbaan mu pu le ni nmar. Ni yaa joo maah tuk nimi ti na mbamøn, ki yaa kaa gaa ti ki kii fam kan, ni nmar a.

³ Maah nan gaa tibønayaan ngbaan na, tima le m nan di tuk ni mu. Ti ye tibøkpaan ki jer tibør mòmøk. Tibønayaan ngbaan le ye ke Kristo nan kpo timi aatunwanbir pu. Ni nme kina Uwumbør Aagbarj ni. ⁴ Le bi nan di u sub. Iwiin itaa daal le Uwumbør fikr u nkun ni. Ni nme kina Uwumbør Aagbarj ni. ⁵ Waah fikr nkun ni na, le Piita kan u. Le waakpambalb kipiik ni bilee mu kan u. ⁶ Le waadidiliib bi jer ikui nmu na mu nan kpaan kan u. Bi ponn ni pam beenin bi, le bibaa mu kpo. ⁷ Jems mu nan kan u, le bikipambalb mòmøk mu kan u.

⁸ Gbelngbeln yaa le m mu kan u. Min u bi ke baah ker ubo u lii na, m mu kan u. ⁹ Yesu aakpambalb mòmøk jer mi. Maa njer ke bi yin mi ke Yesu aakpambalb; ba pu? m nan nja waanib falaa. ¹⁰ Le Uwumbør aah ter mi pu na, m bi ke maah bi pu dandana na. Waah ter mi pu na, waa ter mi yoli. M tun lituln ki jer Yesu aakpambalb mòmøk. Ni mu aa ye min le tun lituln ngbaan. Uwumbør aatmer mu bi m chee na le cha m tun. ¹¹ Nima pu na, min le yaa nan tuk nimi tibønayaan ngbaan, bee bima le yaa nan tuk nimi kan, ti mòmøk tuk nimi kina la, ni mu gaa ti ki kii kina.

Uwumbør aanib aah ga fikr nkun ni pu na

¹² Tø, taah nan tuk nimi ke Uwumbør fikr Kristo nkun ni na, ni nja kinye aan ni ponn ni bibaa ki len ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni. ¹³ Bi yaa len ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ni møk ke Uwumbør aa fikr Kristo nkun ni. ¹⁴ Uwumbør yaa kaa nan fikr Kristo nkun ni kan, taah tuk nimi tibønayaan ti na mu ye yoli la. Ni mu gaa ti ki kii yoli la; ¹⁵ ni mu møk ke ti møn nnyamøn paan Uwumbør; ba pu? ti len ke u fikr Kristo nkun ni. Ni yaa ye mbamøn ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ni møk ke Uwumbør aa fikr Yesu mu nkun ni. ¹⁶ Ba pu? Bi yaa len ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ni møk ke Uwumbør aa fikr Kristo mu nkun ni. ¹⁷ Uwumbør yaa kaa nan fikr Kristo nkun ni kan, ni gaa u ki kii yoli, ki beenin bi nimi aatunwanbir aapøn ni. ¹⁸ Binib bi nan dii Yesu ki kpo na mu, ni møk ke bi mu bee yoli. ¹⁹ Ti yaa kpa limaki Kristo pu dulnya wee ponn ni baanja kan, ti kpa kinimbaak ki jer binib mòmøk.

²⁰ Tø, ni ye mbamøn la, Uwumbør sil fikr Kristo nkun ni. Uma le ye njan aanii u puen fikr nkun ni na, le ki møk ke binib bimøk kpo na mu ga nan fikr nkun ni. ²¹ Uja ubaa pu, le nkun bi. Uja ubaa mu pu, le binib bi kpo na mu ga fikr nkun ni. ²² Adam pu, le binib mòmøk kpu. Kristo pu, le binib mòmøk ga kan limofal. ²³ Kina le bi ga li paa tob pu. Kristo le ye njan aanii u puen fikr nkun ni na. U yaa gir ni kan, binib bi ye uyaab na mu ga fikr nkun ni. ²⁴ Tiwan nimina mòmøk yaa ti nja kan, le tiwan mòmøk ga doo. N-yoonn

ngbaan le u ga kuln waadim aabonj mómok aapón, ki di nnaan na tii Ute Uwumbor, ²⁵ ki ga li joo tiwan mómok ki nan saa buyoonn Uwumbor di waadim mómok ja utaapotan ni na. ²⁶ Kookoo aadin u u ga bii u na le ye nkun. ²⁷ Uwumbor Aagbanj le len ke u di tiwan mómok di ja Kristo aataapotan ni ke ni kii waamob. Uwumbor Aagbanj aah len ke u cha tiwan mómok kii Kristo aamob na, nima le aa mak ke Uwumbor ubaa mu ga kii waamob. ²⁸ Uwumbor yaa cha tiwan mómok kii Kristo aamob kan, le Kristo, u ye Uwumbor Aajapón na, u mu ga kii Uwumbor u nan cha tiwan mómok kii waamob na aamob. Nima kan, Uwumbor le ga li joo tiwan mómok pel pel.

²⁹ Tó, ni muin binib bibaa nnyun ni, ke bi sil binib bi kpo na aasisiyyaan la. Bibaa yaa bui ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ba pu ni muin binib nnyun ni baasisiyyaan? ³⁰ Binib yaa kaan fikr nkun ni kan, ba pu ni kani linimaln n-yoonn mómok? ³¹ Nnaabitiiib, idaa mómok m chuun nkun ni la. M kpa kipupuk ni pu Tidindaan Yesu Kristo aasan ni, nima le cha m len kina. ³² Ipeel nan tak mi Efesus aatin ni. M yaa po ye unibon u kaan fikr nkun ni kan, m kan tinyoor ni pu uu? Aayii. Binib bi kpo na yaa kaan fikr nkun ni kan, “Cha ti li ji ki li nyu; ba pu? ti ga fe kpo fen.” Tó, ni ye mbamón, binib bi kpo na ga sil fikr nkun ni.

³³ Ni taa cha unii ubaa nmann nimi man. “Ni yaa dii binib bi kaa njan na kan, nimi aabimbinyaan ga bii.” ³⁴ Finn ngeen pu man, ki tun lituln li njan na, ki taa ki tun titunwanbir. Ni ponn ni bibaa aa nyi Uwumbor. M len kina ke m jinn nimi inimón la.

Tiwon ti fikr nkun ni na aabor

³⁵ Le unii ubaa ga baa ke, “Binib bi kpo na ga ja kinye ki fikr nkun ni? Bi yaa fikr nkun ni kan, tiwon ngbaan aaboln ga li bi kinye?” ³⁶ Ujor, aa yaa di lijikaabuul bun kan, li yaa kaa kpo kan, laan punn. ³⁷ Lijikaabuul li aa di bun na aa bi ke li ga lu na aah ga li bi pu na. Ni po ye lijikaabuul la, nibaakan idi, nibaakan tjikaar tiken. ³⁸ Le Uwumbor tii lijikaabuul ngbaan tiwon, waah gee pu na. U tii lijikaabuul mómok aawon aabonj aabonj la.

³⁹ Tiwan mómok aawon aa kpaan. Binib aawon bi tibaa, tiwakor mu aawon bi tibaa, inyoon mu aawon bi tibaa, ijan mu aawon bi tibaa.

⁴⁰ Paacham aawan mu bi la, le ki cha kitinj aawan. Paacham aawan kpa kinyaan, kitinj aawan mu kpa kinyaan. Naanyaan mu aa kpaan. ⁴¹ Nwiin, ni unjal, ni njimabil kpa

kinyaan; ni mu aanyaan aa kpaan; njimabil mómok aanyaan mu aa kpaan.

⁴² Binib yaa nan fikr nkun ni kan, ni ga nan li bi kina la. Tiwon ti bi di sub na, ni ye tiwan ni ga bur na la. Ni yaa fikr nkun ni kan, ni ga nan li ye tiwon ti kaan nmaa bur na la. ⁴³ Tiwon ti bi di sub na, aa ye lisil aawon. Tiwon ti ga nan fikr nkun ni na, tima le ga li ye lisil aawon. Tiwon ti bi di sub na aa kpa mpón. Tiwon ti ga nan fikr nkun ni na, tima le ga li kpa mpón. ⁴⁴ Tiwon ti bi di sub na, ti ye dulnyaa ni aawon la. Tiwon ti ga nan fikr nkun ni na ga nan njeer Uwumbor Aafuur Nyaan aah ban pu na la. Dulnyaa wee ponn ni aawon aah bi na, tiwon ti ga njeer Uwumbor Aafuur Nyaan aah ban pu na mu bi la. ⁴⁵ Ni njeer Uwumbor Aagbanj ni ke Uwumbor nan naan njan aanii Adam, ki tii u limofal.* Kookoo yoo le ye Nfuur Nyaan mu tii timi limofal li kaa kpa ndoon na. Uma le ye Kristo. ⁴⁶ Njan, ti kpa dulnyaa wee ni aawon. Lelee le ti ga kan tiwon ti ga njeer Uwumbor Aafuur Nyaan aah ban pu na paacham. ⁴⁷ Uwumbor nan di titan le naan njan aanii Adam. U nyan ni kitinj la. Lelee aanii, u ye Kristo na, uma le nyan ni Uwumbor do. ⁴⁸ Binib bi ye kitinj yaab na bi ke unii u Uwumbor nan di titan ki naan u na aah bi pu na la. Binib bi ye Uwumbor do yaab na, bi mu bi le ke unii u nyan ni paacham na aah bi pu na. ⁴⁹ Ti naahn unii u Uwumbor nan di titan ki naan u na la. Kina le ti ga li naahn unii u nyan ni Uwumbor do na mu.

⁵⁰ Nnaabitiiib, maah len pu na le ye ke tiwon ti ye tinann ni nsin na aan nmaa koo Uwumbor aanaan ni paacham. Ni ga bur na mu aan nmaa le ye ni kaan bur na.

⁵¹ Li pel man, m ga tuk nimi tibor ti boo na. Timi bibaa ga kpo, bibaa mu ga pii Kristo aah ga gir ni bundaln na. Le ti mómok aawon ga kpeln. ⁵² Kakaan yaa wii kookoo yaan kan, libuul ngbaan ni le ti ga kpeln. Naan pii linimbil aah ga kab pu na. Kakaan ga nan wii, le binib bi kpo na ga fikr nkun ni, kaan ki bur. Le Uwumbor ga kpeln timi aawon. ⁵³ See tiwon ti ga bur na kpaln tiwon ti kaan ki bur na, tiwon ti ga kpo na mu kpaln ti kaan kpo na. ⁵⁴ Tiwon ti ga bur na yaa nan kpaln ti kaan bur na, aan tiwon ti ga kpo na yaa nan kpaln tiwon ti kaan ki kpo na kan, liyaadaal ngbaan le Uwumbor Aagbanj aah len pu na ga gbiin ke,

“Uwumbor nyanj nkun, ki kuln mu.†

⁵⁵ Nkun aapón bi la chee?

Nkun aaween ki bi la chee?‡

⁵⁶ Titunwanbir le ye nkun aaween. Uwumbor aakaal le ye titunwanbir aapón.

* 15:45 : Lik Mpiin 2.7. † 15:54 : Lik Aisaya 25.8. ‡ 15:55 : Lik Hosea 13.14.

⁵⁷ Le ti dooni Uwumbør; ba pu? Tidindaan Yesu Kristo pu le u tii timi bunyanj.

⁵⁸ Nnaabigeehm, nima pu na, n-yoonn məmək ni li tun Tidindaan aatuln sakpen, ki taa cha nibaa lej nimi. Ni li bi li ni; ba pu? ni nyi ke ni yaa tun lituln tii Tidindaan kan, naa tun fam.

16

Ipiin i ni ga di tii Uwumbør aanib na

¹ Tɔ, tibər ti bi ki joo cha ipiin i ni ga too ki tii Yesu aanib bi bi Judea aatinj ni na, ni li nani maah tuk Yesu aanib Galasia aatinj ponn ni ke bi li nani pu na. ² Likpaakool daal məmək, ni məmək aah kan tinyoor pu na, ni di ngen bil, ki li kii buyoonn m ga labr ni na. Nima kan, m yaa nan fuu ni kan, naan ki piin ki li too njimombil. ³ Ni lee ni ponn ni bibaa. M yaa nan fuu ni kan, m ga tii bi tigbann, ki tun bi, ke bi di naah too ipiin i na ki di buen ti tii Yesu aanib bi bi Jerusalem na. ⁴ Ni yaa njeer m mu buen nima chee kan, m mu ga dii bi.

Pɔɔl aalandak

⁵ M ban m bɔ dii Masedonia aatim ni. M yaa bɔ dii nima chee kan, m ga dii ni ni chee. ⁶ Nibaakan, m ga li bi ni chee ki yunn, nibaakan, kakab yoonn ga ti jer. Nima kan, ni ga ter mi m gor ki ki buen maah cha nin chee na. ⁷ M yaa nan fuu ni ni chee kan, maa ban m nan li bi ni chee iwiin siib. Tidindaan yaa kii kan, m ban ke m nan li bi ni chee ki yunn la.

⁸ Tɔ, m ga li bi Efesus aatinj ni do ki ti saa Pentekost daal; ⁹ ba pu? m kpa nsan sakpen ke m tuk binib Yesu aabɔnyaan tee. Le maadim mu wiir.

¹⁰ Timoti yaa nan fuu ni ni chee kan, ni taa njaab ulan; ba pu? u mu tun Tidindaan aatuln ke maah tun pu na la. ¹¹ Nima pu na, ubaa taa lik u fam. Ni ter u man aan u gor ki ki chuun buen nibaa chee ni mpopiin, aan ki ki gir ni m chee; m nyi ubər ke u ni tinaabitiib ga fuu ni.

¹² Tina aabo Apolos ma kan, m ganj u sakpen ke u dii tinaabitiib ki dan ni chee, le waa ban ke u dan dandana wee. U yaa kan nsan kan, u ga dan ni chee.

Kookoo aabər

¹³ Ni li nyi man, ki li dii Yesu mbaməm, ki taa di cha waasan. Ni li kpa lipobil man, ki li kpa mpɔɔn mu Uwumbør tii nimi na. ¹⁴ Naah tun lituln limək na, ni li gee tɔb man.

¹⁵ Ni nyi Stefanas ni waachiln ni aanib aabər, ke bima li puen Akaya aatinj aanib məmək ki dii Yesu aasan. N-yoonn məmək bi kpa liyabr ki ter Yesu aanib. ¹⁶ Nnaabitiib, m ganj nimi, ni dii binib bimək bi kina na, ni binib bimək kpaan ti chee ki tun Uwumbør aatuln linimaln na aasan.

¹⁷ Stefanas, ni Fotunatus, ni Akaikus aah fuu ni na, le m kpa mpopiin. Naah kaa bi m chee na, le bi lej nimi aalelej. ¹⁸ Baah fuu ni na, bi pɔɔk ntaakpab, ni ni mu aataakpab. Ni li pak binib bi bi kina na.

¹⁹ Uwumbør aanib bi bi Asia aatim ni na dooni nimi. Akuila ni upuu Prisila, ni Tidindaan Yesu aanib bi kuuni bido na mu dooni nimi mbaməm waayimbil pu. ²⁰ Tinaabitiib məmək dooni nimi.

Ni mu doon tɔb ke naabitiib aah gee tɔb pu na.

²¹ Min Pɔɔl le njmee maanmeen ki dooni nimi.

²² Unii yaa kaa gee Tidindaan kan, Uwumbør aabɔbir li bi u pu.

Tidindaan, dan.

²³ Tidindaan Yesu nja tinyoor nja ni pu.

²⁴ M gee ni məmək Yesu Kristo pu.

Lelee aagban̄ ki Pɔɔl ɲmee ki tii KORINT YAAB na

¹ Min Pɔɔl u ye Yesu aakpambal Uwumbɔr aageehn pu na, m ni tina aabo Timoti le ɲmee kigban̄ kee tii nimi Uwumbɔr aanib bi bi Korint aatin̄ ni na, ni waanib bimɔk bi Griis aatim mɔmɔk ni na. ² Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Pɔɔl di idoon tii Uwumbɔr

³ Cha ti pak Uwumbɔr u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na. U ye Tite u san timi kinimbaak sakpen ki sɔɲ tisui na. ⁴ Timi aafalaa mɔmɔk ponni ni u sɔɲni tisui, ke ti mu ga ɲmaa sɔɲ binib bi bi falaa mɔmɔk aabɔɲ ni na aasui. Ti mu ga sɔɲ bisui ke Uwumbɔr aah sɔɲ tisui pu na. ⁵ Kristo pu, le ti ji falaa sakpen. Kristo pu, le Uwumbɔr sɔɲ tisui sakpen. ⁶ Taah ji falaa pu na, ni pu le ti ji falaa, ke ti sɔɲ nisui ki ter nimi, ni ɲmar. Uwumbɔr yaa sɔɲ tisui kan, ni pu le u sɔɲ tisui, ke ti mu sɔɲ nisui, ke ni li kpa limɔr ki ji falaa ke ti mu aah ji falaa pu na. ⁷ Nima pu na, ti dak ke naan gir puwɔb. Ba pu? ti nyi ke ni yaa ji falaa ke taah ji falaa pu na kan, Uwumbɔr ga sɔɲ nisui, ke waah sɔɲ tisui pu na.

⁸ Tinaabitii, ti ban ke ni bee taah nan ji falaa pu Asia aatin̄ ni na. Falaa ngbaan nan muk timi ki ti chaar jer. Taa nan dak ke ti ga ki li bi. ⁹ Timi tibaa nan len ke ti ga kpo. Ni ɲa kina ke ti bee ke taan ɲmaa ter tibaa. Uwumbɔr u fikr binib nkun ni na baanja le ga ɲmaa ter timi. ¹⁰ U nyan timi ijawaan aakun ni, ki beenin nyani timi. Ti pak ke u ga ki nyan timi. ¹¹ Ni mu aah mee Uwumbɔr tii timi pu na, ni ter timi la. Binib aah mee Uwumbɔr tii timi ki wiir pu na, le u ga ɲa tinyoor ɲa ti pu. Nima le binib pam ga doon Uwumbɔr tii timi.

Pɔɔl aalandak aah kpeln̄ pu na

¹² Ti kpa kipupuk; ba pu? ti nyi tisui ni ke ti bi chain. Timi aabimbin bi mbamɔm Uwumbɔr aah ban pu na. Binib aalan le aa cha ti bi mbamɔm, Uwumbɔr aaterm pu, le cha ti bi mbamɔm joo cha dulnyaa wee ni aanib wɔb, ki moo bi mbamɔm joo cha niwɔb. ¹³ Ti yaa ɲmee kigban̄ tii nimi kan, ti ɲmee tibɔr ti gbii na baanja la. Ni ga ɲmaa karn ti, ki bee ti mɔmɔk aataata. M kpa limakl ke ni ga bee ti mɔmɔk doo. ¹⁴ Dandana ni bee timi aabimbin ngem aah bi pu na. M kpa limakl ke bundaln̄ Tidindaan Yesu ga gir ni na, ni ga sil bee ke ni ga li ɲmaa kpa kipupuk ti pu, ke ti mu aah ga li kpa kipupuk ni pu pu na.

¹⁵⁻¹⁶ Maah nyi kina na, le m nan ban ke m puen mann nimi. Maah nan cha Masedonia aatin̄ ni na, m nan ban ke m dii ni ki nan mann nimi, le ki nin buen nima; m yaa ti ki gir ni kan, m ki dii ni ki nan mann nimi, ki ter nimi nfum mulee, aan ni mu ter mi m buen Judea aatin̄ ni. ¹⁷ Maah nan len ke m ga dan na, maa len fam la; maah dak ke m ga ɲa pu na, ni ye ke m dii binib aalan la aa? Ni dak ke m ye unii u aalandak kpeln̄i yɔl yɔl na la aa? ¹⁸ Uwumbɔr aah ye mbamɔndaan na, ti mu aa kpeln̄i timi aalandak yɔl yɔl. ¹⁹ M ni Silfanus ni Timoti nan tuk nimi Uwumbɔr Aajapɔɔn Yesu Kristo aabɔr. Uma le aa ye unii u aalandak kpeln̄i yɔl yɔl na. U ɲani waah len pu na n-yoonn mɔmɔk. ²⁰ U pu, le Uwumbɔr gbiiin waah puu tipuur ti wiir na mɔmɔk. Nima pu na, u pu le ti bui ke, “Amii,” le ki nyuɲ Uwumbɔr. ²¹ Uwumbɔr le ter ti ni nimi ke ti dii Kristo mbamɔm, ki lee timi ke ti tun waatuln̄. ²² U daan timi ke uma le yeh timi, ki di Waafuur Nyaan ɲa tisui ni, ke u mɔk timi waah ga tii timi pu na n-yoonn mu choo na.

²³ M puu Uwumbɔr ke m len mbamɔm la; maa nan ban ke m kae nimi, nima le cha m nan len ke maan dan ni chee Korint aatin̄ ni n-yoonn ngbaan. ²⁴ Taa joo nimi mpɔɔn; naah gaa Yesu ki kii mbamɔm na, le ti ban ti ter nimi ni li kpa mpopiin. Timi aatuln̄ le na.

2

¹ M nan di ɲa nsui ni, ke maan ki dan ni chee ki nan tii nimi mpombiin. ² Ba pu? nimi le ye binib bi tii mi mpopiin na. M yaa bii nisui kan, naan ki ɲmaa tii mi mpopiin. ³ Nima le cha m nan ɲmee kigban̄ ngbaan tii ni nimi. Maa ban m dan ki nan li kpa mpombiin ni pu. Ni ye binib bi ba ga ɲmaa ɲa mi mpopiin na la. M nyi nima aabimbin, ke m yaa kpa mpopiin kan, ni mu ga li kpa mpopiin. ⁴ Maah nan ɲmee kigban̄ ngbaan m tii nimi na, nsui nan bii sakpen. M nan wii pam. Maa nan ɲmee kigban̄ ngbaan ke m tii nimi mpombiin, m nan ban ke ni bee maah gee nimi sakpen pu na la.

Di cha pinn unii u tun si taani na

⁵ Ni ponni ni ubaa yaa tun titunwanbir ki bii nsui kan, naa ye nsui baanja le u bii, ni mɔmɔk aasui le u bii. M mu aa ban ke m len tibɔr ngbaan ki ti chaar jer. ⁶ Ni ponni ni pam aah kii ki daa utafal pu na, nima le ɲeer. ⁷ Dandana ni ɲan ke ni di cha pinn u, ki sɔɲ usui, u taa li kpa mpombiin ki ti chaar jer. ⁸ Nima pu na, m gar nimi, ni cha u sil bee naah gee u pu na. ⁹ M nan ban m bee nima aabimbin aah bi pu na, ke ni ga kii maamɔb mɔmɔk aan naan kii. Nima le cha m nan ɲmee kigban̄ ngbaan tii nimi. ¹⁰ Ni yaa di cha pinn unii kan, m mu ga di cha pinn u. Maah di cha pinn u pu na, ni pu le m di cha pinn

u, ki si Kristo aasisiiaan. ¹¹ M di cha pinn u, ke kinimbəŋ taa nyanj timi; ba pu? ti nyi kaah ban ki bii timi pu na.

Ilandak aah nan joo Pəəl pu na

¹² M nan buen Troas aatij ni, m ti moon Kristo aabənyaan. Maah fuu ni na, le Tidindaan tii mi nsan ke m tun waatun ngbaan. ¹³ Le maah kaa kan nna aabo Taitus nima chee na, maa ŋmaa fuur lii nsui ni. Nima le m choi nima chee aanib, le ki siir buen Masedonia aatij ni.

Yesu Kristo pu le ti nyanj ni

¹⁴ Tə, cha ti doon Uwumbər mbaməm. N-yoonn məmək u cha ti nyanj ni kinimbəŋ, Kristo aapəon pu, ki cha ti buen ni kookoo, ki tuk binib waabər ke bi bee u. Waabər mə ke tulalee aah nu mə pu na. ¹⁵⁻¹⁶ Ti mu bi Uwumbər chee ke tulalee aayon mu nu mə na la; ba pu? Kristo bi tisui ni. Binib bi ŋmar na ŋun waah nu mə pu na, ki kan liməfal; ba pu? bi gaa u ki kii. Binib bi kaa ŋmar na mu ŋun ki kan nkun; ba pu? baa gaa u ki kii. Ubaa ga ŋmaa tun Uwumbər aatun ubaa pu uu? Aayii. ¹⁷ Ti mu aa mooni Uwumbər aabər ŋimombil pu ke binib pam aah ŋani pu na. Uwumbər le tun timi ke ti moon waabər. Nima pu le ti ye binib bi len mbamən na, ki mooni Uwumbər aabər unimbil ni, Kristo aapəon pu.

3

Ti ye tipuupəln aatutum la

¹ Ni dak ke ti piin ke ti ki nyunj tibaa aa? Taa bi ke binib bibaa aah bi pu na, ki ban ke binib ŋmee kigban ki pak timi na, ti tii nimi. Ti ban ke ni ŋmee kigban ki pak timi ii? Aayii. ² Nimi nibaa le ye kigban ki pak timi na ki ŋmee tisui ni. Ba pu? binib yaa lik nimi aabimbin aah bi pu na kan, bi ga bee ke ti mək nimi nsanyaan la. ³ Bi ga bee ke ni ye kigban ki nyan ni Kristo ni na, le u cha ti ŋmee ki. Taa nan di ngbanjmeemoon le ŋmee ki. Uwumbər u ye liməfadaan na Aafuur Nyaan le ŋmee ki. Njŋmeen ngbaan aa ŋmee ŋitakpal pu,* ni ŋmee binib aasui ni la.

⁴ Kristo pu, le ti kpa limakl kina, Uwumbər aanimbii ni, nima le cha ti len kina. ⁵ Taa len ke ti ga ŋmaa ŋa nibaa tibaa aapəon pu. Timi aapəon nyan ni Uwumbər chee la. ⁶ Uma le tii timi mpəon ke ti tuk binib waah puu tipuupəln ti na. Taa tuk bi ke bi yaa kaa kii Moses aakaal məmək kan, bi ga kpo. Ti tuk bi ke Uwumbər Aafuur Nyaan le ga tii bi liməfal. Ba pu? Moses aakaal mək timi ke ti ŋeer nkun, Uwumbər Aafuur Nyaan le tii timi liməfal.

⁷ Moses aakaal nan ŋmee ŋitakpapapan pu, ki nan fuu ni ni mpəon aafuun la. Uwumbər aah nan cha Moses tii Israel yaab nkaal mu bi door na, Moses aanimbil wəb nan wiin chain, le binib aanimbil aa ŋmaa lik u. Tə, nkaal mu mək timi ke ti ŋeer nkun na aah nan joo ni nwiihn kina na, ⁸ Uwumbər yaa tii timi Waafuur Nyaan kan, Nfuur Nyaan ngbaan ga li joo ni nwiihn ki ti jer kina. ⁹ Waah nan tii binib nkaal mu mək bi ke baabər bii na, bi nan kan nwiihn mu deer binimbil na, le waah tii timi tibənyaan ti mək timi ke timi aabər ŋan u chee na, tibənyaan ngbaan ga tii timi nwiihn ki ti jer kina. ¹⁰ Moses aakaal mu nan joo ni nwiihn na aa ki kpa nwiihn; ba pu? tibənyaan ngbaan aawiihn jer nwiihn ngbaan la. ¹¹ Moses aakaal mu jer na yaa nan kpa nwiihn kan, tibənyaan ti ga li bi n-yoonn məmək na le kpa nwiihn ki ti jer kina.

¹² Taah kpa limakl tibənyaan tee pu na, nima le ti kpa lipobil ki len. ¹³ Taa bi ke Moses na. U nan di likekeln biin unimbil wəb, ke Israel yaab taa kan nkaal mu nan bi door na aah nan cha unimbil wəb wiin chain pu na. ¹⁴ Bitafal nan pəə. Bi yaa karn Uwumbər aagbakpok kan, baa beer naatataa ki nan saa dandana. Ba pu? unii aan ŋmaa bee naatataa see u gaa Kristo ki kii. ¹⁵ Bi yaa karn Moses aakaal kan, baa beer naatataa ki nan saa dandana. ¹⁶ Unii yaa fenn ki dii Tidindaan kan, u ga bee naatataa. ¹⁷ Tidindaan ni Nfuur Nyaan ye Unibaan la. Nfuur Nyaan aah bi nin chee na, lifuur bi nima. ¹⁸ Ti məmək waa Tidindaan aah wiin chain pu na. Nibaa aa bi ki dok timi ke ti taa li waa u. Tidindaan u ye Nfuur Nyaan na le cha ti bi kpelni, ki nanj ni u, ki moo wolni n-yoonn məmək, ke waah wiin chain pu na.

4

Tibənyaan ti kpa mpəon na bi timi bi kaa kpa mpəon na aanaal ni la

¹ Tə, Uwumbər aanimbaasaln pu, le u tii timi waatun ke ti tun. Nima le timi aataakpab aa yəl. ² Ti yii iniməon aatun, ni mbəmbəon aatun, kaa ŋmanni binib, kaa kpelni Uwumbər aabər. Ti bi Uwumbər aanimbil ni la. Nima le cha ti tuk binib waabər mbaməm, aan bi məmək bee ke ti len mbamən. ³ Binib bi kaa ŋmar na baanja le aa bee tibənyaan tee aataa. ⁴ Kinimbəŋ ki joo dulnyaa aanib na le jəb binib bi kaa gaa Yesu ki kii na aanimbil, ke tibənyaan tee taa woln binimbil. Tibənyaan tee tuk timi Kristo aah ŋan sakpen pu na. U ye Uwumbər aanaŋ la. ⁵ Taa mooni timi tibaa aabər. Ti mooni Yesu Kristo aabər la, ke uma

* 3:3 : Moses aakaal nan ŋmee ŋitakpal pu la. Lik Nnyam 24.12.

* 4:6 : Lik Mpiin 1.3.

le ye binib mómók Aadindaan. U pu le ti ye nimi aatutum. ⁶Uwumbør u nan len ke ti “Cha nwiihn woln mbómóbøon ni” na,* uma le woln tinimbil, ke ti bee waah ñan sakpen pu na. Yesu Kristo aabimbin aah bi pu na le mók timi Uwumbør aah ñan sakpen pu na.

⁷Timi bi kaa kpa mpøon na, Uwumbør di tibønyaan ti kpa mpøon sakpen na ña tinjaal ni, aan binib bee ke tibønyaan ngbaan aapøon nyan Uwumbør chee, naa ye ti chee. ⁸Limukl aabøn le pii timi, ki mu aa nyañ timi. N-yoonn mbaa le timi aalan ñmal, le ti tee kpa limakl. ⁹Binib ñani timi falaa, le Uwumbør aa di cha timi. Bi lii timi kitiñ, ki mu aa ku timi.

¹⁰N-yoonn mómók binib dii timi ke bi ti ku timi, ke baah nan dii Yesu bi ti ku u pu na. Baah kaa ku timi na, nima le mók ke Yesu aamafal aapøon bi ti ni. ¹¹Yesu pu, le binib ban bi ku timi n-yoonn mómók. Baah kaa ku timi na, nima le mók ke Yesu aamafal aapøon bi timi bi ga kpo na ni. ¹²Nkun dii timi la, le ni kan limafal.

¹³Tø, unii u nan ñmee Uwumbør aalahn aagbañ na ñmee ke u gaa Uwumbør ki kii, le ki len.

Uwumbør Aafuur Nyaan le cha ti mu gaa u ki kii kina, le ki len.† ¹⁴Ti bee ke Uwumbør u nan fikr Tidindaan Yesu nkun ni na, ga fikr timi bi mu kpaan Yesu chee na nkun ni, ki ga li joo timi ni nimi ki di buen ubaa chee. ¹⁵Ni pu, le ti ji falaa ngbaan mómók. Binib bi gaa Uwumbør na yaa kpaee kan, binib bi ga li dooni Uwumbør na mu ga li wiir, ki ga nyuñ u.

N-yoonn mu choo na aabør

¹⁶Nima le cha tiwon aa yøl. Tiwon timina bi diñni iwiin mómókla. Timi aawiin aapøon kpaee iwiin mómók la. ¹⁷Dandana aafalaa aan yunn, kaa wiir. Falaa ngbaan pu, le ti ga kan mpoiin ki ti nyañ, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ¹⁸Titafal aa bi tiwan ni ti waa ni na ni, titafal bi taah kaa waa tiwan ni na le ni. Taah waa tiwan ni na aan li bi n-yoonn mómók. Taah kaa waa tiwan ni na, nima le ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

5

¹Tø, ti nyi ke tiwon timina yaa kpo kan, tiwon ti ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na bi paacham. Uwumbør le toor tiwon ngbaan ki tii timi. ²Taah bi dulnyaa wee ni na, le ti ji falaa, ki du. Tinimbil man ke ti kan timi aawon ti bi paacham na. ³Ti yaa kan tiwon ngbaan kan, timi aawiin aan chuun mu ñmeen. ⁴Ni ye mbamøn, timi bi bi dulnyaa wee ni na, falaa muk timi, le ti du. Naa ye ke ti ban ke timi aawiin li chuun munñmeen. Ti ban ke ti kan tiwon ti

bi paacham na. Ti ban ke ti di tiwon ti ga kpo na lii, ki kan tiwon ti ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ⁵Uwumbør le toor tiwon ngbaan tii timi, ki tii timi Waafuur Nyaan ke u mók timi ke u ga tii timi waah nan puu tipuur ti na.

⁶Nima le cha ti kpa lipobil n-yoonn mómók. Ti nyi ke taah laa bi dulnyaa wee ni buyoonn na, taa bi Tidindaan do paacham.

⁷Ti dii gaakii aasan,* taa dii tiwan ni tinimbil waa ni na. ⁸Le ti kpa lipobil. Ti yaa di tiwon timina lii, ki kun Tidindaan do paacham kan, ni ga li mø timi. ⁹Ti yaa bi kitiñ do, bee ti yaa bi paacham kan, ti ban ke ti piir usui la. ¹⁰Ba pu? ti mómók ga nan sil Kristo aanimbiiin ni, aan u lik timi aabimbin aah bi pu na, ki bee ke ti tun ni ñan na, bee ni kaa ñan na dulnyaa wee ni, ki ga tii ti mómók taah tun pu na aapal.

Yesu Kristo pu le ti ni Uwumbør kpaan

¹¹Nima le cha ti san Tidindaan, ki sur binib ke bi li dii u. Uwumbør nyi timi aabimbin aah bi pu na. M dak ke ni mu nyi timi aabimbin. ¹²Naa ye ke ti bi pak tibaa la. Ti ban ke ti tii nimi ñitaa ñi pu ni ga li kpa kipupuk ti pu na, aan ni bee naah ga kii pu ki len tii binib bi lik biken paacham, ki kpa kipupuk bi pu, kaa lik bisui ni na. ¹³Bi yaa len ke ti waar kan, Uwumbør pu le ti bi kina. Ti yaa kpa laasaab kan, ni pu le ti kpa, ke ti ter nimi. ¹⁴Kristo aah gee timi pu na le junni tiwon ni, ki cha ti bi kina. Ti nyi ke unibaan nan sil binib mómók aasisiyyaan ki gaa baakun ki kpo, nima le bi mómók kpo. ¹⁵U nan kpo binib mómók pu, ke binib bi laa bi na taa ki ñani baageehn, bi li ñani waageehn; ba pu? u nan kpo bi pu ki fikr nkun ni.

¹⁶Taan ki lik unii ubaa paacham ke dulnyaa ni aanib aah lik pu na. N-yoonn mubaa ti nan lik Kristo kina la. Ti mu aa ki lik u kina. ¹⁷Nima pu na, unii umók kpaan Kristo chee na, u ye unipøon la. Udaan aabimbikpok jer a, ki kpeln mbimbipøon. ¹⁸Mbimbipøon ngbaan nyan ni Uwumbør chee la. Kristo pu, le Uwumbør di timi kpaan ubaa chee, ke ti taa ki li ye waadim, ki tii timi lituln ke ti kpaan binib u chee. ¹⁹Maah len pu na le ye ke Kristo aah nan kpo na, nima le tii Uwumbør nsan ke u di dulnyaa ni aanib kpaan ubaa chee, ki di cha baatunwanbir pinn bi. U di tichandaan aaliin imina ña tinjaal ni, ke ti tuk binib.

²⁰Ti sil Kristo aasisiyyaan, le ki ganñi nimi. Ni bi ke Uwumbør ubaa le aah ganñi nimi na. Ti ganñi nimi ki tii Kristo, ke ni gir ni Uwumbør chee man. ²¹Kristo aa nan tun titunwanbir tibaa. Timi aatunwanbir pu, le Uwumbør nan daa utafal. Timi bimók

† 4:13 : Lik Ilahn 116.10. * 5:7 : Naataata le ye ke: Ti ña naadii ke u bi, le ki dii waasan.

kpaan Kristo chee na, Uwumbør len ke timi aabør ñan.

6

¹ Timi bi kpaan Uwumbør chee ki tun waatuln na le gañni nimi, ni taa gaa Uwumbør aaterm yali. ² Uma Uwumbør le len ke,

“Naah ñeer pu na, le m pel saameen.

Bundaln ni ñeer ke m gaa si lii na, le m ter si.”

Li pel man, din le ni ñeer. Din le ye n-yoonn mu u ga gaa si lii na.*

³ Taa ñani tiwan ni ga leñ unii ubaa Uwumbør aasan ni na, aan ubaa taa len ke timi aatuln kpa taani. ⁴ Timi aabimbin aah bi pu na, nima le mæk binib ke ti ye Uwumbør aatutum. Kinye pu? ti kan falaa, ni limukl, ni tibør, ki ji limør, ni mòmæk ponn ni. ⁵ Binib lue timi ñinaalab, ki lañ timi tiyondir ponn ni, ki ñma tijar ti pu. Ti tun lituln linimaln, kaa geenii kinyeek, ki lann tijakaar. ⁶ Timi aabimbin bi chain la. Ti bee Uwumbør aabør, ki kpa limør, ni tibulchinn, ki gbii Uwumbør Aafuur Nyaan, ki gee binib mbaməm, ⁷ ki tuk bi Uwumbør aabør ti ye mbaməm na. Ti kpa Uwumbør aapəon. U len ke timi aabør ñan, nima le ye tijawan ti bi tinjängii ni tinjangan ni na. ⁸ Binib bibaa nyurñi timi, bibaa mu seei timi. Bibaa bii timi, bibaa mu pak timi. Bibaa len ke ti ñmanni binib la. Le ti tee len ibamən. ⁹ Taa kpa liyimbil binib chee. Ti kpa liyimbil Uwumbør chee la. Nkun dii timi, le ti beenin bi. Uwumbør cha falaa pii timi, ki mu aa cha u ku timi. ¹⁰ Tisui bii la. Yesu pu, le ti kpa mpopiin n-yoonn mòmæk. Ti ye bigiim la, le ki ña binib pam biwankpadam Uwumbør chee. Taa kpa dulnyaa wee ni aawan nibaa, ti kpa paacham aawan mòmæk. Nimina mòmæk le mæk ke ti sil ye Uwumbør aatutum.

¹¹ Nimi Korint aatiñ aanib, ti tuk nimi tiponn ni aabør mòmæk. Ti gee nimi sakpen. ¹² Naa ye ke timi le aa gee nimi. Ni ye ke nimi le aa gee timi. ¹³ M len nimi ke uja aah ga len waabim pu na. Ni li gee mi man, ke maah gee nimi pu na.

Ni taa dii binib bi kaa dii Yesu Kristo na aasan

¹⁴ Ni taa kpaan binib bi kaa gaa Yesu ki kii na chee man. Binib bi ñan na, ni binib bi kaa ñan na ga ñmaa kpaan tøb chee ee? Nwiihn ni mbəməon ga li ñmaa kpaan bi ii? ¹⁵ Kristo ni kinimbəñ ga li ñmaa kpaan kiməbaan aa? Unii u dii Yesu aasan na, ni unii u kaa dii na aabimbin kpaan aa? ¹⁶ Uwumbør aadiik ni ñiwaa kpaan aa? Naa kpaan. Timi le ye

Uwumbør u ye liməfadaan na aadiik. Uma ubaa le nan len ke,

“M ga li bi maanib aasui ni, ki chuun bikaa-sisik ni.

M ga li ye Baawumbør, bi mu ga li ye maanib.”†

¹⁷ Nima le cha Uwumbør ki bui ke,

“Nya binib bi kaa dii mi na ponn ni man, ki li bi nibaa,

ki di cha titunwanbir, le m ga gaa nimi.‡

¹⁸ M ga li ye Nite;

ni mu ga li ye njapətiib ni mbisatiib.§

Min Uwumbør u kpa mpəon mòmæk na, le len kina.”

7

¹ Maanigeekaab, Uwumbør aah puu tipuur tee ki tii timi na, cha ti di cha lituln li kaa ñan na mòmæk, ni ilandak i kaa ñan na mòmæk, ki li san u, ki li ye binib bi bi chain ki doo na.

Pəol aapopiin

² Ni li gee timi man. Taa ña ubaa bakaa, ki mu aa bii ubaa, ki mu aa ji unii ubaa aawan.

³ Maa len kina ke m galn nimi. Maah tuk nimi pu na, ti gee nimi la. Ti yaa kpo, bee ti yaa bi kan, ti po gee nimi la. ⁴ M kpa lipobil sakpen le ki len nimi. M kpa kipupuk sakpen ni pu. Nsui səñ mbaməm la. Timi aafalaa mòmæk ponn ni, m kpa mpopiin ni pu ki ti nyanj.

⁵ Tə, taah nan fuu Masedonia aatiñ ni na, taa ñmaa fuur. Ti nan kan limukl, ñipepel mòmæk ni. Binib nan kpak timi kinikpak-pak. Nimi aabør mu pu le ilandak nan joo timi. ⁶ Uwumbør u səñni binib bi kpa mpombiin na aasui na, uma le cha Taitus fuu ni ti chee ki nan səñ tisui. Waah fuu ni na, nima le cha tisui səñ. ⁷ Naa ye nima baanja le səñ tisui. U tuk timi nimi aabimbin aah ñan pu na. Nima le cha tisui səñ. U tuk timi ke ninimbil man ke ni ki kan mi, ke ni kpa mpombiin nimi aatunwanbir pu, ke ninimbil man ke ni kii maaməb. Nima le cha m moo kpa mpopiin.

⁸ Maah nan ñmee kigbarñ tii nimi na, kigbarñ ngbaan nan bii nisui ni yunn pəkaa. Nisui aah nan bii na, le ni gar mi. Dandana, naa ki gar mi. ⁹ M kpa mpopiin la. Naa ye ke nisui aah bii na le cha m kpa mpopiin. Nimi aapombiin le cha ni kpeln nimi aabimbin, nima le cha m kpa mpopiin. Uwumbør nan cha ni kpa mpombiin nimi aatunwanbir pu. Nima le kigbarñ ki nan bii nisui na nan ña nimi tinyoor. ¹⁰ Ba pu? Uwumbør yaa cha unii kpa mpombiin waatunwanbir pu kan, nima le ga cha u kpeln waabimbin ki ñmar. Naan ki gar u. Tə, dulnyaa wee ni aapombiin joo ni nkun la. ¹¹ Uwumbør aah cha ni

* 6:2 : Lik Aisaya 49.8.

† 6:16 : Lik Liifai Yaab 26.12; Jeremia 32.38; Esekil 37.27.

‡ 6:17 : Lik Aisaya 52.11.

§ 6:18 : Lik 2 Samuel 7.14; 1 Bibərb Aabør 17.13.

kpa mpombiin pu na, ni kan naah ŋa nimi tinyoor pu na. Nitalafal bi waabər ni. Ni gee liŋuul titunwanbir pu, ki ban ni nyan nibaa tibər ngbaan ni, ki san Uwumbər ijawaan, ki ban ni ki kan mi, ki ban ni ŋa Uwumbər aageehn, ki ban ni daa unii u tun titunwanbir na aatafal. Naah ŋa kina na, ni mək ke naa kpa taani ubaa tibər ngbaan ponn ni.

¹² Maah nan ŋmee kigbaŋ ngbaan tii nimi na, naa ye unii u tun titunwanbir na pu le m nan ŋmee ki, kaa ye bakaa aah kan u na pu le m ŋmee ki. M nan ban ke Uwumbər mək nimi naah gee timi mbaməm pu na. Nima le cha m ŋmee ki, ¹³ le tisui sɔŋ ni pu.

Taitus aah nan bi ni chee na, le usui sɔŋ nimi aabimbinyaan pu, le ni ŋa u mpopiin. Nima le cha ti mu kpa mpopiin sakpen. ¹⁴ M nan pak nimi u chee, le naa jinn mi inimɔn. Taah tuk nimi tibər ti na məmək, ti len mbamən la. Kina le taah nan pak nimi Taitus chee pu na, ti len mbamən. ¹⁵ U teer naah nan gaa u pu na, ki teer naah san u, ki pak waah len pu na, ki kii waaməb. Nima le cha u moo gee nimi. ¹⁶ M bee ke ni ga li beenin ŋani tiwan məmək mbaməm. Nima le m kpa mpopiin ni pu.

8

Naah ga tii Uwumbər ipiin pu na

¹ Tinaabitiib, ti ban ke ni bee Uwumbər aah ŋa tinyoor ŋa Yesu aanib bi bi Masedonia aatim ni pu na. ² Bi nan kan falaa, ni ntɔŋ, ni igiin sakpen a. Le bi mu nan kpa mpopiin ki ti nyan. Baagiin ponn ni, le bi nan kpa tibulchinn, ki tii Uwumbər ipiin sakpen. ³ M ga ŋmaa ji seeraa ki tii bi, ke baah kpa tiwan ni na, bi tii u, ki jer kina. Baageehn pu, le bi tii, ⁴ ki ganj timi ke ti gaa ipiin ngbaan, aan ki di tii Yesu aanib bi lann na. Ni mɔ bi ke bi ter bi la. ⁵ Bi tii ki jer taah nan dak pu na. Njan, le bi di bibaa tii Tidindaan, le ki nin di bibaa tii ti mu, Uwumbər aageehn pu. ⁶ Nima pu na, Taitus aah nan cha ni piin ki bi too ŋimobil ke ni tii Uwumbər na, le ti bui u ke u pɔn ubaa ki cha ni too ŋimobil ngbaan ki doo. ⁷ Ni ŋa Yesu naadii, le ki bee waabər, ki ga ŋmaa tuk biken. Ninimbil man waatuln pu. Le ni gee timi. Naah ŋani tiwan nimina məmək ki ti chaar jer na, ni li nyi ki tii ipiin mu ki ti jer kina.

⁸ Maah len pu na, naa ye ke m muk nimi ke ni tii. M tuk nimi ke Yesu aanib biken aanimbil man ke bi tii u ipiin, ke m bee ni mu aah gee u pu na. ⁹ Ni nyi Tidindaan Yesu Kristo aah kpa tibulchinn pu na. U nan ye uwankpadaan la. Nimi pu le u ŋa ugiin. Waah ŋa ugiin na, nima le cha ni mu ŋa biwankpadaan.

* 8:15 : Lik Nnyam 16.18.

¹⁰ Cha m tuk nimi maalandak. Naah nan piin ki bi too ŋimobil ŋi giina na, ni ŋan ke ni too ŋi ki doo libiln lee. Ni nan puen biken ki ban ke ni tii Uwumbər ipiin, ki nan puen piin ki bi too ipiin ngbaan. Pɔn nibaa man ki too i doo. Ninimbil nan man ke ni piin ki too ipiin ngbaan. ¹¹ Cha ninimbil li man ke ni tii naah ga ŋmaa tii pu na, aan ki too ipiin ngbaan doo. ¹² Unii yaa gee ke u tii Uwumbər ipiin ki yaa tii u waah kpa pu na kan, Uwumbər ga gaa la. Uwumbər aa ban ke unii tii ki jer waah kpa pu na.

¹³ Maa ban ke m ŋa nimi falaa ke m ter biken. M ban ke ni məmək ŋan la. ¹⁴ Maah len pu na le ye ke naah kpa sakpen pu dandana na, ni ŋan ke ni ter binib bi kaa kpa na. Ni mu yaa nan lann daalbaadaal kan, bi yaa nan kpa sakpen kan, bi mu ga ter nimi. Kina le ni məmək ga ŋan. ¹⁵ Ni ŋmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke, “Unii u nan kan sakpen na aa nan ji ki gur. Unii u mu nan kan siib na aa nan lann.”*

Taitus ni uŋeen aatotiib

¹⁶ Tɔ, m doon Uwumbər u cha Taitus ban u ter nimi na ke ti mu aah ban ti ter nimi pu na. ¹⁷ Ti bui u ke u pɔn ubaa ki dan ni chee, le u kii. Unimbil man ke u dan, waageehn pu le u ga dan. ¹⁸ Le ti ga cha tina aabo ubaa mu dii u dan ni chee. Tina aabo ngbaan aah mooni Yesu aabɔnyaan pu na le cha Yesu aanib məmək pak u sakpen. ¹⁹ Bi mu nyan u ke u dii timi ke ti buen ti ter Uwumbər aanib bi ye bigiim na. Nima le ga nyuŋ Tidindaan, ki mək bi ke ti ban ti ter tɔb la.

²⁰ Ti ga li joo ŋimobil sakpen ke ti tii bi. Taa ban ke unii ubaa bii timi ke ti gur tibaa ngem. ²¹ Tidindaan nyi ke ti ŋani mbaməm la. Ti ban ke binib mu bee ke ti ŋani mbaməm.

²² Nima le ti ga tun tina aabo uken u mu dii Taitus mam ki dan ni chee. N-yoonn məmək ti nan lik tina aabo ngbaan aabimbil aah bi pu na, ki kan ke unimbil man Uwumbər aatuln pu. U pak nimi ke ni ga ŋa maah ban pu na, nima le cha u moo ban ke u dan ni chee. ²³ Binib yaa baa nimi Taitus aabər kan, ni tuk bi ke u ye maatunjeer u ter mi m tuk nimi Yesu aabɔnyaan na la. Ubaa yaa baa nimi tinaabitiib bi dii Taitus na aabər kan, ni tuk u ke bi ye Yesu aanib aatutum la. Baabimbinyaan pu, le binib nyuŋni Kristo. ²⁴ Ni li mək bi ni Yesu aanib məmək naah gee Uwumbər aanib pu na, ki ter bi, ke taah nan pak nimi pu na.

9

Naah ga ter Yesu Kristo aadidiliib biken pu na

¹ Maa ki ban m ηmee kigban ki tuk nimi naah ga ter Yesu aanib bi bi Jerusalem ni pu na. ² M nyi ke ni ban ni ter bi. M nan pak nimi Masedonia aanib chee, ki bui bi ke nimi bi bi Griis aatiŋ ni na nan ban ni ter Yesu aanib giina. Ninimbil aah man ke ni ter Uwumbor aanib pu na, nima le cha bi ponn ni pam mu ban bi ter bi. ³ Le m ban m cha tinaabitiib bimina buen ni chee, aan bi ti kan ke taah nan pak nimi pu na, ti gbii la. Ni ga li bi ke maah nan len pu na, ki gor ke ni too ηmombil ngbaan. ⁴ Ni yaa kaa ye kina kan, Masedonia aatiŋ aanib bibaa yaa dii mi ki fuu ni ni chee, ki kan ke naa kee gor kan, ni ga jinn mi inimoon, naa ye mi baanja animoon, ti mōmōk animoon. Ba pu? ti nan pak nimi bi chee. ⁵ Nima le m dak ke ni ηan m gan tinaabitiib bimina ke bi loln m pu nsan ki buen ni chee, ki ter nimi ni too ηmombil ngbaan, naah nan puu tipuur ti na. M yaa fuu ni kan, m ga nan mui ni too ηi ki doo. Nima le ga mōk ke ni too ηi, nimi aageehn pu, naa ye ke bi nan muk nimi le ni too ηi.

⁶ M tuk nimi la, unii u bun tijikaar siib na ga nan chee siib la. Unii u mu bun tijikaar sakpen na ga nan chee sakpen la. ⁷ Unii mōmōk aah di pu ηa usui ni ke u ga tii ni na, cha u tii kina. U taa tii ni mpombiin, ki taa tii limukl aatiin. Ba pu? Uwumbor gee unii u tii ni mpopiin na la. ⁸ Uwumbor ga ηmaa ηa tinyoor mōmōk ηa ni pu, aan ni taa lann nibaa. Ni ga li kpa ki gur, ki ga ηmaa tii binib bimōk lann na. ⁹ Ni ηmee Uwumbor Aagban ni ke, “Ubulchindaan tii bigiim sakpen, waarjann aa kpa ndoon.”*

¹⁰ Uwumbor u di ηijikaabil di tii unii u bu tijikaar na, ki tii binib tijikaar bi ji na, uma le ga tii nimi naah ban pu na mōmōk, ki jer kina, aan ni moo ter binib biken. ¹¹ Ni yaa moo ter binib kan, Uwumbor le ga moo tii nimi. Naah ga tii timi ipiin ke ti tii biken na, nima le binib pam ga doon Uwumbor ipiin ngbaan pu. ¹² Ni yaa ter Yesu aanib ki tii bi baah lann pu na kan, nima le binib pam ga doon Uwumbor mbamom. ¹³ Ni yaa ter bi kan, nima le ga mōk bi ke ni gaa Kristo aabonyaan ki kii, ki kpa tibulchinn, ki yakr naah kpa tiwan ni na tii bima, ni biken mōmōk. Nima le ga cha bi nyun Uwumbor, ¹⁴ ki mee u tii nimi, ki li gee nimi, Uwumbor aah cha ni kpa tibulchinn sakpen pu na. ¹⁵ Cha ti doon Uwumbor u tii timi Ujapoon u jer ipiin mōmōk na man.

10

Pool aah len waatuln aabər pu na

¹ Min Pool mbaa gan̄ni nimi la. Ni ponn ni bibaa len ke maah nan bi ni chee na, maa

kaar nimi, ke m yaa bi nibaa chee kan, m kpa lipobil ki ηmee kigban ki sur nimi. Min Pool bi suuna ke Kristo aah bi pu na, ki gan̄ni nimi ke ni toor nimi aabimb̄n man, ² aan m yaa fuu ni ni chee kan, m taa chiin ni ponn ni bibaa. M nyi ke m yaa fuu ni ni chee kan, m ga ηmaa li kpa lipobil ki chiin binib bi len ke ti dii dulnyaa ni aanib aah dii pu na. ³ Ni ye mbamōn ke ti po ye binib la. Ni mu aa ye binib aajaak le ti jaa, ⁴ ki mu aa di binib aapōon le jan kijaak ngbaan. Ti di Uwumbor aapōon mu bii kinimb̄n aapōon mōmōk na le jan ki. Ti len ki nyar̄n binib bi kpaκ Uwumbor aabor kinikpakpak na, ⁵ ki nyar̄n binib bi kpa kalm̄baani ki dak ke bi kpa nlan ki jer Uwumbor na. Ti cha ilandak mōmōk kii Kristo aamōb. ⁶ Ti yaa bee ni ponn ni binib bi ga kii Uwumbor aamōboln na, le ti ga ηmaa daa binib bi gur kaa kii na aatafal.

⁷ To, ni lik binib paacham la aa? Ubaa yaa bi ni ponn ni ki len ke u ye Kristo aani kan, cha u teer ke ti mu ye Kristo aanib ke waah ye pu na la. ⁸ Tidindaan tii mi tininkpir ke m ter nimi ni dii u mbamōm, waa tii mi tininkpir ngbaan ke m bii nimi. M yaa puk kipupuk ki jer maah ba ga puk pu na kan, maan ji inimoon. ⁹ Ni taa li dak ke m ban m ηmee kigban ki ga li kpa nimi ijawaan na. ¹⁰ Bibaa len ke m ηmee tigbann ke mpōondaan na, ke m yaa bi ni chee kan, maa pōo, maaliin aa bi tibor̄ tibaa ni. ¹¹ Cha binib ngbaan aaboln bee ke ti yaa ηmee kigban ponn ni taah ga ηa pu na kan, ti yaa fuu ni kan, ti ga ηa kina la.

¹² Taa ban ke ti di tibaa ηaŋ binib bi yoor bibaa paacham na, kaa ban ke ti len ke ti ye bi ponn ni bibaa. Baa kpa nlan. Bi lik tōb aabimb̄n aah bi pu na, ki ηaŋni bibaa la. ¹³ Tima kan, taan li kpa kipupuk ki lakr taah tun lituln pu na. Ti ga li kpa kipupuk Uwumbor aah siin lituln li ki tii timi na pu. Taah nan tuk nimi waaliin na, nima le ye lituln ngbaan ponn ni ngem. ¹⁴ Ti nan puen biken ki fuu ni ni chee ki tuk nimi Kristo aabonyaan tee. Taah ηani kina na, ti po tun lituln li Uwumbor siin timi na la. ¹⁵ Taa ban mpakm biken aatuln pu. Ti kpa limakl ke ni ga moo dii Yesu aasan mbamōm, ki ga ter timi ke ti tun Uwumbor aatuln sakpen, waah siin li pu ki tii timi na. ¹⁶ Le ti ga ηmaa buen ntim mu daa ki jer nimi aatiŋ na, ki ti tuk binib tibonyaan tee. Taan buen biken aah tun lituln nin chee na, kaa ban ke bi pak timi biken aatuln pu.

¹⁷ Uwumbor Aagban len ke, “Unii umōk ban ke u puk kipupuk na, cha u puk kipupuk Uwumbor pu.”* ¹⁸ Unii yaa pak ubaa kan, nima le aa mōk ke Uwumbor aanimbil gb̄iin u. Uwumbor yaa pak unii

* 9:9 : Lik Ilahn 112.9. * 10:17 : Lik Jeremia 9.24.

kan, nima le mæk ke Uwumbør aanimbil sil gbiin u.

11

Binib bi ban ke bi ñmann Yesu aanib na aabør

¹ Tò, m yaa len kijørk aaliin siib kan, ni pòon nibaa man ki li kpa limør m pu. ² M gee nima sakpen ke Uwumbør aah gee nima pu na. Ni bi ke usapòon u kaa nyi uja na aah bi pu na, le m ban m di nima tii Kristo, ni li dii uma baanja. ³ M san ijawaan ke binib ga ñmann nima, ni taa ki dii Kristo mbamòm, ke kinimbør aah nan ñmann Adam aapuu lif pu na. ⁴ Unii yaa fuu ni ni chee ki yaa tuk nima tibor yayan ti kaa ye taah nan tuk nima Yesu aabør ti na kan, ba ña ni ji limør u pu? Ba ña ni gaa tibor ti kaa ye Yesu aabònyaan, kaa cha ni kan Uwumbør Aafuur Nyaan na? Taah nan tuk nima Yesu aabònyaan tee na, tibor ngbaan le nan cha ni kan Uwumbør Aafuur Nyaan.

⁵ Binib bi ñmanni ke bi ye Yesu aakpambalb na, maa dak ke bi jer mi. ⁶ Nibaakan, maan ñmaa len ke unii u bae mbaem sakpen na aah len pu na. M mu nyi Yesu aabør mbamòm, ki ñeer ti mòmæk tuk nima, binib aanimbil ni.

⁷ M nan sunn mbaa taab ke m yoor nima paacham; kinye pu? m nan tuk nima Uwumbør aabònyaan, kaa jin nima kidaak. Maah ña kina na, ni kpa taani ii? ⁸ Maah nan tuk nima Uwumbør aabør na, Yesu aanib biken nan pa mi la. Ni naahn ke m nan yoor baamombil ngbaan ke m li joo ter nima le na. ⁹ Buyoonn m nan bi ni chee ki lann maah ban pu na, maa muk nima ke ni ter mi. Tinaabitii bi nyan Masedonia aatin ni na nan joo ni maah ban tiwan ni na mòmæk. Maah nan bi pu n-yoonn ngbaan na, m ga li beenin bi kina la, kaa muk nima ke ni ter mi. ¹⁰ Kristo pu le m len mbamòm, maan muk unii ubaa nibaa chee Griis aatin ponn ni ke u ter mi. ¹¹ Ba pu? Ni ye ke maa gee nima le ki len kina aa? Uwumbør nyi ke m gee nima la.

¹² M ga li beenin tuk nima Yesu aabør, kaaan ji nima kidaak. Binmanmannim bi ji nima kidaak na aan ñmaa pak bibaa ki len ke bi bi ke taah bi pu na. ¹³ Binib ngbaan ñmanni nima la. Baa ye Kristo aakpambalb. Bi ñmanni nima ke bi tun waatuln, ki mu aa tun. ¹⁴ Baah ñani kina na, ni taa cha ni gar nima. Kinimbør kibaa ñmanni ke ki ye Uwumbør aatuun u wiin chain na. ¹⁵ Kinimbør aatum yaa ñmanni ke bi ye bininyaam kan, ni taa cha ni gar nima. Uwumbør ga daa bitafal baatuln aah ñeer pu na.

Pòol aah ji falaa Yesu Kristo pu pu na

¹⁶ M ki tuk nima la, ni taa dak ke m ye ujør. Ni mu yaa dak ke m ye ujør kan, ni li

kpa limør m pu, ki cha m mu pak mbaa siib. ¹⁷ Maah ga len pu na aa ye Tidindaan aabør aaboln. Maah ga pak mbaa pu na, m ga len ke ujør na la. ¹⁸ Binib pam le bi ki pak bibaa dulnyaa ni aawan pu. Nima le m mu ga pak mbaa. ¹⁹ Ni dak ke ni kpa nlan. Ba ña ni ji limør bijørb pu ki kpa mpopiin? ²⁰ Maah len pu na le ye ke unii yaa chuu nima tinaagbiir, bee u ji nima aawan, bee u ñmann nima, bee u kpa kalmbaani, bee u faa nima kitapak kan, le ni kpa limør u pu. ²¹ Taah kaa muk nima kina na, le ni bii timi, ke taa kpa mpòon aa?

Unii ubaa yaa kaar ke u pak ubaa kan, m mu kaar kina la. M len ke ujør na la. ²² Binmanmannim ngbaan ye Hiibru yaab la aa? M mu ye. Bi ye Israel yaab la aa? M mu ye. Bi ye Abraham aayaabitii la aa? M mu ye. ²³ Bi ye Kristo aatum la aa? M mu ye ki jer bi. M ña nima gafara la, m len ke ujør na la. M nan tun Kristo aatuln ki jer bi, ki koo tiyondir ponn ni ki jer bi. Kristo pu, binib nan gbaa mi ñinaalab ki ti chaar jer. M nan kani linimaln, naa nan pòò ke m kpo. ²⁴ Nfum muñmu le Juu yaab gbaa mi linaalab nfum piitaa ni muwae. ²⁵ Rom yaab nan gbaa mi ñidabal nfum mutaa la. Binib nan mae mi ñitakpal nfum mbaa la. Nfum mutaa le inji liin nnyusakpem ni ki cha mi. Kinyeek kibaa ni nwimòn le m nan bi likpaln pu nnyusakpem ni. ²⁶ M nan chuun ñisachun n-yoonn mòmæk, ki kani linimaln nnyun ni, le ki kani linimaln biffiirb chee, le ki kani linimaln maanib Juu yaab chee, le ki kani linimaln binib bi kaa ye Juu yaab na chee, le ki kani linimaln ntum ponn ni, ni kipòok ni, ni nnyusakpem ni, le ki kani linimaln binib bi ñmann ke bi ye Yesu Kristo aanib na chee. ²⁷ M tun Yesu Kristo aatuln linimaln, ki kani falaa, kaa geeni kinyeek. Nkon ni nnyunyuu mæk nan joo mi. M nan lann tijikaar. Tiwoor nan joo mi. Maawanpeenkaan aa nan fuu tiwoor ngbaan. ²⁸ Naa ye falaa umina baanja le m kan. Ilandak joo mi iwiin mòmæk Yesu aanib mòmæk pu. ²⁹ Ubaa yaa kaa kpa mpòon kan, ni yòl m mu aawon la. Ubaa yaa tøj uken ke u tun titunwanbir kan, ni fiini maanjuul la.

³⁰ Tò, m yaa puk kipupuk kan, m ga puk kipupuk maadabur aabør pu la. ³¹ Tidindaan Yesu Aate Uwumbør, u yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, uma le nyi ke m len mbamòm la. ³² Maah nan bi Damaskus aatin ni, Ubør Aretas aayoonn na, le kitiñ ngbaan aaninkpel nan ban u chuu mi, le ki cha waatòb aajab si kii kitiñ na aabisamòb chee, ke bi nan chuu mi. ³³ Le ñjòtib di mi ña kibòokuuk sakpen ni, ki ti di mi laan takolu u bi kitiñ ngbaan aagoln pu na, le m nyan unjaal ni.

Pɔɔl aah kan tibɔkpiirkaan ti na

¹ See m puk kipupuk. Ni mu aa kpa tinyoor. M ga tuk nimi Tidindaan aah mɔk mi lijnjiir aawan pu ki kpiir tibɔr ti tuk mi na. ² Njibin kipiik ni njinaa le Uwumbɔr nan yoor mi buen udo paacham. M nyi u di maawiin baanja le buen aan u di maawiin ni nwon mɔk le di buen. Uma le nyi. ³ M po nyi ke Uwumbɔr yoor mi buen paacham, Paradais* ni. ⁴ Le m njun tibɔr ti maan njmaa tuk unii ubaa na. Uwumbɔr aa kii ke m len ti. ⁵ Lijnjiir aawan ngbaan pu, le m ga puk kipupuk. Maan pak mbaa, m ga puk kipupuk maadabur aabɔr pu la. ⁶ M yaa ban m puk kipupuk kan, maan le ye uɔr; ba pu? m ga len mbamɔn la. M mu aan puk kipupuk. Ba pu? maa ban ke unii ubaa pak mi ki jer maah njeer pu na. M ban ke bi lik maabimbin aah bi pu na, ki pel maah len pu na, le ki bee maah bi pu na.

⁷ Tɔ, Uwumbɔr aah nan mɔk mi lijnjiir aawan sakpen pu na, waa ban ke m yoor mbaa paacham lijnjiir aawan ngbaan pu. Nima le u cha limukl li nyan ni kinimbɔr chee na muk mi. Limukl ngbaan wu mi ke nkokon aah saa tiwon kan, ni wu pu na. ⁸ Le m mee Tidindaan nfum mutaa ke u nyan mi limukl ngbaan ni. ⁹ Le waa kii, le ki bui mi ke waaterm le ga cha m nyanj limukl ngbaan; ba pu? unii u kaa kpa mpɔɔn na ga li kpa waapɔɔn mbamɔm. Le m kpa mpoɔin ki kpa kipupuk maadabur aabɔr pu, aan ki li kpa Kristo aapɔɔn. ¹⁰ M yaa kan idabur, ni njisiibil, ni falaa, ni limukl, ni tibɔr, Kristo pu kan, le ni mɔ mi; ba pu? maah kaa kpa mbaa aapɔɔn buyoonn na, le m kpa Kristo aapɔɔn.

Pɔɔl aatafal aah bi Korint aatiŋ aanib ni pu na

¹¹ Ni yaa ba pak mi kan, ni ba ga li njan. Naah kaa pak mi na, nima le cha m pak mbaa ke uɔr na. M yaa kaa bi tibɔr tibiaa ni kan, binib bi njmanni ke bi ye Yesu aakpambalb na aa jer mi. ¹² Maah nan bi ni chee na, m nan tun lijnjiir aawan Uwumbɔr aapɔɔn pu, ki nan kpa limɔr n-yoonn mɔmɔk. Nima le mɔk ke m ye Yesu aakpambalb mbamɔm. ¹³ Yesu aanib biken jer nimi kinye? Maah kaa muk nimi ke ni tii mi nibaa na le cha bi jer nimi ii? Nimina yaa kpa taani kan, m njan nimi gafara la.

¹⁴ Tɔ, dandana wee, m gor ke m dan ni chee taataa. Maan li ban nibaa ni chee. M ban nimi la, naa ye nimi aamombil. Mbim aa kpiini tetiib, tetiib le kpiini mbim. Ni bi ke maabim na la. ¹⁵ Nima le ni mɔ mi ke m di mbaa tii nimi, ki tun lituln linimaln ke m ter nimi. M yaa moo gee nimi kan, nimi aageehm bar la aa?

¹⁶ Ni ye mbamɔn, maa nan njani nimi falaa ke ni tii mi nibaa. Le ni ponn ni bibaa len ke m nan njmanni nimi, ki jin nimi aawan. M jin nimi aawan kinye? ¹⁷ Maah nan cha binib buen ni chee na, bi ponn ni ubaa nan jin nimi aawan ki tii mi ii? Aayii. ¹⁸ M nan ganj Taitus ke u buen ni chee, le ki cha tina aabo uken mu dii u. Taitus jin nimi aawan nibaa aa? Aayii. Ti kpaan nlandak mubaa la. Maah njani pu na, u mu njani kina la. Ti mɔmɔk dii kitaabuk kibaa la.

¹⁹ Ni dak ke ti len ke ti nyan tibiaa tibɔr ni la aa? Taa njani kina kpala. Ti bi Uwumbɔr aanimbiin ni, ki len Kristo aah ban pu na. Maanigeekaab, ti ban ke ti ter nimi ke ni moo dii Uwumbɔr aasan mbamɔm. Nima le cha ti len. ²⁰ M san ijawaan ke m yaa fuu ni ni chee kan, naah bi pu na aan li mɔ mi, m mu aah ga li bi pu na aan li mɔ nimi mu. M san ijawaan ke m ga nan mui ni bi kpak tɔb kinikpakpak, ki kpa lipiipoln tɔb pu, ki gee lijnuul tɔb pu, ki yakr tɔb, ki sii tɔb, ki bii tɔb, ki kpa kalmbaani, ki njma tijar, ²¹ ke m yaa fuu ni ni chee ki kan ke ni ponn ni pam tun titunwanbir, ni tijɔn aatun, ki gɔr kidagook, ki njani tiwan ni kaa njan na, kaa kpeln nimi aabimbin kan, ni ga bii nsui sakpen. Le Maawumbɔr ga cha m ji inimɔn ni pu.

13

Kookoo aasurm ni idoon

¹ Tɔ, m ga dan nan mann nimi taataa la. Ni yaa galn unii ubaa kan, maan gar nimi, see biseeraadam bilee, bee bitaa len.* ² Maah nan mann nimi lelee na, m nan sur ni ponn ni bimɔk tun titunwanbir na. Dandana wee, maah kaa bi ni chee na, m ki sur bi ke maah nan sur bi njan pu na, ke m yaa fuu ni kan, m ga daa bitafal. ³ Nima le ga mɔk nimi ke Kristo le cha m len. Waa ye udabur ni chee, u kpa mpɔɔn ni chee. ⁴ U nan di waapɔɔn lii ki cha bi kpaa u ndɔpuinkoo pu. Dandana, u fu Uwumbɔr aapɔɔn pu la. Timi bi mu kpaan u chee na aa kpa mpɔɔn. Ti mu aah kpaan u chee na, ti mu fu Uwumbɔr aapɔɔn pu, ki ga njmaa mɔk nimi mpɔɔn ngbaan.

⁵ Ni lik nimi aabimbin aah bi pu na man, ke ni sil tii Yesu Kristo naadii aan naa tii. Ni taa lik maabimbin aah bi pu na man, ni li lik nimi nibaa aabimbin aah bi pu na. Naa bee ke Yesu Kristo bi ni ni ii? U bi ni ni la; u yaa kaa bi ni ni kan, naa ye waanib mbamɔm. ⁶ M kpa limakl ke ni ga bee ke timi le ye waanib mbamɔm. ⁷ Ti mee Uwumbɔr tii nimi, ke ni taa tun titunwanbir. Naa ye ke ti ban ti mɔk nimi timi aabamɔn la. Ni yaa po dak ke taa ye Yesu aanib mbamɔm kan, ti po ban ke ni tun lituln li njan na la. ⁸ Ba pu? taan njmaa di mpɔɔn mu Uwumbɔr tii timi

* 12:3 : Paradais ye Uwumbɔr do paacham la.

* 13:1 : Lik Ikaal 17.6; 19.15.

na, ki leŋ tibɔnyaan tee. Ti ban ke tibɔnyaan ngbaan loln nsan la. ⁹ Ti yaa kaa kpa mpɔɔn, le nimi le kpa mpɔɔn kan, ni mɔ timi la. Le ti mee Uwumbɔr tii nimi ke ni toor nimi aabimbin. ¹⁰ M ŋmee kigbar kee, ke maah kaa bi ni chee na, m yaa nan fuu ni ni chee kan, m taa chiin nimi, ki mɔk nimi maapɔɔn. Nima le cha m ŋmee ki. Tidindaan le tii mi tininkpir ke m ter nimi ni dii waasan mbamɔm. Waa tii mi tininkpir ngbaan ke m di bii nimi.

¹¹ Nnaabitiib, tibɔr ti gur na le ye ke m ban m chɔi nimi la. Toor nimi aabimbin man. Sɔŋ tɔb aasui man. Ni li kpa kimɔbaan ni nsuudoon man, le Uwumbɔr u gee timi ki tii timi nsuudoon na ga li bi ni chee.

¹² Ni li dooni tɔb mbamɔm man.

Uwumbɔr aanib bimɔk bi do na dooni nimi.

¹³ Tidindaan Yesu Kristo aanimbaasaln, ni Uwumbɔr aageehm, ni Waafuur Nyaan aamɔbaan li bi ni mɔmɔk chee.

Kigban̄ ki Pɔɔl ɲmee ki tii GALASIA YAAB na

¹⁻² Min Pɔɔl ni nnaabitiib bimɔk bi m chee na dooni nimi Yesu aanib bi bi Galasia aatim ni na. Yesu Kristo ni Tite Uwumbɔr u fikr u nkun ni na le ɲa mi waakpambal. Naa ye unibɔn le ɲa mi, kaa ye binib le di lituln ngbaan tii mi.

³ Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

⁴ Tite Uwumbɔr aageehn pu, le Kristo nan kpo timi aatunwanbir pu, ke u nyan timi dulnyaa wee aatunwanbir ni. ⁵ Uwumbɔr le yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Tibɔnyaan baan baanja le bi

⁶ Kristo aanimbaasaln pu, le Uwumbɔr yin nimi ke ni dii u. Ni tee gar mi pam; ba pu? ni ban ni di Uwumbɔr lii mala, ki gaa tibɔyayan, ⁷ ti kaa ye tibɔnyaan na. Binib bibaa bi, ki muk nimi, ki ban bi kpeln Kristo aabɔnyaan tee. ⁸ Timi le yaa tuk nimi tibɔr ti kaa ye taah nan tuk nimi tibɔnyaan ti na, bee ni ti ki ye Uwumbɔr aatuun u nyan ni Uwumbɔr do na le tuk nimi tibɔyayan tee kan, cha Uwumbɔr puun lii u pu. ⁹ Taah nan tuk nimi pu na, m ki tuk nimi dandana wee, ke unii ubaa yaa tuk nimi tibɔyayan ti kaa ye naah nan gaa tibɔnyaan ti na kan, cha Uwumbɔr puun lii u pu.

¹⁰ M ban m piir binib aasui le aan Uwumbɔr aasui? M ban ke binib pak mi ii? Aayii. M yaa ban ke binib pak mi kan, maa ba ga li ye Kristo aatutunn.

Pɔɔl aah ɲa Yesu Kristo aatutunn pu na

¹¹ Nnaabitiib, m ban ke ni bee ke maah nan tuk nimi tibɔnyaan ti na, taa nyan ni binib chee. ¹² Maa nan gaa ti binib chee. Unii ubaa aa di ti tuk mi. Yesu Kristo ubaa le kpiir ti tuk mi.

¹³ Ni nan ɲun maabimbin aah nan ye pu buyoonn m nan dii Juu yaab aasan na. M nan ɲa Uwumbɔr aanib falaa sakpen a, ki ban ke m kuln bi. ¹⁴ M nan dii Juu yaab aasan ki jer ɲjeen aatɔtiib ponn ni pam aah dii pu na. Nnimbil nan man tiyaaajatiib aakaal pu.

¹⁵ Uwumbɔr aanimbaasaln pu, le u lee mi buyoonn baa nan kee ma mi na, le ki yin mi ke m dii u. ¹⁶ Waageehn pu le u kpiir Ujapɔɔn aah bi pu na mɔk mi, ke m buen ti tuk binib bi kaa ye Juu yaab na waabɔr. Waah ɲa kina na, le maa buen unii ubaa chee ki ti kpokl maah ga ɲa pu na, ¹⁷ kaa buen Jerusalem ki ti kpokl binib bi puen ye Yesu aakpambalb na chee. M nan buen Arabia aatiŋ ni ki ti ni nima mbaa ki

mee Uwumbɔr, le ki nin gir buen Damaskus aatiŋ ni. ¹⁸ Njibin ɲitaa aah jer na, le m buen Jerusalem m ti mann Piita, ki nan bi u chee iwiin kipiik ni inmu. ¹⁹ Maa nan ki kan Yesu aakpambalb ubaa kpee, see Jems u ye Tidindaan aanaal na baanja.

²⁰ Maah ɲmee pu tii nimi na, Uwumbɔr nyi ke maa mɔn nnyamɔn.

²¹ Tɔ, le m nyan Jerusalem, ki buen Siria aatiŋ ni, ni Silisia aatiŋ ni. ²² N-yoonn ngbaan Kristo aanib bi nan bi Judea aatim ni na aa nan kee kan mi, kaa nyi mi. ²³ Bi po ɲun ke uja u nan ɲani bi falaa na, dandana wee u chuun mooni tibɔnyaan ti u nan ban u bii ti na. ²⁴ Nima le cha bi nyun Uwumbɔr m pu.

2

Pɔɔl ni Yesu Kristo aakpambalb biken

¹ Njibin kipiik ni ɲinaa aah jer na, le m ni Banabas gir buen Jerusalem. Taitus mu nan dii timi. ² Uwumbɔr nan tuk mi ke m buen Jerusalem. Nima le cha m buen. Le m ni Yesu aanib aaninkpiib kuun tɔb chee tibaa, le m ɲeer tuk bi tibɔnyaan ti m mooni binib bi kaa ye Juu yaab chee na; ba pu? m nan ban ke bininkpiib ngbaan kii maah tun Uwumbɔr aatuln pu na, maatuln taa bee fam. ³ Tɔ, Taitus u nan bi m chee na ye Griik aanii la. Le Yesu aanib aaninkpiib ngbaan aa muk u ke u gii uchakpaln. ⁴ Binib bibaa bi, ki ɲmanni ke bi dii Yesu Kristo, ki kpaan ti chee; bima le nan ban ke bi gii u. Bi kpaan ti chee ke bi lik taah gaa tibaa pu ki dii Yesu aasan kaa ki dii Moses aakaal na. Le bi nan ban ke bi muk timi ti ki dii Moses aakaal. ⁵ Le taa kii baah ban pu na kpala. Taa nan ban unii ubaa kpeln Yesu aabɔnyaan tee ki tuk nimi tibɔyayan.

⁶ Yesu aanib aaninkpiib bi kpa liyimbil na, baah bi pu na, naa ye nibaa m chee; ba pu? Uwumbɔr aa pak ubaa ki jer uken, binib ngbaan aa len ke m di tibɔr tibaa ki kpee maah mooni tibɔr ti na pu. ⁷ Bi bee ke Uwumbɔr lee mi ke m di Yesu aabɔnyaan tuk binib bi kaa ye Juu yaab na, ke waah nan lee Piita u ti tuk Juu yaab pu na. ⁸ Uwumbɔr u tii Piita mpɔɔn ke u ti tuk Juu yaab Yesu aabɔnyaan na, uma le tii m mu mpɔɔn ke m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na. ⁹ Le Jems, ni Piita, ni Jɔnn, bi ye Yesu aanib aaninkpiib na, bee Uwumbɔr aah ter mi waatuln ponn ni pu na, le bi di biŋaal tii m ni Banabas ke naabitiib pu na, ki kii ke ni ɲan ke ti buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, aan bi mu buen Juu yaab chee. ¹⁰ Bi nan ban ke ti li teer ki ter binib bi ye bigiim bi ponn ni na. M mu aanimbil man ke m ter bi.

Pɔɔl aah kae Piita pu na

¹¹ Tɔ, Piita aah fuu ni Antiok aatiŋ ni na, le m kpak u; ba pu? u nan kpa taani la. ¹² Bijab

bi nan nyan ni Jems chee na aah kaa nan kee fuu ni buyoonn na, u nan ji binib bi kaa ye Juu yaab na chee tijikaar. Bijab ngbaan aah nan fuu ni na, le u nyan binib bi kaa ye Juu yaab na chee, kaa ki ji bi chee tijikaar; ba pu? u nan san Juu yaab bi nyan ni Jems chee na ijawaan. ¹³ Le Juu yaab bi nan bi Antiok aatin ni na mu nani Piita aah na pu na. Bi nyi tiwan ni njan na, le kaa nani ni. Hali bi nan cha Banabas mu yenn. ¹⁴ M nan kan ke baa dii Yesu aabonyaan mbamom. Le m tuk Piita bi mamak aanimbil ni ke, “Aa ye Juu aani la. Aa yaa dii binib bi kaa ye Juu yaab na aah dii pu na, kaa ki dii Juu yaab aasan kan, ba na aa muk binib bi kaa ye Juu yaab na ke bi dii Juu yaab aasan?”

Gaakii pu le Uwumbor ga gaa binib lii

¹⁵ To, ti ye Juu aamaal ni la. Taa ye binib bi kaa ye Juu yaab bi ye titunwanbirdam na; ¹⁶ le ti mu nyi ke unii yaa dii Moses aakaal kan, nima le aan cha Uwumbor len ke waabor njan. Unii yaa gaa Yesu Kristo ki kii kan, nima le ga cha Uwumbor len ke waabor njan. Le ti gaa Yesu Kristo ki kii; ba pu? taah gaa u ki kii pu na, nima le cha Uwumbor len ke timi aabor njan, naa ye ke ti dii Moses aakaal mbamom le cha u len; ba pu? Uwumbor aan len ke unii ubaa aah dii nkaal ngbaan pu na le cha waabor njan. ¹⁷ Taah kpaan Kristo chee ke ti njan pu na, nima le mok ke timi Juu yaab ye titunwanbirdam ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu aah ye pu na. Nimina mok ke Kristo ban titunwanbir aa? Aayii. ¹⁸ M nan yii Moses aakaal ki dii Yesu aasan la. M yaa ki dii nkaal ngbaan kan, nima le ga na mi utunwanbirdaan. ¹⁹ Maa ki dii nkaal ngbaan ke unii u kpo na aah kaa ki dii pu na la. Ni naahn ke nkaal ngbaan aah ku mi le na. M yii nkaal ngbaan ke m li bi Uwumbor aah ban pu na la. ²⁰ M nan kpo Kristo chee ndapuinkoo pu, le m mu beenin fu; naa ki ye min Pool le fu. Kristo le fu m ni. Uma Uwumbor Aajapoon u gee mi ki nan kpo m pu na, uma le m gaa u ki kii, nima pu le m bi. ²¹ Maa yii Uwumbor aanimbaasaln. Maah len pu na le ye ke unii yaa bui ke waah dii Moses aakaal na, nima le ga gaa u lii kan, u bui ke Yesu nan kpo fam le na.

3

Nkaal bee gaakii

¹ Galasia aatin aanib, bijorb, nima nmann nimi ke ni taa ki dii mbamon? Ti nan tuk nimi Yesu Kristo aah nan kpo ndapuinkoo pu pu na. Ni bi ke ninimbil aah kan le na. ² Cha m baa nimi mbaan mbaa. Naah dii Moses aakaal na le cha ni gaa

Uwumbor Aafuur Nyaan aan naah njan Yesu aabonyaan tee ki gaa u ki kii na le cha ni gaa? ³ Uwumbor Aafuur Nyaan aapoon pu, le ni nan piin ki dii waasan. Ni ye bijorb ki dak ke ni ga nmaa dii u nimi nibaa aapoon pu uu? ⁴ Uwumbor aah tun litukpaan ki tii nimi na, ni ye fam la aa? M mak ke laa ye fam. ⁵ Uwumbor nan tii nimi Waafuur Nyaan ki tun lijnjiir aatun nikaasisik ni. Naah dii Moses aakaal na le cha u nani kina aan naah njan Yesu aabonyaan tee ki gaa u ki kii na le cha u nani kina?

⁶ Ni nimee Uwumbor Aagban ni ke, “Abraham nan gaa Uwumbor aamaboln ki kii, kina pu na le Uwumbor gaa u ke u ye uninyaan u chee.”* ⁷ Nimina mok timi ke binib bi gaa Uwumbor ki kii na, bima le ye Abraham aayaabitii. ⁸ Ni ki nimee Uwumbor Aagban ni ke Uwumbor nan bee ke binib bi kaa ye Juu yaab na ga nan gaa u ki kii ki njan. Baah kaa nan kee gaa u ki kii buyoonn na, le u nan puen tuk Abraham tibonyaan tee, ki bui u, “Aa pu, le m ga na tinyoor na njanibol momok pu.”† ⁹ Nima pu na, Uwumbor ga na tinyoor na binib bi gaa u ki kii na pu, ke waah nan na tinyoor na Abraham u nan gaa u ki kii na pu na.

¹⁰ To, binib bimok dii Moses aakaal ke bi njan na, Uwumbor aamapuur bi bi pu la. Ba pu? ni nimee Uwumbor Aagban ni ke, “Uwumbor aamapuur bi unii umok yii, kaa dii ikaal ni mmokm mumok bi Nkaal aagban ni na pu la.”‡ ¹¹ Ni ye mbamon la, unii yaa dii Moses aakaal kan, nima le aan cha Uwumbor len ke waabor njan. Ni nimee Uwumbor Aagban ni ke, “Unii yaa gaa Uwumbor ki kii kan, Uwumbor ga len ke udaan ngbaan aabor le njan, uma le ga kan limofal li kaa kpa ndoon na.”§ ¹² Moses aakaal bi, le ki cha naadii mu bi. Nkaal ngbaan len ke unii u dii mu mbamom na ga li kpa limofal.*

¹³ Ti bii nkaal ngbaan la, nima le Uwumbor aamapuur bi ti pu. Le Kristo nyan timi mmapuur ngbaan ni; kinye pu? u nan kpo ndapuinkoo pu ki dii mmapuur ngbaan di tun uma ubaa aayil pu, ke baah nan nimee Uwumbor Aagban ni pu na ke,† “Unii umok bi kpa u ndapuinkoo pu na, Uwumbor aamapuur bi u pu la.” ¹⁴ Uwumbor nan na tinyoor na Abraham pu. Le Yesu Kristo nan kpo ti pu ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu kan tinyoor ngbaan. Le ti yaa gaa Yesu ki kii kan, ti ga gaa Uwumbor Aafuur Nyaan, waah nan puu tipuur ti ke u ga tii timi na.

Nkaal na, ni tipuur ngbaan

* 3:6 : Lik Mpiin 15.6; Rom Yaab 4.3. † 3:8 : Lik Mpiin 12.3. ‡ 3:10 : Lik Ikaal 27.26. § 3:11 : Lik Habakuk 2.4. * 3:12 : Lik Liifai Yaab 18.5. † 3:13 : Lik Ikaal 21.23.

¹⁵ Nnaabitiib, m ga di binib aabɔr ki di ɲaɲ Uwumbɔr aabɔr aah bi pu na la. Unii yaa puu tipuur, ki ɲmee waayimbil ti pu kan, ubaa aan ɲmaa kpeln ti, kaan ɲmaa ɲa ti fam. ¹⁶ Uwumbɔr nan puu tipuur tii Abraham ni uyaabil la. Waa len ke uyaabitiib, kaa len ke kinipaak, u len ke unibaan la. U nan len ke uyaabil la.† Uma le ye Kristo. ¹⁷ Maah len pu na le ye ke Uwumbɔr nan puu tipuur, ki puu ke u ga sil ɲa kina [Kristo pu]. ɲibin ikui inaa ni ɲibin piitaal aah jer na, le u tii binib nkaal. Nkaal ngbaan aa ɲa tipuur ngbaan fam. ¹⁸ Tipuur ngbaan pu le Uwumbɔr nan ɲa tinyoor ɲa Abraham pu. Nima le mɔk ke u ga ɲa tinyoor ɲa ti mu pu, tipuur ngbaan pu. Naa ye ke ti dii nkaal ngbaan le ga cha u ɲa tinyoor ɲa ti pu.

¹⁹ Ni yaa ye kina kan, ba pu Uwumbɔr nan tii binib nkaal ngbaan? U nan tii bi nkaal ngbaan ke bi bee titunwanbir aah ye pu na. U ban ke nkaal ngbaan li bi ki nan saa buyoonn Abraham aayaabil§ ga fuu ni na. Abraham aayaabil ngbaan le Uwumbɔr nan puu tipuur ngbaan tii u. Uwumbɔr nan cha waatuuntiib di nkaal ngbaan tii Moses, ke u di tii binib. ²⁰ Uwumbɔr nan cha waatuuntiib ni Moses le tii binib nkaal ngbaan. Uwumbɔr ubaa le nan puu tipuur na ki tii Abraham.

Nkaal ngbaan aatuln

²¹ Moses aakaal kpak Uwumbɔr aah puu tipuur ti na aa? Aayii. Nkaal ngbaan yaa ba ɲmaa tii timi limɔfal kan, nkaal ngbaan pu le ti ba ga ɲmar. ²² To, Uwumbɔr Aagbaɲ len ke dulnyaa ni aanib mɔmɔk ye titunwanbirdam la, ke Uwumbɔr aah nan puu tipuur ti na, u ga ɲa tinyoor ɲa binib bi gaa Yesu Kristo ki kii na pu. Binib bi gaa u ki kii na, bima le u ɲa tinyoor ɲa bi pu.

²³ Buyoonn Yesu aa nan kee fuu ni na, Moses aakaal nan dii timi ki nan saa buyoonn Yesu nan dan dulnyaa ni na ke ti gaa u ki kii. ²⁴ Nkaal ngbaan nan ye ukikiir ki kii timi, ki nan saa buyoonn Yesu fuu ni na, aan ti gaa u ki kii le ki ɲmar. ²⁵ Dandana wee Yesu le ti gaa ki kii. Moses aakaal aa ki joo timi.

²⁶ Nimi bimɔk gaa Yesu Kristo ki kii na, u pu le ni ye Uwumbɔr aabim. ²⁷ Baah nan muin nimi nnyun ni, Kristo aayimbil pu na, ni gaa Kristo aabimbin la. ²⁸ Naah kpaan Yesu Kristo ni na, ni mɔmɔk ye unibaan la. Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ni binaagbiib ni mmaal aabim, ni bijab ni bipiib, ni mɔmɔk ye unibaan la. ²⁹ Ni ye Kristo aanib la. Nima le ni ye Abraham aayaabitiib. Le ni ni u ga kan tiwanyaan ni Uwumbɔr nan puu tipuur ke u ga tii nimi paacham na.

4

¹ Maah len pu na le ye ke ubo u ga ji lifaal na le yeh ute aawan mɔmɔk; le waah laa ye ubo buyoonn na, waa jer unaagbiija. ² U bi waaninkpiib ni bimɔmɔkb aanjaal ni, ki nan saa nwiin mu ute siin na. ³ Ti mu bi kina la. Buyoonn taa nan kee nyi Yesu aabɔr na, dulnyaa aawanbir nan joo timi tinaagbiir la. ⁴ Naah nan ɲeer n-yoonn mu na, le Uwumbɔr nan tun ni Ujapɔɔn. Upii le nan ma u. Juu yaab aakaal le nan joo u, ⁵ ke u gaa binib bi dii nkaal ngbaan na lii, aan Uwumbɔr ɲa timi waabim.

⁶ Taah ye Uwumbɔr aabim na, le Uwumbɔr tun ni Ujapɔɔn Aafuur Nyaan tisui ni. Muma le cha ti yin Uwumbɔr ke Tite. ⁷ Nima pu na, saa ki ye unaagbiija. Aa ye Uwumbɔr aabo la. Saah ye waabo na, aa ga kan waah puu tipuur ti na [Kristo pu].

Pɔɔl aatafal aah bi Galasia yaab ni pu na

⁸ Buyoonn naa nan kee nyi Uwumbɔr na, ɲiwaa ɲi kaa ye Uwumbɔr na nan joo nimi tinaagbiir la. ⁹ Dandana wee, ni nyi Uwumbɔr, le u mu nyi nimi. Ba ɲa ni ban ni labr ki ki dii dulnyaa aawanbir mu kaa kpa mɔɔɔn, kaa ɲmaa ter nimi na? Ba ɲa ni ban ke tiwanbir ngbaan ki li joo nimi tinaagbiir? ¹⁰ Ni joo nwiin aakpaakool, ki joo uɲmal mu aakpaakool, ki joo libiln mu aakpaakool la. ¹¹ M nan tun Uwumbɔr aatuln linimaln nikaasisik ni. Le ni muk mi nsui ni, ke nibaakan maatuln ga nan ɲa yɔli la.

¹² Nnaabitiib, m nan di ɲikoobil ngbaan mɔmɔk lii, ke m li bi ke naah bi pu na. M ganɲi nimi ke ni mu li bi ke maah bi pu na, ki taa ki dii ɲikoobil ngbaan. Ni ye mbamɔn la, naa ɲa mi bakaa ubaa. ¹³ Idabur nan joo mi. Ni nyi ke idabur ngbaan nan tii mi nsan njan ke m dan nan tuk nimi Yesu aabɔnyaan. ¹⁴ Le ni ɲa mi tibulchinn, kaa lik mi fam, kaa yii mi ke m ye iween aanii. Ni nan gaa mi ke naah ba ga gaa Uwumbɔr aatuun, bee Yesu Kristo pu na. ¹⁵ Ni nan kpa mpopiin m pu la. Mpopiin ngbaan ki bi la chee dandana wee? M nyi ke ni yaa ba ga ɲmaa lokr nimi aanimbil ngbaan ki di tii mi kan, ni ba ga lokr ɲi tii mi. ¹⁶ Dandana wee, maah sur nimi ki tuk nimi mbamɔn na, nima le cha m kpaln nimi aadin aa?

¹⁷ Binib bi tuk nimi tibɔyayan na, binimbil man ni pu la. Baabɔr mu aa ɲan. Bi ban ke bi nyan nimi Yesu aasan ni. Bi ban ke ninimbil li man bi pu, aan ni dii bi. ¹⁸ Binib aanimbil yaa man nsanya pu kan, nima le ɲan. Ni ɲan, maah bi ni chee buyoonn na, ki ɲan maah kaa bi ni chee buyoonn na mu. ¹⁹ Maabim, ni wu mi ke imalween aah chuu upii kan, ni wu pu na, ki nan saa buyoonn ni ga chikr Kristo aasan ni na. ²⁰ M ban ke m li bi ni chee dandana wee, ki kpeln

† 3:16 : Lik Mpiin 12.7. § 3:19 : Abraham aayaabil ngbaan ye Yesu la.

maaməboln; ba pu? nlan nmal nimi aabər pu la.

Sara ni unaagbiipii Hagar aaməkl

²¹ Nimi bi ban ni dii Moses aakaal na, naa nyi nkaal ngbaan aah len pu na aa? ²² Uwumbər Aagban len ke Abraham nan kpa jəpətiib bilee. Unaagbiipii nan ma ubaa, mmaal aabo mu ma uken. ²³ Unaagbiipii ngbaan ma kan, u po ma ubijabo binib aah ma pu na la. Mmaal aabo ma kan, Uwumbər le nan puu tipuur tii u ke u ga maa ubijabo, le u ma u. ²⁴ Bipiib bilee ngbaan aabər kpa njitaa la. Unaagbiipii u bi nan yin u ke Hagar na nan ma nnaagbiibim la. Hagar aabər njə Moses aakaal la; ba pu? Moses aakaal joo binib tinaagbiir la. Uwumbər nan tii Moses nkaal ngbaan Sainai aajool paab. ²⁵ Sainai aajool bi Arabia aatiŋ ni la. Hagar aabim mu nan bi nima la. Jerusalem aatiŋ ki bi dulnyaa ni na naahn unaagbiipii Hagar la; ba pu? Jerusalem aanib ye binaagbiib la. Moses aakaal le joo bi tinaagbiir. ²⁶ Le Jerusalem aatiŋ ki bi paacham na aanib ye mmaal aabim. Timi le ye waabim. ²⁷ Ni njmee Uwumbər Aagban ni ke, “Upii u kaa ma mbim na, u li kpa mpopiin. Imalween aah kaa chuu upii u na, u li tar mpopiin ngbaan pu; ba pu? upii u aachal yii u na aabim wiir ki jer upii u kpa chal na aabim.”*

²⁸ Nnaabitiib, ti bi ke mmaal aabijabo Aisak aah nan bi pu na la; ba pu? Uwumbər aah puu tipuur ti na le cha ti ye waabim. ²⁹ N-yoonn ngbaan unaagbiipii aabijabo nan muk mmaal aabijabo Aisak u bi nan ma u Uwumbər Aafuur Nyaan aapoon pu na. Dandana wee, ni bi kina la. Binib bi dii Juu yaab aakaal na muk timi bi ye Uwumbər aabim Waafuur Nyaan aapoon pu na la. ³⁰ Uwumbər Aagban len kinye? Ki len ke Uwumbər nan bui Abraham, “Nyan unaagbiipii na ni waabo; unaagbiipii aabo na aa kpa nsan u ji lifaal mmaal aabo na le chee.”† ³¹ Nnaabitiib, maah len pu na le ye ke taa ye unaagbiipii aabim, ti ye mmaal aabim la.

5

Yesu Kristo aah gaa timi lii pu na

¹ Kristo nan gaa timi lii, ke ti taa ki li bi tinaagbiir ni. Nima pu na, ni li si mbaməm, ki taa cha tiwan nibaa ki li joo nimi tinaagbiir.

² Ni li pel mbaməm, min Pəəl le tuk nimi ke ni yaa gi li chakpaln ke ni njmar kan, Kristo aan nja nimi tinyoor. ³ Unii umək gi chakpaln ke u njmar na, m ban m ki sur u ke Moses aakaal məmək dii u la. ⁴ Nimi

bi ban ke ni dii Moses aakaal ke ni njmar na, ni yakr Kristo chee la, ki di Uwumbər aaterm lii a. ⁵ Uwumbər Aafuur Nyaan bi ti ni. Le ti gaa Yesu ki kii. Nima le cha ti kii bundaln Uwumbər ga nan len ke timi aabər njan na. ⁶ Ti yaa kpaan Yesu Kristo ni kan, lichakpangee aa ye tibəkpaan. Unii yaa kaa gi kan, ni mu aa ye tibəkpaan. Ti yaa gaa Yesu ki kii, ki mu yaa gee binib kan, nima le ye tibəkpaan.

⁷ Ni nan dii Yesu mbaməm la. Njma kiir nimi ke ni taa ki kii waabər ti ye mbamən na? ⁸ Binib bi kiir nimi na aabər aa nyan ni Uwumbər u yin nimi na chee. ⁹ Boroboro aanyək siib le cha boroboro məmək duuni. ¹⁰ Tə, naah ye Tidindaan aanib na le m bee ke naan dii nnyamən aaməkm. Ntafadaan ga pii binib bi muk nimi na.

¹¹ Nnaabitiib, binib bibaa len ke m tuk binib ke bi li gee njchakpan aan ki njmar. Ti yaa gbii kan, ba pu Juu yaab beenin njani mi falaa? Ti yaa gbii ke m tuk binib ke bi li gee njchakpan aan ki njmar kan, Yesu aadəpuinkoo aabər aa ba ga cha Juu yaab gee liŋuul. ¹² Cha binib bi muk nimi lichakpangee pu na lee nyan bibaa aajawan.

¹³ Nnaabitiib, Uwumbər yin nimi ke u nan gaa nimi lii la. Waah gaa nimi lii na, ni taa ki li njani nimi aabimbikpok aah ban pu na. Ni li gee təb ki li ter təb. ¹⁴ Uwumbər aakaal mbaa len ke, “Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.”* Aa yaa joo nkaal ngbaan kan, Uwumbər aakaal məmək le aa joo.

¹⁵ Ni mu yaa kpa lipiipoln ki kpak təb kinikpakpak kan, ni li nyi, ni ga kuln təb.

Nfuur Nyaan ni unibən aabimbin

¹⁶ M tuk nimi la, cha Uwumbər Aafuur Nyaan le joo nimi mi, ki taa njani nimi aabimbikpok aah gee pu na. ¹⁷ Timi aabimbikpok aah ban pu na le kpak Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na. Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na mu kpak timi aabimbikpok aah ban pu na. Timi aabimbikpok ni Uwumbər Aafuur Nyaan ye təb aadim la. Nima le cha ni pəə ke ni dii mbaməm naah ban pu na. ¹⁸ Ni yaa dii Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na kan, Moses aakaal aa dii nimi.

¹⁹ Mbimbikpok aatuln bi lipaal la. Binib bi dii kina na le gər kidagook, ki tun tiŋə aatuln, ni iniməon aatuln, ²⁰ ki dii njwaa, ki chuun ji inyək, ki nan binib, ki ban tibər, ki kpa lipiipoln, ki kpa liŋuul, ki kpa kukuməŋ, ki kpak təb kinikpakpak, ki yakr təb, ²¹ ki kpa iniman, ki ku binib, ki nyu ndaan gbii, ki gbiir bidagbiib aagbiir, ki tun lituln limina mək aaboln. M ki sur nimi ke maah nan sur nimi n-yoonn mu jer na pu na, ke binib bi njani kina na aan koo Uwumbər aanaan ni.

* 4:27 : Lik Aisaya 54.1. † 4:30 : Lik Mpiin 21.10. * 5:14 : Lik Liifai Yaab 19.18.

²² Uwumbɔr Aafuur Nyaan le cha binib gee tɔb, ki kpa mpopiin, ni nsuudoon, ni limɔr, ni tibulchinn, ni mbimbinyaan, ni ibamɔn, ²³ ki bi suuna, ki chur bibaa. Nkaal aa bi ki ga kpak binib bi ɲani kina na. ²⁴ Binib bi ye Yesu Kristo aanib na, bi yii baabimbikpok aah ban pu na mɔmɔk, ki di mbimbikpok ngbaan kpa Yesu aadɔpuinkoo pu.

²⁵ Ti kpa limɔfal Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu. Nima pu na, cha Nfuur Nyaan ngbaan le joo timi. ²⁶ Ti taa li kpa kalmbaani, ki taa muk tɔb, ki taa li kpa lipiipoln tɔb pu.

6

Ni li ye tɔb aatutum

¹ Nnaabitiib, bi yaa pii unii titunwanbir ni kan, nimi bi nyi Uwumbɔr aasan mbamɔm na, ni li bi suuna ki ter u ke u ki dii mbamɔm, ki li lik aabaa, kinimbɔɲ taa tɔɲ aa mu. ² Kii Kristo aakaal mbamɔm man, ki li ter tɔb nimi aamuk ponn ni. ³ Unii u kaa bi tibɔr tibaa ni na yaa dak ke u ye uninyuun kan, u ɲmanni ubaa la. ⁴ Cha unii mɔmɔk daki lik ke waatuln ɲan aan laa ɲan. Li yaa ɲan kan, u ga li kpa mpopiin uma ubaa aatuln pu. U taa li kpa kipupuk ke waatuln ɲan ki jer una aabo yaan. ⁵ Ba pu? unii mɔmɔk kpa uma ubaa aatuln la.

⁶ Tɔ, binib bi bae Yesu aabɔnyaan na, cha bi yakr baah kpa ni na tii unii u mɔk bi tibɔnyaan ngbaan na.

⁷ Tɔ, ni taa ɲmanni nibaa; ni taa dak ke ni ga ɲmaa ɲmann Uwumbɔr; tiwan ni aa bun na, nima le aa ga nan chee. ⁸ Maah len pu na le ye ke unii yaa ɲani unibɔn aabimbin aah ban pu na kan, u ga kan nkun. Unii yaa ɲani Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na kan, u ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. ⁹ Cha ti tun litunyaan ki taa di cha; ba pu? ti yaa kaa di cha kan, ni nan saa naayoonn kan, ti ga kan lituln ngbaan aanyoor. ¹⁰ Nima na, ti yaa kan nsan kan, ti li ɲani binib mɔmɔk tiɲann. Binib bi gaa Yesu ki kii na, ti li ɲani bima le tiɲann sakpen.

Kookoo aasurm ni idoon

¹¹ Lik man, m di mbaa aarjaal ɲmee ke ni filk ki tii nimi. ¹² Binib bi muk nimi ke ni li geei ɲchakpan na, bi ban ke bi piir Juu yaab aasui, aan bi taa ɲa bi falaa Kristo aadɔpuinkoo aabɔr pu la. ¹³ Tɔ, binib ngbaan geei ɲchakpan la; bima bibaa aa dii Moses aakaal mɔmɔk. Bi po ban ni li geei ɲchakpan, aan bi li kpa kipupuk ke ni ɲa kina. ¹⁴ Mma kan, m ga li kpa kipupuk tiwan nibaa baanja le pu, nima le ye ke Tidindaan Yesu Kristo nan kpo ndɔpuinkoo pu. Waadɔpuinkoo pu, le dulnyaa wee ni aawan aa ki mɔ m chee, ntafal aa ki bi dulnyaa wee ni aawan ni. ¹⁵ Unii yaa dii Yesu Kristo aasan kan, lichakpangeei aa ye

tibɔkpaan, unii yaa kaa gii kan, ni mu aa ye tibɔkpaan. Mbimbipɔn le ye tibɔkpaan. ¹⁶ Binib bimɔk kii kina na le ye Uwumbɔr aanib, ki ye Israel yaab bamɔm. Uwumbɔr tii bi nsuudoon ki san bi kinimbaak.

¹⁷ Tɔ, ubaa taa ki muk mi; ba pu? binib aah gbaa mi na aabue bi nwon pu, ki mɔk ke m ye Yesu yoo.

¹⁸ Nnaabitiib, Tidindaan Yesu Kristo aarjann li bi nisui ni. Amii.

Kigbanj ki Pɔɔl ηmee ki tii EFESUS YAAB na

¹ Min Pɔɔl, u ye Yesu Kristo aakpambal Uwumbɔr aageehn pu na, le ηmee kigbanj kee tii Uwumbɔr aaninyaam bi bi Efesus aatinj ni, ki joo waasan mbamɔm, ki kpaan Yesu Kristo chee na.

² Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Uwumbɔr aah tii timi Waafuur Nyaan aanyoor pu na

³ Cha ti pak Uwumbɔr, u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na. Taah kpaan Kristo ni na, le Uwumbɔr ηa tinyoor ηa ti pu, ki tii timi Waafuur Nyaan aapiin mɔmɔk paacham.

⁴ Uwumbɔr aah kaa nan kee naan dulnyaa wee buyoonn na, le u nan nyan timi, Kristo pu, ke ti li ye waanib, ki li bi chain, ki taa li kpa taani ubaa unimbiin ni. U gee timi la. ⁵ Taah kpaan Yesu Kristo chee na, le Uwumbɔr ηa timi waabim. N-yaayoonn na, u nan nyan timi ke ti li ye waabim. Nima le ye waageehn, ki ye waah ban pu na.

⁶ Waabogeehn pu le u ηa tinyoor sakpen ηa ti pu, nima le ti pak u ki nyuɲni u waab-ulchinn sakpenn pu.

⁷ Kristo aasin pu, le Uwumbɔr gaa timi lii, ki di cha pinn timi, ki ηa timi tibulchinn sakpen, ⁸ ki ηa tinyoor sakpen ηa ti pu, ki tii timi nlan mɔmɔk, ni mbeen mɔmɔk, ⁹ ki kpiir tibɔbɔrkaan ti u nan dak usui ni ke u ga ηa ti na mɔk timi. Kristo pu le u kpiir ti. Waageehn le na. ¹⁰ Tibɔbɔrkaan ngbaan le ye ke ni yaa nan ηeer kan, u ga di tiwan nimɔk bi paacham ni taab na kpaan tɔb chee, ki ηa ni kimɔbaan, ki ηa Kristo ni mɔmɔk aayidaan.

¹¹ Uwumbɔr aah ηani tiwan mɔmɔk pu na, u ηani waageehn, waah dak pu na la. Taah kpaan Kristo ni na, le Uwumbɔr ηa timi waanib. N-yaayoonn na, le u nan nyan timi ke ti li ye waanib. ¹² U nyan timi bi puen kpa limakl Kristo pu na, ke ti li mɔk binib waah ηan sakpen pu na, aan bi pak u.

¹³ Ni mu gaa Kristo ki kii la. Naah ηun Uwumbɔr aabɔr ti ye mbamɔn, ki ye tibɔnyaan ti cha ni ηmar na, le ni gaa Kristo ki kii. Naah kpaan u ni na, le Uwumbɔr tii nimi Waafuur Nyaan, ke waah nan puu tipuur ti na, ki mɔk ke ni ye waanib la. ¹⁴ Waah tii timi Waafuur Nyaan na, nima le mɔk ke u ga tii timi waah puu tipuur ti na mɔmɔk, ki ga gaa timi bimɔk ye waanib na lii. Nima pu na, cha ti li pak u, waah ηan sakpen pu na.

Pɔɔl aah mee Uwumbɔr pu na

¹⁵ M ηun naah gaa Tidindaan Yesu ki kii, ki gee waanib mɔmɔk pu na, ¹⁶ nima le m dooni Uwumbɔr ni pu n-yoonn mɔmɔk, ¹⁷⁻¹⁸ ki teer nimi maameel ponn ni. Tite Uwumbɔr, u ye Tidindaan Yesu Kristo Aawumbɔr, ki yeh lisil mɔmɔk na aah woln ninimbil pu na, m mee u ke u tii nimi Waafuur Nyaan mu ga tii nimi nlan, ki kpiir Uwumbɔr aah bi pu na mɔk nimi na, aan ni bee u mbamɔm, ki bee waah yin nimi ki tii nimi limakl pu na, ki bee waah ga tii waanib paacham aawan ni mɔ sakpen na pu na, ¹⁹ ki bee ke u kpa mpɔɔn sakpen ki ti nyanj, ki tii timi bi gaa u ki kii na. Mpɔɔn ngbaan le ye mpɔɔn sakpiin ²⁰ mu u nan di fikr Kristo nkun ni, ki di u kaan unangii wɔb paacham na. ²¹ Uma Kristo bi nima ki kpa mpɔɔn mu jer mpɔɔn mɔmɔk na: u kpa mpɔɔn jer inyɔk, ni ηiwaa, ni bipɔnib aapɔɔn, ki kpa tininkpir jer tininkpir mɔmɔk, ki kpa mpɔɔn jer dindatiib aapɔɔn mɔmɔk. Waayimbil jer ηiyimbil ηimɔk bi dandana wee na, ni ηimɔk ga li bi n-yoonn mu choo na. ²² Uwumbɔr di tiwan mɔmɔk di ηa uma Kristo aataapɔtan taab, ki ηa u tiwan mɔmɔk aayidaan ki tii waanib. ²³ Waanib le ye uma Kristo aawon, le u gbii bi, ki mu bi tiwan nimɔk bi ηipepel mɔmɔk na ni.

2

Naah nyan nkun ni ki kan limɔfal pu na

¹ U tii nimi limɔfal la. Ni nan tun titunwanbir, kaa nan kii Uwumbɔr aamɔb, nima le naa nan kpa limɔfal. ² Ni nan dii dulnyaa aasan mu kaa ηan na, ki kii kinimbɔn ki ye tiwanbir mɔmɔk aayidaan na aamɔb. Kima le joo binib bi yii Uwumbɔr aamɔb na. ³ Ti mɔmɔk mu nan bi bi ponn ni, ki mu dii taah ban tiwan ni kaa ηan na pu na, ki ηani tisui ni tiwon aah gee pu na. Taah nan bi pu na le nan cha Uwumbɔr gee liɲuul ti pu, ke waah gee liɲuul titunwanbirdam biken pu pu na.

⁴ Tɔ, Uwumbɔr mu kpa linimbaasaln sakpen, ki gee timi sakpen. ⁵ Taah nan tun titunwanbir na, taa nan kpa limɔfal. Taah kpaan Kristo ni na, le Uwumbɔr tii timi limɔfal. Waanimbaasaln pu le u gaa nimi lii. ⁶ Taah kpaan Yesu Kristo ni na, le Uwumbɔr kpaan yemu ni uma Kristo, ki cha ti ti kal u chee paacham. ⁷ N-yoonn mu choo na, nima le ga mɔk ke Uwumbɔr kpa linimbaasaln sakpen, ki gee timi ki ti nyanj, Yesu Kristo pu. ⁸ Naah gaa Yesu ki kii pu na, le ni ηmar, Uwumbɔr aanimbaasaln pu. Naa ye nimi nibaa pu le ni ηmar. Ni ye Uwumbɔr aapiin la. ⁹ Naa ye nimi aatunyaan pu le ti ηmar, ubaa taa li kpa kipupuk. ¹⁰ Ti ye Uwumbɔr aawanaankaan la. Taah kpaan Yesu Kristo ni na, le Uwumbɔr ηa timi binipɔm, ke ti li tun lituln li ηan na. U nan di lituln ngbaan siin kiir timi, ke ti nan tun li.

Nimi ni Yesu Kristo kpaan la

¹¹ Nimi bi kaa ye Juu yaab na, Juu yaab yin nimi binib bi kaa geei njchakpan na, ki yin bibaa bichakpangeeb; ba pu? bi geei njchakpan. Ni teer man, naah nan bi pu n-yoonn mu jer na. ¹² N-yoonn ngbaan, naa nan kpaan Kristo chee, kaa nan ye binib bi Uwumbor nyan bi na ponn ni bibaa, kaa nan bi tipuur ti Uwumbor nan puu tii bi na ni. Ni nan bi dulnyaa wee ni, kaa nan kpa limakl, kaa nan nyi Uwumbor. ¹³ Le dandana wee, naah kpaan Yesu Kristo ni na, nimi bi nan daa Uwumbor chee na duun u chee dandana wee, Kristo aasin pu. ¹⁴ Uma pu le kimobaan bi. U nan di timi Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na kpaan unibaan, ki gbaa wii ligoln li nan bi tikaasisik ni na. ¹⁵ Waah kpo na, u kuln kiduj ki nan bi ti ni bikaasisik ni na. U kuln Juu yaab aakaal ni baakoobil, ki di timi Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na kpaan na linibopoln libaa, bi kpaan u ni na, nima le ti na kimobaan. ¹⁶ Waah kpo ndopuinkoo pu na, u di timi ni bima, ki kpaan linibol libaa, ki giin bi Uwumbor chee, bi ni Uwumbor ti kpaan ki na kijotiik. Waah na kina na, le u kuln kiduj ki nan bi ti ni bikaasisik ni na. ¹⁷ Kristo nan dan ki nan tuk nimi bi nan daa Uwumbor chee na, ni Juu yaab bi duun u chee na, ke u ga na nimi, ni Juu yaab, ni Uwumbor kijotiik. ¹⁸ Kristo pu, le binib bi ye Juu yaab na, ni binib bi kaa ye Juu yaab na mómok kpaani Uwumbor Aafuur Nyaan baan ni, ki dan Tite Uwumbor chee.

¹⁹ Nima pu na, nimi bi kaa ye Juu yaab na aa ki ye biwawom ni bicham Uwumbor aanib chee. Ni ye Uwumbor aanib ponn ni bibaa, ki ye waamaal mu ponn ni bibaa la. ²⁰ Nimi Yesu aanaah naahn kidiik la. Bi maa nimi lidinyikl li ye Yesu aakpambalb ni Uwumbor aabonabtiib na pu la. Yesu Kristo ubaa le ye lidinyikl ngbaan aatakpakpaan. ²¹ Uma pu le kidiik aawan mómok ton tob pu, ki na kidiik ki bi chain na, ki tii u. ²² Naah kpaan u ni na, ni mu ye kidiik ngbaan aawan ponn ni nibaa, ki na kidiik ki Uwumbor Aafuur Nyaan bi ki ponn ni na.

3

Pool aah tuk binib bi kaa ye Juu yaab na tibonyaan pu na

¹ Nima pu na, min Pool mee Uwumbor tii nimi la. M ye Yesu Kristo aayom, nimi bi kaa ye Juu yaab na pu. ² M dak ke ni ga li nun Uwumbor aah san mi kinimbaak pu ki cha m tuk nimi waah gee nimi pu na. ³ U nan kpiir tiboborkaan mok mi. M puun nmeee ti kigbarj kee ponn ni siib. ⁴ Ni yaa karn maah nmeee pu na kan, ni ga bee maah nyi Kristo aaboborkaan pu na.

⁵ Uwumbor aa nan kpiir tiboborkaan ngbaan mok n-yaayoonn na aanib. Dandana wee le Waafuur Nyaan kpiir ti, ki mok Yesu aakpambalb ni waabonabtiib bi bi chain na. ⁶ Tiboborkaan ngbaan le ye ke timi Juu yaab, ni nimi bi kaa ye Juu yaab ki gaa Yesu aabonyaan tee na, ga kpaan ki yakr Uwumbor aawanyaan, ki kpaan ki li ye Yesu Kristo aanib, ki kpaan ki li bi Uwumbor aah nan puu tipuur ti na ni, Yesu Kristo pu.

⁷ Uwumbor aanimbaasaln pu, le u san mi kinimbaak ki na mi tibonyaan tee aatutunn, ki tii mi mpoon ke m tun lituln ngbaan. ⁸ Maa pii Uwumbor aaniwaatiir ubaa, le u mu tee tii mi litunyaan limina, ke m buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, ki ti moon tibonyaan tee, ki tuk bi Kristo aah nan sakpen pu na, ⁹ ki kpiir tiboborkaan mok binib mómok, ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu ga nmar. Uwumbor u nan naan tiwan mómok na le nan bor tiboborkaan ngbaan ki nan saa dandana. ¹⁰ U na kina ke waatuuntiib bi bi paacham na yaa kan Juu yaab ni bi kaa ye Juu yaab na aah kpaan tob chee ki na Yesu aanib pu na kan, bi ga bee uma Uwumbor aah kpa nlan mok aabon pu na. ¹¹ N-yaayoonn na le u nan len ke u ga na kina Tidindaan Yesu Kristo pu. ¹² Taah gaa Yesu ki kii ki kpaan u ni na, nima le ti kpa lipobil ke ti dan Uwumbor chee ki nan doon u, ki taa li san ijawaan. ¹³ Nima pu na, m gan nimi, ke ni taa cha nitaakpab yol maah ji falaa ni pu pu na. Maafalaa le ye nimi aaterm.

Yesu Kristo aah gee timi pu na

¹⁴ Nima pu le m gbaan Tite Uwumbor aanimbiin ni. ¹⁵ Waah ye Tite na, nima le mok timi te aabimbin bamonn aah bi pu na. ¹⁶ Waah kpa mpoon sakpen pu na, le m mee u ke u tii nimi mpoon nisui ni, Waafuur Nyaan pu, ¹⁷ ki ki mee u ke Kristo li bi nisui ni, naah gaa u ki kii pu na, ki ki mee u ke ngeehm li bi ni chee mbamom, ¹⁸ ki ki mee u ke ni ni waanib mómok nmaa bee Kristo aah gee nimi sakpen ki ti nyan pu na. ¹⁹ Waah gee timi pu na jer unii aah ga nmaa bee pu na. M ban ke ni bee waah gee nimi pu na aan nimi aabimbin li bi ke waah bi pu na mbamom.

²⁰ Waapoon aah bi tisui ni ki tun lituln pu na, u ga nmaa na sakpen tii timi ki jer taah dak pu na bee taah ga mee u pu na. ²¹ Yesu Kristo aanib aah kpaan u ni na, bi li nyunni Uwumbor n-yoonn mómok ki ti saa dulnyaa wee aadonn, ki li nyunni u n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

4

Tiwon aah kpaan pu na

¹ Min Pool, u bi kiyondiik ni Tidindaan pu na, m ganji nimi, ni li dii mbamom.

Uwumbør aah yin nimi ke ni li dii u pu na, ni li dii u kina. ² Ni li sunni nibaa taab man, ki li bi suuna, ki li kpa suklaa n-yoonn mòmæk, ki li gee tøb, ki li kpa limør tøb pu. ³ Uwumbør Aafuur Nyaan aah kpaan nimi unibaan pu na, ni li pœni nibaa man, ki li kpaan kimøbaan, ki li beenin ye unibaan. ⁴ Timi Yesu aanib mòmæk kpaan ki ye tiwonbaan ti ye waawon na la. Uwumbør Aafuur Nyaan baan le bi. Uwumbør yin nimi ki tii nimi limakl libaa ke ni ga ñmar. ⁵ Ti kpa Dindaan ubaa la, ki dii naadii aasan mubaa la. Bi muin nimi nnyun ni Dindaan ubaa aayimbil pu la. ⁶ Uwumbør ubaa u ye ti mòmæk Aate na mu bi. U ye ti mòmæk Aayidaan ki cha ti mòmæk tun waatuln la, ki bi ti mòmæk ni.

⁷ Kristo yakr ipiin tii ti mòmæk waah ban pu na la. ⁸ Ni ñmee Uwumbør Aagbanj ni ke, “Waah buen paacham na u joo binaagbiib pam,

ki di ipiin tii binib.”*

⁹ Naah ñmee ke u buen paacham na, ni mæk ke u puen nyan ni paacham le ki sunn ni kitinj kee pu, le ki nin ki gir buen paacham. ¹⁰ U sunn ni kitinj kee pu na mu ye u buen paacham na, ki bi ñjipepel mòmæk, ki ye dul-nyaa wee mòmæk, ni paacham mòmæk Aayidaan. ¹¹ Uma le tii binib ipiin. U nan nyan bibaa bi li ye waakpambalb, bibaa mu li ye waabønabtiib, bibaa mu li mooni tibønayaan tee na, bibaa mu li ye waanib aaninkpiib, bibaa mu li ye waabør aamòmæk. ¹² Kristo le di binib ngbaan mòmæk tii timi waanib, ke bi toor timi aabimbin, ti ti tun waatuln, ki ter tøb, aan ti mòmæk li dii u mbamøm, ¹³ ki li kpaan kimøbaan, uma u ye Uwumbør Aajapœn na aasan ni, ki bee u mbamøm, ki chikr waasan ni, ki li kpa mbimbinyaan ki ti doo, uma Kristo aah tii timi pu na. ¹⁴ Ti taa ki li ye mbim. Biñmanjmannim bi kpa nnyamøn aalan ke bi di ñmann binib na yaa tuk nimi tibøyayan ti kaa ye Kristo aabør na kan, ni taa dii bi. ¹⁵ Ti li kpa ngeehm ki li len ibamøn man, aan timi aabimbin mòmæk li moo naahn Kristo u ye timi Aayidaan na. ¹⁶ Kristo aah joo timi pu na, le ti mòmæk kpaan tøb chee, le ki tun ter tøb waah tii ti mòmæk lituln pu na, aan ti mòmæk li moo dii u mbamøm, ki li gee tøb.

Limøfapœln li bi Yesu Kristo ni na

¹⁷ Ni taa li dii ke binib bi kaa nyi Uwumbør na aah dii pu na. Tidindaan aayimbil pu, le m len tibør timina. Baalandak mòmæk ye ilandak yoli la. ¹⁸ Binimbil aa woln. Bitafal aah pœ pu na, le baa nyi Uwumbør. Nima le baa kpa limøfal li Uwumbør tii timi na. ¹⁹ Binimbil man kidagook ni tijøj aatuln pu la. Baalandak aa ki muk bi titunwanbir pu.

²⁰ Kristo aa mæk nimi ke ni dii kina. ²¹ M nyi ke ni ñun waabør ki bae waaliin i ye mbamøn na. ²² Nima pu na, ni di cha nimi aabimbikpok mu kaa ñan na. Mbimbikpok ngbaan nan cha ni ban tiwan ni kaa ñan ki ñmanni nimi na la. Ni taa ki li dii naah nan dii pu na man. ²³ Cha Uwumbør kpeln nimi aasui aan ki ña nimi nsuupœn, ²⁴ ki yoor mbimbipœm mu Uwumbør naan mu ki di tii nimi na. Mu ye mbimbinyaan, ki bi chain mbamøm, ki naahn Uwumbør aabimbin la.

²⁵ Nima pu na, ni taa ki mœni inyamøn. Ni mòmæk li len ibamøn tøb chee. Ti yaa ñmanni tøb kan, ni naahn ke tiwon aawan nibaa le aah ñmanni ni ken na. ²⁶ Ni yaa gee liñjuul kan, ni taa cha nimi aañjuul ngbaan tun titunwanbir. Ni taa li beenin joo liñjuul ngbaan nwiin ti lir,† ²⁷ ki taa tii kinimbøj nsan. ²⁸ Binaayukb taa ki su. Cha bi di biñjal tun lituln li ñan na linimaln, aan ki kan baah ban pu na, ki tii bigiim mu. ²⁹ Ni taa cha iliin i kaa ñan na nyan nimi aamœi ni. Ni li len iliin i ñan na, i ga ter binib bi ñun na ke bi dii Uwumbør aasan mbamøm. ³⁰ Ni taa ñani tiwan ni ga tii Uwumbør Aafuur Nyaan mpombiin. Nfuur Nyaan ngbaan ye kidaan, le Uwumbør di daan nimi, ki mæk ke uma le yeh nimi. N-yoonn mbaa bi ki choo, u ga nan gaa nimi lii kookoo. ³¹ Ni taa cha niponn ni li to tøb pu; ni li nyani liñjuul nisui ni; ni taa li ñmœ tøb pu tijar; ni taa li seel tøb; ni taa cha kinananj kibaa ki li bi ni chee. ³² Ni li ñani tøb tijann, ki li san tøb kinimbaak, ki di cha pinn tøb ke Uwumbør aah di cha pinn nimi, Kristo pu pu na.

5

Uwumbør aanib aabimbin

¹ Naah ye Uwumbør aabigeehm na, pœk nibaa man, ki li bi ke waah bi pu na. ² Cha ngeehm li bi ni chee man, ke Kristo aah gee timi pu, ki kpo ti pu, ki ña kitork ki piir Uwumbør aasui, ki ña ti ni Uwumbør kijœtiik na.

³ Naah ye Uwumbør aanib na, ni taa gør kidagook, ki taa tun tijøj aatuln libaa, ki taa li kpa iniman. Ni taa po len lituln limina aaboln aabør. ⁴ Ni taa len iliin i kaa ñan na, ni kijørk aaliin, ni yaasaraapœl aaliin. Iliin imina aaboln aa ye Yesu aanib aah len i na. Ni taa len kina. Ni li dooni Uwumbør man. ⁵ Ni po nyi ke unii umøk ye udagoor na, ni unii umøk ye tijøjdaan na, ni unii umøk ye unimandaan na, aan koo ni Kristo ni Uwumbør aanaan ni. Unii yaa kpa iniman kan, liwangol ye liwaal la, le u dii.

⁶ Titunwanbir timina aaboln pu, le Uwumbør gee liñjuul binib bi kaa kii waamøb na pu. Ni taa cha unii ubaa ñmann nimi ki tuk nimi ke naa bir. ⁷ Ni taa dii binib bi

* 4:8 : Lik Ilahn 68.18. † 4:26 : Lik Ilahn 4.4.

tun kina na. ⁸ N-yoonn mbaa, ni mu nan bi mbambon ni la. Dandana, naah kpaan Tidindaan ni na, ni bi nwiihn ni la. Naah bi nwiihn ni na, ni li bi mbamom, ke nwiihn ni aanib aah bi pu na. ⁹ Binib bi bi nwiihn ni na, bi kpa mbimbinyaan, ki tun lituln li njan na momok, ki dii Uwumbor aabor ti ye mbamom na la. ¹⁰ Pook nibaa man, aan ki bee tiwan ni ga piir Tidindaan aasui na. ¹¹ Ni taa kpaan binib bi bi mbambon ni ki tun yol yol na chee man. Ni tee li sur bi man. ¹² Ti yaa po len baah tun lituln li libool ni na aabor kan, ni ye inimom la. ¹³ To, tiwan momok yaa nyan ni mpaan pu kan, le naabimbin ga kpiir chain; nwiihn le nyan ni tiwan momok mpaan pu. ¹⁴ Nima pu le ti gaa ilahn ke, "Si u do geen na,

finn aan ki fikr nkun ni,
le Kristo ga li wiin aa pu."

¹⁵ Nima pu na, ni li nyi man, ki li bi mbamom. Ni taa li bi ke bijorb aah bi pu na. Ni li kpa laasaab man. ¹⁶ Ni li tun Uwumbor aatuln n-yoonn momok, ki taa li ka fam; ba pu? titunwanbir wiir dandana wee la. ¹⁷ Nima pu na, ni taa li ye bijorb man. Pook nibaa man ki bee Tidindaan aah ban ke ni na pu na.

¹⁸ Ni taa nyu ndaan ki gbii man. Ndaan ga bii nimi la. Cha Uwumbor Aafuur Nyaan li gbii nimi n-yoonn momok, ¹⁹ ki li gaa Uwumbor aalahn ni ilahn i bi waagbar ni na tob chee man, ki li yikr tiwanyirkaan, ki gaa ilahn tii Tidindaan, ki pak u nisui ni. ²⁰ Ni li dooni Tite Uwumbor n-yoonn momok, tiwan momok pu, Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu. ²¹ To, naah san Uwumbor pu na, ni li keei tob aamoi.

Puutiib ni chatiib aabor

²² Bipiib, ni li keei nichatiib aamoi, ke naah kii Tidindaan aamob pu na; ²³ ba pu? uja le ye upuu aayidaan ke Kristo aah ye waanib Aayidaan pu na. Kristo aanib ye waawon la. U mu gaal bi lir la. ²⁴ Bipiib, ni li keei nichatiib aamoi tiwan momok ponn ni, ke Kristo aanib aah kii waamob pu na.

²⁵ Bijab, ni li gee nipuutiib, ke Kristo aah gee waanib ki nan kpo bi pu pu na. ²⁶ U nan kpo bi pu, ke u na bi chain. Baah nun waabor na, le u nyan titunwanbir bisui ni, le bi muin bi nnyun ni, ²⁷ ke u di bi tii uma ubaa, bi li bi u chee, ki li njan sakpen, ki li bi chain, ki taa li kpa tijor tibaa, ki taa li kpa taani ubaa. ²⁸ Kina le ni njan ke bijab li gee bipuutiib ke baah gee bibaa aawon pu na. Uja u gee upuu na, u gee ubaa la. ²⁹ Unii ubaa aa kee nan uma ubaa aawon. U kpiini ti, ki joo ti tinann, ke Kristo aah joo waanib pu na; ³⁰ ba pu? timi Kristo aanib le ye waawon. ³¹ Ni njeee Uwumbor Aagbar ni ke, "Nima le cha uja ni upii nya cha

bitetiib ni binatiib, ki ti kpaan tob chee, ki na unibaan.*" ³² Tibor timina le ye tibokpaan ti ye mbamom na, le m di tibor ngbaan njan Kristo ni waanib. ³³ Nima pu na, uja mok aah gee ubaa pu na, u li gee upuu mu kina. Upii mok mu li pak uchal.

6

Mbim ni tetiib ni natiib aabor

¹ Mbim, ni li keei nitetiib ni ninatiib aamoi Tidindaan pu; ba pu? nima le njan. ² Li pak aate ni aana. Nkaal ngbaan ye nkaal kpaan la. Uwumbor puu tipuor ke ni yaa kii mu kan, ³ u ga na tinyoor na ni pu, ki tii nimi limofafofon dulnyaa wee ni.*

⁴ Tetiib, ni taa fiini nimi aabim aaruul. Ni li joo bi mbamom, ki sur bi, ki tuk bi Tidindaan aabor.

Binaagbiib ni dindatiib aabor

⁵ Binaagbiib, ni li keei nidindatiib bi bi dulnyaa wee ni na aamoi, ki li san bi, ki tun lituln mbamom, ke naah tun lituln pu ki tii Kristo na. ⁶ Bi yaa bi ni chee, bee bi yaa kaa bi kan, ni li tun lituln mbamom, ke naah ga tun tii Kristo pu na, ki taa ban ke binib pak nimi. Naah ye Kristo aanaagbiib na, ni li joo nisui momok nani Uwumbor aageehn, ⁷ ki li kpa mpoiin ki tun lituln tii nidindatiib, ke naah ga tun pu tii Tidindaan na, naa ye binib. ⁸ Teer man ke unii umok tun litunyaan na, u yaa ye unaagbiija, bee u yaa kaa ye kan, Tidindaan ga tii u waatuln aapar.

⁹ Dindatiib, ni mu li nani nimi aanaagbiib mbamom, ki taa faani bi, ki li nyi ke ni ni nimi aanaagbiib kpaan Dindaan baan le paacham. Uma aa pak ubaa ki jer uken.

Tijawan ti Uwumbor tii timi na

¹⁰ Nnaabitiib, gbelngbeln yaan le ye ke Tidindaan aah kpa mpoon sakpen pu na, ni li kpa mpoon mu u tii nimi na. ¹¹ Yoor man tijawan timok Uwumbor tii timi na. Nima le ga cha ni nmaa yii kinimbonj aanyamom aalan. ¹² Naa ye binib le ti jaa kijaak. Ti jaa kinimbonj aanikiwanbir ti bi paacham ki kpa mpoon ki joo dulnyaa aanib bi bi mbambon ni na le kijaak. ¹³ Nima pu na, ni yoor tijawan timok Uwumbor tii timi na. Nima le ga cha ni yii kinimbonj, ki nyan ki, ki li beenin si bundaln ki ga jan nimi kijaak na.

¹⁴ Nima pu na, gor nibaa man ki ti jan kijaak. Ni li joo Uwumbor aabor ti ye mbamom ki naahn ligbapapaln na; ki li kpa mbimbinyaan mu bi ke tikur ti bii kibij pu na; ¹⁵ ki li tak njinaatak ni ye tibonyaan ti tii timi nsuudoon na; ¹⁶ ki li nani Yesu Kristo

* 5:31 : Lik Mpiin 2.24.

* 6:3 : Lik Nnyam 20.12; Ikaal 5.16.

naadii, naadii bi ke kipeln ki ga kiir kinimbəŋ aapiin i wu ke mmii na; ¹⁷ ki li chik tikur aayikpupuk ki ye Uwumbər aapəon mu gaa nimi lii na; ki yoor Uwumbər aabər ti naahn kijaak aajuk ki Waafuur Nyaan di tii timi na; ¹⁸ ki li mee Uwumbər ki gaŋni u ke u ter nimi. N-yoonn məmək ni li mee u mbimbin məmək pu. Waafuur Nyaan aah mək nimi pu na, ni li mee u kina, ki taa geeni man, ki taa di cha man. Ni li mee u n-yoonn məmək ki tii waanib məmək, ¹⁹ ki li mee u ki tii m mu, ke u mək mi maah ga len pu na, ki tii mi lipobil ke m waar mməb ki tuk binib tibənyaan tee aabəbərkaan. ²⁰ M si Yesu aasisiyyaan, ki bi kiyondiik ni, tibənyaan ngbaan pu la. Nima pu na, ni li mee Uwumbər ke u tii mi lipobil, ke m tuk binib tibənyaan ngbaan, maah ba ga tuk bi pu na.

Kookoo aadoon

²¹ Tinaabogeehn Tikikus u ye Tidindaan aatutunn bamənn na le ga tuk nimi maabər məmək, le ni bee maah bi pu na. ²² Nima le m cha u dan ni chee, ke u nan tuk nimi taah bi pu na, aan ki səŋ nisui.

²³ Tite Uwumbər ni Tidindaan Yesu Kristo tii tinaabitiib nsuudoon, ki cha ni li gee təb ki gaa u ki kii mbaməm. ²⁴ Tidindaan Yesu Kristo ŋa tinyoor ŋa binib bimək gee u n-yoonn mu kaa kpa ndoon na pu.

Kigban ki Pɔɔl ηmee ki tii FILIPI YAAB na

¹ Min Pɔɔl ni Timoti bi ye Yesu Kristo aanaagbiib na dooni waaninyaam bimək bi Filipi aatinj ni na, ni baaninkpiib ni baateterb mu. ²Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Pɔɔl aah mee Uwumbɔr pu na

³Maah teer nibɔr n-yoonn mɔmɔk pu na, m dooni Uwumbɔr u m dii u na, ni pu la. ⁴Maah mee Uwumbɔr tii ni mɔmɔk n-yoonn mɔmɔk pu na, m mee u ni mpopiin la, ba pu? ⁵bundaln ni nan gaa Yesu aabɔr ki nan saa din na, ni ter mi ke m tuk binib waabɔnyaan tee la. ⁶M bee ke Uwumbɔr u nan piin ki bi toor nimi aabimbin na, u ga li beenin ηani kina ki toor nimi aabimbin ti doo bundaln Yesu Kristo ga gir ni na. ⁷Maah nyi kina na, ni ηan; ba pu? m gee nimi la. Ni mɔmɔk nan ter mi kiyondiik ni, ki nan ter mi buyoonn m nan bi bibajirb aanimbiin ni na ke m ti len Yesu aabɔnyaan tee aabamɔn. ⁸Uwumbɔr nyi ke nnimbil man ke m ki kan nimi; ba pu? m gee nimi, Kristo aah tii mi ngeehm pu na.

⁹M mee Uwumbɔr ke ni li moo gee tɔb ki li moo nyi Uwumbɔr aabɔr, ki li kpa nlan nyaan, ¹⁰aan ki lee nsnan mu ηan na, aan ki li bi chain, ki taa li kpa taani ubaa bundaln Kristo ga gir ni na. ¹¹M ban ke ni li kpa mbimbinyaan ki li tun lituln li ηan na n-yoonn mɔmɔk, Yesu Kristo aapɔɔn pu, aan binib nyunj Uwumbɔr ki pak u.

Yesu Kristo pu le ti bi

¹²Nnaabitiib, m ban ke ni bee ke maah bi kiyondiik ni na, nima le cha binib pam ηun Yesu aabɔnyaan tee. ¹³Uɔorkpaan na aajab, ni binib bimək bi do na nyi ke Kristo pu le m bi kiyondiik ni. ¹⁴Maah bi kiyondiik ni na, nima le pɔɔk nnaabitiib aataakpab Tidindaan aasan ni, ki tii bi lipobil ke bi tuk binib Yesu aabɔr ki taa san ijawaan.

¹⁵⁻¹⁷Binib bibaa kpa lipiipoln m pu, ki ban baayimbiil. Nima le cha bi mooni Kristo aabɔr. Bi ban ke binib nyunj bi la. Binimbil aa man Kristo aabɔr pu. Maah bi kiyondiik ni Yesu aabɔr pu na, le bi ban ke m ji falaa ki kpee. Nima le cha bi mooni Yesu aabɔr. Bibaa mu bi, ki mu gee mi ki mooni Kristo aabɔr ke bi ter mi; ba pu? bi bee ke Uwumbɔr le cha m bi do ke m len Yesu aabɔnyaan tee aabamɔn.

¹⁸M ga len kinye? Bi yaa mooni Kristo aabɔr lipiipoln pu, bee bi yaa mooni waabɔr ngeehm pu kan, naa muk mi. Bi mɔmɔk aah mooni waabɔr pu na le cha m kpa mpopiin. Ni ye mbamɔn la, m ga li beenin

kpa mpopiin, ba pu? ¹⁹ni mee Uwumbɔr tii mi la, Yesu Kristo Aafuur Nyaan mu ter mi, le m bee ke nima le ga cha m nya kiyondiik ni. ²⁰Nnimbil man ke binib nyunj Kristo m pu. M yaa kpo u pu, bee m yaa kaa kpo u pu kan, m ban ke m ni kpa lipobil dandana wee, ke maah kpa n-yoonn mɔmɔk pu na, ki li len ki taa li san binib inimɔn. ²¹M yaa bi limɔfal ni kan, Kristo pu le m bi. M yaa kpo kan, m ga kan tinyoor. ²²M yaa bi kan, m ga tun Uwumbɔr aatuln, le u ga ηa tinyoor ηa li pu. Maa nyi maah ga lee pu na; ²³nkun ni limɔfal mɔmɔk ηan la. M ban ke m nya dulnyaa ni, ki ti li bi Kristo chee; ba pu? nima le ga li ηan sakpen ki jer naah ηan pu dulnyaa wee ni na. ²⁴M mu yaa kaa kpo kan, ni mu ηan; ba pu? m ga li ηmaa beenin ter nimi. ²⁵Nima pu le m bee ke maan kpo dandana wee. M ga li beenin bi ni chee, ki ter nimi, ni moo gaa Yesu ki kii mbamɔn, ki li kpa mpopiin. ²⁶M yaa ki gir ni ni chee kan, m pu le ni ga nyunj Yesu Kristo sakpen.

²⁷Tibɔkpaan le ye ke nimi aabimbin li bi Kristo aabɔnyaan tee aah mɔk nimi pu na, aan m yaa dan nan mann nimi, bee m yaa kaa dan kan, m ga ηun nimi aabɔr, ke ni si Yesu aachanj ni, ki kpa kimɔbaan, ki kpaan tuk binib Yesu aabɔnyaan, ke bi gaa u ki kii. ²⁸Ni taa san nimi aadim ijawaan man. Nima le ga mɔk bi ke bi ga kan tafadaan mu kaa kpa ndoon na, ki ga mɔk nimi ke Uwumbɔr ga gaa nimi lii. ²⁹Uwumbɔr cha ni gaa Kristo ki kii la, ki cha ni ji falaa mu u pu. ³⁰Ni nan kan maah jin falaa Yesu pu pu na, ki ηun maah ji falaa u pu dandana wee pu na. Le ni mu bi ji falaa ke maah ji pu na.

2

Mpɔɔndaan Yesu Kristo aah nan sunn ubaa pu na

¹Tɔ, Kristo pɔɔni nitaakpab, le waah gee nimi pu na sɔɔni nisui, ni ni Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu kpaan kijɔtiik, le ni kpa tibulchinn ki san tɔb kinimbaak, ²nima pu na, ni ni kpaan kimɔbaan, ki li gee tɔb, ki li kpaan nlandak mbaa. Ni yaa ηa kina kan, m ga li kpa mpopiin mbamɔn. ³Ni taa li kpa lipiipoln tɔb pu, ki taa li ban ke binib li pak nimi. Ni sunn nibaa taab man, ki li nyunj ni tɔb ki jer nibaa. ⁴Ubaa taa li ban uma ubaa aanyoor baanja. Aa li ban ke ni mɔmɔk kan tinyoor. ⁵Ni sunn nibaa taab man ke Yesu Kristo aah sunn ubaa taab pu na. ⁶U bi ke Uwumbɔr aah bi pu na. U mu aa dak ke ni ye limukl ke u ni Uwumbɔr li ηak. ⁷Waageehn pu le u di cha tiwanyaan nimək bi Uwumbɔr do na, ki ηa ubaa ke unaagbiija na. U kpaln unibɔn, ⁸ki sunn ubaa taab, ki kii Uwumbɔr aamɔb, hali ki ti kpo ndɔpuinkoo pu. ⁹Nima pu le Uwumbɔr nyunj u sakpen ki yoor u paacham, le ki tii u

liyimbil li jer njiyimbil mómok na, ¹⁰ ke binib ni tiwan nimók bi paacham na, ni binib ni tiwan nimók bi kitinj do na, ni binib ni tiwan nimók bi kitinj aataab na, bi mómok yaa njan Yesu aayimbil pu kan, bi li gbaani unimbiin ni. ¹¹ Bi mómok pel pel ga len binib ni, ke Yesu Kristo le ye tiwan ni binib mómok Aadindaan. Nima le ga nyuj Tite Uwumbor.

Ni li wiin ke nwiihn na dulnyaa ni

¹² Nima pu na, nnaabitiib bi m gee bi na, maah kaa bi ni chee na, m ban ke ni kii maamob ki jer naah nan kii maamob buyoonn m nan bi ni chee pu na. Naah njar pu na, ni li tun Uwumbor aatuln ke binib bi njar na aah ba ga tun pu na, ki li san Uwumbor n-yoonn mómok; ¹³ ba pu? Uwumbor bi tun lituln nisui ni, ke ni li neen ke ni kii waamob, ki li nani waageehn.

¹⁴ Naah nani tiwan nimók na, ni taa li njulni, ki taa kpak kinikpakpak, ¹⁵ aan ki li ye Uwumbor aabim bi kaa kpa taani, kaa kpa ngalm na. Ni bi titunwanbirdam aakaasisik ni la. Ni li bi ke nwiihn na le dulnyaa wee ni ki wiin bikaasisik ni, ¹⁶ ki joo ni Uwumbor aabor ti tii binib limofal na. Ni yaa bi kina kan, le m ga li kpa kipupuk ni pu bundaln Kristo ga gir ni na, ke maah tun lituln lini-maln ki tuk nimi Uwumbor aabor na, naa ye fam.

¹⁷ Ni yaa gaa Yesu ki kii ki tun waatuln mbamom kan, m kpa mpopiin ni pu. Bi yaa po ku mi kan, m kpa mpopiin. ¹⁸ Ni mu li kpa mpopiin sakpen ke maah kpa pu na.

Uwumbor aatutum Timoti ni Epafrodaitus

¹⁹ To, Tidindaan Yesu pu le m kpa limakl ke m ga cha Timoti dan ni chee dandana wee. U yaa nan tuk mi nimi aabor aah bi pu na kan, nsui ga soj. ²⁰ Utafal bi ni ni la. Maa ki kpa unii u aatafal bi ni ni, ke utafal aah bi ni ni pu na. ²¹ Biken na mómok aatafal bi bibaa ni la. Bitafal aa bi Yesu Kristo aatuln ni. ²² Ni nyi Timoti aabimbin aah njan pu na, ki nyi ke u tun lituln m chee ke ubo aah tun lituln ute chee pu na, ki ti tuk binib Yesu aabonyaan tee. ²³ Nima pu na, m yaa kan maabor aah ga doo pu na kan, m ga cha u dan ni chee. ²⁴ Tidindaan pu le m nyi ke ni yaa kpee siib kan, m mu ga dan ni chee.

²⁵ M dak ke ni njan ke m cha tina aabo Epafrodaitus ki gir ni ni chee. U ye maaturunjer ni maajanjer Tidindaan aasan ni, ki ye nimi aaturunn u dan nan tii mi maah ban pu na. ²⁶ Unimbil man ke u ki kan nimi. Naah njan ke u bun na, nima le usui bii. ²⁷ Ni ye mbamom, u nan bun ki ti ban u kpo, le Uwumbor san u kinimbaak ki cha u pook. Waah cha u pook na, u san m mu kinimbaak, m taa li kpa mpombiin ki kpee mpombiin pu. ²⁸ Le m ban ke m cha u gir ni ni chee mala, ni yaa nan kan u kan, ni ga li kpa

mpopiin. Le nsui ga soj. ²⁹ Nima pu na, ni gaa u tinann Tidindaan pu, ki li kpa mpopiin sakpen, ki nyuj u ni binib bimok bi ke waah bi pu na; ³⁰ ba pu? Kristo aatuln pu, waa nan daa nkun. Waah nan ban u ter mi, naah kaa nan nmaa ter mi pu na pu, le u nan kan linimaln.

3

Mbimbinyaan bamom

¹ Nnaabitiib, kookoo aabor le ye ke ni li kpa mpopiin Tidindaan pu. M yaa ki nnee ke maah nan nnee pu tii nimi na kan, naan muk mi; ba pu? ni njan ke ni ki njan maah ga nnee pu tii nimi na.

² To, ni li nyi binib bi tun lituln li kaa njan na, ki bi ke ibo na, ki len ke ni yaa kaa gii lichakpaln kan naan njar na. ³ Timi bi kpaan Uwumbor Aafuur Nyaan chee ki pak u, ki kpa kipupuk Yesu Kristo pu, ki bee ke taan njar tibaa aapoon pu na, timi le kpa lichakpangeei bamom. ⁴ Min mbaa ba ga li kpa nsan ki ga nmaa len ke m ga nmaa njar mbaa pu. Unii ubaa yaa len ke u kpa nsan ke u ga nmaa njar ubaa pu kan, m kpa nsan ki jer u. ⁵ Maah nan ye iwiin iniin aabo na, bi nan gii nchakpaln. M ye Juu yaab aabo, ki ye Benjamin aaniabol ponn ni aanii ubaa la. M ye Hiibru yaab aabo bamom la. M nan dii Moses aakaal, Farisii yaab aah dii pu na. ⁶ Nnimbil nan man ke m nja Yesu aanib falaa. M nan dii Moses aakaal mbamom, kaa yii nkaal mbaa. ⁷ Nimina mómok nan ye tinyoor le ki tii mi. Le m yii ni mómok Kristo pu, ke naa ye nibaa. ⁸ Ni ye mbamom la, m yii tiwan mómok ke naa ye nibaa, ke m li nyi Yesu Kristo u ye Ndindaan na. Maah nyi u pu na, nima le jer tiwan mómok. U pu le m di tiwan mómok lii, ke ni ye timoor la, ke m gaa uma, ⁹ ki kpaan u ni. M yaa dii Moses aakaal kan, nima le aan cha Uwumbor len ke maabor njan. Maah gaa Kristo ki kii na, nima le cha Uwumbor len ke maabor njan; m gaa Yesu Kristo ki kii le ki njan Uwumbor chee. ¹⁰ M ban ke m bee Kristo, ni mpoon mu fikr u nkun ni na, ki ji falaa u pu. M ban ke maabimbikpok kpo ke waah nan kpo pu na, ¹¹ aan m mu nan fikr nkun ni.

Pool aanimbil aah man Yesu Kristo aasan pu pu na

¹² Maa len ke m fuu Yesu aah ban pu na, kaa len ke m ye unii u njan ti doo na. M pooni mbaa ke m li bi Yesu Kristo aah ban ke m li bi pu na; ba pu? u gaa mi ki nja mi waanii la. ¹³ Nnaabitiib, maa len ke m fuu waah ban pu na. Nnimbil man tiwan nibaa le pu. M suln tiwan ni bi mpuwob na, ki pooni mbaa ke m pii tiwan ni bi nnimbiin ni na. ¹⁴ Yesu Kristo pu le Uwumbor yin mi ke m dii nsan mu cha paacham na. Nima le nnimbil man

ke m fuu nima, ki ti kan tinyoor ti Uwumbør ga tii mi na.

¹⁵ Nimi bi dii Uwumbør aasan mbaməm na, cha ni mu aanimbil li man kina man. Ni yaa kaa bee waabør tibaa mbaməm kan, u ga mək nimi. ¹⁶ Ti mu aah nyi Uwumbør aabør məkək pu na, cha ti li dii kina man.

¹⁷ Nnaabitiib, ni li kpaan kiməbaan ki dii maataabuu, ki lik binib bi dii ke taah dii pu na. ¹⁸ Tə, binib pam aah dii pu na, bi ye Yesu aadpuinkoo aadim la. M nan tuk nimi baabør n-yoonn məkək, ki ki tuk nimi dandana wee, ni tinyunyunn la. ¹⁹ Baadoon le ga li ye ntafadaan mu kaa kpa ndoon na. Baawumbør le ye bipuul. Bi kpa kipupuk iniməon aatuln pu. Baalandak bi dulnyaa wee ni aawan ni la. ²⁰ Tima kan, Uwumbør do le ye tido, le ti kii bundaln Tidindaan Yesu Kristo u ga gaa timi lii na ga nya ni nima na. ²¹ U kpa mpəon ki ga ηmaa nyaj tiwan məkək, ki cha ni məkək kii waaməb. Waah kpa mpəon kina na, le u ga di timi aawon ti kaa ye lisil aawon na ηa tiwonpəon ti naahn uyaar ti ye lisil aawon na.

4

Nsurm

¹ Nnaabitiib, Tidindaan aah ga ηmaa ηa kina ki tii nimi na, ni li si uchaη ni. M gee nimi la. Le nimi aabør bi nsui ni. Le mponn piin ni pu. Nimi le ye maatuln aanyoor.

² Yuwodia ni Sintiki, m gaη nimi, ni li kpaan kiməbaan Tidindaan pu. ³ Maatutuηeer bamənn, m mee aa mu, ter bipiib ngbaan; ba pu? bi ni Klement ni maatutuηeerb biken nan tun lituln linimaln m chee, ki ter mi m tuk binib Yesu aabənyaan tee. Baayimbil ηmee liməfal aagbaη ki bi paacham na ni.

⁴ Ni li kpa mpopiin Tidindaan pu, n-yoonn məkək. M ki tuk nimi la, ni li kpa mpopiin man.

⁵ Ni li bi suuna binib məkək chee man. Tidindaan ga gir ni dandana wee. ⁶ Ni taa cha ilandak li muk nimi tiwan nibaa pu. Ni li mee Uwumbør tiwan məkək pu, ki gaηni u, ki dooni u ki tuk u naah ban pu na məkək. ⁷ Ni yaa ηani kina kan, Uwumbør ga tii nimi nsuudoon mu jer taah nyi pu na. Nisui, ni nimi aalandak ga doon; ba pu? ni kpaan Yesu Kristo chee.

⁸ Nnaabitiib, kookoo yaan le ye ke ni li dak ilandak i ye mbaməon na, ni i kpa laasaab na, ni i tok na, ni i ye chain na, ni i ηan na, ni i kpa lisil na. Ni cha ilandak imək ηan ki ηeer mpakm na li joo nimi. ⁹ Ni nan bae Uwumbør aabør m chee, ki gaa ti, ki ηun maah len pu na, ki kan maah ηani pu na. Ni li dii kina, le Uwumbør u tii timi nsuudoon na ga li bi ni chee.

Ipiin pu aadoon

¹⁰ Ni yunn le naa ki kan mi; le nitafal mu beenin bi m ni. Nima le m kpa mpopiin sakpen Tidindaan pu. M bee ke nitafal bi m ni n-yoonn məkək; le ni mu aa nan kpa nsan ni ter mi. ¹¹ Maa len igiin pu. M yaa kpa sakpen, bee m yaa kpa siib kan, m bae maah ga ηa pu aan nnimbil gbiin kina na. ¹² M nyi igiin, ki nyi liwankpal mu. Ni yaa mək, bee ni yaa kaa mək kan, m yaa ji bab, bee nkon yaa pii mi kan, m yaa kpa sakpen, bee m yaa kaa kpa nibaa kan, m bae maah ga ηa pu aan nnimbil gbiin kina na. ¹³ Kristo aah tii mi mpəon mu na, m ga ηmaa ηa tiwan məkək.

¹⁴ Tə, naah ter mi maafalaa ni pu na, ni ηa mbaməm la. ¹⁵ Nimi Filipi aatiη aanib nyi ke maah nan tuk nimi Yesu aabənyaan tee njan ki nin nyan Masedonia aatiη ni na, Uwumbør aanib ponn ni ubaa aa tii mi ipiin, see nimi baanja. M nan tuk nimi Uwumbør aabør, le ni mu nan tii mi ipiin. ¹⁶ Maah nan bi Tesalonika aatiη ni na, ni nan tun ni unii nfum mulee u nan tii mi maah ban pu na. ¹⁷ Naa ye ke m ban ipiin la. Naah tii mi ipiin pu na, nima le ni ga li moo kpa tinyoor. Nima le m ban. ¹⁸ Naah tii mi tiwan ni na, m gaa ni məkək ki kpa sakpen. Naah tun ni Epafrodaitus ke u nan tii mi ipiin i na, u nan tii mi i. Naah tii mi ipiin i na, ni naahn kitork ki ηan na le ki tii Uwumbør, le usui piir, le u gaa i. ¹⁹ Uma Uwumbør u m dii u na le ga tii nimi naah lann pu na məkək; waah kpa liwankpal sakpen paacham pu na, kina le u ga tii nimi, Yesu Kristo pu. ²⁰ Cha ti li nyuηni Tite Uwumbør n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aadoon

²¹ Ni doon Yesu Kristo aaninyaam məkək tii mi. Tinaabitiib bi bi m chee na dooni nimi. ²² Uwumbør aanib məkək dooni nimi. Ubər kpaan Siisa aatutum bi ye Uwumbør aanib na mu dooni nimi mbaməm.

²³ Tidindaan Yesu Kristo aarjann li bi nisui ni. [Amii.]

Kigbanj ki Pɔɔl ηmee ki tii KOLOSE YAAB na

¹ Min Pɔɔl u ye Yesu Kristo aakpambal Uwumbɔr aageehn pu na, m ni tina aabo Timoti ² le ηmee kigbanj kee ti tii nimi Uwumbɔr aanib bi ye tinaabitiib ki gaa Kristo ki kii, ki bi Kolose aatiη ni na. Tite Uwumbɔr [ni Tidindaan Yesu Kristo] ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Idoon aameel

³ N-yoonn mumɔk ti mee Uwumbɔr u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na tii nimi na, ti dooni u ni pu; ⁴ ba pu? ti ηun ke ni gaa Yesu Kristo ki kii mbamɔm, ki gee Uwumbɔr aanib mɔmɔk; ⁵ ba pu? ni kpa limakl ke ni ga nan kan Uwumbɔr aah di tiwan ni siin nimi paacham na. Ni ηun ni pu buyoonn ni ηun tibɔnyaan ti fuu ni ni chee ki ye mbamɔn na chee la. ⁶ Tibɔnyaan ngbaan le cha nimi ni binib bi bi ηipepel mɔmɔk na tun litunyaan. Binib moo gaal tibɔnyaan ngbaan ki keei, nikaasisik ni, ni ηipepel mɔmɔk. Naah ηun ti, ki bee mbamɔm Uwumbɔr aah ηani nimi tiηann pu na, le binib moo gaal tibɔnyaan ngbaan ki keei nikaasisik ni, ki nan saa dandana. ⁷ Timi aatutunjeer Epafra u ti gee u na le nan tuk nimi Uwumbɔr aanimbaasaln pu. Uma Epafra le si timi aasisiyyaan ki tun Kristo aatuln mbamɔm ki ter nimi. ⁸ U tuk timi Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah cha ni gee binib pu na.

⁹ Nima pu le ti mee Uwumbɔr tii nimi, kaa di cha. Buyoonn ti nan ηun ni pu ki nan saa dandana wee na, le ti mee Uwumbɔr tii nimi, ke ni ga bee waah ban ke ni li ηani pu na. Ti mee u ke u tii nimi nlan ni bee Waafuur Nyaan aabɔr; ¹⁰ aan ki li dii Tidindaan waah ban pu na, aan ki gbiin unimbil, ki tun litunyaan aabɔr mɔmɔk, ki moo bee waabɔr. ¹¹ Ti mee u tii nimi ke waah kpa mpɔɔn sakpen pu na, u tii ni mu mpɔɔn, aan ni li kpa limɔr falaa ponn ni n-yoonn mɔmɔk, ki li kpa mpopiin, ¹² ki li dooni u; ba pu? uma le ηa nimi binib bi ηeer ke bi kan tiwan ni u ga tii waanib, nwiihn aanaan ni na. ¹³ Uma le nan nyan timi mbɔmbɔɔn aanaan ni, ki nabr timi di buen Ujapɔgeehn aanaan ni. ¹⁴ Uma le gaa timi lii, le Uwumbɔr di cha pinn timi aatunwanbir, [Ujapɔɔn aasin pu].

Yesu Kristo aabimbin, ni waatuln

¹⁵ U ye Uwumbɔr u taa waa u na aanaj, ki ye tiwan nimɔk Uwumbɔr naan ni na Aayidaan; ¹⁶ ba pu? Uwumbɔr nan cha u naan tiwan mɔmɔk, ni bi paacham, ni ni bi kitij na, ni taah waa ni na, ni taah kaa

waa ni na; ni yaa ye nnaan, bee ipɔɔn, bee bitinjooob, bee tininkpir, uma le nan naan ni mɔmɔk ke ni li nyuηni u. ¹⁷ Uma Yesu le puen tiwan mɔmɔk bi. Uma pu le tiwan mɔmɔk beenin bi. ¹⁸ Uma le ye waanib Aayidaan. Le waanib mu ye waawon, le u tii bi limɔfal. Uma le puen fikr nkun ni, ki ye tiwan mɔmɔk Aayidaan; ¹⁹ ba pu? ni mɔ Uwumbɔr ke waah bi pu na, Yesu mu bi kina la. ²⁰ Uma Yesu pu, le ni mɔ Uwumbɔr ke u di tiwan ni mɔmɔk bi paacham, ni tiwan ni mɔmɔk bi kitij na tooh kijotiik ubaa chee. Waasin nan nyan uwon ni, ndɔpuinkoo pu; waasin ngbaan pu le Uwumbɔr cha tiwan ngbaan mɔmɔk ni uma ηa kijotiik.

²¹ N-yoonn mbaa ni nan ye biwɔwɔm le Uwumbɔr chee. Ni nan dak ilandak i kaa ηan na, ki tun lituln li kaa ηan na, nima le ni nan ye Uwumbɔr aadim, ²² le dandana wee u cha ni ni uma ηa kijotiik; ba pu? Ujapɔɔn nan kpo ni pu la. U nan kpo ni pu, ke ni li bi chain, ki li ye bininyaam, ki taa li kpa ngalm mubaa, bundaln u ga di nimi siin Uwumbɔr aanimbiin ni na. ²³ Ni ηan ke ni li dii u mbamɔm, ki taa di cha waasan, ki taa cha nibaa lej nimi. Naah ηun tibɔnyaan tee na, tibɔr ngbaan tii nimi limakl la. Ni taa di cha limakl ngbaan. Bi moon tibɔnyaan tee, ki tuk binib bimɔk bi dulnyaa wee ni na la. Min Pɔɔl mu ηa unii u mooni ti na la.

Pɔɔl aah ye Yesu Kristo aanib aatutunn pu na

²⁴ Tɔ, maah jin falaa u ni pu na, nima le m kpa mpopiin. Kristo nan tuk mi maah ga ji falaa waanib pu pu na, le maah ji falaa tiwon tee ni na, falaa ngbaan u gur na le m ji.* Waanib bi m ji falaa bi pu na le ye waawon. ²⁵ Uwumbɔr nan ηa mi waanib aatutunn, ki di lituln siin mi, ke m tun ki ter nimi. Lituln ngbaan le ye ke m tuk nimi waabɔr mɔmɔk pel pel. ²⁶ Ti ye tibɔbɔrkaan la. Uwumbɔr nan bɔr ti n-yaayoonn na aanib, le ki kpiir ti tuk waanib dandana wee. ²⁷ U ban ke bi bee tibɔr ngbaan aah ηan sakpen ki ter ηitimbol mɔmɔk pu na la. Tibɔbɔrkaan ngbaan le ye ke Kristo bi ni ni. Waah bi ni ni na, nima le ni kpa limakl ke ni ga ji waamɔn. ²⁸ Kristo aabɔr ngbaan le ti mooni, ki sur binib mɔmɔk, ki tuk bi waabɔr, waah tii timi nlan pu na. Ti ban ke bi mɔmɔk li kpaan Kristo ni, ki li ye binib bi ηan doo na. Ti ban ke ti di bi ki mɔk Uwumbɔr la. ²⁹ Nima le cha m tun lituln linimaln. M tun lituln ngbaan waapɔɔn sakpiin pu la.

2

¹ M ban ke ni bee ke m tun lituln linimaln nimi pu, ni Laodisea aatiη aanib pu, ni binib bimɔk kaa kee kan mi na pu, ² ke m pɔɔk bitaakpab. M ban ke ni mɔmɔk li kpaan

* 1:24 : Lik Lituln 9.16.

kimabaan, ki li gee tob, ki bee Uwumbor aabor mbamom, aan ki li pak ti mbamom, ki taa joo beeni. M ban ke ni bee Uwumbor aaboborkaan, ti ye Kristo aabor na. ³ Uma baanja le ga nmaa tii timi nlan mu ye nlan bamonn na. Uma baanja le ga nmaa mok timi nnyim momok.

⁴ M tuk nimi kina ke ubaa taa nmann nimi la. Unii yaa moln inyamon i mo na ki tuk nimi kan, ni taa kii. ⁵ Maawon aa bi ni chee, le maalandak bi ni ni. Naah gaa Kristo ki kii mbamom ki dii waasan mu mbamom na, nima le m kpa mpopiin sakpen.

Cha Yesu Kristo aabimbin li gbii si

⁶ Ni nan gaa Yesu Kristo, ki kii ke u ye Nidindaan. Nima pu na, ni li kpaan u ni, ki li dii u man, ⁷ ki too chuu u ke busub aanyaan aah koo kitin pu na, ki li bae waabor n-yoonn momok, ki gaa ti ki kii mbamom, taah nan tuk nimi pu na, ki li dooni u n-yoonn momok.

⁸ Unii yaa tuk nimi nnyamom aalan mu ye fam na kan, ni li nyi man ki taa dii u; nlan ngbaan ye binib aalan mu nyan ni kinimbom ki joo dulnyaa wee na, naa ye Kristo aabor. ⁹ Uwumbor aabimbin momok bi Yesu Kristo aawon ni. ¹⁰ Naah kpaan u ni na, le ni kpa limofal bamoln. Uma le ye tininkpir ni ipoon momok aayidaan.

¹¹ Naah kpaan Kristo ni na, le ni bi ke binib bi gii njhakpan na; ni mu aa ye njhakpan le ni gii, ni ye nimi aabimbikpok le ni gii lii. Ni ye Kristo aah gii pu na la. ¹² Baah muin nimi nnyun ni na, ni mok ke bi di nimi sub Kristo chee la. Baah nyan nimi nnyun ni na, le ni mok ke ni ki fikr u chee; ba pu? ni pak ke Uwumbor kpa mpoom ki fikr Kristo nkun ni. ¹³ N-yoonn mbaa, ni nan tun titunwanbir, kaa nan dii Uwumbor aakaal. Nima le naa nan kpa limofal li kaa kpa ndoon na. Naah kpaan Kristo ni dandana wee na, nima le Uwumbor fikr nimi. U di cha timi aatunwanbir momok pinn timi. ¹⁴ Taah ba ga nja pu na le njmee kigban pu. Taah kaa nja kina na, nima le timi aabor bii. Le Kristo aah nan kpo ndepuinkoo pu na, nima le Uwumbor aa ki len ke timi aabor bii. ¹⁵ Waah kpo ndepuinkoo pu na, le u nja kinimbom aapoom momok fam, le ki nyanj ki, ki jinn ki inimom, binib aanimbil ni.

¹⁶ Nima pu na, ni taa cha ubaa galn nimi tijikaar aakoobil pu, bee tiwanyukaan aakoobil pu, bee likpaakool daal aakoobil pu. ¹⁷ Njikoobil momok po ye tiwan ni choo na aajunjun la. U bi na le ye Kristo. ¹⁸ Binib bibaa bi ki sunni bibaa taab, ki pak Uwumbor aatuuntiib, ki bui ke bi daj tidanj ki kan lijnjiir aawan, ki kpa kalmbaani, ki dak dulnyaa aalandak i ye fam na. Ni taa cha binib ngbaan bii nimi. ¹⁹ Baa joo timi aayidaan Kristo. Uma aapoom pu, le ti muun

waasan ni, Uwumbor aah ban pu na. Uma le kpaan timi kimabaan, ke ti li tuk tob pu, ke njituk ni njigir aah cha tiwon aawan momok tuk tob pu pu na.

Ni naahn ke ni kpo ki beenin fu Yesu Kristo pu

²⁰ Ni nan kpo Kristo chee la, nima le ni nyan kinimbom ki joo dulnyaa na aapoom ni. Nima pu na, ba nja nimi aabimbin bi ke naah beenin ye dulnyaa yaab le na? Ba nja ni kii nkaal mu len ke, ²¹ "Taa ji nee," "Taa lakt nee," "Taa meeh nee" na? ²² Binib yaa jin timina momok kan, ti doo la. Njikoobil njimina po ye binib aakaal, ni baamokm la. ²³ Ni naahn nlan la, ki mu aa ye nlan. Bi dooni bisui aah gee tiwan ni na la, ki sunn bibaa taab, ki muk tiwon. Le baah njani pu na, naa ter bi ke bi chuu bibaa.

3

¹ Ni kpaan fikr Kristo chee la. Nima pu na, cha nitafal li bi paacham aawan ni. Kristo bi nima ki ka Uwumbor aanjangii wob. ² Ni li dakl tiwan ni bi paacham na aabor, ki di cha tiwan ni bi kitin do na. ³ Ba pu? ni naahn ke ni kpo; le nimi aamofal kpaan Kristo ni, ki bi Uwumbor chee paacham, le u biin li pu. ⁴ Kristo, u ye timi aamofal na yaa nan gir ni kan, ti mu ga li bi u chee, ki kan nnyun.

Mbimbikpok ni mbimbipom

⁵ Nima pu na, kuln man tiwon aah ban pu na, ki taa gor kidagook, ki taa tun tijon aatuln, ki taa li ban tiwan ni kaa njan na, ki taa li kpa iniman. Unii u kpa iniman na aa dii Uwumbor, u dii liwankpal la. ⁶ Binib bi yii Uwumbor aamob ki tun titunwanbir timina na, u ga daa bitafal. ⁷ N-yoonn mbaa, ni mu nan bi bikaasisik ni, ki tun titunwanbir ngbaan.

⁸ Le naah ye Yesu aanib dandana wee na, ni di titunwanbir ngbaan momok lii. Ni taa ki gee linjuul ki li tar binib pu, ki taa ki li kpa kinanan, ki taa ki seei njisiibil, ki taa ki len ilii ni kaa njan na. ⁹ Ni taa moln inyamom ki tuk tob; ba pu? ni nan di nimi aabimbikpok aatuln lii a, ¹⁰ ki yoor mbimbipom la. Uwumbor le ti nimi mbimbipom ngbaan, ki bi toor mu, ke ni moo bee u, ki li naahn u. ¹¹ Naah kpa mbimbipom na, naa ki yakr juu yaab, ni binib bi kaa ye juu yaab na, ni binib bi gii njhakpan na, ni binib bi kaa gii na, ni biwomom, ni timoor ni aanib, ni binaagbiib, ni bimalb. Ni momok kpaan la. Kristo le jer tiwan ngbaan momok, ki bi waanib momok ni.

¹² Uwumbor nan nyan nimi, ki nja nimi waaninyaam, ki gee nimi. Nima pu na, ni li kpa linimbaasaln, ni tibulchinn, ki sunn nibaa taab, ki li bi suuna, ki li kpa suklaa, ¹³ ki li kpa limor tob chee. Ni ponn ni ubaa ni unjeen aato yaa kpa tibor kan, ni di cha

pinn tɔb. Tidindaan aah di cha pinn nimi pu na, ni mu di cha pinn tɔb kina. ¹⁴ Tibar ti jer ti mɔmɔk na le ye ke ni li gee tɔb; ba pu? ngeehm di ni mɔmɔk kpaan tɔb chee la, ni li kpaan kimɔbaan mbamɔm. ¹⁵ Kristo yin nimi ke ni li kpaan tiwonbaan ni, ki li kpa nsuudoon mu u tii nimi na. Nima pu na, cha nsuudoon ngbaan li joo nisui man, ki li dooni Uwumbɔr, waabulchinn pu. ¹⁶ Cha Kristo aabɔr li bi nisui ni sakpen, ki tii nimi nlan. Ni li tuk tɔb waabɔr, ki li sur tɔb, ki li gaa ilahn i bi Uwumbɔr Aagbanj ni na, ni waanib aalahn, ni ilahn i Waafuur Nyaan mɔk nimi na. Ni li gaa ilahn ngbaan, ki li dooni Uwumbɔr nisui ni. ¹⁷ Ni yaa len kan, ni len Tidindaan Yesu aayimbil pu; ni yaa tun lituln kan, ni li tun waayimbil pu, ki li njan tiwan mɔmɔk waayimbil pu, ki li dooni Tite Uwumbɔr u pu.

Naah ga li bi pu Tidindaan aasan ni na

¹⁸ Tɔ, bipiib, ni li keei nichatiib aamɔi. Naah dii Tidindaan na, ni njan ke ni li njan kina.

¹⁹ Chatiiib, ni li gee nipuutiib, ki taa muk bi.

²⁰ Mbim, ni li keei nitetiib ni ninatiib aamɔi tiwan mɔmɔk ni, Tidindaan aah ban pu na; ba pu? nima le piir Uwumbɔr aasui.

²¹ Tetiib, ni taa fiini nimi aabim aarjool, aah bitaakpab taa yɔl.

²² Binaagbiib, ni li keei nidindatiib bi bi dulnyaa ni na aamɔi tiwan mɔmɔk ni. Bi yaa bi ni chee, bee bi yaa kaa bi kan, ni li tun lituln mbamɔm. Ni taa ban binib li pak nimi. Naah san Uwumbɔr na, ni li tun lituln mbamɔm nima pu. ²³ Naah njan tiwan nimɔk na, ni cha nitafal li bi ni ni, ki tun lituln ke naah ba ga tun tii Tidindaan pu na, naa ye binib. ²⁴ Tidindaan Kristo le ni tun lituln tii u. Nima le ni bee ke uma le ga pa nimi tipar, waah nan puu tipuur ti ke u ga tii nimi na. ²⁵ Unii umɔk tun lituln li kaa njan na, Uwumbɔr ga daa utafal waah njeer pu na. Uwumbɔr aa pak ubaa ki jer uken.

4

¹ Dindatiib, ni li njan nimi aanaagbiib mbamɔm; ba pu? ni nyi ke ni mu kpa Dindaan paacham.

Nsurm

² Tɔ, ni mɔmɔk li beenin mee Uwumbɔr linimaln, ki li nyi ki taa geeni, ki li dooni u mmeen ponn ni, ³ ki li mee u tii ti mu, ke u tii timi nsan ti moon waabɔr ki tuk binib tibɔbɔrkaan ti ye Kristo aabɔr na. Waabɔnyaan ngbaan pu, le m bi kiyondiik ni. ⁴ Ni njan ke m tuk binib waabɔnyaan ngbaan aatataa mbamɔm. Ni mee Uwumbɔr tii mi ke u ter mi, m tuk bi kina.

⁵ Ni li kpa nlan ki li bi mbamɔm joo cha binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na

wɔb. Naah kan nsan buyoonn na, ni li tun Uwumbɔr aatuln n-yoonn mɔmɔk. ⁶ Ni li len ibulchiliin n-yoonn mɔmɔk, ki li len Uwumbɔr aalambil aah ye pu na. Ni yaa len kina kan, ni ga bee naah ga giin pu ki kii unii mɔmɔk na.

Kookoo aadoon

⁷ Tina aabo Tikikus u ti gee u na ga tuk nimi maabɔr mɔmɔk aah bi pu na. U ye timi aatutuŋeer le Tidindaan aatuln ponn ni, ki tun lituln ngbaan mbamɔm. ⁸ M cha u dan ni chee ke u nan tuk nimi, timi aabɔr aah bi pu na, aan ki sɔj nisui. Nima le m cha u dan ni chee. ⁹ Onesimus ni uma le dii ni. Onesimus mu ye tina aabo u ti gee u na la. U ter timi mbamɔm, ki ye ni ponn ni aanii ubaa la. Bima le ga tuk nimi do chee na aabɔr mɔmɔk.

¹⁰ Aristakus u bi kiyondiik ni m chee na dooni nimi. Mak, u ye Banabas aaninkpan aajarɔɔn na, u mu dooni nimi. M nan tuk nimi naah ga nja u pu na. U yaa dan ni chee kan, ni gaa u iŋaal ilee. ¹¹ Josua Justus mu dooni nimi. Bijab bitaa ngbaan ye Juu yaab la. Juu yaab ponn ni, bima baanja le ye maatutuŋeerb ki tun Uwumbɔr aanaan aatuln. Bijab ngbaan sɔj nsui la.

¹² Epafra mu dooni nimi. U ye ni ponn ni aanii ubaa la, ki ye Yesu Kristo aatutunn. U mee Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk linimaln le ki tii nimi, ke ni li dii Uwumbɔr mbamɔm, ki taa di cha, ki kii Uwumbɔr aah gee pu na mɔmɔk. ¹³ M tuk nimi la, Epafra tun lituln linimaln, ki tii nimi, ni Laodisea aatiŋ aanib, ni Hierapolis aatiŋ aanib. ¹⁴ Luk u ye dɔkta, u ti gee u na mu dooni nimi. Demas mu dooni nimi.

¹⁵ Ni li dooni tinaabitiib bi bi Laodisea aatiŋ ni na tii timi, ki li dooni Nimfa ni Yesu aanib bi kuuni udo na, tii timi. ¹⁶ Bi yaa karn kigban kee tii nimi kan, ni cha bi karn ki tii Yesu aanib bi bi Laodisea aatiŋ ni na mu. Maah njeeme kigban ki tii Laodisea aatiŋ aanib na, ni mu karn ki. ¹⁷ Tuk Akipus ke Tidindaan aah tii u lituln li ke u tun na, u li nyi ki tun li mbamɔm.

¹⁸ Min Pɔl le di njaal njeeme idoon imina. Ni teer ke m bi kiyondiik ni la.

Uwumbɔr nja tinyoor nja ni pu. [Amii.]

Njan aagban ki Pɔɔl ηmee ki tii TESALONIKA YAAB na

¹ Min Pɔɔl, ni Silfanus, ni Timoti le ηmee kigban kee ti tii Yesu aanib bi bi Tesalonika aatinj ni ki ye Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo aanib na. Uwumbɔr ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Tesalonika yaab aabimbin

² N-yoonn mumək ti mee Uwumbɔr na, ti mee u tii nimi, ki dooni u ni məmək pu. ³ Ti teer nimi Tite Uwumbɔr aanimbiin ni n-yoonn məmək, ki teer ke naah ηani pu na, nima le mək ke ni gaa u ki kii; naah tun lituln pu na, nima le mək ke ni gee u; naah kpa limɔr pu na, nima le mək ke ni kpa limakl Tidindaan Yesu Kristo pu. ⁴ Tinaabitiib bi Uwumbɔr gee bi na, ti nyi ke u lee nimi la; ⁵ ba pu? taah tuk nimi waabɔnyaan na, tibɔnyaan ngbaan aa nan ye iliin baanja, Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapɔɔn nan bi ti ni la, ki cha ni bee ke ti sil gbi. Taah nan bi nikaasisik ni buyoonn na, ni nan bee timi aabimbin aah nan bi pu na. Ti nan bi kina ke ti ter nimi la. ⁶ Le ni nan ηakni timi ni Tidindaan; ba pu? ni gaa Yesu aabɔr ki kan falaa sakpen tibɔr ngbaan pu, ki mu nan kpa mpopiin mu Uwumbɔr Aafuur Nyaan tii nimi na. ⁷ Naah nan bi pu na, nima le mək Yesu aanib bimək bi Masedonia ni Akaya aatim ni na, bi mu aah ga li ηani pu na; ⁸ ba pu? ni nan chuun mooni Tidindaan aabɔr, ki tuk Masedonia ni Akaya aatim aanib. Naa ye nima yaab baanja, ntim məmək aanib ηun ke ni gaa Uwumbɔr ki kii la. Nima pu na, taa ki ban ke ti tuk bi nimi aabɔr. Bi puun nyi. ⁹ Ba pu? binib ngbaan len ke taah nan dan ni chee na, ni nan gaa timi, ki di ηiwaa lii, ki fenn ki dii Uwumbɔr, u ye limɔfadaan ki ye Uwumbɔr bamɔnn na, ¹⁰ le ni kii bundaln Ujarɔɔn Yesu ga nyan ni paacham ki gir ni na. Uma le Uwumbɔr nan fikr u nkun ni. Uma le nyan timi ntafadaan mu choo na ni.

2

Pɔɔl aah tuk Tesalonika yaab tibɔnyaan pu na

¹ Tinaabitiib, nimi nibaa nyi ke taah nan dan ni chee na, naa ye fam. Ni nyi ke taah nan bi Filipi aatinj ni na, ² le nima yaab nan ηa timi falaa, ki yook timi, le ti nin dan ni chee. Binib pam nan kpak timi kinikpak-pak, le timi Aawumbɔr tii timi lipobil ke ti tuk nimi waabɔnyaan. ³ Taah tuk nimi waabɔnyaan ngbaan na, tibɔr ngbaan aa ye nnyamɔn. Taa ηmann nimi. Ti nan bi chain la. ⁴ N-yoonn məmək ti nan len Uwumbɔr

aah ban ke ti len pu na; ba pu? u nan lik taah bi pu na, le ki di waabɔnyaan ngbaan ηa tinjaal ni, ke ti tuk binib. Nima pu le ti ban ke ti piir Uwumbɔr aasui, naa ye binib aasui. Uma Uwumbɔr le lik timi aasui ni aah bi pu na. ⁵ Ni nyi ke taa nan gbaa nimi məmɔmɔn aabɔr. Uwumbɔr nyi ke taa nan ye inimandam bi ηmanni, ke binib taa bee ke ti ye na. ⁶ Taa nan ban ke ni nyuη timi, kaa nan ban ke binib biken nyuη timi. ⁷ Taah ye Kristo aakpambalb na, ti ba ga li ban ke ni nyuη timi. Le taa nan ban kina. Ti nan bi suuna ni chee ke upii aah bi pu waabim chee ki lik bi na la. ⁸ Ti gee nimi la. Nima pu na, ti nan kpa mpopiin ti tuk nimi Uwumbɔr aabɔnyaan. Naa ye tibɔnyaan baanja le ti nan tii nimi, ti nan di tibaa mu tii nimi; ba pu? ti gee nimi pam. ⁹ Nnaabitiib, ni teer taah nan tun lituln linimaln pu na. Ti tuk nimi Uwumbɔr aabɔnyaan, ki tun lituln nwiin pu ni kinyeek mək, ke ti ji. Ba pu? taa nan ban ni ji ti pu falaa.

¹⁰ Nimi bi gaa Yesu ki kii na, ti ηa nimi mbamɔm la, ki nan bi chain, kaa nan kpa taani ubaa joo cha ni wob. Ni ni Uwumbɔr nyi ke ni ye mbamɔn la. ¹¹ Ni nyi ke uja aah ηani waabim pu na, ti nan ηani nimi ubaaba kina la; ¹² ti sur nimi, ki nan sɔɔni nisui, ki garɔni nimi ke ni li dii Uwumbɔr waah ban pu na. Uma le yin nimi ke ni koo waanaan ni ki nan ji waamɔn.

¹³ Ti dooni Uwumbɔr ni pu n-yoonn məmək la; ba pu? taah nan tuk nimi Uwumbɔr aabɔr na, ni nan gaa tibɔr ngbaan, ki bee ke naa ye binib aabɔr, ni ye Uwumbɔr aabɔr la. Mbamɔn, ni ye Uwumbɔr aabɔr la, ki kpelni nimi bi gaa u ki kii na aabimbin. ¹⁴ Nnaabitiib, ni ηakni Uwumbɔr aanib bi bi Judea aatim ni ki kudeuni Yesu Kristo aayimbil pu na; kinye pu? nido yaab aah ηa nimi falaa pu na, Juu yaab ηa bi mu falaa kina la. ¹⁵ Bima Juu yaab nan ku Uwumbɔr aabɔnabitiib ni Tidindaan Yesu mu, ki jenn nyan timi mu. Baa piir Uwumbɔr aasui. Bi ye binib məmək aadim la, ¹⁶ ki kiir timi, kaa ban ke ti tuk binib bi kaa ye Juu yaab na tibɔnyaan tee, aan bi ηmar. Juu yaab ngbaan aah ηani kina na, bi too kpaee baatunwanbir pu n-yoonn məmək la. Uwumbɔr aanjuul pii bi kookoo.

Pɔɔl aah neen ke u ki gir mann bi pu na

¹⁷ Nnaabitiib, taah kaa kan nimi ni yunn siib na, naa mɔ timi. Taa nan bi ni chee, timi aalandak ma nan bi ni ni; tinimbil nan man ni pu, le ti nan pɔɔni tibaa ke ti ki kan nimi. ¹⁸ Ti nan ban ti gir dan ni chee. Min Pɔɔl, n-yoonn məmək m ban ke m gir dan ni chee. Le kinimbɔr kiir timi ke ti taa dan. ¹⁹ Tidindaan Yesu yaa nan gir ni kan, bilabi pu ti ga li kpa limakl, ni mpopiin, ni

kipupuk unimbiin ni? ²⁰Naa ye nimi pu uu? Mbamɔn, ti kpa kipupuk ni mpopiin ni pu.

3

¹Taah kaa bi ni chee na, taa ki nɔmaa mɔr, nima le ti len ke ni nɔan ti cha Timoti dan ni chee. Timi baanja le gur Atens aatinj ni. ²Tina aabo Timoti ye Uwumbɔr aatutunn u tuk binib Kristo aabɔnyaan na la. Ti cha u dan ni chee ke u pɔɔk nitaakpab Uwumbɔr aasan ni, ³ubaa taa gir puwɔb falaa ngbaan pu. Nimi nibaa nyi ke falaa ngbaan ye Uwumbɔr aah siin timi pu na la. ⁴Taah nan bi ni chee na ti nan tuk nimi ke ti ga ji falaa, le ni bee ke ni sil nɔa kina. ⁵Le maa ki nɔmaa mɔr. Nima le cha m tun ni Timoti ni chee, ke u nan lik ke ni beenin dii Yesu mbamɔn aan naa dii. Ni muk mi la, m dak ke nibaakan kinimbɔr tɔn nimi, ki nɔa timi aatuln yɔli.

⁶Le Timoti ki nyan ni ni chee; dandana u ki fuu ni ti chee, ki tuk timi tibɔnyaan ke ni beenin tii Yesu naadii mbamɔn, ki gee tɔb. U tuk timi ke ti bi nisui ni n-yoonn mɔmɔk, le ni ban ke ni ki kan timi, ke ti mu aah ban ke ti kan nimi pu na. ⁷Tinaabitii, ti bi limukl ni ki ji falaa la; le ti nɔn naah tii Yesu naadii pu na, nima le tisui sɔr. ⁸Ni yaa dii Tidindaan aasan ni, kaa di cha kan, nima le ti fuur. ⁹Nima pu na, taa ki nyi taah ga ki pak Uwumbɔr ni pu pu na; ba pu? ti kpa mpopiin sakpen ki mɔɔni ni pu, Uwumbɔr aanimbiin ni. ¹⁰Ti mee u linimaln nwiin pu ni kinyeek mɔk ke u cha ti ki kan nimi ki tuk nimi naah kaa kee bee waabɔr pu na.

¹¹M mee Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu ke bi tii timi nsan aan ti dan ni chee. ¹²Tidindaan cha ni li moo gee tɔb ni binib mɔmɔk, ke taah gee nimi pu na. ¹³U tii nimi mpɔɔn ke ni li bi chain ki taa li kpa taani ubaa Tite Uwumbɔr aanimbiin ni, bundaln Tidindaan Yesu ni waanib mɔmɔk ga gir ni na.

4

Mbimbin mu piir Uwumbɔr aasui na

¹Tinaabitii, ti nan mɔk nimi naah ga nɔa pu ki piir Uwumbɔr aasui na. Le ni nɔani kina. Ti garɔni nimi, ki sur nimi Tidindaan Yesu aayimbil pu ke ni li moo nɔani kina. ²Ni bee taah nan sur nimi pu Tidindaan Yesu aayimbil pu na. ³Uwumbɔr aageehn le ye ke ni li bi chain, ki taa gor kidagook. ⁴Ni nɔan ke ni mɔmɔk bee naah ga nɔa pu ki li joo tiwon mbamɔn aan ti li bi chain, ki tun lituln li nɔan na. ⁵Ubaa taa cha bipiib aakpeek li bi u ni, ke binib bi kaa nyi Uwumbɔr na aah bi pu na. ⁶Uja ubaa taa li ban una aabo aapuu ki tun titunwanbir timina. Ti nan tuk nimi ki sur nimi mbamɔn ke Tidindaan dar binib aatafal titunwanbir ngbaan mɔmɔk pu. ⁷Uwumbɔr yin timi ke ti li bi chain. Waa yin timi ke ti li gor kidagook. ⁸Unii umɔk yii

mɔmɔk ngbaan na, naa ye binib aamɔkm le u yii, u yii Uwumbɔr u tii nimi Waafuur Nyaan na aamɔkm la.

⁹Uwumbɔr mɔk nimi naah ga li gee tɔb pu na. Nima pu na, naa ki ban ke m nɔmee kigban ki tuk nimi naah ga li gee ninaabitii pu na. ¹⁰Ni ye mbamɔn la, ni gee tinaabitii bimɔk bi Masedonia aatim mɔmɔk ni na. Ti garɔni nimi, ni li moo gee bi. ¹¹Cha ninimbil li man ke ni li bi suuna, ki li tun nimi aatuln, ki di nimi aarɔaal tun lituln, ke taah nan tuk nimi pu na. ¹²Ni yaa nɔani kina kan, naan lann nibaa; binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na mu ga pak nimi.

Tidindaan aah ga nan gir ni pu na

¹³Tinaabitii, ti ban ke ni bee binib bi kpo na aabɔr, aan ki taa li kpa mpombiin, ke binib bi kaa kpa limakl na aah kpa mpombiin pu na. ¹⁴Ti pak ke Yesu nan kpo, ki ki fikr nkun ni. Nima pu le ti pak ke Uwumbɔr ga fikr Yesu aanib bi kpo na mu, ki cha bi li dii u bundaln u ga gir ni na.

¹⁵Taah ban ti tuk nimi tibɔr ti na, ti ye Tidindaan aabɔr la. Tidindaan aanib bi ga li bi dulnyaa wee ni bundaln u ga gir ni na aan puen binib bi kpo na ki buen paacham. ¹⁶Ba pu? Tidindaan ubaa ga nyan ni paacham ki sunn ni. U yaa sunn ni kan, le ti ga nɔn nneel sakpiin, ni Uwumbɔr aatuuntiib aaninkpel aaneel, ni Uwumbɔr aakakaan aawiil. ¹⁷Njan, Yesu aanib bi kpo na le ga fikr nkun ni, le Uwumbɔr nin kpaan yoor bi ni waanib bi mu ga li bi n-yoonn ngbaan na, le bi ti tooh Tidindaan ntaalangbam ni, paacham. Kina le ti ga li bi Tidindaan chee n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ¹⁸Nima pu na, ni li tuk tɔb kina, aan ki sɔr tɔb aasui.

5

Gor ki li kii Tidindaan aagirndaal

¹Nnaabitii, naa ki ban ke m nɔmee ki tuk nimi bundaln tiwan nimina mɔmɔk ga nɔa na. ²Ba pu? nimi nibaa nyi mbamɔn ke Tidindaan aawiindaal ga fuu ni ke unaayuk aah fuur ni kinyeek pu na la. ³Buyoonn binib ga len ke bi bi bibaa pu, nibaa aan nɔa bi nibaa na, libuul ngbaan ni le tibɔbir ga lir bi pu. Ni ga li bi ke imalween aah chuu upii pu na la. Baan nɔmaa nyan ti. ⁴Nnaabitii, nima aa bi mbɔmbɔɔn ni. Nima pu na, ni taa cha Tidindaan aawiindaal nɔa nimi lijnjiir ke unaayuk aah fuur ni pu na. ⁵Ba pu? ni mɔmɔk ye nwiin ni aabim la. Ni ye nwiin pu aabim la. Taa ye kinyeek yaab, kaa ye mbɔmbɔɔn ni yaab. ⁶Nima pu na, ti taa li geeni, ke biken aah geeni pu na. Cha ti li kii, ki chuu tibaa man. ⁷Binib bi dɔ geen na, kinyeek le bi dɔ geen. Binib bi nyu ndaan gbii na, kinyeek le bi gbii. ⁸Tima ye nwiin pu aabim la, nima pu na, cha ti chuu tibaa man. Cha ti tii Yesu naadii, ki li gee tɔb.

Ti yaa ɲani kina kan, nima le ga biin ti pu, ke tikur ti bii kibin pu na. Le ti yaa kpa limakl ke ti ga sil ɲmar kan, ni ga li bi ke tikur aayikpupuk ki bii tiyil na. ⁹Uwumbɔr aah lee timi na, waa lee timi ke u gee liɲuul ti pu, u lee timi ke ti ɲmar Tidindaan Yesu Kristo pu la. ¹⁰Uma le nan kpo ti pu. Nima pu na, ti yaa bi, bee ti yaa kpo bundaln u ga gir ni na kan, ti ga buen ti li bi u chee. ¹¹Nima pu na, ni li pɔɔni tɔb aataakpab, ki li ter tɔb, ni li moo dii Uwumbɔr aasan mbamɔm, ke naah ɲani pu dandana wee na.

Kookoo aasurm ni idoon

¹²Tinaabitiib, ti gan nimi, ke ni li pak nimi aaninkpiib bi tun Tidindaan aatuln nikaasisik ni, ki sur nimi waasan ni na. ¹³Ni li pak bi mbamɔm, ki li gee bi baatuln pu. Ni mɔmɔk li kpaan kimɔbaan man.

¹⁴Tinaabitiib, ti gan nimi, ke ni sur binib bi kaa ban bi tun lituln na, ki li pɔɔni binib bi aataakpab yɔl na aataakpab, ki ter binib bi kaa pɔɔ na, ki li kpa limɔr binib mɔmɔk pu. ¹⁵Ni taa cha unii ubaa teen uken waah ɲa bakaa u na pu. Pɔɔn nibaa man ki li ɲani tɔb, ni binib mɔmɔk tibulchinn, n-yoonn mɔmɔk.

¹⁶Ni li kpa mɔpɔpiin n-yoonn mɔmɔk, ¹⁷ki li mee Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk, ¹⁸ki li dooni u tiwan mɔmɔk pu. Uwumbɔr aageehn le ye ke ni li ɲani kina; ba pu? ni ye Yesu Kristo aanib la.

¹⁹Ni taa yii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na. ²⁰Unii yaa len Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah tii u iliin i na kan, ni taa lik iliin ngbaan fam. ²¹Ni li lik tibɔr mɔmɔk aah bi pu na, ke ti ɲan aan taa ɲan, ki li joo ti ɲan na mbamɔm. ²²Ni yii man isan i kaa ɲan na mɔmɔk aabɔɲ.

²³Uwumbɔr u tii timi nsuudoon na, ɲa nimi aabimbin mɔmɔk chain, ki li joo nimi aawiin, ni nisui, ni nimi aawon mbamɔm, ni taa li kpa taani ubaa bundaln Tidindaan Yesu Kristo ga gir ni na. ²⁴Uwumbɔr u yin nimi na ye mbamɔndaan la, ki ga ɲa nimina mɔmɔk.

²⁵Tinaabitiib, ni mee Uwumbɔr tii timi.

²⁶Ni doon tinaabitiib mɔmɔk mbamɔm.

²⁷M gan nimi Tidindaan aayimbil pu ke ni cha bi karn kigban kee tii tinaabitiib mɔmɔk.

²⁸Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa ni pu. [Amii.]

Lelee aagbanj ki Pɔɔl ηmee ki tii TESALONIKA YAAB na

¹ Min Pɔɔl, ni Silfanus, ni Timoti le ηmee kigbanj kee ti tii Yesu aanib bi bi Tesalonika aatinj ni ki ye Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo aanib na. ² Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu ki tii nimi nsuudoon.

Uwumbɔr aah ga daa binib aatafal pu na

³ Tinaabitii, ni ηan ke ti li dooni Uwumbɔr ni pu n-yoonn mɔmɔk; ba pu? ni moo gaal Yesu ki kii mbamɔm ki moo gee tɔb la. ⁴ Nima pu le ti puk kipupuk ni pu Uwumbɔr aanib chee, ki tuk bi naah gaa Yesu ki kii ki kpa limɔr, falaa ni limukl mɔmɔk ponn ni pu na.

⁵ Binib aah ηani nimi falaa pu na, nima le mɔk ke Uwumbɔr yaa daa bitafal kan, ni ηan. Naah ji falaa pu na, Uwumbɔr aanaan pu le ni ji. Nima le Uwumbɔr ga len ke ni ηeer ke ni koo waanaan ngbaan ni. ⁶ Ni ye mbamɔn, Uwumbɔr len ke ni ηan ke binib bi ηani nimi falaa na, u mu ηa bi falaa, ⁷ ki tii timi ni nimi bi ji falaa na lifuur. Ti ga kan lifuur ngbaan bundaln Tidindaan Yesu ga nyan ni paacham ki mɔk waah bi pu na. U ni waatuuntiib ga nyan ni paacham ni mpɔɔn, ⁸ ki li joo ni mmiigaal u nan daa binib aatafal. Binib bi yii Uwumbɔr na, ni binib bi kaa kii Tidindaan Yesu aabɔnyaan tee na, u ga daa bima le aatafal. ⁹ Tidindaan ga nyan bi unimbiin ni, waapɔɔn ni waawihni sakpiin chee. U ga daa bitafal, ki cha bi ji falaa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ¹⁰ Bi ga kan ntafadaan ngbaan bundaln Tidindaan ga gir ni na. Liyaadaal ngbaan le waanib bi mɔmɔk gaa u ki kii na ga nyuj u, ki pak u. Ni mu ga li bi waanib ngbaan ponn ni; ba pu? taah tuk nimi Yesu aabɔr na, ni gaa ti ki kii la.

¹¹ Nima pu le ti mee timi Aawumbɔr tii nimi n-yoonn mɔmɔk ke u len ke ni ye binib bi ηeer waayim na, ki ter nimi ke ni li ban ni ηa tiwan ni ηan na, ki tii nimi mpɔɔn ke ni li ηani kina, ki tun lituln li ga mɔk ke ni gaa Yesu ki kii mbamɔm na. ¹² Ni yaa ηani kina kan, nima le ga nyuj Tidindaan Yesu Kristo, le u mu ga nyuj nimi, u ni Uwumbɔr aabulchinn pu.

2

Mbiindaan na

¹ Tinaabitii, ti ban ke ti len ni chee ki joo cha bundaln Tidindaan Yesu Kristo ga gir ni ki nan kuun timi u chee na aabɔr la.

² Bi yaa len ke Tidindaan aawiindaal fuu ni

kan, ti ganj nimi ke ni taa cha nipobil yuk, ki taa cha ni li muk nimi. Nibaakan, bi ga bui ke Uwumbɔr Aafuur Nyaan mɔk bi kina la, nibaakan, bi ga bui ke ti ηmee kigbanj ki len kina la. ³ Ni taa cha ubaa ηmann nimi kina; buyoonn binib pam ga yii Uwumbɔr na le ga puen fuu ni, le Tidindaan aawiindaal nin fuu ni. Uja u yii Uwumbɔr aakaal mɔmɔk na, u mu ga puen nya mpaan pu. Uwumbɔr siin u ntafadaan la. ⁴ U ga yii Uwumbɔr, ni ηiwaa, ni tiwan nimɔk binib dii ni na. U ga nyuj ubaa ki jer ni mɔmɔk, ki ga kal Uwumbɔr Aadichal ni, ki len ke uma le ye Uwumbɔr.

⁵ Naa teer aa? Maah nan laa bi ni chee na, m nan tuk nimi tibɔr tee. ⁶ Le ni nyi tiwan ni kiir titunwanbirdaan ngbaan dandana wee na. Waayoonn yaa nan fuu ni kan, u ga nya mpaan pu. ⁷ Titunwanbir ti bɔɔ na, binib ηani ti dandana wee la. Le unii u kiir titunwanbir ngbaan dandana wee na ga kiir ti, ki nan saa buyoonn Uwumbɔr ga nyan u nima na. ⁸ N-yoonn ngbaan le titunwanbirdaan ngbaan ga kpiir. N-yoonn ngbaan le Tidindaan Yesu ga gir ni, ni mpɔɔn, ki pii libuln lii u pu, ki ku u, ki ηa waapɔɔn mɔmɔk yɔli. ⁹ Titunwanbirdaan ngbaan yaa nan fuu ni kan, u ga li kpa kinimbɔn aapɔɔn, ki tun kaatuln, ki li kpa mpɔɔn ki ηmann ke u tun lijinjiiir aatun la, ¹⁰ ki li kpa nlan mu kaa ηan na ke u ηmann binib bi Uwumbɔr ga daa bitafal na. Bi yii Uwumbɔr aabɔr ti ga cha bi ηmar na, kaa gee ti. Nima le Uwumbɔr ga daa bitafal. ¹¹ Baah yii Uwumbɔr aabɔr na, nima le u cha nnyamon aapak bi bisui ni, bi li pak nnyamɔn. ¹² Nima pu na Uwumbɔr ga len ke binib bi gee titunwanbir kaa pak mbamɔn na aabɔr bii a.

Uwumbɔr aah lee nimi pu na

¹³ Tɔ, tinaabitii bi Tidindaan gee bi na, ni ηan ke ti li dooni Uwumbɔr ni pu n-yoonn mɔmɔk; ba pu? tiwan mɔmɔk aah nan piin buyoonn na, u nan lee nimi ke ni ηmar. Waafuur Nyaan ηa nimi binib bi bi chain ki pak mbamɔn, aan ki ηmar na. ¹⁴ Taah tuk nimi Uwumbɔr aabɔnyaan ti na pu, le u yin nimi ke ni ηmar ki ji Tidindaan Yesu Kristo aamɔn. ¹⁵ Nnaabitii, nima pu na, ni li dii u mbamɔm, ki taa di cha. Taah tuk nimi Uwumbɔr aabɔr ti, timɔb ni, ni kigbanj ni pu na, ni li joo tibɔr ngbaan mbamɔm.

¹⁶ Tɔ, Tite Uwumbɔr gee timi sakpen. Waabulchinn pu, le u tii timi lipobisoon li kaan doo na, ni limakl nyaan. ¹⁷ Uma ni Tidindaan Yesu Kristo ubaa pɔɔn nitaak-pab, ki tii nimi mpɔɔn ke ni tun litunyaan mɔmɔk, ki len iliinyaan mɔmɔk.

3

Mee Uwumbɔr tii timi man

¹ Tinaabitii, tibɔr ti gur na le ye ke ni li mee Uwumbɔr ki tii timi, ke u cha waabɔr

moon ɲipepel məmək mala, ki kan mpakm ke naah pak ti pu na, ² ki li mee u ke u nyan timi titunwanbirdam bi kaa ɲan na aarjaal ni; ba pu? naa ye binib məmək le gaa Yesu ki kii.

³ Tidindaan le ɲani waah len pu na, ki ga tii nimi mpəən, ki biin ni pu, kinimbəɲ ki kaa ɲan na taa ɲa nimi nibaa. ⁴ Tidindaan pu le ti bee ke ni ɲani taah tuk nimi pu na, ki ga li beenin ɲani kina.

⁵ Tidindaan ter nimi ke ni bee nisui ni Uwumbər aah gee nimi pu na, ki li kpa limər Kristo aah tii nimi pu na.

Ni ɲan ke unii məmək li tun

⁶ Tinaabitiib, ti tuk nimi Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu la, ninaabitiib bimək kaa ban ke bi tun lituln, kaa dii taah tuk nimi pu na, ni nya bi chee. ⁷ Ni bee ke ni ɲan ni li dii ke taah dii pu na. Taah nan bi ni chee buyoonn na, taa nan san ligbanyakl. ⁸ Ti nan pa taah jin tijikaar ti na məmək pu la, ki tun lituln linimaln nwiin pu ni kinyeek mək; ba pu? taa nan ban ni ji ti pu falaa. ⁹ Naa ye ke taa nan kpa nsan ti ji niɲaal ni la. Ti nan ban ti mək nimi liməkl, ni li dii ke taah dii pu na. ¹⁰ Taah nan bi ni chee buyoonn na, ti nan tuk nimi ke unii umək kaa ban u tun lituln na kan, u taa ji.

¹¹ Ti ɲun ke ni ponn ni bibaa san ligbanyakl, kaa tun lituln libaa, ki chuun koo biken aabər ni. ¹² Binib bi bi kina na, ti tuk bi, ki sur bi Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu, ke bi li bi suuna, ki tun lituln ki kan ki ji. ¹³ Tinaabitiib, nima kan, ni yaa tun litunyaan kan, ni taa cha nitaakpab li yəl li ponn ni.

¹⁴ Unii ubaa yaa kaa dii taah tuk nimi kigbanj kee ponn ni pu na kan, ni daan udaan ngbaan, ki taa kpaan u chee. Nima le ga cha iniməən chuu u. ¹⁵ Ni taa ɲani u ke nimi aadin na, ni li sur u ke nina aabo na.

Kookoo aabər

¹⁶ Tidindaan u tii timi nsuudoon na tii nimi nsuudoon n-yoonn məmək, tiwan məmək ponn ni. Tidindaan li bi ni məmək chee.

¹⁷ Min Pəəl le di ɲjaal ɲmee idoon imina. Nimina ye kidaan la, le ki mək maagbann məmək ponn ni. Kina le m ɲmee.

¹⁸ Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa ni məmək pu.

Njan aagban ki Pɔɔl n̄mee ki tii TIMOTI na

¹ Min Pɔɔl ye Yesu Kristo aakpambal la; ba pu? Uwumbɔr u gaal timi lir na, ni Tidindaan Yesu Kristo u tii timi limakl na, bima le len ke m li ye waakpambal. ² M n̄mee kigban kee m tii si Timoti, u ye maabo bamɔnn Uwumbɔr aasan ni na la. Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo n̄a tii tinoor n̄a aa pu, ki san si kinimbaak, ki tii ni nsuudoon.

Tinyamɔnbɔr aasurm

³ Maah nan cha Masedonia aatinj ni na, m nan bui si ke aa li beenin bi Efesus aatinj ni; ba pu? binib bibaa bi nima ki mɔk binib m̄mɔkm mu kaa ye Yesu aamɔkm na. Aa sur bi ke bi taa ki mɔk kina, ⁴ ki taa ki joo n̄jyimbil n̄i bi Uwumbɔr Aagban ni na tiini itiin baah nan n̄ani pu na. Nimina le cha binib baa mbaan. Naa ter bi ke bi gaa Yesu ki kii aan ki dii waasan mbamɔm. ⁵ M tuk si ke aa sur bi kina; ba pu? m ban ke Yesu aanib aasui li bi chain, ki ban ke bi bee bisui ni ke titunwanbir aa bi bi chee, ki gaa Yesu ki kii mbamɔm, ki li gee tɔb. ⁶ Binib bibaa bi, kaa ki dii kina. Bi yenn la, ki gbaa tɔb chee tibɔr ti ye fam na. ⁷ Bi ban bi li ye bimɔmɔkb bi mɔk binib Uwumbɔr aakaal na, ki mu aa bee baah len pu na aatataa, ki len tibɔr ke binib bi nyi taatataa na, ki mu aa nyi.

⁸ Tɔ, ti nyi ke unii yaa joo Uwumbɔr aakaal, uma Uwumbɔr aah ban pu na kan, nkaal ngbaan n̄an la. ⁹ Ti yaa nyi ke nkaal aa bi bininyaam pu kan, nkaal ngbaan n̄an la. Mu bi tiniwanbir le pu, ni binib bi kaa gee bi n̄un tibɔr na, ni binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na, ni titunwanbirdam, ni binib bi yii Uwumbɔr kaa pak u na, ni binib bi ku bitetiib ni binatiib na, ni binib bi ku biken na, ¹⁰ ni binib bi gɔr kidagook na, ni bijab bi yii bipiib ki ban bijab na, ni binib bi chur biken tinaagbiir na, ni binib bi chuun mɔni inyamɔn na, ni binib bi puur Uwumbɔr yɔl yɔl na, ni binib bi n̄ani tiwan ni kaa dii m̄mɔkm mu n̄an na. Nkaal ngbaan bi titunwanbir timina m̄mɔk pu la. ¹¹ Uwumbɔr aabɔnyaan len kina la, ki tuk timi Uwumbɔr u ti pak u na aah n̄an sakpen pu na. Uma le di tibɔnyaan tee n̄a n̄jaal ni, ke m di tuk binib.

Uwumbɔr aah san Pɔɔl kinimbaak pu na

¹² M dooni Tidindaan Yesu Kristo u tii mi m̄pɔɔn ke m tun lituln ngbaan na la. U len ke m ye mbamɔndaan, ki lee mi ke m tun waatuln. ¹³ N-yoonn mu jer na, m nan len tibɔbir u pu, ki seei u, ki n̄a waanib falaa. Maah kaa nan gaa u ki kii n-yoonn ngbaan na, le maa nan nyi ke m n̄ani ni kaa n̄an na. Maah kaa nan nyi na, le Uwumbɔr san mi

kinimbaak, ¹⁴ le Tidindaan Yesu Kristo mu gee mi sakpen, ki cha m gaa u ki kii, ki kpaan u ni, ki gee u ni waanib m̄mɔk. ¹⁵ Yesu Kristo nan dan dulnya wee ni ke u nan nyan titunwanbirdam baatunwanbir ni la. Tibɔr timina gbii la. Ni n̄an ke binib m̄mɔk gaa ti ki kii. Min le ye titunwanbirdaan ki jer binib m̄mɔk. ¹⁶ Le Uwumbɔr san mi kinimbaak. Yesu Kristo n̄a suklaa, min u ye titunwanbirdaan ki jer binib m̄mɔk na pu sakpen la. Waah n̄a mi suklaa pu na, nima le mɔk binib bi ga gaa u ki kii ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na, waah kpa suklaa pu na. ¹⁷ Cha ti pak Uwumbɔr; ki nyuɔ u. Uma le ye Uwumbɔr baan; tinimbil aa waa u; u ye Ubɔrkpaan u ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, kaan kpo. Amii.

¹⁸ Maabo Timoti, Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan cha m len tibɔr aa pu, nima le cha m tuk si saah ga tun Uwumbɔr aatuln pu na. Cha Nfuur Nyaan aabɔr ngbaan tii si m̄pɔɔn ke aa yii kinimbɔn, ¹⁹ ki tii Yesu naadii mbamɔm, ki taa di cha, ki li n̄ani tiwan ni aa bee ke ni tok na. Binib bibaa bi, ki nyi ni n̄an na, ki mu aa n̄ani kina. Nima le baa ki dii Yesu aasan. ²⁰ Bi ponn ni binib bilee ye Haimeneus ni Aleksanda. Le m di bi n̄a kinimbɔn aajaal ni ke ki daa bitafal, aan bi bee ke naa n̄an bi ki sii Uwumbɔr.

2

Naah ga li dooni Uwumbɔr pu na

¹ Tɔ, tibɔr ti ye tibɔkpaan na le ye ke m ban ke ni li mee Uwumbɔr ki tii binib m̄mɔk, ki li gan̄ni u ke u san bi kinimbaak, ki li dooni u bi pu. ² Ni li mee Uwumbɔr kina ki tii bibɔrb, ni kitinj aayidam m̄mɔk, aan ti li bi tibaa pu, ki li kpa nsuudoon, ki li dii Uwumbɔr aasan, ki li n̄ani tiwan m̄mɔk mbamɔm.

³ Ni yaa mee Uwumbɔr kina kan, ni n̄an, ki piir Uwumbɔr u gaal timi lir na aasui. ⁴ U ban ke binib m̄mɔk n̄mar, aan ki bee waabɔr ti ye mbamɔn na. ⁵ Ba pu? Uwumbɔr ye Uwumbɔr baan la. Uchandatuln ubaa baanja le bi Uwumbɔr ni binib aakaasisik ni. Uma le ye Yesu Kristo u nan kpaln unibɔn, ⁶ ki sil binib m̄mɔk aasisiyyaan ki kpo, ke u gaa bi lii na. Naah nan n̄eer buyoonn na le Uwumbɔr mɔk timi tibɔnyaan ngbaan. ⁷ Nima pu le Uwumbɔr lee mi ke m li ye Yesu aakpambal, ke m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na Yesu aabɔr ngbaan, ke bi gaa u ki kii, ki bee waabɔr ti ye mbamɔn na. Maa mɔn nnyamɔn, maah len pu na gbii la.

⁸ M ban ke bijab bi bi n̄jipepel m̄mɔk na mee Uwumbɔr; ki yoor ijaal paacham. Bi li ye binib bi bi chain na, ki taa li kpa lin̄uul, ki taa li kpa kinikpakpak.

⁹ M ban ke bipiib li pee tiwanpeenkaan ni n̄eer bipiib bi dii Uwumbɔr na, ki li bi

suuna, ki taa li kpa kalmbaani, ki taa fiini tiyikipir sakpen siini, ki taa tuun njafajon ni kpa kidaak na, ki taa gbin nleen mu kpa kidaak na, ki taa li peeni tiwanpeenkaan ni kpa kidaak na. ¹⁰ Bi li tun litunyaan. Nima le njan tii bipiib bi len ke bi dii Uwumbor aasan na. ¹¹ Bi li njan ki li bae Uwumbor aabor ki li nun tibor. ¹² Maa kii ke bipiib tuk bijab Uwumbor aabor, kaa kii ke bi li ye bijab aayidam. Bi li njan. ¹³ Ba pu? Uwumbor nan puen naan tiyaaaja Adam, le ki nin naan upuu lif. ¹⁴ Kinimbora aa nan njan Adam, ki nan njan upii ngbaan la, le u tun titunwanbir. ¹⁵ To, bipiib mu yaa gaa Yesu ki kii, ki gee binib, ki bi chain, ki bi suuna kan, bi ga njan imalween ni.

3

Bisalom aabor

¹ Tibor tee gbii la, ke unii yaa ban u li ye Yesu aanib aaninkpel kan, ni njan; ba pu? li ye lituln li njan na la. ² Ni njan ke Yesu aanib aaninkpel taa li kpa taani ubaa. Ni njan u li joo upiibaab, ki li chur ubaa tiwan momek ni, ki li kpa laasaab, ki li bi mbamom, ki li channi bicham tichann, ki li ye unii u ga njan tuk binib Uwumbor aabor mbamom na. ³ U taa li ye udagbiir, ki taa gbaa binib [ki taa li kpa iniman]. U li bi suuna ki taa li kpa kinikpakpak. Unimbil taa li man njombil pu. ⁴ Ni njan ke u li joo waachiln ni aanib mbamom, ki li joo waabim mbamom, aan bi li pak u ki kii waamob. ⁵ Ba pu? unii yaa kaa njan joo waachiln ni aanib mbamom kan, u ga njan kinye ki li joo Yesu aanib? ⁶ U taa li ye unii u kaa yunn Uwumbor aasan ni na. U yaa ye unii u kaa yunn Uwumbor aasan ni na kan, nibaakan, u ga li kpa kigaak, ki kan ntafadaan ke kinimbora na. ⁷ Ni njan ke Yesu aanib aaninkpel li ye unii u kpa kipak binib bi kaa dii Yesu aasan na chee, aan binib taa galn u ki cha u lir kinimbora aagaawob ni.

Biteterb aabor

⁸ To, ki joo cha Yesu aanib aateterb wob na, ni njan ke bi mu li kpa laasaab. Bi taa len fam fam. Bi li njan baah len pu na. Bi taa li ye bidagbiib. Binimbil taa li man njombil pu. ⁹ Ni njan ke bi li joo tiboborkaan ti kpiir, ki ye Yesu aabor na, ki li nyi mbimbin mu njan na, ki li njan kina. ¹⁰ Binib yaa ban bi li ye biteterb kan, cha Yesu aanib aaninkpiib puen lik baabimbin aah bi pu na waahr, bi yaa kaa kpa taani kan, cha bi li tun biteterb aatuln. ¹¹ Ni njan ke bipuutiib mu li kpa laasaab, ki li chur bibaa, ki li njan tiwan momek mbamom, ki taa li ye binibiinib. ¹² Ni njan ke Yesu aanib aateterb li joo upii ubaaba, ki li joo baabim ni baachiln ni aanib mbamom. ¹³ Binib bi tun biteterb aatuln ngbaan mbamom na ga kan liymbil,

ki li kpa lipobil sakpen ki tuk binib baah ga gaa Yesu Kristo ki kii pu na.

Tiboborkaan kpaan

¹⁴ To, m kpa limakl ke naan yunn, m ga dan aa chee. Le maah nnee kigban kee tii ni si na, ¹⁵ m yaa yunn kan, aa ga bee mbimbin mu njan tii Uwumbor Aadichal ni aanib, bi ye Uwumbor u ye limofadaan na aanib na. Waabor ti ye mbamon na bi binaal ni la, le bi joo ti. ¹⁶ Uwumbor aah kpiir waasan aabor ti tuk timi na, ti ye tibokpaan la:

U nan yoor unibon aawon, ki nyan ubaa mpaan pu.

Uwumbor Aafuur Nyaan le mok ke u njan.

Uwumbor aatuutiib waa u.

Binib moon waabor ki tuk njitimbol aanib, le binib gaa u ki kii dulnyaa wee momek ni.

Uwumbor nan yoor u ki di buen paacham, ki nyuu u.

4

Bimomek bi ye binyamondam na

¹ To, Uwumbor Aafuur Nyaan len mpaan pu, ke n-yoonn mu choo na binib bibaa ga yii Yesu aabor, ki kii inyanon, ki dii biponib bi njan ni na. ² Biponib ngbaan ga cha binib bibaa njan ke bi mok binib Uwumbor aasan. Bi ye binyamondam la. Baalandak aa ki muk bi baatunwanbir pu. ³ Bi ga len ke bijab taa din bipiib, bipiib mu taa mon bijab. Bi ga li ko tijaakaar tibaa. Uwumbor le naan tijaakaar ngbaan. U ban ke binib bi gaa u ki kii ki nyi mbamon na le ji ti, ki doon u ti pu. ⁴ Tiwan nimok Uwumbor naan ni na, ni njan la. Ti taa li ko tijaakaar tibaa. Ti li ji ti, ki li dooni u ti pu. ⁵ Ba pu? taah ji tijaakaar ti ki dooni Uwumbor ti pu na, nibaa aa bi ti ni; ba pu? Uwumbor len ke ti njan.

Yesu Kristo aatutunn bamonn

⁶ Aa yaa teer Yesu aanib tibor timina kan, aa ye Yesu Kristo aatutunn bamonn la. Saah bae Yesu aabor ki dii nsanyaan pu na, nima le cha saabimbin bi mbamom.

⁷ Aa taa gar binyamondam ngbaan aatiin; ba pu? itiin ngbaan aa kpa tinyoor ki tii si, kaa mok si Uwumbor aasan. Chuu aaba ki bae Uwumbor aabor. ⁸ Unii yaa san ke uwon yabr kan, ni kpa tinyoor siib la. Unii yaa chuu ubaa ki bae Uwumbor aasan kan, nima le ye tinyoor sakpen ki tii u. Ba pu? Uwumbor puu tipuur ke nima le ga tii binib limofanyaan dandana wee, ni n-yoonn mu choo na. ⁹ Tibor tee gbii la. Ni njan ke binib momek gaa ti. ¹⁰ Nima le ti tun Uwumbor aatuln linimaln; ba pu? ti gaa Uwumbor u ye limofadaan ki gaal binib momek lir na ki kii la. Uma le gaal binib bimok gaa u ki kii na lir.

¹¹ Mæk binib tibər tee, ki tuk bi ke bi li ɲani kina. ¹² Taa cha bi lik si fam ke aa ye unachipəən la. Li len iliinyaan, ki li bi mbaməm, ki li gee binib, ki li tun Uwumbər aatuln mbaməm, ki li bi chain, aan ki li ye liməkl ki mək binib bi gaa Yesu ki kii na baah ga li dii mbaməm pu na. ¹³ Li karni Uwumbər aabər tii binib, ki mək bi taatataa, ki tuk bi baah ga li ɲani pu na. Li ɲani kina linimaln, ki nan saa buyoonn m ga fuu ni na. ¹⁴ Taa suln Uwumbər Aafuur Nyaan aapiin i bi aa ni na, i Uwumbər nan tii si buyoonn waabənabtiib nan len, aan Yesu aanib aaninkpiib di biɲaal paan aa pu na. ¹⁵ Maah tuk si pu na, li ɲani kina mbaməm ki cha aanimbil li man ni pu, aan binib məmək bee saah dii Yesu aasan mbaməm pu na. ¹⁶ Li nyi saabimbin aah bi pu na, ki li nyi saah mək binib Yesu aabər pu na. Li beenin ɲani maah tuk si pu na. Aa yaa beenin ɲani kina kan, sin aabaa ga ɲmar, le binib bi mu ɲun Yesu aabər aa chee na mu ga ɲmar.

5

Usaloln aah ga li joo Yesu aanib pu na

¹ Tə, taa kae uja u por na. Li sur u ke aate na. Li ɲani bijab bi kaa por na ke aanaabitiib na. ² Li ɲani bipiib bi por na ke aana na. Li ɲani bipiib bi kaa por na ke aaninkpatiib na, ki li bi chain bi chee.

³ Li ter bikpopiib bi sil ye bikpopiib na. ⁴ Ukpopii mu yaa kpa mbim, bee u ti ki kpa yaabitiib le kan, ni ɲan ke bi bae Uwumbər aah ban ke bi ter baachiln ni aanib pu na, ki teen binatiib, ni biyaatiib, baah nan kpiin bi pu na; ba pu? nima le piir Uwumbər aasui. ⁵ Ukpopii u sil ye ukpopii ki gur ubaa na kpa limakl Uwumbər pu la. Le u ga li mee Uwumbər ki gaɲni u nwiin u ni kinyeek. ⁶ Ukpopii u kaa bi mbaməm na ma kan, u lann liməfal Uwumbər chee ki laa chuun fu. ⁷ Tuk Yesu aanib ke bi li ɲani maah len pu na, aan bikpopiib bi bi bikaasisik ni na taa li kpa ngalm. ⁸ Unii u kaa ter udo yaab, kaa ter uma ubaa aachiln ni aanib ki jer biken na, u yii Yesu aasan le na, ki ye kiniwanbiik ki jer binib bi kaa gaa Yesu ki kii na.

⁹ Ukpopii yaa kaa fuu ɲibin imonko itaa kan, aa taa ɲmee waayimbil bikpopiib aagban ponn ni. Uchal yaa nan ye ujabaan kan, ¹⁰ binib yaa len ke upii ngbaan tun litunyaan: u yaa nan kpiini mbim mbaməm, ki yaa nan ɲani bicham tichann, ki yaa sunn ubaa taab ki tun lituln tii Yesu aanib, ki yaa nan ter binib bi bi limukl ni na, aan unimbil yaa man litunyaan məmək pu kan, aa ɲmee waayimbil bikpopiib aagban ponn ni.

¹¹ Taa ɲmee bikpopiib bi kaa por na aayimbil; ba pu? bijab aakpek yaa chuu bi kan, bi ga di Kristo aatuln lii, ki ban ke bi

mən tichal, ¹² kaan gbiin baah puu tipuuru ti na. Nima le bi ga li kpa ngalm. ¹³ Ki ki kpee na, bi ga li san ligbanyakl, ki ga li chaa ɲidichal ɲidichal ni. Naa ye ke bi ga li san ligbanyakl baanja la, bi ga li ye bibətukb la, ki ga li koo binib aabər ni, ki ga len naah kaa ba ɲan bi len pu na. ¹⁴ M ban ke bikpopiib bi kaa por na mən tichal, ki maa mbim, ki li lik baachiln ni aabər, ki taa tii timi aadim nsan ke bi galn timi. ¹⁵ Ba pu? bikpopiib bibaa yenn, ki dii kinimbəɲ aasan. ¹⁶ Tə, bikpopiib yaa bi upii u gaa Yesu ki kii na do kan, ni ɲan ke u li ter bi, aan ki taa muk Yesu aanib ke bi ter bikpopiib ngbaan. Nima le bi ga ɲmaa ter bikpopiib bi kaa kpa do yaab na.

¹⁷ Tə, ni ɲan ke Yesu aanib pa baaninkpiib bi joo bi mbaməm na lipal li wiir na. Yesu aanib aaninkpiib bi tun lituln linimaln, ki mooni tibənyaan tee, ki mək binib taatataa na, ni ɲan ke bima le aapar li wiir jer biken yaan. ¹⁸ Ba pu? Uwumbər Aagban len ke, “Aa yaa joo unaaja poi idi kan, aa taa buu uməb,”* ki ki len ke, “Ututunn aapar ɲeer u la.”† ¹⁹ Tə, bi yaa galn Yesu aanib aaninkpel kan, taa gar baah len pu na, see biseer-aadam bilee bee bitaa len kina. ²⁰ Kae binib bi tun titunwanbir na Yesu aanib məmək aanimbil ni, aan bi gur na san ijawaan.

²¹ M sur si Uwumbər ni Tidindaan Yesu Kristo ni waatuuntiib bi u nyan bi na aanimbiin ni la, aa li ɲani maah len pu na, ki li joo Yesu aanib mbaməm, ki taa li kpa imaagann. ²² Unii yaa kaa yunn Uwumbər aasan ni kan, taa nyan u ke u tun Uwumbər aatuln. Taa cha biken aatunwanbir li ye saataani. Cha saabimbin li bi chain.

²³ Saah kaa kpa laafee kpala kpala na, taa ki nyu nnyun baanja, aa nyu ɲisubil aadaan siib, aan ni ter aaponn ni.

²⁴ Binib bibaa aatunwanbir bi mpaan pu, ki tii bi ntafadaan mala. Bibaa mu aatunwanbir aa kpiir mala. ²⁵ Kina le litunyaan mu bi lipaal. Li yaa bəə kan, laan li bəə n-yoonn məmək.

6

¹ Tə, Yesu aanib ponn ni bi ye binaagbiib na, bi məmək li pak bidindatiib mbaməm, aan binib taa bii Uwumbər aayimbil, ni waabər. ² Binaagbiib bi kpa dindatiib bi gaa Yesu ki kii na taa lik bidindatiib fam, ke bi ye binaabitiib. Bi li moo tun lituln tii bidindatiib ngbaan ki jer baah ba ga tun pu na; ba pu? dindatiib bi kan tinyoor baatuln ponn ni na ye binib bi gaa Yesu ki kii na la, le bi gee bi.

Yesu Kristo aanib aasur

Tuk bi ki sur bi ke bi li ɲani kina. ³ Tidindaan Yesu Kristo aabər le ye

* 5:18 : Lik Ikaal 25.4. † 5:18 : Lik Matiu 10.10; Luk 10.7.

tibɔnyaan, ki mək timi taah ga dii Uwumbɔr aasan mbamɔm pu na. Unii ubaa yaa mək bi mɔmɔm yayan kaa kii tibɔr ngbaan kan, ⁴ u ye kalmbaanidaan la, kaa nyi nibaa. U gee ke u kpak kinikpakpak ibɔliin aatataa pu. Nima le cha lipiipoln, ni tibɔr, ni n̄siibil bi, ki cha binib dak ilandak i kaa n̄an na tɔb pu. ⁵ Le binib bi dak ilandakbir na kpak tɔb kinikpakpak. Baa ki nyi mbamɔn. Bi dak ke Uwumbɔr aasan ye liwankpal aasan la. [Nya binib ngbaan chee.]

⁶ Tɔ, unii aanimbil yaa gbiin waah kpa ni na pu ki yaa dii Uwumbɔr aasan kan, nima le ye tinyoor sakpen ki tii u. ⁷ Taah nan dan dulnyaa wee ni buyoonn na, taa nan joo ni nibaa. Taah ga ki nya dulnyaa wee ni buyoonn na, taan ki n̄maa joo nibaa ki di nya. ⁸ Nima pu na, taah kpa tijikaar ni tiwanpeenkaan ni na, cha tinimbil gbiin ni. ⁹ Binib bi aanimbil man liwankpal pu na ga kan ntɔn, ki lir. Binimbil ga li man kijɔrk aawan sakpenn le pu. Ni ye fam la, ki ga bii bi. Tiwan ngbaan aaboln le cha binib bee fam ki kan ntafadaan mu kaa kpa ndoon na. ¹⁰ Binib yaa gee n̄imombil sakpen kan, nima le cha bi tun titunwanbir mək aabɔn. Binib bibaa aanimbil aah man n̄imombil pu pu na le cha bi yenn, kaa ki dii Yesu aasan, ki kan mpombiin ki ti chaar jer.

Nsurm ki tii Timoti

¹¹ Saah ye Uwumbɔr aanii na, yii titunwanbir timina mɔmɔk, ki li dii mbimbinyaan, ki li bi Uwumbɔr aah ban pu na, ki li tun waatuln mbamɔm, ki li kpa ngeehm, ni suklaa, ki li bi suuna. ¹² Saah tii Yesu naadii pu na, ni n̄an ke aa pɔɔn aabaa ki yii lituln limək kaa n̄an na, ki li n̄ub limɔfal li kaa kpa ndoon na mbamɔm. Uwumbɔr yin si ke aa nan kan limɔfal ngbaan, buyoonn aa nan tii seeraa nyaan binib pam aanimbil ni, ki tuk bi saah gaa Uwumbɔr ki kii pu na. ¹³ Yesu Kristo nan tii seeraa nyaan Pontius Pailat aanimbiin ni. Le m sur si, uma Yesu ni Uwumbɔr u tii tiwan mɔmɔk limɔfal na aanimbiin ni ¹⁴ ke aa tun Uwumbɔr aah tii si lituln li na mbamɔm, ki li bi chain, ki taa li kpa taani ubaa, ki nan saa Tidindaan Yesu Kristo aah ga gir ni buyoonn na. ¹⁵ Ni yaa nan n̄eer kan, Uwumbɔr ga cha u gir ni. Uwumbɔr u ti pak u na, uma baanja le ye tiwan mɔmɔk Aayidaan. U ye bibɔrb mɔmɔk Aabɔr, ki ye dindatiib mɔmɔk Aadindaan. ¹⁶ Uma baanja le ye limɔfal li kaa kpa ndoon na Aadindaan. U bi nwiihn ni la. Ubaa aan n̄maa duun mu ni. Ubaa aanimbil aa kee kan u. Ubaa mu aan n̄maa kan u. Cha binib mɔmɔk nyun̄ u, ki kii waamɔb n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

¹⁷ Aa sur binib bi kpa liwankpal dulnyaa wee ni na ke bi taa li kpa kalmbaani, ki taa li kpa limakl liwankpal ngbaan pu. Ba pu?

li ye libuln la. Bi li kpa limakl Uwumbɔr pu. U tii timi sakpen, le taa ti ki nyi ni mɔmɔk; u ban ke ti gaa, ki li kpa m̄popiin. ¹⁸ Tuk biwankpadam ngbaan ke bi li ter biken, ki li tun litunyaan sakpen, ki li kpa tibulchinn, ki li ban ke bi yakr baawankpal tii biken. ¹⁹ Bi yaa n̄a kina kan, bi ga di liwankpal bil paacham. Ni ga li ye nterm nyaan le ki tii bi n-yoonn mu choo na, le bi ga kan limɔfal li ye libamɔn na.

²⁰ Timoti, li joo tibɔr ti Uwumbɔr di n̄a aanjal ni na. Binib bibaa len tibɔr yɔl yɔl, ki yii Uwumbɔr aabɔr, ki dak ke bi nyi la, kaa nyi. Yii baah len pu na. ²¹ Ba pu? binib bibaa bi, ki len ke bi nyi nnyim, ki mu yenn, kaa ki dii Yesu aasan.

Tɔ, Uwumbɔr n̄a tinyoor n̄a ni pu.

Lelee aagbanj ki Pɔɔl ηmee ki tii TIMOTI na

¹ Min Pɔɔl ye Yesu Kristo aakpambal Uwumbɔr aageehn pu, ke m ti tuk binib ke Uwumbɔr puu tipuur ke binib bi kpaan Yesu Kristo ni na ga kan limɔfal.

² M ηmee kigbanj kee m tii maabo Timoti u m gee u na la. Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa aa pu, ki san si kinimbaak, ki tii si nsuudoon.

Idoon ni ntaakpab pɔɔn aabɔr

³ M yaa mee Uwumbɔr u m tun lituln tii u mbamɔm ke n-yaajatiib aah nan ηani pu na kan, m teer aabɔr n-yoonn mɔmɔk maameel ni, kinyeek ni nwiin pu, ki dooni u aa pu la. ⁴ M teer maah buen cha si aan aa wii pu na. Le nnimbil man ke m ki kan si, aan ki li kpa mpopiin. ⁵ M teer saah gaa Yesu ki kii mbamɔm pu na. Aayaa Lois ni aana Yunis le nan puen gaa u ki kii. Le m bee ke aa mu sil gaa u ki kii. ⁶ Le Uwumbɔr nan tii si Waafuur Nyaan aapiin buyoonn m nan di ηjaal paan aa pu na; le m ban m teer si ke aa fikr ipiin ngbaan. ⁷ Nfuur Nyaan mu Uwumbɔr tii timi na aan ηa timi bijawaandam. Mu tii timi mpɔɔn, ki cha ti gee binib, ki chur tibaa.

⁸ Nima pu na, tuk binib Tidindaan aabɔr, ki taa san inimɔɔn. Maah bi kiyondiik ni Tidindaan pu na, taa cha inimɔɔn li joo si kina pu. Aa mu li ji falaa Yesu aabɔnyaan tee pu, Uwumbɔr aah tii si mpɔɔn pu na. ⁹ U gaa timi lii, ki yin timi ke ti li bi chain. Naa ye timi aatunyaan pu le u yin timi. Waah kpa tibulchinn pu na, nima le u yin timi waageehn pu. Waah kaa nan kee naan dulnyaa buyoonn na, le u nan ηa timi tibulchinn ngbaan Yesu Kristo pu. ¹⁰ Dandana wee, ti kan waah ηa timi tibulchinn pu na; ba pu? Yesu Kristo, u gaal timi lir na, dan dulnyaa wee ni ki nan kulkun, ki tii timi limɔfal li kaa kpa ndoon na. Waabɔnyaan tee le kpiir kina.

¹¹ Uwumbɔr nan nyan mi ke m li ye Yesu aakpambal, ke m li chuun mooni binib waabɔnyaan tee, ki tuk bi taatataa. ¹² Nima pu le m ji falaa kiyondiik ni. Ni mu aa kpa mi inimɔɔn. Ba pu? m nyi Yesu u m gaa u ki kii na. Maah di mbaa tii u na, m sil nyi ke u ga ηmaa li joo mi, ki nan saa waagirndaal. ¹³ Aa nan gaa Yesu Kristo ki kii le ki gee u; nima pu na, aa li joo maah tuk si tibɔnyaan ti na mbamɔm. ¹⁴ Uwumbɔr di tibɔnyaan tee ηa aajaal ni la; aa li joo ti mbamɔm, Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu bi ti ni na aapɔɔn pu.

¹⁵ Aa nyi ke Asia aatiη aanib ponn ni pam nan san cha mi. Bi ponn ni binib bilee le ye Fijelus ni Hemojenes. ¹⁶ Onesiforus pɔɔni ntaakpab kpala kpala. Maah nan bi kiyondiik ni na, inimɔɔn aa nan joo u kina pu. Cha Uwumbɔr san u ni waachiln ni aanib kinimbaak. ¹⁷ Waah fuu ni Rom aatiη ni na, u nan chuun ban mi linimaln le ki ti kan mi. ¹⁸ Aa sil nyi waah nan ter mi pu Efesus aatiη ni na. Tidindaan san u kinimbaak uma Tidindaan aagirndaal.

2

Yesu Kristo aajabamɔn

¹ Maabo, pɔɔk aataakpab Yesu Kristo aah ter si pu na. ² Aa nan ηun Uwumbɔr aabɔr m chee kinipaak aanimbil ni. Di tibɔr ngbaan ηa bijab bi bi mbamɔm ki ga ηmaa tuk biken na aajaal ni.

³ Ji falaa Yesu Kristo pu ke waajanyaana na. ⁴ Uja u to butab na aatafal aa bi dulnyaa wee ni aabɔr ni; ba pu? u ban u piir waaninkpel aasui la. ⁵ Unii u san litaasaln na yaa kaa dii litaasaln ngbaan aakaal kan, waan ji litaasaln aanyoor. ⁶ Ukpaal u tun lituln linimaln na, ni ηan ke uma le puen ji kisaak ngbaan aajikaar. ⁷ Aa dakl lik maah len pu na aatataa, le Tidindaan ga ter si aa bee ni mɔmɔk aatataa.

⁸ Teer Yesu Kristo bɔr. U fikr nkun ni, ki ye Ubɔr David aayaabil la. Maah tuk binib tibɔnyaan ti na le na. ⁹ Tibɔnyaan tee pu, le m ji falaa. Le bi buu mi idɔribi kiyondiik ni, ke bakadaan na. Uwumbɔr aabɔr ma aa buu. ¹⁰ Nima pu le m kpa limɔr falaa mɔmɔk ni, binib bi Uwumbɔr nyan bi na pu, aan bi mu kpaan Yesu Kristo ni, ki ηmar, ki li kpa mpopiin mu kaa kpa ndoon na. ¹¹ Tibɔr tee gbii,

“Timi aabimbikpok yaa kpo Yesu chee kan,
ti ga li kpa limɔfal u chee.

¹² Ti yaa dii u ki kpa limɔr kan,
ti ga ji nnaan u chee.

Ti yaa len ke taa nyi u kan,
u mu ga len ke waa nyi timi.

¹³ Ti yaa kaa ye mbamɔndam kan,
uma beenin ye mbamɔndaan la,
waan ηmaa yii uma ubaa aabimbil.”

Ututunn bamɔn

¹⁴ Aa li teer binib tibɔr timina, ki sur bi Tidindaan aanimbil ni ke bi taa li kpak kinikpakpak ibɔliin aatataa pu; ba pu? naa kpa tinyoor, kaa ter binib ke bi dii mbamɔm. ¹⁵ Cha aanimbil li man ke aa piir Uwumbɔr aasui, ki li ye waatutunn bamɔn u kaan ji inimɔɔn waatuln pu na, ki li tuk binib Uwumbɔr aabɔr ti ye mbamɔn na, ki mɔk bi taatataa mbamɔm. ¹⁶ Yii tibɔr ti ye fam na; ba pu? binib bi len kina na ga moo tun titunwanbir. ¹⁷ Baabɔr aa ηan, ki ga pɔr ke mbuun aah pɔr pu na la. Bi ponn ni binib

bilee le ye Haimeneus ni Filetus. ¹⁸ Bi yenn kaa ki dii mbamon aasan. Bi len ke ti fikr nkun ni a. Baah len kina na, nima le binib bibaa aa ki tii Yesu naadii mbamom. ¹⁹ Tɔ, Uwumbor aanib ye waadinyikl li pɔɔ, ki kpa kidaan, ki si na la. Kidaan ngbaan le ye ke, “Uwumbor nyi binib bi ye waanib na,”* ki ki ye ke, “Binib bi pur Uwumbor aayimbil na mɔmɔk di cha titunwanbir.”

²⁰ Tɔ, nisambil aabɔŋ bi lidichasakpeln ni. Nibaa ye salmaa, nibaa ye tikur, nibaa mu ye busub yaan, nibaa mu ye tiyagr. Bi joo nibaa tun litukpaan, ki joo nibaa tun lituwaatiir. ²¹ Unii yaa di cha titunwanbir mɔmɔk kan, Tidindaan ga cha u tun litukpaan, ba pu? u ga li bi chain ki neer lituln ngbaan, ki gor ke u tun litunyaan mɔmɔk tii Tidindaan. ²² Chuu aabaa ki taa dii tiwan ni kaa njan na aakpeek ke binachipom aah dii pu na. Tun lituln li njan na, ki tii Tidindaan naadii mbamom, ki li kpa ngeehm, ni nsuudoon. Kpaan binib bi mu bi kina ki joo bisui mɔmɔk mee Tidindaan na chee. ²³ Yii mbaan mu ye kijork aabaan, kaa kpa njitaa na. Aa nyi ke nima le cha binib kpak kinikpakpak. ²⁴ Tidindaan aatutunn taa li kpak kinikpakpak. Ni njan ke u li njan binib mɔmɔk tibulchinn, ki tuk bi Yesu aabɔr mbamom, ki li kpa limor, ²⁵ ki li bi suuna ki sur binib bi kpak u kinikpakpak na. Nibaakan, Uwumbor ga cha bi kpeln baabimbin ki bee waabɔr ti ye mbamon na, ²⁶ ki ki kpaln binib, ki nyan ni kinimbɔŋ ki nan chuu bi ke bi li njan kaageehn na aanjaal ni.

3

Kookoo aayoonn aabɔr

¹ Tɔ, aa li nyi ke n-yoonn mu choo na ga li ye falaa aayoonn la. ² Ba pu? binib ga li ye bikumɔndam. Binimbil ga li man njimombil pu. Bi ga li kpa kipupuk, ki li kpa kigaak, ki li seei binib. Baan li pak bite ni bina, kaan li nyi idoon, kaan li pak Uwumbor, ³ kaan li gee baamaal aanib, kaan di cha pinn binib. Bi ga li ye binibiinib. Baan njmaa chuu bibaa. Bi ga li kpa mbiin, ki ga li nan nsanyaan. ⁴ Bi ga kooch binib. Baan li kpa ilandak. Bi ga yoor bibaa paacham, ki ga li gee dulnyaa wee ni aawanyaan, kaan li gee Uwumbor. ⁵ Bi ga li njmanni ke bi dii Uwumbor aasan, ki ga lann Uwumbor aapɔɔn. Aa taa dii binib ngbaan. ⁶ Bi ponn ni bibaa looni ki koo njidichal ponn ni, ki njmanni bipijorɔr bi gbii titunwanbir ki dii bisui aah gee pu na aabɔŋ na. ⁷ Bipiib ngbaan bae mbaem n-yoonn mɔmɔk, kaa njmaa bee Uwumbor aabɔr. ⁸ Janes ni Jamberes aah nan kpak Moses kinikpakpak na, bijab ngbaan mu kpak Uwumbor aabɔr kina la. Bi

dak ilandak i kaa njan na, kaa tii Yesu naadii. ⁹ Bi mu aan ki li njmanni binib ki yunn; ba pu? binib mɔmɔk ga bee ke bi ye bijorɔr, ke binib aah nan bee Janes ni Jamberes pu na.

Kookoo aasurm

¹⁰ Sin ma kan, aa dii maah mɔk si pu na, ki dii maabimbin aah bi pu na. Maah ban ke m li njani pu na, aa mu ban kina la. Aa nyi maah tii Yesu naadii pu na, ki nyi maah kpa limor, ni ngeehm, ni suklaa pu na. ¹¹ Aa nyi binib aah muk mi pu na, ki nyi maah ji falaa pu na. Aa nyi tibor ti lir m pu Antiok aatiŋ ni, ni Ikonium aatiŋ ni, ni Listra aatiŋ ni na. Bi njan mi falaa sakpen la. Le Tidindaan nan nyan mi falaa ngbaan mɔmɔk ni. ¹² Ni ye mbamon la, binib bimok ye Yesu Kristo yaab ki ban ke bi li bi mbamom Uwumbor aanimbiin ni na, binib ga njan bi falaa la. ¹³ Le mbiindam ni binjanjmannim ga moo tun titunwanbir ki li njmanni binib, le binib mu gir ki li njmanni bi. ¹⁴ Sin ma kan, aa bae Uwumbor aabɔr, ki sil bee ke ti gbii la. Aa li beenin dii kina; ba pu? aa bee ke binib bi mɔk si na ye mbamondam la. ¹⁵ Aa bae Uwumbor Aagban aaliin tibir ni la. Iliin ngbaan ga njmaa tii si nlan mu ga mɔk si saah ga gaa Yesu Kristo ki kii ki njmar pu na. ¹⁶ Iliin imok bi Uwumbor Aagban ni na nyan ni Uwumbor chee la. Le i mɔmɔk kpa tinyoor, ki mɔk timi waasan, ki sur timi, ki toor timi aabimbin, ki mɔk timi taah ga li dii mbamom pu na. ¹⁷ Unii u tun Uwumbor aatuln na yaa kii iliin ngbaan kan, u ga li bi mbamom, ki gor ke u tun litunyaan mɔmɔk.

4

¹ Yesu Kristo ga gir ni ki nan ji nnaan, ki ji binifuub ni bitekpiib tibor; m sur si uma ni Uwumbor aanimbiin ni la, ² li chuu mooni waabɔr. Ni yaa neer, bee naa kee neer kan, aa li mooni waabɔr, ki kae binib, ki li kpa bi, ki li sur bi, ki li kpa limor ki tuk bi Uwumbor aabɔr, ki taa di cha. ³ Ba pu? n-yoonn choo, le binib aan ki pel mmokm mu njan na. Bitafal aan li bi mu ni. Bi ga li ban bimomokb bi ga tuk bi bisui aah gee tibor ti na la. ⁴ Bi ga yii mbamon, ki li ban ke bi njan itiin. ⁵ Sin ma kan, chuu aabaa n-yoonn mɔmɔk, ki ji suklaa falaa ponn ni, ki tuk binib tibonyaen tee, ki tun lituln li Uwumbor di siin si na mɔmɔk.

⁶ Mma kan, m bi ke kitork na la; bi ban ke bi ku mi Yesu aabɔr pu la. Ni gur siib, maan ki li bi dulnyaa wee ni. ⁷ Mpɔɔn mbaa Uwumbor aasanyaan ni, ki tun maatuln doo, ki joo Yesu aabɔnyaan mbamom, ⁸ le Uwumbor len ke maabɔr njan, ki di tinyoor bil kiir mi paacham. Tidindaan u ji binib tibor mbamom na, le ga ti di tinyoor ngbaan tii mi bundaln u ga gir ni na. Naa ye mi

* 2:19 : Lik Nkahn 16.5.

baanja le u ga tii. U ga tii binib bimək gee u ki ban ke u ki gir ni na.

Pəɔl ubaa aaməboln

⁹Tɔ, pɔɔn aabaa ki dan m chee mala; ¹⁰ba pu? Kreskens buen Galasia aatiŋ ni, Taitus mu buen Dalmasia aatiŋ ni. Demas gee dulnyaa wee ni aawan, ki di mi lii, ki buen Tesalonika aatiŋ ni. ¹¹Luk baanja le bi m chee. Li joo ni Mak ki dan. U ga ŋmaa ter mi, Uwumbər aatun ni. ¹²M cha Tikikus buen Efesus aatiŋ ni. ¹³Aa yaa choo kan, aa li joo ni maabəkul li m nan di bil Troas aatiŋ ni, Kapus do na, ki li joo ni maagbann, ki taa suln tigbann waatiir ngbaan bər.

¹⁴Uchaa u bi yin u ke Aleksanda na nan ŋa mi bakaa sakpen. Tidindaan ga teen u waah tun bakaa pu na. ¹⁵U kpak taah mooni tibənyaan ti na kinikpapak ki ti chaar jer, nima pu na, aa mu li nyi u.

¹⁶Maah nan puen ban m len tibər bibəjirb aanimbiin ni ki nyan maabamən na, ubaa aa nan sil mpuwəb, bi məmək nan san cha mi la. Uwumbər taa chuu bi taani ni pu. ¹⁷Tidindaan le nan sil mpuwəb, ki tii mi mpɔɔn m len waabər məmək, aan bi məmək ŋun. Waa cha ubəjir len ke bi ku mi. ¹⁸Tidindaan ga nyan mi binib aah ban bi ŋa mi bakaa u na məmək ponn ni. U ga biin m pu ki li joo ni mi waanaan ni paacham. Uma le yeh nnyuj n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aadoon

¹⁹Aa doon Prisila, ni Akuila, ni Onesiforus aachiln ni aanib tii mi. ²⁰Erastus beenin bi Korint aatiŋ ni. Trofimus bun la, nima le m cha u bee Miletus aatiŋ ni. ²¹Pɔɔn aabaa ki dan m chee aan kakab yoonn nin fuu ni.

Yubulus, ni Pudens, ni Linus, ni Klədia ni tinaabitiib məmək dooni si.

²²Tidindaan li bi saawiin chee.

Uwumbər ŋa tinyoor ŋa ni pu.

Kigban̄ ki Pɔɔl ɲmee ki tii TAITUS na

¹ Min Pɔɔl, m ye Uwumbɔr aatutunn, ki ye Yesu Kristo aakpambal, ke m ter Uwumbɔr aah nyan binib bi na ke bi gaa u ki kii, ki bee waabɔr ti gbii na. Waabɔr ngbaan ter bi, ke bi li bi waah ban pu na. ² Waabɔr pu le bi kpa limakl ke bi ga li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbɔr u kaa mɔni inyamɔn na, uma le nan puu tipuur n-yaayoonn na, ke u ga tii timi limɔfal ngbaan. ³ Naah nan ɲeer na, le uma Uwumbɔr u gaa timi lii na kpiir limɔfal ngbaan aabɔr, ki tuk mi ke m li chuur mooni ti.

⁴ M bi ɲmee kigban̄ kee m tii si Taitus u ye maabo bamɔnn Yesu Kristo aasan ni na. Tite Uwumbɔr ni Yesu Kristo u gaal timi lir na ɲa tinyoor ɲa aa pu, [ki san si kinimbaak,] ki tii si nsuudoon.

Taitus aah tun lituln li Krete aatiɲ ni na

⁵ Tɔ, m cha aa bee Krete aatiɲ ni ke aa tun lituln li kaa kee tun na, ki lee binib bi ga li ye Yesu aanib aaninkpiib ntim mɔmɔk ponn ni na. ⁶ Aa lee bijab bi kaa kpa taani ubaa, ki kpa upii ubaaba, ki kpa mbim bi gaa Yesu ki kii, kaa ɲani bakaa, kaa ye tafalaanɲundam na. ⁷ Uwumbɔr aanib bi baaninkpel aanjaal ni la, nima pu le ni ɲan ke u taa li kpa taani ubaa, ki taa li tun uma ubaa aageehn, ki taa li ye linjuuldaan, ki taa li ye udagbiir, ki taa gbaa binib; unimbil taa li man ɲimombil pu. ⁸ Ni ɲan ke u li ye unii u channi bicham tichann na, ki li gee lituln li ɲan na, ki li kpa laasaab, ni mbimbinyaan, ki li bi chain, ki li chur ubaa, ⁹ ki li joo taah nan tuk u tibɔnyaan ti ye Uwumbɔr aabɔr bamɔnn na, aan ki mɔk binib mmɔkm mu ɲan na, ki pɔɔk bitaakpab, ki len tibɔr ki nyan̄ binib bi kpaak u kinikpakpak na.

¹⁰ Ba pu? binib pam le bi ki ye tafalaanɲundam, ki len tibɔr yol yol, ki ɲmanni binib. Juu yaab ponn ni bibaa le ɲani kina ki jer biken na. ¹¹ Ni ɲan ke aa cha bi ɲmin; ba pu? bi mɔk binib mmɔkm mu kaa ba ye bi mɔk bi na, ki cha ɲidichal ɲibaa ponn ni aanib mɔmɔk yenn. ɲimombil pu, le bi ɲani kina. Naa ɲan. ¹² Krete aatiɲ aanib ponn ni ubaa, u nan ye ulankpal na, nan bui ke, "Krete aatiɲ aanib ye binyamɔndam n-yoonn mɔmɔk la. Bi naahn ipeel i kaa ɲan na la. Bi ye bigbanyakdam, ki ye bipuusakpendam." ¹³ Ulankpal ngbaan aah len pu na ye mbamɔn la. Nima pu na, kae bi mbamɔm, aan bi li dii Yesu aasan chob, ¹⁴ ki taa gar juu yaab aatiin, ki taa gar binib bi yii Yesu aabɔnyaan na aamɔkm. ¹⁵ Tiwan mɔmɔk bi chain binib bi bi chain na chee la.

Binib bi kaa bi chain, kaa gaa Yesu ki kii na, tiwan nibaa aa bi chain ki tii bi. Baalandak mu aa ɲan. Baa ki nyi lituln li ɲan na, ni li kaa ɲan na. ¹⁶ Bi len ke bi nyi Uwumbɔr, le baah tun pu na mɔk ke baa nyi u. Uwumbɔr aa gee baah ɲani pu na. Baa kii waamɔb, kaa ɲmaa tun litunyaan libaa.

2

Mmɔkm bamɔnn

¹ Sin ma kan, mɔk binib mmɔkm mu ɲan na. ² Tuk bininkpiib ke bi li chur bibaa tiwan mɔmɔk ni, ki ɲeer kipak, ki li kpa laasaab, ki li dii Yesu aasan chob, ki li gee binib, ki li kpa limɔr. ³ Tuk bipininkpiib mu ke bi li san Uwumbɔr tiwan mɔmɔk ni, ki taa li ye binibiinib, ki taa li ye bidagbiib. Ni ɲan ke bi mɔk mmɔkm mu ɲan na, ⁴ ki mɔk bipininkpisapɔm ke bi li gee bichatiib ni baabim, ⁵ ki li kpa laasaab, ki taa gɔr kidagook, ki li lik lichiln ni aatuln mbamɔm, ki li kpa tibulchinn, ki li keei bichatiib aamɔi, aan ubaa taa bii Uwumbɔr aabɔr.

⁶ Sur binachipɔm mu ke bi li chur bibaa.

⁷ Sin aabaa mu li ɲani tiwan mɔmɔk chob, aan ki li ye limɔkl ki tii biken. Tuk binib Uwumbɔr aabɔr mbamɔm, ki li kpa laasaab.

⁸ Li len iliin i bi chob kaa kpa ngalm na, aan udin ubaa taa ɲmaa bii timi. Nima kan, inimɔn ga chuu u.

⁹ Tuk binaagbiib ke bi li keei bidindatiib aamɔi, ki piir bisui tiwan mɔmɔk ni, ki taa kpaak bi kinikpakpak, ¹⁰ ki taa su baawan, ki li bi mbamɔm tiwan mɔmɔk ni. Bi yaa bi kina kan, baabimbinyaan ga mɔk binib ke Uwumbɔr u gaal timi lir na aasan le ɲan.

¹¹ Ba pu? ti kan Uwumbɔr aah kpa tibulchinn pu na. Waabulchinn pu le binib mɔmɔk ga ɲmaa ɲmar. ¹² Waabulchinn mɔk timi ke ti yii lituln limɔk kaa ɲan na, ki taa ki dii tiwan ni kaa ɲan na aakpeek, ki li chur tibaa mbamɔm, ki li dii mbamɔm, ki li bi Uwumbɔr aah ban pu na dulnyaa wee ni. ¹³ Ti kpa limakl li tii timi mpoopiin na. Ti kii bundaln ti ga nan kan li na. Taah kpa limakl li na le ye ke timi Aawumbɔr sakpiin, Yesu Kristo u gaal timi lir na, ga gir ni ki nan nyan waah nyuun pu na mpaan pu. ¹⁴ U nan kpo ti pu ke u gaa timi lii ki nyan timi titunwanbir mɔmɔk ni, aan ti li bi chain, ki li ye waanib, ki li ye binib bi aanimbil man ke bi tun litunyaan na.

¹⁵ Uwumbɔr aah tii si tininkpir pu na, tuk binib tibɔr timina, ki pɔɔk bitaakpab, ki sur bi, ki taa cha ubaa lik si fam.

3

Yesu Kristo aadiiir aabimbin aah ye pu na

¹ Teer bi ke bi li pak kitin̄ aayidam, ni binib bi kpa tininkpir na, ki kii baamɔi, ki

gor ke bi tun litunyaan məmək, ² ki taa bii unii ubaa, ki taa kpak binib kinikpakpak. Bi li kpa kijotiik binib biken chee, ki li bi suuna binib məmək chee. ³ N-yoonn mbaa timi tibaa nan ye bijərɓ, kaa kii Yesu aaməb. Kinimbəɗ nan ɗmann timi la. Tinimbil nan man tiwan ni kaa ɗan na aabəɗ pu. Tisui aah gee tiwan ni na le ti nan ban. Ti nan gee baka baka aatuln, ki nan kpa lipiipoln, ki nan ye binib bi ubaa aa gee bi na, ki mu nan nan təb. ⁴ Le Uwumbər u gaal timi lir na mək timi waah kpa tibulchinn ki gee timi pu na, ⁵ ki gaa timi lii. Naa ye timi aatunyaan pu le u gaa timi lii, waanimbaasaln pu le u gaa timi lii. Le Waafuur Nyaan gir ma timi, ki tii timi liməfapəln, ki finn tipobil ni. ⁶ Taah kpaan Yesu Kristo u gaal timi lir na ni na, le Uwumbər ɗa timi tibulchinn ki tii timi Waafuur Nyaan. ⁷ Waabulchinn pu le u len ke timi aabər ɗan, ki tii timi limakl ke ti ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na. ⁸ Tibər ngbaan gbii la.

M ban ke aa li tuk binib tibər ngbaan n-yoonn məmək, aan binib bi gaa Uwumbər ki kii na aatafal li bi litunyaan ponn ni. Nimina le ɗan ki kpa tinyoor ki tii binib. ⁹ Yii mbaan mu ye kijərɓ aabaan na, ki taa kpak kinikpakpak niyaajatiib aayimbil pu. Aa taa jaa kijaak, ki taa kpak kinikpakpak Uwumbər aakaal aatataa pu. Nimina məmək ye fam la, kaa kpa tinyoor tibaa. ¹⁰ Unii yaa bi ki cha Yesu aanib yakr təb chee kan, aa sur u nfum mulee. U yaa kaa di cha kan, yii u. ¹¹ Aa bee ke unii u bi kina na yenn a, ki tun titunwanbir. Uma ubaa aatunwanbir le mək ke waabər bii.

Kookoo aasurm

¹² M yaa cha Atemas, bee Tikikus dan aa chee kan, pəon aabaa ki dan m chee Nikopolis aatiɗ ni; m ɗa nlandak nsui ni ke m ga li bi nima chee kakab yoonn. ¹³ Pəon aabaa ki ter Senas, u ye ubəɗir na, ni Apolos, ke bi piin baasachuln, ki taa cha bi lann baasachuln aawan nibaa. ¹⁴ Ni ɗan ke Yesu aanib bae ke ni ɗan ke bitafal li bi litunyaan ponn ni, ki li ter binib bi ban nterm na, aan ki taa li bi fam.

¹⁵ Binib bimək bi m chee na dooni si. Aa ti doon binib bi gaa Yesu ki kii ki gee timi na.

Uwumbər ɗa tinyoor ɗa ni məmək pu. [Amii.]

Kigban ki Pɔɔl ηmee ki tii FILEMONN na

¹ Min Pɔɔl u bi kiyondiik ni Yesu Kristo pu na, ni tina aabo Timoti le ηmee kigban kee ti tii si Filemonn, u ye timi aatutuŋeer u ti gee u na, ² ni Yesu aanib bi kuuni aado na, ni Afia u ye tininkpan na, ni Akipus u ye timi aatutuŋeer Yesu aasan ni na.

³ Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Filemonn aageehm ni waagaakii

⁴ N-yoonn mumək m mee Maawumbɔr na, m mee u tii si, ki dooni u aa pu; ⁵ ba pu? m ηun saah tii Tidindaan Yesu naadii, ki gee u ni Uwumbɔr aanib məmək pu na. ⁶ Saah tii Kristo naadii pu na, le aa nyi tiwanyaan nimək ti kpa u pu na, le m mee Uwumbɔr ke nima le ga cha aa yakr tiwanyaan ngbaan tii biken. ⁷ Nna aabo, saah gee binib pu na, nima le tii mi mpopiin sakpen, ki sɔŋ nsui; ba pu? saah ηani pu na, aa pɔɔk Uwumbɔr aanib ataakpab la.

Pɔɔl aah gaŋ Onesimus pu pu na

⁸ Nima pu na, maah ye Kristo aatutunn na, m ba ga li kpa lipobil ki cha aa ηa tiwan ni ηan na, ⁹ tɔ, maah gee si na, nima le m gaŋni si kaakaan. Min Pɔɔl u si Yesu Kristo aasisiyyaan, ki bi kiyondiik ni dandana wee u pu na, ¹⁰ m gaŋni si ki tii maabo Onesimus; * maah bi kiyondiik ni na le m kpaln ute Uwumbɔr aasan ni. ¹¹ N-yoonn mubaa waa nan kpa tinyoor aa chee; le dandana ma u kpa tinyoor aa chee, ni m mu chee.

¹² M ki giini u aa chee. Waah kaa ki bi m chee na, waabɔr bi nsui ni sakpen a. ¹³ M ba gee ke u li bi m chee ki li si saasisiyyaan ki ter mi buyoonn m bi kiyondiik ni tibɔnyaan tee pu na. ¹⁴ Aa mu yaa kaa kii kan, maan ηa nibaa see aa kii. Maa ban ke m muk si ke aa ter mi. M ban ke aa ter mi saageehn pu la.

¹⁵ Nibaakan, u yakr aa chee ni yunn siib, aan u ki gir ni aa chee ki li bi n-yoonn məmək mu kaa kpa ndoon na. ¹⁶ Dandana wee, waa ki bi ke unaagbiija na. U jer unaagbiija. U ye tina aabo u ti gee u na la. M yaa gee u kan, aa ga li gee u ki jer kina; ba pu? u ye saanaagbiija, ki mu ye aana aabo Tidindaan pu.

¹⁷ Nima pu na, aa yaa len ke m ye saatutuŋeer Uwumbɔr aatuln ponn ni kan, gaa u ke saah ba ga gaa mi pu na. ¹⁸ U yaa nan koo saataani ni, bee u yaa joo saapɔln kan, cha ni li ye maapɔln. ¹⁹ Min Pɔɔl le di ηŋaal ki ηmee kina, m ga pa tii si. Maan len ke saapɔln li bi m chee na le ye saamɔfal. ²⁰ Nna

aabo, taah kpaan Tidindaan ni na, piir nsui, ki pɔɔk ntaakpab uma Kristo pu.

²¹ M nyi ke aa ga kii maamɔb. Nima le cha m ηmee kigban kee m tii si. M nyi ke aa ga ηa maah len pu na ki jer kina. ²² Ni gur na le ye ke m ban ke aa toor nkookoo yaan ki siin mi. Naah bi mee Uwumbɔr ki tii mi na, m kpa limakl ke u ga cha m gir ni ni chee.

Kookoo aadoon

²³ Epafraas u mu bi m chee kiyondiik ni, Yesu Kristo pu na, dooni si. ²⁴ Mak, ni Aris-takus, ni Demas, ni Luk, bi ye maatutuŋeerb Uwumbɔr aatuln ponn ni na, bi mu dooni si.

²⁵ Tidindaan Yesu Kristo aarjann li bi nisui ni. [Amii.]

* **1:10** : Onesimus aatataa le ye ke "U kpa tinyoor".

**Kigbanj ki bi ηmee ki tii
HIIBRU YAAB
na**

Yesu aah ye Uwumbør aaməboln pu na

¹ N-yaayoonn na Uwumbør nan cha waabənabtiib tuk tiyaajatiib waabør ki di tiwan aabəŋ aabəŋ ηaŋ waasan. ² Kookoo aayoonn mue le u cha Ujapəon tuk timi waabør. Uma le u nan cha u naan dulnyaa wee, ki len ke uma le ga li yeh tiwan məmək. ³ U wiin chain ke Uwumbør aah wiin chain pu na, ki ye Uwumbør aanəŋ bamənn, ki di waabør ti kpa mpəon na le joo tiwan məmək. U di ubaa toor kitork ki finn timi ki nyan timi aatunwanbir, le ki nin kal Uwumbør u yeh mpəon məmək na aanəŋii wəb paacham.

Uwumbør Aajapəon aapəon jer waatuuntiib aapəon

⁴Uwumbør tii u liyimbil li jer waatuuntiib aayimbil na. Waayimbil aah jer baayimbil pu na, kina le u jer bi. ⁵Uwumbør nan bui Ujapəon ke,

“Sin le ye Maabo, din wee le m ma si,”*
ki ki bui ke,

“Min le ga li ye Ute,

le u li ye Maabo.”†

Uwumbør aa nan bui waatuun ubaa kina.

⁶U nan tun ni Ujapəon u kaa kpa ηeen aatə na dulnyaa wee ni, le ki bui waatuuntiib məmək ke bi gbaan unimbii ni ki doon u.

⁷Uwumbør len waatuuntiib aabør, ke u cha waatuuntiib tun waatuln la, ke libuln ni mmiigaal aah tun waatuln pu na.‡ ⁸Le u len Ujapəon aabør ke,

“Uwumbør, saanaan ga li bi

ki ti saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

Aa joo saanaan ni aanib mbaməm la.

⁹Aa gee lituln li ηan na, le kaa gee titunwanbir.

Nima pu le Uwumbør u ye Saawumbør na lee si,

ki tii si mpopiin ki jer aanəen aatətiib məmək.”§

¹⁰Uwumbør Aagbanj ki len ke,

“Naah nan piin na, sin Uwumbør le nan naan kitin,

ni paacham mu.

¹¹Kitin ni paacham ga doo,

le aa ma ga li beenin bi.

Kitin ni paacham ga kpoi ke libəkul na.

¹²Aa ga kpaab kitin ni paacham ke likekeln na,

ki kpeln ni nipəon,

le sin ma beenin bi, kaan kpeln;

saayoonn aan doo.”*

¹³Uwumbør nan bui Ujapəon ke,

“Kal ηŋangii wəb,

ki ti saa buyoonn m ga nyanj saadim məmək na.”†

Tə, Uwumbør aa nan bui waatuun ubaa kina.

¹⁴Kina kan, waatuuntiib ye ba? Bi məmək ye iwiin i tun lituln tii Uwumbør na la. U tun ni bi ke bi nan ter timi waanib bi ηmar na.

2

Ŋŋmarm kpaan

¹Nima pu na, ni ηan ke titafal li bi tibənyaan ti ti ηun ti na ponn ni, ti taa di ti lii. ²Tibər ti Uwumbør nan cha waatuuntiib tuk waanib na sil mbaməm la. Unii umək nan yii tibər ngbaan ki ηa taah kə pu na nan kan ntafadaan mu ηeer u na. ³Nima pu na, ti yaa yii ηŋmarkpaan ngbaan aaboln kan, taan nyan ntafadaan ni. Tidindaan ubaa le nan pue tuk binib ηŋmarm ngbaan aabør. Le binib bi ηun na mu tuk timi, ki mək timi ke ti gbii la. ⁴Uwumbør mu cha bi tun lijinjiir aatun aabəŋ aabør, waapəon pu, ki tii bi Waafuur Nyaan aapiin waah gee pu na. Nima le mək ke bi len mbamən.

Yesu u gaal timi lir na

⁵Ti len dulnyaa u choo na aabør la. Uwumbør aa nan di dulnyaa ngbaan ηa waatuuntiib aanjal ni. ⁶Ni ηmee Uwumbør Aagbanj ni ke,

“Unibən ye ba aan aa teer ubør?

Unibən ye ba aan aatafal bi u ni?

⁷Aa sunn u taab ki cha saatuuntiib jer u, ni yunn siib.

Aa di kipak ni liyimbil le di tii u,

ki di u ηa saawanaankaan məmək aayidaan,

⁸ki cha tiwan məmək kii uməb.”*

Tə, saah cha tiwan məmək kii uməb na, tiwan ni kaa kii uməb na aa ki gur. Ti mu aa kee kan tiwan məmək kii uməb; ⁹ti kan Yesu la. Uwumbør nan sunn u taab ki cha waatuuntiib jer u, ni yunn siib, aan u ti kpo binib məmək pu, uma Uwumbør aanimbaasaln pu. Dandana wee ti kan ke waah jin nkun aafalaa na, Uwumbør di kipak ni liyimbil le di tii u. ¹⁰Uwumbør u nan naan tiwan məmək ki joo ni məmək na, ni ηeer u ke u cha Yesu ji falaa, ki li joo ni Uwumbør aabim bi wiir na waanaan ni. Uma le gaa bi lii. Waah ji falaa pu na, nima le cha u ye timi aanŋmarmadaan bamənn.

¹¹U ηani binib chain la. U ni binib bi u ηani bi chain na, bi məmək kpaan te ubaa

* 1:5 : Lik Ilahn 2.7. † 1:5 : Lik 2 Samuel 7.14; 1 Bibərb Aabør 17.13. ‡ 1:7 : Lik Ilahn 104.4. § 1:9 : Lik Ilahn 45.6-7. * 1:12 : Lik Ilahn 102.25-27. † 1:13 : Lik Ilahn 110.1. * 2:8 : Lik Ilahn 8.4-6.

la. Nima le inimōon aa joo u ke u yin bi unaabitiib. ¹² Le u bui Uwumbor ke, “M ga tuk nnaabitiib saah tun pu na.

M ga pak si baah kuun nin chee na,”[†]
¹³ ki ki len ke,

“M ga tii Uwumbor naadii la,”[‡]
 ki ki len ke,

“Lik, m ni mbim bi Uwumbor tii mi na so.”[§]

¹⁴ Tō, timi waabim aah ye binibom pu na, nima le uma Yesu mu kpaln unibon, ke u nan kpo ki ŋa kinimbōŋ ki nan kpa nkun aapōon na fam, ¹⁵ le ki gaa binib bimok san nkun ijawaan na lii; baayoonn mōmōk nkun aajawaan nan joo bi. ¹⁶ Ni ye mbamōn, naa ye Uwumbor aatuuntiib le u ter. Abraham aayaabil le u ter. ¹⁷ Ni ŋan ke u li naahn unaabitiib tiwan mōmōk ponn ni, aan ki li ye utotoorninkpel u san timi kinimbaak, ki tun Uwumbor aatuln mbamom, ki di ubaa toor kitork aan Uwumbor di cha pinn waanib baatunwanbir na. ¹⁸ Uma ubaa le kan ntōŋ ki jin falaa, nima le u ga ŋmaa ter binib bi kan ntōŋ na.

3

Yesu jer Moses pel pel

¹ Nnaabitiib bi bi chain, aan Uwumbor yin bi na, ni li dakl lik Yesu aabor. Ti dii u ki len binib aanibil ni ke ti dii u la. Uwumbor nan tun ni u, ke u nan li ye utotoorninkpel. ² U tun lituln mbamom tii Uwumbor u tii u lituln ngbaan na. Moses mu nan tun Uwumbor aatuln mbamom Uwumbor aamaal aanib aakaasisik ni. ³ Unii u ye mmaal aayaaja na le kani nnyuy ki jer mmaal aanii ubaa. Kina le Uwumbor len ke Yesu ŋeer nnyuy ki jer Moses. ⁴ Mmaal mōmōk kpa yaaja la. Uwumbor le nan naan binib mōmōk. ⁵ Ni ye mbamōn, Moses nan tun Uwumbor aatuln mbamom, Uwumbor aamaal aanib aakaasisik ni. U nan ye Uwumbor aatutunn, ki tuk binib Uwumbor aah nan ban ke u tuk bi pu na. ⁶ Kristo ma kan, u ye Uwumbor Aajapōon, le ki joo Uwumbor aamaal mbamom. Timi le ye waamaal ni aanib. Ti yaa kpa lipobil ni mpopiin ki ti saa ndoon kan, ki yaa kaa joo beeni kan, ti ye waamaal yaab la.

Uwumbor aanib aafuur

⁷ Uwumbor Aafuur Nyaan nan bui Israel yaab ke,

“Ni yaa ŋun Uwumbor aaneel din wee kan,
⁸ ni taa cha nitafal li pōo

ke niyaajatiib aatafal aah nan pōo pu
 buyoonn bi nan yii waamōb nteer-
 sakpiin ni na.

⁹ Bi nan tōŋ u ki lik, nteersakpiin ni.
 Hali bi nan kan waah tun

lijinjiir aatun pu na ŋibin imonko ilee,
 le ki tōŋ u nima chee.

¹⁰ Nima pu le u nan gee liŋuul bi pu,
 le ki bui ke baalandak yenni n-yoonn
 mōmōk la,
 baa bee waasan.

¹¹ Nima pu na, u nan gee liŋuul, ki puu
 tipuukpaan
 ke baan koo kitinj ki ponn ni u ba ga tii
 bi lifuur na.”^{*}

¹² Nnaabitiib, ni li nyi man, ni ponn ni ubaa aasui taa li bir aan u li joo beeni ki yii Uwumbor u ye limafadaan na. ¹³ Ni li pōok tōb aataakpab iwiin mōmōk, nsan aah laa bi pu buyoonn na, titunwanbir taa ŋmann unii ubaa aan utafal li pōo. ¹⁴ Ti yaa beenin tii u naadii ke taah nan tii u naadii ŋjan pu na ki ti saa ndoon kan, ti ga ji waamōon.

¹⁵ Uwumbor Aagbar len ke,
 “Ni yaa ŋun Uwumbor aaneel din wee kan,
 ni taa cha nitafal li pōo
 ke niyaajatiib aatafal aah nan pōo pu
 buyoonn bi nan yii waamōb nteer-
 sakpiin ni na.”[†]

¹⁶ Ŋma ŋun Uwumbor aaneel ki yii waamōb? Naa ye binib bimok Moses nan nyan bi Ijijpt aatiŋ ni na aa? ¹⁷ Uwumbor nan gee liŋuul ŋma pu ŋibin imonko ilee? Naa ye binib bi nan tun titunwanbir ki kpo kipōok ni na aa? ¹⁸ U nan puu tipuukpaan ke ŋma aan koo kitinj ki ponn ni u ba ga tii bi lifuur na? Naa ye binib bi nan yii waamōb na aa? ¹⁹ Nima le ti bee ke baah kaa nan gaa u ki kii na, nima le baa nan ŋmaa kan lifuur ngbaan u chee.

4

¹ Tō, Uwumbor aah puu tipuur ke u ga tii timi lifuur na, nsan laa beenin bi ke ti kan li. Nima na, ni li nyi man, ubaa taa lann lifuur ngbaan. ² Ti mu ŋun tibonyaan tee ke binib ngbaan aah nan ŋun ti pu na. Bi nan ŋun ti, kaa gaa ti ki kii, nima le tibonyaan ngbaan aa ŋa bi tinyoor. ³ Timi bi gaa Yesu ki kii na le kan lifuur ngbaan. Uwumbor nan len ke, “M nan gee liŋuul binib bi kaa gaa mi ki kii na pu,

ki puu tipuukpaan ke baan koo kitinj ki
 ponn ni m ba ga tii bi lifuur na.”^{*}

Wah nan naan dulnyaa wee doo na, waat-
 uln doo le na. ⁴ Iwiin ilole daal aabōr
 bi Uwumbor Aagbar ni ke, “Uwumbor
 nan fuur winlōle daal ki di cha waatuln
 mōmōk.”[†] ⁵ Ni ki ŋmee ke, “Baan koo kitinj
 ki ponn ni m ba ga tii bi lifuur na.” ⁶ Binib
 bi puen ŋun tibonyaan tee na, baa nan gaa ti
 ki kii, nima le baa kan lifuur ngbaan. Binib
 biken mu ga kan lifuur ngbaan. ⁷ Nima pu le

[†] 2:12 : Lik Ilahn 22.22. [‡] 2:13 : Lik Aisaya 8.17. [§] 2:13 : Lik Aisaya 8.18. ^{*} 3:11 : Lik Ilahn 95.7-11. [†] 3:15 : Lik Ilahn 95.7-8. ^{*} 4:3 : Lik Ilahn 95.11. [†] 4:4 : Lik Mpiin 2.2.

Uwumbør ki siin nwiin mu bi ga kan lifuur ngbaan na, ki yin nwiin ngbaan ke “Din.” Binib ngbaan aa kan lifuur ngbaan; le njibin pam jer, le David nan njmee Uwumbør Aagbanj ni, naah nan puen njmee pu na ke, “Ni yaa njun Uwumbør aaneel din wee kan, ni taa cha nitafal li pɔɔ.”[‡]

⁸ Tɔ, Josua yaa ba nan tii Israel yaab lifuur ngbaan kan, Uwumbør aa ba ga ki siin nwiin muken. ⁹ Naah bi pu na, lifuur beenin bi ki tii Uwumbør aanib. ¹⁰ Unii u kan lifuur li Uwumbør tii u na, u di cha ubaa aatuln ke Uwumbør aah nan di cha waatuln pu na la. ¹¹ Nima pu na, cha tinimbi li man ke ti kan lifuur ngbaan, ubaa taa yii Uwumbør aamɔb ki lir, ke Israel yaab aah nan lir pu na.

¹² Uwumbør aabør fu, ki kpa mpɔɔn, ki ka jer kijuk ki ka njipepel mɔmɔk njilee na, ki koo unii aasui ni, ni waawiin ni, ki lik usui ni aabɔbɔrkaan aah bi pu na, ki mɔk waalandak aah bi pu na, ki lik usui aah ban pu na, ke ni njan aan naa njan. ¹³ Tiwan nibaa aa bi ki bɔr Uwumbør. Tibør mɔmɔk nyan ki dɔ mpaan pu, ki dɔ tinjmeen unimbi ni. Uma le ti ga len timi aabør ki tuk u.

Yesu le ye utotoorninkpekpaan

¹⁴ Tɔ, ti kpa utotoorninkpekpaan u bi Uwumbør do na. U ye Uwumbør Aajapɔɔn Yesu la. Nima pu na, cha ti li beenin dii u ki taa di waasan lii. ¹⁵ Utotoorninkpel ngbaan ga njmaa san timi kinimbaak timi aafalaa ponn ni. U kan ntɔnj aabɔnj aabɔnj ke taah kan ntɔnj mɔmɔk pu na. Uma le aa tun titunwanbir tibaa. ¹⁶ Timi aatotoorninkpel aah bi kina na, cha ti li kpa lipobil ki dan Uwumbør u kpa tibulchinn na aabɔrjal chee, aan u san timi kinimbaak, ki ter timi buyoonn ti ban nterm na.

5

¹ Utotoorninkpel umɔk bi na, Uwumbør le lee u ki nyan u binib ponn ni siin, ke u ti sil baasiiyaan Uwumbør aanimbiiin ni, aan ki tii u ipiin, ki toor kitork tii u binib aatunwanbir pu. ² Utotoorninkpel ubaa mu kpa titunwanbir la. Nima le u ga njmaa san binib bi tun titunwanbir kaa nyi na kinimbaak. ³ Uma ubaa aah kpa titunwanbir pu na, ni njan ke u toor kitork uma ubaa aatunwanbir, ni bi mu aatunwanbir pu. ⁴ Unii ubaa aan njmaa nyunj ubaa ki nj ubaa utotoorninkpel, see Uwumbør le lee u, ki nj u utotoorninkpel, ke waah nan lee utotoorninkpel Aaronn pu na.

⁵ Kina le Kristo aa nyunj ubaa ki nj ubaa utotoorninkpel. Uwumbør le bui u ke, “Sin le ye Maabo, din wee le m ma si,”^{*} ⁶ le ki ki bui u ke,

“Aa ye utotoor ke Melkisedek aah nan ye pu na, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoonn na.”[†]

⁷ Buyoonn Yesu nan ye unibɔn na, u nan wii tinyunyunn mpɔɔn pu, ki ganj Uwumbør u ga njmaa nyan u nkun ni na. Waah san Uwumbør na, le u njun waameel. ⁸ U ye Uwumbør Aajapɔɔn la, le ki kii waamɔb, ki jin falaa, le ki bae naah pɔɔ pu aan u kii Uwumbør aamɔb ki jin falaa na. ⁹ Nima le cha u ye timi aajmarjardaana bamɔnn, ki gaa binib bimɔk kii waamɔb na lii n-yoonn mu kaa kpa ndoonn na. ¹⁰ Uwumbør len ke u ye utotoorninkpel ke Melkisedek aah nan ye pu na.

Taa yii Uwumbør aasan man

¹¹ Ti ga ki njmaa len waabør ti wiir na, le nimi aalan par, nima le taatataa ga li pɔɔ ni chee. ¹² Naah dii Uwumbør ni yunn pu na, ni ba ga mɔk binib biken waasan. Le ni ban ke unii ki mɔk nimi Uwumbør aamɔkm mu diin na. Ni naahn binib bi ban nnaabiin kaa ban tijikaar bamɔnn na la. ¹³ Unii umɔk nyu nnaabiin na ye ubɔpɔɔn la, kaa njmaa len nsanyaana aabør. ¹⁴ Tijikaar bamɔnn le ye binib bi chikr na yaan. Bi bae Uwumbør aabør ki dii taah mɔk bi pu na. Nima le bi kpa nlan ki nyi nsan mu njan na, ni mu kaa njan na.

6

¹ Nima na, ti taa li beenin len Kristo aamɔkm mu diin na baanja aabør n-yoonn mɔmɔk. Cha ti bae waamɔkm mu gur na mɔmɔk, aan ki chikr waasan ni. Naa ki ban ke ti li beenin tuk nimi n-yoonn mɔmɔk ke, “Kpeln nimi aabimbiiin man, ki di cha njitukpok, ki tii Uwumbør naadii man.” ² Naa ki ban ke ti li beenin tuk nimi n-yoonn mɔmɔk baah muini binib nnyun ni pu na, ni baah joo binjaal paani binib pu pu na aabør, ni binib aah ga fikr nkun ni pu na aabør, ni ntafadaan mu kaa kpa ndoonn na aabør. Timina mɔmɔk ye njan aabør le waasan ni. ³ Uwumbør yaa kii kan, ti ga bae waabør ti gur na, ki di kpee njan aabør ngbaan pu.

⁴ Tɔ, binib bi Uwumbør woln binimbi na yaa di cha waasan kan, baan ki njmaa kpeln baabimbiiin ki dii u. Bi kan waapiin, ki gaa Waafuur Nyaan, ⁵ ki bee waabør aah njan pu na, ki kan dulnyaa u choo na aapɔɔn, le ki di cha waasan. ⁶ Baah di cha waasan na, ni mɔk ke bi ki bi kpaaw Uwumbør Aajapɔɔn ndɔpuinkoo pu, ki jinn u inimɔɔn binib aanimbi ni la, le saan njmaa cha bi ki kpeln baabimbiiin ki dii u.

⁷ Kiti nj ga gaa utaal aanyun mu lir ni ki pu, ki njani tijikaar ti njan na ki tii binib bi ko ti na,

‡ 4:7 : Lik Ilahn 95.7-8. * 5:5 : Lik Ilahn 2.7. † 5:6 : Lik Ilahn 110.4.

Uwumbor nani tinyoor nani kitiŋ ngbaan pu. ⁸Tɔ, kitiŋ ki po nani ikokon ni ichakpeeagar baanja na bee yoli la. Naan yunn, le bi ga see ki mmii ki bii ki. Kitiŋ ngbaan aadon le na.

⁹Timi aanigeekaab, ti len kina la; ti mu aa dak ke ni bi ke kitiŋ ki bi ga see ki mmii na. Ti bee ke ni nmar ki ga kan tinyoor. ¹⁰Uwumbor nan la. Waan suln naah tun lituln pu ki ter waanib, ki beenin ter bi na, ki mək u naah gee u pu na bɔr. ¹¹Ti ban ke ni məmək pək nibaa ki li kpa limakl ki nan saa ndoon. ¹²Ni taa li san ligbanyakl man. N-yaayoonn na aanib bi nan gaa Uwumbor ki kii ki jin suklaa na, bi bi paacham ki kan waah puu tipuur ti ke u ga tii bi na. Ni mu li dii baah dii pu na.

Uwumbor ga na waah puu tipuur ti na

¹³Uwumbor aah puu tipuur ki tii Abraham na, u nan puu uma ubaa aayimbil pu la. Ubaa aa bi ki jer u, ke u puu waayimbil, nima le cha u puu uma ubaa aayimbil. ¹⁴U nan puu tipuur le ki bui Abraham, “M ga na tinyoor na aa pu pam, ki cha aa pɔr sakpen.”* ¹⁵Abraham nan kpa limɔr, le ki nan kan Uwumbor aah nan puu tipuur ti na. ¹⁶Binib yaa puu tipuur kan, bi puur unii u jer bi na aayimbil pu la. Binib yaa kpak kinikpakpak ki ti puu tipuur kan, ni doo le na. ¹⁷Uwumbor nan ban ke u mək binib bi ga kan waah puu tipuur ti na, ke waan kpeln. Nima le u nan puu uma ubaa aayimbil pu. ¹⁸Waah nan puu tipuur ti na, waan kpeln. Waah puu uma ubaa aayimbil pu na, nima le sil mək ke waan kpeln. Waan nmaa mɔn nnyamɔn. Nima le timi bi san cha u chee ke ti nmar na aataakpab pɔɔ mbamɔm, le ti kpa limakl ke ti ga kan waah puu tipuur ti na. ¹⁹Taah kpa limakl ngbaan na, nima le joo timi aasui ke ti taa di cha waasan. Yesu pu, le ti kpa limakl ngbaan. Limakl ngbaan pu, le Yesu u bi paacham na aalandak bi tisui ni. ²⁰Yesu le ye utotoorninkpel n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ke Melkisedek aah nan ye pu na, ki loln ti pu nsan ki buen Uwumbor do, ke u ti sil timi aasisiyyaan nima chee, Uwumbor aanimbiin ni.

7

Melkisedek u nan ye utotoor na

¹Melkisedek ngbaan nan ye Salem aatiŋ aabɔr, ki nan ye Uwumbor u kaa kpa nɛen aatɔ na aatotoor la. Abraham aah nan ku bibɔrb bi ye waadim na ki gir ni na, le Melkisedek tooh u nsan pu ki ti na Uwumbor aanyoor na u pu. ²Le Abraham nan nyan tiwan nimək u nan gaa na nibaabaa kipiik mək ponn ni, ki di tii Melkisedek. Melkisedek aatataa le ye ke “ubɔr u kpa mbimbinyaan na.” U nan ye Salem aatiŋ

aabɔr la. Salem aatataa le ye ke “nsuudoon.” ³Baa nɛmee ute ni una ni uyaajatiib aabɔr, kaa nɛmee buyoonn bi nan ma u na, ki mu aa nɛmee buyoonn u doo waatuln na. Waamɔfal aayoonn məmək u nan ye Uwumbor aatotoor la. Nima le u naahn Uwumbor Aajapɔɔn u ye utotoor n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

⁴Dakl lik man uja ngbaan aah nan nyuun pu na; tiyaajaninkpel Abraham nan yakr waadim aawan tiwan nfum kipiik, ki nyan nibaa, ki di tii u, ki gur niwae. ⁵Uwumbor aakaal len ke Israel yaab yakr baawan məmək nfum kipiik, ki nyan nibaa tii Liifai aayaabitiib, bi ye Uwumbor aatotoorb na. Bi ni Israel yaab nan ye binibaan la. Bi məmək nan ye Abraham aayaabitiib la. ⁶Melkisedek aa nan ye Liifai aayaabil, le Abraham yakr waawan məmək nfum kipiik, ki nyan nibaa tii u. Le u na tinyoor na Abraham pu. Abraham le Uwumbor nan puu tipuur tii u. ⁷Unii yaa kpa mpɔɔn ke u na Uwumbor aanyoor na uken pu kan, ni mək ke u jer u la. Ubaa aan kpak kina. ⁸Israel yaab yakr baawan məmək nfum kipiik, ki nyan nibaa ki di tii Uwumbor aatotoorb, bi nan ye binib bi ga kpo na. Melkisedek u Abraham nan yakr waawan nfum kipiik ki nyan nibaa tii u na ma kan, baa nɛmee waakun aabɔr. Bi nɛmee waabimbil aabɔr la. ⁹Abraham aah nan yakr waawan ki di tii u na, ti ga nmaa len ke uyaabitiib Liifai yaab bi gaal biken chee na, mu nan tii u la. ¹⁰Buyoonn Melkisedek nan tooh Abraham nsan ni na, Abraham aa nan kee ma uyaabil Liifai. Ti ga nmaa len ke Abraham nan sil uyaabil Liifai aasisiyyaan la.

¹¹Uwumbor tii Israel yaab nkaal mu mək bi waatotoorb Liifai yaab aah ga li joo bi pu na. Bitotoorb ngbaan aatuln yaa ba gaa binib lii kan, Uwumbor aa ba ga li ban u tun ni Yesu u ye utotoor ke Melkisedek aah nan ye pu na. U ba ga ki tun ni utotoor u bi ke Aaronn aayaabitiib Liifai yaab aah nan bi pu na la. ¹²Waah tun ni utotoor uken aabɔln na, see u kpeln nkaal ngbaan mu. ¹³Tidindaan u ti len waabɔr na, aa nan ye Liifai aanibol ponn ni aanii. U nan ye linibol liken ponn ni aanii la. Waanibol ponn ni aanii ubaa aa nan kee ye Uwumbor aatotoor. ¹⁴Binib məmək nyi ke Tidindaan nan ye Juda aanibol ponn ni aanii la. Moses aa nan len ke linibol ngbaan aanib ga li ye bitotoorb.

Utotoor yayan u bi ke Melkisedek na

¹⁵Nima le mək timi chob ke utotoor yayan, u bi ke Melkisedek aah nan bi pu na, fuu ni. ¹⁶Naa ye binib le nyan u ki na u utotoor baakaal aah dii pu na. Uma le kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na aapɔɔn. Nima

* 6:14 : Lik Mpiin 22.16-17.

le cha u ye utotoor. ¹⁷ Uwumbør nan bui u, “Aa ga li ye utotoor n-yoonn mu kaa kpa ndoon na ke Melkisedek aah nan bi pu na.”* ¹⁸⁻¹⁹ Moses aakaal aa nan kpa tinyoor, kaa nan kpa mpɔɔn, kaa nmaa nja bi binib bi njan ti doo na. Nima le Uwumbør di nkaal ngbaan lii, le ki tii timi limakl li njan ki jer nkaal ngbaan na. Limakl ngbaan pu le ti ga nmaa duun Uwumbør.

²⁰ Uwumbør aah nan puu tipuur ti na mu bi. Uwumbør aah nan nyan Israel yaab aatotoorb buyoonn na, waa nan puu tipuur. ²¹ Waah nja Yesu utotoor buyoonn na, u nan puu tipuur tii u, le ki bui u ke, “Min Uwumbør le puu tipuukpaan, kaan kpelɔn, ke aa ga li ye utotoor n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”†

²² Uwumbør aah puu tipuupɔln ti tii Yesu na, nima le mək ke tipuupɔln ngbaan le njan ki jer tipuukpokl na.

²³ Israel yaab aatotoorb nan ye binib bi ga kpo na, le biken lejni baalelen. Nima le bi nan wiir. ²⁴ Yesu ma kan, u ye utotoor u ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Ubaa aan ki nab waatulɔn pu ki toor kitork. ²⁵ U bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, u li mee Uwumbør tii binib bi dan Uwumbør chee u pu na. Nima le u ga nmaa gaa bi lii n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

²⁶ Yesu le ye utotoorninkpel taah ban pu na. U bi chain, kaa kpa ngalm, kaa kpa titunwanbir tibaa. U ni titunwanbirdam aa kpaani. Uwumbør yoor u paacham ki jer bimək bi paacham na. ²⁷ Bitotoorninkpiib biken aah bi pu na, waa bi kina. Waa toor kitork uma ubaa aatunwanbir pu, u toor kitork binib aatunwanbir pu la. Waa toor kitork iwiin məmək. U nan di ubaa toor kitork nfum mubaa, kookoo aatorɔk mu le na. ²⁸ Bi nan leer bitotoorninkpiib Moses aakaal aah dii pu na. Bitotoorninkpiib ngbaan aa nan njan ti doo. Nkaal ngbaan aapuwb le Uwumbør puu tipuur, ki nja Ujapɔɔn utotoorninkpel. Uma le ye utotoorninkpel bamɔnn, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

8

Yesu le ye timi aatotoorninkpel

¹ Maah len pu na aayil le ye ke ti kpa utotoorninkpel wee aabolɔn. Uma le ye Yesu Kristo u ka Uwumbør u yeh mpɔɔn məmək na aabɔrjal aarɔngi wɔb paacham na. ² U tun utotoorninkpel aatulɔn paacham aadiik ki ye kidibamɔn ki bi chain na ponn ni. Uwumbør le maa ki, naa ye binib.

* 7:17 : Lik Ilahn 110.4. † 7:21 : Lik Ilahn 110.4. * 9:2 : Lik Nnyam 26.1-30; 25.31-40, 23-30.

³ Baah leer bitotoorninkpiib bimək na, bi lee bi ke bi tii Uwumbør iipiin, ki toor kitork tii u. Nima pu na, ni njan ke utotoorninkpel ngbaan mu li kpa tiwan ki tii Uwumbør. ⁴ Bitotoorninkpiib bi dulnyaa wee ni ki toor kitork tii Uwumbør; Juu yaab aakaal aah dii pu na la. Yesu yaa ba laa bi dulnyaa wee ni kan, waa ba ga li ye utotoor. ⁵ Bitotoorninkpiib ngbaan aatulɔn ye paacham aatulɔn aanan la. Moses yaan mu nan bi kina la. Waah nan ban ke u nja libool tii Uwumbør na, Uwumbør nan bui u ke u li nyi ki nja tiwan məmək ke waah mək u laanan, lijoor paab pu na.* ⁶ Tɔ, Uwumbør nan tii Yesu litulɔn li jer bitotoorninkpiib ngbaan aatulɔn na. Kina le tipuupɔln ti Uwumbør puu tii waanib Yesu pu na jer tipuukpokl na, ki mək ke u ga tii timi tiwan ni njan jer tipuukpokl ngbaan aawan na.

⁷ Uwumbør aah puu tipuur ti njan na yaa kaa ba lann nibaa kan, waa ba ga li ban ke u ki puu tipuur lelee. ⁸ Uwumbør nan kan ke waanib kpa taani, le ki bui ke, “Lik, n-yoonn choo, le m ga nan puu tipuupɔln tii Israel yaab ni Juda yaab.

⁹ Tipuur ngbaan aan li bi ke tipuur ti m nan puu tii biyaajatiib, buyoonn m nan chuu biɔaal ki daar nyan bi, ki cheen bi nyan Ijiti aatiɔn ni na. Baa nan joo tipuur ngbaan, nima le maa nan ki gar bi.

Min Uwumbør le len kina. ¹⁰ Maah ga puu tipuur ti tii Israel yaab n-yoonn mu choo na na le ye ke: M ga di maakaal nja baalandak ni, ki nmeɔ mu bisui ponn ni.

M ga li ye Baawumbør, le bi li ye maanib. ¹¹ Bi ponn ni ubaa aan ki bui unjeen aatɔ ke, ‘Bee Uwumbør.’ Ubaa mu aan ki bui una aabo ke, ‘Bee Uwumbør.’

Ba pu? bi məmək ga bee mi, biwaatiib ki ti saa bikpaam məmək ga bee mi.

¹² M ga di cha pinn baatunwanbir, kaan ki teer baataani.”†

¹³ Tɔ, Uwumbør aah len ke u ga puu tipuupɔln na, u nja njan yaan tipuukpokl la. Tiwan yaa ye tiwankpok kan, naan yunn, naan ki li bi.

9

Tipuukpokl ni tipuupɔln na

¹ Uwumbør aah nan puu njan aapuur tii bi na, u nan mək bi baah ga doon u pu na. Bi nan kpa libool li bi ga li dooni u li ponn ni, aan binib gaa li na. ² Bi nan nja

8:5 : Lik Nnyam 25.40. † 8:12 : Lik Jeremia 31.31-34.

libool lipepel libaa wəb, ki yin li ke chain aapepel. Karyaa ni teebul ni boroboro u bi di tii Uwumbər na, nan bi li ponn ni.* ³ Bi nan di likekeln gii libool ngbaan ponn ni lipepel libaa wəb, ki yin li ke chain chain.† ⁴ Salmaa aatork aabimbiln nan bi ni ponn ni. Libimbiln ngbaan paab le bi seer tulalee aayon tii Uwumbər. Uwumbər aakaal aah nan bi dakaa u ponn ni na, mu nan bi ni ni. Bi nan di salmaa aakur le biin dakaa ngbaan pu. Tijikaar ti bi yin ti ke mana† na, nan bi salmaa aasambil ponn ni, dakaa ngbaan ponn ni. Aaronn aadabil li nan njeen nsupuun na mu nan bi u ponn ni. Uwumbər aakaal aah nan njeen natakpapapan njilee nji pu na, mu nan bi u ponn ni.‡ ⁵ Tiwan ni kpa ifeen na* nilee mu nan bi dakaa ngbaan paab. Nima chee le Uwumbər nan mək Israel yaab waah wiin chain pu na. Tiwan ngbaan aafeen nan biin dakaa ngbaan aabiil pu, Uwumbər aah san bi kinimbaak nin chee na. Taan njeen len tiwan nimina məmək aatataa nibaabaa dandana wee.

⁶ Baah di tiwan nimina məmək siin kina na, le bitotoorb koo məb aadiik ni iwiin məmək, bi ti tun lituln tii Uwumbər. ⁷ Utotoorninkpel baanja le koo ni chain chain aapepel li bi libool ngbaan ponn ni na. U koo ni nima chee libiln məmək nfum mbaa baanja la. U yaa koo ni kan, see u joo ni nsin nan tii Uwumbər; uma ubaa aatunwanbir ni binib aatunwanbir pu. ⁸ Uwumbər Aafuur Nyaan mək timi ke məb aadiik ngbaan aah nan laa bi na, binib aa nan kpa nsan ke bi koo ni chain chain aapepel ponn ni. ⁹ Libool ngbaan le nan ye Yesu aabar aaməkl ki tii bi. Libool ngbaan ponn ni, le bi joo ipiin, ni tiwakor toor kitork tii Uwumbər. Kitork ngbaan aa nan cha bisui doon titunwanbir pu. ¹⁰ Nkaalkpok ngbaan mək bi tijikaar ni tiwanyukaan ni kə na, ni ni kaa kə na, ki mək bi baah ga finn bibaa ki nja chain pu na. Ni nan mək ke see bi dii kina le ki nan saa buyoonn Yesu ga joo ni nsanpəon mu njan sa.

¹¹ Dandana wee Kristo fuu ni a, ki ye utotoorninkpel, ki joo ni nsanyaana mu bi nan len ke mu ga fuu ni na. Waa koo ni libool li binib nja li dulnyaa wee ni na. U dii lipepel li jer dulnyaa wee aabool ngbaan na, ¹² le ki koo lipepel li ye chain na paacham, nfum mbaa kookoo. Uma ubaa aasin pu le u nan gaa timi lii n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, naa ye tiwakor aasin pu. ¹³ Bi nan joo injoob ni inaaja aasin yəkr binib bi kaa ye chain na pu, ki di unaasabo aafatan gbaa gbaa bi, le ni nja tiwon chain. ¹⁴ Nimina yaa nan nja tiwon chain kan, Kristo aasin

ga ter timi, ki jer kina. Uwumbər Aafuur Nyaan mu bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na aapəon pu, u nan di ubaa toor kitork ki kaa kpa ngalm na tii Uwumbər. Waasin ga nyan titunwanbir ti ga ku timi na tisui ni, aan ti dii Uwumbər u ye liməfaadaan na.

¹⁵ Yesu aah nja kina na, le Uwumbər puu tipuupəln tii timi. Nima pu, le binib bi Uwumbər yin bi na ga kan lifaal li kaa kpa ndoon na, waah puu tipuur ti ke u ga tii bi na pu. Binib bi Uwumbər nan puu njan aapuur tii bi na nan tun titunwanbir la. Yesu aah kpo na, nima le Uwumbər di cha pinn bi, ki gaa bi lii.

¹⁶ Unii yaa yakr waafaal ki laa ka kan, ubaa aan njeen ji lifaal ngbaan, see ni puen mək ke u kpo. ¹⁷ Buyoonn u laa beenin bi na, ubaa aan njeen ji lifaal ngbaan, see u kpo. ¹⁸ Nima pu na, Uwumbər aah nan puu tipuur ti njan na, bi nan joo nsin le ki mək ke tipuur bi, bi ni Uwumbər aakaasik ni. ¹⁹ Njan, Moses nan tuk binib məmək baah ga dii Uwumbər aakaal məmək pu na, le ki nin di tikumaman ni tifar nja in-aabi ni injoob aasin, ni nnyun ni, ki di yəkr yəkr Uwumbər aakaal aagban pu, ni binib məmək pu, ²⁰ le ki bui bi ke, “Nsin mue le mək nimi Uwumbər aah nan puu tipuur ti tii nimi ki tuk nimi ke ni li joo ti na,”† ²¹ le ki di nsin ngbaan yəkr yəkr libool, ni baah joo tiwan nimək tun lituln tii Uwumbər na pu. ²² Nkaal ngbaan aah dii pu na, bi yaa nan ban ke bi nja tiwan chain kan, see bi di nsin yəkr yəkr ni pu le ki nja ni chain. Nsin yaa kaa nyan kan, Uwumbər aan di cha pinn titunwanbir.

Yesu Kristo aatork nyani titunwanbir

²³ Uwumbər Aabool, ni tiwan nimək nan bi li ponn ni na ye paacham aawan aanan la. Le bi nan di tiwakor aasin nja ni məmək chain. Paacham aawan bamənn le ban nsin mu jer tiwakor aasin na, aan ni nja chain. ²⁴ Kristo aa koo ni chain aapepel li ye paacham yaan aanan li binib maa li na ponn ni. Paacham le u koo ni, ki si timi aasisiyyaan, Uwumbər aanimbiin ni. ²⁵ Juu yaab aatotoorninkpel nan di nsin mu kaa ye uma ubaa aasin na le koo ni chain aapepel ni, libiln məmək. Yesu Kristo di ubaa toor kitork nfum mbaa baanja la. ²⁶ U yaa ba nan joo ubaa toor kitork libiln məmək kan, u ba ga ji falaa n-yoonn məmək, buyoonn dulnyaa wee piin ki joo cha na. Naah ye pu na, u fuu ni buyoonn ni njeer na, ki di ubaa toor kitork nfum mubaa, ke u kuln titunwanbir. ²⁷ Uwumbər siin ke binib ga kpo nfum mubaa la, nee aapuwəb le u ga ji bi tibər. ²⁸ Kristo mu di ubaa toor kitork

† 9:3 : Nnyam 26.31-33. ‡ 9:4 : Lik Nnyam 16.33. § 9:4 : Nnyam 30.1-6; 25.10-16. * 9:5 : Baaliin ni, bi yin ni ke “kerubim” la. Ni naan tiwakor, ki mu kpa ifeen. † 9:20 : Lik Nnyam 24.6-8.

nfum mubaa, binib pam aatunwanbir pu. U ga ki fuu ni lelee. Naa ye titunwanbir pu le u ga ki fuu ni. U ga fuu ni ke u nan gaa binib bi kii waagirndaal na lii.

10

¹ Moses aakaal nan ye nsanyaan mu choo na aaməkl la, naa nan ye nsanyaan ngbaan mbaməm. Binib bi dii Moses aakaal na toor titorbaan njibin njibin, nima le aa nmaa nja bi binib bi njan ti doo na. ² Nkaal ngbaan yaa ba nan nyan bi titunwanbir ni kan, baalandak aa ba ga ki li muk bi titunwanbir pu. Bi mu aa ba ga ki toor kitork ngbaan. ³ Naah ye pu na, kitork ngbaan teer bi baatunwanbir pu, libiln məmək la. ⁴ Inaaja aasin, ni injoob aasin aa nmaa nyan titunwanbir binib aasui ni.

⁵ Nima pu na, Yesu Kristo aah nan ban ke u dan dulnyaa wee ni na, u nan bui Uwumbər ke,

“Saa ban tiwakor ni tijikaar aatork. Aa naan tiwon tii mi la.

⁶ Saa ban ke m di tiwakor aatork, ki di see mmii ni tii si,

kaa ban ke m toor kitork ngbaan titunwanbir pu.

⁷ Le m bui ke, ‘Uwumbər, m fuu ni ke m nan nja saageehn,

ke baah nmeə maabər pu saagbar, ni na.’”*

⁸ Njan, le u bui Uwumbər ke, “Saa ban tiwakor ni tijikaar aatork, kaa ban ke m di tiwakor aatork ki di see mmii ni tii si, kaa ban ke m toor kitork ngbaan titunwanbir pu.” (Moses aakaal aah dii pu na, bi toor kitork kina la.) ⁹ Le u ki bui Uwumbər, “M fuu ni ke m nan nja saageehn.” Uma Yesu Kristo aah di ubaa toor kitork na, Uwumbər gaa waatork, le ki kuln kitorkpok ngbaan. ¹⁰ U nja Uwumbər aageehn, le ki di ubaa aawon toor kookoo aatork nfum mbaa, le ki nja timi waanib bi ye chain na.

¹¹ Juu yaab aatotoorb məmək tun lituln iwiin məmək tii Uwumbər. N-yoonn məmək, bi toor kitork kichachaa le tii u. Kitork ngbaan aan nmaa nyan titunwanbir binib aasui ni. ¹² Yesu Kristo toor kookoo aatork titunwanbir pu nfum mbaa, le ki kal Uwumbər aanjii wəb. ¹³ U bi nima ki kii bundaln Uwumbər ga nyan waadim ki di bi nja utaapətan ni na. ¹⁴ Kitork baan ngbaan pu, le u nyan titunwanbir binib aasui ni, ki nja bi binib bi njan ti doo ki cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁵ Uwumbər Aafuur Nyaan mu tuk timi kina la. Mu nan bui ¹⁶ ke Uwumbər len ke, “Maah ga puu tipuur ti tii bi n-yoonn mu choo na le ye ke

m ga di maakaal nja bisui ni, ki nmeə mu baalandak ni,”†

¹⁷ ki ki len ke,

“Maan teer baatunwanbir bər,

kaan ki teer baah bii maakaal pu na.”‡

¹⁸ Kina pu na, Uwumbər yaa di cha pinn titunwanbir kan, baan ki toor kitork ti pu.

Cha ti foor duun Uwumbər man

¹⁹ Nnaabitiib, Yesu aasin pu le ti kpa lipobil ke ti koo ni chain aapepel ponn ni, Uwumbər aah bi nin chee na. ²⁰ Yesu aah di ubaa toor kitork tii Uwumbər na, u nyan tiwan nimək nan bi ti ni Uwumbər aakaasisik ni na, ki tii timi nsanpəon mu ye nsanbamənn na, ke ti koo ni Uwumbər aah bi nin chee na. ²¹ Ti kpa utotoorninkpel u joo timi bi ye Uwumbər aanib na. ²² Nima pu na, cha tisui li bi mbaməm, aan ti duun Uwumbər chee, ki gaa u ki kii mbaməm ki taa joo beeni; ba pu? Yesu Kristo aasin finn tisui ni aatunwanbir, timi aalandak taa ki li muk timi titunwanbir pu. Le bi finn timi aawon nnyun mu bi chain na ni. ²³ Taah bui ke ti kpa limakl na, cha ti li joo limakl ngbaan injaal ilee ki taa joo beeni. Ba pu? Uwumbər u puu tipuur tii timi na ga sil tii timi waah puu tipuur ti na. ²⁴ Cha titafal li bi tək pu man, aan ki fiin tək aasui, aan ki li gee tək, ki tun lituln li njan na. ²⁵ Cha ti li beenin kuuni tək chee ki ti dooni Uwumbər man, ki taa di cha, ke binib bibaa aah di cha pu na. Ni li pəoni tək aataakpab man. Ni kan ke bundaln Yesu Kristo ga gir ni na peen ni. Nima na, ni li moo pəoni tək aataakpab man.

²⁶ Tə, unii yaa gaa Uwumbər aabər ki nyi waah ban pu na, ki yaa ki yii ki tun titunwanbir kigaak pu kan, kitork kibaa aa ki bi ki ga cha Uwumbər di cha pinn u. ²⁷ U ga kan ntafadaan mu kpa ijawaan na; ba pu? Uwumbər ga gee linjuul pam, ki di waadim nja mmii mu ton sakpen na ponn ni. ²⁸ Unii ubaa yaa nan yee ki ti dooni Uwumbər, biseeraadam bilee, bee bitaa, yaa len ke ti gbii kan, le bi ku u, kaa san u kinimbaak. ²⁹ Unii yaa lik Uwumbər Aajapəon fam, ki yaa dak ke Yesu aasin mu nja u chain na ye fam, ki yaa sii Uwumbər Aafuur Nyaan mu san timi kinimbaak na kan, udaan ngbaan njeer ntafadaan sakpen ki jer unii u bii Moses aakaal na aah kan pu na. ³⁰ Ti nyi ke Uwumbər len ke uma le ga daa bitafal, uma le ga teen bi. U ki len ke u ga ji waanib tibər. §

³¹ Aa yaa lir Uwumbər u ye limafadaan na aanjaal ni kan, ni kpa ijawaan sakpen a.

³² Ni teer man n-yoonn mu jer na. Buyoonn ninimbil nan woln njan na, ni nan jin falaa sakpen, ki nan kpa limər. ³³ N-yoonn mbaa bi nan nja nimi bakaa, ki sii nimi binib

* 10:7 : Lik Ilahn 40.6-8. † 10:16 : Lik Jeremia 31.33. ‡ 10:17 : Lik Jeremia 31.34. § 10:30 : Lik Ikaal 32.35-36; Ilahn 135.14.

aanimbil ni. N-yoonn mbaa mu, ni yakr binib bi jin falaa kina na aafalaa la, ³⁴ ki san binib bi bi kiyondiik ni na kinimbaak. Binib aah gaa nimi aawan mpɔɔn pu na, le ni nan kpa mpopiin; ba pu? ni nyi ke ni kpa tiwan paacham ni jer baah gaa ni na, ke tiwan ngbaan ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ³⁵ Ni taa di nimi aapobil lii man; ba pu? nima le ga cha ni kan tinyoor sakpen. ³⁶ Ni ban ni li kpa limɔr; aan ki ŋa Uwumbɔr aageehn, aan ki kan waah puu tipuur ti na. ³⁷ Uwumbɔr Aagbaŋ len ke, “Naan yunn, u choo na ga fuu ni, kaan taan. ³⁸ Uwumbɔr aaninyaam bi gaa u ki kii na ga li kpa limɔfal.

Unii ubaa mu yaa gir puwɔb kan, waan piir Uwumbɔr aasui.”*

³⁹ Tima kan, taa ye binib bi gir puwɔb aan ki beer yɔli na. Ti ye binib bi tii Uwumbɔr naadii aan ki ŋmar na la.

11

Gaakii

¹ Ti yaa gaa Uwumbɔr ki kii kan, naatataa le ye ke ti bee ke ti ga sil kan tiwan ni ti kpa limaki ke ti ga kan ni na. Tinimbil aa kan ni, le ti nyi ke ni sil bi. ² N-yaayoonn na aanib aah nan gaa Uwumbɔr ki kii na, nima le u len ke baabimbin ŋan.

³ Ti gaa Uwumbɔr ki kii, nima le cha ti bee ke u nan len ki naan kitin ni paacham. U nan di tiwan ni tinimbil aa ŋmaa kani ni na naan tinimbil aah kani nimɔk na.

⁴ Abel nan gaa Uwumbɔr ki kii, nima le cha u nan toor kitork ki ŋan ki jer ukpel Keenn aah toor pu tii Uwumbɔr na. Waah gaa Uwumbɔr ki kii pu na, le Uwumbɔr len ke waabimbin ŋan, le ki gaa waah toor kitork ki tii u na. U kpo, le waah gaa Uwumbɔr ki kii pu na pu, u beenin len.

⁵ Enok nan gaa Uwumbɔr ki kii, nima le nan cha waa nan kpo. Uwumbɔr nan yoor u buen paacham la. Ubaa aa ki kan u; ba pu? Uwumbɔr nan yoor u buen paacham. Uwumbɔr Aagbaŋ len ke buyoonn waa nan kee yoor u buen paacham na, u nan piir Uwumbɔr aasui. ⁶ Unii yaa kaa gaa Uwumbɔr ki kii kan, waan ŋmaa piir Uwumbɔr aasui. Unii u dan Uwumbɔr chee na, see u pak ke u bi, ki pak ke u ŋani binib bi ban u na tinyoor.

⁷ Uwumbɔr nan bui Nowa linimaln li nan choo na pu, le laa kee fuu ni. Nowa aah nan tii Uwumbɔr naadii pu na, le u nan pak waah len pu na, le ki kii waamɔb, le ki kpaii bunɔb bu, u ni waamaal koo ki ŋmar na. Nowa aah nan ŋa kina na, le ni mɔk ke dulnyaa ni yaab biken aabɔr bii Uwumbɔr chee. Nowa nan tii Uwumbɔr naadii, nima

le nan cha Uwumbɔr len ke waabɔr ŋan u chee.

⁸ Uwumbɔr nan yin Abraham, ki bui u ke u buen kitin ki u puu tipuur ke u ga di tii u na. Abraham aah nan gaa Uwumbɔr ki kii pu na le u kii waamɔb, le ki nyan waatin ŋi, ki buen, kaa nyi waah cha nin chee na. ⁹ U nan ti fuu kitin ki Uwumbɔr puu tipuur ke u ga di tii u na ni. Le u pak Uwumbɔr aah len pu na, nima le u nan kal nima, ki nan ye uwɔwɔnɔja. U ni waabo Aisak, ni uyaabil Jakob nan bi nima, ŋiboo ponn ni. Bi mu nan yeh tipuur tichachaana ngbaan la. ¹⁰ U nan ban kitin ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon aan Uwumbɔr maa ki na la.

¹¹ Abraham aapuu Sara mu nan tii Uwumbɔr naadii, nima le nan cha u kan mpɔɔn ke u dek lipuul, buyoonn u jer timar na. Ba pu? u nan pak ke Uwumbɔr ga ŋa waah puu tipuur ti na. ¹² Nima pu na, ujabaan u nan bi ke waah kpo le na, nan ma binib bi wiir ke iŋmabi aah wiir pu na. Bi wiir ke litambol li dɔ nnyusakpem aagbaan na. Ubaa aa ŋmaa kahn bi.

¹³ Binib ngbaan mɔmɔk nan tii Uwumbɔr naadii le ki ti saa baakundaal, kaa kan Uwumbɔr aah puu tipuur ti na. Bi nan bee ke n-yoonn mu choo na, u ga nan ŋa waah puu tipuur ti na. Bi nan len ke bi ye bicham le dulnyaa wee ni. ¹⁴ Binib bi len kina na mɔk chain ke bi ban bite do la. ¹⁵ Binimbil yaa ba man kitin ki bi nyan ni ki ponn ni na pu kan, bi ba ga li kpa nsan ke bi gir buen nima. ¹⁶ Bi nan ban kitin ki ŋan jer kitin ngbaan na la. Bi nan ban paacham aatin la. Nima pu na, inimɔn aa nan joo Uwumbɔr ke bi yin u ke Baawumbɔr. U nan toor kitin tii bi.

¹⁷⁻¹⁸ Uwumbɔr nan puu tipuur tii Abraham ke u ga kan yaabitiib waabo Aisak pu,* le Abraham nan gaa tipuur ngbaan. Le Uwumbɔr tɔŋ u, ki bui u ke u di waabo toor kitork tii u. Waanaadii pu le u nan kii, ki di waabo u nan ye libibaal na, u ti kɔr u ki toor kitork tii Uwumbɔr. ¹⁹ Ba pu? u nan pak ke Uwumbɔr ga ki ŋmaa fikr u nkun ni. Ni ye mbamon, waah nan gaa Uwumbɔr ki kii pu na, le Uwumbɔr nyan u nkun ngbaan ni. Ni naahn ke Abraham nan ki gaa u nyan ni nkun ni la.

²⁰ Aisak nan gaa Uwumbɔr ki kii, nima le nan cha u nan bui waabim Jakob ni Eso ke Uwumbɔr ga ŋa tinyoor ŋa bi pu n-yoonn mu choo na.

²¹ Jakob nan gaa Uwumbɔr ki kii, nima le nan cha u ŋa Uwumbɔr aanyoor ŋa waabo Josef aabim bilee pu buyoonn u nan ban u kpo na, le ki nyii waajaangbeedabil pu, ki doon Uwumbɔr.

* 10:38 : Lik Habakuk 2.3-4. * 11:17-18 : Lik Mpiin 22.1-14.

²² Josef nan gaa Uwumbør ki kii, nima le waah nan ban u kpo na, u len ke Israel yaab ga nya Ijpt aatiñ ponn ni, ki tuk bi ke bi yaa nan nyan kan, bi yoor waawon di buen.

²³ Moses aate ni una aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi nan di u bər injmal itaa. Bi nan kan ke u ye ubo u ɲan sakpen na, kina pu na, baa nan san Ubør Faro aah nan siin ke bi ku bima Israel yaab aabijabim pu na aakaal.

²⁴ Moses nan gaa Uwumbør ki kii, nima le waah nan chikr na, waa nan kii ke bi yin u ke Ubør Faro aabisal aabo. ²⁵ U nan kii ke u ni Uwumbør aanib kpaan ji falaa, ke ni soor ni u ji titunwanbir aamɔn mu kaa yunn na.

²⁶ U nan bee ke u yaa kan ɲisiibil Kristo† pu kan, u ga nan kan tinyoor ti jer Ijpt aatiñ aawankpal mɔmɔk na. Ba pu? utafal nan bi tinyoor ti Uwumbør ga tii u na ni la.

²⁷ Waah nan gaa Uwumbør ki kii pu na le u nan nyan Ijpt aatiñ ni, kaa san ubør na aah gee liɲuul pu na. Ni naahn ke u waa Uwumbør u unibɔn aanibil aan ɲmaa kan u na la. Nima le u nan kpa limɔr le ki sil mbamɔm. ²⁸ Waah nan gaa Uwumbør ki kii pu na le u nan bui Israel yaab ke bi kør ipihbi, ki di nsin gbaa gbaa ibisamɔi, aan Uwumbør aatuun u ga ku mbipolb na taa nan ɲa bi nibaa.

²⁹ Israel yaab aah nan ban ke bi puur Limɔkal Aanyusakpem,‡ baah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le nnyun nan yakr ki cha nsan tii bi, le bi puur. Ijpt aatiñ aanib aah nan ban bi mu puur na, bi nan bee nnyun ni la.

³⁰ Israel yaab nan gaa Uwumbør ki kii, nima le baah nan chuun manni Jeriko aatiñ aagon iwiin ilole na, ɲi nan lir. ³¹ Rahab, u nan ye upiidagoor na, nan gaa Uwumbør ki kii, ki chann bipepekb tichann. Waah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le baa nan ku u buyoonn bi kuln waatiñ aanib bi kaa kii Uwumbør aamɔb na.

³² Tɔ, m ga ki len ke ba? Maa kpa n-yoonn ke m len Gideonn, ni Barak, ni Samsonn, ni Jefta, ni David, ni Samuel, ni Uwumbør aabɔnabtiiɔb aabɔr. ³³ Baah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bibaa nan nyan ɲitimbol aajab, bibaa mu tun lituln li ɲan na, bibaa mu kan Uwumbør aah puu tipuur ti na, bibaa mu muib ichinn aamɔi, i taa ɲa bi nibaa. § ³⁴ Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, mmii sakpiin aa nan ɲmaa ɲa bi nibaa. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi nan nyan kijuk aakun ni. Bibaa mu nan ye bidaburb, le baah gaa Uwumbør ki kii pu na, bi nan kan mɔɔn. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki

kii pu na, le bi kan mɔɔn bi ti to butɔb ki nyan baadim. ³⁵ Bipiib bibaa aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le biyaab bi kpo na nan fikr nkun ni.

Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le binib gbaa ku ni. Baa yii Uwumbør ke bi nyan bibaa nkun ni. Bi nan pak ke bi ga kan limɔfal li ɲan ki jer dulnyaa wee aamɔfal na paacham. ³⁶ Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le binib nan ɲa bi mbonyun, ki lue bi ɲinaalab, ki buu bi tikululn, ki lanj bi kiyondiik ni. ³⁷ Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le binib mae bi ɲitakpal ku bi. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi chuu gi por bi ki ku bi. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi nan [tɔɲ bi, ki] di kijaak aajuk ku bi. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi nan ye bigiim, ki chuuun pee ipiih, ni ɲoob aagban, ki jin falaa. Binib mu ɲa bi bakaa. ³⁸ Bi nan ye biwɔwɔm, ki nan bi kipɔk ni, ni ɲjoo paab, ki koo titakpalunn ni, ni ibuu i bi kitiñ ni na. Bi mu nan ye bininyaam ki jer dulnyaa wee aanib.

³⁹ Binib ngbaan mɔmɔk nan gaa Uwumbør ki kii, nima le nan cha u len ke baabɔr ɲan. Bi mu aa kan tiwan ni u nan puu tipuur ke u ga tii bi na, ⁴⁰ Ba pu? u nan ban ke u ɲa ti mu tiñann sakpen la. U nan ban ke u di timi, ni bi mu, kpaan ɲa binib bi ɲan ti doo na la.

12

Tite Uwumbør

¹ Tɔ, n-yaayoonn na aanib bi nan gaa Uwumbør ki kii na wiir pam, ki gonn timi, ki lik taah dii Uwumbør aasan pu na. Nima pu na, cha ti di tiwan nimɔk lenj timi na lii, ki di cha titunwanbir ti dii timi na, ki li kpa limɔr, ki li dii Uwumbør aasan. ² Cha ti li lik Yesu chee man. Waapɔn pu le ti nan piin ki gaa u ki kii. Waapɔn mu pu, le ti ga tii u naadii, ki ti saa ndoon. Mpopiin mu u ga nan kan mu na pu, le u jin falaa ni inimɔn ndɔpuinkoo pu, ki lik inimɔn ngbaan fam. Dandana wee le u ka Uwumbør aabɔrjal aañgii wɔb.

³ Titunwanbirdam nan nan u, ki yii u. Le u nan kpa limɔr. Ni teer kina man, aan ki taa cha nitaakpab yol aan ni di waasan di lii. ⁴ Ni yii titunwanbir, le ki pɔoni nibaa ke ni taa lir; ni mu aa kee kpo nsanyaan ngbaan pu. ⁵ Ni suln Uwumbør aah sur nimi pu na aa? U yin nimi waabim ki bui ke, “Maabo, Uwumbør yaa sak si kan, ɲun mbamɔm.

U yaa cha falaa pii si ke u chiin si kan, taa cha aataakpab yol.

† 11:26 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke Uwumbør nyan u ke u gaa waanib lii. ‡ 11:29 : Limɔkaal Aanyusakpem—bi ki yin mu ke Nnyusakpem Mamam la. § 11:33 : Lik Daniel 6.1-27.

⁶ Ba pu? Uwumbør sak binib bimøk u gee bi na,

ki dar binib bi u ña bi waabim na mòmøk aatafal.”

⁷ Tò, naah ji falaa pu na, Uwumbør møk nimi nlan le na. U ña nimi ke binib aah ñani baabim pu na la. Ubo ubaa aa bi, kaa kan ntafadaan ute chee. ⁸ Uwumbør yaa kaa daa nitafal, ke waah dar waabim mòmøk aatafal pu na kan, naa ye waabim, ni ye mbòmmbim le u chee. ⁹ Titetiib bi ma timi na nan dar titafal la, le ti pak bi. Nima le ni ñan ke ti kii Tite Uwumbør u bi paacham na aamøb ki jer kina, aan ki kan limofal. ¹⁰ Taah nan ye mbim buyoonn na, titetiib nan dar titafal, baah gee pu na. Uwumbør ma kan, u dar titafal ke u ña timi tinoyor, aan ti yakr waabimbin mu bi chain na la. ¹¹ Buyoonn ti kan ntafadaan na, ni wu la, naa ye mpopiin aawan. Binib mu yaa kan ntafadaan kan, nee aapuwøb le bi kani nsuudoon ni mbimbinyaan.

Mmøk m ni nsurm kpaam

¹² Nima pu na, ni li yoor ijaal i bak na man, ki li pööni nitaakpab, ¹³ ki li beenin dii nsan mu tok na, aan binib bi joo beeni na taa yenn; bi mu li dii mbamöm.

¹⁴ Ni mòmøk pöö nibaa ki li kpa kimöbaan man, ki li bi chain. Unii umøk kaa ye chain na aan kan Tidindaan. ¹⁵ Ni li nyi man, ubaa taa lann Uwumbør aanyoor. Ni li nyi man, ubaa taa cha usui li to, ki li muk nimi ki cha binib pam yenn. ¹⁶ Ni li nyi man, ubaa mu taa gør kidagook. Ubaa mu taa lik Uwumbør fam ke Esö aah nan ña pu na. Tijikaar pu, le u nan di ubopol aafaal kooh. ¹⁷ Nee aapuwøb na, u nan ki ban lifaal li ye Uwumbør aanyoor ngbaan na, kaa kan. Waa nan ñmaa kpeln waah nan ña pu na. U nan wii ki ganji ute ke u ña Uwumbør aanyoor ña u pu. Le ute yii.

¹⁸ Tò, naa fuu ni dulnyaa wee ni aajool chee. Israel yaab nan fuu ni Sainai aajool chee, ki kan lijool ngbaan gaal mmii ki kpa iñmanyuu i böön ki bóln nima chee na. Bi nan ñun kibunj ki daar na, ¹⁹ ki ñun kakaan wii mpröön pu, ki ñun nneel mu len mpröön pu. Baah ñun nneel ngbaan pu na, le bi ganj Uwumbør ke u taa ki len bi chee tibør. ²⁰ U nan bui bi ke kiwakork kibaa yaa po meeh lijool ngbaan kan, bi mae ki ñatakpal ki ti kpo. Nima le ijawaan nan joo bi sakpen.* ²¹ Baah kan tiwan ni na nan kpa ijawaan pam. Moses mu nan len ke ijawaan joo u sakpen, le uwon gbaa.†

²² Naa fuu ni lijool ngbaan chee. Ni fuu ni Sionn aajool chee la. Nima chee le

Uwumbør u ye limofadaan na aatinj bi. Kitiñ ngbaan ye Jerusalem la, ki bi paacham. Uwumbør aatuuntiib churbaka bi ki ponn ni. ²³ Ni fuu ni Uwumbør aabipolb bi aayimbil ñmee paacham na aakuun chee la. Ni fuu ni Uwumbør u ye binib mòmøk aabøjir na chee. Ni fuu ni bininyaam aawiin mu Uwumbør ña mu, mu ñan ti doo na chee. ²⁴ Ni fuu ni Yesu chee la. U pu, le Uwumbør puu tipuupöln tii timi. Uma Yesu aasin mu yaa ti pu na le ña timi chain. Mu pu, le Uwumbør di cha pinn timi. Waasin ngbaan len tibør ti ñan jer Abel aasin aah nan len pu na.‡

²⁵ Ni li nyi man, ki taa yii Uwumbør u len ni chee na. Buyoonn u nan sur Israel yaab dulnyaa wee ni na, le bi yii, le u daa bitafal. Ti yaa yii Yesu u nyan ni paacham ki nan sur timi na kan, u ga sil daa titafal. ²⁶ N-yaayoonn na waaneel nan cha kitiñ denj. Dandana wee u puu tipuur ke u ga ki cha kitiñ ni paacham møk denj.§ ²⁷ Waah len kina na, ni møk timi ke u ga denj waah nan naan tiwan nimøk na, ki nyan ni, ki cha tiwan ni kaan denj na. ²⁸ Ti ga ji nnaan mu ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Nima pu na, cha ti doon Uwumbør, ki tun lituln li ga piir usui na tii u, ki li pak u, ki li san u ijawaan. ²⁹ Ba pu? timi Aawumbør bi ke mmiigaal mu ji tiwan ni kaa ñan na mòmøk na la.*

13

Naah ga ña pu ki piir Uwumbør aasui na

¹ Tò, ni li beenin gee tøb man ke naabitiib na. ² Ni li teer ki chann bicham tichann. Binib bibaa nan chann Uwumbør aatuun-tiib tichann, kaa nyi ke Uwumbør aatuun-tiib ye. ³ Ni teer man binib bi bi kiyondiik ni na, ke nimi le aah bi ki ni na, ki teer man binib bi ji falaa na. Ba pu? ni mu bi tiwon tee ni la.

⁴ Tò, chatiib ni puutiib, ni li nyi ke Uwumbør le di nimi kpaan, ki li pak kina, ki taa gør kidagook man. Binib bi chuun böön na, ni binib bi chuun gør kidagook na, Uwumbør ga ji bi tibør.

⁵ Ni taa cha ninimbil li man ñimombil pu. Cha ninimbil gbiin naah kpa ni na pu. Ba pu? Uwumbør ubaa le bui ke waan di cha si. Waan di si lii.* ⁶ Nima pu le ti ga li kpa lipobil ki bui ke, “Uwumbør ye maateter la. Maan san ijawaan.

Ubaa aan ñmaa ña mi nibaa.†

⁷ Ni teer man nimi aayidam bi tuk nimi Uwumbør aabør na, ki li teer baamofal aah doo pu na, ki li beenin dii Yesu aasan ke

* 12:20 : Lik Nnyam 19.12-13. † 12:21 : Lik Ikaal 9.19. ‡ 12:24 : Lik Mpiin 4.10. § 12:26 : Lik Hagai 2.6.
* 12:29 : Lik Ikaal 4.24. * 13:5 : Lik Ikaal 31.6. † 13:6 : Lik Ilahn 118.6-7.

baah nan dii pu na. ⁸ Yesu Kristo aa kpelni. Waah fe bi fen na pu na, u beenin bi kina le din, ki joo cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ⁹ Ni taa dii mməkm yayan aabəŋ aabəŋ ki yenn. Ni ŋan ke nisui doon Uwumbər aaterm pu, naa ye tijikaar pu. Binib bi kə tijikaar tibiaa ki ji tiken na, naa ŋa bi tinyoor.

¹⁰ Timi aatork aabimbiln le ye Yesu aadəpuinkoo. Juu yaab aatotoorb aan ŋmaa ji timi aatork. ¹¹ Bi yaa toor kitork kan, le baatotoorninkpel di nsin koo ni chain aapepel ponn ni, titunwanbir pu. Le bi nyan tinann ngbaan kitinj ponn ni ki di buen n-gbaan, bi ti di see mmii. ¹² Nima pu le Yesu mu nan kpo kitinj aagbaan, ke waasin finn tisui, ki ŋa timi chain. ¹³ Nima pu na, ti li cha u chee n-gbaan nima, ki dii waasan, ki yakr u chee waaniməən. ¹⁴ Tido u bi dulnyaa wee ni na aan li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Ti ban tido u bi dulnyaa u choo na ni la. ¹⁵ Yesu pu, cha ti pak Uwumbər n-yoonn məmək, ki li dooni u waabulchinn pu. Nima le ye kitork ki tii u. ¹⁶ Ni teer man aan ki li tun lituln li ŋan na, ki yakr naah kpa ni na tii təb man. Nima le ye kitork ki ga piir Uwumbər aasui mbaməm na.

¹⁷ Ni li keei nimi aayidam aaməi man, ki taa kpak bi. Bitafal bi ni ponn ni, ke ni dii Uwumbər aasan mbaməm. Bi nyi ke see bi mək Uwumbər baah nan joo nimi pu na. Ni yaa keei baaməi kan, bi ga li kpa mpopiin, le ki joo nimi. Ni yaa kaa keei baaməi kan, bi ga li kpa mpombiin, le ki joo nimi. Nima le aan ŋa nimi tinyoor.

¹⁸ Ni li beenin mee Uwumbər ki tii timi. Ti nyi ke timi aalandak aa galn timi tiwan nibaa pu. Ti ban ke ti li bi mbaməm n-yoonn məmək la. ¹⁹ M garj nimi ke ni li moo mee Uwumbər ki tii mi, ke u ter mi, aan m gir ni ni chee mala.

Kookoo aameel

²⁰ Uwumbər nan fikr Tidindaan Yesu u ye waanib məmək aayidaan na nkun ni. Waasin pu, le Uwumbər puu tipuupəln tii timi. Tipuur ngbaan ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ²¹ Uwumbər, u tii timi nsuudoon na, toor nimi aabimbin mbaməm, aan ni li ŋani waah gee pu na. Cha u ŋa nimi binib bi ga piir usui na Yesu Kristo pu. Uma le yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aabər

²² Nnaabitiib, m garj nimi, ni li ji limər ki pel maah sur nimi kigbaŋ kee ponn ni pu na. Maah ŋmee pu na, ni ye siib la. ²³ M ban ke ni bee ke bi nan di tina aabo Timoti di lii. U yaa fuu ni mala kan, m ni uma ga kan nimi.

²⁴ Ni doon nimi aayidam məmək, ni Uwumbər aanib biken məmək tii timi. Binib bi ye Itali aatinj aanib na dooni nimi.

²⁵ Uwumbər ŋa tinyoor ŋa ni məmək pu. Amii.

Kigbanj ki JEMS ɲmee ki na

¹ Min Jems, u ye Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo aatutunn na, m dooni Uwumbɔr aanib bi yaa ki bi itingbaan mɔmɔk ni na.

Gaakii ni nlan

² Nnaabitiib, ni yaa kan ntɔɲ mɔmɔk aabɔɲ kan, ni cha ni mɔmɔk li ye mpopiin ni chee. ³ Ba pu? ni bee ke ni yaa kan ntɔɲ, kaa koo mu ni kan, nima le tii nimi limɔr. ⁴ Ni mu li nyi man ki li kpa limɔr ki ti saa naadoon, ki taa di cha, aan ki li ye binib bi ɲan doo na, ki taa li kpa taani ubaa, ki taa lir. ⁵ Ni ponn ni ubaa yaa lann nlan kan, cha u mee Uwumbɔr, le u ga tii u; ba pu? Uwumbɔr tii binib mɔmɔk sakpen, kaa jinni ubaa inimɔɔn. ⁶ U mu yaa mee Uwumbɔr kan, u li pak ke u ga kan, ki taa joo beeni; ba pu? unii u joo beeni na naahn ke libuln aah daar kan, nnyusakpen aanyunkpuɲ feei pu na. ⁷ Udaan taa dak ke u ga kan nibaa Uwumbɔr chee. ⁸ Ulandak aa si tiwanbaan pu, u saa labr, ki nya do, ki ti saa do la.

Igiin ni liwangol

⁹ Tɔ, Uwumbɔr aah nyuɲ tinaabitiib bi ye bigiim na, bi li kpa mpopiin. ¹⁰ Waah sunn tinaabitiib bi ye biwankpadam na taab na, bi mu li kpa mpopiin; ba pu? bi ga jer ke mmpopuun aah gbaar mala pu na. ¹¹ Nwiin yaa puu ki tɔɲ kan, le timoor ga yɔl, le mmpopuun gbaar, kaa ki kpa kinyaan. Kina le biwankpadam mu ga kpo, ki cha baawan mɔmɔk.*

Ntɔɲ aabɔr

¹² Tɔ, unii u kan ntɔɲ ki kpa limɔr na, Uwumbɔr aanyoor bi u pu. Ba pu? u yaa kan ntɔɲ ki si mbamɔm kan, u ga kan ipiin i ye limɔfal li Uwumbɔr nan puu tipuur ke u ga tii binib bi gee u na. ¹³ Unii yaa kan ntɔɲ kan, u taa len ke Uwumbɔr be tɔɲ u; ba pu? Uwumbɔr aa gee titunwanbir, ki mu aa tɔɲni unii ubaa. ¹⁴ Unii aakpeek yaa cha u ban ke u nya Uwumbɔr aasan ponn ni ki tun usui aah gee pu na kan, nima le cha u kani ntɔɲ. ¹⁵ Kikpeek yaa dek lipuul kan, ki maa titunwanbir la; titunwanbir yaa chikr kan, ti maa nkun la.

¹⁶ Nnaabitiib bi m gee bi na, ni taa ɲmann nibaa. ¹⁷ Ipiin imɔk ɲan ki ye mbamɔm na nyan ni paacham la. I nyan ni Tite Uwumbɔr u nan naan iwiihn imɔk bi paacham na chee la. Uma le aa kpelni ke nwiin ni uɲmal aah kpelni pu na, kaa kpa mbɔmbɔɔn. ¹⁸ U tii timi waabɔr ti ye

mbamɔn na, ki ɲa timi waabim. Waageehn le na. U ban ke ti jer waah naan tiwan ni mɔmɔk na.

Pel ki ɲa

¹⁹ Nnaabitiib bi m gee bi na, ni bee nimana la. Ni ɲan ke unii mɔmɔk li gee ke u pel, ki taa len mala, ki taa gee liɲuul mala; ²⁰ ba pu? binib aanjuul aa tun Uwumbɔr aatunyaan. ²¹ Nima pu na, ni di cha titunwanbir ni tiwan nimɔk kaa ɲan na, ki li bi suuna, ki gaa tibɔr ti Uwumbɔr di ɲa nisui ni na; tibɔr ngbaan ga gaa nimi lii.

²² Ni li ɲani waamɔboln aah len pu na. Ni yaa pel, ki yaa kaa ɲani kan, ni ɲmanni nibaa la. ²³ Unii yaa pel tibɔr ngbaan ki yaa kaa ɲani taah len pu na kan, u bi le ke unii u lik kinimbilibr ni, ki waa unimbil wɔb aah bi pu na. ²⁴ Ba pu? u kan unimbil wɔb aah bi pu na, le ki siir. Libuul ngbaan ni le u suln waah bi pu na. ²⁵ Tɔ, unii yaa dakl lik nkaal mu ye mbamɔm ki gaal timi lir na, ki yaa beenin dii mu, ki yaa kaa ye unii u pel ki sulni na kan, ki ye unii u ɲani mu aah len pu na kan, Uwumbɔr ga ɲa tinyoor ɲa udaan ngbaan aatuln pu.

²⁶ Unii yaa len ke u dii Uwumbɔr aasan, u yaa kaa chuu ulambil kan, u ɲmanni ubaa la. Waa dii le na. Ni ye fam la. ²⁷ Unii yaa ter nkpopim ni bikpopiib baabɔr ni, ki yaa joo ubaa chain, ki di cha titunwanbir mɔmɔk kan, uma le dii Tite Uwumbɔr mbamɔm, ki bi chain Uwumbɔr aanimbil ni.

2

Taa pak ubaa ki jer uken

¹ Nnaabitiib, ni tii Tidindaan Yesu Kristo u yeh mpakm na naadii la. Naah tii u naadii pu na, ni taa pak ubaa ki jer uken. ² Unii u ɲmaa salmaa aabɔmbik ki pee tiwanyaan na yaa koo naah dooni Uwumbɔr kidiik ki ponn ni na, aan ugiin u pee tiwanchar na mu yaa koo ni kan, ³ ni yaa pak unii u pee tiwanyaan na, ki bui u ke, “Kal do lijal li ɲan na pu,” ki bui ugiin ngbaan ke, “Sil nima,” bee aa bui u ke, “Kal kitɲ ntaa chee,” kan, ⁴ nima le mɔk ke ni kpa imaagann, ki dak ilandak i kaa ɲan na ki ɲaɲni binib la.

⁵ Nnaabitiib bi m gee bi na, ni li pel man. Uwumbɔr nyan binib bi ye bigiim dulnyaa wee ni na ke bi gaa u ki kii ki li ye biwankpadam u chee, ki ji nnaan mu Uwumbɔr nan puu tipuur ke u ga tii binib bi gee u na. ⁶ Nimi le lik bigiim fam. Bilabi muk nimi ki joo nimi tii bibɔjɲɲ? Naa ye biwankpadam aa? ⁷ Bima le seei Kristo u tii nimi waayimbinyaan na.

⁸ Uwumbɔr aanaan akaal mu bi waagban ni na le ye ke, “Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.” Ni yaa sil ɲani

* 1:11 : Lik Aisaya 40.6-7. * 2:8 : Lik Liifai Yaab 19.18.

kina kan, nima le ɲan.* ⁹ Ni mu yaa pak ubaa ki jer uken kan, ni tun titunwanbir la. Uwumbɔr aakaal galn nima ke ni bii mu la. ¹⁰ Unii yaa bii nkaal mubaa baanja kan, u bii ikaal mɔmɔk le na. ¹¹ Uwumbɔr u len ke “Taa gɔr kidagook” na, uma le len ke, “Taa ku unii.” Aa yaa kaa gɔr kidagook, ki yaa ku unii kan, aa bii ikaal mɔmɔk le na.† ¹² Ni li nyi naah len pu na, ni naah tun lituln pu na; ba pu? Uwumbɔr ga ji nima tibɔr, nkaal mu gaal binib lir na aah dii pu na. ¹³ Unii u kaa san binib kinimbaak na, Uwumbɔr ga ji u tibɔr, kaan san u mu kinimbaak. Unii u san biken kinimbaak na, Uwumbɔr ga san u mu kinimbaak.

Li tun saagaakii aah mɔk pu na

¹⁴ Nnaabitiib, unii yaa len ke u gaa Yesu ki kii, u yaa kaa tun litunyaan kan, ni kpa tinyoor aa? U yaa gaa Yesu ki kii kina kan, nima le ga cha u ɲmar aa? ¹⁵ Tina aabo ubaa yaa kaa kpa tiwanpeenkaan, kaa kpa tijiikaar kan, ¹⁶ ni ponn ni ubaa yaa bui u ke, “Uwumbɔr ter si, ki tii si tiwanpeenkaan, ki kpiin si,” kaa tii u waah lann pu na kan, ni kpa tinyoor aa? ¹⁷ Aa yaa len ke aa gaa Yesu ki kii ki yaa kaa tun litunyaan kan, ni ye yɔli le na.

¹⁸ Unii yaa len ke, “Ubaa gaa Yesu ki kii la, ubaa mu tun litunyaan la,” m mu ga bui u, “Aa yaa kaa tun lituln nyaan kan, saan ɲmaa len ke aa gaa Yesu ki kii. Maatunyaan mu le ga mɔk si ke m gaa Yesu ki kii.” ¹⁹ Aa pak ke Uwumbɔr baan le bi. Nima le ɲan. Kinimbɔr mu pak kina, le ki san ijawaan pam. ²⁰ Si uɔr, cha m tuk si, aa yaa len ke aa gaa Uwumbɔr ki kii, kaa tun litunyaan kan, ni ye yɔli la. ²¹ Tiyaaja Abraham nan tun litunyaan. Nima le nan mɔk ke waabɔr ɲan Uwumbɔr chee; ba pu? u nan di uɔpɔn Aisak ki di paan kitork aabimbiln paab, u di toor kitork tii Uwumbɔr. ²² Ni kan ke waah gaa Uwumbɔr ki kii pu na, le u tun litunyaan. Waatunyaan ngbaan mɔk ke u gaa Uwumbɔr ki kii mbamɔm. ²³ Le ni gbiin Uwumbɔr Aagbaɲ aah len pu na ke, “Abraham nan gaa Uwumbɔr aamɔboln ki kii, kina pu na le Uwumbɔr gaa u ke u ye uninyaan u chee.”‡ Le Uwumbɔr yin u ke uɔ. ²⁴ Ni kan ke Uwumbɔr ga len ke unii aabɔr ɲan litunyaan pu, naa ye naadii baanja pu.

²⁵ Kina le Rahab u nan ye upiidagoor na nan chann Josua aatutum tichann, ki tuk bi ke bi dii nsan yayan aan baadim taa kan bi. Nima pu le waabɔr nan ɲan Uwumbɔr chee.

²⁶ Tiwon ti kaa kpa nwiin na, ti kpo le na, kina le naadii u kaa kpa litunyaan na mu kpo.

3

Lilambil aabɔr

¹ Nnaabitiib, bimɔmɔk taa li wiir; ba pu? ni nyi ke timi bi ye bimɔmɔk na, Uwumbɔr ga ji timi tibɔr ki jer biken. ² Ba pu? ti mɔmɔk yenni sakpen. Unii yaa kaa yenni waabɔlen ponn ni kan, uma le ye unibamɔnn, ki ga ɲmaa chuu tiwon mɔmɔk ti taa ɲa bakaa. ³ Ti joo itangar ɲani itaan aamɔi ni, ke i kii tii timi. Le ti ga ɲmaa cha i dii taah ban pu na. ⁴ Lik ɲɔsakiin aah bi pu na. I ye isakiin la. Le libuln li pɔɔ na daar i joo cha laah cha ni wɔb na. Bi mu ki joo tiɲɔpɔnn waatiir ɲaal i, ki cha i dii buɲɔaab aah ban ni wɔb na. ⁵ Kina le lilambil mu ye tiwan waatiir tiwon ponn ni, ki puk tipupuk sakpen.

Lik, mmii waatiir aah ga ɲmaa wu ki-choosakpen pu na. ⁶ Le lilambil ye mmii ki ye tiwan ni kaa ɲan na timi aawon ni, ki ga ɲmaa bii tiwon mɔmɔk, ki wu binib aabimbin. Lilambil aamii nyan ni kinimbɔr chee la. ⁷ Binib ga ɲmaa tiɲ ipeel aabɔr mɔmɔk, ni inyoon aabɔr mɔmɔk, ni tiwan ni baar na aabɔr mɔmɔk, ni ijan aabɔr mɔmɔk. Bi ga ɲmaa tiɲ ni mɔmɔk aabɔr. ⁸ Ubaa mu aan ɲmaa tiɲ lilambil. Li ye tiwan ni kaa ɲan, kaa fuur na, le ki gbiin liluul. ⁹ Ti joo lilambil pak Tite Uwumbɔr, le ki ki joo li seei binib bi Uwumbɔr naan bi aan bi naahn u na. ¹⁰ Bumɔb buchachaana ngbaan le pak Uwumbɔr, le ki ki len tibɔbir. Nnaabitiib, naa ɲan ke ni li ɲani kina. ¹¹ Nnyun mu mɔ na, ni mu kaa mɔ na, ga ɲmaa nya nnyunbun baan ni ii? ¹² Likakaln ga ɲmaa lu tikpasɔnn aa? Lichachar ga ɲmaa lu ɲikakanbil aa? Kina le nnyun mu diin na ni mu mɔ na mɔmɔk aa ɲmaa li bi nnyunbubaan ni.

Nlan mu nyan ni paacham na

¹³ Tɔ, unii ubaa bi ni ponn ni ki kpa nlan ni ɲuntii ii? Ni ɲan ke waabimbinyaan le mɔk ke u kpa. U li bi suuna, ki li kpa nlan, ki tun litunyaan. ¹⁴ Tɔ, lipiipoln ni kinikpakpak yaa bi nisui ni kan, ni taa li kpa kipupuk ke ni kpa nlan, ki taa mɔn nnyamɔn ki paan mbamɔn pu. ¹⁵ Nlan mumina aaboln aa nyan ni Uwumbɔr chee. Mu ye dulnyaa wee ni aalan la. Naa ye Uwumbɔr Aafuur Nyaan aalan. Mu ye kinimbɔr aalan la. ¹⁶ Ba pu? lipiipoln ni kinikpakpak aah bi nin chee na, tijar ni lituln li kaa ɲan na mɔmɔk bi nima chee la. ¹⁷ Le unii u kpa nlan mu nyan ni Uwumbɔr chee na, u bi chain, ki kpa nsuudoon, ni mbimbisuuna, ki ɲun tii binib, ki kpa linimbaasaln sakpen, ki tun litunyaan sakpen, kaa kpa imaagann, ki ye mbamɔndaan. ¹⁸ Binib bi par kijaak na le joo ni nsuudoon, ki ga kan tinyoor ti ye mbimbinyaan na.

† 2:11 : Lik Nnyam 20.13-14; Ikaal 5.17-18. ‡ 2:23 : Lik Mpiin 15.6.

4

Dulnyaa aajotiik

¹ Tɔ, butɔb ni kijaak ki bi nikaasisik ni na, ni nyan ni la chee? Naa ye nimi aakpeek le jaa kijaak nisui ni ii? ² Ninimbil man tiwan pu la, le naa kpa. Nima le ni ku binib. Tiwan aakpeek bi nisui ni la, le naa ŋmaa kan ni, nima le ni jaa kijaak, le ki to butɔb. Naah kaa mee Uwumbɔr ke u tii nimi na, nima le naa kpa. ³ Ni mee Uwumbɔr ke u tii nimi tiwan ni kaa ŋan u chee na, nima pu le naa kan. Ni mee u ki ban tiwan ni ga ku nimi aakpeek na la. ⁴ Ni di Uwumbɔr lii a, ke upiidagoor aah di uchal di lii pu na. Naa nyi ke dulnyaa aajotiik le ye Uwumbɔr aadin aa? Nima pu na, unii u ban dulnyaa aajotiik na, u ye Uwumbɔr aadin la. ⁵ Uwumbɔr Aagban len ke, “Unii yaa joo waawii dooni tiwan ki cha Uwumbɔr kan, Uwumbɔr kpa lipiipoln sakpen a.” Ni dak ke ni len kina fam la aa? ⁶ Tɔ, Uwumbɔr tii timi nterm ki jer kina, le waagban len ke, “Uwumbɔr yiil kalmbaanidam, le ki lik faar binib bi sunni bibaa taab na.”*

⁷ Nima pu na, ni kii Uwumbɔr aamɔb man. Ni yii kinimbɔŋ man, le ki ga san nya ni chee. ⁸ Ni foor malni Uwumbɔr man, le u mu ga foor mal nimi. Nimi titunwanbirdam, di nimi aatunwanbir lii man. Nimi bi ban ni dii dulnyaa aasan, ni Uwumbɔr aasan mu na, toor nisui man. ⁹ Ni li kpa mpombiini nimi aatunwanbir pu, ki li wii. Cha nimi aalaar kpaln iwiil. Cha nimi aapopiin kpaln mpombiini. ¹⁰ Ni sunn nibaa taab man Tidindaan aanimbiin ni, le u ga nyuŋ nimi.

Ni taa galni tɔb man

¹¹ Nnaabitiib, ni taa bii tɔb. Unii yaa bii una aabo ki yaa galn u kan, u bii Uwumbɔr aakaal ki galn mu la. Aa yaa galn nkaal ngbaan kan, saa ye unii u ŋani nkaal aah len pu na, aa ye unii u galni mu la. ¹² Uwumbɔr baanja le ye u tii timi nkaal na, ki ye nkaal Aadindaan, ki ye u ji binib tibɔr na. Uma baanja le ga ŋmaa gaa timi lii, ki ga ŋmaa bii timi. Aa ye ŋma ki galn aanjeen aato?

Kipupuk aabɔr

¹³ Li pel man, nimi bi len ke, “Din, ke nibaakan fen, ti ga fe buen kitin kibaa ni, ki ti ŋa nima libiln libaa, ki daa tiwan, ki ŋa kitiirk ki kan tinyoor;” ¹⁴ naa nyi tiwan ni ga fe ŋa fen na. Nimi aamfal bi kinye? Li naahn likpakpal li ŋub siib ki ki kpaan woln na la. ¹⁵ Nimi aamfal aah bi kina na, nima le ni ŋan ke ni len ke, “Tidindaan yaa kii kan, ti ga li bi, ki ŋa kina, ki ki ŋa kina.” ¹⁶ Le ni tee kpa kalmbaani ki puk kipupuk. Ni yaa puk kipupuk kina kan, naa ŋan.

¹⁷ Nima pu na, unii yaa nyi lituln li ŋan na, kaa ŋani li kan, u tun titunwanbir le na.

5

Biwankpadam aasurm

¹ Nimi biwankpadam, ni li pel man. Ni li wii ki li kaani falaa u ga pii nimi na pu. ² Nimi aawankpal bii a. Njikaambil moo nimi aakeken a. ³ Ni di ŋjombil bil, le ŋi dan a. Naah dan pu na, nima le mɔk ke nimi aabɔr bii a, ki ga ji nimi aawon ke mmii na. Naah kuun liwankpal li wiir na bil na, ni kuun ntafadaan mu wiir ki ga pii nimi kookoo aataadaal na la. ⁴ Ni ji bitutum bi chee tijikaar tii nimi na pem pem, kaa pa bi. Le bi bi ki wii baapal pu. Le Uwumbɔr Mpɔɔnsakpiindaan ŋun baah wii pu na. ⁵ Ni bi dulnyaa wee ni, ki piir nisui, ki ŋani naah gee pu na mɔmɔk, ki kpiini nibaa ki filk sakpen a; ni bi ke inaa i filk aan bi kor i na la. ⁶ Nimi le bii bininyaaam ki ku bi, le baa kpa mpɔɔn bi nyan bibaa nimi aanjaal ni.

Limɔr ni limeel

⁷ Nnaabitiib, nima pu na, ni li kpa limɔr ki ti saa bundaln Tidindaan ga gir ni na. Lik man, ukpaal aah kpa limɔr pu ki kii buyoonn waasaak ga nan ŋa tijikaar nyaan na. U kpa limɔr ki kii unaalantaal ni utakuutaal aah ga nan nu pu na. ⁸ Ni mu li kpa limɔr man, ki pɔɔk nitaakpab; ba pu? buyoonn Tidindaan ga gir ni na peeni.

⁹ Nnaabitiib, ni taa ŋulni tɔb pu man aan Uwumbɔr taa ji nimi tibɔr. Ni gur siib, u ga ji binib tibɔr. ¹⁰ Nnaabitiib, bibɔnɔb bi nan len Uwumbɔr aayimbil ni na, ni lik baah nan jin falaa ki kpa limɔr pu na, ni ye limɔkl le ki tii nimi. ¹¹ Binib bi kpa limɔr falaa ponn ni ki ti saa naadoon na, bima le ti len ke bi kan Uwumbɔr aanyoor. Ni ŋun Job aah nan kpa limɔr falaa ponn ni pu na, ki kan Uwumbɔr aah nan ter u pu falaa ngbaan aapuwaɔb na. Ni kan ke Uwumbɔr kpa linimbaasaln sakpen, ki san binib kinimbaak.

¹² Nnaabitiib, ni jer ni mɔmɔk na le ye ke ni taa puu nibaa pu. Ni taa puu paacham pu, ki taa puu kitin pu, ki taa puu tiwan nibaa pu. Ni po len ke “Een,” bee “Aayii,” ki len mbamɔn. Ni yaa po len kina kan, Uwumbɔr aan daa nitafal.

¹³ Ni ponn ni ubaa yaa kpa falaa kan, u li mee Uwumbɔr. Ni ponn ni ubaa yaa kpa mpopiin kan, u li gaa ilahn ki pak Uwumbɔr. ¹⁴ Ni ponn ni ubaa yaa bun kan, cha u yin Yesu aanib aaninkpiib, ke bi dan ki nan mee Uwumbɔr tii u, ki di nkpan meen u, Tidindaan aayimbil pu. ¹⁵ Bi yaa mee Uwumbɔr ki pak ke u ga tii u laafee kan, mmeen ngbaan le ga cha ubun ngbaan pɔɔk, le Tidindaan ga fiin u. U yaa tun titunwanbir kan, u ga di cha pinn u. ¹⁶ Nima pu na, ni kpiir nimi aatunwanbir ki tuk tɔb, ki mee Uwumbɔr tii tɔb, aan u tii nimi laafee. Unii u dii Uwumbɔr aasan mbamɔn na yaa

* 4:6 : Lik Njyatanjak 3.34.

mee Uwumbɔr linimaln kan, waameel kpa mpɔɔn sakpen. ¹⁷ Elaija nan ye unibɔn ke ti mu aah ye pu na la. Le u mee Uwumbɔr linimaln ke utaal taa nu. Le njibin njitaa ni injmal iloob utaal aa nan nun kitinj ngbaan ni. ¹⁸ Le u ki mee Uwumbɔr, le utaal nun, le tijikaar ɲa.

¹⁹ Nnaabitiib, ni ponn ni ubaa yaa yenn mbamɔn aasan chee kan, unii yaa giin u mbamɔn chee kan, ²⁰ u bee ke unii u giin titunwanbirdaan waah yenn pu na, u nyan waamɔfal nkun ni la, ki cha Uwumbɔr di cha pinn titunwanbir pam.*

* 5:20 : “ki cha Uwumbɔr di cha pinn titunwanbir pam” bee “ki biin titunwanbir pam pu”.

Njan aagban ki PIITA ηmee ki na

¹ Min Piita u ye Yesu Kristo aakpambal na le ηmee kigban kee m tii Uwumbor aanib bi ye biwawom dulnyaa wee ni, ki yaa ki bi Pontus aatinj ni, ni Galasia aatinj ni, ni Kapadosia aatinj ni, ni Asia aatinj ni, ni Bitinia aatinj ni na. ² Tite Uwumbor nan nyan nimi waageehn pu, ki cha Waafuur Nyaan ηa nimi chain, ni li keei Yesu Kristo aamob, aan Uwumbor di cha pinn nimi Yesu aasin pu. Uwumbor ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon pam.

Limakl li bi n-yoonn momok na

³ Cha ti pak Uwumbor u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na; ba pu? u san timi kinimbaak sakpen a, ki gir ma timi lelee, ki di timi ηa waabim. U nan fikr Yesu Kristo nkun ni. Nima le ti kpa limakl li bi n-yoonn momok na. ⁴ Ti mak ke ti ga sil kan tinyoor ti Uwumbor di siin paacham kiir timi na. Tinyoor ngbaan aan ηmaa bii, kaan ηmaa wɔη, kaan doo. ⁵ Naah gaa Yesu ki kii na, nima le Uwumbor aapɔn biin ni pu, ki ti saa buyoonn ni ga kan waah ga gaa nimi lii mbamom pu na, kookoo aataadaal.

⁶ Nima le ni kpa mpopiin. Ni yaa po kpa mpombiin ni yunn siib dandana wee, falaa aabonj ponn ni kan, ni li kpa mpopiin; ⁷ ba pu? falaa ngbaan ga mok ke ni gaa Yesu ki kii mbamom aan naa gaa. Naah gaa u ki kii pu na jer salmaa u ga bii na. Bi joo salmaa pu mmii ponn ni ke bi lik ke u ηan aan waa ηan. Kina le Uwumbor cha ni ji falaa ke u lik ke ni gaa u ki kii mbamom aan naa gaa. Ni yaa gaa u ki kii mbamom kan, le ni ga kan mpakm ni nnyun bundaln Yesu Kristo ga nyan ubaa mpaan pu na. ⁸ Naa kee kan u, le ni gee u. Ninimbil aa waa u dandana wee, le ni gaa u ki kii. Nima le ni kpa mpopiin sakpen, ki pak Uwumbor; kaa ηmaa len naah kpa mpopiin ki ti saa pu na. ⁹ Naah gaa Yesu ki kii na, le u gaa nimi lii.

¹⁰ To, n-yaayoonn na aabonabtiib bi nan tuk binib Uwumbor aah ga ter nimi pu na, nan dakt lik mbamom, ki ban ke bi bee Uwumbor aah ga ηa pu ki gaa binib lii na. ¹¹ Le Kristo Aafuur Nyaan mu nan bi bibonabr ngbaan ponn ni na mok bi ke uma Kristo ga ji falaa, le ki nin kan nnyun falaa ngbaan aapuwob. Le bi nan ban bi bee ke ulau ga ji falaa ngbaan, ki ban bi bee buyoonn u ga ji falaa ngbaan na. ¹² Le Uwumbor nan mok bi ke baah len tibor ti na, baa len ke bi ter bima bibaa, bi len ke

bi ter nimi la. Le ni ηun tibor ngbaan dandana wee. Uwumbor cha Waafuur Nyaan nyan ni paacham ki tii binib mpɔn bi tuk nimi tibonyaan tee. Tibonyaan timina le Uwumbor aatuuntiib ban ke bi bee taatataa.

Ni li bi chain man

¹³ Nima pu na, ni li dak ilandak i ηan na, ki li chur nibaa, ki li kpa limakl n-yoonn momok; ba pu? Yesu Kristo yaa nyan ubaa mpaan pu kan, u ga ηa tinyoor ηa ni pu la. ¹⁴ Ni li keei Uwumbor aamob. Buyoonn naa nan kee nyi nsan mu ηan na, le ni nan dii nisui aah gee pu na. Ni taa ki dii kina. ¹⁵ Cha nimi aabimbin momok li bi chain, ke Uwumbor u yin nimi na aabimbin aah bi chain pu na. ¹⁶ Ni ηmee Uwumbor Aagban ni ke Uwumbor bui nimi, “Min Uwumbor bi chain la; nima pu na, ni mu li bi chain man.”*

¹⁷ Ni yaa mee Uwumbor kan, ni yin u ke Nite la. Nima pu na, ni li san u buyoonn ni bi na; ba pu? waa pak ubaa ki jer uken. U ga ji binib momok aabor baah tun pu na. ¹⁸ Niyaajatiib nan bi mbimbin yol yol ponn ni. Ni nyi ke u gaa nimi lii ki nyan nimi mbimbin ngbaan ponn ni. Naa ye tiwan ni ga bii ke ηimombil na, le u di pan ki gaa nimi lii. ¹⁹ U nan di Kristo aasin mu jer ηimombil na le gaa nimi lii; uma Yesu nan di ubaa toor kitork ki tii Uwumbor, ki bi ke upihbo nyaan u kaa kpa iween ibaa na. ²⁰ Uwumbor aa nan kee naan dulnyaa le ki nyan Kristo ke u li ye kitork ngbaan. Naah nan ηeer na, le u dan dulnyaa wee ni, nimi pu. ²¹ U pu, le ni gaa Uwumbor ki kii. U nan fikr u nkun ni ki nnyun u. Nima pu le ni gaa Uwumbor ki kii ki kpa limakl.

²² Ni kii Uwumbor aabor ti gbii na la. Nima le cha nimi aabimbin bi chain. Le ni sil gee ninaabitiib. Nima pu na, ni li beenin gee tob mbamom. ²³ Bi ma nimi lelee la. Naa ye unibon u ga kpo na le ma nimi lelee. U ma nimi na aan kpo. Uwumbor di waamoboln li kpa limofal ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na le gir ma nimi lelee. ²⁴ Ni ηmee Uwumbor Aagban ni ke,

“Binib momok bi ke timoor na la. Baanyaan bi ke mmopuun na la.

Timoor yol mala, le mmopuun mu gbaar,

²⁵ Uwumbor aamoboln ma ga li bi

ki ti saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”†

Limoboln ngbaan le ye tibonyaan ti bi tuk nimi na.

2

Ni taa ki tun titunwanbir man

¹ Nima pu na, ni taa ki li kpa kinanan, ki taa ki ηmanni tob, ki taa li ye binib bi ηmanni

* 1:16 : Lik Liifai Yaab 11.44-45; 19.2. † 1:25 : Lik Aisaya 40.6-8.

ke bi njan na, ki taa li kpa lipiipoln, ki taa li bii binib. ²⁻³Nimi nibaa lik ki kan Tidindaan aah kpa tijann pu na. Nima pu na, ni li ban Uwumbor aamabon ke uboroon aah ban mbiin pu na. Uwumbor aabor gbii, ki ga ter nimi ke ni moo dii waasan mbamom, ki njmar.

⁴Dan Tidindaan u ye limofadaan na chee man. U naahn litakpal li bidimaab yii li na la. Le Uwumbor lee u ke u njan sakpen. ⁵Ni mu bi ke njitakpal ni kpa limofal na. Uwumbor di nimi maa lidichal ke Waafuur Nyaan li bi li ni. U ban ke ni li ye uma ubaa aatotoorb, ki li tun waatuln, Waafuur Nyaan aapoon pu. Yesu Kristo pu, le u ga gaa nimi aatuln ngbaan. ⁶Uwumbor Aagban len ke, "Lik, m lee litakpal li njan na ki di bil Sionn aatiñ ni.

M di litakpal ngbaan ki di siin kaalobon ni, le unii umok gaa u ki kii na aan ji inimoon."* ⁷Nimi bi gaa u ki kii na, u njan ni chee sakpen la. Le binib bi kaa gaa u ki kii na, bi li nyi ke Uwumbor Aagban len ke, "Litakpal li bidimaab yii li na,

lima le ye litakpajal,"†

⁸Ki ki len ke, "Binib bibaa ga gbeer litakpal ngbaan ki lir.

Litakpal ngbaan pu le bi ga lir."‡
Baa kii Uwumbor aabor; nima le cha bi lir, waah siin bi pu na.

⁹To, nimi bi gaa Uwumbor ki kii na le ye waanileekaam. Ni ye Uwumbor u ye Uborkpaan na aatotoorb, ki ye litimbol li bi chain na, ki sil ye Uwumbor aanib. U lee nimi ke ni li tuk binib waah njan sakpen pu na; ba pu? u nyan nimi mbomoboon ni, ki di koon waawihn mu njan sakpen na ni. ¹⁰N-yaon mbaa naa nan ye Uwumbor aanib. Dandana wee ni ye Uwumbor aanib la. N-yaon mbaa Uwumbor aa nan san nimi kinimbaak. Dandana wee u san nimi kinimbaak.

Uwumbor aatutum

¹¹Maanigeekaab, ni ye biwawom ni bisachum dulnyaa wee ni la. Nima pu na, m gan nimi, ni taa kii nisui aah gee pu na; ba pu? nisui aah gee pu na kiir nimi Uwumbor aasan na. ¹²Ni bi binib bi kaa dii Uwumbor aasan na aakaasisik ni la. Ni li tun lituln li njan na bi chee. Le bi yaa bii nimi ke ni ye bakadam kan, nimi aatunyaan chee bi ga kan ke ni njan. Nima le ga cha bi nyun Uwumbor bundaln u ga ji binib tibor na.

¹³To, ni li keei nimi aaninkpiib momok aamoi Tidindaan pu. Ni li keei nimi aaborkpaan u joo binib momok na aamob. ¹⁴Waah kaan bininkpiib ntim ni na, ni li keei bi mu aamoi. Ba pu? u kaan bi ke bi

daa binib bi tun lituln li kaa njan na aatafal, ki ban ke bi pak binib bi tun lituln li njan na. ¹⁵Uwumbor ban ke ni tun litulnyaan aan ki cha hijorb bi kaa nyi nibaa ki bii nimi na njmin la. ¹⁶Ni bi nibaa pu la. Nima le aa tii nimi nsan ke ni li chuun njan bakaa. Ni li bi ke Uwumbor aatutum aah ba ga li bi pu na. ¹⁷Ni li pak binib momok, ki li gee binib bimok dii Yesu aasan na, ki li san Uwumbor, ki li pak uborkpaan na.

Yesu Kristo aafalaa aamokl

¹⁸Binib bi ye binaagbiil ni ponn ni na, ni li pak nidindatiil mbamom, ki li keei baamoi. Bi yaa ye binibamom, bee bi ti ki ye bakadam kan, ni li pak bi. ¹⁹Unii u kaa njan nibaa na, bi yaa njan u falaa aan u yaa ji limor Uwumbor pu kan, nima le njan Uwumbor chee. ²⁰Bi yaa gbaa nimi, nimi aatunwanbir pu aan ni yaa ji limor kan, nima le aan cha ubaa pak nimi. Ni mu yaa kan falaa nimi aatunyaan pu, ki yaa ji limor kan, nima le ga piir Uwumbor aasui. ²¹Ba pu? Uwumbor yin nimi bi dii u na ke ni li ji falaa; ba pu? Kristo mu nan jin falaa ni pu. Nima le ye limokl ki tii nimi, ke ni li dii waataabuu. ²²Waa nan njan titunwanbir aatuln libaa, ki mu aa nan mon nnyamom mubaa. ²³Baah seei u na, waa giin sii bi. Waah jin falaa na, waa len ke u ga teen bi. U di ubaa njan Uwumbor u ji tibor momok mbamom na anjaal ni la. ²⁴U nan kpo ndapuinkoo pu timi aatunwanbir pu, ki sil timi aasisiyaan ki gaa timi aatafadaan. Nima pu na, ni di titunwanbir momok lii, ki li dii mbimbin mu njan na. Waah gaa tigbar ti na pu, le Uwumbor tii nimi laafee. ²⁵Ni nan bi ke ipiih i yenn na, le dandana wee, ni gir ni Kristo chee. U kpaan nimi ke upihkpaal aah kpaan ipiih pu na, ki kii nimi aamofal.

3

Puutiib ni chatiib aabor

¹Bipiib, ni li keei nichatiib aamoi. Ni yaa keei baamoi, aan chatiib yaa bi, kaa kii Uwumbor aabor kan, nibaakan bi ga gaa u ki kii nimi aabimbinyaan pu. Hali ni yaa kaa len tibiaa kan, ²bi ga kan ke ni san Uwumbor ki kpa mbimbin mu bi chain na. ³Bipiib, tiwan ni ga cha ni li njan na aa ye tiyikpir ti buu na, kaa ye nleen mu kpa kidaak na, kaa ye tiwanpeenkaan nyaan. ⁴Tiwan ni ga cha ni li njan na le ye mbimbin mu njan na. Ni yaa kpa mbimbin suuna kan, nima le ye kinyaan ki kaan fir, ki njan sakpen Uwumbor chee na. ⁵N-yaayoonn na aapiib bi nan bi chain ki kpa limakl Uwumbor pu na, nan keei bichatiib aamoi, nima le pu nan cha bi kpa kinyaan ki nan njan binib chee. ⁶Sara nan njani kina la. U nan keei uchal

* 2:6 : Lik Aisaya 28.16. † 2:7 : Lik Ilahn 118.22. ‡ 2:8 : Lik Aisaya 8.14-15. § 2:22 : Lik Aisaya 53.9.

Abraham aaməb, ki yin u ke udindaan. Ni yaa tun lituln li ɲan na, ki yaa kaa san ijawaan ibaa Uwumbər aasan ni kan, ni kpaln Sara aabisatiib la.

⁷ Bijab, ni mu li nyi naah joo nipuutiib pu na. Bipiib aa kpa mpəon ke bijab aah kpa pu na, nima na, ni li pak bi; ba pu? nimi ni bima le ga kpaan kan Uwumbər aapiin i ye liməfal li kaa kpa ndoon na. Ni li joo bi mbaməm, nimi aameel taa ɲa yəli.

Ji mbimbinyaan aafalaa

⁸ Kookoo aabar le ye ke ni məmək li kpaan kiməbaan, ki cha nitafal li bi təb ni, ki li gee təb ke naabitiib na, ki li san təb kinimbaak, ki sunn nibaa taab. ⁹ Binib yaa ɲa nimi bakaa kan, ni taa teen bi. Bi yaa sii nimi kan, ni taa sii bi ki teen. Ni bui bi ke, “Uwumbər ɲa tinyoor ɲa ni pu,” ba pu? Uwumbər yin nimi ke u ɲa tinyoor ɲa ni pu la. ¹⁰ Ni ɲmee Uwumbər Aagban ni ke,

“Unii yaa ban ke u li kpa mpopiin, ni mbimbini mu mə na kan,
u taa ki len tibəbir, ki taa ki mənɪ inyamən,

¹¹ ki taa ki tun lituln li kaa ɲan na;
u tun lituln li ɲan na,
ki li ban nsuudoon linimaln;

¹² ba pu? Tidindaan Uwumbər aatafal bi bininyaam ni,
ki ɲun baameel n-yoonn məmək,
le ki yiil binib bi tun titunwanbir na.”*

¹³ Tə, ninimbil yaa man lituln li ɲan na pu kan, ubaa ga ɲa nimi bakaa aa? ¹⁴ Ni mu yaa kan falaa lituln li ɲan na pu kan, Uwumbər aanyoor bi ni pu la. Ni taa san unii ubaa ijawaan, ki taa cha ilandak li joo nimi. ¹⁵ Ni li pak Kristo nisui ni, ki di u ɲa Nidindaan. Ni li gor n-yoonn məmək, unii yaa nan baa nimi kan, ni ga ɲmaa tuk u naah kpa limakl pu na. Ni tuk u suuna, ki pak Uwumbər. ¹⁶ Ni li ɲani ni ɲan na n-yoonn məmək, le naah dii Kristo mbaməm ki kpa mbimbini mu ɲan na na, nima le ga cha iniməon chuu binib bi sii nimi ki len nimi tibəbir na. ¹⁷ Ni yaa ye Uwumbər aageehn ke aa ji falaa litunyaan pu kan, ni soor ni aa ji falaa titunwanbir pu. ¹⁸ Ba pu? Kristo ubaa nan kpo nɪfum mbaa timi aatunwanbir pu. Kristo u ye uninyaan na nan kpo timi bi ye tiniwanbir na pu, ke u di ti ni Uwumbər kpaan. Bi nan ku waawon, le Uwumbər Aafuur Nyaan tii u liməfal, ¹⁹ le u nan buen ki ti len tibənyaan binib aawiin i bi kiyondiik ni, kitekpiitiɲ ni na chee. ²⁰ Bi nan bi Nowa aayoonn, kaa nan kii Uwumbər aaməb, le u nan jin limər bi pu, ki kii n-yoonn mu Nowa nan ti kpaii buɲəb doo na. Binib biniin baanja le nan koo buɲəb ngbaan ni, le ki ɲmar nnyun pu. ²¹ Nnyun ngbaan le ye baah muini binib

nnyun ni na aaməkl. Dandana wee, bi yaa muin nimi nnyun ni kan, ni ɲmar a; ba pu? Yesu Kristo nan fikr nkun ni. Nima le cha ni ɲmar. Bi yaa muin nimi nnyun ni kan, naa ye ke bi fu nimi aawon nnyun tiwon aajəɲ pu la. Ni ye ke ni di titunwanbir di lii, ki puu tipuur ke ni ga dii Uwumbər. ²² Yesu Kristo nan buen paacham ki ti bi Uwumbər aanjəngii wəb. Le Uwumbər di waatuuntiib, ni paacham yaab, ni kinimbəɲ ni kaapəon məmək ɲa Yesu Kristo aanjəal ni.

4

¹ Tə, Kristo aah nan joo unibən aawon na, u nan jin falaa. Nima pu na, ni mu kii ke ni ga ji falaa man, ke waah nan kii pu na. Waah nan jin falaa tiwon ponn ni pu na le u nan kuln titunwanbir. ² Nima pu na, naah laa bi dulnyaan wee ni na, ni taa ki kii nisui aah gee pu na, ni li keei Uwumbər aah gee pu na. ³ Ni nan tun titunwanbir n-yoonn mu jer na; ni ɲeer kina. Ni nan ɲani ke binib bi kaa nyi Uwumbər na aah ɲani pu na, ki dii bipiib, ki dii tiwan ni kaa ɲan na aakpeek, ki nan kuuni təb ki nyun ndaan gbii, ki tun lituln li kaa ɲan na, ki dii ɲiwaan ɲi sukr ponn ni na. ⁴ Naah kaa ki kpaani titunwanbirdam ngbaan chee ki ɲani kina na, ni gar bi la, le bi seei nimi. ⁵ Bi ga sil Uwumbər aanimbiin ni ki len baah tun pu na. U gor ke u ji binib bi fu na, ni binib bi kpo na tibər. ⁶ Nima le cha bi nan tuk binib bi kpo na Uwumbər aabənyaan tee. Bi nan kpo ke unibən mək aah kpo pu na. Le bi nan tuk bi Uwumbər aabənyaan tee, ke bi kan nsan ki gaa u ki kii aan baawiin kan Uwumbər aaməfal ki li bi u chee.

Ni li ye Uwumbər aatutunyaam

⁷ Tə, ni gur siib le tiwan məmək ga doo. Nima pu na, ni li kpa laasaab, ki chur nibaa, ki mee Uwumbər. ⁸ Tiwan ni jer tiwan məmək na le ye ke ni li gee təb mbaməm; ba pu? aa yaa gee unii kan, aa ga di cha pinn u titunwanbir pam. ⁹ Ni li channi təb tichann ki taa ɲulni. ¹⁰ Uwumbər tii ni məmək Waafuur Nyaan aapiin la. Waah tii nimi ipiini aabəɲ aabəɲ na, ni di ipiini ngbaan ter biken. ¹¹ Uwumbər yaa tii unii ipiini ke u len Uwumbər aabər kan, u teer ke ni ye Uwumbər aabər le u len. Uwumbər yaa tii unii ipiini ke u ter biken kan, u li ter bi Uwumbər aah tii u mpəon pu na. Ni li nyuɲni Uwumbər tiwan məmək ni, Yesu Kristo pu. Uma le yeh mpakm ni mpəon n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Yesu Kristo aadidiliib aah ji falaa pu na

¹² Njətiib bi m gee bi na, ni ji falaa u wu sakpen na la. Ni taa dak ke ni ye tiwachann la. Uwumbər cha ni ji falaa ke u lik nimi

* 3:12 : Lik Ilahn 34.12-16. † 3:14 : Lik Aisaya 8.12.

aabimbin aah bi pu na la. Ni taa cha ni gar nimi. ¹³ Ni li kpa mpopiin; ba pu? ni yaa ji falaa u Kristo nan jin na kan, ni ga li kpa mpopiin sakpen bundaln u ga gir ni ki nan mək waah nyuun pu na. ¹⁴ Bi yaa sii nimi Kristo aayimbil pu kan, Uwumbər aanyoor bi ni pu la; ba pu? Uwumbər Aafuur Nyaan mu ɲan sakpen na bi ni ni. [Bima le seei Kristo, le nima pak u.] ¹⁵ Le ni ponni ni ubaa yaa jin falaa linikul pu, bee kinaayuk pu, bee baka baka pu, bee libəbaln pu kan, nima aa ɲan. ¹⁶ Tɔ, unii yaa jin falaa Yesu Kristo aasan pu kan, u taa cha iniməon li joo u. U li pak Uwumbər waah ye Yesu Kristo yoo na pu.

¹⁷ Ni ɲeer Uwumbər piin ki ji binib tibər. U ga puen ji waanib le tibər, le ki nin ji biken tibər. U yaa puen ji timi waanib tibər kan, binib bi kaa kii waabənyaan na aabər ga doo kinye? ¹⁸ Ni ɲmee Uwumbər Aagbanj ni ke, “Ni yaa pəə bininyaam ɲmar kan, titunwanbirdam bi kaa pak Uwumbər na ga tee ɲa kinye ki ɲmar?”* ¹⁹ Nima pu na, unii yaa ji falaa Uwumbər aageehn pu kan, u li tun lituln li ɲan na, ki di ubaa ɲa Uwumbər u nan naan u ki ye mbaməndaan na aajaal ni.

5

Uwumbər aanib aabimbin

¹ Tɔ, m ye Yesu aanib aaninkpel, ki nan kan Kristo aah jin falaa pu na, ki tuk binib kina. M mu ga ji waaməon mu ga nya mpaan pu na. Nima pu na, m ganj nimi bi ye Yesu aanib aaninkpiib na, ² ni li ter Uwumbər aanib bi bi nido na, ke upihkpaal aah lik waapiih pu na. Ni taa ter bi limukl aaterm. Ni li ter bi nimi aageehn, Uwumbər aah ban pu na. Ni taa ter bi ɲimombil pu, ni li ter bi ni mpopiin. ³ Uwumbər di bi ɲa ɲijaal ni la. Ni taa ɲani ke naah ye bidindatiib le na. Cha nima aabimbinyaan mək bi baah ga dii pu na. ⁴ Ni yaa ɲani kina kan, buyoonn upihkpaaninkpel ga gir ni na, ni ga kan lipal li mək sakpen ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

⁵ Nimi bi kaa por na, ni li keei binib bi kpeln nimi na aaməb. Ni məmək li sunni nibaa taab, ki li ter təb. Ba pu? Uwumbər Aagbanj len ke, “Uwumbər yiil kalmbaanidam, le ki lik faar binib bi sunni bibaa taab na.”* ⁶ Nima pu na, ni li sunni nibaa taab, Uwumbər u yeh mpəon məmək na aajaal ni. Le ni yaa nan ɲeer kan, u ga nyuɲ nimi. ⁷ Limukl limək muk nimi na kan, ni di li məmək ɲa Uwumbər aajaal ni; ba pu? utafal bi ni ni.

⁸ Ni li kpa laasaab ki li nyi; ba pu? kinimbəɲ ki ye nimi aadin na chuun gonni, ki

ban ke ni di Uwumbər aasan lii. Ki bi ke uchinn u chuun tar, ki ban unii u ki ga chuu ki ɲmɔ na la. ⁹ Ni yii u man. Ni gaa Uwumbər ki kii mbaməm man, ki taa di cha. Ni nyi ke ninaabitiib bi bi dulnyaa wee ni na mu bi ji falaa ke naah ji pu na la. ¹⁰ Ni yaa ji falaa ni yunn siib kan, Uwumbər ga ter nimi, ki tii nimi mpəon ni li dii u mbaməm, ki taa gir puwəb. Ba pu? nterm məmək nyan ni uma le chee. U nan yin nimi Kristo pu, ke ni nan ji waaməon n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ¹¹ Uma le yeh mpəon məmək n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aadoon

¹² Tɔ, m nyi ke Silfanus, u ye tina aabo na, bi mbaməm la. Uma le ter mi le m ɲmee kigbanj waatiir kimina tii nimi ki pək ni-taakpab, ki tuk nimi mbamən ke maah ɲmee pu na le ye Uwumbər aabər, ki ye mbamən. Ni taa di ti lii.

¹³ Yesu aanib bi bi Babilonj aatiɲ ni na dooni nimi. Bi ye binib bi Uwumbər nyan bi na. Maabo Mak mu dooni nimi. ¹⁴ Ni li dooni təb ke binib bi gee təb na.

Uwumbər tii nimi bimək ye Kristo yaab na nsuudoon.

* 4:18 : Lik Njyatanjak 11.31. * 5:5 : Lik Njyatanjak 3.34.

Lelee aagbaŋ ki PIITA ŋmee ki na

¹ Min Simonn Piita u ye Yesu Kristo aak-pambal ni waatutunn na le ŋmee kigbaŋ kee m di tii nimi bi gaa timi Aawumbør Yesu Kristo u gaal timi lir na ki kii na. Waah ŋan sakpen pu na le u cha ni gaa u ki kii ke ti mu aah nan gaa u ki kii pu na. ² Naah nyi Uwumbør ni Tidindaan Yesu pu na, bi ŋa tinyoor ŋa ni pu ki tii nimi nsuudoon pam.

Uwumbør aah nyan timi ki yin timi pu na
³ Waapõnsakpiin pu, le u tii timi tiwan nimak ga ter timi ke ti kan limofal ki dii u mbamõn na. Taah nyi u pu na, nima le cha u tii timi. U nan mæk timi ke u ŋan sakpen, ki kpa mbimbinyaan, ki yin timi ke ti dii u, ⁴ ki puu tipuur ti ŋan sakpen na tii timi. Binib kpa iniman la. Nima le titunwanbir bi dulnyaa wee ni. Ni yaa gaa Uwumbør aah puu tipuur ti na kan, ni ga nya titunwanbir ngbaan ni, ki gaa Uwumbør aabimbin. ⁵ Nima pu na, naah gaa Yesu ki kii pu na, ni li põoni nibaa ki li kpa mbimbinyaan, ki di kpee ni pu; ki li kpa nlan ki di kpee mbimbinyaan pu; ⁶ ki chuu nibaa ki di kpee nlan pu; ki li kpa limør ki di kpee chuumbaa pu; ki li san Uwumbør ki di kpee limør pu; ⁷ ki li ŋani ninaabitiib tibulchinn ki di kpee Uwumbør aasam pu; ki li gee tãb, ki di kpee tibulchinn pu. ⁸ Nimi aabimbin yaa moo bi kina mbamõm kan, nima le ga cha ni bee Tidindaan Yesu Kristo mbamõm, ki tun waatuln sakpen, ki ŋa tinyoor tii u. ⁹ Unii u lann mbimbin ngbaan aaboln na kan, u jãb la. U suln ke Uwumbør nan finn u ki nyan titunwanbir ti nan bi usui ni na.

¹⁰ Nnaabitiib, Uwumbør aah nyan nimi ki yin nimi pu na, ni li põoni nibaa ki cha nima aabimbinyaan li mæk ke ni sil ye waanib. Ni yaa ŋa kina kan, naan lir. ¹¹ Uwumbør ga tii nimi nsan ke ni koo Tidindaan Yesu Kristo u gaal timi lir na aanaan mu ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na ni.

¹² Nima pu le m ga li teer nimi tibør timina n-yoonn mãmæk. Ni ŋun ti, ki nyi ti, ki joo ti mbamõm. ¹³ M mu dak ke ni ŋan ke m li teer nimi, ki fiin nimi aalandak, maah laa bi tiwon tee ni buyoonn na. ¹⁴ M nyi ke naan yunn, le m ga di tiwon tee lii, Tidindaan Yesu Kristo aah nan tuk mi pu na. ¹⁵ Le m ga pøk mbaa ki tii nimi kigbaŋ ki ga li teer nimi tibør tee n-yoonn mãmæk, ki joo cha maakundaal aapuwõb na.

Binib bi aanimbil kan Yesu Kristo aah wiin chain pu na

¹⁶ Ti nan tuk nimi ke Tidindaan Yesu Kristo kpa mpõon sakpen ki ga ki gir ni. Taah tuk nimi pu na aa ye itiin. Ti gbii la. Tinimbil kan waah kpa mpõon sakpen pu na. ¹⁷ Ti nan bi u chee buyoonn Tite Uwumbør nan pak u ki nyuŋ u na. Uwumbør aaneel nan nyan ni paacham nin chee wiin chain na, ki bui ke, “Njapõon u m gee u na so. Nnimbil gbiin uma la.”* ¹⁸ Timi tibaa nan ŋun nneel ngbaan nyan ni paacham, buyoonn ti nan bi u chee Uwumbør aajool paab na.

¹⁹ Nima le mæk timi ke Uwumbør aabõnabtiib aah nan len Yesu aabør pu na, bi len mbamõn la. Ni ŋan ke ni kii baah len pu na. Baaliin bi ke karyaa u wiin mbõmbõon ni na aah bi pu na. I ga woln ninimbil ki ti saa buyoonn Yesu Kristo ga gir ni ki nan woln ninimbil mbamõm na. ²⁰ Tibækpaan le ye ke ni li nyi ke Uwumbør aabõnabr aaliin ibaa aa ye bima bibaa aalandak le bi joo ŋmee. ²¹ Naa ye bima bibaa aageehn pu le cha bi len. Bi nan len Uwumbør Aafuur Nyaan aah cha bi len pu na.

2

Biŋmaŋmannim aabør

¹ Biŋmaŋmannim mu nan bi Israel yaab ponni ni n-yoonn ngbaan, ki ŋmanni ke bi ye Uwumbør aabõnabr la. Le biŋmaŋmannim ga li bi ni mu ponni ni, ki ga li looni ki mæk nimi nnyamõn aamæk mu ga bii nimi na. Hali bi ga yii Tidindaan u nan gaa bi lii na. Nima pu le Uwumbør ga daa bitafal mbamõm mala. ² Binib pam ga dii baasanwanbir ngbaan. Bi pu le binib ga sii mbamõn aasan na. ³ Bi ga li kpa iniman ki ga ŋmann nimi, ke bi ji nimi. Ni yunn le Uwumbør nan puun len ke baabør bii. Naan yunn le u ga daa bitafal.

⁴ Hali Uwumbør aatuuntiib bi nan tun titunwanbir na, Uwumbør aa nan di cha bi, u daa bitafal la. U buu bi idõribi, ki di bi lii mmii mu kaan junna ni, mbõmbõon ni, bi li bi nima ki ti saa bundaln u ga ji bi tibør na. ⁵ Waa nan di cha dulnyaakpok aanib mu. U nan cha nnyun jin dulnyaakpok, ki kuln binib bi kaa san u na; ki gaa Nowa u nan mooni waabõnyaan na lii; ki gaa binib bilole lii ki kpee Nowa pu. ⁶ Tõ, Uwumbør nan bi Sodom ni Gomora aatim ki cha mu kpahn nfatan, ki kuln ntim ngbaan aanib. Ni ye limæk la, le ki mæk titunwanbirdam Uwumbør aah ga daa bitafal pu na. ⁷ U nan gaa Lot lii; ba pu? u nan ye uninyaan; le titunwanbirdam na aah tun tijõŋ aatuln pu na, ni muk u sakpen a. ⁸ Uninyaan ngbaan nan bi baatiŋ ni, ki kan baah tun yõl pu na, ki ŋun baah len lliinbir pu na. Waah nan

* 1:17 : Lik Matiu 17.1-5; Mak 9.2-7; Luk 9.28-35.

ye uniyaaan na, le baatunwanbir bii usui iwiin məmək. ⁹ Tə, nimina məmək le mak timi ke Tidindaan ga ηmaa nyan binib bi san u na ntəj ni, ki ga ηmaa li dar titunwanbir-dam aatafal ki ti saa bundaln u ga ji bi tibər na. ¹⁰ Binib bi dii tiwon aah ban pu na, ki gər kidagook, kaa kii unii ubaa aaməb na, Uwumbər ga daa bitafal ki jer waah ga daa biken aatafal pu na.

Biηmanjmannim bi bi ni ponn ni na aatafal pəə la. Baa san unii ubaa. Bi seei Uwumbər aatuuntiib, kaa san ijawaan. ¹¹ Uwumbər aatuuntiib kpa mpəən ki jer bi, ki mu aa galn bi, kaa seei bi Tidindaan aanimbiin ni. ¹² Binib ngbaan ηnani baah gee pu na, ki bi ke ipeel i binib chur i ki ku i na la. Bi sii Uwumbər aatuuntiib, kaa nyi baah bi pu na. Bima bibaa aatunwanbir le ga kuln bi. ¹³ Baah ηa binib falaa pu na, bi mu ga kan falaa. Baageehn le ye ke bi gər kidagook nwiin pu. Baah bi nikaasisik ni pu na, bi bi ke tijəj aah likr likekeln pu pu na la. Baah ji ni chee tijikaar na, baalandak bi baatuln li kaa ηan na ponn ni la. ¹⁴ Binimbil yaa kan upii kan, bi ban u la, kaan ηmaa di cha titunwanbir. Bi ηmanni binib bi kaa nyi Uwumbər aasan mbaməm na ke bi yenn. Bisui bae iniman la. Uwumbər aaməpuur bi bi pu la. ¹⁵ Bi yii nsanyaana le ki yenn, ki dii Beor aajapəən Balaam aah nan dii pu na. U nan gee titunwanbir aanyoor la. ¹⁶ Le Uwumbər sur u waatunwanbir pu, ki cha ubon u ye ubir na di unibən aaneel ki sur u, u taa tun uwaar aatuln.

¹⁷ Biηmanjmannim ngbaan naahn inyun-bun i kaa kpa nnyun na, ki naahn utaal u yun ki bəln ki joo libuln kaa nu na la. Uwumbər ga di bi ηa mbəmbəən sakpiin ni, n-yoonn mu kaa ηa nndoon na. ¹⁸ Bi len kalmbaani aaliin i ye fam na, ki ηmanni binib bi kaa dii Uwumbər aasan ni yunn na, ki tənji ni ke bi ηa tiwon aah gee pu na ki gər kidagook, ¹⁹ ki bui bi ke bi ga gaa bibaa la. Bima bibaa ye titunwanbir aanaagbiib la; tiwan ni nyan unii na joo u tinaagbiir la. ²⁰ Binib yaa nyi Tidindaan Yesu Kristo u gaal timi lir na, ki nyan ni titunwanbir ti bi dulnyaa wee ni na aan titunwanbir ngbaan ki nyan bi kan, baadoon ga li bir ki jer baapiin aah nan bi pu na. ²¹ Bi yaa kaa ba nyi nsanyaana ngbaan kan, ni ba ga li soor ni baah nyi mu aan ki yii Yesu aabnyaana ti bi ηun na. ²² Bi gbiin ηyatəjək aah len pu na ke, “Ubəja gir ki ti jin waawuln la. Ugbeer u fu nnyun na gir ti koo tikpakpar ni, ki weei la.”*

3

Tidindaan ga sil gir ni

* 2:22 : Lik Niyatəjək 26.11.

¹ Maanigeekaab, kigbaη kimina ye kig-baη leler le m ki ηmee tii nimi. Tigbann tilee ngbaan məmək ponn ni, le m teer nimi tibər ngbaan pu, ke m fiin ilandaknyaana nisui ni. ² M ban ke ni li teer tibər ti Uwumbər aabənbanyaana nan len n-yaayoonn na, ki li teer Tidindaan u gaa timi lii na aabər ti timi waakpambalb tuk nimi na. ³ Njan, m ban ke ni li nyi ke binib bi dii bisui aah ban pu na ga li bi kookoo aayoonn, ki ga ηa nimi mbənyun, ⁴ ki ga bui ke, “Yesu Kristo aah puu tipuur ti ke u ga gir ni na, u bi la chee? Buyoonn titetiib nan kpo ki nan saa dandana wee na, tiwan məmək beenin bi ke naah nan bi pu buyoonn Uwumbər naan dulnyaa wee na la.” ⁵ Baageehn pu, le bi suln ke n-yaayoonn na, Uwumbər nan di uməb len, le ki naan paacham, ni kitinj ki nyan ni nnyun ni, ki bi nnyun aakaasisik ni na. ⁶ Nnyun le nan jin dulnyaakpok, ki bii u. ⁷ Bi suln ke Uwumbər aaliin ichachaan ngbaan le joo paacham ni kitinj ki bi dandana wee na, ki nan saa buyoonn u ga see paacham ni taab mmii, ki kuln titunwanbir-dam na; liyaadaal ngbaan le u ga ji bi tibər ki bii bi.

⁸ Maanigeekaab, ni taa suln ke liwin-baal naahn ηibin lichur le Tidindaan chee. Njibin lichur mu naahn liwinbaal le u chee. ⁹ Tidindaan aan taan ke u ηa waah puu tipuur ti na, ke binib bibaa aah dak pu na. U ji limər ni pu la, kaa ban ke unii ubaa bii. U ban ke binib məmək kpeln baabimbini ki ηmar la.

¹⁰ Tidindaan aawiindaal ga fuu ni ke un-aayuk aah fuur ni pu na la. Liyaadaal ngbaan le paacham ga faa kifuuk sakpen ki jer. Mmii mu ton sakpen na ga donn paacham aawan məmək. Kitiη, ni tiwan nimək bi kitinj pu na mu ga gaa mmii. ¹¹ Tiwan nimina məmək aah ga bii kina na, ni ηan ke ni li ye ba aanibol? Ni ηan ke ni li bi chain, ki li san Uwumbər, ¹² ki li lik Uwumbər aawiindaal aah ga fuu ni buyoonn na, ki cha ninimbil li man nwiin ngbaan pu. Liyaadaal ngbaan, le paacham ga gaa mmii ki donn. Mmii mu ton sakpen na ga donn paacham aawan məmək. ¹³ Uwumbər mu aah nan puu tipuur ti na, ti kpa limakl ke paacham pəən ni kitipəj ga li bi. Nima chee le tiwan məmək ga li bi mbaməm.

¹⁴ Maanigeekaab, naah kpa limakl kina na, ni li pəəni nibaa ki li bi suuna, ki li bi chain, ki taa li kpa taani ubaa Uwumbər chee bundaln u ga lik nimi aabimbini aah bi pu na. ¹⁵ Tidindaan aah jin limər, kaa gir ni mala na, ni bee ke u tii binib nsan ke bi ηmar le waahr, le u nin gir ni. Tinaabogeekeo Pəəl mu nan ηmee kigbaη tii ni nimi, ki

tuk nimi kina, Uwumbər aah tii u nlan pu na. ¹⁶ Waagbann məmək ponn ni u ηmee Uwumbər aawiindaal aabər, ki mək nimi tibər timina. Tibər ti pəəunii bee taatataa na tibaa mu bi waagbann ponn ni. Le binib bi kaa kpa nlan ki ga ηmaa yenn mala na kpeln taatataa, ke baah kpeln Uwumbər Aagbar aabər tiken pu na. Nima pu na, Uwumbər ga daa bitafal.

¹⁷ Maanigeekaab, ni puen bee baah ηani pu na. Naah dii mbaməm pu na, ni li nyi man, ki taa dii titunwanbirdam aanyamən aan ki yenn. ¹⁸ Ni moo gaa Tidindaan Yesu Kristo u gaal timi lir na aaterm, ki li moo bae waaliin. Uma le yeh mpakm dandana wee ki ti saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Njan aagbanj ki JÖNN ñmee ki na

Liməfal aaməboln

¹ Timi Yesu aakpambalb le ban ke ti tuk nimi liməfal aabər. Tibər ngbaan ye Yesu aabər la. U nan bi n-yaayoonn na, ki beenin bi. Ti nan ñun waah len pu na. Tinimbil nan kan u, ki lik mbaməm waah bi pu na. Tinjaal nan meeh u. ² Yesu, u ye liməfal ngbaan na, nan di ubaa mək timi. Le ti kan u. Nima pu le ti ji seeraa, le ki tuk nimi liməfal ngbaan aabər. Yesu le ye liməfal li kaa kpa ndoon na daan. N-yoonn məmək u nan bi Tite Uwumbər chee, le ki di ubaa nan mək timi. ³ Ti tuk nimi taah kan pu na, ni taah ñun pu na, aan ti ni nimi li kpaan kijətiik. Ni ye mbamən la, taah kpaan kijətiik na, ti ni Tite Uwumbər ni Ujapəon Yesu Kristo le kpaan kijətiik ngbaan. ⁴ Ti ban ke ti li kpa mpopiin mbaməm, nima pu le ti ñmee tibər timina tii nimi.

Uwumbər ye nwiihn la

⁵ Ti nan ñun tibər timina Yesu chee la, le ki tuk nimi. Tibər ngbaan le ye ke Uwumbər ye nwiihn la. Mbəmbəon mubaa aa bi u chee. ⁶ Ti yaa len ke ti ni Uwumbər kpaan kijətiik ki yaa beenin dii mbəmbəon aasan kan, ti mən nnyamən la, kaa dii mbamən aasan. ⁷ Ti yaa dii nwiihn aasan ke Uwumbər aah bi nwiihn ni pu na kan, ti kpaan kijətiik təb chee la. Le Uwumbər Aajapəon Yesu Kristo aasin finni tipobil ki nyani titunwanbir məmək.

⁸ Ti yaa len ke taa ye titunwanbirdam kan, ti ñmanni tibaa la; mbamən aa bi tisui ni. ⁹ Uwumbər ñani waah len pu na ki ye mbaməndaan la. Ti yaa kpiir timi aatunwanbir tuk u kan, u ga di cha pinn timi aatunwanbir, ki finn tipobil, ki nyan tiwan ni kaa ñan na məmək. ¹⁰ Ti yaa len ke taa tun titunwanbir kan, ti yin Uwumbər unyaməndaan la. Waabər aa bi tisui ni.

2

Yesu Kristo le ye timi aatere

¹ Maabim, maa ban ke ni tun titunwanbir. Nima le cha m ñmee tibər tee tii nimi. Unii mu yaa tun titunwanbir kan, ti kpa uchandatuln Tite Uwumbər chee. Uchandatuln ngbaan ye Yesu Kristo la, uma le ye mbaməndaan. ² U nan si timi aasisiyyaan ki di ubaa toor kitork tii Uwumbər, timi aatunwanbir pu; naa ye timi baanja aatunwanbir pu, binib bimək bi dulnyaa ni na aatunwanbir pu. Uma Yesu pu, le Uwumbər ga di cha pinn timi.

³ Ti yaa kii Uwumbər aaməb kan, nima le cha ti bee ke ti nyi u. ⁴ Unii yaa len ke u nyi Uwumbər, ki yaa kaa kii waaməb kan, u ye unyaməndaan la; mbamən aa bi usui ni. ⁵⁻⁶ Unii umək kii Uwumbər aaməb na, uma le gee Uwumbər mbaməm. Unii umək len ke u kpaan Uwumbər chee na, u li bi ke Yesu aah bi pu na. Nima le cha ti bee ke ti kpaan Uwumbər chee.

Nkaal pəon

⁷ Maanigeekaab, naa ye nkaal pəon le m ñmee tii nimi. Ni ye nkaal kpok la. Naah nan piin ki dii Yesu aasan na, ni ñun nkaal ngbaan, le ki di nan saa din. Nkaal kpok ngbaan le ye tibər ti ni ñun na. ⁸ Tə, maah bi ñmee nkaal mu na ye nkaal pəon la. Yesu nan ña nkaal ngbaan aah len pu na. Ni mu ñani mu aah len pu na la. Nimina mək ke mu ye mbamən. Mbəmbəon bi jer la. Nwiihn bamən bi wolni la.

⁹ Unii yaa len ke u bi nwiihn ni ki yaa nan una aabo kan, u beenin bi mbəmbəon ni la, le ki di nan saa din. ¹⁰ Unii umək gee una aabo na bi nwiihn ni la. Tiwan ni ga cha unii lir na aa bi nwiihn ni. ¹¹ Unii umək nan una aabo na bi mbəmbəon ni la, le ki dii mbəmbəon aasan. Mbəmbəon ngbaan jəb unimbil la, nima le waa nyi waah cha nin chee na.

¹² Maabim, Uwumbər di cha pinn nimi aatunwanbir Yesu aayimbil pu. Nima pu le m ñmee tibər tee tii nimi. ¹³ Ntetiib, ni nyi Yesu u nan bi n-yoonn məmək na. Nima pu le m ñmee tibər tee tii nimi. Binachipəm, ni nyan kinimbəñ ki kaa ñan na. Nima pu le m ñmee tibər tee tii nimi.

¹⁴ Maabim, ni nyi Tite Uwumbər. Nima pu le m ñmee tibər tee tii nimi. Ntetiib, ni nyi Yesu u nan bi n-yoonn məmək na. Nima pu le m ñmee tibər tee tii nimi. Binachipəm, ni kpa mpəon, le Uwumbər aabər bi nisui ni, le ni nyan kinimbəñ ki kaa ñan na. Nima pu le m ñmee tibər tee tii nimi.

¹⁵ Tə, ni taa li gee dulnyaa wee aasan. Ni taa li gee dulnyaa wee ponn ni aawan. Unii yaa gee dulnyaa wee aasan kan, waa gee Tite Uwumbər. ¹⁶ Binib aanimbil man tiwan ni kaa ñan na pu. Binimbil man baah kan tiwan ni na pu. Bi kpa kalmbaani baawan pu. Tiwan nimina məmək ye dulnyaa wee aasan la, naa ye Tite Uwumbər aasan. ¹⁷ Dulnyaa wee ga doo. Tiwan ni binib aanimbil man ni pu na, ni mu ga doo. Unii umək ñani Uwumbər aageehn na ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

Yesu Kristo aadin

¹⁸ Maabim, ni yaa kpee siib kan, kookoo aayoonn ga fuu ni. Ni nan ñun ke Yesu aadin ga dan. Dandana wee Yesu aadin fuu ni ki wiir. Nima pu le ti nyi ke ni yaa kpee siib kan, kookoo aayoonn ga fuu ni. ¹⁹ Binib bi

ye Kristo aadim na nyan ti chee. Bi mu aa nan ye timi aanib. Bi yaa ba ye timi aanib kan, bi ba ga li beenin bi ti chee. Bi nyan ti chee ke ti bee ke bi ponn ni ubaa aa ye timi aanii.

²⁰ Nimi kan, Yesu u ye chain na tii nimi Waafuur Nyaan. Waafuur Nyaan aah bi nisui ni na, nima le ni mɔmɔk nyi tibɔr ti ye mbamɔn na. ²¹ Naa ye ke naa nyi mbamɔn ngbaan le cha m ηmee tibɔr tee tii nimi. Ni nyi mbamɔn, ki mu nyi ke nnyamɔn mubaa aa ye mbamɔn. Nima pu le m ηmee tibɔr tee tii nimi.

²² Nma ye unyamɔndaan? Unyamɔndaan ye unii u len ke Yesu aa ye Kristo u gaa timi lii na. Udaan le ye Kristo aadin. U yii Tite Uwumbɔr ni Ujapɔɔn mɔk. ²³ Unii umɔk yii Uwumbɔr Aajapɔɔn na yii Uwumbɔr mu la. Unii umɔk gaa Uwumbɔr Aajapɔɔn na gaa Uwumbɔr mu la.

²⁴ Naah nan piin ki dii Yesu aasan ki di nan saa din na, ni nyan waabɔr la. Ni li nyi ki cha tibɔr ngbaan li beenin bi nisui ni. Tibɔr ngbaan yaa beenin bi nisui ni kan, ni ga kpaan Tite Uwumbɔr ni Ujapɔɔn chee la. ²⁵ Waah puu tipuur ke u ga tii timi tiwan ni na, nima le ye limɔfal li kaa kpa ndoon na.

²⁶ M ηmee tibɔr tee tii nimi, ke m tuk nimi binib bi ban bi ηmann nimi na pu. ²⁷ Nimi le Yesu nan tii Waafuur Nyaan. Waafuur Nyaan ngbaan beenin bi ni ni. Nima pu na, naa ki ban ke unii ubaa mɔk nimi waabɔr. Waafuur Nyaan le mɔk nimi Uwumbɔr aabɔr mɔmɔk. Waafuur Nyaan aah mɔk nimi pu na, ni ye mbamɔn la, naa ye nnyamɔn. Nima pu na, kii man Waafuur Nyaan aah mɔk nimi pu na, ki li kpaan Yesu chee n-yoonn mɔmɔk.

²⁸ Maabim, ni li kpaan Yesu chee n-yoonn mɔmɔk, aan ti li kpa lipobil ki taa san inimɔn u chee bundaln u ga gir ni na. ²⁹ Ni nyi ke Yesu ye mbamɔndaan la. Nima pu le ni bee ke unii umɔk ηani ni ηan na ye Uwumbɔr aabo.

3

Uwumbɔr aabim

¹ Lik Tite Uwumbɔr aah gee timi sakpen pu na. U yin timi ke waabim. Le ti mu sil ye waabim. Dulnyaa aanib aa nyi Uwumbɔr. Baah kaa nyi Uwumbɔr na, nima pu le baa nyi ti mu. ² Maanigeekaab, dandana wee ti ye Uwumbɔr aabim la. Taa kee nyi taah ga nan li bi pu na. Ti po nyi ke Yesu yaa nan gir ni kan, ti ga kan waah bi pu na. Nima pu le ti mu ga li naahn u. ³ Unii umɔk kpa Yesu pu limakl ngbaan na, u ηani ubaa chain la, ke Yesu aah ye chain pu na.

⁴ Unii umɔk tun titunwanbir na, u ηani Uwumbɔr aakaal aah kɔ pu na la; ba pu? unii yaa ηa Uwumbɔr aakaal aah kɔ pu na kan, nima le ye titunwanbir. ⁵ Ni nyi ke Yesu

aah nan dan dulnyaa wee ni na, u dan u nan nyan titunwanbir la. Ni nyi ke uma Yesu aa tun titunwanbir tibaa. ⁶ Unii umɔk bi Yesu ni na aan ki li beenin tun titunwanbir: Unii umɔk beenin tun titunwanbir na aa kan u, ki mu aa nyi u.

⁷ Maabim, taa cha unii ubaa ηmann nimi. Unii umɔk ηani ni ηan na, udaan ye unibamɔn ke Yesu aah ye unibamɔn pu na la. ⁸ Unii umɔk tun titunwanbir n-yoonn mɔmɔk na, u ye kinimbɔɔn aanii la. Ba pu? kinimbɔɔn aah nan piin buyoonn na, ki po tun titunwanbir la. Uwumbɔr Aajapɔɔn aah nan dan dulnyaa wee ni na, u nan dan ke u nan ηa kinimbɔɔn aatuln yɔli la.

⁹ Unii umɔk ye Uwumbɔr aabo na, Uwumbɔr aabimbin bi u ni. Nima pu, waan ki li beenin tun titunwanbir. Ute le ye Uwumbɔr. Nima pu, waan ηmaa dii titunwanbir aasan. ¹⁰ Unii umɔk kaa ηani ni ηan na aa ye Uwumbɔr aabo. Unii umɔk kaa gee una aabo na, u mu aa ye Uwumbɔr aabo. Nima le cha ni beer binib bi ye Uwumbɔr aabim na, ni binib bi ye kinimbɔɔn aabim na.

Ni li gee tɔb

¹¹ Naah nan piin ki dii Yesu aasan ki di nan saa din na, naah nyan tibɔr ti na le ye ke, “Cha ti li gee tɔb.” ¹² Taa cha ti li bi ke Keenn na. U nan ye kinimbɔɔn ki kaa ηan na aanii la, le ki ku unaal. Ba pu u ku unaal? Uma Keenn aatuln aa nan ηan. Unaal ma aatuln nan ηan. Nima le nan cha u na u.

¹³ Nnaabitiib, dulnyaa aanib yaa nan nimi kan, taa cha ni gar nimi man. ¹⁴ Taah gee tinaabitiib na, nima le cha ti bee ke ti nyan nkun ni, ki kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. Unii umɔk kaa gee una aabo na, u beenin bi nkun ni la. ¹⁵ Unii umɔk nan una aabo na, u ye unikur la. Ni nyi ke unikur ubaa aa kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. ¹⁶ Yesu nan sil timi aasisiyyaan ki kpo ti pu. Nima le cha ti bee ngeehm aah ye pu na. Ni ηan ke ti mu ga ηmaa kpo tinaabitiib pu. ¹⁷ Unii yaa kpa liwankpal ki yaa kan una aabo bi igiin ni ki yaa kaa san u kinimbaak kan, Uwumbɔr aageehm aa bi usui ni. ¹⁸ Maabim, taa cha ti li gee binib timɔb ni baanja. Nima ye fam la. Cha ti li gee bi mbamɔm, ki li ter bi. ¹⁹ Nima le ga cha ti bee ke ti dii mbamɔn aasan. Nima le ga cha ti li kpa nsuudoon Uwumbɔr chee. ²⁰ Ti yaa dak tisui ni ke timi aabɔr bii kan, cha ti li teer ke Uwumbɔr jer tisui, ki nyi tiwan mɔmɔk. ²¹ Maanigeekaab, ti yaa bee tisui ni ke timi aabɔr aa bii kan, ti kpa lipobil Uwumbɔr chee. ²² Ti kii waamɔb la, ki ηani tiwan ni piir usui na. Nima pu, taah mee u tiwan ni na, u tii timi. ²³ Waah tuk timi ke ti li ηani pu na le ye ke: ti gaa Ujapɔɔn Yesu Kristo ki kii, ki li gee tɔb, uma Yesu aah

tuk timi pu na. ²⁴ Unii umək kii Uwumbər aaməb na, u bi Uwumbər ni. Uwumbər mu bi u ni. U tii timi Waafuur Nyaan, nima le cha ti bee ke u bi ti ni.

4

Binib bi ɣmanni nimi na aabər

¹ Maanigeekaab, binib yaa len ke bi kpa Uwumbər Aafuur Nyaan kan, ni taa pak bi məmək. Ni lik baah len pu na, aan ki bee ke ni ye Uwumbər Aafuur Nyaan le cha bi len aan naa ye. Biɣmanɣmannim chuun dulnyaa wee ni ki wiir, ki len ke bi ye Uwumbər aabənabtiib, kaa ye. ² Ubənabr umək len ke Yesu Kristo nan kpaln unii ki dan dulnyaa wee ni na, uma le kpa Uwumbər Aafuur Nyaan. Nima le ga cha ni bee binib bi kpa Uwumbər Aafuur Nyaan na, ni binib bi kaa kpa na. ³ Ubənabr umək len ke Yesu aa kpaln unii na kan, udaan ngbaan aa kpa Uwumbər Aafuur Nyaan. U ye Kristo aadin aabənabr la. Ni nan ɣun ke Kristo aadin aabənabtiib ga dan. Dandana wee, bi fuu ni dulnyaa ni a.

⁴ Maabim, ni ye Uwumbər yaab la. Uwumbər Aafuur Nyaan mu bi nisui ni na jer kinimbəŋ ki bi dulnyaa wee ni na. Nima pu le ni nyanj Yesu aadin aabənabtiib ngbaan. ⁵ Bi ye dulnyaa yaab la. Nima pu le bi len dulnyaa aabər, le dulnyaa aanib pel baah len pu na. ⁶ Tima kan, ti ye Uwumbər yaab la. Unii umək nyi Uwumbər na pel taah len pu na. Unii umək kaa ye Uwumbər yoo na aa pel taah len pu na. Nimina le ga cha ti bee binib bi kpa Uwumbər Aafuur Nyaan mu ye mbamən na, ni binib bi ye Yesu aadin aabənabtiib na.

Uwumbər ye ngeehm la

⁷ Maanigeekaab, cha ti li gee təb. Ba pu? u cha binib gee təb na le ye Uwumbər. Unii umək gee unaabitiib na, u ye Uwumbər aabo la, ki nyi Uwumbər. ⁸ Uwumbər ye ngeehm la. Nima pu na, unii u kaa gee unaabitiib na, waa nyi Uwumbər. ⁹ Uwumbər nan tun ni Ujapənbaal dulnyaa wee ni ke ti nan kan liməfal li kaa kpa ndoon na u pu. Nimina le mək timi ke u gee timi. ¹⁰ Ngeehm aa ye ke timi le gee Uwumbər. Ngeehm ye ke Uwumbər le gee timi, ki tun ni Ujapən dulnyaa ni, u nan sil timi aasisiyyaan ki di ubaa toor kitork tii Uwumbər, timi aatunwanbir pu. Uma pu, le Uwumbər ga di cha pinn timi.

¹¹ Maanigeekaab, Uwumbər aah gee timi sakpen kina na, ni ɣan ke ti mu li gee təb. ¹² Unii ubaa aa kee kan Uwumbər. Ti yaa gee təb kan, Uwumbər bi ti ni la, nima le ti gee təb mbaməm, waah ban pu na.

¹³ Tə, u tii timi Waafuur Nyaan. Nima le cha ti bee ke ti bi u ni, u mu bi ti ni. ¹⁴ Tinimbil nan kan Uwumbər Aajapən, le

ti jin seeraa ke Ute tun ni u dulnyaa wee ni, ke u nan gaa dulnyaa ni aanib lii. ¹⁵ Unii umək len binib aanimbil ni ke Yesu le ye Uwumbər Aajapən na kan, Uwumbər bi u ni la, u mu bi Uwumbər ni. ¹⁶ Ti nyi Uwumbər aah gee timi pu na, ki pak ke u gee timi la.

Uwumbər ye ngeehm la. Unii umək gee binib n-yoonn məmək na, u bi Uwumbər ni la, Uwumbər mu bi u ni. ¹⁷ Ti gee binib mbaməm ke ti li kpa lipobil bundaln Uwumbər ga ji binib tibər na. Ba pu? Yesu aah bi pu na, ti mu bi kina le dulnyaa wee ni. ¹⁸ Unii u gee Uwumbər na aa san ijawaan. Unii yaa kpa ngeehm mbaməm kan, ngeehm ngbaan nyan ijawaan u ni. Unii u san ijawaan na aa gee Uwumbər mbaməm; ijawaan ye falaa la.

¹⁹ Uwumbər le nan puen gee timi. Nima pu le ti mu gee u. ²⁰ Unii yaa len ke u gee Uwumbər ki yaa nan una aabo kan, u ye unyaməndaan la. U yaa kaa gee una aabo u unimbil waa u na kan, u ga ɣa kinye ki li gee Uwumbər u unimbil aa waa u na? ²¹ Yesu aah nan tuk timi pu na le ye ke: unii u gee Uwumbər na, u li gee una aabo mu.

5

Taah nyanj dulnyaa aabimbin pu na

¹ Unii umək pak ke Yesu ye Kristo u gaa timi lii na, udaan ngbaan ye Uwumbər aabo la. Unii umək gee ubo aate na, u ga li gee waabo mu. ² Ti yaa gee Uwumbər ki kii waaməb kan, nima le cha ti nyi ke ti gee waabim. ³ Ti yaa gee Uwumbər kan, naatataa le ye ke ti kii waaməb. Le waaməb aa pəə. ⁴ Ba pu? binib bimək ye Uwumbər aabim na nyanjni dulnyaa aatəŋ. Taah gaa Yesu ki kii na, nima le cha ti nyanjni dulnyaa aatəŋ. ⁵ Ulaa nyanjni dulnyaa aatəŋ? Unii umək pak ke Yesu ye Uwumbər Aajapən na, uma le nyanjni dulnyaa aatəŋ.

Yesu Kristo aaseeraadam

⁶ Yesu Kristo le ye u nan dan dulnyaa wee ni na, le Jənn muin u nnyun ni. Baah nan ku u na, le waasin nyan. Naa ye ke Jənn muin u nnyun ni baanja la, bi nan ku u ki kpee, le waasin nyan. Uwumbər Aafuur Nyaan mək timi ke nimina ye mbamən la; ba pu? Nfuur Nyaan ye mbaməndaan la. ⁷⁻⁸ Jənn nan muin Yesu nnyun ni. U nan kpo, le waasin nyan. Nimina le mək ke u ye Uwumbər Aajapən. Nfuur Nyaan ngbaan mu mək ke u ye Uwumbər Aajapən. ⁹ Kina le Uwumbər ji seeraa ki mək ke Yesu sil ye Ujapən. Ti pak binib aaseeraa la. Uwumbər aaseeraa jer binib yoo. ¹⁰ Unii umək gaa Uwumbər Aajapən ki kii na, u pak Uwumbər aah len pu na. Unii umək kaa pak Uwumbər aah len pu na, u yin Uwumbər unyaməndaan la; kinye pu? waa pak Uwumbər aah len

Ujapoon aabor pu na. ¹¹ Uwumbor aah len pu na le ye ke u tii timi limofal li kaa kpa ndoon na, ke limofal ngbaan bi Ujapoon ni. ¹² Unii umak kpa Uwumbor Aajapoon na le kpa limofal ngbaan. Unii umak kaa kpa Uwumbor Aajapoon na aa kpa limofal ngbaan.

Limofal li kaa kpa ndoon na

¹³ M nnee tibor tee tii nimi bi gaa Uwumbor Aajapoon ki kii na, ke ni bee ke ni kpa limofal li kaa kpa ndoon na. ¹⁴ Ti kpa lipobil ki mee Uwumbor ki bee ke ti yaa mee u tiwan ni ye waagehn na kan, u nun timi aameel la. ¹⁵ Ti yaa bee ke u nun timi aameel kan, ti bee ke ti kan taah mee u tiwan ni na la.

¹⁶ Unii yaa kan una aabo tun titunwanbir ti kaan cha u kpo na kan, u ga mee Uwumbor tii u. Le Uwumbor ga tii u limofal. Binib bi tun titunwanbir ti kaan cha bi kpo na, Uwumbor ga tii bi limofal. Le titunwanbir ti cha binib kpo na mu bi. Maa len ke ni li mee Uwumbor tii binib bi tun titunwanbir ngbaan na. ¹⁷ Lituln limak kaa nan na po ye titunwanbir la. Titunwanbir ti kaan cha binib kpo na mu bi.

¹⁸ Ti nyi ke unii umak ye Uwumbor aabo na aa ki tun titunwanbir; ba pu? Uwumbor Aajapoon kii u, le kinimbony aan nmaa na u nibaa.

¹⁹ Ti nyi ke ti ye Uwumbor aabim la, ki nyi ke dulnyaa aanib mamak bi kinimbony aarjaal ni la.

²⁰ Ti nyi ke Uwumbor Aajapoon nan dan ki nan tii timi nlan ke ti bee Uwumbor; u ye Uwumbor bamonn na la. Ti bi Ujapoon Yesu Kristo ni, nima le ti bi Uwumbor bamonn mu ni. Uma le ye Uwumbor bamonn, ni limofal li kaa kpa ndoon na daan.

²¹ Maabim, ni nyan nibaa njwaa ni man.

Lelee aagban̄ ki JÖNN ŋmee ki na

¹ Min Jönn u ye uninkpel na le ŋmee tibər tee tii nimi Yesu aanib, nimi bi Uwumbər nyan bi na. M gee nimi mbaməm la. Naa ye min baan̄ja le gee nimi. Binib bimək nyi mbamən na mu gee nimi. ² Mbamən pu, le ti gee nimi. Mbamən ngbaan bi tisui ni, ki ga li bi ti chee n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

³ Tite Uwumbər, ni Yesu Kristo u ye Tite Uwumbər Aajapəən na, ga ter timi, ki san timi kinimbaak, ki tii timi nsuudoon, ki cha ti li dii mbamən aasan, ki li gee təb.

Mbamən ni ngeehm

⁴ M kan ke ni ponn ni bibaa dii mbamən aasan, Tite Uwumbər aah tuk timi pu na. Le ni ŋa mi mpopiin sakpen. ⁵ Yesu aanib, m gan̄ nimi, cha ti məmək li gee təb man. Maa ŋmee nkaal pəən tii nimi. Taah nan piin ki dii Yesu aasan na, ti nan ŋun nkaal ngbaan la, le ki di nan saa din. ⁶ Ti yaa gee Uwumbər kan, naatataa le ye ke ti li keei waaməb. Naah nan piin ki dii Yesu aasan na, ni nan ŋun nkaal ngbaan la, le ki di nan saa din. Nkaal ngbaan le ye ke ti li gee təb n-yoonn məmək.

⁷ Biŋmaŋmannim chuun dulnyaa wee ni ki wiir. Bi len ke Yesu Kristo aa nan kpaln unii ki dan dulnyaa wee ni. Bima le ye biŋmaŋmannim ki ye Kristo aadim. ⁸ Li nyi man, taa cha nimi aatuln bee yəli. M ban ke ni kan naah tun lituln li na aapiin məmək la.

⁹ Unii umək kaa beenin dii Kristo aabər, ki di tibəyayan kpee ti pu na kan, waa gaa Uwumbər. Unii umək beenin dii Yesu aabər na kan, u gaa Tite Uwumbər ni Ujapəən məmək la. ¹⁰ Unii yaa dan ni chee ki joo ni tibər ti kaa ye Kristo aabər na kan, ni taa cha u koo ni nido. Hali ni taa doon u. ¹¹ Unii u doon u na kpaln ubakaatə le na.

Kookoo aabər

¹² M kpa tibər sakpen ki ban m tuk nimi; m mu aa ban m ŋmee ti kigban̄ kee ponn ni. M dak ke m ga mann nimi, ki len ni chee, aan ti li kpa mpopiin mbaməm.

¹³ Ninaabitüib bi Uwumbər lee bi na dooni nimi la.

Taataa aagbanj ki JÖNN ηmee ki na

¹ Min Jönn u ye uninkpel na dooni si, njögeehn Gayus. M gee si mbaməm la.

² Njögeehn, m mee Uwumbər tii si, ke aa li kpa laafee, ki kani tinyoor, ke saawiin aah kpa tinyoor Uwumbər chee pu na.

³ Tinaabitiib bibaa dan do, ki nan tuk mi saah dii mbaməm pu na. Le ni ηja mi mpopiin sakpen a. Aa sil dii mbaməm la.

⁴ M yaa ηun ke maabim dii mbaməm kan, ni ηani mi mpopiin la. Nibaa aa bi ki ηani mi mpopiin ki jer kina.

⁵ Njögeehn, m nyi ke aa ter Yesu aanib bi ye bicham na n-yoonn məmək; saah kaa nyi bi na mu, aa ter bi la. Saah ηani kina na, aa ηani mbaməm la. ⁶ Bi tuk m ni Yesu aanib bi bi do na saah gee bi pu na. Aa pək aabaa, ki li beenin ter bi baasachuln ponn ni. Ter bi Uwumbər aah ban pu na. ⁷ Yesu pu, le bi chuun tuk binib waabər, kaa gaal tiwan nibaa binib bi kaa dii Yesu aasan na chee.

⁸ Nima pu, ni ηan ke timi bi dii Yesu aasan na li ter bi. Ti yaa ter bi kan, ti ter bi ke bi tuk binib Yesu aabər ti ye mbamən na la.

⁹ M nan ηmee tibər tibaa tii Yesu aanib. Le Diotrefes aa gar ti. U ban ke u li ye Yesu aanib aayidaan. ¹⁰ U len tibəbir ki geei inyamən paani timi. Waah ηja kina na, waa faar. Tinaabitiib yaa dan kan, waa channi bi tichann. Binib bi ban ke bi chann bi tichann na, u kiir bi, kaa kii, ki ban ke u jenn nyan bi Yesu aanib ponn ni. M yaa fuu ni kan, m ga baa u waah ηani pu na, aan ti nyan mpaan pu.

¹¹ Njögeehn, taa dii unii u kaa ηan na aataabuu. Li dii unii u ηan na aataabuu. Unii umək ηani ni ηan na kan, u ye Uwumbər yoo la. Unii umək ηani ni kaa ηan na kan, waa nyi Uwumbər.

¹² Binib məmək pak Demetrius. Waah dii mbamən aasan pu na le mək ke u ye unii. Ti mu pak u. Aa bee ke taah len pu na, ti gbii la.

Kookoo aabər

¹³ M kpa tibər sakpen, ki ban m tuk si. Maa ban m ηmee ti kigbanj kee ponn ni. ¹⁴ M dak ke ni yaa kpee siib kan, m ga kan si, ki len aa chee.

¹⁵ Uwumbər tii si nsuudoon.

Yesu aanib bi bi do na dooni si. Aa doon Yesu aanib bi bi aa chee na məmək ubaabaa tii timi.

Kigban̄ ki JUUD ŋmee ki na

¹ Min Juud, u ye Yesu Kristo aatutunn, ni Jems aanaal na le ŋmee tibor tee tii nimi bi Uwumbor lee nimi na. U gee nimi, ki joo nimi Yesu Kristo pu la.

² M mee Uwumbor ke u moo san nimi kinimbaak, ki tii nimi nsuudoon, ki cha ni li gee tob mbamom.

Bibiindam aah ŋani pu na

³ Maanigeekaab, nnimbil nan man ke m ŋmee kigban̄ ki tuk nimi Uwumbor aah gaal timi lir pu na aabor tii nimi. M mu aa ŋmee kina; ba pu? ni muk mi ke m ŋmee kigban̄ ki gan̄ nimi ke ni li pōoni nibaa ki li joo Uwumbor aabor, ki yii binib bi bii ti na. Uwumbor le nan di tibor ngbaan tii waaninyaam. Ubaa taa kpeln ti. ⁴ Budabu cha m gan̄ni nimi kina na le ye ke binib bibaa nan koo ni nikaasisik ni, ki ŋmanni nimi. Baa san Uwumbor. Bi len ke Uwumbor aah di cha pinn timi pu na, ti yaa gōr kidagook kan, waan daa titafal. Bi yii Tidindaan Yesu Kristo. Uma baanja le ye Tidindaan. N-yaayoonn na, Uwumbor aabonabtiib nan ŋmee ke Uwumbor ga daa bibiindam ngbaan aatafal.

⁵ Ni nyi maah ga tuk nimi pu na mōmōk. Le m ban m teer nimi. Uwumbor nan nyan Israel yaab Ijpt aatiŋ ni ki gaa bi lii. Le u mu nan ku bi ponn ni binib bi kaa gaa u ki kii na.

⁶ Teer man, Uwumbor aatuuntiib bi nan di cha Uwumbor aah tii bi lituln li na, ki nyan ni bido paacham na aabor: Uwumbor nan buu bi tikululn ti baan ŋmaa buur ti na, ki di bi ŋa mbōmbōon mu bi kitin̄ aataab na ni, ki nan saa nwiin mundaln u ga ji bi tibor ki siin bi ntafadaan na. ⁷ Teer man, Sodom ni Gomora aatim, ni itingbaan na aanib bi nan gōr kidagook, ki mu yii bipiib ki ban bijab na aabor. Uwumbor nan daa bitafal, ki di bi ŋa mmii mu kaan junn na ni, ni le ye nsurm ki tii titunwanbirdam mōmōk.

⁸ Le bibiindam bi bi nikaasisik ni na aa gar nsurm ngbaan. Bi mu ŋani ke binib ngbaan aah nan ŋani pu na la. Bi len ke bi dan̄ tidan̄ ti mōk bi ke bi gōr kidagook, ki seei Uwumbor aatuuntiib, ki taa kii unii ubaa aamōb na. ⁹ Maikel u ye Uwumbor aatuuntiib aaninkpel na aa nan gee ke u sii kinimbōŋ. U ni kinimbōŋ nan kpak kinikpakpak Moses aawon pu, ke ulau ga yoor u. Maikel mu aa gee ke u sii kinimbōŋ ki bii ki. U nan pō bui ki ke, “Uwumbor li kae sl.” ¹⁰ Bibiindam ngbaan ma seei Uwumbor aatuuntiib la, kaa nyi baah bi pu

na. Bi ŋani bisui aah gee pu na, ke ipeel i kaa dak ilandak na aah ŋani pu na. Nima le Uwumbor ga daa bitafal. ¹¹ Tibōbir bi bi pu la. Bi yii Uwumbor aamōb ke Keenn aah nan yii pu na. Bi mōk binib mmōkm mu kaa ŋan na ŋimombil pu, ke Balaam aah nan ŋa pu na. Bi yii baaninkpiib aamōi ke Kora aah nan yii pu na. Uwumbor ga bii bi mu. ¹² Ni yaa kpaan ni ji tijikaar Uwumbor aadiik ni kan, bi sak nikaasisik ni ke tijōŋ aah likr libōkul pu pu na; ba pu? bi kpaan ji ni chee, kaa san Uwumbor. Bi ban ke bi kpiin bibaa baanja la. Baa kpa tinyoor. Bi naahn utaal u yun ki bōln ki joo ni libuln kaa nu na la; ki naahn isui i kaa lu ŋisubil ki kpo ki kpukr lir na la. ¹³ Bi tun inimōon aatuln la, ki naahn nnyusakpenn aanyunkpenn ti ŋani tipupukr ni tijōŋ nnyun aagbaan na la, ki ki naahn ŋin̄mabil ŋi kaa chuun ŋaasan ni na. Uwumbor ga di bi ŋa mbōmbōon ni, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁴ Tō, Enok, u nan ye Adam aayaabisōsk lolooob na, nan puun len Uwumbor aah ga ŋa bibiindam ngbaan pu na ke, “Li pel man, Uwumbor ni waatuuntiib ŋichur kipiik ga dan ¹⁵ ki nan ji binib mōmōk tibor, ki ga bii titunwanbirdam mōmōk; ba pu? bi yii Uwumbor; ki tun titunwanbir waah kaa gee pu na, ki len tibōbir u pu.”

¹⁶ Bibiindam ngbaan ŋulni n-yoonn mōmōk; tiwan nibaa aa mō bi chee. Bi dii tiwan ni kaa ŋan na aakpeek, ki len mpōon pu ki kpa kipupuk, ki pak biwankpadam, ŋimombil pu.

Nsurm ni nsakm aabōr

¹⁷ Maanigeekaab, teer man Tidindaan Yesu Kristo aakpambalb aah nan tuk nimi pu na, ¹⁸ ke kookoo aayoonn ni, binib ga li bi ki ŋani bininyaam mbōnyun, ki dii tiwan ni kaa ŋan na aakpeek, Uwumbor aah kaa gee pu na. ¹⁹ Binib ngbaan yakr Yesu aanib la, ki dii bisui aah gee pu na, kaa kpa Uwumbor Aafuur Nyaan. ²⁰ Maanigeekaab, naah gaa Uwumbor aabōr ti ye chain na pu na, ni li moo dii waasan mbamom, ki li mee u Waafuur Nyaan aapōon pu, ²¹ ki li ye binib bi Uwumbor ga li gee bi na, ki kii buyoonn Tidindaan Yesu Kristo ga tii timi limōfal li kaa kpa ndoon na, waanimbaasaln pu na.

²² Binib bibaa joo beeni la. San bidam kinimbaak man, ²³ ki ter bibaa mu ke bi ŋmar ki nya ntafadaan ni. San bibaa mu kinimbaak man, ki li nan baatunwanbir ti ŋa bi tijōŋ na, ki li san ijawaan baatunwanbir taa doo nimi.

Kipak aameel

²⁴ Uwumbor u wiin chain na ga li ŋmaa joo nimi, ni taa lir, ki ga ŋmaa di nimi siin unimbiin ni, le ni ga li kpa mpopiin sakpen, kaan li kpa taani ubaa. ²⁵ Uwumbor baan baanja le bi. Tidindaan Yesu Kristo pu

le u nyan timi ntafadaan ni, ki gaa timi
lii. Uwumbər le yeh nnyuŋ, ni mpakm, ni
mpəən məmək, ni tiwan məmək, n-yoonn
mu jer na, ni dandana wee, ni n-yoonn mu
kaa kpa ndoon na. Amii.

TIBOKPIIRKAAN (REFELEESIONN)

¹ Tibor tee le Uwumbor nan tuk Yesu Kristo ke u nan kpiir tuk waatutum. Ti ye tibor ti ga na woween na la. Le Yesu nan tun waatuun ke u buen waatutum Jonn chee ki ti tuk u tibor ngbaan. ² Uwumbor ni Yesu Kristo aah tuk Jonn tibor ti, ki mak u tiwan ni na, le u nmeee ni mamak kigban ponn ni. ³ Unii u karn Uwumbor aabor timina binib aanimbil ni na, Uwumbor aanyoor bi u pu. Binib bi nun ki na taah len pu na, Uwumbor aanyoor bi bi mu pu. Ba pu? buyoonn tibor tee ga nan na aa ki daa.

U doon Yesu aanib bi bi ntim mulole ni na

⁴⁻⁵ Min Jonn le nmeee kigban kee ke m tii Yesu aanib bi bi Asia aatim mulole ni na. Uwumbor u nan bi, ki beenin bi, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ni Waafuur mulole mu bi waaborjal chee na, ni Yesu Kristo, na tinyoor na ni pu, ki tii nimi nsu-udoon. Yesu Kristo len mbamɔn, ki puen fikr nkun ni, ki ye dulnyaa wee ni aaborb aayidaan.

U gee timi la, ki di waasin finn timi, ki nyan timi titunwanbir ni, ki gaa timi lii, ⁶ ki na timi waanaan ni aanib bi ye bitotoorb na, ke ti li tun lituln tii Ute Uwumbor. Uma Yesu le ye uyimbidaan, ki kpa mpɔɔn mamak n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

⁷ Lik, u ga dii ntaalngbam ni ki dan. Binib mamak aanimbil ga kan u. Binib bi nan saa u na mu ga kan u. U pu, le njinibol njimok bi dulnyaa wee ni na ga wii. Ni ye mbamɔn la. Amii.

⁸ Tidindaan Uwumbor, u yeh mpɔɔn mamak, ki nan bi, ki beenin bi, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na le len ke uma le ye Alfa ni Omega, * mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan.

Yesu aah kpiir ubaa mak Jonn pu na

⁹ Min Jonn u ye nina aabo na, m ni nimi kpaan ki ji falaa ni suklaa Yesu pu, ki ye waanaan ni aanib. Uwumbor aabor ni Yesu aabɔnyaan tee pu, le bi nan di mi kaan lidikl li bi yin li ke Patmos na pu. ¹⁰ Tidindaan aakpaakool daal le Uwumbor Aafuur Nyaan nan fir m pu. Le m nun nneel sakpiin len mpuwɔb ke kakaan na, ¹¹ ki bui mi ke, “Nmeee saah ga kan pu na kigban ni, ki di kigban ngbaan tun Yesu aanib bi bi Asia aatim mulole ni na chee, bi bi Efesus aatin ni, ni Simina aatin ni, ni Pegamum aatin ni, ni Tiataira aatin ni, ni Sadis aatin ni, ni Filadelfia aatin ni, ni Laodisea aatin ni na.”

* 1:8 : Alfa ni Omega aataataa le ye mpiin ni ndoon.

† ke “isui i lu njisubil ni mo sakpen na aasaak.”

¹² Le m fenn lik ke m bee udaan u len m chee kina na. Maah fenn na, le m kan salmaa aawan ni pu karyaa tiib tɔrni na tiwan nilole, ¹³ ni unii u naahn Unibɔn Aabo na, bi bikaasisik ni, ki pee libokul li pii utaafar na, ki buu salmaa aagbapapaln ubinj chee.† ¹⁴ Uyil ni waayikpir piin chain, ke tikokonn na. Unimbil wiin ke mmii na. ¹⁵ Utaafar mu wiin ke baah pur tikur ti mmii ni na aah wiin pu na. Uneel mu fuuk ke bunyɔb sakpen aanyun na. ¹⁶ Le u joo injmabi ilole unjagii ni. Kijaak aajuk ki ka njipepel mamak njilee na mu bi umɔb ni. Unimbil wɔb wiin chain, ke nwiin aah wiin chain pu nwiin pu na. ¹⁷ Maah kan u na, le m lir gbaan unimbiin ni ke maah kpo le na. Le u di unjagii paan m pu, ki bui mi ke, “Taa san ijawaan. Min le ye mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan. ¹⁸ Min le ye umɔfadaan. M nan kpo, le ki fikr, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ki joo nkun ni kitekpiitin aasaafi tiib. ¹⁹ Nima pu na, nmeee saah kan pu na, ki nmeee naah bi pu dandana wee na, ki nmeee naah ga nan na pu n-yoonn mu choo na na. ²⁰ Saah kan injmabi ilole i njangii ni, ki kan salmaa aawan ni pu karyaa tiib tɔrni na tiwan nilole na, naatataa le ye ke injmabi ilole ngbaan si maanib bi bi ntim mulole ngbaan ni na aatuuntiib aasisiiaayan. Karyaa tiib aah tɔrni tiwan ni pu, aan ni ye nilole ngbaan mu si maanib bi bi ntim mulole ngbaan ni na aasisiiaayan.

2

Efesus aatin aanib aabor

¹ “Nmeee kigban tii maanib bi bi Efesus aatin ni na aatuun ke min Yesu u joo injmabi ilole ngbaan njangii ni, ki chuun salmaa aawan ni pu karyaa tiib tɔrni na tiwan nilole na aakaasisik ni na le len tibor timina: ² M nyi naah tun lituln linimaln pu na, ki nyi naah kpa limor pu na, ki nyi ke ni yii bibiindam, ke ni lik binib bi njmanni ke bi ye maakpambalb kaa ye na aabimbin aah bi pu na, ki bee ke bi ye binmanmannim la. ³ Ni kpa limor la. M pu, le ni ji falaa, kaa bakr: ⁴ Tɔ, m mu galn nimi; ba pu? naa ki gee mi ke naah nan gee mi njan pu na. ⁵ Teer man naah nan bi pu, kaa ki bi kina dandana wee na, ki kpeln nimi aabimbin man, ki ki li njan ke naah nan njan njan pu na. Ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, m ga dan ni chee ki nan chuu nyan nimi aakaryaana ngbaan, le naan ki li ye maanib. ⁶ Tɔ, ni mu nan Nikolas aanib aah tun pu na. Naah nan baatuln na, nima le njan; m mu nan baah tun pu na.

⁷ “U kpa litafal na kan, u nun Uwumbor Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

† 1:13 : Lik Daniel 7.13; 10.5.

* 2:7 : Paradais aataataa le ye

“Unii umök nyanj na, m ga cha u moo limofal aasubil nj bi Uwumbör do, aan bi yin nima chee ke Paradais* na.

Simina aatij aanib aabör

⁸ “Nmee kigbanj tii maanib bi bi Simina aatij ni na aatuun ke min Yesu u ye mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan, ki nan kpo ki ki fikr na le len tibör timina: ⁹ M nyi naah ji falaa sakpen pu na, ki ye bigiim pu na; ni mu tee ye biwankpadam le Uwumbör chee. M nyi binib bibaa aah sii nimi pu na. Bi len ke bi ye Juu yaab, le kaa ye; ni ye kinimbörj aanib la. ¹⁰ Ni ga ji falaa dandana wee; ni mu taa san ijawaan man. Kinimbörj ga di ni ponn ni bibaa ja kiyondiik ni, aan ni kan ntöj, le ni ga ji falaa iwiin kipiik. Ni li dii maasan mbamöm ki nan saa nkundaal man. Le m ga nan tii nimi lipal li ye limofal li kaa kpa ndoon na.

¹¹ “U kpa litafal na kan, u njun Uwumbör Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

“Unii umök nyanj na aan kan lelee aakun.

Pegamum aatij aanib aabör

¹² “Nmee kigbanj tii maanib bi bi Pegamum aatij ni na aatuun ke min Yesu u kpa kijaak aajuk ki ka njepel mömök njilee na le len tibör timina: ¹³ M nyi naah bi nin chee na, ke ni bi kitinj ki ye kinimbörj aatij na ponn ni la. Ni mu beenin si nchanj ni la, kaa yii mi. Buyoonn bi nan ku maaseeraadaan bamönn Antipas nikaasisik ni, kinimbörj aah bi nin chee na, naa nan yii mi. ¹⁴ Tö, m mu galn nimi tibör tibaa pu. Ba pu? Ni ponn ni bibaa joo Balaam aamök; uma le nan mök Ubör Balak waah ga ja pu ki tönj Israel yaab bi ti njöm libaawol aanann, ki gör kidagook, aan Uwumbör daa bitafal na. ¹⁵ Binib bibaa mu bi ni ponn ni, ki njani kina, ki dii Nikolas aanib aamök kina. ¹⁶ Nima pu na, kpeln nimi aabimbin man. Ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, m ga fuu ni mala, ki di kijaak aajuk ki bi mmöb ni na jan binib ngbaan.

¹⁷ “U kpa litafal na kan, u njun Uwumbör Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

“Unii umök nyanj na kan, m ga tii u tijikaar ti bör aan bi yin ti ke mana† na, ki ga tii u litakpapiln li liyimbipöln njmee li pu na. Ubaa aan li nyi liyimbipöln ngbaan; unii u gaa li na baanja le ga li nyi.

Tiataira aatij aanib aabör

¹⁸ “Nmee kigbanj tii maanib bi bi Tiataira aatij ni na aatuun ke min Uwumbör Aajapöon u kpa njinimbil nj wiin ke mmii na, ni titaafar ti wiin ke baah pur tikur ti mmii ni na aah wiin pu na le len tibör timina: ¹⁹ M nyi naah tun pu na, ki gee binib pu na, ki gaa mi ki kii pu na, ki kpa limör pu na, ki tun lituln dandana wee ki jer naah nan tun njan

pu na. ²⁰ Tö, m mu galn nimi; ba pu? ni njmin ki lik Jesebel, upii u len ke u ye Uwumbör aabönabpii kaa ye na. U njmanni maatutum, ki tuk bi ke bi yaa gör kidagook ki njman libaawol aanann kan, naa bir. ²¹ M tii u njan ke u kpeln waabimbin, u mu aa ban u di cha kidagook aatuln. ²² U ni binib bi dii ki gör kidagook na yaa kaa kpeln baabimbin ki di cha waatuln kan, m ga cha bi ji falaa sakpen, ²³ ki ga ku waabim mu. Le maanib bi bi njepel mömök na ga bee ke min le nyi bisui ni aah bi pu na. M ga tii ni ponn ni unii mömök waatuln aah njepur pu na.

²⁴⁻²⁵ “Tö, nimi bibaa mu bi Tiataira aatij ni, kaa dii Jesebel ngbaan aamök, kaa bae kinimbörj aatuln li bi yin li ke ‘tibör ti nyoo na.’ Nimi le m len ke ni li joo naah kpa tibör ti na, ki nan saa bundaln m ga fuu ni na. Maan bui nimi ke ni ja tiwan nibaa ki kpee. ²⁶ Binib bimök nyanj ki tun maatuln n-yoonn mömök na, m ga tii bi tininkpir bi li joo njinibol na, ke maah gaa Nte Uwumbör chee tininkpir pu na. ²⁷ Le bi ga li joo nj mpöon pu, ki gbaa wii nj yak yak ke tiyagr aabuul na.† ²⁸ M ga tii bi lijnmbil naanyuun mu.

²⁹ “U kpa litafal na kan, u njun Uwumbör Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

3

Sadis aatij aanib aabör

¹ “Nmee kigbanj tii maanib bi bi Sadis aatij ni na aatuun ke min u kpa Uwumbör Aafuur mulole ki joo njmabi ilole njjaal ni na le len tibör timina: M nyi naah tun pu na, ki nyi ke ni naahn ke ni kpa limofal pu na, ki mu tee kpo. ² Fiin man, ki toor nimi aabimbin, ki dii Uwumbör mbamöm ki jer naah dii u pu dandana wee na; nimi aatuln aa gbiin Uwumbör aanimbil. ³ Nima pu na, teer man naah nan njun Uwumbör aabör ki gaa ti pu na. Ni li kee ti man, ki kpeln nimi aabimbin. Ni yaa kaa finn ngeen pu kan, m ga dan ni chee ke unaayuk aah ga dan pu na. Naan li nyi buyoonn m ga dan ni chee na. ⁴ Tö, ni ponn ni bibaa bi Sadis aatij ponn ni, kaa tun titunwanbir. Bima le ga chuun m chee paacham, ki pee njbökipiin; ba pu? bi njepur kina. ⁵ Unii umök nyanj na, m ga peen u libökupiln. Maan chuu ber waayimbil limofal aagbanj ni. M ga len ke u ye maanii, Nte Uwumbör ni waatuuntiib aanimbiin ni.

⁶ “U kpa litafal na kan, u njun Uwumbör Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

Filadelfia aatij aanib aabör

⁷ “Nmee kigbanj tii maanib bi bi Filadelfia aatij ni na aatuun, ke min Yesu u ye chain,

† 2:17 : Mana ye tijikaar ti Uwumbör nan tii Israel yaab buyoonn ni ban ni nteersakpiin ni kaa kpa nibaa bi ji na. Lik Nnyam 16.33. † 2:27 : Lik Ilahn 2.8-9.

ki ye mbamɔn, ki kpa Ubɔr David aasaafi na, yaa piir mbisamɔb kan, ubaa aan ŋmaa piin mu; m yaa piin mu mu kan, ubaa aan ŋmaa piir mu, ⁸ min le len tibɔr timina: M nyi naah tun pu na. M bee ke ni kpa mpɔɔn siib. Ni joo maabɔr, kaa yii maayimbil. M piir mbisamɔb tii nimi, le ubaa aan ŋmaa piin mu. ⁹ M ga cha kinimbɔŋ aanib bi mɔn nnyamɔn ke bi ye maanib, kaa ye na, dan ni chee ki nan gbaan kitin ninimbiin ni, ki bee ke m gee nimi la. ¹⁰ Ni kii maabɔr, ki kpa limar: Nima pu na, m mu ga li lik nimi, ki nyan nimi falaa u ga pii dulnyaa aanib mɔmɔk ki tɔŋ bi na ni. ¹¹ M ga gir ni mala. Ni li beenin dii maasan mbamɔn ke naah dii pu dandana wee na, ubaa taa lej nimi aapiin nsan ni. ¹² Unii umɔk nyan na, m ga ŋa u jatɔk Maawumbɔr Aadichal ni, le u ga li bi nima n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. M ga ŋmee Maawumbɔr aayimbil, ni waatiŋ ki ye Jerusalem pɔɔn ki ga nyan ni u chee paacham na aayimbil u pu. M ga ki ŋmee maayimbipɔln mu u pu.

¹³ “U kpa litafal na kan, u ŋun Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

Laodisea aatiŋ aanib aabɔr

¹⁴ “Ŋmee kigbaŋ tii maanib bi bi Laodisea aatiŋ ni na aatuun ke min Yesu u ye mbamɔn, ki len ibamɔn, ki ye Uwumbɔr aah nan naan tiwan ni mɔmɔk na aayidaan na, le len tibɔr timina: ¹⁵ M nyi naah tun pu na; naa soon kaa ton mu; m ba ga li gee ke ni li soon, bee ni li ton. ¹⁶ Ni bi ke kinyubɔɔk ki kaa ton kaa soon mu na la; nima pu le m ga tii nimi mɔmɔb ni lii. ¹⁷ Ni len ke ni ye biwankpadam ki kan liwangol kaa lann nibaa, kaa tee nyi ke ni kpa kinimbaak, ki ye bigiim, ki ye bijoom, ki si niŋmeen la. ¹⁸ Nima pu na, m sur nimi ke ni daa m chee salmaa u bi di pu mmii ni aan u ŋa chain na, aan ki sil li ye biwankpadam; ki daa m chee tiwanpeenkaan ni piin na ki di peen, aan binib taa ki kan naah si niŋmeen pu na; ki daa m chee linimbil aanyɔk ki di mee ninimbil aan ki likr. ¹⁹ Maah gee binib bimɔk na, m sur bi ki dar bitafal. Nima pu na, cha ninimbil li man aan ni kpeln nimi aabimbin man. ²⁰ Li pel man, m si mbisamɔb chee ki kpaar jaaleŋ. Unii umɔk ŋun maaneel ki piir tii mi na, m ga koo ni u chee, ki nan ji u chee tijaakaar, u mu ga ji m chee. ²¹ Unii umɔk nyan na, m ga cha u kal m chee maabɔrjal pu, ke m mu aah nan nyan pu ki kal Nte Uwumbɔr chee waabɔrjal pu pu na.

²² “U kpa litafal na kan, u ŋun Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.”

4

Paacham yaab aah dooni Uwumbɔr pu na

¹ Waah len ti doo na, le m kan Uwumbɔr do aabisamɔb piir. Le nneel mu naahn kakaan ki len m chee njan na le len ke, “Dan paacham do, le m ga mɔk si budabu ga sil ŋa n-yoonn mue aapuwɔb na.” ² Libuul ngbaan ni le Uwumbɔr Aafuur Nyaan yoor mi buen paacham. Le m ti kan libɔrjal si Uwumbɔr do; ubaa mu ka li pu. ³ U ka li pu na wiin chain ki piin, ki man. Waakpi-manja u ye likal na mu lur goln libɔrjal ngbaan. ⁴ Le ŋijal moninko ni ŋinaa mu si gob libɔrjal ngbaan. Bininkpiib moninko ni binaa mu ka ŋijal ngbaan pu, ki pee tiwan-piln, ki chik salmaa aayikpupur. ⁵ Libɔrjal ngbaan chee moor lak lak ke utaal aah moor pu na, kifook mu faa ke utaal aah tar pu na. Karyaa bilole mu wiin libɔrjal ngbaan aanimbiin ni, ki ye Uwumbɔr Aafuur mulole la. ⁶ Libɔrjal aanimbiin ni wɔb naahn nnyusakpem, ki wiin chain ke kinimbilik aah wiin pu na.

Le tiwanfuurkaan ninaa mu si gob libɔrjal ngbaan. Tiwanfuurkaan ngbaan aanimbiin ni, ni nipuwɔb mu nan ye ŋinimbil ŋmeen la. ⁷ Le nibaa naahn uchinn, nibaa mu naahn naajabo, nibaa mu aanimbil wɔb naahn unii la, nibaa mu naahn libɔrwiin li laani na. ⁸ Ni mɔmɔk nan kpa ifeen iloloob, ki mu nan kpa ŋinimbil tiwon mɔmɔk pu. Nwiin pu ni kinyeek mɔmɔk, naa fuur; n-yoonn mɔmɔk ni len ke, “Chain, chain, Tidindaan Uwumbɔr u yeh mpɔɔn mɔmɔk na ye chain la.

U nan bi, ki beenin bi,
ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

⁹ Tiwanfuurkaan ninaa ngbaan le len kina, ki di mpakm, ni lisi, ni idoon tii Uwumbɔr u ka libɔrjal pu, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ¹⁰ Tiwanfuurkaan ngbaan aah len kina na, le bininkpiib moninko ni binaa ngbaan gbaan Uwumbɔr u ka libɔrjal pu ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na aanimbiin ni, ki doon u, ki di baasalmaa aayikpupur bil waabɔrjal taab, ki len ke,

¹¹ “Tidindaan Uwumbɔr, si le ŋeer ke ti pak si, ki nyuŋ si,
ki ŋeer aa li kpa mpɔɔn;
ba pu? si le naan tiwan mɔmɔk.
Saageehn pu le aa nan naan tiwan mɔmɔk.
Saageehn pu le ni mɔmɔk bi.”

5

Kigbaŋ ni Upihbo na

¹ Le m kan Uwumbɔr u ka libɔrjal pu na ŋub kigbaŋ uŋangii ni. Kigbaŋ ngbaan nan kpa ŋŋmeen ŋipepel mɔmɔk, ki dab ŋimɔgbin nfum mulole. ² Le m ŋun Uwumbɔr aatuun

mpɔɔndaan len mpɔɔn pu ke, “Nma n̄eer u dabr kigban̄ ngbaan ki kpar ki?”³ Le baa kan unii ubaa paacham, bee kitiŋ, bee kitiŋ aataab, u ga n̄maa kpar kigban̄ ngbaan ki lik ki ponn ni na.⁴ Baah kaa kan unii u n̄eer u kpar kigban̄ ngbaan ki lik ki ponn ni na, nima pu le m wii pam.⁵ Le bininkpiib na ponn ni ubaa bui mi ke, “Taa ki wii. Lik, Yesu u pɔɔ ke uchinn, ki ye Juda aanibol ni aanii ubaa, ki ye Ubɔr David aayaabil na le nyan, ki ga n̄maa dabr kigban̄ ki bi dab ki nfum mulole na, ki kpar ki.”

⁶ Le m kan Upihbo si libɔrjal, ni tiwanfuurkaan ninaa, ni bininkpiib na aakaasisik ni. Upihbo ngbaan kpa libuel uneen ni ke baah kɔr u le na, ki kpa iyiin ilole ni n̄inimbil njilole n̄i ye Uwumbɔr Aafuur mulole mu Uwumbɔr tun ni mu n̄ipeel mɔmɔk dulnyaa wee ni na.⁷ Le Upihbo ngbaan buen Uwumbɔr u ka libɔrjal pu na chee, ki ti gaa kigban̄ ngbaan un̄angii ni.⁸ Waah gaa kigban̄ na, le tiwanfuurkaan ninaa ngbaan, ni bininkpiib moninko ni binaa ngbaan, nan gbaan unimbiin ni. Bi mɔmɔk gbaa tibar, ki joo salmaa aasambil n̄i gbii tulalee aayon na. Tulalee aayon ngbaan si Uwumbɔr aanib aameel aasisiyyaan.⁹ Le bi gaa ilahnpɔɔn ki tii Upihbo ngbaan ke, “Si le n̄eer aa gaa kigban̄ ngbaan ki dabr ki; ba pu? aa nan kpo ki di saasin daa binib tii Uwumbɔr;

binib ngbaan nyan n̄itimbol

mɔmɔk aanib bi bi dulnyaa wee ni,
ki len iliin imɔk bi dulnyaa wee ni na,

¹⁰ Aa n̄a bi saanaan ni aanib bi ye bitotoorb na,

bi ti tun lituln tii timi Aawumbɔr,

le bi ga li joo dulnyaa mɔmɔk.”

¹¹ Le m lik ki kan Uwumbɔr aatuuntiib njichur njichur, kaa ti n̄yi baakahm. Bi si gob Uwumbɔr aabɔrjal, ni tiwanfuurkaan, ni bininkpiib ngbaan.¹² Le m n̄jun bi mɔmɔk len mpɔɔn pu ke,

“Upihbo u bi nan kɔr u na le n̄eer u kan yiko,
ni liwankpal,

ni nlan, ni mpɔɔn, ni nnyuŋ, ni mpakm,
ni idoon.”

¹³ Le m n̄jun binib bi bi paacham na, ni binib bi bi kitiŋ na, ni binib bi bi kitiŋ aataab na, ni tiwan nimɔk bi nnyusakpem ni na, ni Uwumbɔr aah naan tiwan nimɔk na mɔmɔk len ke,

“Uwumbɔr u ka libɔrjal pu na, ni Upihbo ngbaan

le yeh mpakm, ni lisil, ni nnyuŋ, ni mpɔɔn,

n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

¹⁴ Le tiwanfuurkaan ninaa ngbaan kii ke “Amii.” Bininkpiib ngbaan mu nan gbaan Uwumbɔr ni Upihbo ngbaan aanimbiin ni ki doon bi.

6

Nidab na

¹ M kan Upihbo ngbaan chuu dabr kigban̄ ki bi nan dab ki nfum mulole pu na nibaa. Le m n̄jun tiwanfuurkaan ninaa ngbaan ponn ni nibaa len ke utaal aah tar pu na ke, “Dan.”² Le m lik ki kan utapiin. Unii u dik u pu na joo butɔm. Le bi tii u linyan̄ aayikpupuk u di chin̄. Le u buen u ti nyan̄ binib, ki sil ti nyan̄ bi.

³ Le Upihbo ngbaan nan ki chuu dabr kigban̄ ngbaan aadam leler. Le m n̄jun tiwanfuurkaan leler len ke, “Dan.”⁴ Le utaman mu fuu ni. Bi nan tii unii u dik utaman ngbaan pu na kijaak aajuk sakpen, le Uwumbɔr tii u mpɔɔn ke u cha dulnyaa aanib to butɔb ki ku tɔb.

⁵ Le Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam tatar. Le m n̄jun tiwanfuurkaan tatar len ke, “Dan.” Le m lik ki kan utanbɔn. Unii u dik utanbɔn ngbaan pu na nan joo tiwan ni bi joo n̄jan̄ni tijikaar na un̄aal ni.⁶ Le m n̄jun n̄neel len tiwanfuurkaan ninaa ngbaan aakaasisik ni ke, “Tijikaar taa li wiir, taadaak li pɔɔ. Tɔ, taa bii nkpan ni n̄isubil aawanyukaan.”

⁷ Le Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam nanar. Le m n̄jun tiwanfuurkaan nanar aaneel len ke, “Dan.”⁸ Le m lik ki kan utanyɔnyɔn. Unii u dik u pu na aayimbil ye Nkun. U bi yin u ke Kitekpiitiŋ na mu dii u. Le Uwumbɔr tii bi mpɔɔn ke bi di kijaak aajum, ni nkon, ni iween, ni ipeel ku dulnyaa aanib lipepel nanar wɔb.

⁹ Le Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam n̄junmur. Le m kan binib aawiin kitork aabimbiln taab, Uwumbɔr do. Bi ye binib bi bi nan ku bi na. Bi nan mooni Uwumbɔr aabɔr ki tuk binib Yesu aabonyaan. Nima le cha bi ku bi.¹⁰ Le binib ngbaan aawiin teen mpɔɔn pu ke, “Tidindaan u ye chain ki ye mbamɔn na, ni ga yunn ki ti saa kinye pu aan aa ga ji dulnyaa aanib bi ku timi na aabɔr ki daa bitafal?”¹¹ Le Uwumbɔr peen bi mɔmɔk tikparpipiin, ki bui bi ke u siin ke binib ku bitutuŋeen aatɔtiib bi mɔmɔk dii Yesu na, ke baah nan ku bi pu na. Bi laa fuur siib ki nan saa n-yoonn ngbaan.

¹² Le m kan Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam loloob. Le kitiŋ den̄ sakpen. Le nwiin bɔln ke likekebɔln na. Le un̄mal mann ke nsin na.¹³ In̄mabi nyan ni paacham ki lir kitiŋ ke kibun̄ aah ker n̄isubil n̄i kaa pur na lir pu na.¹⁴ Kitaapaak kpar ki buen ke baah kpai kikapeek pu na. Le njjoo ni nidik mɔmɔk fii foor.¹⁵ Le dulnyaa aayidam, ni bibɔrb, ni butɔb aajab aayidam, ni biwankpadam, ni bipɔɔndam, ni binaagbiib mɔmɔk, ni bimalb mɔmɔk bɔr titakpalunn ni, ni njitakpasakpiin taab njjoo paab,¹⁶ ki bui njjoo ni njitakpal ke, “Lir ti pu, ki biin ti pu, aan Uwumbɔr u ka

libərjal pu na taa li waa timi, Upihbo ngbaan mu aaruul taa pii timi; ¹⁷ ba pu? baaruul aawiin sakpiin daal fuu ni a. Njma ga njmaa sil?”

7

Israel aanib njichur nkub ni imonko ilee ni njinaa na

¹ Nimina aapuwəb le m kan Uwumbər aatuuntiib binaa si dulnyaa aapepel məmək njinaa, ki kiir libuln ke li taa ki daa kitinj ni, ki taa daa nnyusakpem ni, ki taa daa isui ni. ² Le m kan Uwumbər aatuun uken nyan ni liwipuul wəb ki dan paacham, ki joo ni Uwumbər u ye limafal daan na aadaan, ki nan teen mpəon pu, ki tuk Uwumbər aatuuntiib binaa bi Uwumbər tii bi mpəon ke bi bii kitinj ni nnyusakpem na ke, ³ “Ni taa bii kitinj, bee nnyusakpem, bee isui ki li kii buyoonn ti ga nan daan timi Aawumbər aatutum aayigbeer pu na.” ⁴ Le m njun baah daan binib bi na aakahm. Bi nan ye binib njichur nkub ni imonko ilee ni njinaa, ki nyan ni Israel aanibol məmək ni. ⁵⁻⁸ Bi nan daan bi kina la:

Juda aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,
Rubenn aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,
Gad aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,
Aser aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,
Naftali aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,
Manase aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,
Simeonn aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,
Liifaa aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,
Isakar aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,
Sebulunn aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,
Josef aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,
Benjaminn aanibol aanib njichur kipiik ni njilee.

Kinipaak sakpej

⁹ Nimina aapuwəb le m kan kinipaak sakpej. Ubaa aa ti ki nyi baakahm. Bi nyan njitimbol məmək aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin imək bi dulnyaa wee ni na, ki si Uwumbər aabərjal ni Upihbo ngbaan aanimbiin ni, ki pee tikparpiin, ki njub tibəkparafar binjal ni, ¹⁰ ki teen mpəon pu ke, “Timi Aawumbər u ka libərjal pu na, ni Upihbo ngbaan le nan gaa timi lii.” ¹¹ Le Uwumbər aatuuntiib məmək si gob Uwumbər aabərjal, ni bininkpiib, ni tiwan-fuurkaan ninnaa ngbaan. Le Uwumbər aatuuntiib doon njichichik ki di binimbil kpaa kitinj Uwumbər aabərjal taab ki dooni u, ¹² ki len ke, “Ni ye mbamən, timi Aawumbər le yeh mpakm, ni nnyuuj, ni nlan, ni idoon, ni lisil, ni yiko, ni mpəon n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.”

¹³ Le bininkpiib na ponn ni ubaa baa mi ke, “Binib bi pee tikparpiin na, bi ye ba aanib? Bi nyan ni la chee?”

¹⁴ Le m bui u ke, “Maaninkpel, si le nyi.”

Le u bui mi ke, “Bi ye binib bi nyan falaa sakpiin ni, ki finn baakpar Upihbo ngbaan aasin ni aan ti njia ti tipipinn na. ¹⁵ Nima le cha bi si Uwumbər aabərjal taab. Bi bi waadichal ni, nwiin pu ni kinyeek, ki tun lituln tii u. Uwumbər u ka libərjal ngbaan pu na ga li bi bi chee, ki biin bi pu. ¹⁶ Nkon aan ki chuu bi, nnyunyuu mu aan ki chuu bi, nwiin mu aan ki see bi, ntoton mu aan ki njun bi; ¹⁷ ba pu? Upihbo u bi Uwumbər aabərjal aakaasisik ni na le ga kpiin bi, ki ga mək bi uyayak aanyun mu ga tii bi limafal na chee. Uwumbər ga per binimbil tinyun-yunn məmək.”

8

Nidab njilole na

¹ Le Upihbo ngbaan chuu dabr ndam lolole. Le Uwumbər do njmin chii chii ki yunn siib. ² Le m kan Uwumbər aatuuntiib bilole bi si Uwumbər aanimbiin ni na. Le bi tii bi kakaan tiib bilole.

³ Le Uwumbər aatuun uken dan nan sil kitork aabimbiln chee, ki njub salmaa aasambil li bi joo tulalee aayon njani li ponn ni na. Le bi tii u tulalee aayon sakpen u di kpee Uwumbər aanib məmək aameel pu, ki di njia salmaa aabimbiln li bi Uwumbər aabərjal aanimbiin ni na paab, ki di tii Uwumbər. ⁴ Le tulalee aayon ngbaan aabaan, ni Uwumbər aanib aameel nyan Uwumbər aatuun ngbaan aaruul ni, ki fii paacham Uwumbər aanimbiin ni. ⁵ Le Uwumbər aatuun ngbaan moo mmii mu bi kitork aabimbiln paab na gbiin tulalee aayon aasambil ngbaan, le ki di mee yaa dulnyaa wee ponn ni. Le kifuuk faa, le utaal tar ki moor, le kitinj den.

Kakaan tiib

⁶ Le Uwumbər aatuuntiib bilole bi njub kakaan tiib bilole na gor ke bi pii.

⁷ Le Uwumbər aatuun njan yoo pii waakakaan. Waah pii waakakaan na, le njitaatakpabil, ni mmii, ni nsin njmal təb ponn ni, ki nyan paacham ki lir ni kitinj. Le mmii gaa kitinj ligetatar, ni isui mu ligetatar, ni timosənn məmək.

⁸ Le Uwumbər aatuun leler mu pii waakakaan. Le bi di tiwan ni naahn lijool li gaal mmii na mee lii nnyusakpem ponn ni. Le nnyun ngbaan ligetatar kpaln nsin. ⁹ Le tiwan nimək bi nnyun ligetatar ngbaan ponn ni na kpo. Inji ligetatar mu bii a.

¹⁰ Le Uwumbər aatuun tatar mu pii waakakaan. Le lijumabisakpeln li gaal mmii ke liməfifil na nyan ni paacham ki lir njiməə ligetatar ponn ni, ni inyunbun ligetatar

ponn ni. ¹¹ Liŋmabil ngbaan aayimbil le ye ke “Ni To.” Le laah lir nnyun ni na mu aagetatar kpaln nnyun mu to na. Le binib pam kpo nnyun ngbaan pu; ba pu? mu to la.

¹² Le Uwumbor aatuun nanar mu pii waakakaan. Le nwiin ligetatar chuu gii ki bōln. Uŋmal ligetatar, ni iŋmabi ligetatar mu chuu gii ki bōln. Le nwiin ligetatar aa wiin. Kinyeek ligetatar mu aa wiin.

¹³ Le m kan liborwiin laani paacham, ki ŋun li teen mpōon pu ke, “Uwumbor aatuun-tiib bitaa bi gur kaa kee pii baakakaan na yaa pii kan, tibōbir sakpenn ga lir dulnyaa aanib pu.”

9

¹ Le Uwumbor aatuun ŋmurmur mu pii waakakaan. Le m kan liŋmabil li nyan ni paacham ki lir ni kitin na. Le bi ti li libuul li nyoo kaa kpa limok na aasaafii. ² Le li chuu lakr libuul ngbaan aajaalen. Le iŋmanyuu nyan li ponn ni ki fii paacham, ki naahn mmii mu gaal sakpen na aanyanyuu, ki bōln nwiin timm. ³ Le itoon nyan ni iŋmanyuu ngbaan ponn ni, ki yaa gaa dulnyaa ni. Le Uwumbor tii i mpōon ke i li junni binib ke inyoohn aah junni binib pu na, ⁴ le ki tuk i ke i taa ŋmō timoor, ki taa ŋmō tijikaar, ki taa ŋmō isui, i li junni binib bi kaa kpa Uwumbor aadaan biyigbeer pu na; ⁵ i taa ku binib ngbaan, i mōk bi falaa ki ti saa iŋmal iŋmu. Falaa ngbaan wu ke unyoohn aah juu unii kan, ni wu pu na. ⁶ N-yoonn ngbaan, binib ga li ban nkun ke mu ku bi, kaan kan mu. Nkun ga san cha bi.

⁷ Itoon ngbaan naahn itaan i gor ke i to butōb na. Tiwan ni naahn salmaa aayikpupur na nan bi iyil pu. Inimbil wōb naahn binib aanimbil wōb la. ⁸ Yaayikpir mu ti ki naahn bipiib aayikpir la. Yaanyin mu naahn ichinn aanyin la. ⁹ Tiwan nibaa bii ibin pu ki naahn tikur la. Yaafeen kpa kifuu ke itaan ni tōroku i san cha i ti to butōb na aah kpa kifuu pu na. ¹⁰ Yaajuu mu naahn inyoohn aajuu la. Inyoohnpiin bi yaajuu pu, ki kpa mpōon ke i mōk binib falaa ki ti saa iŋmal iŋmu. ¹¹ Libuul li kaa kpa limok na aatuun le ye yaabōr. Hiibru ³ aaliin ponn ni, bi yin u ke Abadonn. Griik aaliin ponn ni, bi yin u ke Apolionn. Naatataa le ye ke “U kulni binib na.”

¹² Njan aabōbir ma jer a. Tibōbir tilee mu choo.

¹³ Le Uwumbor aatuun loloo mu pii waakakaan. Le m ŋun nneel nyan ni salmaa aabimbil li bi Uwumbor aanimbiin ni na aamoju ŋinaa chee. ¹⁴ Le nneel ngbaan tuk Uwumbor aatuun loloo u joo kakaan na ke, “Chuu gbiln Uwumbor aatuun-tiib binaa

bi bi limōsakpeln li bi yin li ke Yufrates na chee lii.” ¹⁵ Le u chuu gbiln Uwumbor aatuun-tiib binaa ngbaan lii. Uwumbor le gor bi, ki siin bi libiln, ni uŋmal, ni nwiin, ni kikiru ki bi ga di ku binib ligetatar na. ¹⁶ Bi nan kpa butōb aajab bi dik itaan pu na. Le m ŋun baakahm aah ye pu na. Bi nan ye butōb aajab ŋichur ŋichur ikui ilee. ¹⁷ Tidan ponn ni le m nan kan itaan ngbaan ni binib bi dik i pu na. Tikur aawan nibaa bii bibin pu ki man ke mmii na, ki bōn ke nsiin na, ki man ke chirbil na. Itaan ngbaan aayil naahn ichinn aayil la. Mmii, ni iŋmanyuu, ni chirbil nyan ni imōi ni. ¹⁸ Tiwan nitaa ngbaan, mmii, ni iŋmanyuu, ni chirbil ni nan nyan ni itaan ngbaan aamōi ni na le ku linigetatekr tatar; ¹⁹ ba pu? itaan ngbaan aapōon le bi yaamōi ni, ni yaajuu ni. Yaajuu ngbaan naahn iwaa le ki kpa ŋiyil ki mōk binib falaa.

²⁰ Binib bi gur kaa kpo iween ngbaan pu na aa kpeln baabimbil, kaa di cha baah ŋani ŋiwaa ŋi na. Bi beenin dooni tininkpiwan-bir, ni ŋiwaa ŋi bi nan di salmaa, ni tikunabr, ni tikur, ni ŋitakpal, ni idō naan ŋi na, ŋiwaa ŋi kaa waa, ki mu aa ŋun tibōr, ki mu aa ŋmaa chuu na. ²¹ Binib ngbaan beenin ku binib, ki ji inyok, ki gōr kidagook, ki su kinaayuk, kaa kpeln baabimbil.

10

Uwumbor aatuun ni kigban waatiir na

¹ Le m kan Uwumbor aatuun mpōondaan uken nyan ni paacham. U pee kitaalangban, le waakpimanja mu lur goln uyil. Unimbil wōb naahn nwiin la. Utaa mu naahn kimi-igaak. ² U joo kigban waatiir ki kpar na uŋaal ni. Le u di utaagiil taa nnyusakpem pu, le ki di utaagal mu taa kitin pu, ³ le ki teen mpōon pu ke uchinn aah tar pu na. Waah teen kina na, le utaal mu teen nfum mulole. ⁴ Utaal aah teen nfum mulole na, le m ban m ŋmee waah len pu na kigban ni. Le m ŋun nneel len Uwumbor do ke, “Taa ŋmee utaal aah len tibōr ti na, ki taa kpiir ti.”

⁵ Uwumbor aatuun u m kan u si nnyusakpem, ni kitin pu na le yoor uŋangii paacham ⁶ ki puu Uwumbor u bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ki nan naan paacham ni tiwan nimok bi ni ponn ni na, ni kitin ni tiwan nimok bi kitin pu na, ni nnyusakpem, ni tiwan nimok bi mu ponn ni na, ke Uwumbor aan ki taan. ⁷ Buyoonn Uwumbor aatuun lolole ga pii waakakaan na, n-yoonn ngbaan le Uwumbor ga tun waatunyaan li bōr na ki doo, waah nan tuk waabōnabr bi ye waatutum na ke u ga tun pu na.

* 9:11 : Hiibru aaliin ye Juu yaab aaliin la.

⁸ Nneel mu m n̄un paacham na ki len m chee ki bui mi ke m li cha ti gaa kigbanj ki kpar ki bi Uwumb̄or aatuun u si nnyusakpem, ni kitinj pu na aanaal ni na.

⁹ Le m buen Uwumb̄or aatuun ngbaan chee, le ki ti bui u ke u ti mi kigbanj waatiir ngbaan. Le u bui mi ke, “Gaa ki n̄m̄o. Ni ga li m̄o aam̄ob ni ke tisiir na la, ki tee ga li to aaponn ni.”

¹⁰ Le m gaa kigbanj waatiir ngbaan unjaal ni, ki n̄man ki. Maah n̄man ki na, le ni m̄o mm̄ob ni ke tisiir na. Le maah di nab na, ni to mponn ni. ¹¹ Le bi bui mi, “See aa ki tuk n̄itimbol m̄om̄ok aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin im̄ok bi dulnyaa wee ni na, ni baab̄orb, tib̄or ti ga n̄a bi n-yoonn mu choo na.”

11

Seeraadam bilee na

¹ Le bi ti mi tiwan̄arjakaan ni naahn lidabil na, le nneel bui ke, “Li cha ti n̄arj Uwumb̄or Aadiik, ni kitork aabimbiln, ki lik naaf̄of̄ok, ki kah̄n binib bi dooni Uwumb̄or nima chee na. ² Taa n̄arj kikaakpaak ki bi lipaal na aaf̄of̄ok; ba pu? Uwumb̄or di kikaakpaak ngbaan ti binib bi kaa ye juu yaab na la. Le bi ga bii Uwumb̄or aatinyaan ki ti saa ijm̄al imonko ilee ni ilee. ³ Le m ga tun ni maaseeraadam bilee bi nan moon Uwumb̄or aab̄or ki ti saa iwiin lichur ni ikui ilee ni imonko itaa, ki ga li pee tiwan- peenkaan ni saak kuub na.”

⁴ Biseeraadam bilee ngbaan ye nkpan aasui ilee ni karyaa tiib aah t̄on̄ni tiwan ni pu na bilee bi si dulnyaa Aadindaan aanimbiin ni na. ⁵ Unii ubaa yaa ban u n̄a bi nibaa kan, mm̄ii ga nyan bim̄oi ni ki ku baadim. Unii ubaa yaa ban u n̄a bi nibaa kan, see bi ku u kina. ⁶ Biseeraadam bilee ngbaan nan kpa mp̄oon bi kiir utaal u taa nu buyoonn bi bi mooni Uwumb̄or aab̄or na, ki kpa mp̄oon ki cha nnyun kpaln nsin, ki kpa mp̄oon ki cha falaa aab̄orj m̄om̄ok lir dulnyaa wee ni, n-yoonn m̄om̄ok bi gee na.

⁷ Bi yaa moon Uwumb̄or aab̄or doo kan, le upeel u nyan ni kinimb̄onj chee, libuul li kaa kpa lim̄ok na ni na, ga to bi but̄ob ki nyanj bi, ki ku bi. ⁸ Le n̄inikpol ngbaan ga li d̄o kitisakpej na aasan ni. Uwumb̄or yin kitinj ngbaan ke Sodom, ki ki yin ki ke Ij̄ipt. Bi nan kpa Aadindaan nd̄opuinkoo pu nima la. ⁹ Le n̄itimbol m̄om̄ok aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin im̄ok bi dulnyaa wee ni na, bi ponn ni bibaa ga lik n̄inikpol ngbaan ki ti saa iwiin itaa ni ligeln, kaan kii ke unii ubaa ti sub bi. ¹⁰ Baakun pu le dulnyaa aanib ga li kpa mp̄opiin sakpen, ki waa liwaal, ki ti t̄ob ipiin; ba pu? Uwumb̄or aab̄onabr bilee bi n̄a

bi falaa na kpo a. ¹¹ Iwiin itaa ni ligeln ngbaan aahjer na, le Uwumb̄or ki ti bi lim̄ofal. Le bi fii sil. Le binib bim̄ok kan bi na san ijawaan sakpen. ¹² Le n̄inikpol n̄j fikr na n̄un nneel sakpiin nyan ni paacham ki bui bi, “Dan paacham do man.” Le bi koo ntaalangbam ni ki buen paacham. Baadim mu kan baah buen pu na. ¹³ N-yoonn ngbaan le kitinj denj pam. Le kitisakpej ngbaan aadir ligeln kipiik lir kitinj. Kitinj aah denj pu na le ni ku binib n̄ichur njilole. Binib bi gur kaa kpo na, ijawaan chuu bi sakpen, le bi nyunj Uwumb̄or u bi paacham na.

¹⁴ Tib̄orbir leler jer a. Tib̄orbir tatar mu choo mala.

Kakaan tiib bilole na

¹⁵ Le Uwumb̄or aatuun lolole mu pii waakakaan. Le ineel sakpiin len Uwumb̄or do ke, “Dulnyaa wee ni aanaan m̄om̄ok kpaln Tidindaan Uwumb̄or ni Waabo Kristo* aanaan la. U ga li joo mu n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.” ¹⁶ Le bininkpiib moninko ni binaa bi ka baab̄orjal pu, Uwumb̄or aanimbiin ni na, doon n̄ichichik ki di binimbil kpa kitinj ki dooni Uwumb̄or, ¹⁷ ki len ke,

“Tidindaan Uwumb̄or, u yeh mp̄oon m̄om̄ok, ki nan bi, ki beenin bi na, ti dooni si; ba pu? aa di saap̄oon sakpiin ki joo dulnyaa wee.

¹⁸ N̄inibol aanib nan gee linjuul, le saanjuul mu fii,

le ni n̄eer aa ji bitekpiib tib̄or, ki n̄eer aa di ipiin ti saab̄onabtiib bi ye saatutum na, ni saanib bi m̄om̄ok pak si na, bi ye biwaatiib na, ni bi ye bisakpem na, ki n̄eer aa kuln binib bi ku dulnyaa aanib na.”

¹⁹ T̄o, le bi chuu piir Uwumb̄or aadiik ki bi paacham na. Le m kan Uwumb̄or aakaal aadakaa si waadiik ponn ni. Le utaal moor, le kifuuk faa, le utaal tar, le kitinj denj, le utaal nu njataatakabil sakpiin.

12

Upii na, ni kipeewanbiik na

¹ T̄o, le m kan lijn̄jiir aawan paacham. Upii ubaa nan bi ki pee nwiin. Le un̄mal mu nan bi utay aataab. Ijm̄abi kipiik ni ilee mu nan bi uyil pu. U nan kpa lipuul, ² le imalween chuu u, le u wii ki ban u maa ubo.

³ Le m ki kan lijn̄jiir aawan niken paacham. M nan kan kipeewanbiik sakpej mamarj ki kpa nj̄iyil njilole ni iyiin kipiik, ki chik ub̄or aayikpupur tilole na. ⁴ Le kipeewanbiik ngbaan di kijuul kuun foor ni ijm̄abi ligetatar, ki di lii ni kitinj, ki dan

* 11:15 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke Uwumb̄or nyan u ke u gaa binib lii.

nan sil upii u ban u maa ubo na aanimbiin ni ke ki ŋmɔ waabo.

⁵ Le upii ngbaan ma ubijabo u ga li joo ŋinibol mɔmɔk mpɔɔn pu na. Le Uwumbɔr yoor ubo ngbaan di buen ubaa chee paacham, waabɔrjal chee. ⁶ Le upii ngbaan san buen nteersakpiin ni, Uwumbɔr aah toor mpaan nin chee tii u na, ki ti kpiini u nima chee iwiin lichur ni ikui ilee ni imonko itaa.

⁷ Tɔ, le bi to butɔb paacham. Uwumbɔr aatuuntiib aaninkpel Maikel ni waatuuntiib to kipeewanbiik ngbaan ni waatuuntiib butɔb, ⁸⁻⁹ le ki nyan bi, ki nyan bi paacham. Baa ki kan mpaan paacham. Kipeewanbiik ngbaan ye kinimbɔŋ la. Bi yin ki ke Uwaa u Yunn na, ki ki yin ki ke Defil,* ki ki yin ki ke Sintana. Kima le ŋmanni dulnyaa aanib mɔmɔk. Bi nyan ki ni kaatuuntiib paacham, ki di lii ni kitinŋ.

¹⁰ Le m ŋun nneel sakpiin len mpɔɔn pu paacham ke, “Dandana wee ti kan timi Aawumbɔr aah kpa mpɔɔn pu ki gaa waanib lii ki joo waanaan ni aanib na. Dandana ti kan Kristo u gaa timi lii na aah kpa yiko pu na. Ba pu? u nyan kinimbɔŋ paacham. Kinimbɔŋ ye unibiini u nan si Uwumbɔr aanimbiin ni ki bii Uwumbɔr aanib nwiin pu ni kinyeek na la. ¹¹ Upihbo Yesu aasin aapɔɔn pu ni waabɔr aapɔɔn pu le bi nyan kinimbɔŋ. Bi gee Yesu ki jer baamɔfal, ki kii ke bi kpo u pu. ¹² Nimi bi bi Uwumbɔr do na, li kpa mpopiin man; ba pu? kinimbɔŋ aa ki kpa mpɔɔn. Tɔ, tibɔbir mu ga lir kitinŋ aanib pu, ni nnyusakpem ni aanib pu; ba pu? kinimbɔŋ sunn ni bi chee, ki gee linjuusakpelni; ba pu? ki bee ke kaayoonn aa ki wiir.”

¹³ Kipeewanbiik ngbaan aah kan ke bi nyan u paacham ki di lii ni kitinŋ na, le u san dii upii u ma ubijabo na, ke u chuu u. ¹⁴ Le Uwumbɔr tii upii ngbaan libɔrwiin aafeen ilee ke u fii buen nteersakpiin ni, waapaan ni, kipeewanbiik ngbaan taa ki pii u nima chee. Le bi ti kpiini u nima chee ki ti saa ŋbin ŋitaa ni ligeln. ¹⁵ Le kipeewanbiik ngbaan tii nnyun sakpem umɔb ni ke limɔl na ki lii, ke mu di upii ngbaan puu buen. ¹⁶ Le kitinŋ ter upii ngbaan, ki waar kimɔb ki di nnyun mu nyan kipeewanbiik ngbaan aamɔb ni na nab, le mu aa ki pii upii ngbaan. ¹⁷ Le kipeewanbiik ngbaan gee linjuul sakpen upii ngbaan pu, ki buen ti to waabim biken butɔb. Waabim le ye binib bi kii Uwumbɔr aamɔb ki tuk binib Yesu aabɔnyaan na. ¹⁸ Le kipeewanbiik ngbaan sil nnyusakpem aagbaan.

13

Upeel ilee na

¹ Le m kan upeel nyan ni nnyusakpem ponn ni. U nan kpa ŋyil ŋilole ni iyiin kipiik, le ki chik ubɔr aayikpupur waayiin kipiik mɔmɔk pu. Le liyimbil li ye lisiibil ki tii Uwumbɔr na nan bi ŋyil mɔmɔk pu. ² Upeel ngbaan nan naahn unaamuun la. Utaafar pɔɔ sakpen. Umɔb mu naahn uchinn aamɔb. Kipeewanbiik ngbaan le di waapɔɔn, ni waanaan, ni waapɔɔn sakpiin tii u. ³ Libuel nan bi uyil libaa pu ki naahn ke laah kpo ki sɔŋ le na. Laah sɔŋ na, le ni gar dulnyaa aanib mɔmɔk pam. Le bi dii u, ⁴ ki gbaan kitinŋ ki doon kipeewanbiik ngbaan; ba pu? u nan di waapɔɔn tii upeel ngbaan. Bi nan gbaan kitinŋ ki doon upeel ngbaan mu, le ki baa ke, “Nma bi ke upeel wee na? Nma ga ŋmaa to u butɔb?”

⁵ U nan kpa nsan ke u li kpa kipupuk ki sii Uwumbɔr, ki kpa nsan ke u li bi iŋmal imonko ilee ni ilee. ⁶ Le u waar umɔb ki sii Uwumbɔr, ni Uwumbɔr aayimbil, ni Uwumbɔr do, ni bimɔk bi Uwumbɔr do na, ⁷ ki kpa nsan ke u to Uwumbɔr aanib butɔb ki nyan bi. Le Uwumbɔr tii u tininkpir u li joo ŋitimbol mɔmɔk aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin imɔk bi dulnyaa wee ni na. ⁸ Le dulnyaa ni aanib bimɔk aayimbil aa ŋmee Uwumbɔr Aapihbo u bi nan ku u na aamɔfal aagbaŋ ni buyoonn Uwumbɔr aa nan kee naan dulnyaa wee na ga dii upeel ngbaan.

⁹ “U kpa litafal na kan, u ŋun. ¹⁰ Binib bi Uwumbɔr len ke bi ga chuu bi tinaagbiir na, bima le bi ga chuu bi tinaagbiir. Unii umɔk joo kijaak aajuk ku binib na, kijaak aajuk le ga ku u mu. Nima le cha ni ŋan ke Uwumbɔr aanib li ban limɔr ke bi dii Uwumbɔr mbamam.”

¹¹ Le m kan upeel leler nyan ni kitinŋ ni. U nan kpa iyiin ilee i naahn upihbo aayiin na, le ki len ke kipeewanbiik aah len pu na. ¹² U nan bi njan aapeel chee, ki kpa waapɔɔn, ki muk dulnyaa, ni binib bimɔk bi dulnyaa ni na, ke bi li dii njan aapeel u nan kpa nkun aabuel li sɔŋ na. ¹³ Upeel leler ngbaan nan tun lijinjiiir aatun pam, ki cha mmii nyan ni paacham ki sunn ni kitinŋ, binib aanimbil ni, ¹⁴ ki ŋmanni binib bimɔk bi dulnyaa ni na; ba pu? u nan kpa nsan ke u tun lijinjiiir aatun njan aapeel aanimbiin ni, ki tuk dulnyaa ni aanib ke bi ŋa liwaal li naahn upeel u nan kpa kijuk aabuel li sɔŋ na. ¹⁵ Upeel leler ngbaan nan kpa nsan ke u cha liwaal ngbaan fuur libuln ki len tibɔr, le ki cha bi ku binib bimɔk kaa dii liwaal ngbaan na, ¹⁶ ki cha bi daan binib mɔmɔk binjangui pu, bee biyigbeer pu. U nan cha bi daan biwaatiib, ni bisakpem, ni biwankpadam, ni bigiim, ni binaagbiib, ni bimalb. ¹⁷ Kidaan ngbaan le ye upeel ngbaan aayimbil, bee waayimbil aanamba. Unii u kaa kpa kidaan ngbaan na,

* 12:8-9 : Defil ni Sintana ye kinimbɔŋ aayimbil ŋiken la.

baa nan cha u daa tiwan nibaa, kaa cha u kooh tiwan nibaa mu.

¹⁸ Tibər timina ban nlan la. Unii u kpa nlan na ga ŋmaa bee upeel ngbaan aanamba aatataa. Ni ye unibon aanamba la. Waanamba ye ikui iloob ni imonko itaa ni niloob.

14

Upihbo na, ni waanib

¹ Tɔ, le m kan Upihbo na si Sionn aajool paab. Binib ŋichur nkub ni imonko ilee ni ŋinaa nan bi u chee, le waayimbil ni Ute Uwumbər aayimbil nan ŋmee paa biyigbeer pu. ² Le m ŋun binib gaa ilahn paacham. Ni nan fuuk ke bunyɔb aanyun aah fuuk pu na, ki fuuk ke utaal aah teen mpɔɔn pu pu na, ki naahn binib aah gbaa tibar aan ti wii pu na. ³ Binib ngbaan bi Uwumbər aabərjal, ni tiwanfuurkaan ninaa, ni bininkpiib na aanimbiin ni, ki gaa ilahnɔɔn. Ubaa aan ŋmaa bae nlahn ngbaan see binib ŋichur nkub ni imonko ilee ni ŋinaa bi Uwumbər daa bi ki nyan bi dulnyaa wee ni na. ⁴ Bima le ye binib bi kaa doon bipiib chee kaa ŋa bibaa tijɔŋ. Baa nyi bipiib. Bima le dii Upihbo ngbaan waah cha nin chee na mɔmɔk. Uwumbər nyan bi binib ponn ni ki daa bi, bi li ye u ni Upihbo ngbaan aanib. ⁵ Nnyamɔn mubaa aa bi bimɔi ni. Baa kpa taani ubaa.

Uwumbər aatuun tiib bitaa na

⁶ Le m kan Uwumbər aatuun uken laani paacham, ki joo ni tibɔnyaan ti bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ki ti di ti tuk ŋitimbol mɔmɔk aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliiin imɔk bi dulnyaa wee ni na. ⁷ Le Uwumbər aatuun ngbaan len mpɔɔn pu ke, “Ni li san Uwumbər, ki nyun u man; ba pu? ni ŋeer u ji binib tibɔr. Ni li pak Uwumbər u nan naan paacham, ni kitinj, ni nnyusakpem, ni nnyun mɔmɔk na.”

⁸ Uwumbər aatuun leler nan paan ni njan yoo na aapuwɔb ki len ke, “Kitisakpenj Babilɔŋ lir a. Kitiŋ ngbaan le nan cha ŋinibol mɔmɔk aanib nyu ndapɔm gbii. Ndaan ngbaan le ye waadagook aakpeek. Nima le ki lir a.”

⁹ Uwumbər aatuun tatar nan paan ni uleler na aapuwɔb ki len mpɔɔn pu ke, “Binib bimɔk dii upeel ngbaan, ni liwaal li naahn u na, ki gaa waadaan biyigbeer pu, bee binjal pu na, ¹⁰ ga nyu ndaan mu ye Uwumbər aanjuul, le u kpir ŋa kiyikuuk ni, kaa di nnyun kpee mu pu. Nima le mɔk waanjuul sakpen, le bi ga li bi waatuuntiib bi bi chain na, ni Upihbo ngbaan aanimbiin ni, ki ga ji falaa sakpen mmii ni chirbil ponn ni. ¹¹ Inmanyuu nyan ni mmii ngbaan ni ki fii paacham n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Binib bi dii upeel ngbaan, ni liwaal li naahn

u na, ki gaa waadaan ki ye waayimbil na, ga ji falaa mmii ngbaan ponn ni, kaan fuur nwiin pu, kaan fuur kinyeek mu.”

¹² Nima le cha ni ŋan ke Uwumbər aanib bi kii waamɔb ki dii Yesu mbamɔm na li kpa limɔr.

¹³ Le m ŋun nneel len paacham ke, “Ŋmee ke: Bitekpiib bi nan dii Tidindaan na, waanyoor bi bi pu dandana wee ki joo cha.”

Le Uwumbər Aafuur Nyaan kii ke, “Ni ye mbamɔn; ba pu? bi nan tun litunyaan linimaln. Baah kpo na, le bi fuur. Baah tun pu na mu dii bl.”

Dulnyaa aajikaacheel

¹⁴ Le m kan ntaalangbapim. Ubaa ka mu pu ki naahn unii, ki chik salmaa aayikpupuk, ki joo gɔrk u ka na unjal ni.* ¹⁵ Le Uwumbər aatuun uken nyan ni Uwumbər Aadichal ni, ki len mpɔɔn pu ki tuk u ka ntaalangbam pu na ke, “Di saagɔrk chee tijikaar; ba pu? ni ŋeer lijikaacheel. Dulnyaa aajikaar biir a.” ¹⁶ Le u ka ntaalangbam pu na di waagɔrk chee dulnyaa aajikaar.

¹⁷ Le Uwumbər aatuun uken nyan ni Uwumbər Aadichal li bi paacham na ni. U mu nan joo gɔrk u ka na.

¹⁸ Le Uwumbər aatuun uken nyan ni kitorok aabimbiln chee. Uma le ye mmii aayidaan. Le u teen mpɔɔn pu ki tuk Uwumbər aatuun u joo gɔrk u ka na ke, “Di saagɔrk u ka na ker ndaan aasubil ŋi bi dulnyaa ni na; ba pu? ŋisubil ngbaan puir a.” ¹⁹ Le Uwumbər aatuun ngbaan di waagɔrk ker dulnyaa aasubil ngbaan, ki di ŋa libu-usakpeln li ponn ni bi ŋmaani ŋisubil ki nyani ŋaanyun na. Nima le mɔk Uwumbər aah ga bii binib bi kaa dii u na pu na. ²⁰ Le bi taa ŋisubil ngbaan pu libuusakpeln ngbaan ponn ni, kitinj aagbaan, ki nyan ŋaanyun. Le nsin nyan libuul ngbaan ni, ki wiir aan utaan yaa sil mu ponn ni kan, u ga ŋmaa liin na, ki puu ti saa mal ikui ilee aafɔfɔk aah bi pu na.

15

Gbelngbeln aafalaa na

¹ M nan ki kan lijinjiiir aawan niken paacham. Ni nan ye tiwankpaan, le ki gar mi pam. M nan kan Uwumbər aatuuntiib bilole bi joo ni falaa bilole na. Falaa ngbaan ga li ye gbelngbeln aafalaa la; ba pu? falaa ngbaan aapuwɔb Uwumbər aanjuul ga sɔŋ.

² Le m kan tiwan ni naahn nnyusakpem mu mmii ŋmal mu ponn ni na, le mu wiin chain ke kinimbilik na. Le m kan binib bi nyan, kaa dii upeel ngbaan, ni liwaal li naahn u na, kaa gaa waadaan ki ye waayimbil aanamba na; bi ka nnyusakpem mu

* 14:14 : Lik Daniel 7.13.

wiin chain ke kinimbilik na chee, ki joo tibar ti Uwumbør tii bi na, ³ ki gaa ilahn i ye Upihbo ngbaan ni Uwumbør aatutunn Moses aalahn na ke,

“Tidindaan Uwumbør u yeh mpəon məmək na,

saatuln ye litukpaan ki gar binib pam.

Saasan ye nsanyaan, ki mu ye nsan bamənn.

Si le ye Ubər n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

⁴Tidindaan, ŋma bi, kaan san si ki nyun si?

Si baanja le ye chain.

Njinibol məmək ga dan ki nan

gbaan aanimbiin ni ki doon si;

ba pu? binib məmək kan saatunyaan.”

⁵Nimina aapuwəb le m kan ke bi nan chuu piir Uwumbør Aapepel li bi chain chain na aan li bi waabool ponn ni paacham na, ⁶le Uwumbør aatuuntiib bilole bi joo ni falaa bilole na nyan ni li ponn ni, ki pee njikepein ŋi bi chain na, ki buu salmaa aagbapapann bibin pu. ⁷Le tiwanfuurkaan ninna ponn ni nibaa di salmaa aasambil ŋilole tii Uwumbør aatuuntiib bilole ngbaan. Uwumbør u bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na aanjuul aah fii pu na le gbii ŋisambil ngbaan. ⁸Le Uwumbør aanyun ni waapəon cha inmanyuu gbiiin waadichal. Ubaa aa ŋmaa koo lidichal ngbaan ni ki nan saa buyoonn falaa bilole bi Uwumbør aatuuntiib bilole joo ni bi na ga pii dulnyaa ni aanib ki doo na.

16

Uwumbør aanjuul aasambil

¹Le m ŋun nneel sakpiin nyan ni Uwumbør Aadichal ni, ki tuk Uwumbør aatuuntiib bilole ngbaan ke, “Li cha ti di falaa u bi ŋisambil ŋilole ni na kpir dulnyaa ni; ba pu? Uwumbør gee linjuul bi pu.”

²Le Uwumbør aatuun ubaa buen ki ti di falaa u bi waasambil ni na kpir dulnyaa ni. Le ni ŋa ibuun i wu sakpen na ki baan binib bi kpa upeel ngbaan aadaan ki dii waawaal na pu.

³Le Uwumbør aatuun leler mu di falaa u bi waasambil ni na kpir nnyusakpenn ponn ni. Le nnyusakpenn ngbaan aanyun kpaln nsin ke linikpol aasin na. Le tiwan nimək bi nnyusakpenn ponn ni na kpo.

⁴Le Uwumbør aatuun tatar mu di falaa u bi waasambil ni na kpir ŋiməo ni, ni inyunbun ni. Le nnyun ngbaan kpaln nsin.

⁵Le m ŋun Uwumbør aatuun u ye nnyun aayidaan na len ke, “Uwumbør u ye chain daan, ki nan bi, ki beenin bi na, saah daa binib ngbaan aatafal kina na, aa ŋa ni ŋan; ⁶ba pu? bi ku saanib ni saabənabtiib ki cha baasin nyan, le aa mu cha baanyun kpaln nsin bi nyu. Bi ŋeer kina la.” ⁷Le

m ŋun nneel nyan ni kitorok aabimbiln ni ki len ke, “Tidindaan Uwumbør, u yeh mpəon məmək na, ni ye mbaməon, aa jin binib tibər mbaməon ki ŋa bi naah ŋeer bi pu na.”

⁸Le Uwumbør aatuun nanar mu di falaa u bi waasambil ni na kpir nwiin pu. Le Uwumbør cha mu seer binib ke mmii aah seer pu na. ⁹Le ntoton sakpen seer binib. Le bi sii Uwumbør u kpa mpəon ki cha bi ji falaa kina na. Baa kpeln baabimbin, kaa nyun u.

¹⁰Le Uwumbør aatuun ŋmuŋmur mu di falaa u bi waasambil ni na kpir upeel ngbaan aabərjal pu. Le waanaan bəln. Le binib junni bilambil iween pu. ¹¹Iween ngbaan pu, ni ibuun ngbaan pu, le bi seei Uwumbør u bi paacham na, kaa kpeln baabimbin, kaa di cha baatunwanbir.

¹²Le Uwumbør aatuun loloob mu di falaa u bi waasambil ni na kpir liməəsakpeln li bi yin li ke Yufrates na ni. Le laanyun foor, ki ŋa nsan ki tii bibərb bi nyan ni liwipuul wəb na. ¹³Le m kan tiyayaar ti naahn titaa-teeraakpenn na titaa nyan ni kipeewanbiik, ni upeel ngbaan, ni waabənbər u ŋmanni binib na aaməi ni la. ¹⁴Tiyayaar ngbaan ye kinimbəŋ yaan la, le ki tun lijinjir aatun, ki buen dulnyaa wee ni aabərb məmək chee, ki ti kuun bi, ke bi to butəb, Uwumbør u yeh mpəon məmək na aawiisakpiin daal.

¹⁵⁻¹⁶Tiyayaar ngbaan nan kuun bi lipepel libaa wəb. Hiibru* aaliin ponn ni bi yin nima chee ke Amagedonn. Le Yesu bui ke, “Li pel man, m ga dan ke unaayuk aah choo pu na la. Uwumbør aanyoor bi binib bi si kii bundaln m ga nan fuu ni na, ki lik baawanpeenkaan ke bi taa chuun binmeen, ki taa ji iniməon.”

¹⁷Le Uwumbør aatuun lolole mu di falaa u bi waasambil ni na kpir libuln pu. Le nneel sakpiin nyan ni Uwumbør aabərjal li bi waadichal ni na, ki len ke, “Ni ŋa doo a.” ¹⁸Le utaal moor, kifook mu faa, le utaal teen, le kitin deŋ sakpen ki ti nyanj. Uwumbør aah nan naan binib buyoonn na, kitin aa nan deŋ sakpen ke kaah deŋ n-yoonn ngbaan sakpen pu na. ¹⁹Le kiti-sakpen ngbaan aadir məmək yakr nfum mutaa ki lir kitin. Njinibol məmək aatim mu lir kitin ŋi; ba pu? Uwumbør aa suln kiti-sakpen Babilon ngbaan aanib aatunwanbir bər, ki tii bi kiyikuuk ki gbii ndaan mu ye waanjuul sakpen na, ki cha bi nyu. ²⁰Le ŋidik məmək muin nnyun ni kaa ki bi, ŋijoo məmək mu lir. ²¹Le utaal nun ŋitaatakpabil sakpiin, ki lir binib pu. ŋi məmək nan nyuun ke njikaabim bəb aah nyuun pu na. Le binib sii Uwumbør ŋitaatakpabil ngbaan aabəbir pu; ŋi nan ŋa bi falaa pam.

* 16:15-16 : Hiibru aaliin ye Juu yaab aaliin la.

17

Upiidagookpaan na aabər

¹ Le Uwumbər aatuuntiib bilole bi joo n̄isambil n̄ilole ngbaan na ubaa dan ki nan len m chee ki bui mi ke, “Dan do, aan m nan mək si Uwumbər aah ga daa upiidagookpaan u bi n̄nyunkpaan chee na aatafal pu na. ² Dulnyaa aabər b̄ gər chaa upiidagoor ngbaan chee. Dulnyaa aanib mu gər chaa u chee ki nyu waadagoor aadaan ki gbii.”

³ Le Uwumbər Aafuur Nyaan fir m pu, le waatuun ngbaan yoor mi ki di buen nteersakpiin ni. Le m ti kan upii ubaa dik upeel u man na pu. N̄iyimbil n̄i seei Uwumbər na nan bi upeel ngbaan aawon məmək pu. U nan kpa n̄iyil n̄ilole ni iyiin kipiik. ⁴ Upii ngbaan nan pee tiwanpeenkaan nyaan, n̄ibaa chee man, niken chee mu b̄n ke n̄siin na, ki pee n̄leen mu n̄an ki kpa kidaak na uneen ni. Waawanpeenkaan pu nan ye salmaa ni n̄itakpabinyaan n̄i kpa kidaak na. U nan joo salmaa aasambil un̄jaal ni. Tiwan ni kaa n̄an, ki ye waadagook aawan, ki kpa tij̄n̄ na nan gbii waasambil ngbaan ni. ⁵ Liyimbil li aataata b̄o na nan n̄mee paa uyigbeer pu. Liyimbil ngbaan le ye ke, “Kitisakpej Babilon̄ ki ye bipiidagoob ni bininsum məmək aana na.” ⁶ Le m kan upii ngbaan gbii ndaan ki d̄; ba pu? u nyun Uwumbər aanib aasin, ni binib bi kpo Yesu pu na aasin ki gbii.

Maah kan u na, le ni gar mi pam. ⁷ Le Uwumbər aatuun ngbaan baa mi ke, “Ba pu ni gar si? M ga kpiir upii ngbaan aabər, ni waah dik upeel u pu na aabər aatataa, ki tuk si. ⁸ Upeel u kpa n̄iyil n̄ilole ni iyiin kipiik aan aa kan u na, u nan bi, kaa ki bi. Ni yaa kpee siib kan, u ga nyan ni libuul li nyoo kaa kpa limək na ni, ki cha nin chee bi ga kuln u. Le dulnyaa ni aanib bi aayimbil aa n̄mee liməfal aagbar̄ ni buyoonn Uwumbər aa nan kee naan dulnyaa wee na, yaa kan upeel ngbaan kan, ni ga gar bi pam; ba pu? u nan bi, kaa ki bi, ki ga ki gir ni.

⁹ “Unii umək kpa nlan na, u dakt lik ki bee nimina aataata. Upeel ngbaan aayil n̄ilole na n̄an n̄ijoo n̄ilole n̄i upii ngbaan ka n̄i pu na, ki mu n̄an bibər b̄ bilole. ¹⁰ Bibər b̄ bilole ngbaan ponn ni bīn̄mu lir a, ubaa laa bi dandana wee, uken aa kee fuu ni. U yaa nan fuu ni kan, waan ki yunn. ¹¹ Upeel u nan bi, kaa ki bi na le n̄an ubər n̄iniin, ki ye bibər b̄ bilole ngbaan ponn ni ubaa, ki cha nin chee bi ga kuln u na.

¹² “Saah kan iyiin kipiik i na, i n̄an bibər b̄ kipiik bi kaa kee ji n̄naan na la. Bi ni upeel ngbaan ga kan bibər b̄ aap̄ōn, ni yunn siib. ¹³ Bibər b̄ kipiik ngbaan kpa kiməbaan, ki di baap̄ōn ni baayiko tii upeel ngbaan. ¹⁴ Bi ga faa Uwumbər Aapih̄bo butəb̄. Le Upih̄bo ngbaan ga nyan̄ bi; ba pu? u ye d̄indatiib məmək Aadindaan, ki ye bibər b̄

məmək Aabər kpaan la. Binib bi dii u na le ye waah nyan bi ki yin bi na, le bi si uchar̄ ni.”

¹⁵ Le Uwumbər aatuun ngbaan ki bui mi ke, “Aa kan n̄nyunkpaan mu upiidagoor ngbaan ka mu chee na. N̄nyunkpaan ngbaan n̄an̄ binib la. Bi ye n̄itimbol məmək aanib bi bi dulnyaa wee ni, ki len iliin imək bi dulnyaa wee ni na. ¹⁶ Saah kan iyiin kipiik i na ni upeel ngbaan ga li nan upiidagoor, ki ga yoor waawan məmək ki cha u chuun un̄jmeen, ki ga ji waawon ki see u mmii; ¹⁷ ba pu? Uwumbər le cha bi ban bi n̄a waageehn, ki cha bi kpa kiməbaan ki di baanaan tii upeel ngbaan u ji ki nan saa buyoonn Uwumbər aah len pu na nan n̄a.

¹⁸ “Saah kan upii u na, u ye kitisakpej ki ye dulnyaa ni aabər b̄ aayidaan na la.”

18

Babilon̄ aalirn

¹ Nimina aapuwb̄, le m ki kan Uwumbər aatuun uken nyan ni paacham ki sunn ni, ki kpa mp̄ōn sakpen, ki wiin chain ki woln dulnyaa wee ni, ² le ki len mp̄ōn pu ke, “Kitisakpej Babilon̄ lir a. Ki lir kookoo a. Bip̄on̄ib, ni tiyayaar, ni tiwanbir, ni inyoon i bir ki k̄o na baan̄ja le koo nima chee; ³ ba pu? n̄inibol məmək nyun ndaan mu ye kitīn̄ ngbaan aadagook aakpeek na, le dulnyaa ni aabər b̄ gər chaa ki chee. Binib bi chuun tiir na nan kan tinyoor sakpen ki pu; ba pu? kaanib nan ban tiwanyaan ki ti nyan.”

⁴ Le m ki n̄un n̄neel nyan ni paacham ki len ke,

“Maanib, nyan ni kitīn̄ ngbaan aanib chee, ki taa kpaan tun titunwanbir bi chee, ki taa ji falaa u bi ga ji u na;

⁵ Kitīn̄ ngbaan aatunwanbir muun ki wiir ki ti fuu paacham,

le Uwumbər aa suln kaatunwanbir.”

⁶ U bui ke, “Teen kitīn̄ ngbaan kaah nan tii pu na.

Teen ki kaah nan tun pu na mfum mulee.

Gbiin kaayikuuk ndaan mu p̄ok̄ jer kaah tii biken na mfum mulee.

⁷ Kitīn̄ ngbaan nan nyun̄ kibaa ki gaa tiwanyaan ki ti nyan,

Cha ki ji falaa ki li kpa mp̄ombiin ki ti ki saa kina;

ba pu? ki len kisi ni

ke ki ye ubərpii, kaa ye ukpopii, kaan kan mp̄ombiin kpala.

⁸ Nima pu le falaa ga pii kitīn̄ ngbaan liwibaal.

Iweenbir, ni mp̄ombiin, ni nkon ga lir ki pu.

Le mmii ga gaa kitīn̄ ngbaan məmək; ba pu? Tidindaan Uwumbər u dar kitafal na kpa mp̄ōn sakpen.”

⁹ Tɔ, dulnyaa aabɔrb bi nan gɔr kitinj ngbaan chee ki jin kaawanyaana na yaa kan mmii gaal kitinj ngbaan, ki kan ijmanyuu fii paacham kan, bi ga li wii ki kaani. ¹⁰ Kitinj ngbaan aafalaa pu bi ga li san ijawaan, ki ga li si dandar, ki len ke, “Kitisakpej Babilonj ki nan kpa mpɔɔn na, tibɔbir bi ki pu. Ntafadaan pii ki liwinbaal.”

¹¹ Le binib bi chuun tiir dulnyaa ni na mu ga wii ki li kpa mpombiin kitinj ngbaan pu; ba pu? ubaa aan ki daa baawan. ¹² Ubaa aan ki daa baasalmaa, ni tikunabr; ni njitakpabil nj njan ki kpa kidaak na, ni ileen i kpa kidaak na, ni njikekenyaana, ni njikeken nj bɔn ke nsiin na, ni nj man na, ni njkpanyaana, ni iluub aanyin aasambil, ni idɔ aasambil nj kpa kidaak na, ni tikur aawan, ni njitakpanyaana aawan, ¹³ ni tikpin aawan, ni kinimbɔɔpanj, ni tulalee, ni nkpanjmirkoo, ni tulalee aayon mu bi joo toor kitork na, ni ndaan, ni nkpan, ni boroboro aayon, ni tijikaar, ni inaa, ni ipiih, ni itaan, ni toroku tiib, ni binaagbiib, ni binib aamɔfal. ¹⁴ Tijikaar nyaan ti kitinj ngbaan aanib aan-imbil nan man ti pu na, taa ki bi bi chee. Tiwanpeenkaan ni njan na ni tiwanyaana mɔmɔk waj a. Baan ki kan ni. ¹⁵ Binib bi chuun tiir tiwan nimina kitinj ngbaan ponn ni ki kan tinyoor na ga san ijawaan kitinj ngbaan aafalaa pu, ki ga li si dandar ki wii, ki kpa mpombiin, ¹⁶ ki len ke, “Tibɔbir bi kitisakpej ngbaan pu la. Kaanib nan pee njikekenyaana, ni njikeken nj bɔn ke nsiin na, ni njikeken nj man na, ki nan kpa salmaa ni njitakpabil nj njan ki kpa kidaak na, ni ileen i njan ki kpa kidaak na. ¹⁷ Liwinbaal le liwankpasakpeln ngbaan mɔmɔk bee yɔli.”

Le binjɔdam mɔmɔk, ni binib bimɔk koo injɔ ni ki chuun na, ni binjɔjaab mɔmɔk, ni binib bimɔk j nnyusakpem aatuln ponn ni na, bi mɔmɔk si dandar ¹⁸ ki lik mmii aah gaal kitinj ngbaan pu na, le ki tar ke, “Kilatinj ki bi ke kitisakpej ngbaan na?” ¹⁹ le ki faa kitangaabaq nj biyil pu, ki wii ki li kpa mpombiin ki len ke, “Tibɔbir bi kitisakpej ngbaan pu la. Binjɔdam bimɔk chuun nnyusakpem pu na nan kan tinyoor pam; ba pu? kitinj ngbaan aanib nan daa bi chee tiwan ni kpa kidaak na. Liwinbaal le kitinj ngbaan mɔmɔk kuln a.”

²⁰ Tɔ, nimi bi bi paacham na, ni Uwumbɔr aanib, ni Yesu aakpambalb, ni Uwumbɔr aabɔnabtiib, ni li kpa mpopiin kitisakpej ngbaan aah kuln pu na pu; ba pu? Uwumbɔr teen ki kaah nj nimi bakaa u na, ki daa kitafal.

²¹ Tɔ, le Uwumbɔr aatuun mpɔɔndaan yoor litakpal li naahn kinaak sakpej na, ki di mee lii nnyusakpem ponn ni, le ki bui ke, “Kina le bi ga yoor kitisakpej Babilon

ki di lii. Kaan ki li bi. ²² Ubaa aan ki li njun binib bi gbaa tibar na, ni binib bi gaa ilahn na, ni binib bi pii njiwul ni kakaan tiib na pu, kitinj ngbaan ponn ni. Ututunna ubaa mu aan ki li bi ki ponn ni. Upii ubaa mu aan ki nan tijikaar ki ponn ni. ²³ Karya ubaa mu aan ki li wiin ki ponn ni. Uja ubaa mu aan ki yoor upii ki ponn ni. Upii ubaa mu aan ki mɔn uja ki ponn ni. Binib bi chuun tiir tiwan ki ponn ni na nan ye mpɔɔndam la. Kaanib nan njani inyɔk ki njmanni njinibol mɔmɔk.”

²⁴ Uwumbɔr daa kitinj ngbaan aanib aatafal; ba pu? bi ku waanib, ni waabɔnabtiib, ni binib bimɔk kpo u pu na. Baasin bi kitinj ngbaan ponn ni.

19

¹ Nimina aapuwɔb le m njun nneel mu naahn kinipaak sakpej na aaneel paacham. Bi len ke, “Haleluya, Tidindaan Uwumbɔr le gaa timi lii. Uma le yeh nnyun, ni mpakm, ni mpɔɔn. ² U jin binib tibɔr mbamɔm ki nj bi naah njee bi pu na. U jin upiidagookpaan u nan cha dulnyaa ni aanib gɔr kidagook na aabɔr; ki daa utafal; ba pu? u nan ku uma Uwumbɔr aatutum.” ³ Le kinipaak ki bi paacham na ki len ke, “Haleluya. Ijmanyuu nyan kitinj ngbaan ni ki ga fii paacham n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.” ⁴ Le bininkpiib moninko ni binaa ngbaan, ni tiwanfuurkaan ninaa ngbaan gbaan kitinj ki pak Uwumbɔr u ka libɔrjal pu na, ki len ke, “Amii. Haleluya.”

Upihbo ngbaan aajim

⁵ Le nneel nyan ni libɔrjal chee ki len ke, “Nimi bimɔk ye timi Aawumbɔr aatutum ki san u na, biwaatiib ni bipɔɔndam, ni mɔmɔk pak u man.” ⁶ Le m njun nneel mu naahn kinipaak sakpej aaneel, ki naahn bunyɔb sakpem aanyun aah fuuk pu na, ki fuuk ke utaal aah tar mpɔɔn pu na, len ke, “Haleluya. Dandana wee Tidindaan Uwumbɔr u kpa mpɔɔn mɔmɔk le joo tiwan mɔmɔk. ⁷ Cha ti li mɔni ki li kpa mpopiin sakpen ki nyu u; ba pu? ni njee Upihbo ngbaan yoor upuu.* Le upuu gor ubaa. ⁸ Uwumbɔr tii u njikekenyaan nj bi chain ki wiin na, u di gbab.” Njikekenyaan ngbaan le ye Yesu aanib aatunyaan.

⁹ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui mi ke, “Njnee ke: Binib bi Uwumbɔr yin bi ke bi dan ki nan j Upihbo ngbaan aabɔndinn aajikaar na, Uwumbɔr aanyoor bi bi pu.” Le Uwumbɔr aatuun ngbaan ki len ke, “Uwumbɔr aabɔr ti ye tibamɔn na le na.”

¹⁰ Le m gbaan kitinj utafar chee, le ki ban ke m pak u. Le u bui ke m taa nj kina; ba pu? u mu po ye m ni nnaabitiib joo

* 19:7 : Upihbo le ye Yesu. Upuu le ye waanib.

tibor ti Yesu kpiir na aatutunjeer la, ke m pak Uwumbor baanja.

Tɔ, tibor ti Yesu kpiir na le tii waabonabtiib mpɔon ke bi len.

Unii u dik utapiin pu na

¹¹ Le m kan kitaapaak chuu piir, ki kan utapiin. U dik u pu na aayimbil le ye ke, “Mbamondaanyaan.” U yaa ji binib tibor kan, u tii bi baabamɔn, ki mu dii nsanyaan ki ti to butɔb. ¹² Unimbil wɔb wiin ke mmii gaal na. Ubɔr aayikpupur ti wiir na bi uyil pu. Waayimbil nɔmee u pu. Ubaa aa nyi liyimbil ngbaan see uma baanja. ¹³ U pee kikpalk ki bi di ki mɔon nsin ni na. Bi yin u ke “Uwumbor Aamɔboln.” ¹⁴ Le Uwumbor aatuuntiib bi bi paacham na paa upuwɔb, ki dik itapiin pu, ki pee njekepepin nji njan ki bi chain na. ¹⁵ Le kijaak aajuk ki ka na bi umɔb ni, ke u ti nyan njinbol mɔmɔk. U ga di tikur aadabil ki li joo bi mpɔon pu, ki ga nja bi ke binib aah taar njisubil pu libuusakpeln ponn ni ki nyani njaanyun pu na, le ki mɔk bi Uwumbor Mpɔonsakpiindaan aah gee linuul pu na.†

¹⁶ Liyimbil nan nɔmee waakpalk pu, utaa-paln chee ke, “Biborb mɔmɔk Aaborkpaan ni dindatiib mɔmɔk Aadindaan.” ¹⁷ Le m kan Uwumbor aatuun ubaa si nwiin ni. Le u teen mpɔon pu ki yin inyoon imak laani paacham na, ke i dan ki nan ji tijikaar sakpenn ti Uwumbor ga tii i na, ¹⁸ ti ye biborb aawon, ni butɔb aajab aaninkpiib aawon, ni bipɔondam aawon, ni itaan aawon, ni binib bi dik i pu na aawon, ni binib mɔmɔk aawon, bi ye binaagbiib ni bi kaa ye binaagbiib na, ni bi ye biwaatiib, ni bi ye bipɔondam na aawon la.

¹⁹ Le m kan upeel ngbaan, ni dulnyaa aaborb ni baajab mɔmɔk kuun tɔb chee, bi ti to unii u dik utaan pu na, ni waatuuntiib butɔb. ²⁰ Le u chuu upeel ngbaan, ni waabonabr u nan tun lijinjiiir aatun unimbiin ni ki nɔmanni binib bi nan gaa upeel ngbaan aadaan ki dii waawaal na. Bi nan chuu upeel ngbaan ni waabonabr ngbaan ki di nja chirbil aamii sakpiin ni, bifuub. ²¹ Le unii u dik utaan ngbaan pu na di kijaak aajuk ki bi umɔb ni na ku baajab ngbaan mɔmɔk. Le inyoon mɔmɔk jin baawon ki ti bab.

20

Nibin lichur na

¹ Le m kan Uwumbor aatuun nyan ni paacham ki nɔb libuul li nyoo kaa kpa limak na aajaalen aasaafii, ni tikululn sakpenn, unjaal ni. ² U nan chuu kipeewanbiik ki ye kinimbɔn aan bi yin ki ke Uwaan u Yunna, ki ki yin ki ke Defil,* ki ki yin ki ke Sintana

na, le ki di tikululn ngbaan buu ki, ³ ki di ki nja libuul ngbaan ni, ki di libii biin, ki lan, ke ki li bi ni ponn ni njin lichur, ki taa ki nɔmanni binib ki ti saa buyoonn njin lichur ngbaan ga jer na. N-yoonn ngbaan aapuwɔb, see bi chuu buur ki, ki di ki lii, ni yunn siib.

⁴ Le m kan nborjal, ni binib bi ka nji pu na. Le Uwumbor tii bi nsan ke bi ji binib tibor. Bi nan ye binib bi nan kpo Yesu pu na aawiin. Binib nan chuu gii biyil lii; ba pu? bi nan moon tibɔbamonn ti Yesu nan kpiir na ni Uwumbor aabɔr. Baa dii upeel ngbaan, bee waawaal, kaa gaa waadaan biyigbeer pu, bee binjaal pu. Bi nan kpa limɔfal ki jin nnaan Kristo chee njin lichur. ⁵ Bima le ye binib bi puen fikr nkun ni na. Bitekpiib bi gur na aan ki kan limɔfal ki nan saa buyoonn njin lichur ngbaan ga jer na. ⁶ Binib bi puen fikr nkun ni na kpa mpopiin; bi ye Uwumbor aanib la. Baan ki kpo lelee. Bi ga li ye bitotoorb ki tun lituln ti Uwumbor ni Kristo, ki ga ji nnaan u chee njin lichur.

Kinimbɔn aalirin

⁷ Njin lichur ngbaan yaa jer kan, Uwumbor ga cha bi nyan kinimbɔn kiyondiik ni, ki di ki lii. ⁸ Le ki ga buen ki ti nɔmanni njinbol nji bi dulnyaa wee mɔmɔk ni na, ki ti kuun bi, bi ti to butɔb. Njinbol ngbaan aayimbil le ye Gog, ni Magog. Bi wiir ke nnyusakpenn aatambol aah wiir pu na, ⁹ ki chuuun gbiil dulnyaa aapeel mɔmɔk ni, ki si gob kitin ki Uwumbor gee ki, aan waanib bi nima chee na. Le mmii nyan ni Uwumbor do ki nan wun bi mɔmɔk. ¹⁰ Le Uwumbor chuu kinimbɔn ki nɔmanni bi na, ki di ki nja chirbil aamii ni, upeel ngbaan ni waabonabr u nan nɔmanni binib na aah bi nin chee na. Le bi ga ji falaa, nwiin pu ni kinyeek ki ti saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

Kookoo aabɔjil

¹¹ Le m kan libɔrjal pipiln sakpeln, ni u ka li pu na. Le kitin ni paacham san nyan u chee, kaa ki bi. ¹² Le m kan bitekpiib, bi ye bipɔondam ni bi ye biwaatiib na, si libɔrjal ngbaan aanimbiin ni. Le u kpar tigbann, ki ki kpar kigban kiken, ki ye limɔfal aagban na, ki jin bitekpiib tibor; baabɔr aah nɔmee tigbann ngbaan ponn ni pu na, baah nan tun pu na. ¹³ Le bitekpiib mɔmɔk nyan ni kitekpiitin ni, ki si nima; binib bi nan bee nnyusakpenn ponn ni na, bi mu nyan ni ki si nima. Le u jin bi mɔmɔk tibor baatuln aah ye pu na. ¹⁴ Le u di nkun ni kitekpiitin nja mmii sakpiin ponn ni. Mmii ngbaan le ye lelee aakun. ¹⁵ Le bi di binib bimɔk aayimbil aa nɔmee limɔfal aagban ni na nja mmii ngbaan ponn ni.

† 19:15 : Lik Iahn 2.9. * 20:2 : Defil ni Sintana ye kinimbɔn aayimbil njen la.

21

Paacham pɔɔn ni kitipɔɔj

¹ Le m kan paacham pɔɔn, ni kitipɔɔj; njan aapaacham, ni njan aatiɲ na jer a. Nnyusakpem mu aa ki bi. ² Le m kan kitij ki bi chain, ki ye Jerusalem pɔɔn na, nyan ni Uwumbɔr chee paacham, ki gor ke ubɔndinn u ban u mon tichal na aah gor ubaa pu pu na. ³ Le m njan nneel sakpiin libɔrjal ngbaan chee len ke, "Lik, Uwumbɔr do bi binib chee, le u ga li bi bi chee. Bi ga li ye waanib. Uma ubaa ga li bi bi chee ki ga li ye Baawumbɔr, ⁴ ki ga per bi tinyunyunn mɔmɔk. Nkun aan ki li bi; mpombiin mu aan ki li bi; iwiil mu aan ki li bi; iween mu aan ki li bi; ba pu? tiwankpok mɔmɔk jer a."

⁵ Le Uwumbɔr u ka libɔrjal ngbaan pu na len ke, "Lik, m nja tiwan mɔmɔk nɔpɔnn." Le u mu bui mi ke, "Nmee kina; ba pu? tibɔr timina ye mbaman, ki ga sil nja kina." ⁶ Le u ki bui mi ke, "M nja tiwan ngbaan mɔmɔk doo. Min le ye Alfa ni Omega, mpiin ni ndoon ngbaan. Unii umɔk nyan na ga li yeh tiwan mɔmɔk. M ga li ye Waawumbɔr; u mu ga li ye maabo. ⁸ Le bijawaandam, ni binib bi yii mi na, ni bininsom, ni binikurb, ni bidagoob, ni bibɔɔb, ni biwaadam, ni binyamɔndam mɔmɔk ga li bi chirbil aamii ni. Nima le ye lelee aakun na."

Jerusalem pɔɔn na

⁹ Le Uwumbɔr aatuuntiib bilole bi joo kookoo aafalaa bilole nɔsambil nɔlole ponn ni na, bi ponn ni ubaa dan m chee ki nan bui mi ke, "Dan, aan m nan mɔk si Ubɔndinn u ye Uphibo ngbaan aapuu na."

¹⁰ Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan fir m pu, le Uwumbɔr aatuun ngbaan yoor mi ki di buen lijoosakpeln li fɔk na paab, le ki ti mɔk mi Jerusalem aatiɲ ki ye chain na nyan ni Uwumbɔr chee paacham, ¹¹ ki wiin chain Uwumbɔr aanyun pu, ki wiin chain ke lichachatakpal li kpa kidaak aan bi yin li ke Jasper na aah wiin pu na. ¹² Ligoln sakpeln li fɔk na mann gonn kitij ngbaan, ki kpa ibisamɔi kipiik ni ilee. Uwumbɔr aatuuntiib ponn ni kipiik ni bilee mu si ibisamɔi ngbaan mɔmɔk chee. Israel yaab aanibol kipiik ni nɔlee aayimbil nɔmee ibisamɔi kipiik ni ilee ngbaan mɔk pu. ¹³ Ibisamɔi itaa bi liwipuul wɔb, itaa mu bi nɔngan, itaa mu bi nɔngaii, itaa mu bi liwilir wɔb. ¹⁴ Ligoln ngbaan kpa nɔdinyik kipiik ni nɔlee. Uphibo na aakpambalb kipiik ni bilee aayimbil nɔmee nɔdinyik ngbaan mɔmɔk pu.

¹⁵ Uwumbɔr aatuun u len m chee na joo salmaa aadabil u ti njan kitij ngbaan ki lik kaah wiir pu na, ki njan ki lik ligoln aabisamɔi aah waa pu na, ki njan ki lik ligoln mu aah fɔk pu na. ¹⁶ Kitij ngbaan nan

ye likpakpaln la. Nɔpepel mɔmɔk nɔnaa aah waa pu na nɔk la. Le u di lidabil ngbaan njan ki lik kitij ngbaan aah wiir pu na. Le nɔpepel nɔnaa mɔmɔk ye mal lichur libaa ni ikui nɔmu, ki mu fɔk kina la. ¹⁷ Le u njan ki lik ligoln aapepeen. Ni ye nɔtaa ikui ilee ni kipiik ni nɔloob, binib aah njan nɔ nɔtaa pu na; le Uwumbɔr aatuun ngbaan njan kina. ¹⁸ Bi nan di litakpanyaan li kpa kidaak aan bi yin li ke Jasper na le maa ligoln ngbaan. Kitij ngbaan ye salmaa u bi chain na, ki wiin ke kinimbilik ki bi chain na. ¹⁹⁻²⁰ Ligoln ngbaan aadinyik nan ye nɔitakpanyaan nɔi kpa kidaak na mɔmɔk aabɔn la.

Njan aatakpal ngbaan nan ye litakpanyaan li bi yin li ke Jasper na, lilele nan ye litakpanyaan li bi yin li ke safir na,

litatar nan ye litakpanyaan li bi yin li ke agate na,

linanar nan ye litakpanyaan li bi yin li ke emeral na,

linɔmunɔmur nan ye litakpanyaan li bi yin li ke sadoniks na,

lilolob nan ye litakpanyaan li bi yin li ke kaneliann na,

lilolole nan ye litakpanyaan li bi yin li ke krisolate na,

lininiin nan ye litakpanyaan li bi yin li ke beril na,

liwawaer nan ye litakpanyaan li bi yin li ke topas na,

kipiik nan ye litakpanyaan li bi yin li ke kalsedoni na,

kipiik ni libaa nan ye litakpanyaan li bi yin li ke jasinte na,

kipiik ni nilee nan ye litakpanyaan li bi yin li ke ametis na.

²¹ Le ibisamɔi kipiik ni ilee ngbaan nan ye nɔitakpanyaan kipiik ni nɔlee li bi yin li ke peral na; i mɔmɔk nan ye litakpanyaan libaabaa. Kitij ngbaan ponn ni aasan nan ye salmaa u bi chain ki naahn kinimbilik ki bi chain na la.

²² Maa nan kan Uwumbɔr Aadichal kitij ngbaan ponn ni; ba pu? Tidindaan Uwumbɔr u yeh mɔpɔn mɔmɔk na, ni Uphibo ngbaan bi kitij ngbaan ponn ni, le binib dooni bi. ²³ Kitij ngbaan aa ban nwiin ni unɔmal li wiin ki ponn ni; ba pu? Uwumbɔr aah wiin pu na woln ki ponn ni. Kaakaryaa ye Uphibo ngbaan la. ²⁴ Kaawiin ga woln nɔnibol aanib pu, ke bi chuun. Dulnyaa aabɔrb ga li joo ni baawanyaan ki ponn ni. ²⁵ Kitij ngbaan aagoln aabisamɔi kipiik ni ilee aan piin nwiin pu. Kinyeek aan li bi nima. ²⁶ Nɔnibol aanib ga li joo ni baawanyaan ki ponn ni. ²⁷ Tiwan ni kpa tijɔn na nibaa aan koo ni ki ponn ni. Binib bi dii nɔiwaa na ponn ni ubaa aan koo ni. Binib bi mɔln inyamɔn na ponn ni ubaa mu aan koo ni. Binib bi aayimbil nɔmee Uphibo

ngbaan aamŏfal aagbanj ni na baanja le ga koo ni.

22

¹ Uwumbŏr aatuun ngbaan nan mŏk mi limŏl li ye limŏfal aanyun ki wiin chain na. Mu nyan ni Uwumbŏr ni Uphibo ngbaan aabŏrjal chee, ki puu dii kitinj ngbaan aasan aakaasisik ni. ² Le limŏfal aasui si limŏl ngbaan aapepel mŏmŏk nilee pu, le ki lu njisubil libiln ponn ni nfum kipiik ni mulee, uŋmal uŋmal ponn ni. Isui ngbaan aafar le tii njinibol mŏk laafee. ³ Tiwan ni Uwumbŏr kŏ na nibaa aan li bi kitinj ngbaan ni.

Uwumbŏr ni Uphibo ngbaan aabŏrjal ga li bi ki ponn ni; le waatutum ga tun lituln tii u, ⁴ ki ga kan unimbil wŏb. Waayimbil ga li bi biyigbeer pu. ⁵ Kinyeek aan ki li bi. Baan li ban karyaa, kaan li ban nwiin; ba pu? Tidindaan Uwumbŏr le ga li wiin bi pu. Bi ga li ye bibŏrb ki cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

Yesu aah ga nan gir ni pu na

⁶ Le Uwumbŏr aatuun ngbaan bui mi ke, “Tibŏr ngbaan ye mbamŏn ki ga sil ŋa. Tidindaan Uwumbŏr u di Waafuur Nyaan tii waabŏnabtiib na tun ni waatuun u nan mŏk waatutum tiwan ni ga ŋa mala na.”

⁷ Tŏ, Yesu len ke, “Li pel man, m ga gir ni mala. Binib bi kii kigbanj kee aabŏr ti tuk timi tiwan ni ga ŋa na, Uwumbŏr aanyoor bi bi pu.”

⁸ Min Jŏnn le ŋun ki kan tiwan nimina. Maah ŋun ki kan ni mŏmŏk doo na, le m gbaan kitinj, Uwumbŏr aatuun u mŏk mi tiwan ngbaan na aanimbiin ni, ki ban ke m pak u. ⁹ Le u bui mi ke, “Taa ŋa kina. Pak Uwumbŏr baanja. M mu ye saatutujeer ubaa la, ni Uwumbŏr aabŏnabtiib bi ye aanaabitiib na aatutujeer la, ni binib bi kii kigbanj kee aabŏr na aatutujeer la.” ¹⁰ Le u ki bui mi ke, “Kigbanj kee aabŏr ti tuk timi tibŏr ti ga ŋa na, taa joo ti aabaa; ba pu? naan yunn, ti ga ŋa. ¹¹ Unii umŏk tun lituln li

kaa ŋan na, u li beenin tun kina. Unii umŏk tun tijŏn aatuln na, u li beenin tun kina. Unii umŏk tun lituln li ŋan na, u li beenin tun kina. Unii umŏk bi chain na, u li beenin bi chain.”

¹² Yesu len ke, “Li pel man, m ga gir ni mala, ki ga li joo ni ipiin ki nan tii unii mŏmŏk ipiin waatuln aah ŋeer pu na. ¹³ Min le ye Alfa ni Omega, njan yoo ni gbelngbeln yoo, mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan.”

¹⁴ Tŏ, binib bi finn baawanpeenkaan ki ŋa ni chain na, Uwumbŏr aanyoor bi bi pu. Bi ga li kpa nsan ke bi moo limŏfal aasubil, ki dii kitinj ngbaan aabisamŏi ni ki koo ni. ¹⁵ Le tiniwanbir, ni bibŏob, ni bidagoob, ni binikurb, ni biwaadam, ni binyamŏndam, ni binmanmannim ma kan, baan koo ni kitinj ngbaan ni.

¹⁶ “Min Yesu tun ni maatuun u nan tuk nimi tibŏr tee, ni ti tuk maanib. M ye Ubor David aayaabil, ki ye lijnabil naanyuun li wiin chain na.”

¹⁷ Uwumbŏr Aafuur Nyaan ni Yesu aanib bui ke, “Dan.”

Unii umŏk ŋun na, u mu bui ke, “Dan.”

Unii umŏk nnyunyuu chuu u na, u mu dan. Unii umŏk ban na, u mu dan ki nan nyu limŏfal aanyun, ki taa pa nibaa.

Kookoo aabŏr

¹⁸ M sur unii umŏk ŋun kigbanj kee aabŏr ti tuk timi tiwan ni ga ŋa na, unii ubaa yaa di tibŏr tiken kpee tibŏr ngbaan pu kan, Uwumbŏr ga di falaa u ŋmee kigbanj kee ponn ni na kpee u. ¹⁹ Unii ubaa yaa bar kigbanj kee aabŏr ti tuk timi tiwan ni ga ŋa na kan, Uwumbŏr aan cha u moo limŏfal aasubil, kaan cha u koo ni kitinj ki bi chain na ponn ni, tiwanyaan ni bi ŋmee kigbanj kee ponn ni na.

²⁰ Yesu u tuk timi tibŏr tee na bui ke, “Een, m ga gir ni mala.”

Mbamŏn, Ndindaan Yesu, dan.

²¹ Tidindaan Yesu ŋa tinyoor ŋa waanib mŏmŏk pu. Amii.